

नालन्दा-देवनागरी-पालि-ग्रन्थमालाय

अभिधम्मपिटके विभङ्गपालि

पधानसंतोषको
भिक्षु जगदीसकरसपो

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन
प्रकासिता

बु० २५०४

वि० २०१७

१९६०

वितरक
भोतीलाल धनारसीबास,
नेपाली शायर,

THE VIBHAṄGA

General Editor
BHIKKHŪ J. KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2504

V. E. 2017

1960

Sole Agents:
MOTI LAL BANARASI DAS,
नेपाली छाप

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinsky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *trṣṇā* or *taṇhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffering.

When the Upanisads declare, "That thou art", *tat tvam asi*, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten *veramanī*s or prohibitions or abstinences called *dasasīla* or *dasasīkṣāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words : "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pañcasīla*.

Pānātipātā veramanī sikkhāpadam samādiyāmi
 Adinnādānā veramanī sikkhāpadam samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramanī sikkhāpadam
 samādiyāmi
 Musāvādā veramanī sikkhāpadam samādiyāmi
 Surā-meraya-majja-pamādatthānā
 veramanī sikkhāpadam samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts

between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's pañcaśīla we will develop patience, courage, love and unselfishness. The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇam paramam sukham : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *samsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows :

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know : “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself.” Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versions in Devanāgarī Script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

INTRODUCTION

1. The Pāli Tipiṭaka

After the passing away of the Buddha at Kusinārā, the disciples had assembled to pay their last homage to him. The Venerable Mahā Kassapa, the chief of the congregation, was delivering words of consolation to the bereaved assembly, reminding them of the declaration of the Buddha:—"It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them." Subhadra, a monk who had received ordination in an advanced age, however, did not look gloomy. He took a perverted view of the situation and spoke—"Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Teacher lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules; but, now we are at liberty to do as we please; therefore, do not grieve." These words sounded a note of warning against the future possible distortion of the Dhamma at the hands of faithless members of a similar category. The Venerable Mahā Kassapa felt an urgent need for convening a Grand Council of the leading Elders of the Saṅgha to make a full collection of the teachings, and also to adopt means for their right preservation and transmission to posterity. He addressed the Bhikkhus thus:—"Come, friends, let us chant together the Dhamma and the Vinaya..." The Venerable Mahā Kassapa drew a list of five hundred names of the topmost disciples to be appointed as members of the Council. At first, the name of the Venerable Ānanda was left out in view of the fact that he had not attained Arhat-hood till then. But, as no one else in the Saṅgha had the privilege of listening to the Teacher so very closely and for such a long period of time, his participation was deemed necessary and important. He was, consequently, asked to go to a suitable abode and develop insight, so as to become an Arhat and be able in time to join the Council. King Ajātasattu made necessary arrangements for the accommodation and convenience

of the convention at Rājagaha, a favourite resort of the Teacher himself. A spacious beautiful pavilion was raised for the meeting at the entrance of the Sattapanni cave, on the northern side of the Vebhāra Hill.

Venerable Ānanda made the best efforts to train himself in developing insight. He kept walking up and down for the whole night absorbed in deep meditation; and, early in the morning, as he was going to stretch himself on the bed, his feet had left the ground and the head had not reached the pillow, at that moment, as if by a flash of light, darkness was dispelled and the sublime light of saint-hood dawned upon him. And, through his miraculous superhuman power of an Arhat, he appeared all of a sudden on his appointed seat in the hall, as if emerging out of the ground, exactly as the proceedings were going to be started.

With the permission of the Saṅgha, Venerable Mahā Kassapa asked Upāli questions on Vinaya, relating to the different monastic transgressions; the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules (paññatti), the amended rules (anupaññatti) and all other details about them. In this, the Vinaya text was agreed upon and settled. Then, again, with the permission of the Saṅgha, he asked Ānanda questions on the Dhamma; the occasion of a sermon and the person or persons with reference to whom it was preached¹.

The commentary, Aṭṭhakathā, of a much later date, assumes that the Abhidhamma Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma, and that the Tipiṭaka, as it is available to us, was finalised at this very stage.²

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Saṅgha concerning the interpretation of some Vinaya rules. This necessitated the holding of the Second Council at Vesālī. Seven hundred leading Elders from distant parts of the country assembled to take part in

1. *Cullavagga*, Chapter XI. 2. *Sumaṅgalavilāsini*, *Nidāna-kathā*.

it; and they had drawn up a new edition of the Scripture, resulting in the fixing up of the Piṭakas, Nikāyas, Aṅgas and Dhammakhandhas¹.

A century after, when King Asoka embraced Buddhism and gave patronage to its propagation, the richly furnished monasteries became centres of attraction even for the members of other sects. They donned the yellow robe, either by proper ordination or stealthily, and went about as Bhikkhus enjoying the privileges and honour given to them. They could not, however, leave their own inclinations behind, and began to twist and distort the Doctrine in their own ways. This led to a state of confusion and it became difficult to distinguish the true principles from the coloured ones. The Elders felt the necessity of safeguarding the purity of the Dhamma by affecting a total purge of the alien elements in the philosophical life of the Saṅgha. This task was entrusted to the Venerable Moggaliputta Tissa, a saint, a thinker and a writer. He compiled a book called the Kathāvatthu, refuting all the foreign theories, which was adopted as a book of the Tipiṭaka at the Third Council held at Pāṭaliputta under his presidentship. After the council, Asoka despatched missionaries to the then civilised parts of the world for a wide propagation of the Dhamma².

Prince Mahinda and Princess Saṅghamittā renounced the world and joined the Order to lead a mission to Sīhaladīpa (Ceylon). Since then, the island became a stronghold of Buddhism, and, even up to this day, has maintained the tradition of Pāli Tipiṭaka with all religious zeal³.

Up till then, the Tipiṭaka was traditionally handed down orally from teachers to pupils. The complete Scripture was compiled in the form of books for the first time in Ceylon in 29 B. C., under the patronage of king Vatteḡāmaṇi Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in the Pāli Tipiṭaka of the Theravāda School. This was done at the

1. *Cullavagga*, chapter xi. 2. *Mahāvamsa*, chapter v.
3. *Mahāvamsa*, op. cit.

Council convened for the purpose, known as the Fourth Great council¹.

The Fifth Council, according to orthodox tradition, was held at Mandalay, Upper Burma, in 1871, under the patronage of king Mindon. In this Council the entire Pāli Tipiṭaka was revised, re-edited and finally engraved on 729 marble slabs as follows²—

Vinaya:	111 slabs
Sutta:	410 slabs
Abhidhamma:	208 slabs

Now, in this present age, the necessity of bringing out an upto-date edition of the Tipiṭaka printed on modern machines was felt. This task was taken up by the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana, the Sixth Great Council, held in Rangoon, which opened on the 17th May, 1954 in the artificially built Rock Cave, especially constructed for the purpose, at a little distance from the city. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, participated in chanting the Tipiṭaka together. A modern printing press was installed in a separate building and there the texts were printed as soon as they received the sanction of the Saṅgāyana. The Council kept functioning for two years, and concluded on the fullmoon day, May 1956, synchronising with the 2500th Jayanti of the Buddha.

In Ceylon, Burma, Thailand and Cambodia the principal religion of the people is Theravāda Buddhism, that adheres to Pāli Tipiṭaka as its Scripture. There, they have been having editions of it in their own scripts. Pāli Text Society, London, has been able to complete the publication of a major portion of it in Roman characters. But, as yet, it is not fully available in any script of India.

It is with a view to removing this want that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pāli

1. *Aśāhāvamsa*, chapter x-xxiii. 2. बौद्ध धर्म के २५०० वर्ष, १९५६, p. 35.

Tipiṭaka in Devanāgarī, which will be complete in 40 volumes of about 400 pages each. This task has been entrusted to the Devanāgarī Tripiṭaka Publication Department, Nalanda. It aims at presenting a co-ordinated edition of the text based on the printed books in Roman, Sinhalese, Burmese and Siamese scripts.

The following chart will show the distribution of books in the literature:—

TIPITAKA

Vinaya Piṭaka	Sutta Piṭaka	Abhidhamma Piṭaka
---------------	--------------	-------------------

1. Mahāvagga	1. Dīghanikāya	1. Dhammasaṅgaṇi
2. Cullavagga	2. Majjhimanikāya	2. Vibhaṅga
3. Pārājika	3. Saṃyuttanikāya	3. Dhātukathā
4. Pācittiya	4. Aṅguttaranikāya	3. Puggalapapaññatti
5. Parivāra	5. Khuddakanikāya	5. Kathāvatthu
	which contains the	6. Yamaka
	following fifteen	7. Paṭṭhāna

books:—

- i. Khuddakapāṭha
- ii. Dhammapada
- iii. Udāna
- iv. Itivuttaka
- v. Suttanipāta
- vi. Vimānavatthu
- vii. Petavatthu
- viii. Theragāthā
- ix. Therīgāthā
- x. Jātaka
- xi. Niddesa
- xii. Paṭisambhidāmagga
- xiii. Apadāna
- xiv. Buddhavaṃsa &
- xv. Cariyāpiṭaka

2. The Present Volume

This is the second book of the Abhidhammapiṭaka. The purpose of this book is to supplement the previous one.

The *Dhammasaṅgaṇi*, we have seen, enumerates the states of things (*Dhammas*) under the heads of the *Tika* and *Duka* groups of the *Mālikā*, and also points out how many *Khandhas*, *Āyatanas*, *Dhātus*, *Indriyas*, *Jhānaṅgas* etc. are contained in them. The *Vibhaṅgappakaraṇa* goes further and enquires into their exact limits, without which a grasp of their mutual relationship with the *Dhammas* is not possible.

The first book points out what *Khandhas*, *Āyatanas* etc. are contained in the *Dhammas*, and the second what *Dhammas* are contained in them.

The book is divided into 18 Chapters, each complete in itself. They follow, to a considerable extent, an identical method in adherence to the *Mālikā* of the *Dhammasaṅgaṇi*; and they are named after the terms the scope of which they define. These chapters are:—

1. Khandha-vibhaṅga	10. Bojjhaṅga-vibhaṅga
2. Āyatana-vibhaṅga	11. Magga-vibhaṅga
3. Dhātu-vibhaṅga	12. Jhāna-vibhaṅga
4. Sacca-vibhaṅga	13. Appamaññā-vibhaṅga
5. Indriya-vibhaṅga	14. Sikkhāpada-vibhaṅga
6. Paṭiccasamuppāda-vibhaṅga	15. Paṭisambhidā-vibhaṅga
7. Satipatthāna-vibhaṅga	16. Nāṇa-vibhaṅga
8. Sammappadhāna-vibhaṅga	17. Khuddakavatthu-vibhaṅga
9. Iddhipāda-vibhaṅga	18. Dhammahadaya-vibhaṅga

When examined carefully, it would be found that the above list owes its origin greatly to the *Koṭṭhāsavāra* of the

(10), *Magga* (11), *Jhāna* (12), and *Appamaññā* (13) are most obviously taken from the *Dhammasaṅgaṇi* that considers them in relation to the *Dhammas*.

Sammappadhāna (8) is the same as *Sammāvajjāma* that is included in *Magga* (11), *Sikkhāpada* (14) is the same as *Sammā-kammaṇṭa-Sammāvācā-Sammāñjīva* that is also included in the same. *Paṭisambhidā* (15) and *Nāṇa* (16) are the same as

Sammāditṭhi that is also included in the same. *Sacca* (4) is very wide in its extent and practically includes them all. *Khuddakavattu-vibhaṅga* (17) defines a number of minor terms, *Akusala* in character. And, the last chapter, *Dhammahadaya-vibhaṅga*, is a critical recapitulation of the whole book in questions and answers.

The *Vibhaṅgas* follow a similar method of investigation under three heads, namely, (1) *Suttantabhājanīya* or the extent of the terms and the classification of the *Dhammas* as determined according to the Sutta-version : (2) *Abhidhamma-bhājanīya* or the same according to the *Mātikā*, the basis of the entire system of *Abhidhamma* : and (3) *Pañhāpucchaka* or the distribution of those *Dhammas* according to all the *Tika* and *Duka* groups stated in questions and answers.

Let us study some of the important *Vibhaṅgas* in their outlines, and examine the method of treatment followed in them.

1. KHANDHA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTĀ-BHĀJANĪYA

There are five *Khandhas*, namely, *Rūpakkhanda*, *Vedanākkhandha*, *Sannākkhandha*, *Sanñhārakkhandha*, and *Vinnāṇakkhandha*.

"What is *Rūpakkhanda* ? Whatever matter is there, past, future, present, belonging to the person of a being or existing externally, gross or subtle, bad or good, distant or near, all of them taken together as a whole is called *Rūpakkhanda*, the aggregate of matter." Making this quotation of the Sutta Piṭaka as its basis, it takes all of these terms one by one introducing them by asking questions in the above manner, and explains them on the lines of the Suttas.

The same quotation as above is given with regards to *Vedanākkhandha*; and past, future and present are associated with it in the similar manner. The feelings of one's own are called *ajjhattika-vedanā*, and those of others *bahiddhā-vedanā*. About gross and subtle feelings, it draws a gradation of them in the following manner—

'What feelings are gross and what subtle ? Immoral

The *Dhammasaṅgaṇi*, we have seen, enumerates the states of things (*Dhammas*) under the heads of the *Tika* and *Duka* groups of the *Mātikā*, and also points out how many *Khandhas*, *Āyatanas*, *Dhātus*, *Indriyas*, *Jhānaṅgas* etc. are contained in them. The *Vibhaṅgappakarāṇa* goes further and enquires into their exact limits, without which a grasp of their mutual relationship with the *Dhammas* is not possible.

The first book points out what *Khandhas*, *Āyatanas* etc. are contained in the *Dhammas*, and the second what *Dhammas* are contained in them.

The book is divided into 18 Chapters, each complete in itself. They follow, to a considerable extent, an identical method in adherence to the *Mātikā* of the *Dhammasaṅgaṇi*; and they are named after the terms the scope of which they define. These chapters are:—

1. <i>Khandha-vibhaṅga</i>	10. <i>Bojjhaṅga-vibhaṅga</i>
2. <i>Āyatana-vibhaṅga</i>	11. <i>Magga-vibhaṅga</i>
3. <i>Dhātu-vibhaṅga</i>	12. <i>Jhāna-vibhaṅga</i>
4. <i>Sacca-vibhaṅga</i>	13. <i>Appamaññā-vibhaṅga</i>
5. <i>Indriya-vibhaṅga</i>	14. <i>Sikkhāpada-vibhaṅga</i>
6. <i>Paṭiccasamuppāda-vibhaṅga</i>	15. <i>Paṭisambhidā-vibhaṅga</i>
7. <i>Satipaṭṭhāna-vibhaṅga</i>	16. <i>Nāṇa-vibhaṅga</i>
8. <i>Sammāppadhāna-vibhaṅga</i>	17. <i>Khuddakavattu-vibhaṅga</i>
9. <i>Iddhipāda-vibhaṅga</i>	18. <i>Dhammahadaya-vibhaṅga</i>

When examined carefully, it would be found that the above list owes its origin greatly to the *Koṭṭhāsavāra* of the *Dhammasaṅgaṇi*. *Khandha* (1), *Āyatana* (2), *Dhātu* (3), *Indriya* (5), *Paṭiccasamuppāda* (6), *Satipaṭṭhāna* (7), *Iddhipāda* (9), *Bojjhaṅga* (10), *Magga* (11), *Jhāna* (12), and *Appamaññā* (13) are most obviously taken from the *Dhammasaṅgaṇi* that considers them in relation to the *Dhammas*.

Sammāppadhāna (8) is the same as *Sammāṇyāma* that is included in *Magga* (11), *Sikkhāpada* (14) is the same as *Sammā-kammanta-Sammācā-Sammājīva* that is also included in the same. *Paṭisambhidā* (15) and *Nāṇa* (16) are the same as

Sammaditṭhi that is also included in the same. *Sacca* (4) is very wide in its extent and practically includes them all. *Khuddaka-vatthu-vibhaṅga* (17) defines a number of minor terms, *Akusala* in character. And, the last chapter, *Dhammahadaya-vibhaṅga*, is a critical recapitulation of the whole book in questions and answers.

The *Vibhaṅgas* follow a similar method of investigation under three heads, namely, (1) *Suttantabhājanīya* or the extent of the terms and the classification of the *Dhammas* as determined according to the Sutta-version : (2) *Abhidhamma-bhājanīya* or the same according to the *Mātikā*, the basis of the entire system of *Abhidhamma* : and (3) *Pañhāpucchaka* or the distribution of those *Dhammas* according to all the *Tika* and *Duka* groups stated in questions and answers.

Let us study some of the important *Vibhaṅgas* in their outlines, and examine the method of treatment followed in them.

1. KHANDHA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTĀ-BHĀJANĪYA

There are five *Khandhas*, namely, *Rūpakkhanda*, *Vedanākkhandha*, *Sannākkhandha*, *Sanikhārakkhandha*, and *Vinnāṇakkhandha*.

"What is *Rūpakkhanda* ? Whatever matter is there, past, future, present, belonging to the person of a being or existing externally, gross or subtle, bad or good, distant or near, all of them taken together as a whole is called *Rūpakkhanda*, the aggregate of matter." Making this quotation of the Sutta Piṭaka as its basis, it takes all of these terms one by one introducing them by asking questions in the above manner, and explains them on the lines of the Suttas.

The same quotation as above is given with regards to *Vedanākkhandha*; and past, future and present are associated with it in the similar manner. The feelings of one's own are called *ajjhattika-vedanā*, and those of others *bahiddhā-vedanā*. About gross and subtle feelings, it draws a gradation of them in the following manner—

"What feelings are gross and what subtle ? Immoral

feelings are gross, moral and non-moral feelings are subtle. Moral and immoral feelings also may be considered as gross, and non-moral feelings as subtle. Painful feelings are gross; pleasurable and neutral feelings are subtle. Painful and pleasurable feelings also may be regarded as gross, and neutral as subtle. The feelings of one who has not attained *Jhāna* are gross, and of one who has attained it are subtle.

The same gradation is made in identically the same terms about the next pair of bad (*Hīna*) and good (*Paṇīta*) the first being placed for gross and the second for subtle.

About distant (*Dūre*) and near (*Santike*), the same kinds of the pairs of *Vedanā*, as above, are shown mutually distant one from the other, as below—

Immoral feelings are distant from the moral and non-moral feelings. Painful feelings are distant from the pleasurable and neutral feelings. The near (*Santike*) feelings are those that belong to the same kind. Moral feelings are near with relation to moral feelings, and immoral or non-moral feelings in relation to immoral or non-moral feelings.

As regards *Saññākkhandha*, it follows the same process as above, with the variation that after each statement the *Saññā* is described as arising with the contact of the different senses. Among the kinds of gross and subtle *Saññā*, it adds one more distinction, namely—of *Patighasamphassajā* and *Adhivacana-samphassajā*. The commentary explains that the first is that which arises as the result of mere physical contact with the object through the senses, and the second is that which is determined by the attitude of the subject towards the object. It further illustrates this kind of *Saññā* with the help of an example of a Bhikkhu who looked at a girl with a sisterly feeling.

Santharakkhandha is also described just in the above manner in the same terms, the word *Cetarā* being replaced for *Saññā*. The commentary explains that the term *Cetanā* is taken to indicate the whole cluster of psychic factors included in it, because of the fact that it is the most prominent and

chief one amongst all. It has been compared to the *Jeṭṭha Vaḍḍhakī* or 'head carpenter', who, while performing his share of work, engages others also to do their own.

Viññāṇakkhandha is also described in the above manner, in the same terms.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANĪYA

Rūpakkkhandha has been explained on the basis of the *Mātikā* of the *Dhammasaṅgaṇi* as laid down in the *Rūpakaṇḍa*.

Vedanākkhandha has been considered in one, two, three... ten ways, as under—

Vedanā is one—as being accompanied by contact.

Vedanā is two—as accompanied by *Hetu*, and as without it.

Vedanā is three—as moral, immoral and non-moral.

Vedanā is four—as belonging to the *Kāmāvacara*, *Rūpāvacara*, *Arūpāvacara*, and *Āpariyāpanna* planes.

Vedanā is five—*Sukha*, *Dukkha*, *Somanassa*, *Domanassa* and *Upekkhā*.

Vedanā is six—as that which arises in visual contact... that which arises in mental contact.

Vedanā is seven—that which arises in visual contact... in tactual contact, in *Manodhātu*-contact, and in *Manovinnāṇādhātu*-contact.

Vedanā is eight—that which arises in visual contact... in tongue-contact, in pleasurable tactual contact, in painful tactual contact, in *Manodhātu*-contact and in *Manovinnāṇādhātu* contact.

Vedanā is nine—that which arises in visual contact... in tactual contact, in *Manodhātu*-contact, in *Kusala Manovinnāṇādhātu*-contact, in *Akusala Manovinnāṇādhātu*-contact, and in *Abjākata Manovinnāṇādhātu*-contact.

Vedanā is ten—that which arises in visual contact ... in tactual contact, in pleasurable *Manodhātu*-contact, in painful *Manodhātu*-contact, in *Kusala Manovinnāṇadhātu*-contact, in *Akusala Manovinnāṇadhātu*-contact and in *Abyākata Manovinnāṇadhātu*-contact.

Thus, with reference to the *Tika* and the *Duka* groups, in various permutation and combination, the *Vedanākkhandha* has been distributed and classified again and again, which gives a thorough exercise in understanding the groups of the *Mātikā* in their mutual relation. The full process consists of three main divisions, namely—

- A. *Duka-mūlaka*—the *Tikas* brought and mixed with the *Dukas*.
- B. *Tika-mūlaka*—the *Dukas* brought and mixed with the *Tikas*.
- C. *Ubhatovāḍḍhaka*—bringing both the *Tikas* and *Dukas* together.

There is one more division called the *Bahuvīdha-vāra*, which starts with a classification of sevenfold *Vedanā*, and makes it very much complicated by different combinations of the same terms.

The remaining three *Khandhas* have been dealt with in the same manner with necessary additions and alterations.

(3) PAÑHĀPUCCHAKA

The heads of all the *Tika* and *Duka* groups are taken one by one, and asked how many of five *Khandhas* can be brought under them, as—of the five *Khandhas*.

How many are moral ? How many are immoral ? How many are non-moral ?—and so on with all the *Tikas* and *Dukas*.

Then, there follow their answers, often only in the number of the *Khandhas* included under them, without mentioning their names, which the readers are expected to understand themselves, as—

The *Rūpakkkhandha* is non-moral. Four *Khandhas* may be moral, immoral or non-moral ... Two *Khandhas* cannot be called as associated with pleasure or pain or neutral feeling. Three *Khandhas* may be associated with pleasure, or with pain or with a neutral feeling. ... Four *Khandhas* are non-*Hetu*. *Saṅkhārakkhandha* may be *Hetu* or non-*Hetu* ... *Rūpakkkhandha* is of *Kāmāvacara* plane. Four *Khandhas* may be of *Kāmāvacara* plane or not. ... *Rūpakkkhandha* is *Araṇā*. Four *Khandhas* may be *Araṇā* or may be *Saraṇā*.

2. ĀYATANA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTA-BHĀJANĪYA

There are twelve *Āyatanas*—eye, form, ear, sound, nose, smell, tongue, taste, body, touch, mind and mental objects. They are all transitory, painful and substanceless.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANĪYA

It describes eye-*Āyatana* as—‘The eye, consisting in the sensitivity (*Pasāda*) derived from the four primary physical elements, being one with the personality of the being, not an object of sight, capable to impinge by which one has seen the form, object of sight and capable of being impinged, or sees it, or will see it, or may see it, this is called eye, the eye-base, eye-*dhātu*, eye-sense, sphere, door sea, field, organ, the other shore, empty village.’

The other *Āyatanas* have been described in the same way and terms with necessary changes. *Mind-Āyatana* is the same as the four psychic aggregates. *Touch-Āyatana* is earth-*dhātu*, fire-*dhātu*, air-*dhātu*, rough soft. *Mental object-Āyatana* is—the *Khandhas* of feelings, cognition, and volition, as also the material qualities that are not visible, not capable of being impinged, and the uncomposite principle, *Nibbāna*.

(3) PAṆHĀPUCCHAKA

How many of the twelve *Āyatanas*—moral, how many are immoral, and how many are non-moral ? ... How many of them are *Saraṇā*, and how many *Araṇā* ?

Ten of them are non-moral, two of them may be

Kusala (moral), or *Akusala* (immoral), or *Abyākata* (non-moral). ... About ten of them it cannot be said that they are accompanied by pleasurable or painful or neutral feelings. Mind-*Āyatana* may be accompanied by any of the feelings. Mental object-*Āyatana* may be accompanied by any of them, and also above such considerations. ... Eleven of them are not *Hetu*. Mental object-*Āyatana* may be *Hetu* or not. ... Ten of them belong to *Kāmaṇvācāra* plane. Two of them may be of this plane or not. ... Ten of them are *Araṇā*. Two of them may be *Saraṇā* or *Araṇā*.

3. DHĀTU-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTA-BHĀJANĪYA

Here, the eighteen *Dhātus*, quite different in their division from the *Abhidhamma-Bhājanīya*, are grouped in three as below—

(i) There are six *Dhātus*—earth, water, fire, air, sky and consciousness.

(ii) Again, there are six *Dhātus*—pleasure, pain, joy, unpleasantness, neutral feeling, and ignorance.

(iii) Again; there are six *Dhātus*—desire, ill will, animosity, renunciation, good will, and friendliness.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANĪYA

The eighteen *Dhātus* are—eye, form, eye-consciousness, ear, sound, ear-consciousness, nose, smell, nose-consciousness, tongue, taste, tongue-consciousness, body, touch, body-consciousness, mind, mental object, and consciousness (*Mano-viññāṇa*).

Of these, ten belong to *Rūpakkhanda*. Mental object is both mental and material. The remaining are mental.

Manodhātu is described as the consciousness that arises just after eye-consciousness or any of the other senses, which, in the process of cognition is also called by the name of *Sampā-ñicchanna*. It has been also described as 'the consciousness that

omission of the word 'noble,' the Commentary suggests, is the fact that precisely in accordance to Abhidhamma the origin of misery is not only 'desire,' but it is also the other corruptions, the other immoral principles, the three moral *Helus* that are accompanied by depravities, and the moral principles of the same nature.

The explanation of the four truths is as follows—
1. The origin of misery is desire, the remaining defiling elements, the remaining immoral principles, the three moral roots associated with depravity, and the remaining moral principles associated with it.

2. Misery is the same as above except 'desire,' and also the resultant of the moral and immoral principles ... and all material qualities.

3. Cessation of misery consists in the destruction of all the contents of the origin of misery.

4. Way to the cessation of misery is the realisation of *Jhana* on *Nibbana*, as described in the Dhammasaṅgani, in which the eight constituents of the Path have been fulfilled.

(3) PAMĀYAPUGGĤAKA

Of the four noble truths how many are moral, how many immoral, and how many non-moral? ... How many *Saraṇa*, and how many *Araṇa*?

The origin of misery is immoral. The way to the cessation of misery is moral. The cessation of misery is non-moral. Misery itself may be moral, or immoral, or non-moral. ... Two truths may be accompanied by pleasure or a neutral feeling. There is no such consideration in the case of cessation of misery. Misery may be accompanied by any of the feelings or above such consideration. ... The origin of misery is *Helu*. The cessation of misery is non-*Helu*. Two truths may not be *Helu*. ... The origin of misery is of the *Kamāvacara* plane. Two truths are not of *Kamāvacara*. Misery may be *Kāma-vacara* or not. ... Origin of misery is *Saraṇa*. Two truths are *Araṇa*. Misery may be *Saraṇa* or *Araṇa*.

5. JHĀNA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTA-BHĀJANĪYA

In a long paragraph, it describes in detail in the same words that are quite common in the discourses of the Sutta Piṭaka, how a Bhikkhu intending to obtain the stages of *Jhāna* leads a pure life according to the rules of *Pātimokkha*, is always cautious to avoid the slightest evil, is moderate in food, is always mindful of his movements, dwells in a solitary and peaceful place, dispels his greed hate and dullness, removes the hinderances, etc. This paragraph serves as the *Māṅkā* : all the words and phrases of it are taken one by one and explained fully.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANĪYA

The four stages of *Jhāna* according to *Catukkanaya*, then the five according to *Pañcakanaya*, then the four stages of *Arūpa Jhāna*, and then the different *Lokuttara Jhānas* are stated exactly as in the *Dhammasaṅgani*.

(3) PAÑHĀPUCCHAKA

Of the four stages of *Jhāna* how many are moral, how many immoral, and how many non-moral ? ... how many *Sarapā*, and how many *Arapā* ?

They may be moral or non-moral, but never immoral.
... Three *Jhānas* are accompanied by pleasure. The fourth *Jhāna* is accompanied by neutral feeling. ... They are non-*Hetu*
... They are *Arapā*.

3. The Present Edition

This presents a co-ordinated edition in Devanāgarī of the second book of the Abhidhamma Piṭaka, the Vibhaṅga based on the following versions of the text—Burmese, Chatṭha-saṅgāyana publication, 1956; Sinhalese, edited by Pandita Kirielle Nanawimala Thero 1952; Siamese, Mahāmakuta Government publication, 1926; and Roman, edited by Mrs. Rhys Davids, (P.T.S. London, 1904.)

For preparing our MSS, we have adopted the Chatṭha-saṅgāyana edition as our basic text, an edition that has been

5. JHĀNA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTA-BHĀJANĪYA

In a long paragraph, it describes in detail in the same words that are quite common in the discourses of the Sutta Piṭaka, how a Bhikkhu intending to obtain the stages of *Jhāna* leads a pure life according to the rules of *Pātimokkha*, is always cautious to avoid the slightest evil, is moderate in food, is always mindful of his movements, dwells in a solitary and peaceful place, dispels his greed hate and dullness, removes the hinderances, etc. This paragraph serves as the *Mātikā* : all the words and phrases of it are taken one by one and explained fully.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANĪYA

The four stages of *Jhāna* according to *Catukkanaya*, then the five according to *Pañcakanaya*, then the four stages of *Arūpa Jhāna*, and then the different *Lokuttara Jhānas* are stated exactly as in the *Dhammasaṅgaṇī*.

(3) PAÑHĀPUCCHAKA

Of the four stages of *Jhāna* how many are moral, how many immoral, and how many non-moral ? ... how many *Saraṇā*, and how many *Araṇā* ?

They may be moral or non-moral, but never immoral. ... Three *Jhānas* are accompanied by pleasure. The fourth *Jhāna* is accompanied by neutral feeling. ... They are non-*Hetu* ... They are *Araṇā*.

3. The Present Edition

This presents a co-ordinated edition in Devanāgarī of the second book of the Abhidhamma Piṭaka, the Vibhaṅga based on the following versions of the text—Burmese, Chaṭṭha-saṅgāyana publication, 1956; Sinhalese, edited by Pandita Kirielle Nanawimal Thero 1952; Siamese, Mahā-makūṭa Government publication, 1926; and Roman, edited by Mrs. Rhys Davids, (P.T.S. London, 1904.)

For preparing our MSS, we have adopted the Chaṭṭha-saṅgāyana edition as our basic text, an edition that has been

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ए e ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL, "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ, ञ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	श sa
		ह ha	ळ ḷa	अ ऋ ṛa

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū के ke को ko
ख kha खा khā खि khi सी khī खु khu खू khū खे khe खो kho

CONJUNCT-CONSONANTS

क kka	ञ्च ŋca	द dva	म्ब mba
क्ख kkha	ञ्छ ŋcha	घ dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज ŋja	ध dhva	म्म mma
क्रि kri	ञ्झ, ञ्झ ŋjha	न्त nta	म्य mya
क्ल kla	ट, टट ṭṭa	न्त्व ntva	म्ह mha
क्व kva	ट्ठ, ट्ठट ṭṭha	न्थ nthā	म्य yya
क्य khya	ड, डड ḍḍa	न्द nda	य्ह yha
ख khva	ड्ढ, ड्ढट ḍḍha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग gga	ण्ट ṇṭa	न्ध ndha	ल्य lya
ग्य gggha	ण्ठ ṇṭha	न्न, ञ nna	ल्ह lha
ग्य gya	ण्ड ṇḍa	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण ṇṇa	न्ह nha	स्त sta
ङ ṅka	ण्ह ṇha	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख ṅkha	त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग, ङग ṅga	त्त ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ, ङघ ṅgha	त्त tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्त tya	ब्ब bba	स्म sma
च्छ ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द्द, द्दट dḍa	भ्य bya	ह्य hma
ज्झ, ञ्ज jjha	द्ध ddha	भ्र bra	ह्व hva
ञ्ज ŋjja	द्य dya	म्प mpa	ळ्ह lha
ञ्ह ŋha	द्र dra	म्फ mpha	

1=ā; 2=i; 3=ī; 4=u; 5=ū; 6=c; 7=0

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

अभिधम्मपिटके
विभङ्गो

विभङ्गपालि

१. सन्धविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. पञ्चकखन्धो — रूपकखन्धो, वेदनाकखन्धो, सञ्ज्ञाकखन्धो, सङ्खारकखन्धो, विञ्जाणकखन्धो ।

B. 1,
R. 1

१. रूपकखन्धो

२. तत्थ कतमो रूपकखन्धो ?

यं किञ्च रूपं अतीतानागतपञ्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा बहिद्धा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, तदेकज्झं अभिसञ्भूहिवा अभिसङ्खिपित्वा — अयं वुच्चति रूपकखन्धो ।

(१) अतीतं रूपं

३. तत्थ कतमं रूपं अतीतं ?

यं रूपं अतीतं निरुद्धं विगतं विपरिणतं अत्यङ्गतं अव्यत्यङ्गतं उप्पज्जित्वा विगतं अतीतं अतीतसेन सङ्गहितं^२, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं — इदं वुच्चति रूपं अतीतं ।

10

(२) अनागतं रूपं

४. तत्थ कतमं रूपं अनागतं ?

यं रूपं अजातं अभूतं असञ्जातं अनिव्वत्तं अनभिनिव्वत्तं अपातुभूतं अनुप्पन्नं असमुप्पन्नं अनुट्ठितं असमुट्ठितं अनागतं अनागतसेन सङ्गहितं, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं — इदं वुच्चति रूपं अनागतं ।

15

(३) पञ्चुप्पन्नं रूपं

५. तत्तु कतमं रूपं पञ्चुप्पन्नं ?

यं रूपं जातं भूतं सञ्जातं निव्वत्तं अभिनिव्वत्तं पातुभूतं उप्पन्नं समुप्पन्नं उट्ठितं समुट्ठितं पञ्चुप्पन्नं पञ्चुप्पन्नसेन सङ्गहितं, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं — इदं वुच्चति रूपं पञ्चुप्पन्नं ।

(४) अज्झत्तं रूपं

६. तत्तु कतमं रूपं अज्झत्तं ?

यं रूपं तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियकं पाटिपुग्गलिकं उपादिन्नं, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं — इदं वुच्चति रूपं अज्झत्तं ।

(५) बहिद्धा रूपं

७. तत्तु कतमं रूपं बहिद्धा ?

यं रूपं तेसं तेसं परसत्तानं परपुग्गलानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियकं पाटिपुग्गलिकं उपादिन्नं, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं — इदं वुच्चति रूपं बहिद्धा ।

(६) ओळारिकं रूपं

८. तत्तु कतमं रूपं ओळारिकं ?

चक्कायतनं ... पे०... फोद्धव्वायतनं — इदं वुच्चति रूपं ओळारिकं ।

(७) सुखुमं रूपं

९. तत्तु कतमं रूपं सुखुमं ?

इत्थिन्द्रियं . पे०... कवळीकारो^१ आहारो — इदं वुच्चति रूपं सुखुमं ।

(८) हीन रूपं

१०. तत्तु कतमं रूपं हीनं ?

य रूपं तेसं तेसं सत्तानं उज्जातं अवज्जातं हीळितं परिभूतं

१ कवळिङ्कारो — मी०, कवळिङ्कारो — स्या० ।

अचित्तीकतं^१ हीनं हीनमतं हीनसम्मतं अनिटुं अकन्तं अमनापं, रूपा सदा गन्धा रसा फोटुब्बा — इदं वुच्चति रूपं हीनं ।

(६) पणीतं रूपं

११. तत्थ कतमं रूपं पणीतं ?

यं रूपं तेसं तेसं सत्तानं अनुञ्जातं अनवञ्जातं अहीळितं अपरिभूतं चित्तीकतं पणीतं पणीतमतं पणीतसम्मतं इटुं कन्तं मनापं, रूपा सदा गन्धा रसा फोटुब्बा — इदं वुच्चति रूपं पणीतं । तं तं वा पन रूपं उपादायुपादाय रूपं हीनं पणीतं दटुब्बं ।

(१०) दूरे रूपं

१२. तत्थ कतमं रूपं दूरे ?

इत्थिन्द्रियं ... पे०... कवलीकारो आहारो, यं वा पनञ्जं पि अत्थि रूपं अनासन्ने अनुपकट्टे असन्तिके — इदं वुच्चति रूपं दूरे ।

(११) सन्तिके रूपं

१३. तत्थ कतमं रूपं सन्तिके ?

चक्खायतनं ... पे०... फोटुब्बायतनं, यं वा पनञ्जं पि अत्थि रूपं आसन्ने उपकट्टे^२ अविदूरे सन्तिके — इदं वुच्चति रूपं सन्तिके । तं तं वा पन रूपं उपादायुपादाय रूपं दूरे सन्तिके दटुब्बं ।

२. वेदनाक्खन्धो

१४. तत्थ कतमो वेदनाक्खन्धो ?

या काचि वेदना अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्धा वा ओळारिका वा सुखमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके वा, तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा — अयं वुच्चति वेदनाक्खन्धो ।

(१) अतीता वेदना

१५. तत्थ कतमा वेदना अतीता ?

या वेदना अतीता निरुद्धा विगता विपरिणता अत्यङ्गता अज्झत्ता उपपज्जित्वा विगता अतीता अतीतसेन सङ्गहिता, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना — अयं वुच्चति वेदना अतीता ।

(२) अनागता वेदना

१६. तत्थ कतमा वेदना अनागता ?

या वेदना अजाता अभूता असञ्जाता अनिव्वत्ता अनभिनिव्वत्ता
अपातुभूता अनुप्पन्ना असमुप्पन्ना अनुट्ठिता असमुट्ठिता अनागता अना-
गतंसेन सङ्गहिता, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना - अयं
5 वुच्चति वेदना अनागता ।

(३) पच्चुप्पन्ना वेदना

१७. तत्थ कतमा वेदना पच्चुप्पन्ना ?

या वेदना जाता भूता सञ्जाता निव्वत्ता अभिनिव्वत्ता पातुभूता
उप्पन्ना समुप्पन्ना उट्ठिता समुट्ठिता पच्चुप्पन्ना पच्चुप्पन्नंसेन' सङ्गहिता,
सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति वेदना
10 पच्चुप्पन्ना ।

(४) अज्झत्ता वेदना

१८. तत्थ कतमा वेदना अज्झत्ता ?

या वेदना तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियका पाटिपुग्गलिका
उपादिन्ना, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति
वेदना अज्झत्ता ।

(५) बहिद्धा वेदना

15 १९. तत्थ कतमा वेदना बहिद्धा ?

या वेदना तेसं तेसं परसत्तानं परपुग्गलानं अज्झत्तं पच्चत्तं
नियका पाटिपुग्गलिका उपादिन्ना, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खम-
सुखा वेदना - अयं वुच्चति वेदना बहिद्धा ।

(६-७) ओळारिका, सुखुमा वेदना

२०. तत्थ कतमा वेदना ओळारिका सुखुमा ?

अकुसला वेदना ओळारिका, कुसलाव्याकता वेदना सुखुमा ।
20 कुसलाकुसला वेदना ओळारिका, अव्याकता वेदना सुखुमा । दुक्खा
वेदना ओळारिका, सुखा च अदुक्खमसुखा च वेदना सुखुमा । सुखदुक्खा
वेदना ओळारिका, अदुक्खमसुखा वेदना सुखुमा । असमापन्नस्स वेदना

ओळारिका, समापन्नस्स वेदना सुखुमा । सासवा वेदना ओळारिका,
अनासवा वेदना सुखुमा । तं तं वा पन वेदनं उपादायुपादाय वेदना
ओळारिका सुखुमा दट्ठ्वा ।

(८-६) हीना, पणीता वेदना

२१. तत्थ कतमा वेदना हीना पणीता ?

अकुसला वेदना हीना, कुसलाव्याकता वेदना पणीता । कुसला- 5
कुसला वेदना हीना, अव्याकता वेदना पणीता । दुक्खा वेदना हीना,
सुखा च अदुक्खमसुखा च वेदना पणीता । सुखदुक्खा वेदना हीना,
अदुक्खमसुखा वेदना पणीता । असमापन्नस्स वेदना हीना, समापन्नस्स
वेदना पणीता । सासवा वेदना हीना, अनासवा वेदना पणीता । तं
तं वा पन वेदनं उपादायुपादाय वेदना हीना पणीता दट्ठ्वा । 10

(१०) दूरे वेदना

२२. तत्थ कतमा वेदना दूरे ?

अकुसला वेदना कुसलाव्याकताहि वेदनाहि दूरे; कुसलाव्याकता
वेदना अकुसलाय वेदनाय दूरे; कुसला वेदना अकुसलाव्याकताहि
वेदनाहि दूरे; अकुसलाव्याकता वेदना कुसलाय वेदनाय दूरे; अव्याकता
वेदना कुसलाकुसलाहि वेदनाहि दूरे; कुसलाकुसला वेदना अव्याकताय 15
वेदनाय दूरे । दुक्खा वेदना सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि
दूरे; सुखा च अदुक्खमसुखा च वेदना दुक्खाय वेदनाय दूरे; सुखा वेदना
दुक्खाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि दूरे; दुक्खा च अदुक्खमसुखा
च वेदना सुखाय वेदनाय दूरे; अदुक्खमसुखा वेदना सुखदुक्खाहि वेदनाहि
दूरे; सुखदुक्खा वेदना अदुक्खमसुखाय वेदनाय दूरे । असमापन्नस्स 20
वेदना समापन्नस्स वेदनाय दूरे; समापन्नस्स वेदना असमापन्नस्स वेदनाय
दूरे । सासवा वेदना अनासवाय वेदनाय दूरे; अनासवा वेदना सासवाय
वेदनाय दूरे - अयं वुच्चति वेदना दूरे ।

(११) सन्तिके वेदना

२३. तत्थ कतमा वेदना सन्तिके ?

अकुसला वेदना अकुसलाय वेदनाय सन्तिके; कुसला वेदना 25
कुसलाय वेदनाय सन्तिके; अव्याकता वेदना अव्याकताय वेदनाय

सन्तिके । दुःखा वेदना दुःखाय वेदनाय सन्तिके; सुखा वेदना सुखाय वेदनाय सन्तिके; अदुःखमसुखा वेदना अदुःखमसुखाय वेदनाय सन्तिके । असमापन्नस्स वेदना असमापन्नस्स वेदनाय सन्तिके । समापन्नस्स वेदना समापन्नस्स वेदनाय सन्तिके; सासवा वेदना सासवाय वेदनाय सन्तिके; 5 अनासवा वेदना अनासवाय वेदनाय सन्तिके । अयं वुच्चति वेदना सन्तिके । तं तं वा पन वेदनं उपादायुपादाय वेदना दूरे सन्तिके दट्ठव्या ।

३. सञ्जाक्खन्धो

२४. तत्थ कतमो सञ्जाक्खन्धो ?

या काचि सञ्जा अतीतानागतपञ्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा वहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके 10 वा. तदेकज्झं अभिसञ्जूहत्वा अभिसङ्खिपित्वा^१ - अयं वुच्चति सञ्जाक्खन्धो ।

(१) अतीता सञ्जा

२५. तत्थ कतमा सञ्जा अतीता ?

या सञ्जा अतीता निरुद्धा विगता विपरिणता अत्यङ्गता अमभत्यङ्गता उप्पज्जित्वा विगता अतीता अतीतसेन सङ्गहिता, चक्खु- 15 सम्पस्सजा सञ्जा सोतसम्पस्सजा सञ्जा घानसम्पस्सजा^२ सञ्जा जिह्वासम्पस्सजा सञ्जा कायसम्पस्सजा सञ्जा मनोसम्पस्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा अतीता ।

(२) अनागता सञ्जा

२६. तत्थ कतमा सञ्जा अनागता ?

या सञ्जा अजाता अभूता असञ्जाता अनिव्वत्ता अनभिनिव्वत्ता 20 अपातुभूता अनुप्पन्ना असमुप्पन्ना अनुट्ठिता असमुट्ठिता अनागता अनागत-सेन सङ्गहिता, चक्खुसम्पस्सजा सञ्जा सोतसम्पस्सजा सञ्जा घान-सम्पस्सजा सञ्जा जिह्वासम्पस्सजा सञ्जा कायसम्पस्सजा सञ्जा मनोसम्पस्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा अनागता ।

(३) पञ्चुप्पन्ना सञ्जा

२७. तत्थ कतमा सञ्जा पञ्चुप्पन्ना ?

१. धम्मिभिन्ना - मी० । २. धावनम्पस्सजा - मी०, एवमुपरि पि ।

या सञ्जा जाता भूता सञ्जाता निव्वत्ता अभिनिव्वत्ता
पातुभूता उप्पन्ना समुप्पन्ना उट्ठिता समुट्ठिता पच्चुप्पन्ना पच्चुप्पन्नंसेन
सङ्गहिता, चक्खुसम्फत्सजा सञ्जा सोतसम्फत्सजा सञ्जा धान-
सम्फत्सजा सञ्जा जिह्वासम्फत्सजा सञ्जा कायसम्फत्सजा सञ्जा
मनोसम्फत्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा पच्चुप्पन्ना ।

5

(४) अज्झत्ता सञ्जा

२८. तत्थ कतमा सञ्जा अज्झत्ता ?

B. G

या सञ्जा तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियका पाटि-
पुंगलिका उपादिन्ना, चक्खुसम्फत्सजा सञ्जा सोतसम्फत्सजा सञ्जा
धानसम्फत्सजा सञ्जा जिह्वासम्फत्सजा सञ्जा कायसम्फत्सजा
सञ्जा मनोसम्फत्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा अज्झत्ता ।

10

(५) बहिद्धा सञ्जा

२९. तत्थ कतमा सञ्जा बहिद्धा ?

या सञ्जा तेसं तेसं परसत्तानं परपुगलानं अज्झत्तं पच्चत्तं
नियका पाटिपुगलिका उपादिन्ना, चक्खुसम्फत्सजा सञ्जा सोत-
सम्फत्सजा सञ्जा धानसम्फत्सजा सञ्जा जिह्वासम्फत्सजा सञ्जा
कायसम्फत्सजा सञ्जा मनोसम्फत्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा
बहिद्धा ।

15

(६-७) ओळारिका, सुखुमा सञ्जा

३०. तत्थ कतमा सञ्जा ओळारिका सुखुमा ?

R. G

पटिघसम्फत्सजा सञ्जा ओळारिका, अधिवचनसम्फत्सजा
सञ्जा सुखुमा । अकुसला सञ्जा ओळारिका, कुसलाव्याकता सञ्जा
सुखुमा । कुसलाकुसला सञ्जा ओळारिका, अव्याकता सञ्जा सुखुमा ।
दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा ओळारिका, सुखाय च अदुक्खमसुखाय
च वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्जा सुखुमा । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता
सञ्जा ओळारिका, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा सुखुमा ।
असमापन्नस्स सञ्जा ओळारिका, समापन्नस्स सञ्जा सुखुमा । सासवा
सञ्जा ओळारिका, अनासवा सञ्जा सुखुमा । तं तं वा पन सञ्जं
उपादायुपादाय सञ्जा ओळारिका सुखुमा दट्ठ्वा ।

25

(८-६) हीना, पणीता सञ्ज्ञा

३१. तत्थ कतमा सञ्ज्ञा हीना पणीता ?

अकुसला सञ्ज्ञा हीना, कुसलाव्याकता सञ्ज्ञा पणीता ।
कुसलाकुसला सञ्ज्ञा हीना, अव्याकता सञ्ज्ञा पणीता । दुक्खाय
वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा हीना, सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि
5 सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा पणीता । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा
हीना, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा पणीता । असमा-
पन्नस्स सञ्ज्ञा हीना, समापन्नस्स सञ्ज्ञा पणीता । सासवा सञ्ज्ञा
हीना, अनासवा सञ्ज्ञा पणीता । त त वा पन सञ्ज्ञ उपादायुपादाय
सञ्ज्ञा हीना पणीता ददुब्बा ।

(१०) दूरे सञ्ज्ञा

३२ तत्थ कतमा सञ्ज्ञा दूरे ?

अकुसला सञ्ज्ञा कुसलाव्याकताहि सञ्ज्ञाहि दूरे, कुसला-
व्याकता सञ्ज्ञा अकुसलाय सञ्ज्ञाय दूरे, कुसला सञ्ज्ञा अकुसला-
व्याकताहि सञ्ज्ञाहि दूरे, अकुसलाव्याकता सञ्ज्ञा कुसलाय सञ्ज्ञाय
दूरे । अव्याकता सञ्ज्ञा कुसलाकुसलाहि सञ्ज्ञाहि दूरे, कुसलाकुसला
15 सञ्ज्ञा अव्याकताय सञ्ज्ञाय दूरे । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा
सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ताहि सञ्ज्ञाहि दूरे, सुखाय
च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा दुक्खाय वेदनाय सम्प-
युत्ताय सञ्ज्ञाय दूरे, सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा दुक्खाय च
अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ताहि सञ्ज्ञाहि दूरे, दुक्खाय च
20 अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ताय
सञ्ज्ञाय दूरे, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्ज्ञा सुखदुक्खाहि
वेदनाहि सम्पयुत्ताहि सञ्ज्ञाहि दूरे, सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता
सञ्ज्ञा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ताय सञ्ज्ञाय दूरे । असमापन्नस्स
सञ्ज्ञा समापन्नस्स सञ्ज्ञाय दूरे, समापन्नस्स सञ्ज्ञा असमापन्नस्स
7 सञ्ज्ञाय दूरे । सासवा सञ्ज्ञा अनासवाय सञ्ज्ञाय दूरे, अनासवा
सञ्ज्ञा सासवाय सञ्ज्ञाय दूरे - अथ वुच्चति सञ्ज्ञा दूरे ।

(११) सन्तिके सञ्ज्ञा

३३ तत्थ कतमा सञ्ज्ञा सन्तिके ?

अकुसला सञ्ज्ञा अकुसलाय सञ्ज्ञाय सन्तिके; कुसला सञ्ज्ञा
 कुसलाय सञ्ज्ञाय सन्तिके; अव्याकता सञ्ज्ञा अव्याकताय सञ्ज्ञाय
 सन्तिके । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता सञ्ज्ञा दुक्खाय वेदनाय सम्प-
 युक्ताय सञ्ज्ञाय सन्तिके; सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सञ्ज्ञा सुखाय
 वेदनाय सम्पयुक्ताय सञ्ज्ञाय सन्तिके; अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्प- 5
 युक्ता सञ्ज्ञा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ताय सञ्ज्ञाय सन्तिके ।
 असमापन्नस्स सञ्ज्ञा असमापन्नस्स सञ्ज्ञाय सन्तिके; समापन्नस्स
 सञ्ज्ञा समापन्नस्स सञ्ज्ञाय सन्तिके । सासवा सञ्ज्ञा सासवाय
 सञ्ज्ञाय सन्तिके; अनासवा सञ्ज्ञा अनासवाय सञ्ज्ञाय सन्तिके ।
 अयं वुच्चति सञ्ज्ञा सन्तिके । तं तं वा पन सञ्जं उपादायुपादाय 10
 सञ्ज्ञा दूरे सन्तिके दट्ठ्वा ।

४. सङ्खारक्खन्धो

३४. तत्थ कतमो सङ्खारक्खन्धो ?

ये केचि सङ्खारा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता^१ वा बहिद्धा
 वा ओळारिका वा सुखमा वा हीना वा पणीता वा ये दूरे सन्तिके वा,
 तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्ख्लिपित्वा — अयं वुच्चति सङ्खार- 15
 क्खन्धो ।

B. 8

(१) अतीता सङ्खारा

३५. तत्थ कतमे सङ्खारा अतीता ?

ये सङ्खारा अतीता निरुद्धा विगता विपरिणता अत्यङ्गता
 अब्भत्यङ्गता उप्पज्जित्वा विगता अतीता अतीतंसेन सङ्गहिता, चक्खु-
 सम्फस्सजा चेतना सोतसम्फस्सजा चेतना धानसम्फस्सजा चेतना जिह्वा- 20
 सम्फस्सजा चेतना कायसम्फस्सजा चेतना मनोसम्फस्सजा चेतना — इमे
 वुच्चन्ति सङ्खारा अतीता ।

(२) अनागता सङ्खारा

३६. तत्थ कतमे सङ्खारा अनागता ?

ये सङ्खारा अजाता अभूता असञ्जाता अनिव्वत्ता अनभिनिव्वत्ता
 अपातुभूता अनुप्पन्ना असमुप्पन्ना अनुट्ठिता असमुट्ठिता अनागता अनागतं- 25

सेन सङ्गहिता, चक्खुसम्फस्सजा चेतना सोतसम्फस्सजा चेतना धान-
सम्फस्सजा चेतना जिह्वासम्फस्सजा चेतना कायसम्फस्सजा चेतना
मनोसम्फस्सजा चेतना — इमे वुच्चन्ति सङ्खारा अनागता ।

(३) पच्चुप्पन्ना सङ्खारा

३७. तत्थ कतमे सङ्खारा पच्चुप्पन्ना ?

ये सङ्खारा जाता भूता सञ्जाता^१ निव्वत्ता अभिनिव्वत्ता
पातुभूता उप्पन्ना समुप्पन्ना उट्ठिता समुट्ठिता पच्चुप्पन्ना पच्चुप्पन्नसेन
सङ्गहिता, चक्खुसम्फस्सजा चेतना सोतसम्फस्सजा चेतना धानसम्फस्सजा
चेतना जिह्वासम्फस्सजा चेतना कायसम्फस्सजा चेतना मनोसम्फस्सजा
चेतना — इमे वुच्चन्ति सङ्खारा पच्चुप्पन्ना ।

(४) अज्झत्ता सङ्खारा

३८. तत्थ कतमे सङ्खारा अज्झत्ता ?

ये सङ्खारा तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियका पाटि-
पुगलिका उपादिन्ना, चक्खुसम्फस्सजा चेतना सोतसम्फस्सजा चेतना
धानसम्फस्सजा चेतना जिह्वासम्फस्सजा चेतना कायसम्फस्सजा चेतना
मनोसम्फस्सजा चेतना — इमे वुच्चन्ति सङ्खारा अज्झत्ता ।

(५) वहिद्धा सङ्खारा

३९. तत्थ कतमे सङ्खारा वहिद्धा ?

ये सङ्खारा तेसं तेसं परसत्तानं परपुगलानं अज्झत्तं पच्चत्तं
नियका पाटिपुगलिका उपादिन्ना, चक्खुसम्फस्सजा चेतना सोत-
सम्फस्सजा चेतना धानसम्फस्सजा चेतना जिह्वासम्फस्सजा चेतना
कायसम्फस्सजा चेतना मनोसम्फस्सजा चेतना — इमे वुच्चन्ति
सङ्खारा वहिद्धा ।

(६-७) ओळारिका, सुखुमा सङ्खारा

४०. तत्थ कतमे सङ्खारा ओळारिका सुखुमा ?

अकुसला सङ्खारा ओळारिका, कुसलाव्याकता सङ्खारा सुखुमा ।
कुमलाकुमला सङ्खारा ओळारिका, अव्याकता सङ्खारा सुखुमा ।
दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा ओळारिका, सुखाय च अदुक्खसम-

सुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्खारा सुखुमा । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्खारा ओळारिका, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा सुखुमा । असमापन्नस्स सङ्खारा ओळारिका, समापन्नस्स सङ्खारा सुखुमा । सासवा सङ्खारा ओळारिका, अनासवा सङ्खारा सुखुमा । ते ते वा पन सङ्खारे उपादायुपादाय सङ्खारा 5 ओळारिका सुखुमा दट्ठ्वा ।

(८-९) हीना, पणीता सङ्खारा

४१. तत्थ कतमे सङ्खारा हीना पणीता ?

अकुसला सङ्खारा हीना, कुसलाव्याकता सङ्खारा पणीता । कुसलाकुसला सङ्खारा हीना, अव्याकता सङ्खारा पणीता । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा हीना, सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि 10 सम्पयुक्ता सङ्खारा पणीता । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्खारा हीना, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा पणीता । असमापन्नस्स सङ्खारा हीना, समापन्नस्स सङ्खारा पणीता । सासवा सङ्खारा हीना, अनासवा सङ्खारा पणीता । ते ते वा पन सङ्खारे उपादायुपादाय सङ्खारा हीना पणीता दट्ठ्वा । 15

(१०) दूरे सङ्खारा

४२. तत्थ कतमे सङ्खारा दूरे ?

अकुसला सङ्खारा कुसलाव्याकतेहि सङ्खारेहि दूरे; कुसलाव्याकता सङ्खारा अकुसलेहि सङ्खारेहि दूरे; कुसला सङ्खारा अकुसलाव्याकतेहि सङ्खारेहि दूरे; अकुसलाव्याकता सङ्खारा कुसलेहि सङ्खारेहि दूरे; अव्याकता सङ्खारा कुसलाकुसलेहि सङ्खारेहि दूरे; कुसलाकुसला 20 सङ्खारा अव्याकतेहि सङ्खारेहि दूरे । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्तेहि सङ्खारेहि दूरे; सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्खारा दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्तेहि सङ्खारेहि दूरे; सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा दुक्खाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्तेहि सङ्खारेहि दूरे; दुक्खाय च 25 अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्खारा सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तेहि सङ्खारेहि दूरे; अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुक्तेहि सङ्खारेहि दूरे; सुखदुक्खाहि वेदनाहि

सम्पयुक्ता सङ्खारा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्तेहि सङ्खारेहि दूरे ।
 असमापन्नस्स सङ्खारा समापन्नस्स सङ्खारेहि दूरे; समापन्नस्स सङ्खारा
 असमापन्नस्स सङ्खारेहि दूरे । सासवा सङ्खारा अनासवेहि सङ्खारेहि
 दूरे; अनासवा सङ्खारा सासवेहि सङ्खारेहि दूरे । इमे वुच्चन्ति
 ५ सङ्खारा दूरे ।

(११) सन्तिके सङ्खारा

४३. तत्थ कतमे सङ्खारा सन्तिके ?

अकुसला सङ्खारा अकुसलानं सङ्खारानं सन्तिके; कुसला
 सङ्खारा कुसलानं सङ्खारानं सन्तिके; अव्याकता सङ्खारा अव्याकतानं
 सङ्खारानं सन्तिके । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा दुक्खाय
 १० वेदनाय सम्पयुक्तानं सङ्खारानं सन्तिके; सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता
 सङ्खारा सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तानं सङ्खारानं सन्तिके; अदुक्खमसुखाय
 वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्खारा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्तानं
 सङ्खारानं सन्तिके । असमापन्नस्स सङ्खारा असमापन्नस्स सङ्खारानं
 सन्तिके; समापन्नस्स सङ्खारा समापन्नस्स सङ्खारानं सन्तिके ।
 १५ सासवा सङ्खारा सासवानं सङ्खारानं सन्तिके; अनासवा सङ्खारा
 अनासवानं सङ्खारानं सन्तिके । इमे वुच्चन्ति सङ्खारा सन्तिके ।
 ते ते वा पन सङ्खारे उपादायुपादाय सङ्खारा दूरे सन्तिके दट्ठ्वा ।

५. विज्झाणक्खन्धो

४४. तत्थ कतमो विज्झाणक्खन्धो ?

यं किञ्चि विज्झाणं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा बहिद्वा
 २० वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, तदेकज्झं
 अभिमञ्जूहित्वा अभिसङ्खिपित्वा — अयं वुच्चति विज्झाणक्खन्धो ।

(१) अतीतं विज्झाणं

४५. तत्थ कतमं विज्झाणं अतीतं ?

यं विज्झाणं अतीतं निरुद्धं विगतं विपरिणतं अत्यज्झत्तं अवम-
 त्यज्झत्तं उप्पज्जित्वा विगतं अतीतं अतीतसेन सङ्गहितं, चक्खुविज्झाणं
 २५ सोतविज्झाणं धानविज्झाणं जिह्वाविज्झाणं कायविज्झाणं मनो-
 विज्झाणं — इदं वुच्चति विज्झाणं अतीतं ।

(२) अनागतं विज्ञाणं

४६. तत्थ कतमं विज्ञाणं अनागतं ?

यं विज्ञाणं अजातं अभूतं असज्जातं अनिब्बत्तं अनभिनिब्बत्तं अपातुभूतं अनुप्पन्नं असमुप्पन्नं अनुट्ठितं असमुट्ठितं अनागतं अनागतंसेन सङ्गहितं, चक्खुविज्ञाणं सोतविज्ञाणं धानविज्ञाणं जिह्वाविज्ञाणं कायविज्ञाणं मनोविज्ञाणं - इदं वुच्चति विज्ञाणं अनागतं । 5

(३) पच्चुप्पन्नं विज्ञाणं

४७. तत्थ कतमं विज्ञाणं पच्चुप्पन्नं ?

यं विज्ञाणं जातं भूतं सज्जातं निब्बत्तं अभिनिब्बत्तं पातुभूतं उप्पन्नं समुप्पन्नं उट्ठितं समुट्ठितं पच्चुप्पन्नं पच्चुप्पन्नंसेन सङ्गहितं, चक्खु-विज्ञाणं सोतविज्ञाणं धानविज्ञाणं जिह्वाविज्ञाणं कायविज्ञाणं मनोविज्ञाणं - इदं वुच्चति विज्ञाणं पच्चुप्पन्नं । 10

(४) अज्झत्तं विज्ञाणं

४८. तत्थ कतमं विज्ञाणं अज्झत्तं ?

यं विज्ञाणं तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियकं पाटि-पुग्गलिकं उपादिन्नं, चक्खुविज्ञाणं सोतविज्ञाणं धानविज्ञाणं जिह्वाविज्ञाणं कायविज्ञाणं मनोविज्ञाणं - इदं वुच्चति विज्ञाणं अज्झत्तं । 15

(५) वहिद्धा विज्ञाणं

४९. तत्थ कतमं विज्ञाणं वहिद्धा ?

यं विज्ञाणं तेसं तेसं परसत्तानं परपुग्गलानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियकं पाटिपुग्गलिकं उपादिन्नं, चक्खुविज्ञाणं सोतविज्ञाणं धान-विज्ञाणं जिह्वाविज्ञाणं कायविज्ञाणं मनोविज्ञाणं - इदं वुच्चति विज्ञाणं वहिद्धा । 20

(६-७) ओळारिकं, सुखं विज्ञाणं

५०. तत्थ कतमं विज्ञाणं ओळारिकं सुखं ?

अकुसलं विज्ञाणं ओळारिकं, कुसलाव्याकता विज्ञाणा गुरुमा । कुसलाकुसला विज्ञाणा ओळारिका, अव्याकतं विज्ञाणं सुखं । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं विज्ञाणं ओळारिकं, सुखाय च

अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता विज्जाणा सुखुमा । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता विज्जाणा ओळारिका, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्त विज्जाण सुखुम । असमापन्नस्स विज्जाण ओळारिक, समापन्नस्स विज्जाण सुखुम । सासव विज्जाण ओळारिक, अनासव विज्जाण सुखुम । त त वा पन विज्जाण उपादायुपादाय विज्जाण ओळारिक सुखुम ददुव्व ।

(८-९) हीन, पणीत विज्जाण

५१ तत्थ कतम विज्जाण हीन पणीत ?

अकुसल विज्जाण हीन, कुसलाव्याकता विज्जाणा पणीता । कुसलाकुसला विज्जाणा हीना, अव्याकत विज्जाण पणीत । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्त विज्जाण हीन, सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता विज्जाणा पणीता । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता विज्जाणा हीना, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्त विज्जाण पणीत । असमापन्नस्स विज्जाण हीन, समापन्नस्म विज्जाण पणीत । सासव विज्जाण हीन, अनासव विज्जाण पणीत । त त वा पन विज्जाण उपादायुपादाय विज्जाण हीन पणीत ददुव्व ।

(१०) दूरे विज्जाण

५२ तत्थ कतम विज्जाण दूरे ?

अकुसल विज्जाण कुसलाव्याकतेहि विज्जाणेहि दूरे; कुसलाव्याकता विज्जाणा अकुसला विज्जाणा दूरे, कुसल विज्जाण अकुसलाव्याकतेहि विज्जाणेहि दूरे, अकुसलाव्याकता विज्जाणा कुसला विज्जाणा दूरे, अव्याकत विज्जाण कुसलाकुसलेहि विज्जाणेहि दूरे, कुसलाकुसला विज्जाणा अव्याकता विज्जाणा दूरे । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्त विज्जाण सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्तेहि विज्जाणेहि दूरे, सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता विज्जाणा दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता विज्जाणा दूरे, सुखाय वेदनाय सम्पयुत्त विज्जाण दुक्खाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्तेहि विज्जाणेहि दूरे, दुक्खाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता विज्जाणा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता विज्जाणा दूरे ।

अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं विज्जाणं सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्प-
युत्तेहि विज्जाणेहि दूरे; सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता विज्जाणा
अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता विज्जाणा दूरे । असमापन्नस्स
विज्जाणं समापन्नस्स विज्जाणा दूरे; समापन्नस्स विज्जाणं असमा-
पन्नस्स विज्जाणा दूरे । सासवं विज्जाणं अनासवा विज्जाणा दूरे; 5
अनासवं विज्जाणं सासवा विज्जाणा दूरे - इदं वुच्चति विज्जाणं
दूरे ।

(११) सन्तिके विज्जाणं

५३. तत्थ कतमं विज्जाणं सन्तिके ?

अकुसलं विज्जाणं अकुसलस्स विज्जाणस्स सन्तिके, कुसलं R. 12
विज्जाणं कुसलस्स विज्जाणस्स सन्तिके; अव्याकतं विज्जाणं अव्या- 10
कतस्स विज्जाणस्स सन्तिके । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं विज्जाणं
दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तस्स विज्जाणस्स सन्तिके; सुखाय वेदनाय
सम्पयुत्तं विज्जाणं सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तस्स विज्जाणस्स सन्तिके;
अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं विज्जाणं अदुक्खमसुखाय वेदनाय
सम्पयुत्तस्स विज्जाणस्स सन्तिके । असमापन्नस्स विज्जाणं असमा- 15
पन्नस्स विज्जाणस्स सन्तिके; समापन्नस्स विज्जाणं समापन्नस्स
विज्जाणस्स सन्तिके । सासवं विज्जाणं सासवस्स विज्जाणस्स B. 15
सन्तिके; अनासवं विज्जाणं अनासवस्स विज्जाणस्स सन्तिके - इदं
वुच्चति विज्जाणं सन्तिके । तं तं वा पन विज्जाणं उपादायुपादाय
विज्जाणं दूरे सन्तिके दट्ठव्यं । 20

सुत्तन्तभाजनीयं^१ ।

— १ — ० —

१. २. अभिधम्मभाजनीयं

५४. पञ्चक्खन्धो - रूपक्खन्धो, वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो,
सङ्खारक्खन्धो, विज्जाणक्खन्धो ।

१. रूपक्खन्धो

५५. तत्थ कतमो रूपक्खन्धो ?

१. सुत्तन्तभाजनीयं - मी० ।

५०-३

एकविधेन रूपकखन्धो - सत्त्वं रूपं न हेतु, अहेतुकं, हेतुविष्ययुतं, सप्पन्चयं, सङ्खतं, रूपं, लोकियं, सासवं, संयोजनियं^१, गन्थनियं, ओघ-नियं, योगनियं, नीवरणियं, परामट्टं, उपादानियं, सङ्खिलेसिकं, अव्याकतं, अनारम्भणं, अचेतसिकं, चित्तविष्ययुतं, नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मं, असङ्खिलिट्टसङ्खिलेसिकं, न सवितक्कसविचारं, न अवितक्कविचारमत्तं, अवितक्कअविचारं, न पीतिसहगतं, न सुखसहगतं, न उपेक्खासहगतं, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वं, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्व-हेतुकं, नेवाचयगामिनापचयगामी^२, नेवसेक्खनासेक्खं, परित्तं, कामा-वचरं, न रूपावचरं, न अरूपावचरं, परियापन्नं, नो अपरियापन्नं, अनि-यत्तं, अनिय्यानिकं, उप्पन्नं, छहि विञ्जाणेहि विञ्जेय्यं, अनिच्चं, जराभिभूतं । एवं एकविधेन रूपकखन्धो ।

५६. दुविधेन रूपकखन्धो - अत्थि रूपं उपादा, अत्थि रूपं नो^३ उपादा^४ । अत्थि रूपं उपादिन्नं, अत्थि रूपं अनुपादिन्नं । अत्थि रूपं उपादिन्नुपादानियं, अत्थि रूपं अनुपादिन्नुपादानियं । अत्थि रूपं सनिदस्सनं, अत्थि रूपं अनिदस्सनं । अत्थि रूपं सप्पटिघं, अत्थि रूपं अप्पटिघं । अत्थि रूपं इन्द्रियं, अत्थि रूपं न इन्द्रियं । अत्थि रूपं महाभूतं, अत्थि रूपं न महाभूतं । अत्थि रूपं विञ्जत्ति, अत्थि रूपं न विञ्जत्ति । अत्थि रूपं चित्तसमुट्ठानं, अत्थि रूपं न चित्तसमुट्ठानं । अत्थि रूपं चित्त-सहनु^५, अत्थि रूपं न चित्तसहनु । अत्थि रूपं चित्तानुपरिवत्ति, अत्थि रूपं न चित्तानुपरिवत्ति । अत्थि रूपं अज्झत्तिकं, अत्थि रूपं वाहिरं । अत्थि रूपं ओल्लारिकं, अत्थि रूपं सुखुभं । अत्थि रूपं दूरे, अत्थि रूपं सन्तिके ... पे०... अत्थि रूपं कवलीकारो^६ आहारो, अत्थि रूपं न कवली-कारो आहारो । एवं दुविधेन रूपकखन्धो ।

(यथा^१ रूपकण्डे विमत्तं, तथा इध विभजितव्वं^२ ।)

५७. त्रिविधेन रूपकखन्धो - यं तं रूपं अज्झत्तिकं तं उपादा, यं तं रूपं वाहिरं तं अत्थि उपादा, अत्थि नो^३ उपादा^४ । यं तं रूपं अज्झत्तिकं तं उपादिन्नं, यं तं रूपं वाहिरं तं अत्थि उपादिन्नं, अत्थि

१. सञ्जोजनिय - स्या० । २. ० नापचयगामि - मी०, स्या० । ३-३. नूपादा - सी० । ४. चित्तसहनु - मी०, स्या० । ५. कवलीकारो - सी०, स्या० । ६-६. स्या० गोत्पके नत्थि । ७-७. अनुपादा - स्या० ।

अनुपादिन्नं । यं तं रूपं अज्झत्तिकं तं उपादिन्नुपादानियं, यं तं रूपं बाहिरं
तं अत्थि उपादिन्नुपादानियं, अत्थि अनुपादिन्नुपादानियं ... पे०... यं तं
रूपं अज्झत्तिकं तं न कवळीकारो आहारो, यं तं रूपं बाहिरं तं अत्थि
कवळीकारो आहारो, अत्थि न कवळीकारो आहारो । एवं तिविधेन ।
रूपकखन्धो ।

5

५८. चतुर्विधेन रूपकखन्धो — यं तं रूपं उपादा तं अत्थि
उपादिन्नं, अत्थि अनुपादिन्नं; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि उपादिन्नं,
अत्थि अनुपादिन्नं । यं तं रूपं उपादा तं अत्थि उपादिन्नुपादानियं, अत्थि
अनुपादिन्नुपादानियं; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि उपादिन्नुपादानियं,
अत्थि अनुपादिन्नुपादानियं । यं तं रूपं उपादा तं अत्थि सप्पटिघं, 10
अत्थि अप्पटिघं; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि सप्पटिघं, अत्थि अप्पटिघं ।
यं तं रूपं उपादा तं अत्थि ओळारिकं, अत्थि सुखुमं; यं तं रूपं नो उपादा
तं अत्थि ओळारिकं, अत्थि सुखुमं । यं तं रूपं उपादा तं अत्थि दूरे, अत्थि
सन्तिके; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि दूरे, अत्थि सन्तिके ... पे०...
दिट्ठं, सुतं, मुतं, विञ्जातं रूपं^१ । एवं चतुर्विधेन रूपकखन्धो । 15

R. 1

५९. पञ्चविधेन रूपकखन्धो — पथवीधातु^२, आपोधातु, तेजो-
धातु, वायोधातु, यं च रूपं उपादा । एवं पञ्चविधेन रूपकखन्धो ।

६०. छविधेन रूपकखन्धो — चक्खुविञ्जेय्यं रूपं, सोत-
विञ्जेय्यं रूपं, घानविञ्जेय्यं^३ रूपं, जिह्वाविञ्जेय्यं रूपं, काय-
विञ्जेय्यं रूपं, मनोविञ्जेय्यं रूपं । एवं छविधेन रूपकखन्धो । 20

६१. सत्तविधेन रूपकखन्धो — चक्खुविञ्जेय्यं रूपं, सोत-
विञ्जेय्यं रूपं, घानविञ्जेय्यं रूपं, जिह्वाविञ्जेय्यं रूपं, काय-
विञ्जेय्यं रूपं, मनोधातुविञ्जेय्यं रूपं, मनोविञ्जाणधातुविञ्जेय्यं
रूपं । एवं सत्तविधेन रूपकखन्धो ।

६२. अट्ठविधेन रूपकखन्धो — चक्खुविञ्जेय्यं रूपं, सोत- 25 D. 10
विञ्जेय्यं रूपं, घानविञ्जेय्यं रूपं, जिह्वाविञ्जेय्यं रूपं, काय-
विञ्जेय्यं रूपं अत्थि सुखसम्पत्सं, अत्थि दुक्खसम्पत्सं, मनोधातु-

१. स्था० पोत्थवे^१ नत्थि । २. पठविधातु — सी०; पठ्वीधातु — स्था० । ३. घाण-
विञ्जेय्यं — सी०, एवमुपरि लि ।

विज्ज्ञेय्यं रूपं, मनोविज्ज्ञाणघातुविज्ज्ञेय्यं रूपं । एवं अट्टविधेन रूपकखन्धो ।

६३. नवविधेन रूपकखन्धो — चक्षुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, यं च रूपं न इन्द्रियं । एवं नवविधेन रूपकखन्धो ।

६४. दसविधेन रूपकखन्धो — चक्षुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, न इन्द्रियं रूपं अत्यि सप्पटिघं, अत्यि अप्पटिघं । एवं दसविधेन रूपकखन्धो ।

६५. एकादसविधेन रूपकखन्धो — चक्खायतनं, सोत्तायतनं, घानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, रूपायतनं, सहायतनं, गन्धायतनं, रसायतनं, फोट्टव्वायतनं, यं च रूपं अनिदस्सनअप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं । एवं एकादसविधेन रूपकखन्धो ।

अयं^१ वुच्चति रूपकखन्धो^१ ।

२. वेदनाकखन्धो

६६. तत्थ कतमो वेदनाकखन्धो ?

(१)

एकविधेन वेदनाकखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

६७. दुविधेन वेदनाकखन्धो — अत्यि सहेतुको, अत्यि अहेतुको ।

६८. त्रिविधेन वेदनाकखन्धो — अत्यि कुसलो, अत्यि अकुसलो, अत्यि अव्याकतो ।

६९. चतुर्विधेन वेदनाकखन्धो — अत्यि कामावचरो, अत्यि रूपावचरो, अत्यि अरूपावचरो, अत्यि अपरियापन्नो ।

७०. पञ्चविधेन वेदनाकखन्धो — अत्यि सुखिन्द्रियं, अत्यि दुक्खिन्द्रियं, अत्यि सोमनस्सिन्द्रियं, अत्यि दोमनस्सिन्द्रियं, अत्यि उपेक्खिन्द्रियं । एवं^२ पञ्चविधेन वेदनाकखन्धो^२ ।

७१. छव्विधेन वेदनाकखन्धो — चक्षुसम्पत्सजा वेदना,

सोतसम्फत्सजा वेदना, धानसम्फत्सजा वेदना, जिह्वासम्फत्सजा वेदना, कायसम्फत्सजा वेदना, मनोसम्फत्सजा वेदना । एवं छिन्विधेन वेदनावखन्धो ।

७२. सत्तविधेन वेदनावखन्धो — चक्खुसम्फत्सजा वेदना, सोत-
सम्फत्सजा वेदना, धानसम्फत्सजा वेदना, जिह्वासम्फत्सजा वेदना, 5
कायसम्फत्सजा वेदना, मनोधातुसम्फत्सजा वेदना, मनोविञ्जाण-
धातुसम्फत्सजा वेदना । एवं सत्तविधेन वेदनावखन्धो ।

७३. अट्ठविधेन वेदनावखन्धो — चक्खुसम्फत्सजा वेदना,
सोतसम्फत्सजा वेदना, धानसम्फत्सजा वेदना, जिह्वासम्फत्सजा वेदना,
कायसम्फत्सजा वेदना अत्थि सुखा, अत्थि दुक्खा, मनोधातुसम्फत्सजा 10
वेदना, मनोविञ्जाणधातुसम्फत्सजा वेदना । एवं अट्ठविधेन वेदना-
वखन्धो ।

७४. नवविधेन वेदनावखन्धो — चक्खुसम्फत्सजा वेदना, सोत-
सम्फत्सजा वेदना, धानसम्फत्सजा वेदना, जिह्वासम्फत्सजा वेदना,
कायसम्फत्सजा वेदना, मनोधातुसम्फत्सजा वेदना, मनोविञ्जाण- 15
धातुसम्फत्सजा वेदना अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता ।
एवं नवविधेन वेदनावखन्धो ।

७५. दसविधेन वेदनावखन्धो — चक्खुसम्फत्सजा वेदना, सोत-
सम्फत्सजा वेदना, धानसम्फत्सजा वेदना, जिह्वासम्फत्सजा वेदना,
कायसम्फत्सजा वेदना अत्थि सुखा, अत्थि दुक्खा, मनोधातुसम्फत्सजा 20
वेदना, मनोविञ्जाणधातुसम्फत्सजा वेदना अत्थि कुसला, अत्थि
अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं दसविधेन वेदनावखन्धो ।

(२)

७६. एकविधेन वेदनावखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

७७. दुविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको । R. 16

७८. त्रिविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि विपाको, अत्थि विपाक- 25
धम्मधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपादिशु-
पादानियो, अत्थि अनुपादिशुपादानियो, अत्थि अनुपादिश्वानुपादानियो ।

- अत्यि सङ्किलिदुसङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिदुसङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिदुअसङ्किलेसिको । अत्यि सवितक्कसविचारो, अत्यि अवितक्क-
 विचारमत्तो, अत्यि अवितक्कअविचारो । अत्यि दस्सनेन पहातव्वो,
 अत्यि भावनाय पहातव्वो, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ।
 5 अत्यि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्यि भावनाय पहातव्वहेतुको,
 अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको । अत्यि आचयगामी,
 अत्यि अपचयगामी, अत्यि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्यि सेक्खो,
 अत्यि असेक्खो, अत्यि नेवसेक्खनासेक्खो^१ । अत्यि परित्तो, अत्यि
 महग्गतो, अत्यि अप्पमाणो । अत्यि परित्तारम्मणो, अत्यि महग्गता-
 10 रम्मणो, अत्यि अप्पमाणारम्मणो । अत्यि हीनो, अत्यि मज्झिमो,
 अत्यि पणीतो । अत्यि मिच्छत्तनियतो, अत्यि सम्मत्तनियतो, अत्यि
 अनियतो । अत्यि मग्गारम्मणो, अत्यि मग्गहेतुको, अत्यि मग्गाधि-
 पति । अत्यि उप्पन्नो, अत्यि अनुप्पन्नो, अत्यि उप्पादी । अत्यि अतीतो,
 अत्यि अनागतो, अत्यि पच्चुप्पन्नो । अत्यि अतीतारम्मणो, अत्यि अना-
 15 गतारम्मणो, अत्यि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्यि अज्झत्तो, अत्यि वहिद्वो,
 अत्यि अज्झत्तवहिद्वो । अत्यि अज्झत्तारम्मणो, अत्यि वहिद्वारम्मणो,
 अत्यि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(३)

७६. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

८०. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि
 20 हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको । अत्यि
 लोक्कियो, अत्यि लोक्कित्तरो । अत्यि केनचि विज्जेय्यो, अत्यि केनचि
 18 न विज्जेय्यो । अत्यि सासवो, अत्यि अनासवो । अत्यि आसवसम्प-
 युत्तो, अत्यि आसवविप्पयुत्तो । अत्यि आसवविप्पयुत्तमासवो, अत्यि
 आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्यि संयोजनियो, अत्यि असंयोजनियो ।
 25 अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्यि संयोजन-
 विप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो । अत्यि

१. सविळ्ळिट्ठसविलेसिको - सी०, एवमुपरि सि । २. नेवसेक्खो नासेक्खो - सी० ;
 नेवसेक्खो नासेक्खो - स्था० ।

गन्थनियो, अत्थि अगन्थनियो । अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि गन्थविप्प-
 युत्तो । अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो ।
 अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो । अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि
 ओघविप्पयुत्तो । अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो, अत्थि ओघविप्पयुत्त-
 अनोघनियो । अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो । अत्थि योगसम्प- 5
 युत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो । अत्थि योगविप्पयुत्तयोगनियो, अत्थि
 योगविप्पयुत्तअयोगनियो । अत्थि नीवरणियो, अत्थि अनीवरणियो ।
 अत्थि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तो । अत्थि नीवरणविप्प-
 युत्तनीवरणियो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणियो । अत्थि परामट्ठो,
 अत्थि अपरामट्ठो । अत्थि परामाससम्पयुत्तो, अत्थि परामासविप्प- 10
 युत्तो । अत्थि परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो, अत्थि परामासविप्पयुत्त-
 अपरामट्ठो । अत्थि उपादिन्नो, अत्थि अनुपादिन्नो । अत्थि उपादा-
 नियो, अत्थि अनुपादानियो । अत्थि उपादानसम्पयुत्तो, अत्थि उपादान-
 विप्पयुत्तो । अत्थि उपादानविप्पयुत्तउपादानियो, अत्थि उपादान-
 विप्पयुत्तअनुपादानियो । अत्थि सङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलेसिको । 15
 अत्थि सङ्किलिट्ठो, अत्थि असङ्किलिट्ठो । अत्थि किलेससम्पयुत्तो,
 अत्थि किलेसविप्पयुत्तो । अत्थि किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिको, अत्थि
 किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिको । अत्थि दस्सनेन पहातब्बो, अत्थि न
 दस्सनेन पहातब्बो । अत्थि भावनाय पहातब्बो, अत्थि न भावनाय
 पहातब्बो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बहेतुको, अत्थि न दस्सनेन पहातब्ब- 20
 हेतुको । अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको, अत्थि न भावनाय पहातब्ब-
 हेतुको । अत्थि सवितक्को, अत्थि अवितक्को । अत्थि सविचारो, अत्थि
 अविचारो । अत्थि सप्पीतिको, अत्थि अप्पीतिको । अत्थि पीति-
 सहगतो, अत्थि न पीतिसहगतो । अत्थि कामावचरो, अत्थि न कामा-
 वचरो । अत्थि रूपावचरो, अत्थि न रूपावचरो । अत्थि अरूपावचरो, 25
 अत्थि न अरूपावचरो । अत्थि परियापन्नो, अत्थि अपरियापन्नो ।
 अत्थि निर्यानिको, अत्थि अनिर्यानिको । अत्थि नियतो, अत्थि अनि-
 यतो । अत्थि सउत्तरो, अत्थि अनुत्तरो । अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

D. 18

R. 19

८१. तिविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
 अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

- अत्यि सङ्किलिदुसङ्किलेसिको', अत्यि असङ्किलिदुसङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिदुअसङ्किलेसिको । अत्यि सवितक्कसविचारो, अत्यि अवितक्क-
विचारमत्तो, अत्यि अवितक्कअविचारो । अत्यि दस्सनेन पहातव्वो, अत्यि भावनाय पहातव्वो, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ।
5 अत्यि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्यि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको । अत्यि आचयगामी, अत्यि अपचयगामी, अत्यि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्यि सेक्खो, अत्यि असेक्खो, अत्यि नेवसेक्खनासेक्खो^१ । अत्यि परित्तो, अत्यि महग्गतो, अत्यि अप्पमाणो । अत्यि परित्तारम्मणो, अत्यि महग्गता-
10 रम्मणो, अत्यि अप्पमाणारम्मणो । अत्यि हीनो, अत्यि मज्झिमो, अत्यि पणीतो । अत्यि मिच्छत्तनियतो, अत्यि सम्मत्तनियतो, अत्यि अनियतो । अत्यि मग्गारम्मणो, अत्यि मग्गहेतुको, अत्यि मग्गाधि-
पति । अत्यि उप्पन्नो, अत्यि अनुप्पन्नो, अत्यि उप्पादी । अत्यि अतीतो, अत्यि अनागतो, अत्यि पच्चुप्पन्नो । अत्यि अतीतारम्मणो, अत्यि अना-
15 गतारम्मणो, अत्यि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्यि अज्झत्तो, अत्यि वहिद्वो, अत्यि अज्झत्तवहिद्वो । अत्यि अज्झत्तारम्मणो, अत्यि वहिद्वारम्मणो, अत्यि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(३)

७९. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

८०. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको । अत्यि लोकियो, अत्यि लोकुत्तरो । अत्यि केनचि विज्जेय्यो, अत्यि केनचि न विज्जेय्यो । अत्यि सासवो, अत्यि अनासवो । अत्यि आसवसम्प-
20 युत्तो, अत्यि आसवविप्पयुत्तो । अत्यि आसवविप्पयुत्तसामवो, अत्यि आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्यि संयोजनियो, अत्यि असंयोजनियो ।
25 अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्यि संयोजन-विप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो । अत्यि

१. सङ्किलिदुसङ्किलेसिको - सी०, एवमुपरि पि । २. नेवसेक्खनासेक्खो - सी० ; नेवसेक्खो नासेक्खो - त्या० ।

गन्थनियो, अत्थि अगन्थनियो । अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि गन्थविप्प-
 युत्तो । अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो ।
 अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो । अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि
 ओघविप्पयुत्तो । अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो, अत्थि ओघविप्पयुत्त-
 अनोघनियो । अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो । अत्थि योगसम्प- 5
 युत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो । अत्थि योगविप्पयुत्तयोगनियो, अत्थि
 योगविप्पयुत्तअयोगनियो । अत्थि नीवरणियो, अत्थि अनीवरणियो । B. 18
 अत्थि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तो । अत्थि नीवरणविप्प-
 युत्तनीवरणियो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणियो । अत्थि परामट्ठो,
 अत्थि अपरामट्ठो । अत्थि परामाससम्पयुत्तो, अत्थि परामासविप्प- 10
 युत्तो । अत्थि परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो, अत्थि परामासविप्पयुत्त-
 अपरामट्ठो । अत्थि उपादिशो, अत्थि अनुपादिशो । अत्थि उपादा-
 नियो, अत्थि अनुपादानियो । अत्थि उपादानसम्पयुत्तो, अत्थि उपादान-
 विप्पयुत्तो । अत्थि उपादानविप्पयुत्तउपादानियो, अत्थि उपादान-
 विप्पयुत्तअनुपादानियो । अत्थि सङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलेसिको । 15
 अत्थि सङ्किलिट्ठो, अत्थि असङ्किलिट्ठो । अत्थि किलेससम्पयुत्तो,
 अत्थि किलेसविप्पयुत्तो । अत्थि किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिको, अत्थि
 किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिको । अत्थि दस्सनेन पहातब्बो, अत्थि न
 दस्सनेन पहातब्बो । अत्थि भावनाय पहातब्बो, अत्थि न भावनाय
 पहातब्बो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बहेतुको, अत्थि न दस्सनेन पहातब्ब- 20
 हेतुको । अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको, अत्थि न भावनाय पहातब्ब-
 हेतुको । अत्थि सवितक्को, अत्थि अवितक्को । अत्थि सविचारो, अत्थि
 अविचारो । अत्थि सप्पीतिको, अत्थि अप्पीतिको । अत्थि पीति- R. 19
 सहगतो, अत्थि न पीतिसहगतो । अत्थि कामावचरो, अत्थि न कामा-
 वचरो । अत्थि रूपावचरो, अत्थि न रूपावचरो । अत्थि अरूपावचरो, 25
 अत्थि न अरूपावचरो । अत्थि परियापन्नो, अत्थि अपरियापन्नो ।
 अत्थि निय्यानिको, अत्थि अनिय्यानिको । अत्थि नियतो, अत्थि अनि-
 यतो । अत्थि सउत्तरो, अत्थि अनुत्तरो । अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

८१. तिग्घेन वेदनाक्खन्धो -- अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
 अत्थि अब्बाक्खतो ... पे०... । एवं दसविग्घेन वेदनाक्खन्धो ।

(४)

८२. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो^१ ।

८३. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

८४. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि विपाको, अत्थि विपाक-
धम्मधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपादिघ्नु-

८ पादानियो ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो,
अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

दुक्कमूलकं ।

(५)

८५. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

८६. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

८७. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
१० अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(६)

८८. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

८९. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो^२, अत्थि
हेतुविप्पयुत्तो^३ ।

९०. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
११ अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(७)

९१. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

९२. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि न^४ हेतु सहेतुको^५, अत्थि
न^६ हेतु अहेतुको^७ । अत्थि लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो । अत्थि केनचि
विञ्जेय्यो, अत्थि केनचि न विञ्जेय्यो । अत्थि सासवो, अत्थि
२० अनासवो । अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो । अत्थि

१-१. रो० पोत्यके नत्थि, एवमुपरि पि । २. गरणो - स्या०, रो० । ३. अरणो -
स्या०, रो० । ४-४. सहेतुको - स्या०, रो० । ५-५. अहेतुको - स्या०, रो० ।

आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसवविप्पयुत्तअनासवो ... पे०... अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

६३. तिविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(८)

६४. एकविधेन वेदनाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

5

६५. दुविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

६६. तिविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि विपाको, अत्थि विपाक-

धम्मधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपादिश्रु-

पादानियो, अत्थि अनुपादिश्रुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्नअनुपादा-

D. 20

नियो । अत्थि सङ्किलिदुसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिदुसङ्किलेसिको,

10

अत्थि असङ्किलिदुअसङ्किलेसिको । अत्थि सवितक्कसविचारो, अत्थि

अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो । अत्थि दस्सनेन पहा-

तब्बो, अत्थि भावनाय पहातब्बो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहा-

तब्बो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बहेतुको, अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको,

अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुको । अत्थि आचयगामी,

15

अत्थि अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्थि सेक्खो,

अत्थि असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो । अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो,

अत्थि अप्पमाणो । अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो, अत्थि

अप्पमाणारम्मणो । अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि पणीतो ।

अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि

20

मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति । अत्थि उप्पन्नो,

अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी । अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो,

अत्थि पच्चुप्पन्नो । अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो,

अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्थि अज्झत्तो, अत्थि बहिद्धो, अत्थि

अज्झत्तवहिद्धो । अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि

25

अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(९)

६७. एकविधेन वेदनाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

६८ दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो । अत्थि न हेतुसहेतुको, अत्थि न हेतुअहेतुको । अत्थि लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो । अत्थि केनचि विञ्जेय्यो, अत्थि केनचि न विञ्जेय्यो । अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो । अत्थि आसव-
 5 सम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो । अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्थि सयोजनियो, अत्थि असयोजनियो पे० अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

६९ तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तबहिद्धारम्मणो पे० । एव दसविधेन
 10 वेदनाक्खन्धो ।

तिकमूलक ।

(१०)

21

१०० एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

१०१ दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि महेतुको, अत्थि अहेतुको ।

१०२ तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्यावत्तो पे० । एव दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(११)

15 १०३ एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

१०४ दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो ।

22

१०५ तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि विपाको, अत्थि विपाकधम्मवम्भो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मघम्मो पे० । एव
 20 दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१२)

१०६ एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

१०७ दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि न हेतुसहेतुको, अत्थि न हेतुअहेतुको ।

१०८. तिविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि उपादिन्नुपादानियो,
अत्थि अनुपादिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्ननुपादानियो ... पे०... ।
एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१३)

१०९. एकविधेन वेदनाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

११०. दुविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि लोकियो, अत्थि 5
लोकुत्तरो ।

१११. तिविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि सङ्किलिट्सङ्किलेसिको,
अत्थि असङ्किलिट्सङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्सङ्किलेसिको
... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१४)

११२. एकविधेन वेदनाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

10

११३. दुविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि केनचि विज्जेय्यो,
अत्थि केनचि न विज्जेय्यो ।

११४. तिविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि सवितक्कसविचारो,
अत्थि अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो ... पे०... । एवं
दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

15

(१५)

११५. एकविधेन वेदनाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

B. 22

११६. दुविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि सासवो, अत्थि
अनासवो ।

११७. तिविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि दस्सनेन पहातब्बो,
अत्थि भावनाय पहातब्बो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो 20
... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

R. 23

(१६)

११८. एकविधेन वेदनाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

११६. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो ।

१२०. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१७)

१२१. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१२२. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसवविप्पयुत्तअनासवो ।

१२३. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी^१ ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१८)

१२४. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१२५. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि संयोजनियो, अत्थि असंयोजनियो ।

१२६. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१९)

१२७. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१२८. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तो ।

१२९. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(२०)

१३०. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१. नेवाचयगामिनापचयगामि - सी०, स्या० ।

१३१. दुविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि संयोजनविष्ययुत्त-
संयोजनियो, अत्थि संयोजनविष्ययुत्तअसंयोजनियो ।

१३२. त्रिविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि परित्तरम्मणो, अत्थि
महगतारम्मणो, अत्थि अप्पमाणारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन
वेदनावखन्धो ।

5

(२१)

१३३. एकविधेन वेदनावखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

१३४. दुविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि गन्थनियो, अत्थि
अगन्थनियो ।

१३५. त्रिविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो,
अत्थि पणीतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनावखन्धो ।

10

(२२)

१३६. एकविधेन वेदनावखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

१३७. दुविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि
गन्थविष्ययुत्तो ।

१३८. त्रिविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि
सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनावखन्धो ।

15

(२३)

१३९. एकविधेन वेदनावखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

१४०. दुविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि गन्थविष्ययुत्तगन्थनियो,
अत्थि गन्थविष्ययुत्तअगन्थनियो ।

१४१. त्रिविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि मग्गारम्मणो, अत्थि
मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनावखन्धो ।

R. 25

20.

(२४)

१४२. एकविधेन वेदनावखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

१४३. दुविधेन वेदनावखन्धो — अत्थि ओघनियो, अत्थि
अनोघनियो ।

१४४. तिविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि उप्पन्नो, अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२५)

१४५. एकविधेन वेदनाकखन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

१४६. दुविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि ओघविप्पयुत्तो ।

१४७. तिविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो .. पे०... । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२६)

१४८. एकविधेन वेदनाकखन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

१४९. दुविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो,
10 अत्थि ओघविप्पयुत्तअनोघनियो ।

१५०. तिविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पत्तारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२७)

१५१. एकविधेन वेदनाकखन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

15 १५२. दुविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो ।

26 १५३. तिविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२८)

१५४. एकविधेन वेदनाकखन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

20 १५५. दुविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि योगसम्पयुत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो ।

१५६. तिविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो पे०... । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

उभतोवद्भुक् ।

(२६)

१५७. सत्तविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१५८. अपरो पि सत्तविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१५९. चतुवीसतिविधेन वेदनाक्खन्धो — चक्खुसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो; सोतसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... धानसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... जिह्वासम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... कायसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... मनोसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो; चक्खुसम्फत्सजा वेदना, सोतसम्फत्सजा वेदना, धानसम्फत्सजा वेदना, जिह्वासम्फत्सजा वेदना, कायसम्फत्सजा वेदना, मनोसम्फत्सजा वेदना । एवं चतुवीसतिविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१६०. अपरो पि चतुवीसतिविधेन वेदनाक्खन्धो — चक्खुसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो, चक्खुसम्फत्सजा वेदना ... पे०... मनोसम्फत्सजा वेदना; सोतसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... धानसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... जिह्वासम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... कायसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... मनोसम्फत्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो, चक्खुसम्फत्सजा वेदना ... पे०... मनोसम्फत्सजा वेदना । एवं चतुवीसतिविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१६१. तिसविधेन वेदनाक्खन्धो — चक्खुसम्फत्सपच्चया वेदना-

क्खन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो,
 अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया
 ... पे०... जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०...
 मनोसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो,
 5 अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा वेदना,
 सोतसम्फस्सजा वेदना, धानसम्फस्सजा वेदना, जिह्वासम्फस्सजा
 वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोसम्फस्सजा वेदना । एवं
 तिसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१६२. बहुविधेन वेदनाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया वेदना-
 10 क्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामा-
 वचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो;
 सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिह्वा-
 सम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्स-
 6 पच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि
 15 अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो,
 अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोतसम्फस्सजा
 वेदना, धानसम्फस्सजा वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना, काय-
 सम्फस्सजा वेदना, मनोसम्फस्सजा वेदना । एवं बहुविधेन वेदना-
 क्खन्धो ।

20 १६३. अपरो पि बहुविधेन वेदनाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्स-
 पच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो,
 अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो,
 अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्फस्स-
 पच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०...
 25 जिह्वासम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया वेदना-
 क्खन्धो ... पे०... मनोसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि विपाको
 ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्त-
 वहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपा-
 वचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोत-
 30 सम्फस्सजा वेदना, धानसम्फस्सजा वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना,

कायसम्फत्सजा वेदना, मनोसम्फत्सजा वेदना । एवं बहुविधेन वेदनाक्खन्धो ।

अयं वुच्चति वेदनाक्खन्धो ।

३. सञ्जाक्खन्धो

१६४. तत्थ कतमो सञ्जाक्खन्धो ?

(१)

एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

5

१६५. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

१६६. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ।

१६७. चतुर्विधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो ।

10

१६८. पञ्चविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सुखिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो । एवं 'पञ्चविधेन सञ्जाक्खन्धो' ।

B. 27

15

१६९. छव्विधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फत्सजा सञ्जा, सोतसम्फत्सजा सञ्जा, घानसम्फत्सजा सञ्जा, जिह्वासम्फत्सजा सञ्जा, कायसम्फत्सजा सञ्जा, मनोसम्फत्सजा सञ्जा । एवं छव्विधेन सञ्जाक्खन्धो ।

१७०. सत्तविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फत्सजा सञ्जा, सोतसम्फत्सजा सञ्जा, घानसम्फत्सजा सञ्जा, जिह्वासम्फत्सजा सञ्जा, कायसम्फत्सजा सञ्जा, मनोधातुसम्फत्सजा सञ्जा, मनो-विज्जाणधातुसम्फत्सजा सञ्जा । एवं सत्तविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

20

१७१. अट्ठविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फत्सजा सञ्जा ... पे०... कायसम्फत्सजा सञ्जा अत्थि सुखसहगता, अत्थि दुक्खसहगता,

25

मनोधातुसम्पस्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्पस्सजा सञ्जा ।
 एवं अट्टविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

१७२. नवविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्पस्सजा सञ्जा
 ... पे०... कायसम्पस्सजा सञ्जा, मनोधातुसम्पस्सजा सञ्जा, मनो-
 5 विञ्जाणधातुसम्पस्सजा सञ्जा अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि
 अव्याकता । एवं नवविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

१७३. दसविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्पस्सजा सञ्जा
 ... पे०... कायसम्पस्सजा सञ्जा अत्थि सुखसहगता, अत्थि दुक्खसहगता,
 मनोधातुसम्पस्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्पस्सजा सञ्जा
 10 अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं दसविधेन
 सञ्जाक्खन्धो ।

(२) :

१७४. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१७५. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
 अहेतुको ।

13 १७६. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्प-
 युत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय
 सम्पयुत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(३)

8 १७७. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१७८. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
 20 अहेतुको ।

१७९. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि विपाको, अत्थि
 विपाकधम्मवम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मवम्मो । अत्थि उपा-
 दिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्ननुपादा-
 नियो । अत्थि सङ्घिलिट्ठमङ्घिलेसिको, अत्थि असङ्घिलिट्ठमङ्घिलेसिको,
 25 अत्थि असङ्घिलिट्ठअसङ्घिलेसिको । अत्थि सवितक्कसविचारो, अत्थि
 अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो । अत्थि पीतिसहगतो,

अत्थि सुखसहगतो, अत्थि उपेक्खासहगतो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बो,
 अत्थि भावनाय पहातब्बो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो ।
 अत्थि दस्सनेन पहातब्बहेतुको, अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको, अत्थि
 नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुको । अत्थि आचयगामी, अत्थि
 अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्थि सेक्खो, अत्थि 5
 असेक्खो, अत्थि नेवसेवखनासेक्खो । अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो,
 अत्थि अप्पमाणो । अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो, अत्थि
 अप्पमाणारम्मणो । अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि पणीतो ।
 अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि
 मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति । अत्थि उप्पन्नो, 10
 अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी । अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो,
 अत्थि पच्चुप्पन्नो । अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो,
 अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्त-
 वहिद्धो । अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्त-
 वहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो । 15

(४)

१८०. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

१८१. द्विविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि
 हेतुविप्पयुत्तो । अत्थि न हेतु सहेतुको, अत्थि न हेतु अहेतुको । अत्थि
 लोक्कियो, अत्थि लोक्कित्तरो । अत्थि केनचि विञ्जेय्यो, अत्थि केनचि
 न विञ्जेय्यो । अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो । अत्थि आसवसम्पयुत्तो, 20
 अत्थि आसवविप्पयुत्तो । अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि
 आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्थि संयोजनियो, अत्थि असंयोजनियो ।
 अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्थि संयोजन-
 विप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो । अत्थि
 गन्थनियो, अत्थि अगन्थनियो । अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि गन्थविप्प- 25
 युत्तो । अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो ।
 अत्थि ओघनियो, अत्थि अघनियो । अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि
 ओघविप्पयुत्तो । अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो, अत्थि ओघविप्पयुत्त-

B. 29,
R. 30

- अनोघनियो । अत्यि योगनियो, अत्यि अयोगनियो । अत्यि योगसम्प-
 युत्तो, अत्यि योगविष्पयुत्तो । अत्यि योगविष्पयुत्तयोगनियो, अत्यि
 योगविष्पयुत्तअयोगनियो । अत्यि नीवरणियो, अत्यि अनोवरणियो ।
 अत्यि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्यि नीवरणविष्पयुत्तो । अत्यि नीवरण-
 ५ विष्पयुत्तनीवरणियो, अत्यि नीवरणविष्पयुत्तअनीवरणियो । अत्यि
 परामट्ठो, अत्यि अपरामट्ठो । अत्यि परामाससम्पयुत्तो, अत्यि परामास-
 विष्पयुत्तो । अत्यि परामासविष्पयुत्तपरामट्ठो, अत्यि परामासविष्प-
 युत्तअपरामट्ठो । अत्यि उपादिन्नो, अत्यि अनुपादिन्नो । अत्यि उपादा-
 नियो, अत्यि अनुपादानियो । अत्यि उपादानसम्पयुत्तो, अत्यि उपादान-
 १० विष्पयुत्तो । अत्यि उपादानविष्पयुत्तउपादानियो, अत्यि उपादानविष्प-
 युत्तअनुपादानियो । अत्यि सङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलेसिको । अत्यि
 सङ्किलिट्ठो, अत्यि असङ्किलिट्ठो । अत्यि किलेससम्पयुत्तो, अत्यि
 किलेसविष्पयुत्तो । अत्यि किलेसविष्पयुत्तसङ्किलेसिको, अत्यि किलेस-
 विष्पयुत्तअसङ्किलेसिको । अत्यि दस्सनेन पहातब्बो, अत्यि न दस्सनेन
 १५ पहातब्बो । अत्यि भावनाय पहातब्बो, अत्यि न भावनाय पहातब्बो ।
 अत्यि दस्सनेन पहातब्बहेतुको, अत्यि न दस्सनेन पहातब्बहेतुको । अत्यि
 भावनाय पहातब्बहेतुको, अत्यि न भावनाय पहातब्बहेतुको । अत्यि
 सवितक्को, अत्यि अवितक्को । अत्यि सविचारो, अत्यि अविचारो ।
 अत्यि सप्पीतिको, अत्यि अप्पीतिको । अत्यि पीतिसहगतो, अत्यि न
 २० पीतिसहगतो । अत्यि सुखसहगतो, अत्यि न सुखसहगतो । अत्यि
 उपेक्खासहगतो, अत्यि न उपेक्खासहगतो । अत्यि कामावचरो, अत्यि
 न कामावचरो । अत्यि रूपावचरो, अत्यि न रूपावचरो । अत्यि
 २५ अरूपावचरो, अत्यि न अरूपावचरो । अत्यि परियापन्नो, अत्यि
 अपरियापन्नो । अत्यि निय्यानिको, अत्यि अनिय्यानिको । अत्यि
 ३० नियतो, अत्यि अनियतो । अत्यि सउत्तरो, अत्यि अनुत्तरो । अत्यि
 सरणो, अत्यि अरणो ।

१८२. तिविधेन सञ्जावखन्धो — अत्यि कुसलो, अत्यि
 अकुसलो, अत्यि अव्यावत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जावखन्धो ।

(५)

१८३. एकविधेन सञ्जावखन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

१८४. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

१८५. तिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं 5 दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(यथा^१ कुसलत्तिके वित्थारो एवं सब्बे पि तिका वित्थारेत्तब्बा^१ ।)

दुकमूलकं ।

(६)

१८६. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

१८७. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

१८८. तिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि 10 अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(७)

१८९. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

१९०. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि 15 हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

R. 32

१९१. तिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि 20 अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(८)

१९२. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

१९३. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि 25 अहेतुको ।

१९४. तिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय 30 सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो,

B. 31

अत्यि वहिद्वारम्मणो, अत्यि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(६)

१६५. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१६६. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्यि सरणो, अत्यि अरणो ।

१६७. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - ... पे०... अत्यि अज्झत्ता-
रम्मणो, अत्यि वहिद्वारम्मणो, अत्यि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... ।
एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

तिकमूलकं ।

(१०)

१६८. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१६९. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि सहेतुको, अत्यि अहेतुको ।

२००. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि कुसलो, अत्यि अकुसलो, अत्यि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(११)

२०१. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२०२. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि हेतुविप्पयुत्तो ।

२०३. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्यि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्यि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१२)

२०४. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२०५. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको ।

२०६. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि विपाको, अत्यि

विपाकवम्भधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकवम्भधम्मो ... पे०... ।
एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१३)

२०७. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

B. 32

२०८. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि लोकियो, अत्थि
लोकुत्तरो ।

R. 94

5

२०९. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि उपादिनुपादानियो,
अत्थि अनुपादिनुपादानियो, अत्थि अनुपादित्वअनुपादानियो ... पे०... ।
एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१४)

२१०. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

२११. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि केनचि विज्जेय्यो, 10
अत्थि केनचि न विज्जेय्यो ।

२१२. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि सङ्किलिदुसङ्किलेसिको,
अत्थि असङ्किलिदुसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिदुअसङ्किलेसिको
... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१५)

२१३. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

15

२१४. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि सासवो, अत्थि
अनासवो ।

२१५. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि सवितक्कसविचारो,
अत्थि अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो ... पे०... ।
एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

20

(१६)

२१६. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

२१७. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि आसवसम्पयुत्तो,
अत्थि आसवविण्युत्तो ।

२१८. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि पीनियन्धो, अत्थि

सुखसहगतो, अतिथि उपेक्षासहगतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञा-
क्खन्धो ।

(१७)

२१६. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

33

२२०. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अतिथि आसवविप्पयुत्तसासवो,

5 अतिथि आसवविप्पयुत्तअनासवो ।

२२१. तिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अतिथि दस्सनेन पहातव्वो,
अतिथि भावनाय पहातव्वो, अतिथि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो
... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(१८)

. 33

२२२. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

10

२२३. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अतिथि संयोजनियो, अतिथि
असंयोजनियो ।

२२४. तिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अतिथि दस्सनेन पहातव्व-
हेतुको, अतिथि भावनाय पहातव्वहेतुको, अतिथि नेव दस्सनेन न भावनाय
पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(१९)

15

२२५. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२२६. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अतिथि संयोजनसम्पयुत्तो,
अतिथि संयोजनविप्पयुत्तो ।

२२७. तिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अतिथि आचयगामी, अतिथि
अपचयगामी, अतिथि नेवाचयगामिनापचयगामी ... पे०... । एवं दस-
20 विधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(२०)

२२८. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२२९. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अतिथि संयोजनविप्पयुत्त-
संयोजनियो, अतिथि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

R. 36

२३०. तिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अतिथि सेक्खो, अतिथि असेक्खो,
25 अतिथि नेवसेक्खनासेक्खो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(२१)

२३१. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

२३२. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि गन्थनियो, अत्थि अगन्थनियो ।

२३३. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि परित्तो, अत्थि महगतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो । 5

(२२)

२३४. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

२३५. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तो ।

२३६. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महगतारम्मणो, अत्थि अप्पमाणारम्मणो ... पे०... । एवं दस- 10
विधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(२३)

२३७. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

B. ३४

२३८. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो ।

२३९. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, 11
अत्थि पणीतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(२४)

२४०. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

२४१. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो ।

२४२. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो — अत्थि मिच्छत्तनियतो, 20 R. 37
अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जा-
क्खन्धो ।

(२५)

२४३. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

२४४. दुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि ओघविप्पयुत्तो ।

२४५. तिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञा-
5 कखन्धो ।

(२६)

२४६. एकविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

२४७. दुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि ओघविप्पयुत्तओघ-
नियो, अत्थि ओघविप्पयुत्तअनोघनियो ।

२४८. तिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि उप्पन्नो, अत्थि
10 अणुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

(२७)

२४९. एकविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

२५०. दुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि योगनियो, अत्थि
अयोगनियो ।

२५१. तिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि अतीतो, अत्थि
15 अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

(२८)

२५२. एकविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

२५३. दुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि योगसम्पयुत्तो, अत्थि
योगविप्पयुत्तो ।

२५४. तिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि
20 अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन
सञ्ज्ञाकखन्धो ।

(२९)

२५५. एकविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — फत्ससम्पयुत्तो ।

२५६. दुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — अत्थि योगविप्पयुत्तयोग-
नियो, अत्थि योगविप्पयुत्तअयोगनियो ।

२५७. त्रिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो — अत्थि अज्झत्तो, अत्थि बहिद्धो, अत्थि अज्झत्तबहिद्धो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(३०)

२५८. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

२५९. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो — अत्थि नीवरणियो, अत्थि अनीवरणियो ।

२६०. त्रिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो — अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तबहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

उभतोवद्भुक् ।

(३१)

२६१. सत्तविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, 10 अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

२६२. अपरो पि सत्तविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो — अत्थि^१ सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खम- 15 सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो ... पे०...^१ अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तबहिद्धारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

२६३. चतुर्वीसतिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो — चक्खुसम्पस्स- 20 पच्चया सञ्ज्ञाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो; सोतसम्पस्सपच्चया ... पे०... धानसम्पस्सपच्चया ... पे०... जिह्वा- सम्पस्सपच्चया ... पे०... कायसम्पस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्पस्स- 25 पच्चया सञ्ज्ञाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो; चक्खुसम्पस्सजा सञ्ज्ञा, सोतसम्पस्सजा सञ्ज्ञा, धानसम्पस्सजा

सञ्ज्ञा, जिह्वासम्पत्सजा सञ्ज्ञा, कायसम्पत्सजा सञ्ज्ञा, मनो-
सम्पत्सजा सञ्ज्ञा । एवं चतुर्वीसतिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

२६४. अपरो पि चतुर्वीसतिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — चक्षु-
सम्पत्सपञ्चया सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०...
५ अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वार-
म्मणो, चक्षुसम्पत्सजा सञ्ज्ञा ... पे०... मनोसम्पत्सजा सञ्ज्ञा ।
सोतसम्पत्सपञ्चया ... पे०... धानसम्पत्सपञ्चया ... पे०... जिह्वा-
सम्पत्सपञ्चया ... पे०... कायसम्पत्सपञ्चया ... पे०... मनोसम्पत्स-
पञ्चया सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०...
१० अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वार-
म्मणो; चक्षुसम्पत्सजा सञ्ज्ञा ... पे०... मनोसम्पत्सजा सञ्ज्ञा ।
एवं चतुर्वीसतिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

२६५. तिसतिविधेन^१ सञ्ज्ञाकखन्धो — चक्षुसम्पत्सपञ्चया
सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो,
१५ अत्थि अपरियापन्नो, सोतसम्पत्सपञ्चया ... पे०... धानसम्पत्सपञ्चया
... पे०... जिह्वासम्पत्सपञ्चया ... पे०... कायसम्पत्सपञ्चया ... पे०...
मनोसम्पत्सपञ्चया सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपा-
वचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो, चक्षुसम्पत्सजा सञ्ज्ञा
... पे०... मनोसम्पत्सजा सञ्ज्ञा । एवं तिसतिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

- २० २६६. बहुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो — चक्षुसम्पत्सपञ्चया सञ्ज्ञा-
कखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामा-
वचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो,
सोतसम्पत्सपञ्चया ... पे०... धानसम्पत्सपञ्चया ... पे०... जिह्वा-
सम्पत्सपञ्चया ... पे०... कायसम्पत्सपञ्चया ... पे०... मनोसम्पत्स-
२५ पञ्चया सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो,
अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि
अपरियापन्नो, चक्षुसम्पत्सजा सञ्ज्ञा ... पे०... मनोसम्पत्सजा
सञ्ज्ञा । एवं बहुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

२६७. अपरो पि बहुविधेन सञ्जाक्खन्धो — चक्खुसम्फस्स-
 पच्चया सञ्जाक्खन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्थि
 अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो,
 अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि
 अपरियापन्नो, सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया 5
 ... पे०... जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०...
 मनोसम्फस्सपच्चया सञ्जाक्खन्धो अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि
 बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो, अत्थि कामावचरो,
 अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो, चक्खु-
 सम्फस्सजा सञ्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्जा, धानसम्फस्सजा सञ्जा, 10
 जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा, कायसम्फस्सजा सञ्जा, मनोसम्फस्सजा
 सञ्जा । एवं बहुविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

अयं वुच्चति सञ्जाक्खन्धो ।

४. सङ्गारक्खन्धो

२६८. तत्थ कतमो सङ्गारक्खन्धो ?

(१)

एकविधेन सङ्गारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

15

२६९. दुविधेन सङ्गारक्खन्धो — अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।

२७०. त्रिविधेन सङ्गारक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि
 अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ।

२७१. चतुर्विधेन सङ्गारक्खन्धो — अत्थि कामावचरो, अत्थि
 रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो ।

20

२७२. पञ्चविधेन सङ्गारक्खन्धो — अत्थि सुखिन्द्रियसम्पयुत्तो,
 अत्थि दुक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि
 दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो । एवं पञ्च-
 विधेन सङ्गारक्खन्धो^१ ।

२७३. छव्विधेन सङ्गारक्खन्धो — चक्खुसम्फस्सजा चेतना, 25
 सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना,

१. पतुविधेन — स्या० । २-२. स्या० पोत्वधेः नत्थि, एवमुपरि पि ।

कायसम्पत्सजा चेतना, मनोसम्पत्सजा चेतना । एवं छव्विधेन सङ्खार-
क्खन्धो ।

२७४. सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्पत्सजा चेतना,
सोतसम्पत्सजा चेतना, धानसम्पत्सजा चेतना, जिह्वासम्पत्सजा चेतना,
5 कायसम्पत्सजा चेतना, मनोधातुसम्पत्सजा चेतना, मनोविञ्जाण-
धातुसम्पत्सजा चेतना । एवं सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

२७५. अट्ठविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्पत्सजा चेतना
... पे०... कायसम्पत्सजा चेतना अत्थि सुखसहगता, अत्थि दुक्खसहगता,
मनोधातुसम्पत्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्पत्सजा चेतना ।
10 एवं अट्ठविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

२७६. नवविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्पत्सजा चेतना
... पे०... मनोधातुसम्पत्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्पत्सजा
चेतना अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं नवविधेन
सङ्खारक्खन्धो ।

15 २७७. दसविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्पत्सजा चेतना
... पे०... कायसम्पत्सजा चेतना अत्थि सुखसहगता, अत्थि दुक्खसहगता,
मनोधातुसम्पत्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्पत्सजा चेतना अत्थि
कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं दसविधेन सङ्खार-
क्खन्धो ।

(२)

20 २७८. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

२७९. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।

२८०. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय
सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय
वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको, अत्थि विपाकधम्मधम्मो, अत्थि
25 नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपादिन्नुपादानियो, अत्थि
अनुपादिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्नग्रनुपादानियो । अत्थि सङ्क-
लिट्ठसङ्किल्लेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठसङ्किल्लेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठ-
असङ्किल्लेसिको । अत्थि सवितक्कसविचारो, अत्थि अवितक्कविचारमत्तो,

अत्थि अवितक्कअविचारो । अत्थि पीतिसहगतो, अत्थि सुखसहगतो,
 अत्थि उपेक्खासहगतो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बो, अत्थि भावनाय
 पहातब्बो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो । अत्थि दस्सनेन
 पहातब्बहेतुको, अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न
 भावनाय पहातब्बहेतुको । अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी, 5
 अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो,
 अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो । अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि
 अप्पमाणो । अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो,
 अत्थि अप्पमाणारम्मणो । अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि
 पणीतो । अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि 10
 अनियतो । अत्थि मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधि-
 पति । अत्थि उप्पन्नो, अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी । अत्थि
 अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो । अत्थि अतीतारम्मणो,
 अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्थि अज्झत्तो,
 अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो । अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि 15
 वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन
 सङ्खारक्खन्धो ।

(३)

२८१. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

२८२. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
 अहेतुको । अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो । अत्थि हेतु चैव 20 R. 4
 सहेतुको च, अत्थि सहेतुको चैव न च हेतु । अत्थि हेतु चैव हेतुसम्पयुत्तो
 च, अत्थि हेतुसम्पयुत्तो चैव न च हेतु । अत्थि न हेतु सहेतुको, अत्थि न
 हेतु अहेतुको । अत्थि लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो । अत्थि केनचि विज्जेय्यो,
 अत्थि केनचि न विज्जेय्यो । अत्थि आसवो, अत्थि नो आसवो । अत्थि
 सासवो, अत्थि अनासवो । अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसव- 25
 विप्पयुत्तो । अत्थि आसवो चैव सासवो च, अत्थि सासवो चैव नो च
 आसवो । अत्थि आसवो चैव आसवसम्पयुत्तो च, अत्थि आसवसम्पयुत्तो
 चैव नो च आसवो । अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसवविप्प-
 युत्तअनासवो । अत्थि संयोजनं, अत्थि नो संयोजनं । अत्थि संयोजनियो,

अत्थि असंयोजनियो । अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्थि संयोजनं चेव संयोजनियो च, अत्थि संयोजनियो चेव न च संयोजनं । अत्थि संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तो च, अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो चेव नो च संयोजनं । अत्थि संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियं

5 अत्थि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

अत्थि गन्थो, अत्थि नो गन्थो । अत्थि गन्थनियो, अत्थि अगन्थनियो । अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तो । अत्थि गन्थो चेव गन्थनियो च, अत्थि गन्थनियो चेव नो च गन्थो । अत्थि गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तो च, अत्थि गन्थसम्पयुत्तो चेव नो च गन्थो

१. 43 10 अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो । अत्थि ओघो, अत्थि नो ओघो । अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो । अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि ओघविप्पयुत्तो । अत्थि ओघो चेव ओघनि च, अत्थि ओघनियो चेव नो च ओघो । अत्थि ओघो चेव ओघसम्पयुत्तो च, अत्थि ओघसम्पयुत्तो चेव नो च ओघो । अत्थि ओघविप्पयुत्तओ

15 नियो, अत्थि ओघविप्पयुत्तअनोघनियो । अत्थि योगो, अत्थि नो योगं अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो । अत्थि योगसम्पयुत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो । अत्थि योगो चेव योगनियो च, अत्थि योगनियो नो च योगो । अत्थि योगो चेव योगसम्पयुत्तो च, अत्थि योगसम्पयुत्तो चेव नो च योगो । अत्थि योगविप्पयुत्तयोगनियो, अत्थि योगविप्पयुत्तअयोगनियो । अत्थि नीवरणं, अत्थि नो नीवरणं । अत्थि नीवरणि

20 अत्थि अनीवरणियो । अत्थि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तो । अत्थि नीवरणं चेव नीवरणियो च, अत्थि नीवरणियो चेव नो च नीवरणं । अत्थि नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तो च, अत्थि नीवरणसम्पयुत्तो चेव नो च नीवरणं । अत्थि नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियो

25 अत्थि नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणियो ।

अत्थि परामासो, अत्थि नो परामासो । अत्थि परामासो अत्थि अपरामट्ठो । अत्थि परामाससम्पयुत्तो, अत्थि परामासविप्पयुत्तो अत्थि परामासो चेव परामट्ठो च, अत्थि परामट्ठो चेव नो च परामासो अत्थि परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो, अत्थि परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठो

अत्थि उपादिन्नो, अत्थि अनुपादिन्नो । अत्थि उपादानं, अत्थि नो उपा-
दानं । अत्थि उपादानियो, अत्थि अनुपादानियो । अत्थि उपादान-
सम्पयुत्तो, अत्थि उपादानविष्युत्तो । अत्थि उपादानं चेव उपादानियो
च, अत्थि उपादानियो चेव नो च उपादानं । अत्थि उपादानं चेव उपादान-
सम्पयुत्तो च, अत्थि उपादानसम्पयुत्तो चेव नो च उपादानं । अत्थि 5 B. 41
उपादानविष्युत्तुपादानियो, अत्थि उपादानविष्युत्तनुपादानियो ।

अत्थि किलेसो, अत्थि नो किलेसो । अत्थि सङ्किलेसिको,
अत्थि असङ्किलेसिको । अत्थि सङ्किलिट्ठो, अत्थि असङ्किलिट्ठो ।
अत्थि किलेससम्पयुत्तो, अत्थि किलेसविष्युत्तो । अत्थि किलेसो चेव
सङ्किलेसिको च, अत्थि सङ्किलेसिको चेव नो च किलेसो । अत्थि किलेसो 10
चेव सङ्किलिट्ठो च, अत्थि सङ्किलिट्ठो चेव नो च किलेसो । अत्थि
किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तो च, अत्थि किलेससम्पयुत्तो चेव नो च
किलेसो । अत्थि किलेसविष्युत्तसङ्किलेसिको, अत्थि किलेसविष्युत्त-
असङ्किलेसिको । अत्थि दस्सनेन पहातब्बो, अत्थि न दस्सनेन पहातब्बो ।
अत्थि भावनाय पहातब्बो, अत्थि न भावनाय पहातब्बो । अत्थि दस्सनेन 15
पहातब्बहेतुको, अत्थि न दस्सनेन पहातब्बहेतुको । अत्थि भावनाय
पहातब्बहेतुको, अत्थि न भावनाय पहातब्बहेतुको ।

अत्थि सवित्तक्को, अत्थि अवित्तक्को । अत्थि सविचारो,
अत्थि अविचारो । अत्थि सप्पीतिको, अत्थि अप्पीतिको । अत्थि 20 R. 45
पीतिसहगतो, अत्थि न पीतिसहगतो । अत्थि सुखसहगतो, अत्थि न
सुखसहगतो । अत्थि उपेक्खासहगतो, अत्थि न उपेक्खासहगतो । अत्थि
कामावचरो, अत्थि न कामावचरो । अत्थि रूपावचरो, अत्थि न रूपा-
वचरो । अत्थि अरूपावचरो, अत्थि न अरूपावचरो । अत्थि परिया-
पन्नो, अत्थि अपरियापन्नो । अत्थि निरय्यानिको, अत्थि अनिरय्यानिको ।
अत्थि निपत्तो, अत्थि अनियत्तो । अत्थि सत्तरो, अत्थि अनुत्तरो । 25
अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

२८३. तिविधेन सङ्गारक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि
अकुसलो, अत्थि अव्याक्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्गारक्खन्धो ।

(४)

२८४. एकविधेन सङ्गारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

२८५. दुविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।
 २८६. तिविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि सुत्ताय वेदनाय सम्प-
 युत्तो पे० अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि
 अज्झत्तवहिद्वारम्मणो पे० । एव दसविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो ।
 दुकमूलकं ।

(५)

२८७. एकविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
 २८८. दुविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।
 २८९. तिविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
 अत्थि अव्याकतो . पे० । एव दसविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो ।

(६)

२९०. एकविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
 २९१. दुविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।
 २९२. तिविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
 अकुसलो, अत्थि अव्याकतो . पे० । एव दसविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो ।

(७)

२९३. एकविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
 २९४. दुविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।
 २९५. तिविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि^१ अज्झत्तारम्मणो,
 अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं
 दसविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो ।

(८)

२९६. एकविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
 २९७. दुविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।
 २९८. तिविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो,
 अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं
 दसविधेन सङ्ख्यारक्खन्धो ।

तिक्कमूलकं ।

१. एत्थ स्या० पोत्थवे 'अत्थि मुत्ताय वेदनाय सम्पयुत्ता अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो अत्थि अदुक्खमणुत्ताय वेदनाय सम्पयुत्तो' ति अधिक्का पाठो दिग्गति ।

(६)

२९९. एकविधेन सङ्गारकखन्धो — चित्तसम्पयुक्तो ।

३००. दुविधेन सङ्गारकखन्धो — अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।

R. 47

३०१. त्रिविधेन सङ्गारकखन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि

B. 43

अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्गारकखन्धो ।

(१०)

३०२. एकविधेन सङ्गारकखन्धो चित्तसम्पयुक्तो ।

5

३०३. दुविधेन सङ्गारकखन्धो अत्थि सहेतुको, अत्थि

अहेतुको ।

३०४. त्रिविधेन सङ्गारकखन्धो — अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्गारकखन्धो ।

10

(११)

३०५. एकविधेन सङ्गारकखन्धो — चित्तसम्पयुक्तो :

३०६. दुविधेन सङ्गारकखन्धो — अत्थि हेतुसम्पयुक्तो, अत्थि हेतुविषययुक्तो ।

३०७. त्रिविधेन सङ्गारकखन्धो — अत्थि विपाको, अत्थि

विपाकधम्मधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्गारकखन्धो ।

15

(१२)

३०८. एकविधेन सङ्गारकखन्धो — चित्तसम्पयुक्तो ।

३०९. दुविधेन सङ्गारकखन्धो — अत्थि हेतु, चेव सहेतुको च,

अत्थि सहेतुको चेव न च हेतु ।

३१०. त्रिविधेन सङ्गारकखन्धो — अत्थि उपादिनुपादानियो,

20

अत्थि अनुपादिनुपादानियो, अत्थि अनुपादिअनुपादानियो ... पे०... ।

एवं दसविधेन सङ्गारकखन्धो ।

(१३)

३११. एकविधेन सङ्गारकखन्धो — चित्तसम्पयुक्तो ।

३१२. दुविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - अत्यि हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो च, अत्यि हेतुसम्पयुत्तो चेव न च हेतु ।

३१३. तिविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - अत्यि सङ्किलिट्सङ्किलेसिको, अत्यि अमङ्किलिट्सङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिट्सङ्किलेसिको ... पे० । एव दसविधेन सद्धारकस्त्वन्वो ।

(१४)

३१४. एकविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१५. दुविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको ।

३१६. तिविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - अत्यि सवितक्कसविचारो, 10 अत्यि अवितक्कविचारभत्तो, अत्यि अवितक्कअविचारो ... पे०... । एवं दसविधेन सद्धारकस्त्वन्वो ।

(१५)

३१७. एकविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१८. दुविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - अत्यि लोकियो, अत्यि लोकुत्तरो ।

15 ३१९. तिविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - अत्यि पीतिसहगतो, अत्यि सुखसहगतो, अत्यि उपेक्खासहगतो .. पे०... । एवं दसविधेन सद्धारकस्त्वन्वो ।

(१६)

३२०. एकविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - चित्तसम्पयुत्तो ।

20 ३२१. दुविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - अत्यि केनचि विञ्ज्य्यो, अत्यि केनचि न विञ्ज्य्यो ।

३२२. तिविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - अत्यि दस्सनेन पहातव्वो, अत्यि भावनाय पहातव्वो, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ... पे० .. । एवं दसविधेन सद्धारकस्त्वन्वो ।

(१७)

३२३. एकविधेन सद्धारकस्त्वन्वो - चित्तसम्पयुत्तो

३२४. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि आसवो, अत्थि नो आसवो ।

३२५. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 5

(१८)

३२६. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

३२७. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो । R. 49

३२८. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 10

(१९)

३२९. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

३३०. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो ।

३३१. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 15

(२०)

३३२. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो । B. 45

३३३. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि आसवो चेव सासवो च, अत्थि सासवो चेव नो च आसवो ।

३३४. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 20

(२१)

३३५. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ;

३३६. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि आसवो चेव आसवसम्पयुत्तो च, अत्थि आसवसम्पयुत्तो चेव नो च आसवो ।

३१२. दुविधेन सङ्ख्यारखन्धो - अत्थि हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो च, अत्थि हेतुसम्पयुत्तो चेव न च हेतु ।

३१३. तिविधेन सङ्ख्यारखन्धो - अत्थि सङ्किलिठुसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिठुसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिठुअसङ्किलेसिको . पे० । एवं दसविधेन सङ्ख्यारखन्धो ।

(१४)

३१४. एकविधेन सङ्ख्यारखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१५. दुविधेन सङ्ख्यारखन्धो - अत्थि न हेतु सहेतुको, अत्थि न हेतु अहेतुको ।

३१६. तिविधेन सङ्ख्यारखन्धो - अत्थि सवितक्कसविचारो, 10 अत्थि अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्ख्यारखन्धो ।

(१५)

३१७. एकविधेन सङ्ख्यारखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१८. दुविधेन सङ्ख्यारखन्धो - अत्थि लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो ।

15 ३१९. तिविधेन सङ्ख्यारखन्धो - अत्थि पीतिसहगतो, अत्थि सुखसहगतो, अत्थि उपेक्खासहगतो .. पे० .. । एवं दसविधेन सङ्ख्यारखन्धो ।

(१६)

३२०. एकविधेन सङ्ख्यारखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

20 ३२१. दुविधेन सङ्ख्यारखन्धो - अत्थि केनचि विज्जेय्यो, अत्थि केनचि न विज्जेय्यो ।

३२२. तिविधेन सङ्ख्यारखन्धो - अत्थि दस्सनेन पहातव्वो, अत्थि भावनाय पहातव्वो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्ख्यारखन्धो ।

(१७)

३२३. एकविधेन सङ्ख्यारखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो

३२४. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि आसवो, अत्थि नो आसवो ।

३२५. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि दस्सनेन पहातव्व-हेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 5

(१८)

३२६. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो – चित्तसम्पयुत्तो ।

३२७. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो । R. 49

३२८. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 10

(१९)

३२९. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो – चित्तसम्पयुत्तो ।

३३०. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो ।

३३१. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 15

(२०)

३३२. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो – चित्तसम्पयुत्तो । R. 45

३३३. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि आसवो चेव सासवो च, अत्थि सासवो चेव नो च आसवो ।

३३४. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि परित्तो, अत्थि महगतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 20

(२१)

३३५. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो – चित्तसम्पयुत्तो :

३३६. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो – अत्थि आसवो चेव आसव-सम्पयुत्तो च, अत्थि आसवनम्पयुत्तो चेव नो च आमवो ।

३३७. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि परित्तरम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो, अत्थि अप्पमाणारम्मणो . पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

(२२)

३३८. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३३९. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसविप्पयुत्तअनासवो ।

३४०. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि पणीतो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

(२३)

३४१. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३४२. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि संयोजनं, अत्थि नो संयोजनं ।

३४३. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

(२४)

३४४. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३४५. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि संयोजनियो, अत्थि असंयोजनियो ।

३४६. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि भग्गारम्मणो, अत्थि भग्गहेतुको, अत्थि भग्गाधिपति ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

(२५)

३४७. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३४८. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तो ।

३४९. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि उप्पन्नो, अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

(२६)

३५०. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

३५१. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि संयोजनं चेव संयोजनियो च, अत्थि संयोजनियो चेव नो च संयोजनं ।

R. 51

३५२. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पञ्चुप्पन्नो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 5

(२७)

३५३. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

३५४. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तो च, अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो चेव नो च संयोजनं ।

३५५. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पञ्चुप्पन्नारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 10

(२८)

३५६. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

३५७. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

३५८. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 15

(२९)

३५९. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

३६०. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि गन्थो, अत्थि नो गन्थो ।

३६१. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 20

उभतोवट्ठकं ।

(३०)

३६२. सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अट्ठ्याकतो; अत्थि कामावचरो, अत्थि स्यावचरो,

B. 47,
R. 52

अतिय अरूपावचरो, अतिय अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

३६३ अपरो पि सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो - अतिय सुत्ताय वेदनाय सम्पयुत्तो, अतिय दुक्ताय वेदनाय सम्पयुत्तो, अतिय अदुक्कम-
 5 सुत्ताय वेदनाय सम्पयुत्तो; अतिय कामावचरो, अतिय रूपावचरो, अतिय अरूपावचरो, अतिय अपरियापन्नो ... पे०... अतिय अज्झत्तारम्मणो, अतिय वहिद्वारम्मणो अतिय अज्झत्तवहिद्वारम्मणो; अतिय कामावचरो, अतिय रूपावचरो, अतिय अरूपावचरो, अतिय अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

10 ३६४ चतुवीसतिविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्स-
 पच्चया सङ्खारक्खन्धो अतिय कुसलो, अतिय अकुसलो, अतिय अव्याकतो;
 सोतसम्फस्सपच्चया ... पे० . धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिह्वा-
 सम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्स-
 पच्चया सङ्खारक्खन्धो अतिय कुसलो, अतिय अकुसलो, अतिय अव्याकतो;
 15 चक्खुसम्फस्सजा चेतना ... पे०... मनोसम्फस्सजा चेतना । एवं चतु-
 वीसतिविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

३६५ अपरो पि चतुवीसतिविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खु-
 सम्फस्सपच्चया सङ्खारक्खन्धो अतिय सुत्ताय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०...
 अतिय अज्झत्तारम्मणो, अतिय वहिद्वारम्मणो, अतिय अज्झत्तवहिद्वार-
 20 रम्मणो; चक्खुसम्फस्सजा चेतना ... पे०... मनोसम्फस्सजा चेतना;
 सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिह्वा-
 सम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्स-
 पच्चया सङ्खारक्खन्धो अतिय सुत्ताय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अतिय
 अज्झत्तारम्मणो, अतिय वहिद्वारम्मणो, अतिय अज्झत्तवहिद्वारम्मणो;
 25 चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा
 चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनो-
 सम्फस्सजा चेतना । एवं चतुवीसतिविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

३६६ तिसतिविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया
 सङ्खारक्खन्धो अतिय कामावचरो, अतिय रूपावचरो, अतिय अरूपावचरो,

30 अतिय अपरियापन्नो; सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्स-

पञ्चया ... पे०... जिह्वासम्पत्सपञ्चया ... पे०... कायसम्पत्सपञ्चया ... पे०... मनोसम्पत्सपञ्चया सङ्खारक्खन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्पत्सजा चेतना ... पे०... मनोसम्पत्सजा चेतना । एवं तिसतिविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

5

३६७. बहुविधेन सङ्खारक्खन्धो — चक्खुसम्पत्सपञ्चया सङ्खारक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्पत्सपञ्चया ... पे०... धानसम्पत्सपञ्चया ... पे०... जिह्वासम्पत्सपञ्चया ... पे०... कायसम्पत्सपञ्चया ... पे०... मनोसम्पत्स- 10 पञ्चया सङ्खारक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्पत्सजा चेतना, सोतसम्पत्सजा चेतना, धानसम्पत्सजा चेतना, जिह्वासम्पत्सजा चेतना, कायसम्पत्सजा चेतना, मनोसम्पत्सजा चेतना । एवं बहुविधेन सङ्खारक्खन्धो । 15

३६८. अपरो पि बहुविधेन सङ्खारक्खन्धो — चक्खुसम्पत्सपञ्चया सङ्खारक्खन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तबहिद्धारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, 20 अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्पत्सपञ्चया ... पे०... धानसम्पत्सपञ्चया ... पे०... जिह्वासम्पत्सपञ्चया ... पे०... कायसम्पत्सपञ्चया ... पे०... मनोसम्पत्सपञ्चया सङ्खारक्खन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तबहिद्धारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि 25 अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्पत्सजा चेतना, सोतसम्पत्सजा चेतना, धानसम्पत्सजा चेतना, जिह्वासम्पत्सजा चेतना, कायसम्पत्सजा चेतना, मनोसम्पत्सजा चेतना । एवं बहुविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

अयं बुञ्चति सङ्खारक्खन्धो ।

५. विज्ञानकस्त्वन्धो

३६६. तस्य कतमो विज्ञानकस्त्वन्धो ?

(१)

एकविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३७०. दुविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

३७१. त्रिविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ।

३७२. चतुर्विधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो ।

३७३. पञ्चविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - अत्थि सुखिन्द्रिय-
१० सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो । एवं पञ्चविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो ।

३७४. छव्विधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - चक्खुविज्ञानं, सोत-
विज्ञानं, धानविज्ञानं, जिह्वाविज्ञानं, कायविज्ञानं, मनो-
१५ विज्ञानं । एवं छव्विधेन विज्ञानकस्त्वन्धो ।

३७५. सत्तविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - चक्खुविज्ञानं, सोत-
विज्ञानं, धानविज्ञानं, जिह्वाविज्ञानं, कायविज्ञानं, मनोधातु,
मनोविज्ञानधातु । एवं सत्तविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो ।

३७६. अट्ठविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - चक्खुविज्ञानं, सोत-
२० विज्ञानं, धानविज्ञानं, जिह्वाविज्ञानं, कायविज्ञानं अत्थि सुखसहगतं, अत्थि दुक्खसहगतं, मनोधातु, मनोविज्ञानधातु । एवं अट्ठविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो ।

३७७. नवविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो - चक्खुविज्ञानं, सोत-
विज्ञानं, धानविज्ञानं, जिह्वाविज्ञानं, कायविज्ञानं, मनोधातु,
२५ मनोविज्ञानधातु अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं नवविधेन विज्ञानकस्त्वन्धो ।

३७८. दसविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो — चक्खुविज्ज्ञाणं ... पे०...
 कायविज्ज्ञाणं अत्थि सुखसहगतं, अत्थि दुक्खसहगतं, मनोधातु, मनो-
 विज्ज्ञाणधातु अत्थि कुसला^१, अत्थि अकुसला^२, अत्थि अव्याकता^३ । एवं
 दसविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो ।

(२)

३७९. एकविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

5 D. 50

३८०. दुविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो — अत्थि सहेतुको, अत्थि
 अहेतुको ।

३८१. त्रिविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो — अत्थि सुखाय वेदनाय

सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय

वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको, अत्थि विपाकधम्मधम्मो, अत्थि

10 R. 55

नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपादिन्नुपादानियो, अत्थि अनु-

पादिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्नानुपादानियो । अत्थि सङ्किलिदु-

सङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिदुसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिदुअसङ्कि-

लेसिको । अत्थि सवितक्कसविचारो, अत्थि अवितक्कविचारमत्तो,

अत्थि अवितक्कअविचारो । अत्थि पीतिसहगतो, अत्थि सुखसहगतो,

15

अत्थि उपेक्खासहगतो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बो, अत्थि भावनाय

पहातब्बो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो । अत्थि दस्सनेन

पहातब्बहेतुको, अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न

भावनाय पहातब्बहेतुको । अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी,

अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो,

20

अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो । अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि अप्प-

माणो । अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो, अत्थि अप्पमाणा-

रम्मणो । अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि पणीतो । अत्थि मिच्छत्त-

नियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि मग्गारम्मणो,

अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति । अत्थि उप्पत्तो, अत्थि अनुप्पत्तो,

25

अत्थि उप्पादी । अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो ।

अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो ।

अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो । अत्थि अज्झत्ता-

रम्भणो, अ... आत्य अज्ज्ञत्तवाह... रम्भणो ... पे०... ।
 एवं दसविधेन विज्जाणक्खन्धो ।

(३)

३८२. एकविधेन विज्जाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

३८३. दुविधेन विज्जाणक्खन्धो — अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि
 ५ हेतुविप्पयुत्तो । अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको । अत्यि
 लोकियो, अत्यि लोकुत्तरो । अत्यि केनचि विज्जेय्यो, अत्यि केनचि
 न विज्जेय्यो । अत्यि सासवो, अत्यि अनासवो । अत्यि आसव-
 सम्पयुत्तो, अत्यि आसवविप्पयुत्तो । अत्यि आसवविप्पयुत्तसासवो,
 अत्यि आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्यि संयोजनियो, अत्यि असंयोज-
 १० नियो । अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्यि
 संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

अत्यि गन्धनियो, अत्यि अगन्धनियो । अत्यि गन्धसम्पयुत्तो,
 अत्यि गन्धविप्पयुत्तो । अत्यि गन्धविप्पयुत्तगन्धनियो, अत्यि गन्ध-
 विप्पयुत्तअगन्धनियो । अत्यि ओघनियो, अत्यि अओघनियो ।
 १५ अत्यि ओघसम्पयुत्तो, अत्यि ओघविप्पयुत्तो । अत्यि ओघविप्पयुत्त-
 ओघनियो, अत्यि ओघविप्पयुत्तअओघनियो । अत्यि योगनियो, अत्यि
 अयोगनियो । अत्यि योगसम्पयुत्तो, अत्यि योगविप्पयुत्तो । अत्यि
 योगविप्पयुत्तयोगनियो, अत्यि योगविप्पयुत्तअयोगनियो । अत्यि नीवर-
 णियो, अत्यि अनीवरणियो । अत्यि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्यि नीवरण-
 २० विप्पयुत्तो । अत्यि नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियो, अत्यि नीवरण-
 विप्पयुत्तअनीवरणियो ।

56

अत्यि परामट्ठो, अत्यि अपरामट्ठो । अत्यि परामास-
 सम्पयुत्तो, अत्यि परामासविप्पयुत्तो । अत्यि परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो,
 अत्यि परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठो । अत्यि उपादिट्ठो, अत्यि अनु-
 २५ पादिट्ठो । अत्यि उपादानियो, अत्यि अनुपादानियो । अत्यि उपादान-
 सम्पयुत्तो, अत्यि उपादानविप्पयुत्तो । अत्यि उपादानविप्पयुत्तउपादा-
 नियो, अत्यि उपादानविप्पयुत्तअनुपादानियो । अत्यि सङ्किलेसिको,
 अत्यि असङ्किलेसिको । अत्यि सङ्किलिट्ठो, अत्यि असङ्किलिट्ठो ।

अत्थि किलेससम्पयुत्तो, अत्थि किलेसविप्पयुत्तो । अत्थि किलेसविप्प-
 युत्तसङ्किलेसिको, अत्थि किलेसविप्पयुत्तग्रसङ्किलेसिको । अत्थि दस्सनेन
 पहातब्बो, अत्थि न दस्सनेन पहातब्बो । अत्थि भावनाय पहातब्बो,
 अत्थि न भावनाय पहातब्बो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बहेतुको, अत्थि न
 दस्सनेन पहातब्बहेतुको । अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको, अत्थि न 5
 भावनाय पहातब्बहेतुको ।

अत्थि सवितक्को, अत्थि अवितक्को । अत्थि सविचारो,
 अत्थि अविचारो । अत्थि सम्पीतिको, अत्थि अप्पीतिको । अत्थि
 पीतिसहगतो, अत्थि न पीतिसहगतो । अत्थि सुखसहगतो, अत्थि न
 सुखसहगतो । अत्थि उपेक्खासहगतो, अत्थि न उपेक्खासहगतो । अत्थि 10
 कामावचरो, अत्थि न कामावचरो । अत्थि रूपावचरो, अत्थि न
 रूपावचरो । अत्थि' अरूपावचरो, अत्थि न अरूपावचरो', अत्थि
 परियापन्नो, अत्थि अपरियापन्नो । अत्थि निर्यायानिको, अत्थि अनिर्या-
 निको । अत्थि नियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि सज्जरो, अत्थि
 अनुत्तरो । अत्थि सरणो, अत्थि अरणो । 15

B 52

३८४. तिविधेन विज्जाणक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि
 अकुसलो, अत्थि अव्याफतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्जाणक्खन्धो ।

R. 57

(४)

३८५. एकविधेन विज्जाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

३८६. दुविधेन विज्जाणक्खन्धो — अत्थि सरणो, अत्थि
 अरणो । 20

३८७. तिविधेन विज्जाणक्खन्धो — अत्थि सुखाय वेदनाय
 सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय
 वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो,
 अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं
 दसविधेन विज्जाणक्खन्धो । 25

दुकमूलकं ।

(५)

३८८. एकविधेन विज्जाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

१-१. श्री० पीत्यके नत्ति ।

३८६. दुविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

३८७. तिविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो ।

(६)

३८८. एकविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३८९. दुविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

३९०. तिविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो ।

(७)

३९१. एकविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३९२. दुविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

३९३. तिविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो ।

(८)

३९४. एकविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३९५. दुविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

३९६. तिविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो ।

तिक्कमूलकं ।

(९)

४००. एकविधेन विज्ज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४०१. द्विविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि सहेतुको, अतिथि अहेतुको ।

४०२. त्रिविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि कुसलो, अतिथि अकुसलो, अतिथि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो ।

(१०)

४०३. एकविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - फत्ससम्पयुत्तो । 5

४०४. द्विविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि हेतुसम्पयुत्तो, अतिथि हेतुविष्ययुत्तो । R. 59

४०५. त्रिविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अतिथि दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अतिथि अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो । 10

(११)

४०६. एकविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

४०७. द्विविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि न हेतु सहेतुको, अतिथि न हेतु अहेतुको ।

४०८. त्रिविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि विपाको, अतिथि विपाकधम्मधम्मो, अतिथि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो ... पे०... । एवं 15
दसविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो ।

(१२)

४०९. एकविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

४१०. द्विविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि लोकियो, अतिथि लोकित्तरो ।

४११. त्रिविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि उपादिश्रुपादानियो, 20 B. 54
अतिथि अनुपादिश्रुपादानियो, अतिथि अनुपादिन्नानुपादानियो ... पे०... ।
एवं दसविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो ।

(१३)

४१२. एकविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

४१३. द्विविधेन विज्ञानवस्त्वन्धो - अतिथि केनचि विज्जेय्यो,
अतिथि केनचि न विज्जेय्यो ।

४१४. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिको ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(१४)

४१५. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४१६. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो ।

४१७. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि सवितक्कसविचारो, अत्थि अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(१५)

४१८. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४१९. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो ।

४२०. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि पीतिसहगतो, अत्थि सुखसहगतो, अत्थि उपेक्खासहगतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(१६)

४२१. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४२२. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि आसवविप्पयुत्त-सासवो, अत्थि आसवविप्पयुत्तअनासवो ।

४२३. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि दस्सनेन पहातव्वो, अत्थि भावनाय पहातव्वो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(१७)

४२४. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४२५. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि संयोजनियो, अत्थि असंयोजनियो ।

४२६. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि दस्सनेन पहातव्व-
हेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय
पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(१८)

४२७. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

४२८. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो, 5
अत्थि संयोजनविप्पयुत्तो ।

४२९. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि आचयगामी, अत्थि
अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी ... पे०... । एवं दस-
विधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(१९)

४३०. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

10

४३१. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि संयोजनविप्पयुत्त-
संयोजनियो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

४३२. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि सेक्खो, अत्थि
असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो^१ ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाण-
क्खन्धो ।

11

(२०)

४३३. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

४३४. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि गन्थनियो, अत्थि
अगन्थनियो ।

४३५. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि परित्तो, अत्थि
महग्गतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो । 111

(२१)

४३६. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

४३७. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि
गन्थविप्पयुत्तो ।

१. नेवसेक्खो नासेक्खो — स्या० ।

४३८. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महंगतारम्मणो, अत्थि अप्पमाणारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(२२)

४३९. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४४०. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि गन्धविप्पयुत्तगन्धनियो, अत्थि गन्धविप्पयुत्तअगन्धनियो ।

४४१. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि पणीतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(२३)

४४२. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४४३. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो ।

४४४. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि भिच्छत्तनियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(२४)

४४५. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४४६. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि ओघविप्पयुत्तो ।

४४७. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(२५)

४४८. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४४९. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो, अत्थि ओघविप्पयुत्तअनोघनियो ।

४५०. तिविधेन विज्ञाणक्खन्धो - अत्थि उप्पन्नो, अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(२६)

४५१. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

४५२. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो ।

४५३. त्रिविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो । 5

(२७)

४५४. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

४५५. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि योगसम्पयुत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो ।

४५६. त्रिविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो ... पे०... । एवं दस- 10
विधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(२८)

४५७. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

४५८. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि योगविप्पयुत्तयोग-
नियो, अत्थि योगविप्पयुत्तअयोगनियो ।४५९. त्रिविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि अज्झत्तो, अत्थि 15
बहिद्धो, अत्थि अज्झत्तबहिद्धो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञाण-
क्खन्धो ।

(२९)

४६०. एकविधेन विज्ञाणक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

४६१. दुविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि नीवरणियो, अत्थि
अनीवरणियो । 20४६२. त्रिविधेन विज्ञाणक्खन्धो — अत्थि अज्झत्तारम्मणो,
अत्थि बहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तबहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं
दसविधेन विज्ञाणक्खन्धो ।

(३०)

४६३ सत्तविधेन विज्जाणकखन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्यावक्तो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एव सत्तविधेन विज्जाणकखन्धो ।

४६४ अपरो पि सत्तविधेन विज्जाणकखन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खम-
 5 सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो पे० अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एव सत्तविधेन
 10 विज्जाणकखन्धो ।

४६५ चतुर्वीसतिविधेन विज्जाणकखन्धो - चक्खुसम्पत्स-
 पच्चया विज्जाणकखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्या-
 क्तो, सोत्तसम्पत्सपच्चया पे० घानसम्पत्सपच्चया पे०
 जिह्वासम्पत्सपच्चया पे० कायसम्पत्सपच्चया पे० मनो-
 15 सम्पत्सपच्चया विज्जाणकखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि
 50 अव्याक्तो, चक्खुविज्जाण, सोत्तविज्जाण, घानविज्जाण, जिह्वा-
 विज्जाण, कायविज्जाण, मनोविज्जाण । एव चतुर्वीसतिविधेन
 विज्जाणकखन्धो ।

४६६ अपरो पि चतुर्वीसतिविधेन विज्जाणकखन्धो - चक्खु-
 20 सम्पत्सपच्चया विज्जाणकखन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो,
 अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्प-
 युत्तो पे० अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि
 अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, चक्खुविज्जाण पे० कायविज्जाण, मनो-
 विज्जाण, सोत्तसम्पत्सपच्चया पे० घानसम्पत्सपच्चया पे०
 25 जिह्वासम्पत्सपच्चया पे० कायसम्पत्सपच्चया पे० मनो-
 सम्पत्सपच्चया विज्जाणकखन्धो अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वार-
 रम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, चक्खुविज्जाण, सोत्तविज्जाण,
 घानविज्जाण, जिह्वाविज्जाण, कायविज्जाण, मनोविज्जाण । एव
 चतुर्वीसतिविधेन विज्जाणकखन्धो ।

४६७. तिसतिविधेन विज्जाणक्खन्धो — चक्खुसम्पत्सपच्चया विज्जाणक्खन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्पत्सपच्चया ... पे०... धानसम्पत्सपच्चया ... पे०... जिह्वासम्पत्सपच्चया ... पे०... कायसम्पत्सपच्चया ... पे०... मनोसम्पत्सपच्चया विज्जाणक्खन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुविज्जाणं, सोतविज्जाणं, धानविज्जाणं, जिह्वाविज्जाणं, कायविज्जाणं, मनोविज्जाणं । एवं तिसतिविधेन विज्जाणक्खन्धो ।

R. 61

४६८. बहुविधेन विज्जाणक्खन्धो — चक्खुसम्पत्सपच्चया विज्जाणक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो, चक्खुविज्जाणं ... पे०... मनोविज्जाणं; सोतसम्पत्सपच्चया ... पे०... धानसम्पत्सपच्चया ... पे०... जिह्वासम्पत्सपच्चया ... पे०... कायसम्पत्सपच्चया ... पे०... मनोसम्पत्सपच्चया विज्जाणक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो, चक्खुविज्जाणं ... पे०... मनोविज्जाणं । एवं बहुविधेन विज्जाणक्खन्धो ।

B. 59

४६९. अपरो पि बहुविधेन विज्जाणक्खन्धो — चक्खुसम्पत्सपच्चया विज्जाणक्खन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्पत्सपच्चया ... पे०... धानसम्पत्सपच्चया ... पे०... जिह्वासम्पत्सपच्चया ... पे०... कायसम्पत्सपच्चया ... पे०... मनोसम्पत्सपच्चया विज्जाणक्खन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुविज्जाणं, सोतविज्जाणं, धानविज्जाणं, जिह्वाविज्जाणं, कायविज्जाणं, मनोविज्जाणं । एवं बहुविधेन विज्जाणक्खन्धो ।

अयं वुच्चति विज्जाणक्खन्धो ।

अभिधम्मभाजनीयं ।

६३. पञ्चापुच्छरुं

४७०. पञ्चस्सन्धा - रूपस्सन्धो, वेदनास्सन्धो, सञ्जा-
स्सन्धो, सङ्खारस्सन्धो, विज्जाणस्सन्धो ।

४७१ पञ्चन्न गन्धान कति कुमला, कति अकुसला, कति
अव्याकता पे० कति मग्णा, कति अरणा ?

१. तिक्कमातिकानुदग्गेन

४७२ रूपस्सन्धो अव्याकतो । चत्तारो सन्धा सिया कुमला,
सिया अकुसला, मिया अव्याकता ।

४७३ द्वे सन्धा न वत्तव्या - "सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति
पि, "दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति पि, "अदुक्खमसुखाय वेदनाय
सम्पयुत्ता" ति पि । तयो खन्धा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
१० दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

४७४. रूपस्सन्धो नेवविपाकनविपाकवम्मघम्मा । चत्तारो
खन्धा सिया विपाका, सिया विपाकवम्मघम्मा, सिया नेवविपाक-
नविपाकवम्मघम्मा ।

४७५. रूपस्सन्धो सिया उपादिनुपादानियो, सिया अनुपादिनु-
१५ पादानियो । चत्तारो खन्धा सिया उपादिनुपादानिया, सिया अनुपादिनु-
पादानिया, सिया अनुपादिअनुपादानिया ।

४७६. रूपस्सन्धो असङ्किलिदुसङ्किलेसिको । चत्तारो सन्धा
सिया सङ्किलिदुसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिदुसङ्किलेसिका, सिया
असङ्किलिदुअसङ्किलेसिका ।

४७७ रूपस्सन्धो अवितक्कअविचारो । तयो खन्धा सिया
सवितक्कसविचारा, मिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
अविचारा । सङ्खारस्सन्धो सिया सवितक्कसविचारो, सिया अवितक्क-
विचारमत्तो, सिया अवितक्कअविचारो, सिया न वत्तव्यो - "सवितक्क-
सविचारो" ति पि, "अवितक्कविचारमत्तो" ति पि, "अवितक्क-
२० अविचारो" ति पि ।

४७८. रूपक्खन्धो न वत्तव्वो — “पीतिसहगतो” ति पि, “सुख-
सहगतो” ति पि, “उपेक्खासहगतो” ति पि । वेदनाक्खन्धो सिया
पीतिसहगतो न सुखसहगतो न उपेक्खासहगतो, सिया न वत्तव्वो —
“पीतिसहगतो” ति । तयो खन्धा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता,
सिया उपेक्खासहगता, सिया न वत्तव्वा — “पीतिसहगता” ति पि, “सुख- 5
सहगता” ति पि, “उपेक्खासहगता” ति पि ।

४७९. रूपक्खन्धो नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो । चत्तारो
खन्धा सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया भावनाय पहातव्वा, सिया नेव
दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा ।

४८०. रूपक्खन्धो नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको । 10
चत्तारो खन्धा सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया भावनाय पहातव्व-
हेतुका, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

४८१. रूपक्खन्धो नेवाचयगामिनापचयगामी । चत्तारो खन्धा
सिया आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामि-
नापचयगामिनो । 15

४८२. रूपक्खन्धो नेवसेक्खनासेक्खो । चत्तारो खन्धा सिया
सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया नेवसेक्खनासेक्खा ।

४८३. रूपक्खन्धो परित्तो । चत्तारो खन्धा सिया परित्ता,
सिया महगता, सिया अप्पमाणा ।

४८४. रूपक्खन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया परित्ता- 20
रम्मणा, सिया महगतारम्मणा, सिया अप्पमाणारम्मणा, सिया
न वत्तव्वा — “परित्त्तारम्मणा” ति पि, “महगतारम्मणा” ति पि,
“अप्पमाणारम्मणा” ति पि । R. 63

४८५. रूपक्खन्धो मज्झिमो । चत्तारो खन्धा सिया हीना,
सिया मज्झिमा, सिया पणीता । 25

४८६. रूपक्खन्धो अनियतो । चत्तारो खन्धा सिया मिच्छत्त-
नियता, सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता । B. 61

४८७. रूपक्खन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया यग्गा-
रम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तव्वा —

“मगगारम्मणा” ति पि, “मगगहेतुका” ति पि, “मगगाविपत्तिनो” ति पि;
सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो; सिया अतीता, सिया
मनागता, सिया पच्चुप्पन्ना ।

४८८. रूपक्खन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया अतीता-
५ रम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न
वत्तव्वा — “अतीतारम्मणा” ति पि, “अनागतारम्मणा” ति पि, “पच्चु-
प्पन्नारम्मणा” ति पि; सिया अज्झत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्झत्त-
वहिद्धा ।

४८९. रूपक्खन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया अज्झत्ता-
१० रम्मणा, सिया वहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्मणा, सिया
न वत्तव्वा — “अज्झत्तारम्मणा” ति पि, “वहिद्धारम्मणा” ति पि
“अज्झत्तवहिद्धारम्मणा” ति पि ।

४९०. चत्तारो खन्धा अनिदस्सनअप्पटिघा । रूपक्खन्धो सिय
सनिदस्सनसप्पटिघो, सिया अनिदस्सनसप्पटिघो, सिया अनिदस्सन
१५ अप्पटिघो ।

२. दुक्कमातिकामुक्कमेन

(१)

४९१. चत्तारो खन्धा न हेतू । सङ्खारक्खन्धो सिया हेतु
सियानहेतु ।

४९२. रूपक्खन्धो अहेतुको । चत्तारो खन्धा सिया सहेतुक
सिया अहेतुका ।

२० ४९३. रूपक्खन्धो हेतुविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया हेतु
सम्पयुत्ता, सिया हेतुविप्पयुत्ता ।

४९४. रूपक्खन्धो न वत्तव्वा — “हेतु चेव सहेतुको चा” ।
पि, “सहेतुको चेव न च हेतू” ति पि । तयो खन्धान वत्तव्वा — “हे
चेव सहेतुका चा” ति^१, सिया सहेतुका चेव न च हेतू, सिया न वत्तव्वा
२५ “सहेतुका चेव न च हेतू” ति । सङ्खारक्खन्धो सिया हेतु चेव सहेतु
च, सिया सहेतुको चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा — “हेतु चेव सहेतु
चा” ति पि, “सहेतुको चेव न च हेतू” ति पि ।

४९५. रूपक्खन्धो न वत्तब्बो — “हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो चा”
 ति पि, “हेतुसम्पयुत्तो चेव न च हेतू” ति पि । तयो खन्धा न वत्तब्बा —
 “हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा” ति, सिया हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू, सिया
 न वत्तब्बा — “हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू” ति । सङ्खारक्खन्धो सिया
 हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो च, सिया हेतुसम्पयुत्तो चेव न च हेतु, सिया न 5 B 62
 वत्तब्बो — “हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो चा” ति पि, “हेतुसम्पयुत्तो चेव न च
 हेतू” ति पि ।

४९६. रूपक्खन्धो न हेतु अहेतुको । तयो खन्धा सिया न
 हेतू सहेतुका, सिया न हेतू अहेतुका । सङ्खारक्खन्धो सिया न हेतु सहे-
 तुको, सिया न हेतु अहेतुको, सिया न वत्तब्बो — “न हेतु सहेतुको” ति 10
 पि, “न हेतु अहेतुको” ति पि ।

(२)

४९७. सम्पञ्चया । सङ्खता । चत्तारो खन्धा अनिदस्सना ।
 रूपक्खन्धो सिया सनिदस्सनो, सिया अनिदस्सनो ।

४९८. चत्तारो खन्धा अप्पट्ठिघा । रूपक्खन्धो सिया अप्पट्ठिघो,
 सिया अप्पट्ठिघो । 15

४९९. रूपक्खन्धो रूपं । चत्तारो खन्धा अरूपा ।

५००. रूपक्खन्धो लोकियो । चत्तारो खन्धा सिया लोकिया,
 सिया लोक्कुत्तरा; केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

(३)

५०१. चत्तारो खन्धा नो आसवा । सङ्खारक्खन्धो सिया
 आसवो, सिया नो आसवो । 20

५०२. रूपक्खन्धो सासवो । चत्तारो खन्धा सिया सासवा,
 सिया अनासवा ।

५०३. रूपक्खन्धो आसवविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया
 आसवसम्पयुत्ता, सिया आसवविप्पयुत्ता ।

५०४. रूपक्खन्धो न वत्तब्बो — “आसवो चेव सासवो चा” ति, 25
 सासवो चेव नो च आसवो । तयो खन्धा न वत्तब्बा — “आसवा चेव
 वि०-१०

सासवा चा" ति, सिया सासवा चेव नो च आसवा, सिया न वत्तव्वा - "सासवा चेव नो च आसवा" ति । सङ्खारक्खन्धो सिया आसवो चेव सासवो च, सिया सासवो चेव नो च आसवो, सिया न वत्तव्वो - "आसवो चेव सासवो चा" ति पि, "सासवो चेव नो च आसवो" ति पि ।

५०५. रूपक्खन्धो न वत्तव्वो - "आसवो चेव आसवसम्पयुत्तो चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्तो चेव नो च आसवो" ति पि । तयो खन्धा न वत्तव्वा - "आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा" ति, सिया आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा, सिया न वत्तव्वा - "आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा" ति । सङ्खारक्खन्धो सिया आसवो चेव आसवसम्पयुत्तो च, सिया आसवसम्पयुत्तो चेव नो च आसवो, सिया न वत्तव्वो - "आसवो चेव आसवसम्पयुत्तो चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्तो चेव नो च आसवो" ति पि ।

५०६. रूपक्खन्धो आसवविप्पयुत्तसासवो । चत्तारो खन्धा सिया आसवविप्पयुत्तसासवा, सिया आसवविप्पयुत्तअनासवा, सिया न वत्तव्वा - "आसवविप्पयुत्तसासवा" ति पि, "आसवविप्पयुत्तअनासवा" ति पि ।

(४)

५०७. चत्तारो खन्धा नो संयोजना । सङ्खारक्खन्धो सिया संयोजनं, सिया नो संयोजनं ।

५०८. रूपक्खन्धो संयोजनियो । चत्तारो खन्धा सिया संयोजनिया, सिया असंयोजनिया ।

५०९. रूपक्खन्धो संयोजनविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया संयोजनसम्पयुत्ता, सिया संयोजनविप्पयुत्ता ।

५१०. रूपक्खन्धो न वत्तव्वो - "संयोजनं चेव संयोजनिया चा" ति, "संयोजनियो चेव नो च संयोजनं" । तयो खन्धा न वत्तव्वा - "संयोजना चेव संयोजनिया चा" ति, सिया संयोजनिया चेव नो संयोजना, सिया न वत्तव्वा - "संयोजनिया चेव नो च संयोजना" ति । सङ्खारक्खन्धो सिया संयोजनं चेव संयोजनियो च, सिया संयोजनियो चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वो - "संयोजनं चेव संयोजनियो च ति पि, "संयोजनियो चेव नो च संयोजनं" ति पि ।

५११. रूपवखन्धो न वत्तब्बो — “संयोजनं चेव संयोजन-
सम्पयुत्तो चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्तो चेव नो च संयोजनं” ति पि ।
तयो खन्धा न वत्तब्बा — “संयोजना चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा” ति,
सिया संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजना, सिया न वत्तब्बा —
“संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजना” ति । सङ्खारवखन्धो सिया 5
संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तो च, सिया संयोजनसम्पयुत्तो चेव नो च
संयोजनं, सिया न वत्तब्बो — “संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तो चा” ति
पि, “संयोजनसम्पयुत्तो चेव नो च संयोजनं” ति पि ।

५१२. रूपवखन्धो संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियो । चत्तारो
खन्धा सिया संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया, सिया संयोजनविप्पयुत्त- 10
असंयोजनिया, सिया न वत्तब्बा — “संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया” ति
पि, “संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनिया” ति पि ।

(५)

५१३. चत्तारो खन्धा नो गन्था । सङ्खारवखन्धो सिया गन्थो,
सिया नो गन्थो ।

५१४. रूपवखन्धो गन्थनियो । चत्तारो खन्धा सिया गन्थ- 15
निया, सिया अगन्थनिया ।

५१५. रूपवखन्धो गन्थविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया गन्थ-
सम्पयुत्तो, सिया गन्थविप्पयुत्ता ।

५१६. रूपवखन्धो न वत्तब्बो — “गन्थो चेव गन्थनियो चा”
ति, “गन्थनियो चेव नो च गन्थो” । तयो खन्धा न वत्तब्बा — “गन्था 20 B. 64
चेव गन्थनिया चा” ति, सिया गन्थनिया चेव नो च गन्था, सिया न वत्तब्बा
— “गन्थनिया चेव नो च गन्था” ति । सङ्खारवखन्धो सिया गन्थो चेव
गन्थनियो च, सिया गन्थनियो चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बो — “गन्थो
चेव गन्थनियो चा” ति पि, “गन्थनियो चेव नो च गन्थो” ति पि ।

५१७. रूपवखन्धो न वत्तब्बो — “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तो चा” 25
ति पि, “गन्थसम्पयुत्तो चेव नो च गन्थो” ति पि । तयो खन्धा न वत्तब्बा
— “गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता चा” ति, सिया गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च
गन्था, सिया न वत्तब्बा — “गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था” ति ।

सङ्खारक्खन्धो सिया गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तो च, सिया गन्थसम्पयुत्तो चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बो — “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तो चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्तो चेव नो च गन्थो” ति पि ।

५१८. रूपक्खन्धो गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो । चत्तारो खन्धा
5 सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया न वत्तब्बा — “गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया” ति पि, “गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया” ति पि ।

(६-८)

५१९. चत्तारो खन्धा नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा । सङ्खारक्खन्धो सिया नीवरणं, सिया नो नीवरणं ।

10 ५२०. रूपक्खन्धो नीवरणियो । चत्तारो खन्धा सिया नीवरणिया, सिया नीवरणिया ।

५२१. रूपक्खन्धो नीवरणविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया नीवरणसम्पयुत्ता, सिया नीवरणविप्पयुत्ता ।

५२२. रूपक्खन्धो न वत्तब्बो — “नीवरणं चेव नीवरणियो चा”
15 ति, “नीवरणियो चेव नो च नीवरणं” । तयो खन्धा न वत्तब्बा — “नीवरणा” चेव नीवरणिया चा” ति, सिया नीवरणिया चेव नो च नीवरणा, सिया न वत्तब्बा — “नीवरणिया चेव नो च नीवरणा” ति । सङ्खारक्खन्धो सिया नीवरणं चेव नीवरणियो च, सिया नीवरणियो चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तब्बो — “नीवरणं चेव नीवरणियो चा” ति पि, “नीवरणियो
20 चेव नो च नीवरणं” ति पि ।

५२३. रूपक्खन्धो न वत्तब्बो — “नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तो चा” ति पि, “नीवरणसम्पयुत्तो चेव नो च नीवरणं” ति पि । तयो खन्धा न वत्तब्बा — “नीवरणा चेव नीवरणसम्पयुत्ता चा” ति, सिया नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीवरणा, सिया न वत्तब्बा — “नीवरणसम्पयुत्ता
25 चेव नो च नीवरणा” ति । सङ्खारक्खन्धो सिया नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तो च, सिया नीवरणसम्पयुत्तो चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तब्बो — “नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तो चा” ति पि, “नीवरणसम्पयुत्तो चेव नो च नीवरणं” ति पि ।

१. नीवरणं — स्या० ।

५२४. रूपक्खन्धो नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियो । चत्तारो
खन्धा सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया नीवरणविप्पयुत्त-
अनीवरणिया, सिया न वत्तब्बा — “नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया”
ति पि, “नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया” ति पि ।

(६)

५२५. चत्तारो खन्धा नो परामासा । सङ्खारक्खन्धो सिया 5
परामासो, सिया नो परामासो ।

५२६. रूपक्खन्धो परामट्ठो । चत्तारो खन्धा सिया परामट्ठा,
सिया अपरामट्ठा ।

५२७. रूपक्खन्धो परामासविप्पयुत्तो । तयो खन्धा सिया
परामाससम्पयुत्ता, सिया परामासविप्पयुत्ता । सङ्खारक्खन्धो सिया 10
परामाससम्पयुत्तो, सिया परामासविप्पयुत्तो, सिया न वत्तब्बो — “परा-
माससम्पयुत्तो” ति पि, “परामसविप्पयुत्तो” ति पि ।

५२८. रूपक्खन्धो न वत्तब्बो — “परामासो चेव परामट्ठो चा”
ति, “परामट्ठो चेव नो च परामासो” । तयो खन्धान वत्तब्बा — “परामासा
चेव परामट्ठा चा” ति, सिया परामट्ठा चेव नो च परामासा, सिया न 15
वत्तब्बा — “परामट्ठा चेव नो च परामासा” ति । सङ्खारक्खन्धो सिया
परामासो चेव परामट्ठो च, सिया परामट्ठो चेव नो च परामासो, सिया
न वत्तब्बो — “परामासो चेव परामट्ठो चा” ति पि, “परामट्ठो चेव नो
च परामासो” ति पि ।

५२९. रूपक्खन्धो परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो । चत्तारो खन्धा 20
सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा, सिया परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा,
सिया न वत्तब्बा — “परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा” ति पि, “परामासविप्प-
युत्तअपरामट्ठा” ति पि ।

R. 67

(१०)

५३०. रूपक्खन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सारम्मणा ।

५३१. विज्झाणक्खन्धो चित्तं । चत्तारो खन्धा नो चित्ता । 25

५३२. तयो रान्धा चेतसिका । द्वे खन्धा अचेतसिका ।

५३३. तयो खन्धा चित्तसम्पयुत्ता । रूपक्खन्धो चित्तविप्प-

युक्तो । विज्ञाणक्खन्वो न वत्तव्वो - “चित्तेन सम्पयुक्तो” ति पि,
“चित्तेन विप्पयुक्तो” ति पि ।

५३४. तयो खन्वा चित्तसंसट्ठा । रूपक्खन्वो चित्तविसंसट्ठो ।
विज्ञाणक्खन्वो न वत्तव्वो - “चित्तेन संसट्ठो” ति पि, “चित्तेन
५ विसंसट्ठो” ति पि ।

५३५. तयो खन्वा चित्तसमुट्ठाना । विज्ञाणक्खन्वो नो
चित्तसमुट्ठानो । रूपक्खन्वो सिया चित्तसमुट्ठानो, सिया नो चित्तसमुट्ठानो ।

५३६. तयो खन्वा चित्तसहभुनो । विज्ञाणक्खन्वो नो चित्त-
सहभू । रूपक्खन्वो सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

५३७. तयो खन्वा चित्तानुपरिवत्तिनो । विज्ञाणक्खन्वो नो
चित्तानुपरिवत्ति । रूपक्खन्वो सिया चित्तानुपरिवत्ति, सिया नो चित्तानु-
परिवत्ति ।

५३८. तयो खन्वा चित्तसंसट्ठसमुट्ठाना । द्वे खन्वा नो चित्त-
संसट्ठसमुट्ठाना ।

५३९. तयो खन्वा चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । द्वे खन्वा नो
चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो ।

५४०. तयो खन्वा चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरिवत्तिनो । द्वे
खन्वा नो चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरिवत्तिनो ।

(११)

५४१. विज्ञाणक्खन्वो अज्झत्तिको । तयो खन्वा बाहिरो ।
२० रूपक्खन्वो सिया अज्झत्तिको, सिया बाहिरो ।

५४२. चत्तारो खन्वा नो उपादा । रूपक्खन्वो सिया उपादा,
सिया नो उपादा, सिया उपादिच्चा, सिया अनुपादिच्चा ।

५४३. चत्तारो खन्वा नो उपादाना । सङ्खारक्खन्वो सिया
उपादानं, सिया नो उपादानं ।

५४४. रूपक्खन्वो उपादानियो । चत्तारो खन्वा सिया उपा-
दानिया, सिया अनुपादानिया ।

५४५. रूपक्खन्वो उपादानविप्पयुक्तो । चत्तारो खन्वा मिया
उपादानसम्पयुक्ता, सिया उपादानविप्पयुक्ता ।

५४६. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “उपादानं चेव उपादानियो चा”
 ति, “उपादानियो चेव नो च उपादानं” । तयो खन्धा न वत्तव्वा —
 “उपादानां चेव उपादानिया चा” ति, सिया उपादानिया चेव नो च
 उपादाना, सिया न वत्तव्वा — “उपादानिया चेव नो च उपादाना” ति ।
 सङ्खारकखन्धो सिया उपादानं चेव उपादानियो च, सिया उपादानियो 5
 चेव नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वो — “उपादानं चेव उपादानियो चा”
 ति पि, “उपादानियो चेव नो च उपादानं” ति पि ।

५४७. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “उपादानं चेव उपादान-
 सम्पयुत्तो चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्तो चेव नो च उपादानं” ति पि ।
 तयो खन्धा न वत्तव्वा — “उपादानां चेव उपादानसम्पयुत्ता चा” ति, 10
 सिया उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादाना, सिया न वत्तव्वा — “उपा-
 दानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादाना” ति । सङ्खारकखन्धो सिया उपादानं
 चेव उपादानसम्पयुत्तो च, सिया उपादानसम्पयुत्तो चेव नो च उपादानं,
 सिया न वत्तव्वो — “उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तो चा” ति पि,
 “उपादानसम्पयुत्तो चेव नो च उपादानं” ति पि । 15

५४८. रूपकखन्धो उपादानविप्पयुत्तउपादानियो । चत्तारो
 खन्धा सिया उपादानविप्पयुत्तउपादानिया, सिया उपादानविप्पयुत्त-
 अनुपादानिया, सिया न वत्तव्वा — “उपादानविप्पयुत्तउपादानिया” ति
 पि, “उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया” ति पि ।

(१२)

५४९. चत्तारो खन्धा नो किलेसा । सङ्खारकखन्धो सिया 20
 किलेसो, सिया नो किलेसो ।

५५०. रूपकखन्धो सङ्किलेसिको । चत्तारो खन्धा सिया
 सङ्किलेसिका, सिया असङ्किलेसिका ।

५५१. रूपकखन्धो असङ्किलिट्ठो । चत्तारो खन्धा सिया सङ्कि-
 लिट्ठा, सिया असङ्किलिट्ठा । 25

५५२. रूपकखन्धो किलेसविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया
 किलेससम्पयुत्ता, सिया किलेसविप्पयुत्ता ।

- ५५३ रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “किलेसो चेव सङ्किलेसिको चा”
 ति, “सङ्किलेसिको चेव नो च किलेसो” । तयो खन्धा न वत्तव्वा —
 “किलेसा चेव सङ्किलेसिका चा” ति, सिया सङ्किलेसिका चेव नो च
 किलेसा, सिया न वत्तव्वा — “सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसा” ति ।
 ५ सङ्गारकखन्धो सिया किलेसो चेव सङ्किलेसिको च, सिया सङ्किलेसिको
 चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वो — “किलेसो चेव सङ्किलेसिको चा”
 ति पि, “सङ्किलेसिको चेव नो च किलेसो” ति पि ।

५५४. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “किलेसो चेव सङ्किलिट्ठो चा”
 ति पि, “सङ्किलिट्ठो चेव नो च किलेसो” ति पि । तयो खन्धा न वत्तव्वा
 १० — “किलेसा चेव सङ्किलिट्ठा चा” ति, सिया सङ्किलिट्ठा चेव नो च
 किलेसा, सिया न वत्तव्वा — “सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसा” ति ।
 सङ्गारकखन्धो सिया किलेसो चेव सङ्किलिट्ठो च, सिया सङ्किलिट्ठो चेव
 नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वो — “किलेसो चेव सङ्किलिट्ठो चा” ति
 पि, “सङ्किलिट्ठो चेव नो च किलेसो” ति पि ।

- १५ ५५५. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तो
 चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्तो चेव नो च किलेसो” ति पि । तयो खन्धा
 न वत्तव्वा — “किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा” ति, सिया किलेससम्प-
 युत्ता चेव नो च किलेसा, सिया न वत्तव्वा — किलेससम्पयुत्ता चेव नो च
 किलेसा” ति । सङ्गारकखन्धो सिया किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तो च,
 २० सिया किलेससम्पयुत्तो चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वो —
 “किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तो चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्तो चेव नो
 च किलेसो” ति पि ।

- ५५६ रूपकखन्धो किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिको । चत्तारो खन्धा
 सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका,
 २५ सिया न वत्तव्वा — “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका” ति पि, “किलेस-
 विप्पयुत्तसङ्किलेसिका” ति पि ।

(१३)

५५७ रूपकखन्धो न दस्सनेन पहातव्वो । चत्तारो खन्धा
 सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।

५५८. रूपक्खन्धो न भावनाय पहातब्बो । चत्तारो खन्धा
सिया भावनाय पहातब्बा, सिया न भावनाय पहातब्बा ।

५५९. रूपक्खन्धो न दस्सनेन पहातब्बहेतुको । चत्तारो खन्धा
सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातब्बहेतुका ।

५६०. रूपक्खन्धो न भावनाय पहातब्बहेतुको । चत्तारो खन्धा ५
सिया भावनाय पहातब्बहेतुका, सिया न भावनाय पहातब्बहेतुका ।

५६१. रूपक्खन्धो अवितक्को । चत्तारो खन्धा सिया
सवितक्का, सिया अवितक्का ।

५६२. रूपक्खन्धो अविचारो । चत्तारो खन्धा सिया सविचारा,
सिया अविचारा । 10

५६३. रूपक्खन्धो अप्पीतिको, चत्तारो खन्धा सिया
सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका ।

५६४. रूपक्खन्धो न पीतिसहगतो । चत्तारो खन्धा सिया
पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

५६५. द्वे खन्धा न सुखसहगता । तयो खन्धा सिया सुख- 15
सहगता, सिया न सुखसहगता ।

५६६. द्वे खन्धा न उपेक्खासहगता । तयो खन्धा सिया उपेक्खा-
सहगता, सिया न उपेक्खासहगता ।

५६७. रूपक्खन्धो कामावचरो । चत्तारो खन्धा सिया कामा-
वचरा, सिया न कामावचरा । 20

५६८. रूपक्खन्धो न रूपावचरो । चत्तारो खन्धा सिया रूपा-
वचरा, सिया न रूपावचरा ।

५६९. रूपक्खन्धो न अरूपावचरो । चत्तारो खन्धा सिया
अरूपावचरा, सिया न अरूपावचरा ।

५७०. रूपक्खन्धो परियापन्नो । चत्तारो खन्धा सिया परिया- 25
पन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

५७१. रूपक्खन्धो अनिय्यानिको । चत्तारो खन्धा सिया
निय्यानिका, सिया अनिय्यानिका ।

५७२. रूपवखन्वो अनियतो । चत्तारो खन्वा सिया नियता,
सिया अनियता ।

५७३. रूपवखन्वो सउत्तरो । चत्तारो खन्वा सिया सउत्तरा,
सिया अनुत्तरा ।

५ ५७४. रूपवखन्वो अरणो । चत्तारो खन्वा सिया सरणा,
सिया अरणा ति ।

पञ्चापुच्छकं ।
खन्वविभङ्गो निद्वितो ।

२. आयतनविभङ्गो

१. सुत्तन्तभाजनीयं

१. द्वादसायतनानि — चक्खायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, सद्दायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोटुब्बायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं ।

B. 69,
R. 70

२. चक्खुं अनिच्चं दुक्खं अनत्ता विपरिणामधम्मा । रूपा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । सोतं अनिच्चं दुक्खं अनत्ता विपरिणामधम्मा । सद्दा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । धानं अनिच्चं दुक्खं अनत्ता विपरिणामधम्मा । गन्धा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । जिह्वा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । रसा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । कायो अनिच्चो दुक्खो अनत्ता विपरिणामधम्मा । फोटुब्बा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । मनो अनिच्चो दुक्खो अनत्ता विपरिणामधम्मा । धम्मा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा ।

सुत्तन्तभाजनीयं ।

२. अभिधम्मभाजनीयं

३. द्वादसायतनानि — चक्खायतनं, सोतायतनं, धानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, मनायतनं, रूपायतनं, सद्दायतनं, गन्धायतनं, रसायतनं, फोटुब्बायतनं, धम्मायतनं ।

15

४. तत्थ कत्तमं चक्खायतनं ?

यं चक्खुं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो प्रनिदस्सनो सप्पटिघो, येन चक्खुना अनिदस्सनेन सप्पटिघेन रूपं प्रनिदस्सनं सप्पटिघं पस्सि वा पस्सति वा पस्सिस्सति वा पस्से वा, चक्खुम्पेतं चक्खायतनम्पेतं चक्खुधातु पेसा चक्खुन्द्रियम्पेतं लोको पेसो द्वारा पेसा समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्थुम्पेतं नेत्तम्पेतं नयनम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुज्जो गामो पेसो । इदं वुच्चति “चक्खायतनं” ।

R. 71

20

५. तत्थ कत्तमं सोत्तायतनं ?

यं सोतं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो
अनिदस्सनो सप्पटिघो, येन सोत्तेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन सद्दं अनि-
दस्सनं सप्पटिघं सुणि वा सुणाति वा सुणिस्सति वा सुणे वा, सोतम्पेतं
5 सोत्तायतनम्पेतं सोतघातु पेसा सोतिन्द्रियम्पेतं लोको पेसो द्वारा पेसा
समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्थुम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुञ्जो
गामो पेसो । इदं वुच्चति “सोत्तायतनं” ।

६. तत्थ कत्तमं धानायतनं ?

यं धानं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो
10 अनिदस्सनो सप्पटिघो, येन धानेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन गन्धं अनि-
दस्सनं सप्पटिघं धायि वा धायति वा धायिस्सति वा धाये वा, धानम्पेतं
धानायतनम्पेतं धानघातु पेसा धानिन्द्रियम्पेतं लोको पेसो द्वारा पेसा
समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्थुम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुञ्जो
गामो पेसो । इदं वुच्चति “धानायतनं” ।

७. तत्थ कत्तमं जिह्वायतनं ?

या जिह्वा चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरिया-
पन्नो अनिदस्सनो सप्पटिघो, याय जिह्वाय अनिदस्सनाय सप्पटिघाय
रसं अनिदस्सनं सप्पटिघं सायि वा सायति वा सायिस्सति वा साये वा,
जिह्वा पेसा जिह्वायतनम्पेतं जिह्वाघातु पेसा जीह्विन्द्रियम्पेतं लोको
20 पेसो द्वारा पेसा समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्थुम्पेतं ओरिमं
तीरम्पेतं सुञ्जो गामो पेसो । इदं वुच्चति “जिह्वायतनं” ।

८. तत्थ कत्तमं कायायतनं ?

यो कायो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो
अनिदस्सनो सप्पटिघो, येन कायेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन फोदुब्बं
25 अनिदस्सनं सप्पटिघं फुसि वा फुसति वा फुसिस्सति वा फुसे वा, कायो
पेसो कायायतनम्पेतं कायघातु पेसा कायिन्द्रियम्पेतं लोको पेसो द्वारा
पेसा समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्थुम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुञ्जो
गामो पेसो । इदं वुच्चति “कायायतनं” ।

९. तत्थ कत्तमं मनायतनं ?

(१)

एकविधेन मनायतनं — फस्ससम्पयुत्तं ।

दुविधेन मनायतनं — अत्थि सहेतुकं, अत्थि अहेतुकं ।

तिविधेन मनायतनं — अत्थि कुसलं, अत्थि अकुसलं, अत्थि अव्याकतं ।

चतुर्विधेन मनायतनं — अत्थि कामावचरं, अत्थि रूपावचरं, ५
अत्थि अरूपावचरं, अत्थि अपरियापन्नं ।

पञ्चविधेन मनायतनं — अत्थि सुखिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि
दुःखिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि दोमनस्सि-
न्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तं ।

छव्विधेन मनायतनं — चक्खुविज्झाणं, सोतविज्झाणं, घान- 10
विज्झाणं, जिह्वाविज्झाणं, कायविज्झाणं, मनोविज्झाणं । एवं
छव्विधेन मनायतनं ।

सत्तविधेन मनायतनं — चक्खुविज्झाणं, सोतविज्झाणं, घान-
विज्झाणं, जिह्वाविज्झाणं, कायविज्झाणं, मनोधातु, मनोविज्झाणधातु ।
एवं सत्तविधेन मनायतनं । 15

अट्ठविधेन मनायतनं — चक्खुविज्झाणं, सोतविज्झाणं,
घानविज्झाणं, जिह्वाविज्झाणं, कायविज्झाणं अत्थि सुखसहगतं,
अत्थि दुःखसहगतं, मनोधातु, मनोविज्झाणधातु । एवं अट्ठविधेन
मनायतनं ।

नवविधेन मनायतनं — चक्खुविज्झाणं, सोतविज्झाणं, घान- 20
विज्झाणं, जिह्वाविज्झाणं, कायविज्झाणं, मनोधातु, मनोविज्झाण-
धातु अत्थि कुसलं, अत्थि अकुसलं, अत्थि अव्याकतं । एवं नवविधेन
मनायतनं ।

दसविधेन मनायतनं — चक्खुविज्झाणं, सोतविज्झाणं,
घानविज्झाणं, जिह्वाविज्झाणं, कायविज्झाणं अत्थि सुखसहगतं, 25
अत्थि दुःखसहगतं, मनोधातु, मनोविज्झाणधातु अत्थि कुसलं, अत्थि
अकुसलं, अत्थि अव्याकतं । एवं दसविधेन मनायतनं ।

(२)

एकविधेन मनायतनं - फस्ससम्पयुत्तं ।

दुविधेन मनायतनं - अत्थि सहेतुकं, अत्थि अहेतुकं ।

तिविधेन मनायतनं - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं
 ५ ... पे०... । एवं बहुविधेन मनायतनं । इदं वुच्चति "मनायतनं" ।

१०. तत्थ कतमं रूपायतनं ?

यं रूपं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय वण्णनिभा सनिदस्सनं सप्पटिघं नीलं पीतकं^१ लोहितकं^२ ओदातं काळकं^३ मञ्जिटुकं^४ हरि^५ हरिवण्णं^६ अम्बडकुरवण्णं दीघं रस्सं अणुं थूलं वट्टं परिमण्डलं चतुरस्सं छल्लंसं
 १० अट्ठंसं सोळसंसं निन्नं थलं छाया आतपो आलोको अन्धकारो अद्भा : महिका धूमो रजो चन्दमण्डलस्स वण्णनिभा सुरियमण्डलस्स^७ वण्णनिभा तारकरूपानं वण्णनिभा आदासमण्डलस्स वण्णनिभा मणिसह्खमुत्त-
 वेळुरियस्स वण्णनिभा जातरूपरजतस्स वण्णनिभा, यं वा पनञ्जो^८ पि अत्थि रूपं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय वण्णनिभा सनिदस्सनं सप्पटिघं,
 १५ यं रूपं सनिदस्सनं सप्पटिघं चक्खुना अनिदस्सनेन सप्पटिघेन पस्सि वा पस्सति वा पस्सिस्सति वा पस्से वा, रूपम्पेतं रूपायतनम्पेतं
 २० रूपधातु पेसा । इदं वुच्चति "रूपायतनं" ।

११. तत्थ कतमं सद्दायतनं ?

यो सद्दो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो भेरिसद्दो मुदिङ्गसद्दो^१ सह्खसद्दो पणवसद्दो^२ गीतसद्दो वादितसद्दो सम्म-
 २० सद्दो पाणिसद्दो सत्तानं निग्घोससद्दो घातूनं सन्निघातसद्दो वातसद्दो उदकसद्दो मनुस्ससद्दो अमनुस्ससद्दो, यो वा पनञ्जो^३ पि अत्थि सद्दो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो, यं सद्दं अनिदस्सनं
 सप्पटिघं सोतेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन सुणि वा सुणाति वा सुणिस्सति
 २५ वा सुणे वा, सद्दो पेसो सद्दायतनम्पेतं सद्दधातु पेसा । इदं वुच्चति "सद्दायतनं" ।

१-१. पीतं सोहित - सी० । २. कालकं - सी० । ३. मञ्जेट्टक - मी०, त्या० ।
 ४-४. हरिवण्ण - सी० । ५. मूरियमण्डलस्स - म० । ६. मुत्तिङ्ग - सी० ।
 ७. पनञ्जो - सी० ।

१२. तत्थ कतमं गन्धायतनं ?

यो गन्धो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो
मूलगन्धो सारगन्धो तचगन्धो पत्तगन्धो पुप्फगन्धो फलगन्धो आमगन्धो
विस्सगन्धो सुगन्धो दुग्गन्धो, यो वा पनञ्जो पि अत्थि गन्धो चतुन्नं
महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो, यं गन्धं अनिदस्सनं सप्पटिघं
धानेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन धायि वा धायति वा धायिस्सति वा
धाये वा, गन्धो पेसो गन्धायतनम्पेतं गन्धधातु पेसा । इदं वुच्चति
“गन्धायतनं” ।

१३. तत्थ कतमं रसायतनं ?

यो रसो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो
मूलरसो खन्धरसो तचरसो पत्तरसो पुप्फरसो फलरसो अम्बिलं मधुरं
तित्थकं कटुकं लोणिकं खारिकं लम्बिकं कसावो सादु असादु, यो वा
पनञ्जो पि अत्थि रसो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्प-
टिघो, यं रसं अनिदस्सनं सप्पटिघं जिह्वाय अनिदस्सनाय सप्पटिघाय
सायि वा सायति वा सायिस्सति वा साये वा, रसो पेसो रसायतनम्पेतं
रसधातु पेसा । इदं वुच्चति “रसायतनं” ।

१४. तत्थ कतमं फोट्टव्वायतनं ?

पथवीधातु तेजोधातु वायोधातु कक्खळं मुदुकं सण्हं फरुसं
सुखसम्पस्सं दुक्खसम्पस्सं गरुक्कं लहुक्कं, यं फोट्टव्वं अनिदस्सनं सप्पटिघं
कायेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन फुसि वा फुसति वा फुसिस्सति वा फुसे
वा, फोट्टव्वो पेसो फोट्टव्वायतनम्पेतं फोट्टव्वधातु पेसा । इदं वुच्चति
“फोट्टव्वायतनं” ।

१५. तत्थ कतमं धम्मायतनं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, यं च रूपं अनि-
दस्सनअप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं, असङ्खता च धातु ।

तत्थ कतमो वेदनाक्खन्धो ?

एकविधेन वेदनाक्खन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

दुविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

१. तपित्थकं — सी० । २. पठविधातु — सी०; पठवीधातु — त्या०, रो० ।

३. कन्धरातनं — सी० ।

तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि
अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ... पे०... एवं बहुविधेन
वेदनाक्खन्धो । अयं वुच्चति “वेदनाक्खन्धो” ।

तत्थ कतमो सञ्जाक्खन्धो ?

३ एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
४ अत्थि अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ... पे०... एवं
बहुविधेन सञ्जाक्खन्धो । अयं वुच्चति “सञ्जाक्खन्धो” ।

१० तत्थ कतमो सङ्खारक्खन्धो ?

एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।

तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
अत्थि अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो ... पे०... एवं
१५ बहुविधेन सङ्खारक्खन्धो । अयं वुच्चति “सङ्खारक्खन्धो” ।

तत्थ कतमं रूपं अनिदस्सनग्रप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं ?

इत्थिन्द्रियं पुरिसिन्द्रियं ... पे०... कवळीकारो^१ आहारो । इदं
वुच्चति रूपं “अनिदस्सनग्रप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं” ।

तत्थ कतमा असङ्खता धातु ?

७३ २० रागक्खयो, दोसक्खयो, मोहक्खयो - अयं वुच्चति “असङ्खता
धातु” ।

इदं वुच्चति धम्मायतनं ।

अभिधम्मभाजनीयं ।

— ० —

३. पञ्हापुच्छकं

१६. द्वादसायतनानि - चक्खायतनं, रूपायतनं, सोत्तायतनं,
सहायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं,
२३ फोट्ट्थायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं ।

१. कवळीकारो - सी०, स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

१७. द्वायतनं आयतनानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

२. तिक्मातिकानुक्कमेन

१८. दसायतना अव्याकता । द्वायतना सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता ।

१९. दसायतना न वत्तब्बा — “सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति 5
पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि । मनायतनं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं । धम्मायतनं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्प-
युत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया न वत्तब्बं — “सुखाय 10
वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि, “अदुक्खम-
सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि ।

B. 75

२०. दसायतना नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । द्वायतना सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाक-
धम्मधम्मा । 15

२१. पञ्चायतना उपादिष्णुपादानिया^१ । सद्दायतनं अनु-
पादिष्णुपादानियं । चत्तारो आयतना सिया उपादिष्णुपादानिया, सिया अनुपादिष्णुपादानिया, सिया अनुपादानिया । द्वायतना सिया उपादिष्णु-
पादानिया, सिया अनुपादिष्णुपादानिया, सिया अनुपादिष्णुअनुपादानिया ।

२२. दसायतना असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका । द्वायतना सिया 20
सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका ।

२३. दसायतना अवितक्कअविचारा । मनायतनं सिया सवि-
तक्कसविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । धम्मायतनं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया 25
अवितक्कअविचारं, सिया न वत्तब्बं — “सवितक्कसविचारं” ति पि,
“अवितक्कविचारमत्तं” ति पि, “अवितक्कअविचारं” ति पि ।

१. उपादिष्णुपादानिया — सी०, रो०, एवमुपरि पि ।

२४. दसायतना न वत्तव्वा - "पीतिसहगता" ति पि, "सुख-
सहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि । द्वायतना सिया पीति-
सहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता, सिया न वत्तव्वा -
"पीतिसहगता" ति पि, "सुखसहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता"
5 ति पि ।

२५. दसायतना नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । द्वायतना
सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया भावनाय पहातव्वा, सिया नेव दस्सनेन
न भावनाय पहातव्वा ।

२६. दसायतना नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।
10 द्वायतना सिया दस्सनेन^१ पहातव्वहेतुका, सिया भावनाय पहातव्व-
हेतुका, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

२७. दसायतना नेवाचयगामिनापचयगामिनो । द्वायतना
सिया आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामि-
नापचयगामिनो ।

15 २८. दसायतना नेवसेक्खनासेक्खा । द्वायतना सिया सेक्खा,
सिया असेक्खा, सिया नेवसेक्खनासेक्खा ।

२९. दसायतना परित्ता । द्वायतना सिया परित्ता, सिया
महग्गता, सिया अप्पमाणा ।

३०. दसायतना अनारम्मणा । द्वायतना सिया परित्तारम्मणा,
20 सिया महग्गतारम्मणा, सिया अप्पमाणारम्मणा, सिया न वत्तव्वा -
"परित्तारम्मणा" ति पि, "महग्गतारम्मणा" ति पि, "अप्पमाणारम्मणा"
ति पि ।

३१. दसायतना मज्झिमा । द्वायतना सिया हीना, सिया
मज्झिमा, सिया पणीता ।

25 ३२. दसायतना अनियता । द्वायतना सिया मिच्छत्तनियता,
सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।

३३. दसायतना अनारम्मणा । द्वायतना सिया मग्गारम्मणा,

सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तव्वा — “मग्गा-
रम्मणा” ति पि, “मग्गहेतुका” ति पि, “मग्गाधिपतिनो” ति पि ।

३४. पञ्चायतना सिया उप्पन्ना, सिया उप्पादिनो, न वत्तव्वा —
“अनुप्पन्ना” ति । सद्दायतनं सिया उप्पन्नं, सिया अनुप्पन्नं, न वत्तव्वं —
“उप्पादी” ति । पञ्चायतना सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया 5
उप्पादिनो । धम्मायतनं सिया उप्पन्नं, सिया अनुप्पन्नं, सिया उप्पादि,
सिया न वत्तव्वं — “उप्पन्नं” ति पि, “अनुप्पन्नं” ति पि, “उप्पादी”
ति पि ।

३५. एकादसायतना सिया अतीता, सिया अनागता, सिया
पच्चुप्पन्ना । धम्मायतनं सिया अतीतं, सिया अनागतं, सिया पच्चुप्पन्नं, 10
सिया न वत्तव्वं — “अतीतं” ति पि, “अनागतं” ति पि, “पच्चुप्पन्नं”
ति पि ।

३६. दसायतना अनारम्मणा । द्वायतना सिया अतीतारम्मणा,
सिया अनागत्तारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न वत्तव्वा — R 75
“अतीतारम्मणा” ति पि, “अनागत्तारम्मणा” ति पि, “पच्चुप्पन्ना- 15
रम्मणा” ति पि; सिया अज्झत्ता, सिया बहिद्धा, सिया अज्झत्तबहिद्धा ।

३७. दसायतना अनारम्मणा । द्वायतना सिया अज्झत्तारम्मणा,
सिया बहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तबहिद्धारम्मणा, सिया न वत्तव्वा —
“अज्झत्तारम्मणा” ति पि, “बहिद्धारम्मणा” ति पि, “अज्झत्तबहिद्धा-
रम्मणा” ति पि । 20

३८. रूपायतनं सनिदस्सनसप्पटिघं । नवायतना अनिदस्सन-
सप्पटिघा । द्वायतना अनिदस्सनसप्पटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

(१)

३९. एकादसायतना न हेतू । धम्मायतनं सिया हेतु, सिया
न हेतु ।

४०. दसायतना अहेतुका । द्वायतना सिया सहेतुका, सिया 25
अहेतुका ।

४१. दसायतना हेतुविष्युत्ता । द्वायतना सिया हेतुसम्पयुत्ता,
सिया हेतुविष्युत्ता ।

४२. दसायतना न वत्तव्वा - "हेतू चेव सहेतुका चा" ति पि,
"सहेतुका चेव न च हेतू" ति पि । मनायतनं न वत्तव्वं - "हेतु चेव
5 सहेतुकं चा" ति, सिया सहेतुकं चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वं - "सहे-
तुकं चेव न च हेतू" ति । धम्मायतनं सिया हेतु चेव सहेतुकं च, सिया
सहेतुकं चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वं - "हेतु चेव सहेतुकं चा" ति पि,
"सहेतुकं चेव न च हेतू" ति पि ।

४३. दसायतना न वत्तव्वा - "हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति
10 पि, "हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू" ति पि । मनायतनं न वत्तव्वं - "हेतु
चेव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति, सिया हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतु, सिया न
वत्तव्वं - "हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतू" ति । धम्मायतनं सिया हेतु चेव
हेतुसम्पयुत्तं च, सिया हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वं - "हेतु
चेव हेतुसम्पयुत्तं चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतू" ति पि ।

11 ४४. दसायतना न हेतू अहेतुका । मनायतनं सिया न हेतु
सहेतुकं, सिया न हेतु अहेतुकं । धम्मायतनं सिया न हेतु सहेतुकं, सिया न
हेतु अहेतुकं, सिया न वत्तव्वं - "न हेतु सहेतुकं" ति पि, "न हेतु अहेतुकं"
ति पि ।

(२)

४५. एकादसायतना सप्पच्चया । धम्मायतनं सिया सप्पच्चयं,
20 सिया अप्पच्चयं ।

४६. एकादसायतना सङ्खत्ता^१ । धम्मायतनं सिया सङ्खत्तं,
सिया असङ्खत्तं ।

४७. रूपायतनं^२ सनिदस्सनं^३ । एकादसायतना अनिदस्सना ।

४८. दसायतना सप्पटिघा । द्वायतना अप्पटिघा ।

25 ४९. दसायतना रूपा । मनायतनं अरूपं । धम्मायतनं सिया
रूपं, सिया अरूपं ।

५०. दसायतना लोकिया । द्वायतना सिया लोकिया, सिया
लोकुत्तरा; केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

१ सङ्खत्त - म० । २-२ स्या० पोट्ठवे नत्थि ।

(३)

५१. एकादसायतना नो आसवा । धम्मायतनं सिया आसवो, सिया नो आसवो ।

५२. दसायतना सासवा । द्वायतना सिया सासवा, सिया अनासवा ।

५३. दसायतना आसवविप्पयुत्ता । द्वायतना सिया आसव- 5 सम्पयुत्ता, सिया आसवविप्पयुत्ता ।

५४. दसायतना न वत्तब्बा — “आसवा चेव सासवा चा” ति, “सासवा चेव नो च आसवा” । मनायतनं न वत्तब्बं — “आसवो चेव सासवं चा” ति, सिया सासवं चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बं — “सासवं चेव नो च आसवो” ति । धम्मायतनं सिया आसवो चेव सासवं च, 10 सिया सासवं चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बं — “आसवो चेव सासवं चा” ति पि, “सासवं चेव नो च आसवो” ति पि । D. 7

५५. दसायतना न वत्तब्बा — “आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा” ति पि, “आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा” ति पि । मनायतनं न वत्तब्बं — “आसवो चेव आसवसम्पयुत्तं चा” ति, सिया आसवसम्पयुत्तं 15 चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बं — “आसवसम्पयुत्तं चेव नो च आसवो” ति । धम्मायतनं सिया आसवो चेव आसवसम्पयुत्तं च, सिया आसवसम्पयुत्तं चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बं — “आसवो चेव आसवसम्पयुत्तं चा” ति पि, “आसवसम्पयुत्तं चेव नो च आसवो” ति पि ।

५६. दसायतना आसवविप्पयुत्तसासवा । द्वायतना सिया 20 आसवविप्पयुत्तसासवा, सिया आसवविप्पयुत्तअनासवा, सिया न वत्तब्बा — “आसवविप्पयुत्तसासवा” ति पि, “आसवविप्पयुत्तअनासवा” ति पि ।

(४)

५७. एकादसायतना नो संयोजना । धम्मायतनं सिया संयोजनं, सिया नो संयोजनं ।

25

५८. दसायतना संयोजनिया । द्वायतना सिया संयोजनिया, सिया असंयोजनिया ।

५६. दसायतना संयोजनविष्पयुत्ता । द्वायतना सिया संयोजन-
सम्पयुत्ता, सिया संयोजनविष्पयुत्ता ।

६०. दसायतना न वत्तव्वा — “संयोजना चेव संयोजनिया चा”
ति, संयोजनिया चेव नो च संयोजना । मनायतनं न वत्तव्वं — “संयोजनं
५ चेव संयोजनियं चा” ति, सिया संयोजनियं चेव नो च संयोजनं, सिया न
वत्तव्वं — “संयोजनियं चेव नो च संयोजनं” ति । धम्मायतनं सिया
संयोजनं चेव संयोजनियं च, सिया संयोजनियं चेव नो च संयोजनं, सिया
न वत्तव्वं — “संयोजनं चेव संयोजनियं चा” ति पि, “संयोजनियं चेव
नो च संयोजनं” ति पि ।

१० ६१. दसायतना न वत्तव्वा — “संयोजना चेव संयोजनसम्पयुत्ता
चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजना” ति पि । मनायतनं
न वत्तव्वं — “संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं चा” ति, सिया संयोजन-
सम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वं — “संयोजनसम्पयुत्तं चेव
नो च संयोजनं” ति । धम्मायतनं सिया संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं
१५ च, सिया संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वं — “संयो-
जनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च
संयोजनं” ति पि ।

६२. दसायतना संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया । द्वायतना
सिया संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया, सिया संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया,
२० सिया न वत्तव्वा — “संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया” ति पि, “संयोजन-
विष्पयुत्तसंयोजनिया” ति पि ।

(५)

६३. एकादसायतना नो गन्या । धम्मायतनं सिया गन्यो,
सिया नो गन्यो ।

६४. दसायतना गन्यनिया । द्वायतना सिया गन्यनिया, सिया
२५ अगन्यनिया ।

६५. दसायतना गन्यविष्पयुत्ता । द्वायतना सिया गन्यसम्प-
युत्ता, सिया गन्यविष्पयुत्ता ।

६६. दसायतना न वत्तव्वा — “गन्या चेव गन्यनिया चा” ति,

गन्थनित्या चेव नो च गन्था । मनायतनं न वत्तब्बं — “गन्थो चेव गन्थनित्यं चा” ति, सिया गन्थनित्यं चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बं — “गन्थनित्यं चेव नो च गन्थो” ति । धम्मायतनं सिया गन्थो चेव गन्थनित्यं च, सिया गन्थनित्यं चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बं — “गन्थो चेव गन्थनित्यं चा” ति पि, “गन्थनित्यं चेव नो च गन्थो” ति पि । 5

६७. दसायतना न वत्तब्बा — “गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था” ति पि । मनायतनं न वत्तब्बं — “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं चा” ति, सिया गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बं — “गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो” ति । धम्मायतनं सिया गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं च, सिया गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो, 10 सिया न वत्तब्बं — “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो” ति पि ।

६८. दसायतना गन्थविप्पयुत्तगन्थनित्या । द्वायतना सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनित्या, सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनित्या, सिया न वत्तब्बा — “गन्थविप्पयुत्तगन्थनित्या” ति पि, “गन्थविप्पयुत्तगन्थनित्या” ति पि । 15

(६-८)

६९. एकादसायतना नो ओधा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा । धम्मायतनं सिया नीवरणं, सिया नो नीवरणं ।

७०. दसायतना नीवरणिया । द्वायतना सिया नीवरणिया, सिया अनीवरणिया । R. 78

७१. दसायतना नीवरणविप्पयुत्ता । द्वायतना सिया नीवरण- 20 सम्पयुत्ता, सिया नीवरणविप्पयुत्ता ।

७२. दसायतना न वत्तब्बा — “नीवरणा चेव नीवरणिया चा” ति, नीवरणिया चेव नो च नीवरणा । मनायतनं न वत्तब्बं — “नीवरणं चेव नीवरणियं चा” ति, सिया नीवरणियं चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तब्बं — “नीवरणियं चेव नो च नीवरणं” ति । धम्मायतनं सिया 25 नीवरणं चेव नीवरणियं च, सिया नीवरणियं चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तब्बं — “नीवरणं चेव नीवरणियं चा” ति पि, “नीवरणियं चेव नो च नीवरणं” ति पि । B. 80

७३. दसायतना न वत्तव्वा - “नीवरणा चेव नीवरणसम्पयुत्ता चा” ति पि, “नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीवरणा” ति पि । मनायतनं न वत्तव्वं - “नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं चा” ति, सिया नीवरणसम्पयुत्तं चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वं - “नीवरणसम्पयुत्तं चेव नो च नीवरणं” ति । धम्मायतनं सिया नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं च, सिया नीवरणसम्पयुत्तं चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वं - “नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं चा” ति पि, “नीवरणसम्पयुत्तं चेव नो च नीवरणं” ति पि ।

७४. दसायतना नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया । द्वायतना सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया न वत्तव्वा - “नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया” ति पि, “नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया” ति पि ।

(६)

७५. एकादसायतना नो परामासा । धम्मायतनं सिया परामासो, सिया नो परामासो ।

७६. दसायतना परामट्ठा । द्वायतना सिया परामट्ठा, सिया अपरामट्ठा ।

७७. दसायतना परामासविप्पयुत्ता । मनायतनं सिया परामाससम्पयुत्तं, सिया परामासविप्पयुत्तं । धम्मायतनं सिया परामाससम्पयुत्तं, सिया परामासविप्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं - “परामाससम्पयुत्तं” ति पि, “परामासविप्पयुत्तं” ति पि ।

७८. दसायतना न वत्तव्वा - “परामासा चेव परामट्ठा चा” ति, “परामट्ठा चेव नो च परामासा” । मनायतनं न वत्तव्वं - “परामासो चेव परामट्ठं चा” ति, सिया परामट्ठं चेव नो च परामासो सिया न वत्तव्वं - “परामट्ठं चेव नो च परामासो” ति । धम्मायतनं सिया परामासो चेव परामट्ठं च, सिया परामट्ठं चेव नो च परामासो सिया न वत्तव्वं - “परामासो चेव परामट्ठं चा” ति पि, “परामासो चेव नो च परामासो” ति पि ।

७९. दसायतना परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा । द्वायतना सिया

परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा, सिया परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा, सिया न वत्तब्बा - "परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा" ति पि, "परामासविप्पयुत्त-अपरामट्ठा" ति पि ।

R. 79

(१०)

८०. दसायतना अनारम्मणा । मनायतनं सारम्मणं । धम्मा-यतनं सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

5

८१. मनायतनं चित्तं । एकादसायतना नो चित्ता ।

८२. एकादसायतना अचेतसिका । धम्मायतनं सिया चेत-सिकं, सिया अचेतसिकं ।

८३. दसायतना चित्तविप्पयुत्ता । धम्मायतनं सिया चित्त-सम्पयुत्तं, सिया चित्तविप्पयुत्तं । मनायतनं न वत्तब्बं - "चित्तेन सम्पयुत्तं" ति पि, "चित्तेन विप्पयुत्तं" ति पि ।

10

B. 81

८४. दसायतना चित्तविसंसट्ठा । धम्मायतनं सिया चित्त-संसट्ठं, सिया चित्तविसंसट्ठं । मनायतनं न वत्तब्बं - "चित्तेन संसट्ठं" ति पि, "चित्तेन विसंसट्ठं" ति पि ।

८५. छायायतना नो चित्तसमुद्धाना । छायायतना सिया चित्त-समुद्धाना, सिया नो चित्तसमुद्धाना ।

15

८६. एकादसायतना नो चित्तसहभुनो । धम्मायतनं सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

८७. एकादसायतना नो चित्तानुपरिवत्तिनो । धम्मायतनं सिया चित्तानुपरिवत्ति, सिया नो चित्तानुपरिवत्ति ।

20

८८. एकादसायतना नो चित्तसंसट्ठसमुद्धाना । धम्मायतनं सिया चित्तसंसट्ठसमुद्धानं, सिया नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानं ।

८९. एकादसायतना नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभुनो । धम्मा-यतनं सिया चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभू, सिया नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभू ।

९०. एकादसायतना नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानानुपरिवत्तिनो । धम्मायतनं सिया चित्तसंसट्ठसमुद्धानानुपरिवत्ति, सिया नो चित्तसंसट्ठ-समुद्धानानुपरिवत्ति ।

25

(११)

६१. छायायतना अज्जत्तिका । छायायतना वाहिरा ।

६२. नवायतना उपादा । द्वायतना नो उपादा । धम्मा-
यतनं सिया उपादा, सिया नो उपादा ।६३. पञ्चायतना उपादिन्ना । सहायतनं अनुपादिन्नं । छाया-
५ तना सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।६४. एकादसायतना नो उपादाना । धम्मायतनं सिया उपा-
दानं, सिया नो उपादानं ।६५. दसायतना उपादानिया । द्वायतना सिया उपादानिया,
सिया अनुपादानिया ।१० ६६. दसायतना उपादानविप्पयुत्ता । द्वायतना सिया उपा-
दानसम्पयुत्ता, सिया उपादानविप्पयुत्ता ।६७. दसायतना न वत्तव्वा — “उपादाना चेव उपादानिया
चा” ति, उपादानिया चेव नो च उपादाना । मनायतनं न वत्तव्वं —
“उपादानं चेव उपादानियं चा” ति, सिया उपादानियं चेव नो च उपादानं,
१५ सिया न वत्तव्वं — “उपादानियं चेव नो च उपादानं” ति । धम्मायतनं
सिया उपादानं चेव उपादानियं च, सिया उपादानियं चेव नो च उपादानं,
२० सिया न वत्तव्वं — “उपादानं चेव उपादानियं चा” ति पि, “उपादानियं
चेव नो च उपादानं” ति पि ।६८. दसायतना न वत्तव्वा — “उपादाना चेव उपादानसम्प-
२० युत्ता चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादाना” ति
पि । मनायतनं न वत्तव्वं — “उपादानियं” चेव उपादानसम्पयुत्तं
चा” ति, सिया उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं, सिया न
वत्तव्वं — “उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं” ति । धम्मायतनं
सिया उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं च, सिया उपादानसम्पयुत्तं चेव
३२ २५ नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वं — “उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं
चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं” ति पि ।

६९. दसायतना उपादानविप्पयुत्तउपादानिया । द्वायतना

सिया उपादानसम्पयुत्तउपादानिया', सिया उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया, सिया न वत्तब्बा - "उपादानविप्पयुत्तउपादानिया" ति पि, "उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया" ति पि ।

(१२)

१००. एकादसायतना नो किलेसा । धम्मायतनं सिया किलेसो, सिया नो किलेसो ।

१०१. दसायतना सङ्किलेसिका । द्वायतना सिया सङ्किलेसिका, सिया असङ्किलेसिका ।

१०२. दसायतना असङ्किलिट्ठा । द्वायतना सिया सङ्किलिट्ठा, सिया असङ्किलिट्ठा ।

१०३. दसायतना किलेसविप्पयुत्ता । द्वायतना सिया किलेस- 10 सम्पयुत्ता, सिया किलेसविप्पयुत्ता ।

१०४. दसायतना न वत्तब्बा - "किलेसा चेव सङ्किलेसिका चा" ति, "सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसा" । मनायतनं न वत्तब्बं - "किलेसो चेव सङ्किलेसिकं चा" ति, सिया सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तब्बं - "सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो" ति । धम्मायतनं 15 सिया किलेसो चेव सङ्किलेसिकं च, सिया सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तब्बं - "किलेसो चेव सङ्किलेसिकं चा" ति पि, "सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो" ति पि ।

१०५. दसायतना न वत्तब्बा - "किलेसा चेव सङ्किलिट्ठा चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसा" ति पि । मनायतनं न वत्तब्बं - 20 "किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं चा" ति, सिया सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तब्बं - "सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो" ति । धम्मायतनं सिया किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं च, सिया सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तब्बं - "किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो" ति पि ।

25

१०६. दसायतना न वत्तब्बा - "किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा" ति पि । मनायतनं

न वत्तव्वं - “किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं चा” ति, सिया किलेससम्पयुत्तं
 चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं - “किलेससम्पयुत्तं चेव नो च
 किलेसो” ति । धम्मायतनं सिया किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं च,
 सिया किलेससम्पयुत्तं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं - “किलेसो
 ५ चेव किलेससम्पयुत्तं चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्तं चेव नो च किलेसो”
 १० ति पि ।

१०७. दसायतना किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । द्वायतना सिया
 किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका,
 सिया न वत्तव्वा - “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका” ति पि, “किलेस-
 १० विप्पयुत्तअसङ्किलेसिका” ति पि ।

(१३)

१०८. दसायतना न दस्सनेन पहातव्वा । द्वायतना सिया
 दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।

१०९. दसायतना न भावनाय पहातव्वा । द्वायतना सिया
 भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।

११०. दसायतना न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । द्वायतना सिया
 दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।

१११. दसायतना न भावनाय पहातव्वहेतुका । द्वायतना सिया
 भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

११२. दसायतना अवितक्का । द्वायतना सिया सवितक्का,
 २० सिया अवितक्का ।

११३. दसायतना अविचारा । द्वायतना सिया सविचारा,
 सिया अविचारा ।

११४. दसायतना अप्पीतिका । द्वायतना सिया सप्पीतिका,
 सिया अप्पीतिका ।

११५. दसायतना न पीतिसहगता । द्वायतना सिया पीति-
 सहगता, सिया न पीतिसहगता ।

११६. दसायतना न सुखसहगता । द्वायतना सिया सुख-
 सहगता, सिया न सुखसहगता ।

११७. दसायतना न उपेक्षासहगता । द्वायतना सिया उपेक्षा-
सहगता, सिया न उपेक्षासहगता ।

११८. दसायतना कामावचरा । द्वायतना सिया कामावचरा,
सिया न कामावचरा ।

११९. दसायतना न रूपावचरा । द्वायतना सिया रूपावचरा, 5
सिया न रूपावचरा ।

१२०. दसायतना न अरूपावचरा । द्वायतना सिया अरूपा-
वचरा, सिया न अरूपावचरा ।

१२१. दसायतना परियापन्ना । द्वायतना सिया परियापन्ना,
सिया अपरियापन्ना । 10

१२२. दसायतना अनिय्यानिका । द्वायतना सिया निय्यानिका,
सिया अनिय्यानिका ।

१२३. दसायतना अनियता । द्वायतना सिया नियता, सिया
अनियता ।

१२४. दसायतना सञ्चरता । द्वायतना सिया सञ्चरता, सिया 15
अनुत्तरा ।

१२५. दसायतना अरणा । द्वायतना सिया सरणा, सिया
अरणा ति ।

पञ्चापुच्छकं ।

आयतनविभङ्गो निहितो ।

३. धातुविभङ्गो

§ १. सुतन्त्रभाजनीयं

१. पथवीधातु आदि

१. छ घातुयो - पथवीधातु, आपोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, आकासधातु, विञ्जाणधातु ।

२. तत्थ कतमा पथवीधातु ?

पथवीधातुद्वयं - अत्थि अज्झत्तिका, अत्थि बाहिरा ।

तत्थ कतमा अज्झत्तिका पथवीधातु ?

यं अज्झत्तं पच्चत्तं कक्खळं खरिगतं कक्खळत्तं कक्खळभावो अज्झत्तं उपादिन्नं, सेय्ययीदं^१ - केसा लोमा नखा दन्ता तच्चो मंसं न्हाह^२ अट्ठि^३ अट्ठिमिञ्जं^४ वक्कं हृदयं यक्कं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं, यं वा पनञ्जं पि अत्थि अज्झत्तं पच्चत्तं कक्खळं खरिगतं कक्खळत्तं कक्खळभावो अज्झत्तं उपादिन्नं - अयं वुच्चति 'अज्झत्तिका पथवीधातु' ।

तत्थ कतमा बाहिरा पथवीधातु ?

यं बाहिरं कक्खळं खरिगतं कक्खळत्तं कक्खळभावो वहिद्धा अनुपादिन्नं, सेय्ययीदं - अयो लोहं तिप्पु सीसं सज्जं^५ मुत्ता मणि वेळुरियो सङ्खो सिला पवाळं^६ रजतं जातरूपं लोहितङ्को^७ मसारगल्लं तिणं कट्ठं सक्खरा कळलं^८ भूमि पासाणो पध्वतो, यं वा पनञ्जं पि अत्थि बाहिरं कक्खळं खरिगतं कक्खळत्तं कक्खळभावो वहिद्धा अनुपादिन्नं - अयं वुच्चति 'बाहिरा पथवीधातु' ।

१. सेय्ययीदं - म०, एवमपरि पि । २. नहाह - सी०; न्हाह - स्या०, रो० ।

३. अट्ठो - स्या०, रो० । ४. अट्ठिमिञ्जा - सी०, रो० । ५. सज्जु - स्या०, रो० ।

६. पवाळं - सी० । ७. लोहितङ्को - स्या० । ८. वयसा - स्या०, रो० ।

या च अज्झत्तिका पथवीधातु या च बाहिरा पथवीधातु,
तदेकज्झं अभिसञ्जूहिवा अभिसङ्घिपित्वा - अयं वुच्चति
“पथवीधातु” ।

३. तत्थ कतमा आपोधातु ?

R. 83

आपोधातुद्वयं - अत्थि अज्झत्तिका, अत्थि बाहिरा ।

54

तत्थ कतमा अज्झत्तिका आपोधातु ?

यं अज्झत्तं पच्चत्तं आपो आपोगतं सिनेहो^१ सिनेहगतं^२
बन्धनत्तं रूपस्स अज्झत्तं उपादिन्नं, सेय्यथीदं - पित्तं
सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो^३
सिङ्घाणिका^४ लसिका मुत्तं, यं वा पनञ्जं पि अत्थि 10
अज्झत्तं पच्चत्तं आपो आपोगतं सिनेहो सिनेहगतं
बन्धनत्तं रूपस्स अज्झत्तं उपादिन्नं - अयं वुच्चति
‘अज्झत्तिका आपोधातु’ ।

D. 85

तत्थ कतमा बाहिरा आपोधातु ?

यं बाहिरं आपो आपोगतं सिनेहो सिनेहगतं बन्धनत्तं 13
रूपस्स बहिद्धा अनुपादिन्नं, सेय्यथीदं - मूलरसो
खन्धरसो तन्नरसो पत्तरसो पुप्फरसो फलरसो खीरं
दधि सप्पि^५ नवनीतं तेलं मधु फाणितं भुम्मानि वा
उदकानि अन्तलिक्खानि वा, यं वा पनञ्जं पि अत्थि
बाहिरं आपो आपोगतं सिनेहो सिनेहगतं बन्धनत्तं 20
रूपस्स बहिद्धा अनुपादिन्नं - अयं वुच्चति ‘बाहिरा
आपोधातु’ ।

या च अज्झत्तिका आपोधातु या च बाहिरा आपोधातु,
तदेकज्झं अभिसञ्जूहिवा अभिसङ्घिपित्वा - अयं वुच्चति
“आपोधातु” ।

25

४. तत्थ कतमा तेजोधातु ?

तेजोधातुद्वयं - अत्थि अज्झत्तिका, अत्थि बाहिरा ।

तत्थ कतमा अज्झत्तिका तेजोधातु ?

१-१. स्नेहो स्नेहगत - सी०, स्या० । २. सेदो - सी०, स्या०, रो० । ३. सिङ्घा-
निका - सी० । ४. सप्पी - सी० ।

यं अज्झत्तं पच्चत्तं तेजो तेजोगतं उस्मा उस्मागतं
उसुमं उसुमगतं अज्झत्तं उपादिन्नं, सेय्यथीदं - येन
च सन्तप्पति येन च जीरीयति^१ येन च परिदहति^२ येन
च अस्सितपीतखायितसायितं सम्मा परिणामं गच्छति,
यं वा पनञ्जं पि अत्थि अज्झत्तं पच्चत्तं तेजो तेजोगतं
उस्मा उस्मागतं उसुमं उसुमगतं अज्झत्तं उपादिन्नं -
अयं वुच्चति 'अज्झत्तिका तेजोधातु' ।

तत्थ कतमा वाहिरा तेजोधातु ?

यं वाहिरं तेजो तेजोगतं उस्मा उस्मागतं उसुमं
उसुमगतं वहिद्वा अनुपादिन्नं, सेय्यथीदं - कट्ठग्गि
पलालग्गि^३ तिणग्गि गोमयग्गि थुसग्गि सङ्खारग्गि
इन्दग्गि अग्गिसन्तापो सुरियसन्तापो^४ कट्ठसन्निचय-
सन्तापो तिणसन्निचयसन्तापो धञ्जसन्निचयसन्तापो
भण्डसन्निचयसन्तापो^५, यं वा पनञ्जं पि अत्थि वाहिरं
तेजो तेजोगतं उस्मा उस्मागतं उसुमं उसुमगतं वहिद्वा
अनुपादिन्नं - अयं वुच्चति 'वाहिरा तेजोधातु' ।

या च अज्झत्तिका तेजोधातु या च वाहिरा तेजोधातु, तदेकज्झं
अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्खिपित्वा - अयं वुच्चति "तेजोधातु" ।

५. तत्थ कतमा वायोधातु ?

वायोधातुद्वयं - अत्थि अज्झत्तिका, अत्थि वाहिरा ।

तत्थ कतमा अज्झत्तिका वायोधातु ?

यं अज्झत्तं पच्चत्तं वायो वायोगतं थम्भितत्तं रूपस्स
अज्झत्तं उपादिन्नं, सेय्यथीदं - उद्धङ्गमा वाता अधोगमा
वाता कुच्छिसया वाता कोट्ठासया^६ वाता अङ्ग-
मङ्गानुसारिनी वाता सत्थकवाता खुरक्कवाता उप्प-
लकवाता अस्सासो पस्सासो इति^७ वा^८, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि अज्झत्तं पच्चत्तं वायो वायोगतं थम्भितत्तं

१. जीरयि - स्या० । २. परिदहति - स्या० । ३. सक्कित्तग्गि - सी०; सक्कित्तग्गि
- स्या० । ४. सुरियसन्तापो - म०, एवमुपरि पि । ५. भम्मासन्निचयसन्तापो - स्या०,
रो० । ६. कोट्ठमया - स्या०, रो० । ७-८. स्या०, रो० वान्धवेमु नत्थि ।

रूपस्स अज्झत्तं उपादिन्नं — अयं वुच्चति 'अज्झत्तिका वायोधातु' ।

तत्थ कतमा बाहिरा वायोधातु ?

यं बाहिरं वायो वायोगतं थम्भितत्तं रूपस्स बहिद्धा अनुपादिन्नं, सेय्यथीदं — पुरत्थिमा वाता पच्छिमा 5
वाता उत्तरा वाता दक्खिणा वाता सरजा वाता अरजा
वाता सीता वाता उज्झा वाता परित्ता वाता अधिमत्ता
वाता काळवाता^१ वेरम्भवाता पक्खवाता सुपण्णवाता
तालवण्टवाता विधूपनवाता, यं वा पनञ्जं पि अत्थि
बाहिरं वायो वायोगतं थम्भितत्तं रूपस्स बहिद्धा 10
अनुपादिन्नं — अयं वुच्चति 'बाहिरा वायोधातु' ।

या च अज्झत्तिका वायोधातु या च बाहिरा वायोधातु, तदेकज्झं
अभिसञ्चूहिक्वा अभिसङ्घिपित्वा — अयं वुच्चति "वायोधातु" ।

६. तत्थ कतमा आकासधातु ?

आकासधातुद्वयं — अत्थि अज्झत्तिका, अत्थि बाहिरा । 15

तत्थ कतमा अज्झत्तिका आकासधातु ?

यं अज्झत्तं पच्चत्तं आकासो आकासगतं अघं अघगतं
विवरो विवरगतं असम्फुट्टं मंसलोहितेहि अज्झत्तं
उपादिन्नं, सेय्यथीदं — कण्णच्छिद्दं नासच्छिद्दं मुखद्वारं,
येन च असितपीतखायितसायितं अज्झोहरति, यत्थ 20
च असितपीतखायितसायितं सन्तिट्ठति, येन च असित-
पीतखायितसायितं अघोभागं निक्खमति, यं वा
पनञ्जं पि अत्थि अज्झत्तं पच्चत्तं आकासो आकासगतं
अघं अघगतं विवरो विवरगतं असम्फुट्टं मंसलोहितेहि
अज्झत्तं उपादिन्नं — अयं वुच्चति 'अज्झत्तिका 25
आकासधातु' ।

तत्थ कतमा बाहिरा आकासधातु ?

यं बाहिरं आकासो आकासगतं अघं अघगतं विवरो

विवरगतं असम्पुष्टं चतूहि महाभूतेहि वहिद्वा अनु-
पादिन्नं - अयं वुच्चति 'वाहिरा आकासघातु' ।

या च अज्ज्ञातिका आकासघातु या च वाहिरा आकासघातु,
तदेकज्ज्ञं अभिसञ्जूहत्वा अभिसङ्क्षिपित्वा - अयं वुच्चति "आकास-
5 घातु" ।

७. तत्थ कतमा विज्जाणघातु ?

चक्खुविज्जाणघातु, सोतविज्जाणघातु, धानविज्जाणघातु,
जिह्वाविज्जाणघातु, कायविज्जाणघातु, मनोविज्जाणघातु - अयं
वुच्चति "विज्जाणघातु" ।

10 इमा छ धातुयो ।

२. सुखघातु ... अविज्जाघातु

८. अपरा पि छ धातुयो - सुखघातु, दुक्खघातु, सोमनस्स-
घातु, दोमनस्सघातु, उपेक्खाघातु, अविज्जाघातु ।

९. तत्थ कतमा सुखघातु ?

यं कायिकं सातं कायिकं सुखं कायसम्पत्सजं सातं सुखं वेदयितं
15 कायसम्पत्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "सुखघातु" ।

१०. तत्थ कतमा दुक्खघातु ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्पत्सजं असातं दुक्खं
वेदयितं कायसम्पत्सजा असाता दुक्खा वेदना - अयं वुच्चति "दुक्ख-
घातु" ।

20 ११. तत्थ कतमा सोमनस्सघातु ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पत्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्पत्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "सोमनस्सघातु" ।

१२. तत्थ कतमा दोमनस्सघातु ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्पत्सजं असातं दुक्खं
25 वेदयितं चेतोसम्पत्सजा असाता दुक्खा वेदना - अयं वुच्चति
"दोमनस्सघातु" ।

१३. तत्थ कतमा उपेक्खाघातु ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्पत्सजं अदुक्खमसुखं

वेदयितं चेतोसम्पत्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "उपेक्खा-
धातु" ।

१४. तत्थ कतमा अविज्जाधातु ?

यं अज्जाणं अदस्सनं अनभिसमयो अननुवोधो असम्बोधो
अप्पटिवेधो असङ्गाहणा अपरियोगाहणा असमपेक्खना अपच्चवेक्खणा 5
अपच्चक्खकम्मं दुम्मेज्झं वाल्यं असम्पजज्झं मोहो पमोहो सम्मोहो
अविज्जा अविज्जोधो अविज्जायोगो अविज्जानुसयो अविज्जापरियुट्ठानं
अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "अविज्जाधातु" ।

B. 88
R. 86

इमा छ धातुयो ।

३. कामधातु ... अविहिंसाधातु

१५. अपरा पि छ धातुयो - कामधातु, व्यापादधातु, विहिंसा- 10
धातु, नेक्खम्मधातु, अव्यापादधातु, अविहिंसाधातु ।

१६. तत्थ कतमा कामधातु ?

कामपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को सङ्कप्पो अप्पना व्यप्पना चेतसो
अभिनिरोपता मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति कामधातु । हेट्ठतो
अवीचिनिरयं परियन्तं करित्वा उपरितो परनिम्मितवसवत्ती देवे अन्तो 15
करित्वा यं एतस्मि अन्तरे एत्थावचरा एत्थ परियापत्ता खन्धधातु-
आयतना रूपा वेदना सज्झा सङ्गारा विज्जाणं - अयं वुच्चति
"कामधातु" ।

१७. तत्थ कतमा व्यापादधातु ?

व्यापादपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को ... पे०... मिच्छासङ्कप्पो - 20
अयं वुच्चति "व्यापादधातु" । दससु वा आघातवत्थूसु चित्तस्स आघातो
पटिघातो पटिघं पटिविरोधो कोपो पकोपो सम्पकोपो दोसो पदोसो
सम्पदोसो चित्तस्स व्यापत्ति मनोपदोसो कोधो कुज्झना कुज्झित्तत्तं दोसो
दुस्सना दुस्सित्तत्तं व्यापत्ति व्यापज्जना विरोधो पटिविरोधो चण्डिकं
असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "व्यापादधातु" ।

१८. तत्थ कतमा विहिंसाधातु ?

१. स्म - स्या०, रो० । २. आघातवत्थूसु - स्या० । ३. दूग्गा - स्या० ।
४. दूमित्तं - स्या० । ५. व्यापज्जना व्यापज्जित्तं - स्या०, रो० ।

- विहिंसापटिसंयुत्तो तक्को वितक्को ... पे०... मिच्छासङ्कप्पो -
 अयं वुच्चति “विहिंसाधातु” । इधेकच्चो पाणिना वा लेङ्गुना वा
 दण्डेन वा सत्येन वा रज्जुया वा अञ्जतरञ्जतरेन सत्ते^१ विहेठेति, या
 एवरूपा हेठना विहेठना हिंसना विहिंसना रोसना विरोसना परूषधातो -
 5 अयं वुच्चति “विहिंसाधातु” ।

१६. तत्थ कत्तमा नेक्खम्मधातु ?

नेक्खम्मपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो -
 अयं वुच्चति “नेक्खम्मधातु” । सव्वे पि कुसला धम्मा “नेक्खम्मधातु” ।

२०. तत्थ कत्तमा अव्यापादधातु ?

- 10 अव्यापादपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो -
 अयं वुच्चति “अव्यापादधातु” । या सत्तेसु मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं
 मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति “अव्यापादधातु” ।

२१. तत्थ कत्तमा अविहिंसाधातु ?

- 13 अविहिंसापटिसंयुत्तो तक्को वितक्को सङ्कप्पो अप्पना व्यप्पना
 चेतसो अभिनिरोपना सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति “अविहिंसाधातु” ।
 या सत्तेसु करुणा^१ करुणायना^२ करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति - अयं
 वुच्चति “अविहिंसाधातु” ।

इमा छ धातुयो ।

- इति इमानि तीणि छक्कानि तदेकज्झं अभिसञ्चूहिवा अभि-
 20 सङ्घिपित्वा अट्टारस धातुयो होन्ति ।

मुत्तन्तभाजनीयं ।

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

२२. अट्टारस धातुयो - चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविञ्जाण-
 धातु, सोतधातु, सहधातु, सोतविञ्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु,
 धानविञ्जाणधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, जिह्वाविञ्जाणधातु,
 कायधातु, फोढुव्वधातु, कायविञ्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनो-
 25 विञ्जाणधातु ।

१. वा सत्ते - सी० । २-२. करुणायना - म० ।

२३. तत्थ कतमा चक्खुधातु ?

यं चक्खु चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
गामो पेसो - अयं वुच्चति "चक्खुधातु" ।

२४. तत्थ कतमा रूपधातु ?

यं रूपं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय वण्णनिभा ... पे०... रूपधातु 5
पेसा - अयं वुच्चति "रूपधातु" ।

२५. तत्थ कतमा चक्खुविञ्जाणधातु ?

चक्खुं च पटिच्च रूपे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं
पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जा-
चक्खुविञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "चक्खुविञ्जाणधातु" । 10

२६. तत्थ कतमा सोतधातु ?

B. 99

यं सोतं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
गामो पेसो - अयं वुच्चति "सोतधातु" ।

२७. तत्थ कतमा सहधातु ?

यो सहो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो 15
... पे०... सहधातु पेसा - अयं वुच्चति "सहधातु" ।

२८. तत्थ कतमा सोतविञ्जाणधातु ?

सोतं च पटिच्च सहे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं
मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जासोत-
विञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "सोतविञ्जाणधातु" । 20

२९. तत्थ कतमा धानधातु ?

यं धानं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो R. 89
गामो पेसो - अयं वुच्चति "धानधातु" ।

३०. तत्थ कतमा गन्धधातु ?

यो गन्धो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो 25
... पे०... गन्धधातु पेसा - अयं वुच्चति "गन्धधातु" ।

३१. तत्थ कतमा धानविञ्जाणधातु ?

धानं च पटिच्च गन्धे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं

पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जा-
घानविञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "घानविञ्जाणधातु" ।

३२. तत्थ कतमा जिह्वाधातु ?

या जिह्वा चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
८ गामो पेसो - अयं वुच्चति "जिह्वाधातु" ।

३३. तत्थ कतमा रसधातु ?

यो रसो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो
... पे० . रसधातु पेसा - अयं वुच्चति "रसधातु" ।

३४. तत्थ कतमा जिह्वाविञ्जाणधातु ?

१० जिह्वं च पटिच्च रसे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं
पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जा-
जिह्वाविञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "जिह्वाविञ्जाणधातु" ।

३५. तत्थ कतमा कायधातु ?

यो कायो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
१५ गामो पेसो - अयं वुच्चति "कायधातु" ।

३६. तत्थ कतमा फोट्ठव्वधातु ?

पथवीधातु ... पे०... फोट्ठव्वधातु पेसा - अयं वुच्चति "फोट्ठव्व-
धातु" ।

३७. तत्थ कतमा कायविञ्जाणधातु ?

२० कायं च पटिच्च फोट्ठव्वे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं
पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जा-
कायविञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "कायविञ्जाणधातु" ।

३८. तत्थ कतमा मनोधातु ?

२५ चक्खुविञ्जाणधातुया उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति
चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं
विञ्जाणक्खन्धो तज्जामनोधातु; सोतविञ्जाणधातुया ... पे०... घान-
विञ्जाणधातुया ... पे०... जिह्वाविञ्जाणधातुया ... पे०... काय-
विञ्जाणधातुया उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति चित्तं मनो
मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाण-

क्खन्धो तज्जामनोधातु सव्वधम्मेषु वा पन पठमसमन्नाहारो उप्पज्जति^१
चित्तं मनो मानसं हृदयं ण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विज्जाणं
विज्जाणक्खन्धो तज्जामनोधातु^१ - अयं वुच्चति "मनोधातु" ।

३६. तत्थ कतमा धम्मधातु ?

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, यं च रूपं अग्नि- 5
दस्सनअप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं, असङ्खता च धातु ।

(१) तत्थ कतमो वेदनाक्खन्धो ?

एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
अहेतुको । 10

तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
अकुसलो, अत्थि अव्याक्तो ... पे०... एवं दसविधेन
वेदनाक्खन्धो ... पे०... एवं बहुविधेन वेदना-
क्खन्धो । अयं वुच्चति "वेदनाक्खन्धो" ।

(२) तत्थ कतमो सज्जाक्खन्धो ?

15

एकविधेन सज्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

दुविधेन सज्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
अहेतुको ।

तिविधेन सज्जाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
अकुसलो, अत्थि अव्याक्तो ... पे०... एवं दसविधेन 20
सज्जाक्खन्धो ... पे०... एवं बहुविधेन सज्जा-
क्खन्धो । अयं वुच्चति "सज्जाक्खन्धो" ।

(३) तत्थ कतमो सङ्खारक्खन्धो ?

एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि अहेतु^२ । 25

तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
अकुसलो, अत्थि अव्याक्तो ... पे०... एवं दसविधेन
सङ्खारक्खन्धो ... पे०... एवं बहुविधेन सङ्खार-
क्खन्धो - अयं वुच्चति "सङ्खारक्खन्धो" ।

(४) तत्थ कतम रूप अनिदस्सनअप्पटिघ धम्मायतन-
परियापन्न ?

इत्थिन्द्रिय पे० कवलीकारो आहारो - इद
वुच्चति रूप "अनिदस्सनअप्पटिघ धम्मायतन-
परियापन्न" ।

(५) तत्थ कतमा असङ्गता धातु ?

रागक्खयो, दोसक्खयो, मोहक्खयो - अयं वुच्चति
"असङ्गता धातु" ।

अयं वुच्चति "धम्मधातु" ।

४० तत्थ कतमा मनोविज्जाणधातु ?

चक्खुविज्जाणधातुया उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति
मनोधातु, मनोधातुया उप्पज्जित्वा^१ निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति चित्त
मनो मानस पे० तज्जामनोविज्जाणधातु, सोत्तविज्जाणधातुया
पे० धानविज्जाणधातुया पे० जिह्वाविज्जाणधातुया पे०

१५ कायविज्जाणधातुया उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति मनोधातु,
मनोधातुया पि उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति चित्त मनो मानस
पे० तज्जामनोविज्जाणधातु मन च पटिच्च धम्मे च उप्पज्जति
चित्त मनो मानस हृदय पण्डर मनो मनायतन मनिन्द्रिय विज्जाण
विज्जाणक्खन्वो तज्जामनोविज्जाणधातु - अयं वुच्चति "मनो-
२० विज्जाणधातु" ।

अभिधम्मभाजनीय ।

§ ३ पञ्हापुच्छकं

४१ अट्ठारम धातुयो - चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविज्जाण-
धातु, सोत्तधातु, सहधातु, सोत्तविज्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु, धान-
विज्जाणधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, जिह्वाविज्जाणधातु, कायधातु,
फोट्टव्यधातु, कायविज्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविज्जाणधातु ।

४२ अट्ठारसत्त धातून कति कुसला, कति अकुसला, कति
अव्याकता पे० कति सरणा, कति अरणा ?

१ च धातु - मा० । २ पि उप्पज्जित्वा - र्थ.०, म्या०, रा० ।

१. तिकमातिकानुषकमेत

४३. सोळस धातुयो अव्याकता । द्वे धातुयो सिया कुसला,

B. 93

सिया अकुसला, सिया अव्याकता ।

४४. दस धातुयो न वत्तव्वा — “सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति

पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि । पञ्च धातुयो अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । 5
कायविञ्जाणधातु सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता । मनोविञ्जाणधातु सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । धम्मधातु सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया न वत्तव्वा — 10
“सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि ।

४५. दस धातुयो नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । पञ्च धातुयो

R. 91

विपाका । मनोधातु सिया विपाका, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । द्वे धातुयो सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेव- 15
विपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

४६. दस धातुयो उपादिन्नुपादानिया । सहधातु अनुपादिन्नु-

पादानिया । पञ्च धातुयो सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया । द्वे धातुयो सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया, सिया अनुपादिन्ननुपादानिया । 20

४७. सोळस धातुयो असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका । द्वे धातुयो

सिया सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया
असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका ।

४८. पन्नरस धातुयो अवितक्कअविचारा । मनोधातु सवितक्क-

सविचारा । मनोविञ्जाणधातु सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवि- 25
तक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । धम्मधातु सिया सवितक्क-
सविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा, सिया
न वत्तव्वा — “सवितक्कसविचारा” ति पि, “अवितक्कविचारमत्ता” ति
पि, “अवितक्कअविचारा” ति पि ।

४६. दस धातुयो न वक्तव्वा - "पीतिसहगता" ति पि, "सुख-
सहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि । पञ्च धातुयो उपेक्खा-
सहगता । कायविञ्ज्वाणधातु न पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, न
उपेक्खासहगता, सिया न वक्तव्वा - "सुखसहगता" ति । ६ धातुयो
५ सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता, सिया न
वक्तव्वा - "पीतिसहगता" ति पि, "सुखसहगता" ति पि, "उपेक्खा-
सहगता" ति पि ।

५०. सोळस धातुयो नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । द्वे
धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया भावनाय पहातव्वा, सिया नेव
१० दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा ।

५१. सोळस धातुयो नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।
द्वे धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया भावनाय पहातव्वहेतुका,
सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

५२. सोळस धातुयो नेवाचयगामिनापचयगामिनो । द्वे धातुयो
१५ सिया आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामि-
नापचयगामिनो ।

५३. सोळस धातुयो नेवसेक्खनासेक्खा । द्वे धातुयो सिया
सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया नेवसेक्खनासेक्खा ।

५४. सोळस धातुयो परित्ता । द्वे धातुयो सिया परित्ता, सिय
२० महगता, सिया अप्पमाणा ।

५५. दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो परित्तारम्मणा
द्वे धातुयो सिया परित्तारम्मणा, सिया महगतारम्मणा, सिया अप्पमाणा
रम्मणा, सिया न वक्तव्वा - "परित्तारम्मणा" ति पि, "महगतारम्मणा"
ति पि, "अप्पमाणारम्मणा" ति पि ।

५६. सोळस धातुयो मज्झिमा । द्वे धातुयो सिया हीना, सिय
२५ मज्झिमा, सिया पणीता ।

५७. सोळस धातुयो अनियता । द्वे धातुयो सिया मिच्छत्त
नियता, सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।

५८. दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो न वक्तव्वा

“मग्नारम्मणा” ति पि, “मग्नहेतुका” ति पि, “मग्नाधिपतिनो” ति पि ।
 द्वे धातुयो सिया मग्नारम्मणा, सिया मग्नहेतुका, सिया मग्नाधिपतिनो,
 सिया न वत्तब्बा — “मग्नारम्मणा” ति पि, “मग्नहेतुका” ति पि, “मग्ना-
 धिपतिनो” ति पि ।

५६. दस धातुयो सिया उप्पन्ना, सिया उप्पादिनो, सिया^१ न 5
 वत्तब्बा — “अनुप्पन्ना” ति । सद्धातु सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना,
 सिया^१ न वत्तब्बा — “उप्पादिनी” ति । छ धातुयो सिया उप्पन्ना, सिया
 अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो । धम्मधातु सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना,
 सिया उप्पादिनी, सिया न वत्तब्बा — “उप्पन्ना” ति पि, “अनुप्पन्ना” ति
 पि, “उप्पादिनी” ति पि ।

10

६०. सत्तरस धातुयो सिया अतीता, सिया अनागता, सिया
 पच्चुप्पन्ना । धम्मधातु सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना,
 सिया न वत्तब्बा — “अतीता” ति पि, “अनागता” ति पि, “पच्चुप्पन्ना”
 ति पि ।

B. 95

६१. दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो पच्चुप्पन्नारम्मणा । 15
 द्वे धातुयो सिया अतीतारम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्ना-
 रम्मणा, सिया न वत्तब्बा — “अतीतारम्मणा” ति पि, “अनागतारम्मणा”
 ति पि, “पच्चुप्पन्नारम्मणा” ति पि; सिया अज्झत्ता, सिया बहिद्धा, सिया
 अज्झत्तबहिद्धा ।

६२. दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो सिया अज्झत्ता- 20
 रम्मणा, सिया बहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तबहिद्धारम्मणा । द्वे धातुयो
 सिया अज्झत्तारम्मणा, सिया बहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तबहिद्धा-
 रम्मणा, सिया न वत्तब्बा — “अज्झत्तारम्मणा” ति पि, “बहिद्धारम्मणा”
 ति पि, “अज्झत्तबहिद्धारम्मणा” ति पि ।

६३. रूपधातु सनिदस्सनसप्पटिघा । नव धातुयो अनिदस्सन- 25
 अप्पटिघा । अट्ठ धातुयो अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. दुक्कमात्तिकानुक्कमेन

(१)

६४. सत्तरस धातुयो न हेतू । धम्मधातु सिया हेतु, सिया न हेतु ।

१. ती०, स्था०, रो० पोथयेतु नरिण ।

६५. सोळस धातुयो अहेतुका । द्वे धातुयो सिया सहेतुका, सिया अहेतुका ।

६६. सोळस धातुयो हेतुविष्ययुक्ता । द्वे धातुयो सिया हेतु-सम्पयुक्ता, सिया हेतुविष्ययुक्ता ।

- ५ ६७. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “हेतु चेव सहेतुका चा” ति पि, “सहेतुका चेव न च हेतू” ति पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा — “हेतु चेव सहेतुका चा” ति^१, सिया सहेतुका चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा — “सहेतुका चेव न च हेतू” ति । धम्मधातु सिया हेतु चेव सहेतुका च, सिया सहेतुका चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा — “हेतु चेव सहेतुका चा” ति पि, “सहेतुका चेव न च हेतू” ति पि ।

६८. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “हेतू चेव हेतुसम्पयुक्ता चा” ति पि, “हेतुसम्पयुक्ता चेव न च हेतू” ति पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा — “हेतु चेव हेतुसम्पयुक्ता चा” ति, सिया हेतुसम्पयुक्ता चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा — “हेतुसम्पयुक्ता चेव न च हेतू” ति । धम्मधातु १५ सिया हेतु चेव हेतुसम्पयुक्ता च, सिया हेतुसम्पयुक्ता चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा — “हेतु चेव हेतुसम्पयुक्ता चा” ति पि, “हेतुसम्पयुक्ता चेव न च हेतू” ति पि ।

६९. सोळस धातुयो न हेतु अहेतुका । मनोविञ्जाणधातु सिया न हेतु सहेतुका, सिया न हेतु अहेतुका । धम्मधातु सिया न हेतु सहेतुका, सिया न हेतु अहेतुका, सिया न वत्तव्वा — “न हेतु सहेतुका” ति पि, “न हेतु अहेतुका” ति पि ।

(२)

७०. सत्तरस धातुयो सप्पच्चया । धम्मधातु सिया सप्पच्चया, सिया अप्पच्चया ।

७१. सत्तरस धातुयो सद्धता । धम्मधातु सिया सद्धता, २५ सिया असद्धता ।

७२. रूपधातु सनिदस्सना । सत्तरस धातुयो अनिदस्सना ।

७३. दस धातुयो सप्पट्ठिघा । अट्ठ धातुयो अप्पट्ठिघा ।

१. छी० पोहणके नत्ति, एवमुपरि पि । २. ति पि — स्या०, रो० ।

७४. दस धातुयो रूपा । सत्त धातुयो अरूपा । धम्मधातु सिया रूपा^१, सिया अरूपा^२ ।

७५. सोळस धातुयो लोकिया । द्वे धातुयो सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा; केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

(३)

७६. सत्तरस धातुयो नो आसवा । धम्मधातु सिया आसवा^३, ५ सिया नो आसवा^३ ।

७७. सोळस धातुयो सासवा । द्वे धातुयो सिया सासवा, सिया अनासवा ।

७८. सोळस धातुयो आसवविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया आसवसम्पयुत्ता, सिया आसवविप्पयुत्ता ।

10

७९. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “आसवा चेव सासवा चा” ति, “सासवा चेव नो च आसवा” । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा — 10 “आसवो चेव सासवा चा” ति, सिया सासवा चेव नो च आसवो, सिया न वत्तव्वा — “सासवा चेव नो च आसवो” ति । धम्मधातु सिया आसवो चेव सासवा च, सिया सासवा चेव नो च आसवो, सिया न वत्तव्वा — 15 “आसवो चेव सासवा चा” ति पि, “सासवा चेव नो च आसवो” ति पि ।

R. 94

८०. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा” ति पि, “आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा” ति पि । मनो- विञ्जाणधातु न वत्तव्वा — “आसवो चेव आसवसम्पयुत्ता चा” ति, सिया आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवो, सिया न वत्तव्वा — “आसव- 20 सम्पयुत्ता चेव नो च आसवो” ति । धम्मधातु सिया आसवो चेव आसव- सम्पयुत्ता च, सिया आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवो, सिया न वत्तव्वा — “आसवो चेव आसवसम्पयुत्ता चा” ति पि, “आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवो” ति पि ।

८१. सोळस धातुयो आसवविप्पयुत्तसासवा । द्वे धातुयो 25 सिया आसवविप्पयुत्तसासवा, सिया आसवविप्पयुत्तअनासवा, सिया न वत्तव्वा — “आसवविप्पयुत्तसासवा” ति पि, “आसवविप्पयुत्तअनासवा” ति पि ।

B. 97

(४)

८२. सत्तरस धातुयो नो संयोजना^१ । धम्मधातु सिया संयोजनं, सिया नो संयोजनं ।

८३. सोळस धातुयो संयोजनिया । द्वे धातुयो सिया संयोजनिया, सिया असंयोजनिया ।

८४. सोळस धातुयो संयोजनविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया संयोजनसम्पयुत्ता, सिया संयोजनविप्पयुत्ता ।

८५. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “संयोजना चेव संयोजनिया चा” ति, संयोजनिया चेव नो च संयोजना । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा — “संयोजनं चेव संयोजनिया चा” ति, सिया संयोजनिया चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वा — “संयोजनिया चेव नो च संयोजनं” ति । धम्मधातु सिया संयोजनं चेव संयोजनिया च, सिया संयोजनिया चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वा — “संयोजनं चेव संयोजनिया चा” ति पि, “संयोजनिया चेव नो च संयोजनं” ति पि ।

८६. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “संयोजना चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजना” ति पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा — “संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा” ति, सिया संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वा — “संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजनं” ति । धम्मधातु सिया संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्ता च, सिया संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वा — “संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजनं” ति पि ।

८७. सोळस धातुयो संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया । द्वे धातुयो सिया संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया, सिया संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनिया, सिया न वत्तव्वा — “संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया” ति पि, “संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनिया” ति पि ।

(५)

८८. सत्तरस धातुयो नो गन्था । धम्मधातु सिया गन्थो, सिया नो गन्थो ।

८९. सोळस धातुयो^१ गन्थनिया । द्वे धातुयो सिया गन्थनिया,
सिया अगन्थनिया ।

९०. सोळस धातुयो गन्थविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया गन्थ-
सम्पयुत्ता, सिया गन्थविप्पयुत्ता ।

९१. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “गन्था चेव गन्थनिया 5 B. 98
चा” ति, गन्थनिया चेव नो च गन्था । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा —
“गन्थो चेव गन्थनिया चा” ति, सिया गन्थनिया चेव नो च गन्थो, सिया
न वत्तव्वा — “गन्थनिया चेव नो च गन्थो” ति । धम्मधातु सिया गन्थो
चेव गन्थनिया च, सिया गन्थनिया चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तव्वा —
“गन्थो चेव गन्थनिया चा” ति पि, “गन्थनिया चेव नो च गन्थो” ति पि । 10

९२. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता
चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था” ति पि । मनोविञ्जाण-
धातु न वत्तव्वा — “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्ता चा” ति, सिया गन्थसम्पयुत्ता
चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तव्वा — “गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्थो”
ति । धम्मधातु सिया गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्ता च, सिया गन्थसम्पयुत्ता 15
चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तव्वा — “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्ता चा” ति,
पि, “गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्थो” ति पि ।

९३. सोळस धातुयो गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया । द्वे धातुयो
सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया गन्थविप्पयुत्तअगन्थनिया, सिया
न वत्तव्वा — “गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया” ति पि, “गन्थविप्पयुत्तअगन्थ- 20
निया” ति पि ।

(६-८)

९४. सत्तरस धातुयो नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०...
नो नीवरणा । धम्मधातु सिया नीवरणं, सिया नो नीवरणं ।

९५. सोळस धातुयो नीवरणिया । द्वे धातुयो सिया नीवरणिया,
सिया अनीवरणिया ।

९६. सोळस धातुयो नीवरणविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया
नीवरणसम्पयुत्ता, सिया नीवरणविप्पयुत्ता ।

६७. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "नीवरणा चेंव नीवरणिया चा" ति, नीवरणिया चेंव नो च नीवरणा । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "नीवरणं चेंव नीवरणिया चा" ति, सिया नीवरणिया चेंव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणिया चेंव नो च नीवरणं" ति ।
 ५ धम्मधातु सिया नीवरणं चेंव नीवरणिया च, सिया नीवरणिया चेंव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणं चेंव नीवरणिया चा" ति पि, "नीवरणिया चेंव नो च नीवरणं" ति पि ।

६८. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "नीवरणा चेंव नीवरण-सम्पयुत्ता चा" ति पि, "नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणा" ति पि ।
 १० मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "नीवरणं चेंव नीवरणसम्पयुत्ता चा" ति, सिया नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणं" ति । धम्मधातु सिया नीवरणं चेंव नीवरणसम्पयुत्ता च, सिया नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणं चेंव नीवरणसम्पयुत्ता चा" ति पि,
 १५ "नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणं" ति पि ।

६९. सोळस धातुयो नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया । द्वे धातुयो सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया" ति पि, "नीवरण-विप्पयुत्तअनीवरणिया" ति पि ।

(६)

२० १००. सत्तरस धातुयो नो परामासा । धम्मधातु सिया परामासो, सिया नो परामासो ।

१०१. सोळस धातुयो परामट्ठा । द्वे धातुयो सिया परामट्ठा, सिया अपरामट्ठा ।

१०२. सोळस धातुयो परामासविप्पयुत्ता । मनोविञ्जाण-
 २५ धातु सिया परामाससम्पयुत्ता, सिया परामासविप्पयुत्ता । धम्मधातु सिया परामाससम्पयुत्ता, सिया परामासविप्पयुत्ता, सिया न वत्तव्वा - "परामाससम्पयुत्ता" ति पि, "परामासविप्पयुत्ता" ति पि ।

१०३. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "परामासा चेंव परामट्ठा

चाति परामट्ठा चेव नो च परामासो” । मनोविञ्ज्जाणधातु न वत्तब्बा — “परामासो” चेव परामट्ठा चा” ति, सिया परामट्ठा चेव नो च परामासो, सिया न वत्तब्बा — “परामट्ठा चेव नो च परामासो” ति । धम्मधातु सिया परामासो चेव परामट्ठा च, सिया परामट्ठा चेव नो च परामासो, सिया न वत्तब्बा — “परामासो चेव परामट्ठा चा” ति पि, “परामट्ठा चेव नो च परामासो” ति पि ।

१०४. सोळस धातुयो परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा । द्वे धातुयो सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा, सिया परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा, सिया न वत्तब्बा — “परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा” ति पि, “परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा” ति पि ।

10

(१०)

१०५. दस धातुयो अनारम्मणा । सत्त धातुयो सारम्मणा । धम्मधातु सिया सारम्मणा, सिया अनारम्मणा ।

१०६. सत्त धातुयो चित्ता । एकादस धातुयो नो चित्ता ।

१०७. सत्तरस धातुयो अचेतसिका । धम्मधातु सिया चेतसिका, सिया अचेतसिका ।

15

१०८. दस धातुयो चित्तविप्पयुत्ता । धम्मधातु सिया चित्तसम्पयुत्ता, सिया चित्तविप्पयुत्ता ।

१०९. सत्त धातुयो न वत्तब्बा — “चित्तेन सम्पयुत्ता” ति पि, “चित्तेन विप्पयुत्ता” ति पि । दस धातुयो चित्तविसंसट्ठा । धम्मधातु सिया चित्तसंसट्ठा, सिया चित्तविसंसट्ठा । सत्त धातुयो न वत्तब्बा — “चित्तेन संसट्ठा” ति पि, “चित्तेन विसंसट्ठा” ति पि ।

20 D. 100

११०. द्वादस धातुयो नो चित्तसमुट्ठाना । छ धातुयो सिया चित्तसमुट्ठाना, सिया नो चित्तसमुट्ठाना ।

१११. सत्तरस धातुयो नो चित्तसहभुनो । धम्मधातु सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

R. 96

25

११२. सत्तरस धातुयो नो चित्तानुपरिवत्तिनो । धम्मधातु सिया चित्तानुपरिवत्ती^१, सिया नो चित्तानुपरिवत्ती^२ ।

१. परामाणा — स्था०, री० । २. चित्तानुपरिवत्ति — गी०, स्था०, री० ।

११३. सत्तरस धातुयो नो चित्तसंसट्ठसमुद्धाना । धम्मधातु
सिया चित्तसंसट्ठसमुद्धाना, सिया नो चित्तसंसट्ठसमुद्धाना ।

११४. सत्तरस धातुयो नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभुनो । धम्म-
धातु सिया चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभू, सिया नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभू ।

११५. सत्तरस धातुयो नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानानुपरिवत्तिनो ।
धम्मधातु सिया चित्तसंसट्ठसमुद्धानानुपरिवत्ती, सिया नो चित्तसंसट्ठ-
समुद्धानानुपरिवत्ती ।

११६. द्वादस धातुयो अज्झत्तिका । छ धातुयो बाहिरा ।

(११)

११७. नव धातुयो उपादा । अट्ठ धातुयो नो उपादा । धम्म-
१० धातु सिया उपादा, सिया नो उपादा ।

११८. दस धातुयो उपादिन्ना । सट्ठधातु अनुपादिन्ना । सत्त
धातुयो सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

११९. सत्तरस धातुयो नो उपादाना । धम्मधातु सिया
उपादानं, सिया नो उपादानं ।

१२०. सोळस धातुयो उपादानिया । द्वे धातुयो सिया उपा-
दानिया, सिया अनुपादानिया ।

१२१. सोळस धातुयो उपादानविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया
उपादानसम्पयुत्ता, सिया उपादानविप्पयुत्ता ।

१२२. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “उपादाना चैव उपादानिया
२० चा” ति, “उपादानिया चैव नो च उपादाना” । मनोविज्जाणधातु न
वत्तव्वा — “उपादानं चैव उपादानिया चा” ति, सिया उपादानिया चैव
नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वा — “उपादानिया चैव नो च उपादानं”
ति । धम्मधातु सिया उपादानं चैव उपादानिया च, सिया उपादानिया
चैव नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वा — “उपादानं चैव उपादानिया चा”
२५ ति पि, “उपादानिया चैव नो च उपादानं” ति पि ।

१२३. सोळस धातुयो न वत्तव्वा — “उपादाना चैव उपादान-
सम्पयुत्ता चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्ता चैव नो च उपादाना” ति

पि । मनोविज्ञाणधातु न वत्तब्बा — “उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्ता चा” ति, सिया उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादानं, सिया न वत्तब्बा — “उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादानं” ति । धम्मधातु सिया उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्ता च, सिया उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादानं, सिया न वत्तब्बा — “उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्ता चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादानं” ति पि ।

B. 10

१२४. सोळस धातुयो उपादानविप्पयुत्तउपादानिया । द्वे धातुयो सिया उपादानविप्पयुत्तउपादानिया, सिया उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया, सिया न वत्तब्बा — “उपादानविप्पयुत्तउपादानिया” ति पि, “उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया” ति पि ।

10

(१२)

१२५. सत्तरस धातुयो नो किलेसा । धम्मधातु सिया किलेसा, सिया नो किलेसा ।

१२६. सोळस धातुयो सङ्किलेसिका । द्वे धातुयो सिया सङ्किलेसिका, सिया असङ्किलेसिका ।

१२७. सोळस धातुयो असङ्किलिट्ठा । द्वे धातुयो सिया सङ्किलिट्ठा, सिया असङ्किलिट्ठा ।

15

१२८. सोळस धातुयो किलेसविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया किलेससम्पयुत्ता, सिया किलेसविप्पयुत्ता ।

१२९. सोळस धातुयो न वत्तब्बा — “किलेसा चेव सङ्किलेसिका चा” ति, सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसा । मनोविज्ञाणधातु न वत्तब्बा — “किलेसो चेव सङ्किलेसिका चा” ति, सिया सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तब्बा — “सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसो” ति । धम्मधातु सिया किलेसो चेव सङ्किलेसिका च, सिया सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तब्बा — “किलेसो चेव सङ्किलेसिका चा” ति पि, “सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसो” ति पि ।

25

१३०. सोळस धातुयो न वत्तब्बा — “किलेसा चेव सङ्किलिट्ठा चा” ति पि, “सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसा” ति पि । मनोविज्ञाण-

- धातु न वत्तव्वा - “किलेसो चेव सङ्किलिट्ठा चा” ति, सिया सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - “सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसो” ति । धम्मधातु सिया किलेसो चेव सङ्किलिट्ठा च, सिया सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - “किलेसो चेव सङ्किलिट्ठा चा” ति
 ५ पि, “सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसो” ति पि ।

१३१. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - “किलेसा चेव किलेस-सम्पयुत्ता चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा” ति पि । मनोविञ्ज्याणधातु न वत्तव्वा - “किलेसो चेव किलेससम्पयुत्ता चा” ति, सिया किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा -
 १० “किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसो” ति । धम्मधातु सिया किलेसो चेव किलेससम्पयुत्ता च, सिया किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - “किलेसो चेव किलेससम्पयुत्ता चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसो” ति पि ।

१३२. सोळस धातुयो किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । द्वे
 १५ धातुयो सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्त-असङ्किलेसिका, सिया न वत्तव्वा - “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका” ति पि, “किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका” ति पि ।

(१३)

१३३. सोळस धातुयो न दस्सनेन पहातव्वा । द्वे धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।
 २० १३४. सोळस धातुयो न भावनाय पहातव्वा । द्वे धातुयो सिया भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।
 १३५. सोळस धातुयो न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । द्वे धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।
 १३६. सोळस धातुयो न भावनाय पहातव्वहेतुका । द्वे धातुयो
 २५ सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।
 १३७. पन्नरस धातुयो अवितक्का । मनोधातु सवितक्का । द्वे धातुयो सिया सवितक्का, सिया अवितक्का ।

१३८ पञ्चरस धातुयो अविचारा । मनोधातु सविचारा ।
द्वे धातुयो सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

१३९. सोळस धातुयो अप्पीतिका । द्वे धातुयो सिया सप्पी-
तिका, सिया अप्पीतिका ।

१४०. सोळस धातुयो न पीतिसहगता । द्वे धातुयो सिया 5
पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

१४१. पञ्चरस धातुयो न सुखसहगता । तिस्सो धातुयो सिया
सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

१४२. एकादस धातुयो न उपेक्खासहगता । पञ्च धातुयो
उपेक्खासहगता । द्वे धातुयो सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खा- 10
सहगता ।

१४३. सोळस धातुयो कामावचरा । द्वे धातुयो सिया कामा-
वचरा, सिया न कामावचरा ।

१४४. सोळस धातुयो न रूपावचरा । द्वे धातुयो सिया रूपा-
वचरा, सिया न रूपावचरा ।

१४५. सोळस धातुयो न अरूपावचरा । द्वे धातुयो सिया 15
अरूपावचरा, सिया न अरूपावचरा । B. 1

१४६. सोळस धातुयो परियापन्ना । द्वे धातुयो सिया परिया-
पन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

१४७. सोळस धातुयो अनिय्यानिका । द्वे धातुयो सिया निय्या- 20
निका, सिया अनिय्यानिका ।

१४८. सोळस धातुयो अनियता । द्वे धातुयो सिया नियता,
सिया अनियता ।

१४९. सोळस धातुयो सउत्तरा । द्वे धातुयो सिया सउत्तरा,
सिया अनुत्तरा ।

१५०. सोळस धातुयो अरणा । द्वे धातुयो सिया सरणा, सिया 25
अरणा ति । R. 2

पञ्हापुच्छकं^१ ।

धातुविमङ्गो निवृत्तो^२ ।

—:—

धातु न वत्तव्वा - “किलेसो चैव सङ्किलिट्ठा चा” ति, सिया सङ्किलिट्ठा चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - “सङ्किलिट्ठा चैव नो च किलेसो” ति । धम्मधातु सिया किलेसो चैव सङ्किलिट्ठा च, सिया सङ्किलिट्ठा चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - “किलेसो चैव सङ्किलिट्ठा चा” ति
 5 पि, “सङ्किलिट्ठा चैव नो च किलेसो” ति पि ।

१३१ सोळस धातुयो न वत्तव्वा - “किलेसा चैव किलेस-
 सम्पयुत्ता चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसा” ति पि ।
 मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - “किलेसो चैव किलेससम्पयुत्ता चा”
 ति, सिया किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा -
 10 “किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसो” ति । धम्मधातु सिया किलेसो चैव
 किलेससम्पयुत्ता च, सिया किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसो, सिया न
 वत्तव्वा - “किलेसो चैव किलेससम्पयुत्ता चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्ता
 चैव नो च किलेसो” ति पि ।

१३२. सोळस धातुयो किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । द्वे
 15 धातुयो सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्त-
 असङ्किलेसिका, सिया न वत्तव्वा - “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका”
 ति पि, “किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका” ति पि ।

(१३)

१३३. सोळस धातुयो न दस्सनेन पहातव्वा । द्वे धातुयो सिया
 दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।

20 १३४. सोळस धातुयो न भावनाय पहातव्वा । द्वे धातुयो
 सिया भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।

१३५. सोळस धातुयो न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । द्वे धातुयो
 सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।

१३६. सोळस धातुयो न भावनाय पहातव्वहेतुका । द्वे धातुयो
 25 सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

१३७. पन्नरस धातुयो अवितक्का । मनोधातु सवितक्का ।
 द्वे धातुयो सिया सवितक्का, सिया अवितक्का ।

१३८. पञ्चरस धातुयो अविचारा । मनोधातु सविचारा ।
द्वे धातुयो सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

१३९. सोळस धातुयो अप्पीतिका । द्वे धातुयो सिया सप्पी-
तिका, सिया अप्पीतिका ।

१४०. सोळस धातुयो न पीतिसहगता । द्वे धातुयो सिया 5
पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

१४१. पञ्चरस धातुयो न सुखसहगता । तिस्सो धातुयो सिया
सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

१४२. एकादस धातुयो न उपेक्खासहगता । पञ्च धातुयो
उपेक्खासहगता । द्वे धातुयो सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खा- 10
सहगता ।

१४३. सोळस धातुयो कामावचरा । द्वे धातुयो सिया कामा-
वचरा, सिया न कामावचरा ।

१४४. सोळस धातुयो न रूपावचरा । द्वे धातुयो सिया रूपा-
वचरा, सिया न रूपावचरा । 15

१४५. सोळस धातुयो न अरूपावचरा । द्वे धातुयो सिया
अरूपावचरा, सिया न अरूपावचरा ।

१४६. सोळस धातुयो परियापन्ना । द्वे धातुयो सिया परिया-
पन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

१४७. सोळस धातुयो अनिय्यानिका । द्वे धातुयो सिया निय्या- 20
निका, सिया अनिय्यानिका ।

१४८. सोळस धातुयो अनियता । द्वे धातुयो सिया नियता,
सिया अनियता ।

१४९. सोळस धातुयो सउत्तरा । द्वे धातुयो सिया सउत्तरा,
सिया अनुत्तरा । 25

१५०. सोळस धातुयो अरणा । द्वे धातुयो सिया सरणा, सिया
अरणा ति ।

पञ्चापुच्छकं^१ ।

धातुविमङ्गो निवृत्तो^२ ।

—:०:—

४. सच्चविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारि अरियसच्चानि — दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं^१
अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं^२ अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा
अरियसच्चं ।

१. दुक्खसच्चं

२. तत्थ कतमं दुक्खं अरियसच्चं ?

५ जातिं पि दुक्खा, जरां पि दुक्खा, मरणं पि दुक्खं, सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायासां पि दुक्खा, अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो, पियेहि
विप्पयोगो दुक्खो, यं पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं, सङ्खित्तेन
पञ्चुपादानक्खन्धा दुक्खा ।

(१) तत्थ कतमा जातिं ?

१० या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये
जातिं सञ्जातिं ओक्कन्ति अभिनिव्वत्तिं खन्धानं
पातुभावो आयतनानं पटिलाभो — अयं वुच्चति
“जातिं” ।

(२) तत्थ कतमा जरा ?

१५ या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये
जरा जीरणता खण्डिच्चं पालिच्चं वलित्तच्चता
आयुनो संहानि इन्द्रियानं परिपाको — अयं
वुच्चति “जरा” ।

(३) तत्थ कतमं मरणं ?

२० या तेसं तेसं सत्तानं तम्हा तम्हा सत्तनिकाया
चुत्तिं चवनता भेदो अन्तरधानं मच्चु मरणं
कालकिरिया खन्धानं भेदो कल्लेवरस्स निक्खेपो
जीवित्तिन्द्रियस्सुपच्छेदो — इदं वुच्चति “मरणं” ।

१. दुक्खसमुदयो — स्था०, रो०, एवमुपरि पि । २. दुक्खनिरोधो — स्था०, रो० ।

(४) तत्थ कतमो सोको ?

जातिव्यसनेन वा फुट्ठस्स भोगव्यसनेन वा
फुट्ठस्स रोगव्यसनेन वा फुट्ठस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्ठस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्ठस्स अञ्जतरञ्जतरेन
व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन 5
दुक्खधम्मणेन फुट्ठस्स सोको सोचना सोचित्तं
अन्तोसोको अन्तोपरिसोको चेतसो परिज्झायना
दोमनस्सं सोकसल्लं - अयं वुच्चति "सोको" ।

R.

(५) तत्थ कतमो परिदेवो ?

B.

जातिव्यसनेन वा फुट्ठस्स भोगव्यसनेन वा 10
फुट्ठस्स रोगव्यसनेन वा फुट्ठस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्ठस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्ठस्स अञ्जतरञ्जतरेन
व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन दुक्ख-
धम्मणेन फुट्ठस्स आदेवो परिदेवो आदेवना परिदेवना
आदेवित्तं परिदेवित्तं वाचा पलापो विप्पलापो 15
लालप्पो^१ लालप्पना लालप्पित्तं^२ - अयं वुच्चति
"परिदेवो" ।

(६) तत्थ कतमं दुक्खं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फत्सजं
असातं दुक्खं वेदयितं कायसम्फत्सजा असाता 20
दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

(७) तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फत्सजं
असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फत्सजा असाता
दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दोमनस्सं" । 25

(८) तत्थ कतमो उपायासो ?

जातिव्यसनेन वा फुट्ठस्स भोगव्यसनेन वा
फुट्ठस्स रोगव्यसनेन वा फुट्ठस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्ठस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्ठस्स अञ्जतरञ्जतरेन

४. सच्चविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारि अरियसच्चानि — दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं^१
अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं^२ अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा
अरियसच्चं ।

१. दुक्खसच्चं

२. तत्थ कतमं दुक्खं अरियसच्चं ?

५ जाति पि दुक्खा, जरा पि दुक्खा, मरणं पि दुक्खं, सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायासा पि दुक्खा, अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो, पियेहि
विप्पयोगो दुक्खो, यं पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं, सङ्खित्तेन
पञ्चुपादानक्खन्धा दुक्खा ।

(१) तत्थ कतमा जाति ?

१० या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये
जाति सञ्जाति ओक्कन्ति अभिनिव्वत्ति खन्धानं
पातुभावो आयतनानं पटिलाभो — अयं वुच्चति
“जाति” ।

(२) तत्थ कतमा जरा ?

१५ या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये
जरा जीरणता खण्डिच्चं पालिच्चं वलित्तचता
आयुनो संहानि इन्द्रियानं परिपाको — अयं
वुच्चति “जरा” ।

(३) तत्थ कतमं मरणं ?

२० या तेसं तेसं सत्तानं तम्हा तम्हा सत्तनिकाया
चुति चवनता भेदो अन्तरधानं मच्चु मरणं
कालकिरिया खन्धानं भेदो कळेवरस्स निक्खेपो
जीवित्तिन्द्रियस्सुपच्छेदो — इदं वुच्चति “मरणं” ।

१. दुक्खसमुदयो — स्या०, रो०, एवमुपरि पि । २. दुक्खनिरोधो — स्या०, रो० ।

(४) तत्थ कतमो सोको ?

जातिव्यसनेन वा फुट्ठस्स भोगव्यसनेन वा
फुट्ठस्स रोगव्यसनेन वा फुट्ठस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्ठस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्ठस्स अञ्जतरञ्जतरेन
व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन 3
दुक्खधम्मेन फुट्ठस्स सोको सोचना सोचित्तं
अन्तोसोको अन्तोपरिसोको चेतसो परिज्झायना
दोमनस्सं सोकसत्तलं - अयं वुच्चति "सोको" ।

(५) तत्थ कतमो परिदेवो ?

जातिव्यसनेन वा फुट्ठस्स भोगव्यसनेन वा 10
फुट्ठस्स रोगव्यसनेन वा फुट्ठस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्ठस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्ठस्स अञ्जतरञ्जतरेन
व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन दुक्ख-
धम्मेन फुट्ठस्स आदेवो परिदेवो आदेवना परिदेवना
आदेवित्तं परिदेवित्तं वाचा पलापो विप्पलापो 15
लालप्पो^१ लालप्पना लालप्पित्तं^२ - अयं वुच्चति
"परिदेवो" ।

(६) तत्थ कतमं दुक्खं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फत्सजं
असातं दुक्खं वेदयितं कायसम्फत्सजा असाता 20
दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

(७) तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फत्सजं
असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फत्सजा असाता
दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दोमनस्सं" । 25

(=) तत्थ कतमो उपायासो ?

जातिव्यसनेन वा फुट्ठस्स भोगव्यसनेन वा
फुट्ठस्स रोगव्यसनेन वा फुट्ठस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्ठस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्ठस्स अञ्जतरञ्जतरेन

व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरूञ्जतरेण दुक्ख-
धम्मेण फुट्टस्स आयासो उपायासो आयासितत्तं
उपायासितत्तं - अयं वुच्चति "उपायासो" ।

(६) तत्थ कतमो अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो ?

इध यस्स ते होन्ति अनिट्ठा अकन्ता अमनापा
रूपा सद्दा गन्वा रसा फोट्ठ्वा, ये वा पनस्स ते
होन्ति अनत्यकामा अहितकामा अफासुककामा^१
अयोगक्खेमकामा; या तेहि सङ्गति समागमो
समोधानं मिस्सीभावो - अयं वुच्चति "अप्पियेहि
सम्पयोगो दुक्खो" ।

(१०) तत्थ कतमो पियेहि विप्पयोगो दुक्खो ?

इध यस्स ते होन्ति इट्ठा कन्ता मनापा रूपा
सद्दा गन्वा रसा फोट्ठ्वा, ये वा पनस्स ते होन्ति
अत्यकामा हितकामा फासुककामा योगक्खेमकामा
माता वा पिता वा भाता वा भगिनी वा मित्ता वा^२
अमच्चा^३ वा आती वा^३ सालोहिता वा; या तेहि
असङ्गति असमागमो असमोधानं अमिस्सीभावो -
अयं वुच्चति "पियेहि विप्पयोगो दुक्खो" ।

(११) तत्थ कतमं यं पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं ?

जातिधम्मानं सत्तानं एवं इच्छा उप्पज्जति -
"अहो वत, मयं न जातिधम्मा अस्साम; न च,
वत, नो जाति आगच्छेय्या" ति ! न खो पनेतं
इच्छाय पत्तव्वं । इदं पि "यं पिच्छं न लभति तं
पि दुक्खं" ।

जराधम्मानं सत्तानं ... पे०... व्याधिधम्मानं
सत्तानं ... पे०... मरणधम्मानं सत्तानं ... पे०...
सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मानं सत्तानं एवं
इच्छा उप्पज्जति - "अहो वत, मयं न सोकपरिदेव-

१. अफामुकामा - स्या०, रो०, एवमुपरि पि । २. मी० पाण्यवे नत्थि । ३. मी०,
स्या०, रो० पोत्तपनेमु नत्थि ।

दुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा अस्ताम; न च, वत,
नो सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा आगच्छेय्युं”
ति ! न खो पनेतं इच्छाय पत्तब्बं । इदं पि “यं
पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं” ।

(१२) तत्थ कतमे सङ्खित्तेन पञ्चुपादानक्खन्वा दुक्खा ? 5

सेय्यथीदं — रूपुपादानक्खन्वो^१, वेदनुपादान-
क्खन्वो, सञ्जुपादानक्खन्वो, सङ्खारुपादान-
क्खन्वो, विञ्ज्जाणुपादानक्खन्वो । इमे वुच्चन्ति
“सङ्खित्तेन पञ्चुपादानक्खन्वा दुक्खा” ।

इदं वुच्चति “दुक्खं अरियसच्चं” ।

10

२. समुदयसच्चं

३. तत्थ कतमं दुक्खसमुदयं^२ अरियसच्चं ?

यायं तण्हा पोन्नोभविका^३ नन्दिरागसहगता तत्रतत्राभिनन्दिनी,
सेय्यथीदं — कामतण्हा, भवतण्हा, विभवतण्हा ।

४. सा खो पनेसा तण्हा कत्थ उप्पज्जमाना उप्पज्जति, कत्थ
निविसमाना निविसति ?

13

यं लोके पियरूपं सातरूपं, एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्प-
ज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

५. किञ्च लोके पियरूपं सातरूपं ?

चक्खुं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना
उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सोतं लोके ... पे०... धानं 20 B 107
लोके ... जिह्वा लोके ... कायो लोके ... मनो लोके पियरूपं सातरूपं ।
एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

रूपा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दा लोके ... पे०...
गन्धा लोके ... रसा लोके ... फोदुब्बा लोके ... वम्मा लोके पियरूपं 25 R. 102
सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना
निविसति ।

१. रूपुपादानक्खन्वो — सी०, स्या०, रो० । २. दुक्खसमुदयो — रो० ।

३. पोन्नोभविका — स्या०, रो० ।

- चक्षुर्विज्ञाणं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सोतविज्ञाणं
लोके ... पे०... धानविज्ञाणं लोके ... जिह्वाविज्ञाणं लोके ... काय-
विज्ञाणं लोके ... मनोविज्ञाणं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा
5 तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

- चक्षुसम्फस्सो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सोतसम्फस्सो
लोके ... पे०... धानसम्फस्सो लोके ... जिह्वासम्फस्सो लोके ... काय-
सम्फस्सो लोके ... मनोसम्फस्सो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा
10 उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

- चक्षुसम्फस्सजा वेदना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा
तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सोत-
सम्फस्सजा वेदना लोके ... पे०... धानसम्फस्सजा वेदना लोके ... जिह्वा-
सम्फस्सजा वेदना लोके ... कायसम्फस्सजा वेदना लोके ... मनोसम्फस्सजा
15 वेदना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति,
एत्थ निविसमाना निविसति ।

- रूपसञ्जा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दसञ्जा लोके
... पे०... गन्धसञ्जा लोके ... रससञ्जा लोके ... फोट्टव्वसञ्जा लोके
20 ... धम्मसञ्जा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना
उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

- रूपसञ्चेतना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दसञ्चेतना
लोके ... पे०... गन्धसञ्चेतना लोके ... रससञ्चेतना लोके ... फोट्टव्व-
25 सञ्चेतना लोके ... धम्मसञ्चेतना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा
तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

- रूपतण्हा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दतण्हा लोके ... पे०...
गन्धतण्हा लोके ... रसतण्हा लोके ... फोट्टव्वतण्हा लोके ... धम्मतण्हा
30 लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ
निविसमाना निविसति ।

रूपवित्तको लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दवित्तको
लोके ... पे०... गन्धवित्तको लोके ... रसवित्तको लोके ... फोढुब्बवित्तको
लोके ... धम्मवित्तको लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

5

रूपविचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दविचारो
लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ
निविसमाना निविसति । गन्धविचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा
तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । रस-
विचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति,
एत्थ निविसमाना निविसति । फोढुब्बविचारो लोके पियरूपं सातरूपं ।
एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।
धम्मविचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना
उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

10

15

इदं वुच्चति “दुक्खसमुदयं अरियसच्चं” ।

३. निरोधसच्चं

६. तत्थ कतमं दुक्खनिरोधं^१ अरियसच्चं ?

यो तस्सायेव तण्हाय असेसविरागनिरोधो चागो पटिनिस्सग्गो
मुत्ति अनालयो ।

७. सा खो पनेसा तण्हा कत्थ पहीयमाना पहीयति, कत्थ 20 B. 109
निरुज्झमाना निरुज्झति ?

यं लोके पियरूपं सातरूपं, एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति,
एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

८. किञ्च लोके पियरूपं सातरूपं ?

चक्खुं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना 25
पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति । सोतं लोके ... पे०... धानं
लोके ... जिन्हा लोके ... कायो लोके ... मनो लोके पियरूपं सातरूपं ।
एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

रूपा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति । सद्दा लोके ... पे०... गन्वा लोके ... रसा लोके ... फोटुव्वा लोके ... घम्मा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

5 चक्खुविञ्जाणं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति । सोतविञ्जाणं लोके ... पे०... धानविञ्जाणं लोके ... जिह्वाविञ्जाणं लोके ... काय-विञ्जाणं लोके ... मनोविञ्जाणं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

10 चक्खुसम्फत्सो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति । सोतसम्फत्सो लोके ... पे०... धानसम्फत्सो लोके ... जिह्वासम्फत्सो लोके ... काय-सम्फत्सो लोके ... मनोसम्फत्सो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

15 चक्खुसम्फत्सजा वेदना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति । सोतसम्फ-त्सजा वेदना लोके ... पे०... धानसम्फत्सजा वेदना लोके ... जिह्वा-सम्फत्सजा वेदना लोके ... कायसम्फत्सजा वेदना लोके ... मनोसम्फत्सजा वेदना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

20 रूपसञ्जा लोके ... सद्दसञ्जा लोके ... गन्धसञ्जा लोके ... रससञ्जा लोके ... फोटुव्वसञ्जा लोके ... घम्मसञ्जा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

25 रूपसञ्चेतना लोके ... सद्दसञ्चेतना लोके ... गन्ध-सञ्चेतना लोके ... रससञ्चेतना लोके ... फोटुव्वसञ्चेतना लोके ... घम्मसञ्चेतना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

30 रूपतण्हा लोके ... सद्दतण्हा लोके ... गन्धतण्हा लोके ... रसतण्हा लोके ... फोटुव्वतण्हा लोके ... घम्मतण्हा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

रूपवितक्को लोके ... सद्दवितक्को लोके ... गन्धवितक्को लोके ... रसवितक्को लोके ... फोट्ठव्ववितक्को लोके ... धम्मवितक्को लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

रूपविचारो लोके ... सद्दविचारो लोके ... गन्धविचारो लोके ... रसविचारो लोके ... फोट्ठव्वविचारो लोके ... धम्मविचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

इदं वुच्चति - “दुक्खनिरोधं अरियसच्चं” ।

४. मग्गसच्चं

६. तत्थ कतमं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं ? 10

अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्ययीदं - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

(१) तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

दुक्खे जाणं, दुक्खसमुदये जाणं, दुक्खनिरोधे 15
जाणं, दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं -
अयं वुच्चति “सम्मादिट्ठि” ।

(२) तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

नेक्खम्मसङ्कप्पो, अव्यापादसङ्कप्पो, अविहिंसा- 20
सङ्कप्पो - अयं वुच्चति “सम्मासङ्कप्पो” ।

(३) तत्थ कतमा सम्मावाचा ?

मुसावादा वेरमणी, पिसुणाय^१ वाचाय^१ वेरमणी,
फरुसाय वाचाय वेरमणी, सम्फप्पलापा वेरमणी -
अयं वुच्चति “सम्मावाचा” ।

(४) तत्थ कतमो सम्माकम्मन्तो ?

पाणातिपाता वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी,
कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी - अयं वुच्चति
“सम्माकम्मन्तो” ।

(५) तत्थ कतमो सम्माआजीवो ?

इध अरियसावको मिच्छाआजीवं पहाय
सम्माआजीवेन जीविकं कप्पेति - अयं वुच्चति
“सम्माआजीवो” ।

(६) तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

इव भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं
धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति, वायमति,
विरियं^१ आरभति, चित्तं पग्गण्हाति, पदहति ।
उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहाणाय
छन्दं जनेति, वायमति, विरियं आरभति, चित्तं
पग्गण्हाति, पदहति । अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं
उप्पादाय छन्दं जनेति, वायमति, विरियं आरभति,
चित्तं पग्गण्हाति, पदहति । उप्पन्नानं कुसलानं
धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय
वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति,
वायमति, विरियं आरभति, चित्तं पग्गण्हाति,
पदहति । अयं वुच्चति “सम्मावायामो” ।

(७) तत्थ कतमा सम्मासति ?

इध भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति
आतापी सम्पजानो सतिमा, विनेय्य लोके
अभिज्झादोमनस्सं । वेदनासु ... पे०... चित्ते
... पे०... धम्मेषु धम्मनुपस्सी विहरति आतापी
सम्पजानो सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झा-
दोमनस्सं । अयं वुच्चति “सम्मासति” ।

(८) तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

इध भिक्खु विविच्चेव कामेहि, विविच्च
अकुसलेहि धम्मेहि, सवितक्कं सविचारं विवेकजं
पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।
वितक्कविचारानं वूपसमा, अज्झत्तं सम्पसादनं,

चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं
 पीत्तिमुखं दुत्तियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।
 पीत्तिया च विरागा, उपेक्खको च विहरति, सतो
 च सम्पजानो, सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं तं
 अरिया आचिक्खन्ति — “उपेक्खको^१ सत्तिमा^२
 सुखविहारी” ति, तत्तियं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरति । सुखस्स च पहाना, दुक्खस्स च पहाना^३,
 पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा, अदुक्खम-
 सुखं उपेक्खासत्तिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरति । अयं वुच्चति “सम्मासमाधि” । 5

इदं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं” । 10

सुत्तन्तभाजनीयं ।

१२. अभिधम्मभाजनीयं

(१)

१०. चत्तारि सच्चानि — दुक्खं, दुक्खसमुदयो, दुक्खनिरोधो,
 दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ।

११. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

तण्हा — अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” । 15

१२. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि^४ च
 कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा
 च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला
 नाकुसला न च कम्मविपाका, सर्व्वं च रूपं — इदं वुच्चति “दुक्खं” । 20

१३. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय पहानं — अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

१४. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं^५

१. उपेक्खको (प) — सी० । २. पहाना — सी०, एवमुपरि वि । ३. तीणि — सी० ।
 ४. निय्यानिकं — सी० ।

अपचयगामि दिट्ठिगतान पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव कामेहि पे० पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्धा-भिञ्ज, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-समाधि ।

5 (१) तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

या पञ्जा पजानना .. पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - अयं वुच्चति "सम्मा-दिट्ठि" ।

10 (२) तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

यो तक्को वितक्को .. पे०... सम्मासङ्कप्पो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - अयं वुच्चति "सम्मा-सङ्कप्पो" ।

13 (३) तत्थ कतमा सम्मावाचा ?

15 या चतूहि वचीदुच्चरितेहि आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्मावाचा मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - अयं वुच्चति "सम्मा-वाचा" ।

20 (४) तत्थ कतमो सम्माकम्मन्तो ?

या तीहि कायदुच्चरितेहि आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्मा-कम्मन्तो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - अयं वुच्चति "सम्माकम्मन्तो" ।

25 (५) तत्थ कतमो सम्माआजीवो ?

या मिच्छा आजीवा आरति विरति पटि-विरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्माआजीवो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - अयं वुच्चति "सम्माआजीवो" ।

30

(६) तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मा-
वायामो विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरिया-
पन्नं — अयं वुच्चति “सम्मावायामो” ।

(७) तत्थ कतमा सम्मासति ?

5

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति
सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं
वुच्चति “सम्मासति” ।

(८) तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मा- 10
समाधि समाधिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरिया-
पन्नं — अयं वुच्चति “सम्मासमाधि” ।

अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी” पटिपदा” । अवसेसा धम्मा
दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(२)

१५. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

11

तण्हा च अवसेसा च किलेसा — अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

१६. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च कुसलमूलानि सासवानि,
अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा च कुसलाकुसलानं धम्मनं
विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, 20
सब्बं च रूपं — इदं वुच्चति “दुक्खं” ।

१७. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

B. 11

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं पहानं — अयं वुच्चति
“दुक्खनिरोधो” ।

१८. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

25

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव

कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं,
तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि ।
अयं वुच्चति - “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा
धम्मा दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(३)

१६. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?
तण्हा च अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा -
अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

२०. तत्थ कतमं दुक्खं ?
तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला
१० धम्मा, सासवा च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया
नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सत्त्वं च रूपं - इदं वुच्चति
“दुक्खं” ।

२१. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?
तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं
१५ धम्मानं पहानं - अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

२२. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?
इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
२० भिञ्जं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि ... पे०...
सम्मासमाधि ।

अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा धम्मा
दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(४)

२३. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?
२५ तण्हा च अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा,
तीणि च कुसलमूलानि सासवानि - अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

२४. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सब्बं च रूपं — इदं वुच्चति “दुक्खं” ।

२५. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

B. 115
R. 109

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं धम्मानं, तिण्णं च कुसलमूलानं सासवानं पहानं — अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

२६. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति — सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि ।

अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा धम्मा दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

15

(५)

२७. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

तण्हा च, अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा — अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

२८. तत्थ कतमं दुक्खं ?

20

सासवा कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सब्बं च रूपं — इदं वुच्चति “दुक्खं” ।

२९. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं धम्मानं, तिण्णं च कुसलमूलानं सासवानं, अवसेसानं च सासवानं कुसलानं धम्मानं पहानं — अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

३०. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्थानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि ... पे०...
■ सम्मासमाधि ।

अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा
धम्मा दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(६)

३१. चत्तारि सच्चानि - दुक्खं, दुक्खसमुदयो, दुक्खनिरोधो,
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ।

10 ३२. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?
तण्हा - अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

३३. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च
कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा
15 च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला
नाकुसला न च कम्मविपाका, सव्वं च रूपं - इदं वुच्चति “दुक्खं” ।

३४. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय पहानं - अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

३५. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

20 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्थानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं,
तस्मिं समये पञ्चङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो,
सम्मावायामो, सम्मासत्ति, सम्मासमाधि ।

25 (१) तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्म-
विचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति “सम्मा-
दिट्ठि” ।

(२) तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

यो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – अयं वुच्चति “सम्मा-
सङ्कप्पो” ।

(३) तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

5

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मा-
वायामो विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्ग-
परियापन्नं – अयं वुच्चति “सम्मावायामो” ।

(४) तत्थ कतमा सम्मासति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सति- 10
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – अयं
वुच्चति “सम्मासति” ।

(५) तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

या चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि
समाधिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – 15
अयं वुच्चति “सम्मासमाधि” ।

अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा धम्मा
दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(७)

३६. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

R. 111

तण्हा च, अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, 20
तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा –
अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

D. 117

३७. तत्थ कतमं दुक्खं ?

सासवा कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया
नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सव्वं च रूपं – इदं वुच्चति 25
“दुक्खं” ।

३८. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं

धम्मानं, तिण्णं च कुसलमूलानं सासवानं, अवसेसानं च सासवानं कुसलानं धम्मानं पहानं – अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

३६. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
 5 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
 भिञ्जं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिको मगो होति – सम्मादिट्ठि, सम्मा-
 सङ्कप्पो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा धम्मा
 10 दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(८)

४०. चत्तारि सच्चानि – दुक्खं, दुक्खसमुदयो, दुक्खनिरोधो, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ।

४१. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

तण्हा – अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

15 ४२. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सव्वं च रूपं – इदं वुच्चति
 20 “दुक्खं” ।

४३. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय पहानं – अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

४४. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्या-
 25 निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
 8 भिञ्जं, तस्मिं समये फत्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” ।

(६) -

४६. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

तण्हा च, अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा - अयं वुच्चति "दुक्खसमुदयो" ।

४७. तत्थ कतमं दुक्खं ?

5

सासवा कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सब्बं च रूपं - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

४८. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं 10 धम्मानं, तिण्णं च कुसलमूलानं सासवानं, अवसेसानं च सासवानं कुसलानं धम्मानं पहानं - अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधो" ।

४९. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं 15 अपच्चयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-भिञ्जं, तस्मिं समये फत्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा" ।

— ० —

§ ३. पञ्हापुच्छकं

५०. चत्तारि अरियसच्चानि - दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा 20 अरियसच्चं ।

~५१. चतुन्नं अरियसच्चानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमात्तिकानुक्कमेन

५२. समुदयसच्चं अकुसलं । मग्गसच्चं कुसलं । निरोध-

सच्चं अव्याक्तं । दुक्खसच्चं सिया कुसलं, सिया अकुसलं, सिया अव्याक्तं ।

५३. द्वे सच्चा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्ख-
मसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । निरोधसच्चं न वत्तव्वं — “सुखाय वेदनाय
5 सम्पयुत्तं” ति पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि, “अदुक्खमसुखाय
वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि । दुक्खसच्चं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं,
सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं,
सिया न वत्तव्वं — “सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि, “दुक्खाय वेदनाय
सम्पयुत्तं” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि ।

10. ५४. द्वे सच्चा विपाकधम्मधम्मा । निरोधसच्चं नेवविपाक-
नविपाकधम्मधम्मं । दुक्खसच्चं सिया विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं,
सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मं ।

५५. समुदयसच्चं अनुपादिन्नुपादानियं । द्वे सच्चा अनुपादिन्नुपादा-
निया । दुक्खसच्चं सिया उपादिन्नुपादानियं, सिया अनुपादिन्नुपादानियं ।

15 ५६. समुदयसच्चं सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं । द्वे सच्चा असङ्किलि-
ट्ठसङ्किलेसिका । दुक्खसच्चं सिया सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं, सिया
असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं ।

५७. समुदयसच्चं सवितक्कसविचारं । निरोधसच्चं अवितक्क-
अविचारं । मग्गसच्चं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
20 विचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । दुक्खसच्चं सिया सवितक्क-
सविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं, सिया
न वत्तव्वं — “सवितक्कसविचारं” ति पि, “अवितक्कविचारमत्तं” ति
पि, “अवितक्कअविचारं” ति पि ।

५८. द्वे सच्चा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया
25 उपेक्खासहगता । निरोधसच्चं न वत्तव्वं — “पीतिसहगतं” ति पि,
“सुखसहगतं” ति पि, “उपेक्खासहगतं” ति पि । दुक्खसच्चं सिया
पीतिसहगतं, सिया सुखसहगतं, सिया उपेक्खासहगतं, सिया न वत्तव्वं —
“पीतिसहगतं” ति पि, “सुखसहगतं” ति पि, “उपेक्खासहगतं” ति पि ।

५६. द्वे सच्चा नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा । समुदय-
सच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं । दुक्खसच्चं
सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं, सिया नेव दस्सनेन न
भावनाय पहातब्बं ।

६०. द्वे सच्चा नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुका । 5
समुदयसच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय पहातब्ब-
हेतुकं । दुक्खसच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय
पहातब्बहेतुकं, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुकं ।

B.

६१. समुदयसच्चं आचयगामि । मग्गसच्चं अपचयगामि^१ ।
निरोधसच्चं नेवाचयगामिनापचयगामि । दुक्खसच्चं सिया आचयगामि, 10 R. 11
सिया नेवाचयगामिनापचयगामि ।

६२. मग्गसच्चं सेक्खं । तीणि सच्चानि^२ नेवसेक्खनासेक्खा ।

६३. समुदयसच्चं परित्तं । द्वे सच्चा अप्पमाणा । दुक्ख-
सच्चं सिया परित्तं, सिया महग्गतं ।

६४. निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं अप्पमाणारम्मणं । 15
समुदयसच्चं सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं न अप्पमाणा-
रम्मणं, सिया न वत्तब्बं — “परित्तारम्मणं” ति पि, “महग्गतारम्मणं”
ति पि । दुक्खसच्चं सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं, सिया
अप्पमाणारम्मणं, सिया न वत्तब्बं — “परित्तारम्मणं” ति पि, “महग्गता-
रम्मणं” ति पि, “अप्पमाणारम्मणं” ति पि । 20

६५. समुदयसच्चं हीनं । द्वे सच्चा पणीता । दुक्खसच्चं
सिया हीनं, सिया भज्झिमं ।

६६. निरोधसच्चं अनियतं । मग्गसच्चं सम्मतनियतं । द्वे
सच्चा सिया भिच्छत्तनियता, सिया अनियता ।

६७. निरोधसच्चं अनारम्मणं । समुदयसच्चं न वत्तब्बं — 25
“मग्गारम्मणं” ति पि, “मग्गहेतुकं” ति पि, “मग्गाधिपती” ति पि ।
मग्गसच्चं न मग्गारम्मणं मग्गहेतुकं^३, सिया मग्गाधिपति, सिया न
न वत्तब्बं — “मग्गाधिपती” ति । दुक्खसच्चं सिया मग्गारम्मणं न

१. अपचयगामी — सी० । २. सच्चा — स्या०, रो० । ३. सिया मग्गहेतुकं — स्या०, रो० ।

सच्चं अव्याकृतं । दुःखसच्चं सिया कुसलं, सिया अकुसलं, सिया अव्याकृतं ।

R. 113

५३. द्वे सच्चा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्ख-
मसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । निरोधसच्चं न वत्तव्वं — “सुखाय वेदनाय
5 सम्पयुत्तं” ति पि, “दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि, “अदुक्खमसुखाय
वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि । दुःखसच्चं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं,
सिया दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं,
सिया न वत्तव्वं — “सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि, “दुःखाय वेदनाय
सम्पयुत्तं” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि ।

10. ५४. द्वे सच्चा विपाकधम्मधम्मा । निरोधसच्चं नेवविपाक-
नविपाकधम्मधम्मं । दुःखसच्चं सिया विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं,
सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मं ।

५५. समुदयसच्चं अनुपादिनुपादानियं । द्वे सच्चा अनुपादिनुपादा-
निया । दुःखसच्चं सिया उपादिनुपादानियं, सिया अनुपादिनुपादानियं ।

15 ५६. समुदयसच्चं सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं । द्वे सच्चा असङ्किलि-
ट्ठअसङ्किलेसिका । दुःखसच्चं सिया सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं, सिया
असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं ।

५७. समुदयसच्चं सवितक्कसविचारं । निरोधसच्चं अवितक्क-
अविचारं । मग्गसच्चं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
20 विचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । दुःखसच्चं सिया सवितक्क-
सविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं, सिया
न वत्तव्वं — “सवितक्कसविचारं” ति पि, “अवितक्कविचारमत्तं” ति
पि, “अवितक्कअविचारं” ति पि ।

५८. द्वे सच्चा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया
25 उपेक्खासहगता । निरोधसच्चं न वत्तव्वं — “पीतिसहगतं” ति पि,
“सुखसहगतं” ति पि, “उपेक्खासहगतं” ति पि । दुःखसच्चं सिया
पीतिसहगतं, सिया सुखसहगतं, सिया उपेक्खासहगतं, सिया न वत्तव्वं —
“पीतिसहगतं” ति पि, “सुखसहगतं” ति पि, “उपेक्खासहगतं” ति पि ।

५६. द्वे सच्चा नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा । समुदय-
सच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं । दुक्खसच्चं
सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं, सिया नेव दस्सनेन न
भावनाय पहातब्बं ।

६०. द्वे सच्चा नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुका । 5
समुदयसच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय पहातब्ब-
हेतुकं । दुक्खसच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय
पहातब्बहेतुकं, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुकं ।

६१. समुदयसच्चं आचयगामि । मग्गसच्चं अपचयगामि^१ ।
निरोधसच्चं नेवाचयगामिनापचयगामि । दुक्खसच्चं सिया आचयगामि, 10 R. 11
सिया नेवाचयगामिनापचयगामि ।

६२. मग्गसच्चं सेक्खं । तीणि सच्चानि^२ नेवसेक्खनासेक्खा ।

६३. समुदयसच्चं परित्तं । द्वे सच्चा अप्पमाणा । दुक्ख-
सच्चं सिया परित्तं, सिया महग्गतं ।

६४. निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं अप्पमाणारम्मणं । 15
समुदयसच्चं सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं न अप्पमाणा-
रम्मणं, सिया न वत्तब्बं — “परित्तारम्मणं” ति पि, “महग्गतारम्मणं”
ति पि । दुक्खसच्चं सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं, सिया
अप्पमाणारम्मणं, सिया न वत्तब्बं — “परित्तारम्मणं” ति पि, “महग्गता-
रम्मणं” ति पि, “अप्पमाणारम्मणं” ति पि । 20

६५. समुदयसच्चं हीनं । द्वे सच्चा पणीता । दुक्खसच्चं
सिया हीनं, सिया मज्झिमं ।

६६. निरोधसच्चं अनियतं । मग्गसच्चं सम्मत्तनियतं । द्वे
सच्चा सिया मिच्छत्तनियता, सिया अनियता ।

६७. निरोधसच्चं अनारम्मणं । समुदयसच्चं न वत्तब्बं — 25
“मग्गारम्मणं” ति पि, “मग्गहेतुकं” ति पि, “मग्गाधिपती” ति पि ।
मग्गसच्चं न मग्गारम्मणं मग्गहेतुकं, सिया मग्गाधिपति, सिया न
न वत्तब्बं — “मग्गाधिपती” ति । दुक्खसच्चं सिया मग्गारम्मणं न

१. अपपयगामि — सी० । २. सच्चा — स्या०, रो० । ३. सिया मग्गहेतुकं — स्या०, रो० ।

मग्गहेतुकं, सिया मग्गाधिपति, सिया न वत्तव्वं - "मग्गारम्मणं" ति पि, "मग्गाधिपती" ति पि ।

६८. द्वे सच्चा सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा - 'उप्पादिनो' ति । निरोधसच्चं न वत्तव्वं - "उप्पन्नं" ति पि, "अनुप्पन्नं" ति पि, "उप्पादी" ति पि । दुक्खसच्चं सिया उप्पन्नं, सिया अनुप्पन्नं, सिया उप्पादि ।

६९. तीणि सच्चानि सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । निरोधसच्चं न वत्तव्वं - "अतीतं" ति पि, "अनागतं" ति पि, "पच्चुप्पन्नं" ति पि ।

७०. निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं न वत्तव्वं - "अतीतारम्मणं" ति पि, "अनागतारम्मणं" ति पि, "पच्चुप्पन्नारम्मणं" ति पि । द्वे सच्चा सिया अतीतारम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न वत्तव्वा - "अतीतारम्मणा" ति पि, "अनागतारम्मणा" ति पि, "पच्चुप्पन्नारम्मणा" ति पि ।

R. 115 15 ७१. निरोधसच्चं वहिद्धा । तीणि सच्चानि सिया अज्झत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा ।

७२. निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं वहिद्धारम्मणं । समुदयसच्चं सिया अज्झत्तारम्मणं, सिया वहिद्धारम्मणं, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्मणं ।

B. 121 20 ७३. दुक्खसच्चं सिया अज्झत्तारम्मणं, सिया वहिद्धारम्मणं, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्मणं, सिया न वत्तव्वं - "अज्झत्तारम्मणं" ति पि, "वहिद्धारम्मणं" ति पि, "अज्झत्तवहिद्धारम्मणं" ति पि ।

७४. तीणि सच्चानि अनिदस्सनअप्पटिघा । दुक्खसच्चं सिया अनिदस्सनअप्पटिघं, सिया अनिदस्सनअप्पटिघं, सिया अनिदस्सनअप्पटिघं ।

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

(१)

25 ७५. समुदयसच्चं हेतु । निरोधसच्चं न हेतु । द्वे सच्चा सिया हेतू, सिया न हेतू ।

७६. द्वे सच्चा सहेतुका । निरोधसच्चं अहेतुकं । दुक्खसच्चं सिया सहेतुकं, सिया अहेतुकं ।

७७. द्वे सच्चा हेतुसम्पयुक्ता । निरोधसच्चं हेतुविष्पयुत्तं ।

दुक्खसच्चं सिया हेतुसम्पयुत्तं, सिया हेतुविष्पयुत्तं ।

७८. समुदयसच्चं हेतु चेव सहेतुकं च । निरोधसच्चं न

वत्तब्बं - “हेतु चेव सहेतुकं चा” ति पि, “सहेतुकं चेव न च हेतू” ति पि ।

मग्गसच्चं सिया हेतु चेव सहेतुकं च, सिया सहेतुकं चेव न च हेतु । 5

दुक्खसच्चं सिया हेतु चेव सहेतुकं च, सिया सहेतुकं चेव न च हेतु, सिया

न वत्तब्बं - “हेतु चेव सहेतुकं चा” ति पि, “सहेतुकं चेव न च हेतू” ति पि ।

७९. समुदयसच्चं हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तं च । निरोधसच्चं

न वत्तब्बं - “हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तं चा” ति पि, “हेतुसम्पयुत्तं चेव न च

हेतू” ति पि । मग्गसच्चं सिया हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तं च, सिया हेतुसम्प- 10

युत्तं चेव न च हेतु । दुक्खसच्चं सिया हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तं च, सिया

हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतु, सिया न वत्तब्बं - “हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तं

चा” ति पि, “हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतू” ति पि ।

८०. निरोधसच्चं न हेतु अहेतुकं । समुदयसच्चं न वत्तब्बं -

“न हेतु सहेतुकं” ति पि, “न हेतु अहेतुकं” ति पि । मग्गसच्चं 15

सिया न हेतु सहेतुकं, सिया न वत्तब्बं - “न हेतु सहेतुकं” ति पि, “न हेतु

अहेतुकं” ति पि । दुक्खसच्चं सिया न हेतु सहेतुकं, सिया न हेतु अहेतुकं,

सिया न वत्तब्बं - “न हेतु सहेतुकं” ति पि, “न हेतु अहेतुकं” ति पि ।

(२)

८१. तीणि सच्चानि सप्पच्चया । निरोधसच्चं अप्पच्चयं । R. 116

८२. तीणि सच्चानि सङ्खता । निरोधसच्चं असङ्खतं । 20

८३. तीणि सच्चानि अनिदस्सना । दुक्खसच्चं सिया सनि-

दस्सनं, सिया अनिदस्सनं ।

८४. तीणि सच्चानि अप्पटिघा । दुक्खसच्चं सिया सप्पटिघं,

सिया अप्पटिघं ।

८५. तीणि सच्चानि अरूपानि । दुक्खसच्चं सिया रूपं, 25

सिया अरूपं ।

८६. द्वे सच्चा लोकिया । द्वे सच्चा लोकुत्तरा; केनचि

विज्जेय्या, केनचि न विज्जेय्या । B. 122

(३)

८७. समुदयसच्चं आसवो । द्वे सच्चा नो आसवा । दुःख-
सच्चं सिया आसवो, सिया नो आसवो ।

८८. द्वे सच्चा सासवा । द्वे सच्चा अनासवा ।

८९. समुदयसच्चं आसवसम्पयुत्तं^१ । द्वे सच्चा आसव-
५ विष्पयुत्ता । दुःखसच्चं सिया आसवसम्पयुत्तं, सिया आसवविष्पयुत्तं ।

९०. समुदयसच्चं आसवो चेव सासवं च । द्वे सच्चा न
वत्तव्वा - "आसवा चेव सासवा चा" ति पि, "सासवा चेव नो च
आसवा" ति पि । दुःखसच्चं सिया आसवो चेव सासवं च, सिया सासवं
चेव नो च आसवो ।

१० ९१. समुदयसच्चं आसवो चेव आसवसम्पयुत्तं च । द्वे
सच्चा न वत्तव्वा - "आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा" ति पि, "आसव-
सम्पयुत्ता चेव नो च आसवा" ति पि । दुःखसच्चं सिया आसवो चेव
आसवसम्पयुत्तं च, सिया आसवसम्पयुत्तं चेव नो च आसवो, सिया न
वत्तव्वं - "आसवो चेव आसवसम्पयुत्तं चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्तं
१५ चेव नो च आसवो" ति पि ।

९२. द्वे सच्चा आसवविष्पयुत्तअनासवा । समुदयसच्चं न
वत्तव्वं - "आसवविष्पयुत्तसासवं" ति पि, "आसवविष्पयुत्तअनासवं"
ति पि । दुःखसच्चं सिया आसवविष्पयुत्तसासवं, सिया न वत्तव्वं -
"आसवविष्पयुत्तसासवं" ति पि, "आसवविष्पयुत्तअनासवं" ति पि ।

(४)

२० ९३. समुदयसच्चं संयोजनं । द्वे सच्चा नो संयोजना ।
दुःखसच्चं सिया संयोजनं, सिया नो संयोजनं ।

९४. द्वे सच्चा संयोजनिया । द्वे सच्चा असंयोजनिया ।

९५. समुदयसच्चं संयोजनसम्पयुत्तं । द्वे सच्चा संयोजन-
विष्पयुत्ता । दुःखसच्चं सिया संयोजनसम्पयुत्तं, सिया संयोजनविष्पयुत्तं ।

२५ ९६. समुदयसच्चं संयोजनं चेव संयोजनियं च । द्वे सच्चा
न वत्तव्वा - "संयोजना चेव संयोजनिया चा" ति पि, "संयोजनिया

चेव नो च संयोजना” ति पि । दुक्खसच्चं सिया संयोजनं चेव संयोजनियं च, सिया संयोजनियं चेव नो च संयोजनं ।

६७. समुदयसच्चं संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं च । द्वे सच्चा न वत्तब्बा — “संयोजना चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजना” ति पि । दुक्खसच्चं सिया संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं च, सिया संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तब्बं — “संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं” ति पि ।

R. 11

B. 11

६८. द्वे सच्चा संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनिया । समुदयसच्चं न वत्तब्बं — “संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियं” ति पि, “संयोजनविप्पयुत्त-असंयोजनियं” ति पि । दुक्खसच्चं सिया संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियं, सिया न वत्तब्बं — “संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियं” ति पि, “संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियं” ति पि ।

(५)

६९. समुदयसच्चं गन्थो । द्वे सच्चा नो गन्था । दुक्खसच्चं सिया गन्थो, सिया नो गन्थो ।

13

१००. द्वे सच्चा गन्थनिया । द्वे सच्चा अगन्थनिया ।

१०१. द्वे सच्चा गन्थविप्पयुत्ता । द्वे सच्चा सिया गन्थसम्पयुत्ता, सिया गन्थविप्पयुत्ता ।

१०२. समुदयसच्चं गन्थो चेव गन्थनियं च । द्वे सच्चा न वत्तब्बा — “गन्था चेव गन्थनिया चा” ति पि, “गन्थनिया चेव नो च गन्था” ति पि । दुक्खसच्चं सिया गन्थो चेव गन्थनियं च, सिया गन्थनियं चेव नो च गन्थो ।

20

१०३. समुदयसच्चं गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं च, सिया न वत्तब्बं — “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो” ति पि । द्वे सच्चा न वत्तब्बा — “गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था” ति पि । दुक्खसच्चं सिया गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं च, सिया गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो,

25

सिया न वत्तव्वं - “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्तं
चेव नो च गन्थो” ति पि ।

१०४. द्वे सच्चा गन्थविप्पयुत्तअगन्थनिया । द्वे सच्चा सिया
गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया न वत्तव्वा - “गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया”
5 ति पि, “गन्थविप्पयुत्तअगन्थनिया” ति पि ।

(६-८)

१०५. समुदयसच्चं ओघो ... पे०... योगो ... पे०... नीवरणं ।
द्वे सच्चा नो नीवरणा । दुक्खसच्चं सिया नीवरणं, सिया नो नीवरणं ।

१०६. द्वे सच्चा नीवरणिया ? द्वे सच्चा अनीवरणिया ।

118 १०७. समुदयसच्चं नीवरणसम्पयुत्तं । द्वे सच्चा नीवरण-
10 विप्पयुत्ता । दुक्खसच्चं सिया नीवरणसम्पयुत्तं, सिया नीवरणविप्पयुत्तं ।

१०८. समुदयसच्चं नीवरणं चेव नीवरणियं च । द्वे सच्चा
न वत्तव्वा - “नीवरणा चेव नीवरणिया चा” ति पि, “नीवरणिया चेव
नो च नीवरणा” ति पि । दुक्खसच्चं सिया नीवरणं चेव नीवरणियं च,
सिया नीवरणियं चेव नो च नीवरणं ।

15 १०९. समुदयसच्चं नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं च । द्वे
सच्चा न वत्तव्वा - “नीवरणा चेव नीवरणसम्पयुत्ता चा” ति पि,
“नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीवरणा” ति पि । दुक्खसच्चं
सिया नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं च, सिया नीवरणसम्पयुत्तं
चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वं - “नीवरणं चेव नीव-
20 रणसम्पयुत्तं चा” ति पि, “नीवरणसम्पयुत्तं चेव नो च नीवरणं”
ति पि । द्वे सच्चा नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया । समुदयसच्चं न
वत्तव्वं - “नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियं” ति पि, “नीवरणविप्पयुत्तअनी-
वरणियं” ति पि । दुक्खसच्चं मिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियं,
सिया न वत्तव्वं - “नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियं” ति पि, “नीवरणविप्प-
25 युत्तअनीवरणियं” ति पि ।

(९)

११०. तीणि सच्चानि नो परामासा । दुक्खसच्चं सिया परा-
मासो, सिया नो परामासो ।

१११. द्वे सच्चा परामट्टा । द्वे सच्चा अपरामट्टा ।

११२. द्वे सच्चा परामासविप्पयुत्ता । समुदयसच्चं सिया परामाससम्पयुत्तं, सिया परामासविप्पयुत्तं । दुक्खसच्चं सिया परामाससम्पयुत्तं, सिया परामासविप्पयुत्तं, सिया न वत्तब्बं — “परामाससम्पयुत्तं” ति पि, “परामासविप्पयुत्तं” ति पि ।

5

११३. समुदयसच्चं न वत्तब्बं — “परामासो चेव परामट्ठं चा” ति, परामट्ठं चेव नो च परामासो । द्वे सच्चा न वत्तब्बा — “परामासा चेव परामट्टा चा” ति पि, “परामट्टा ज्ञेव नो च परामासा” ति पि । दुक्खसच्चं सिया परामासो चेव परामट्ठं च, सिया परामट्ठं चेव नो च परामासो ।

10

११४. द्वे सच्चा परामासविप्पयुत्तअपरामट्टा । द्वे सच्चा सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा, सिया न वत्तब्बा — “परामासविप्पयुत्तपरामट्टा” ति पि, “परामासविप्पयुत्तअपरामट्टा” ति पि ।

(१०)

११५. द्वे सच्चा सारम्मणा । निरोधसच्चं अनारम्मणं । दुक्खसच्चं सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

15

११६. तीणि सच्चानि नो चित्ता । दुक्खसच्चं सिया चित्तं, सिया नो चित्तं ।

११७. द्वे सच्चा चेतसिका । निरोधसच्चं अचेतसिकं । दुक्खसच्चं सिया चेतसिकं, सिया अचेतसिकं ।

११८. द्वे सच्चा चित्तसम्पयुत्ता । निरोधसच्चं चित्तविप्पयुत्तं । दुक्खसच्चं सिया चित्तसम्पयुत्तं, सिया चित्तविप्पयुत्तं, सिया न वत्तब्बं — “चित्तेन सम्पयुत्तं” ति पि, “चित्तेन विप्पयुत्तं” ति पि ।

25

११९. द्वे सच्चा चित्तसंसट्ठा । निरोधसच्चं चित्तविसंसट्ठं । दुक्खसच्चं सिया चित्तसंसट्ठं, सिया चित्तविसंसट्ठं, सिया न वत्तब्बं — “चित्तेन संसट्ठं” ति पि, “चित्तेन विसंसट्ठं” ति पि ।

१२०. द्वे सच्चा चित्तसमुद्धाना । निरोधसच्चं नो चित्तसमुद्धानं । दुक्खसच्चं सिया चित्तसमुद्धानं, सिया नो चित्तसमुद्धानं ।

१२१. द्वे सच्चा चित्तसहभूतो । निरोधसच्चं नो चित्तसहभू ।
दुःखसच्चं सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

१२२. द्वे सच्चा चित्तानुपरिवर्तिनो । निरोधसच्चं नो चित्ता-
नुपरिवर्ति । दुःखसच्चं सिया चित्तानुपरिवर्ति, सिया नो चित्तानु-
५ परिवर्ति ।

५, १२३

२. ११९

१२३. द्वे सच्चा चित्तसंसद्वसमुद्धाना । निरोधसच्चं नो चित्त-
संसद्वसमुद्धानं । दुःखसच्चं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानं, सिया नो चित्त-
संसद्वसमुद्धानं ।

१२४. द्वे सच्चा चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभूतो । निरोधसच्चं नो
१० चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू । दुःखसच्चं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू,
सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू ।

१२५. द्वे सच्चा चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्तिनो । निरोध-
सच्चं नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्ति । दुःखसच्चं सिया चित्तसंसद्व-
समुद्धानानुपरिवर्ति, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्ति ।

१२६. तीणि सच्चानि^१ बाहिरा । दुःखसच्चं सिया अज्झत्तं^२,
१५ सिया बाहिरं ।

(११)

१२७. तीणि सच्चानि नो उपादा । दुःखसच्चं सिया उपादा,
सिया नो उपादा ।

१२८. तीणि सच्चानि अनुपादिन्ना । दुःखसच्चं सिया उपा-
२० दिन्नं, सिया अनुपादिन्नं ।

१२९. समुदयसच्चं उपादानं । द्वे सच्चा नो उपादाना ।
दुःखसच्चं सिया उपादानं, सिया नो उपादानं ।

१३०. द्वे सच्चा उपादानिया । द्वे सच्चा अनुपादानिया ।

१३१. द्वे सच्चा उपादानविप्पयुत्ता । द्वे सच्चा सिया उपा-
२५ दानसम्पयुत्ता, सिया उपादानविप्पयुत्ता ।

१३२. समुदयसच्चं उपादानं चैव उपादानियं च । द्वे सच्चा
न वत्तब्बा - "उपादाना चैव उपादानिया चा" ति पि, "उपादानिया चैव

नो च उपादाना” ति पि । दुक्खसच्चं सिया उपादानं चेव उपादानियं च, सिया उपादानियं चेव नो च उपादानं ।

१३३. समुदयसच्चं सिया उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं च, सिया न वत्तव्वं — “उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं” ति पि । द्वे सच्चा न वत्तव्वा — 5
“उपादाना चेव उपादानसम्पयुत्ता चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादाना” ति पि । दुक्खसच्चं सिया उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं च, सिया उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वं —
“उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं” ति पि । 10

१३४. द्वे सच्चा उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया । द्वे सच्चा सिया उपादानविप्पयुत्तउपादानिया, सिया न वत्तव्वा — “उपादानविप्पयुत्तउपादानिया” ति पि, “उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया” ति पि ।
(१२)

१३५. समुदयसच्चं किलेसो । द्वे सच्चा नो किलेसा । दुक्खसच्चं सिया किलेसो, सिया नो किलेसो । 15

१३६. द्वे सच्चा सङ्किलेसिका । द्वे सच्चा असङ्किलेसिका ।

१३७. समुदयसच्चं सङ्किलिट्ठं । द्वे सच्चा असङ्किलिट्ठा । दुक्खसच्चं सिया सङ्किलिट्ठं, सिया असङ्किलिट्ठं ।

१३८. समुदयसच्चं किलेससम्पयुत्तं । द्वे सच्चा किलेसविप्पयुत्ता । दुक्खसच्चं सिया किलेससम्पयुत्तं, सिया किलेसविप्पयुत्तं । 20

१३९. समुदयसच्चं किलेसो चेव सङ्किलेसिकं च । द्वे सच्चा न वत्तव्वा — “किलेसा चेव सङ्किलेसिका चा” ति पि, “सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसा” ति पि । दुक्खसच्चं सिया किलेसो चेव सङ्किलेसिकं च, सिया सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो ।

१४०. समुदयसच्चं किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं च । द्वे सच्चा न वत्तव्वा — “किलेसा चेव सङ्किलिट्ठा चा” ति पि, “सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसा” ति पि । दुक्खसच्चं सिया किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं च, सिया सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं — “किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं चा” ति पि, “सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो” ति पि । 25

१४१ समुदयसच्चं किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं च । द्वे सच्चा न वत्तव्या - “किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा” ति पि । दुक्खसच्चं सिया किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं च, सिया किलेससम्पयुत्तं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्यं -
 5 “किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्तं चेव नो च किलेसो” ति पि ।

१४२. द्वे सच्चा किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका । समुदयसच्चं न वत्तव्यं - “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं” ति पि, “किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिकं” ति पि । दुक्खसच्चं सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं,
 10 सिया न वत्तव्यं - “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं” ति पि, “किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिकं” ति पि ।

(१३)

R. 121

१४३. द्वे सच्चा न दस्सनेन पहातव्या । द्वे सच्चा सिया दस्सनेन पहातव्या, सिया न दस्सनेन पहातव्या ।

१४४. द्वे सच्चा न भावनाय पहातव्या । द्वे सच्चा सिया
 15 भावनाय पहातव्या, सिया न भावनाय पहातव्या ।

१४५. द्वे सच्चा न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । द्वे सच्चा सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।

१४६. द्वे सच्चा न भावनाय पहातव्वहेतुका । द्वे सच्चा सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

१४७. समुदयसच्चं सवितक्कं । निरोधसच्चं अवितक्कं ।
 20 द्वे सच्चा सिया सवितक्का, सिया अवितक्का ।

१४८. समुदयसच्चं सविचारं । निरोधसच्चं अविचारं । द्वे सच्चा सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

१४९. निरोधसच्चं अप्पोतिकं । तीणि सच्चानि सिया सप्पी-
 25 तिका, सिया अप्पोतिका ।

१५०. निरोधसच्चं न पीतिसहगतं । तीणि सच्चानि सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

१५१. निरोधसच्चं न सुखसहगतं । तीणि सच्चानि सिया
सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

B. i

१५२. निरोधसच्चं न उपेक्खासहगतं । तीणि सच्चानि सिया
उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता ।

१५३. समुदयसच्चं कामावचरं । द्वे सच्चा न कामावचरा । 5
दुक्खसच्चं सिया कामावचरं, सिया न कामावचरं ।

१५४. तीणि सच्चानि न रूपावचरा । दुक्खसच्चं सिया रूपा-
वचरं, सिया न रूपावचरं ।

१५५. तीणि सच्चानि न अरूपावचरा । दुक्खसच्चं सिया
अरूपावचरं, सिया न अरूपावचरं । 10

१५६. द्वे सच्चा परियापन्ना । द्वे सच्चा अपरियापन्ना ।

१५७. मग्गसच्चं निय्यानिकं । तीणि सच्चानि अनिय्यानिका ।

१५८. मग्गसच्चं नियतं । निरोधसच्चं अनियतं । द्वे सच्चा
सिया नियता, सिया अनियता ।

१५९. द्वे सच्चा सउत्तरा । द्वे सच्चा अनुत्तरा । 15

१६०. समुदयसच्चं सरणं । द्वे सच्चा अरणा । दुक्खसच्चं
सिया सरणं, सिया अरणं ति ।

सच्चविमङ्गो निद्धितो ।

५. इन्द्रियविभङ्गो

§ १. अभिधम्मभाजनीयं

१. वावीसतिन्द्रियानि — चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीविन्द्रियं, सुखिन्द्रियं, दुक्खिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, दोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं,

५ अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं, अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं ।

२. तत्थ कतमं चक्खुन्द्रियं ?

यं चक्खु चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुब्बो गामो पेसो — इदं वुच्चति “चक्खुन्द्रियं” ।

३. तत्थ कतमं सोतिन्द्रियं ... पे०... घानिन्द्रियं ... पे०... जिह्विन्द्रियं ... पे०... कायिन्द्रियं ?

यो कायो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुब्बो गामो पेसो — इदं वुच्चति “कायिन्द्रियं” ।

४. तत्थ कतमं मनिन्द्रियं ?

एकविधेन मनिन्द्रियं — फस्ससम्पयुत्तं ।

१५ दुविधेन मनिन्द्रियं — अत्थि सहेतुकं, अत्थि अहेतुकं ।

तिविधेन मनिन्द्रियं — अत्थि कुसलं, अत्थि अकुसलं, अत्थि अट्ठ्याकर्तं ।

चतुर्विधेन मनिन्द्रियं — अत्थि कामावचरं, अत्थि रूपावचरं, अत्थि अरूपावचरं, अत्थि अपरियापन्नं ।

२० पञ्चविधेन मनिन्द्रियं — अत्थि सुखिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि दुक्खिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तं ।

छव्विधेन मनिन्द्रियं — चक्खुविञ्जाणं ... पे०... मनोविञ्जाणं । एवं छव्विधेन मनिन्द्रियं ।

सत्तविधेन मनिन्द्रियं — चक्खुविञ्जाणं ... पे०... कायविञ्जाणं,
मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु । एवं सत्तविधेन मनिन्द्रियं ।

अट्ठविधेन मनिन्द्रियं — चक्खुविञ्जाणं ... पे०... कायविञ्जाणं
अत्थि सुखसहगतं, अत्थि दुक्खसहगतं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु ।
एवं अट्ठविधेन मनिन्द्रियं ।

5

नवविधेन मनिन्द्रियं — चक्खुविञ्जाणं ... पे०... कायविञ्जाणं,
मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि
अव्याकता । एवं नवविधेन मनिन्द्रियं ।

B.

दसविधेन मनिन्द्रियं — चक्खुविञ्जाणं ... पे०... कायविञ्जाणं
अत्थि सुखसहगतं, अत्थि दुक्खसहगतं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु 10
अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं दसविधेन
मनिन्द्रियं ... पे०... एवं बहुविधेन मनिन्द्रियं । इदं वुच्चति “मनिन्द्रियं” ।

५. तत्थ कतमं इत्थिन्द्रियं ?

यं इत्थिया इत्थिलिङ्गं^१ इत्थिनिमित्तं इत्थिकुत्तं इत्थाकप्पो
इत्थत्तं^२ इत्थिभावो — इदं वुच्चति “इत्थिन्द्रियं” ।

15

६. तत्थ कतमं पुरिसिन्द्रियं ?

यं^३ पुरिसस्स पुरिसलिङ्गं पुरिसनिमित्तं पुरिसकुत्तं पुरिसा-
कप्पो पुरिसत्तं पुरिसभावो — इदं वुच्चति “पुरिसिन्द्रियं” ।

R. 125

७. तत्थ कतमं जीवितिन्द्रियं ?

जीवितिन्द्रियं दुविधेन — अत्थि रूपजीवितिन्द्रियं, अत्थि अरूप- 20
जीवितिन्द्रियं ।

(१) तत्थ कतमं रूपजीवितिन्द्रियं ?

यो तेसं रूपीनं घम्मानं आयु ठित्ति यपना यापना
इरियना वत्तना पालना जीवितं जीवितिन्द्रियं —
इदं वुच्चति “रूपजीवितिन्द्रियं” ।

25

(२) तत्थ कतमं अरूपजीवितिन्द्रियं ?

यो तेसं अरूपीनं घम्मानं आयु ठित्ति यपना
यापना इरियना वत्तना पालना जीवितं जीवितिन्द्रियं
— इदं वुच्चति “अरूपजीवितिन्द्रियं” ।

इदं वुच्चति "जीवितिन्द्रियं" ।

८. तत्थ कतमं मुक्खिन्द्रियं ?

यं कायिकं सातं कायिकं सुखं कायसम्पत्सजं सातं सुखं वेदयितं कायसम्पत्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सुखिन्द्रियं" ।

5 ९. तत्थ कतमं दुक्खिन्द्रियं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्पत्सजं असातं दुक्खं वेदयितं कायसम्पत्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खिन्द्रियं" ।

१०. तत्थ कतमं सोमनस्सिन्द्रियं ?

10 यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पत्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्पत्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सोमनस्सिन्द्रियं" ।

B. 120

११. तत्थ कतमं दोमनस्सिन्द्रियं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्पत्सजं असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्पत्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दोमन-
15 स्सिन्द्रियं" ।

१२. तत्थ कतमं उपेक्खिन्द्रियं ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्पत्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्पत्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - इदं वुच्चति "उपेक्खि-
न्द्रियं" ।

20 १३. तत्थ कतमं सद्धिन्द्रियं ?

या सद्धा सद्धहना ओकप्पना अभिप्पसादो सद्धा सद्धिन्द्रियं सद्धावलं - इदं वुच्चति "सद्धिन्द्रियं" ।

१४. तत्थ कतमं विरियिन्द्रियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो निक्कमो परक्कमो उय्यामो वायामो
25 उस्साहो उस्सोन्ही^१ थामो ठिति^२ असिथिलपरक्कमता अनिक्खित्तद्धता
अनिक्खित्तघुरता घुरसम्पग्गाहो विरियं विरियिन्द्रियं विरियवलं^३ - इदं
वुच्चति "विरियिन्द्रियं" ।

R. 124

१. उस्सोन्ही - मी०, रो० । २. थिति - सी०, म्हा०, रो० । ३. विरियवलं सम्मा-
वायामो - स्वा०, रो० ।

१५. तत्थ कतमं सत्तिन्द्रियं ?

या सति अनुस्सति पटिस्सति सति सरणता धारणता अपिला-
पनता असम्मुस्सनता^१ सति सत्तिन्द्रियं सतिबलं सम्मासति — इदं वुच्चति
“सत्तिन्द्रियं” ।

१६. तत्थ कतमं समाधिन्द्रियं ?

5

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति अवट्ठिति अविसाहारो अविकल्पो
अविसाहटमानसता समथो समाधिन्द्रियं समाधिबलं सम्मासमाधि — इदं
वुच्चति “समाधिन्द्रियं” ।

१७. तत्थ कतमं पञ्जिन्द्रियं ?

या पञ्ञा पजानता ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — 10
इदं वुच्चति “पञ्जिन्द्रियं” ।

१८. तत्थ कतमं अनञ्ञातञ्ञस्सामीतिन्द्रियं ?

या तेसं धम्मानं अनञ्ञातानं^२ अदिट्ठानं अप्पत्तानं अविदितानं
असच्छिकतानं सच्छिकिरियाय पञ्ञा पजानता ... पे०... अमोहो
धम्मविचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मगगङ्गं मगपरियापन्नं 15
— इदं वुच्चति “अनञ्ञातञ्ञस्सामीतिन्द्रियं” ।

१९. तत्थ कतमं अञ्जिन्द्रियं ?

या तेसं धम्मानं ज्ञातानं दिट्ठानं पत्तानं विदितानं सच्छिकतानं
सच्छिकिरियाय पञ्ञा पजानता ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मा-
दिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मगगङ्गं मगपरियापन्नं — इदं वुच्चति 20
अञ्जिन्द्रियं ।

२०. तत्थ कतमं अञ्ञाताविन्द्रियं ?

B. 131

या तेसं धम्मानं अञ्ञातावीनं दिट्ठानं पत्तानं विदितानं सच्छि-
कतानं सच्छिकिरियाय पञ्ञा पजानता .. पे०... अमोहो धम्मविचयो
सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मगगङ्गं मगपरियापन्नं — इदं वुच्चति 25
“अञ्ञाताविन्द्रियं” ।

§ २. पञ्चापुच्छकं

२१. वावीसतिन्द्रियानि - चक्षुन्द्रियं, श्रोत्रिन्द्रियं, घ्राणिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, सुखिन्द्रियं, दुक्खिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, दोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं, अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं, अञ्जिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं ।

२२. वावीसतीनं इन्द्रियानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिफानुक्कमेन

२३. दसिन्द्रिया अव्याकता । दोमनस्सिन्द्रियं अकुसलं । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं कुसलं । चत्तारिन्द्रिया सिया कुसला, सिया अव्याकता । छ इन्द्रिया सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता ।

२४. द्वादसिन्द्रिया न वत्तव्वा - “सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि । छ इन्द्रिया सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । तीणिन्द्रिया सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । जीवितिन्द्रियं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं - “सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं” ति पि ।

२५. सतिन्द्रिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । तीणिन्द्रिया विपाका । द्विन्द्रिया विपाकधम्मधम्मा । अञ्जिन्द्रियं सिया विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं । नविन्द्रिया सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

२६. नविन्द्रिया उपादिनुपादानिया । दोमनस्सिन्द्रियं अनुपादिनुपादानियं । तीणिन्द्रिया अनुपादिअनुपादानिया । नविन्द्रिया

सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्न-
अनुपादानिया ।

२७. नविन्द्रिया असङ्किलिटुसङ्किलेसिका । दोमनस्सिन्द्रियं
सङ्किलिटुसङ्किलेसिकं । तीणिन्द्रिया असङ्किलिटुअसङ्किलेसिका । तीणि-
न्द्रिया सिया असङ्किलिटुसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिटुअसङ्किलेसिका । 5
छ इन्द्रिया सिया सङ्किलिटुसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिटुसङ्किलेसिका,
सिया असङ्किलिटुअसङ्किलेसिका ।

२८. नविन्द्रिया अवितक्कअविचारा । दोमनस्सिन्द्रियं सवितक्क-
सविचारं । उपेक्खिन्द्रियं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
अविचारं । एकादसिन्द्रिया सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्क- 10
विचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा ।

२९. एकादसिन्द्रिया न वत्तब्बा - "पीतिसहगता" ति पि,
"सुखसहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि । सोमन्नस्सिन्द्रियं
सिया पीतिसहगतं न सुखसहगतं न उपेक्खासहगतं, सिया न वत्तब्बं -
"पीतिसहगतं" ति । छ इन्द्रिया सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, 15
सिया उपेक्खासहगता । चत्तारिन्द्रिया सिया पीतिसहगता, सिया सुख-
सहगता, सिया उपेक्खासहगता, सिया न वत्तब्बा - "पीतिसहगता" ति
पि, "सुखसहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि ।

३०. पन्नरसिन्द्रिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा ।
दोमनस्सिन्द्रियं सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं । 20
छ इन्द्रिया सिया दस्सनेन पहातब्बा, सिया भावनाय पहातब्बा, सिया नेव
दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा ।

३१. पन्नरसिन्द्रिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।
दोमनस्सिन्द्रियं सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुकं, सिया भावनाय पहातव्व-
हेतुकं । छ इन्द्रिया सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया भावनाय 25
पहातव्वहेतुका, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

३२. दसिन्द्रिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो । दोमनस्सिन्द्रियं
आचयगामि । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं अपचयगामि । अञ्जिन्द्रियं
सिया अपचयगामि, सिया नेवाचयगामिनापचयगामि । नविन्द्रिया सिया
आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो । 30

३३. दसिन्द्रिया नेवसेक्खनासेक्खा । द्विन्द्रिया सेक्खा । अञ्ज्जा-
ताविन्द्रियं असेक्खं । नविन्द्रिया सिया सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया
नेवसेक्खनासेक्खा ।

३४. दसिन्द्रिया परित्ता । तीणिन्द्रिया अप्पमाणा । नविन्द्रिया
५ सिया परित्ता, सिया महग्गता, सिया अप्पमाणा ।

३५. सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । द्विन्द्रिया परित्तारम्मणा ।
तीणिन्द्रिया अप्पमाणारम्मणा । दोमनस्सिन्द्रियं सिया परित्तारम्मणं
सिया महग्गतारम्मणं, न अप्पमाणारम्मणं, सिया न वत्तब्बं - "परित्ता-
रम्मणं" ति पि, "महग्गतारम्मणं" ति पि । नविन्द्रिया सिया परित्ता-
१० रम्मणा, सिया महग्गतारम्मणा, सिया अप्पमाणारम्मणा, सिया न वत्तब्बा
- "परित्तारम्मणा" ति पि, "महग्गतारम्मणा" ति पि, "अप्पमाणा-
रम्मणा" ति पि ।

३६. नविन्द्रिया मज्झिमा । दोमनस्सिन्द्रियं हीनं । तीणिन्द्रिया
पणीता । तीणिन्द्रिया सिया मज्झिमा, सिया पणीता । छ इन्द्रिया
१५ सिया हीना, सिया मज्झिमा, सिया पणीता ।

३७. दसिन्द्रिया अनियता । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं
सम्मत्तनियतं । चत्तारिन्द्रिया सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।
दोमनस्सिन्द्रियं सिया मिच्छत्तनियतं, सिया अनियतं । छ इन्द्रिया सिया
मिच्छत्तनियता, सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।

३८. सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । चत्तारिन्द्रिया न वत्तब्बा -
"मग्गारम्मणा" ति पि, "मग्गहेतुका" ति पि, "मग्गाधिपतिनो" ति
पि । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं न मग्गारम्मणं, सिया मग्गहेतुकं,
सिया मग्गाधिपति, सिया न वत्तब्बं - "मग्गहेतुकं" ति पि, "मग्गा-
धिपती" ति पि । अञ्जिन्द्रियं न मग्गारम्मणं, सिया मग्गहेतुकं, सिया
२५ मग्गाधिपति, सिया न वत्तब्बं - "मग्गहेतुकं" ति पि, "मग्गाधिपती"
ति पि । नविन्द्रिया सिया मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया
मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तब्बा - "मग्गारम्मणा" ति पि, "मग्ग-
हेतुका" ति पि, "मग्गाधिपतिनो" ति पि ।

३९. दसिन्द्रिया सिया उप्पन्ना, सिया उप्पादिनो, न वत्तब्बा -
३० "अनुप्पन्ना" ति । द्विन्द्रिया सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया न

वत्तव्वा — “उप्पादिनो” ति । दसिन्द्रिया सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो; सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना ।

४०. सत्तिन्द्रिया अनारम्भणा । द्विन्द्रिया पच्चुप्पन्नारम्भणा । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा — “अतीतारम्भणा” ति पि, “अनागतारम्भणा” ति पि, “पच्चुप्पन्नारम्भणा” ति पि । दसिन्द्रिया सिया अतीतारम्भणा, 5 सिया अनागतारम्भणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्भणा, सिया न वत्तव्वा — “अतीतारम्भणा” ति पि, “अनागतारम्भणा” ति पि, “पच्चुप्पन्नारम्भणा” ति पि; सिया अज्झत्ता, सिया बहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । सत्तिन्द्रिया अनारम्भणा । तीणिन्द्रिया बहिद्धारम्भणा । चत्तारिन्द्रिया सिया अज्झत्तारम्भणा, सिया बहिद्धारम्भणा, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्भणा, अट्ठिन्द्रिया 10 सिया अज्झत्तारम्भणा, सिया बहिद्धारम्भणा, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्भणा, सिया न वत्तव्वा — “अज्झत्तारम्भणा” ति पि, “बहिद्धारम्भणा” ति पि, “अज्झत्तवहिद्धारम्भणा” ति पि ।

४१. पञ्चिन्द्रिया अनिदस्सनसप्पटिघा । सत्तरसिन्द्रिया अनिदस्सनअप्पटिघा । 15

२. बुक्कमातिकानुक्कमेन

(१)

४२. चत्तारिन्द्रिया हेतू । अट्ठारसिन्द्रिया न हेतू

४३. सत्तिन्द्रिया सहेतुका । नविन्द्रिया अहेतुका । छ इन्द्रिया सिया सहेतुका, सिया अहेतुका ।

४४. सत्तिन्द्रिया हेतुसम्पयुत्ता । नविन्द्रिया हेतुविप्पयुत्ता । छ इन्द्रिया सिया हेतुसम्पयुत्ता, सिया हेतुविप्पयुत्ता । 20

४५. चत्तारिन्द्रिया हेतू चेव सहेतुका च । नविन्द्रिया न वत्तव्वा — “हेतू चेव सहेतुका चा” ति पि, “सहेतुका चेव न च हेतू” ति पि । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा — “हेतू चेव सहेतुका चा” ति । सहेतुका चेव न च हेतू । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा — “हेतू चेव सहेतुका चा” ति, सिया सहेतुका चेव न च हेतू, सिया न वत्तव्वा — “सहेतुका चेव न च 25 हेतू” ति ।

४६. चत्तारिन्द्रिया हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता च । नविन्द्रिया न वत्तव्वा — “हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा” ति पि, “हेतुसम्पयुत्ता चेव न

च हेतू" ति पि । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति, "हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू" । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - "हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति, सिया हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू, सिया न वत्तव्वा - "हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू" ति ।

■ ४७. नविन्द्रिया न हेतू अहेतुका । तीणिन्द्रिया न हेतू सहेतुका । चत्तारिन्द्रिया न वत्तव्वा - "न हेतू सहेतुका" ति पि, "न हेतू अहेतुका" ति पि । छ इन्द्रिया सिया न हेतू सहेतुका, सिया न हेतू अहेतुका ।

(२)

४८. सप्पञ्चया । सङ्खता । अनिदस्सना ।

४९. पञ्चिन्द्रिया सप्पटिघा । सत्तरसिन्द्रिया अप्पटिघा ।

10 ५०. सत्तिन्द्रिया रूपा । चुट्टसिन्द्रिया अरूपा । जीवित्तिन्द्रियं सिया रूपं, सिया अरूपं ।

५१. दसिन्द्रिया लोकिया । तीणिन्द्रिया लोकुत्तरा । नविन्द्रिया सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा; केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

(३)

५२. नो आसवा । दसिन्द्रिया सासवा । तीणिन्द्रिया अनासवा ।
15 नविन्द्रिया सिया सासवा, सिया अनासवा ।

५३. पन्नरसिन्द्रिया आसवविप्पयुत्ता । दोमनस्सिन्द्रियं आसवसम्पयुत्तं । छ इन्द्रिया सिया आसवसम्पयुत्ता, सिया आसवविप्पयुत्ता ।

५४. दसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "आसवा चेव सासवा चा" ति, "सासवा चेव नो च आसवा" । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "आसवा चेव सासवा चा" ति पि, "सासवा चेव नो च आसवा" ति पि । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "आसवा चेव सासवा चा" ति, सिया सासवा चेव नो च आसवा, सिया न वत्तव्वा - "सासवा चेव नो च आसवा" ति ।

५५. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा" ति पि । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तव्वं - "आसवो चेव आसवसम्पयुत्तं चा" ति, "आसवसम्पयुत्तं चेव नो च आसवो" । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - "आसवा चेव आसव-

सम्पयुक्ता चा" ति, सिया आसवसम्पयुक्ता चेव नो च आसवा, सिया न वत्तब्बा - "आसवसम्पयुक्ता चेव नो च आसवा" ति ।

५६. नविन्द्रिया आसवविप्पयुत्तसासवा । तीणिन्द्रिया आसव-
विप्पयुत्तअनासवा । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं - "आसवविप्पयुत्त-
सासवं" ति पि, "आसवविप्पयुत्तअनासवं" ति पि । तीणिन्द्रिया सिया 5
आसवविप्पयुत्तसासवा, सिया आसवविप्पयुत्तअनासवा । छ इन्द्रिया सिया
आसवविप्पयुत्तसासवा, सिया आसवविप्पयुत्तअनासवा, सिया न वत्तब्बा -
"आसवविप्पयुत्तसासवा" ति पि, "आसवविप्पयुत्तअनासवा" ति पि ।

(४)

५७. नो संयोजना । दसिन्द्रिया संयोजनिया । तीणिन्द्रिया
असंयोजनिया । नविन्द्रिया सिया संयोजनिया, सिया असंयोजनिया । 10

५८. पत्तरसिन्द्रिया संयोजनविप्पयुक्ता । दोमनस्सिन्द्रियं
संयोजनसम्पयुत्तं । छ इन्द्रिया सिया संयोजनसम्पयुक्ता, सिया
संयोजनविप्पयुक्ता ।

B. 136,
R. 129

५९. दसिन्द्रिया न वत्तब्बा - "संयोजना चेव संयोजनिया
चा" ति, संयोजनिया चेव नो च संयोजना । तीणिन्द्रिया न वत्तब्बा - 15
"संयोजना चेव संयोजनिया चा" ति पि, "संयोजनिया चेव नो च संयो-
जना" ति पि । नविन्द्रिया न वत्तब्बा - "संयोजना चेव संयोजनिया
चा" ति, सिया संयोजनिया चेव नो च संयोजना, सिया न वत्तब्बा -
"संयोजनिया चेव नो च संयोजना" ति ।

६०. पत्तरसिन्द्रिया न वत्तब्बा - "संयोजना चेव संयोजन- 20
सम्पयुक्ता चा" ति पि, "संयोजनसम्पयुक्ता चेव नो च संयोजना" ति पि ।
दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं - "संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं चा" ति,
संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं । छ इन्द्रिया न वत्तब्बा - "संयोजना
चेव संयोजनसम्पयुक्ता चा" ति, सिया संयोजनसम्पयुक्ता चेव नो च
संयोजना, सिया न वत्तब्बा - "संयोजनसम्पयुक्ता चेव नो च संयोजना" 25
ति ।

६१. नविन्द्रिया संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया । तीणिन्द्रिया
संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनिया । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं - "संयोजन-

विष्ययुत्तसंयोजनियं” ति पि, “संयोजनविष्ययुत्तग्रसंयोजनियं” ति पि ।
 तीणिन्द्रिया सिया संयोजनविष्ययुत्तसंयोजनिया, सिया संयोजनविष्ययुत्त-
 ग्रसंयोजनिया । छ इन्द्रिया सिया संयोजनविष्ययुत्तसंयोजनिया, सिया
 संयोजनविष्ययुत्तग्रसंयोजनिया, सिया न वत्तव्वा — “संयोजनविष्ययुत्त-
 5 संयोजनिया” ति पि, “संयोजनविष्ययुत्तग्रसंयोजनिया” ति पि ।

(५)

६२. नो गन्या । दसिन्द्रिया गन्यनिया । तीणिन्द्रिया अगन्य-
 निया । नविन्द्रिया सिया गन्यनिया, सिया अगन्यनिया ।

६३. पन्नरसिन्द्रिया गन्यविष्ययुत्ता । दोमनस्सिन्द्रियं गन्य-
 सम्पयुत्तं । छ इन्द्रिया सिया गन्यसम्पयुत्ता, सिया गन्यविष्ययुत्ता ।

10 ६४. दसिन्द्रिया न वत्तव्वा — “गन्या चेव गन्यनिया चा” ति,
 गन्यनिया चेव नो च गन्या । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा — “गन्या
 चेव गन्यनिया चा” ति पि, “गन्यनिया चेव नो च गन्या” ति पि ।
 नविन्द्रिया न वत्तव्वा — “गन्या चेव गन्यनिया चा” ति, सिया गन्यनिया
 चेव नो च गन्या, सिया न वत्तव्वा — “गन्यनिया चेव नो च गन्या” ति ।

3. 137 15 ६५. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तव्वा — “गन्या चेव गन्यसम्पयुत्ता
 चा” ति पि, “गन्यसम्पयुत्ता चेव नो च गन्या” ति पि । दोमनस्सिन्द्रियं
 न वत्तव्वं — “गन्यो चेव गन्यसम्पयुत्तं” चा ति, गन्यसम्पयुत्तं चेव नो च
 गन्यो । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा — “गन्या चेव गन्यसम्पयुत्ता चा” ति,
 सिया गन्यसम्पयुत्ता चेव नो च गन्या, सिया न वत्तव्वा — “गन्यसम्पयुत्ता
 20 चेव नो च गन्या” ति ।

R. 130 ६६. नविन्द्रिया गन्यविष्ययुत्तगन्यनिया । तीणिन्द्रिया गन्य-
 विष्ययुत्तग्रगन्यनिया । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तव्वं — “गन्यविष्ययुत्त-
 गन्यनियं” ति पि, “गन्यविष्ययुत्तग्रगन्यनियं” ति पि । तीणिन्द्रिया सिया
 गन्यविष्ययुत्तगन्यनिया, सिया गन्यविष्ययुत्तग्रगन्यनिया । छ इन्द्रिया सिया
 25 गन्यविष्ययुत्तगन्यनिया, सिया गन्यविष्ययुत्तग्रगन्यनिया, सिया न वत्तव्वा —
 “गन्यविष्ययुत्तगन्यनिया” ति पि, “गन्यविष्ययुत्तग्रगन्यनिया” ति पि ।

(६-८)

६७. नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ।

दसिन्द्रिया नीवरणिया । तीणिन्द्रिया अनीवरणिया । नविन्द्रिया सिया' नीवरणिया, सिया अनीवरणिया ।

६८. पन्नरसिन्द्रिया नीवरणविप्पयुत्ता । दोमनस्सिन्द्रियं नीवरण-सम्पयुत्तं । छ इन्द्रिया सिया नीवरणसम्पयुत्ता, सिया नीवरणविप्पयुत्ता ।

६९. दसिन्द्रिया न वत्तब्बा — “नीवरणा चेव नीवरणिया चा” 5
ति, नीवरणिया चेव नो च नीवरणा । तीणिन्द्रिया न वत्तब्बा — “नीव-
रणा चेव नीवरणिया चा” ति पि, “नीवरणिया चेव नो च नीवरणा”
ति पि । नविन्द्रिया न वत्तब्बा — “नीवरणा चेव नीवरणिया चा” ति,
सिया नीवरणिया चेव नो च नीवरणा, सिया न वत्तब्बा — “नीवरणिया
चेव नो च नीवरणा” ति । 10

७०. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तब्बा — “नीवरणा चेव नीवरण-
सम्पयुत्ता चा” ति पि, “नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीवरणा” ति पि ।
दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं — “नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं चा” ति,
नीवरणसम्पयुत्तं चेव नो च नीवरणं । छ इन्द्रिया न वत्तब्बा — “नीवरणा
चेव नीवरणसम्पयुत्ता चा” ति, सिया नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीव- 15
रणा, सिया न वत्तब्बा — “नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीवरणा” ति ।

७१. नविन्द्रिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया । तीणिन्द्रिया
नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं — “नीवरण-
विप्पयुत्तनीवरणियं” ति पि, “नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणियं” ति पि ।
तीणिन्द्रिया सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया नीवरणविप्पयुत्त- 20
अनीवरणिया । छ इन्द्रिया सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया
नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया, सिया न वत्तब्बा — “नीवरणविप्पयुत्त-
नीवरणिया” ति पि, “नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया” ति पि ।

(६)

७२. नो परामासा । दसिन्द्रिया परामट्ठा । तीणिन्द्रिया अपरा-
मट्ठा । नविन्द्रिया सिया परामट्ठा, सिया अपरामट्ठा । 25

७३. सोळसिन्द्रिया परामासविप्पयुत्ता । छ इन्द्रिया सिया
परामाससम्पयुत्ता, सिया परामासविप्पयुत्ता ।

७४ दसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "परामासा चेव परामट्ठा चो" ति, परामट्ठा चेव नो च परामासा । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "परामासो चेव परामट्ठा चा" ति पि, "परामट्ठा चेव नो च परामासा" ति पि । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "परामासा चेव परामट्ठा चा" ति, सिया परामट्ठा
 5 चेव नो च परामासा, सिया न वत्तव्वा - "परामट्ठा चेव नो च परामासा" ति ।

७५. दसिन्द्रिया परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा । तीणिन्द्रिया परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा । तीणिन्द्रिया सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा, सिया परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा । छ इन्द्रिया सिया परामासविप्पयुत्त-
 10 परामट्ठा, सिया परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा, सिया न वत्तव्वा - "परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा" ति पि, "परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा" ति पि ।

(१०)

७६. सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । चुहसिन्द्रिया सारम्मणा । जीवित्तिन्द्रियं^१ सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

७७. एकवीसत्तिन्द्रिया नो चित्ता । मनिन्द्रियं चित्तं ।

15 ७८. तेरसिन्द्रिया चेतसिका । अट्ठिन्द्रिया अचेतसिका । जीवित्तिन्द्रियं सिया चेतसिकं, सिया अचेतसिकं ।

७९. तेरसिन्द्रिया चित्तसम्पयुत्ता । सत्तिन्द्रिया चित्तविप्पयुत्ता । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसम्पयुत्तं, सिया चित्तविप्पयुत्तं । मनिन्द्रियं न वत्तव्वं - "चित्तेन सम्पयुत्तं" ति पि, "चित्तेन विप्पयुत्तं"
 20 ति पि ।

८०. तेरसिन्द्रिया चित्तसंसट्ठा । सत्तिन्द्रिया चित्तविसंसट्ठा । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसंसट्ठं, सिया चित्तविसंसट्ठं । मनिन्द्रियं न वत्तव्वं - "चित्तेन संसट्ठं" ति पि, "चित्तेन विसंसट्ठं" ति पि ।

८१. तेरसिन्द्रिया चित्तसमुट्ठाना । अट्ठिन्द्रिया नो चित्तसमुट्ठाना ।
 25 जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसमुट्ठानं, सिया नो चित्तसमुट्ठानं ।

८२. तेरसिन्द्रिया चित्तसहभुनो । अट्ठिन्द्रिया नो चित्तसहभुनो । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

८३. तेरसिन्द्रिया चित्तानुपरिवर्त्तिनो । अट्टिन्द्रिया नो चित्तानुपरिवर्त्तिनो । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तानुपरिवर्त्ति, सिया नो चित्तानुपरिवर्त्ति ।

८४. तेरसिन्द्रिया चित्तसंसद्वसमुद्धाना । अट्टिन्द्रिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धाना । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानं, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानं । 5

८५. तेरसिन्द्रिया चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभुनो । अट्टिन्द्रिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभुनो । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू ।

८६. तेरसिन्द्रिया चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्त्तिनो । अट्टिन्द्रिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्त्तिनो । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्त्ति, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्त्ति । 10

८७. छ इन्द्रिया अज्झत्तिका । सोलसिन्द्रिया वाहिरा ।

(११)

८८. सत्तिन्द्रिया उपादा । चुद्धसिन्द्रिया नो उपादा । जीवित्तिन्द्रियं सिया उपादा, सिया नो उपादा । 15

८९. नविन्द्रिया उपादिन्ना । चत्तारिन्द्रिया अनुपादिन्ना । नविन्द्रिया सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

९०. नो उपादाना । दसिन्द्रिया उपादानिया । तीणिन्द्रिया अनुपादानिया । नविन्द्रिया सिया उपादानिया, सिया अनुपादानिया ।

९१. सोलसिन्द्रिया उपादानविप्पयुत्ता । छ इन्द्रिया सिया उपादानसम्पयुत्ता, सिया उपादानविप्पयुत्ता । 20

९२. दसिन्द्रिया न वत्तव्वा — “उपादाना चेव उपादानिया चा” ति, उपादानिया चेव नो च उपादाना । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा — “उपादाना चेव उपादानिया चा” ति पि, “उपादानिया चेव नो च उपादाना” ति पि । नविन्द्रिया न वत्तव्वा — “उपादाना चेव उपादानिया चा” ति, सिया उपादानिया चेव नो च उपादाना । दसिन्द्रिया सिया उपादानिया चेव नो च उपादाना, सिया न वत्तव्वा — “उपादानिया चेव नो च उपादाना” ति । 25

६३. सोळसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "उपादाना चैव उपादान-
सम्पयुक्ता चा" ति पि, "उपादानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादाना" ति पि ।
छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - "उपादाना चैव उपादानसम्पयुक्ता चा" ति,
सिया उपादानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादाना, सिया न वत्तव्वा - "उपा-
5 दानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादाना" ति ।

६४. दसिन्द्रिया उपादानविष्ययुत्तउपादानिया । तीणिन्द्रिया
उपादानविष्ययुत्तअनुपादानिया । तीणिन्द्रिया सिया उपादानविष्ययुत्त-
उपादानिया, सिया उपादानविष्ययुत्तअनुपादानिया । छ इन्द्रिया सिया
उपादानविष्ययुत्तउपादानिया, सिया उपादानविष्ययुत्तअनुपादानिया,
10 सिया न वत्तव्वा - "उपादानविष्ययुत्तउपादानिया" ति पि, "उपादान-
विष्ययुत्तअनुपादानिया" ति पि ।

(१२)

B. 140

६५. नो किलेसा । दसिन्द्रिया सङ्किलेसिका । तीणिन्द्रिया
असङ्किलेसिका । नविन्द्रिया मिया सङ्किलेसिका, सिया असङ्किलेसिका ।

६६. पन्नरसिन्द्रिया असङ्किलिट्ठा । दोमनस्सिन्द्रियं सङ्क-
15 लिट्ठं । छ इन्द्रिया सिया सङ्किलिट्ठा, सिया असङ्किलिट्ठा ।

६७. पन्नरसिन्द्रिया किलेसविष्ययुत्ता । दोमनस्सिन्द्रियं किलेस-
सम्पयुत्तां । छ इन्द्रिया सिया किलेससम्पयुत्ता, सिया किलेसविष्ययुत्ता ।

६८. दसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलेसिका चा"
ति, सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसा । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा
20 चैव सङ्किलेसिका चा" ति पि, "सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसा" ति
पि । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलेसिका चा" ति,
सिया सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसा, सिया न वत्तव्वा - "सङ्किलेसिका
चैव नो च किलेसा" ति ।

६९. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलिट्ठा
25 चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठा चैव नो च किलेसा" ति पि । दोमनस्सिन्द्रियं
न वत्तव्वं - "किलेसो चैव सङ्किलिट्ठं चा" ति, सङ्किलिट्ठं चैव नो च
किलेसो । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलिट्ठा चा" ति,
सिया सङ्किलिट्ठा चैव नो च किलेसा, सिया न वत्तव्वा - "सङ्किलिट्ठा
चैव नो च किलेसा" ति ।

१००. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तब्बा — “किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा” ति पि । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं — “किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं चा” ति, किलेससम्पयुत्तं चेव नो च किलेसो । छ इन्द्रिया न वत्तब्बा — “किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा” ति, सिया किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा, 5 सिया न वत्तब्बा — “किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा” ति ।

१०१. नविन्द्रिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । तीणिन्द्रिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं — “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं” ति पि, “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं” ति पि । तीणिन्द्रिया सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । छ इन्द्रिया सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया न वत्तब्बा — “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका” ति पि, “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका” ति पि । 10

(१३)

१०२. पन्नरसिन्द्रिया न दस्सनेन पहातब्बा । सत्तिन्द्रिया सिया 15 B. 14 दस्सनेन पहातब्बा, सिया न दस्सनेन पहातब्बा ।

१०३. पन्नरसिन्द्रिया न भावनाय पहातब्बा । सत्तिन्द्रिया सिया भावनाय पहातब्बा, सिया न भावनाय पहातब्बा ।

१०४. पन्नरसिन्द्रिया न दस्सनेन पहातब्बहेतुका । सत्तिन्द्रिया सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातब्बहेतुका । 20

१०५. पन्नरसिन्द्रिया न भावनाय पहातब्बहेतुका । सत्तिन्द्रिया सिया भावनाय पहातब्बहेतुका, सिया न भावनाय पहातब्बहेतुका ।

१०६. नविन्द्रिया अवितक्का । दोमनस्सिन्द्रियं सवितक्कं । द्वादसिन्द्रिया सिया सवितक्का, सिया अवितक्का ।

१०७. नविन्द्रिया अविचारा । दोमनस्सिन्द्रियं सविचारं । 25 द्वादसिन्द्रिया सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

१०८. एकादसिन्द्रिया अष्पीतिका । एकादसिन्द्रिया सिया सष्पीतिका, सिया अष्पीतिका ।

१०६. एकादसिन्द्रिया न पीतिसहगता । एकादसिन्द्रिया सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

११०. द्वादसिन्द्रिया न सुखसहगता । दसिन्द्रिया सिया सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

१११. द्वादसिन्द्रिया न उपेक्षासहगता । दसिन्द्रिया सिया उपेक्षासहगता, सिया न उपेक्षासहगता ।

११२. दसिन्द्रिया कामावचरा । तीणिन्द्रिया न कामावचरा । नविन्द्रिया सिया कामावचरा, सिया न कामावचरा ।

११३. तेरसिन्द्रिया न रूपावचरा । नविन्द्रिया सिया रूपावचरा, सिया न रूपावचरा ।

११४. चुट्टसिन्द्रिया न अरूपावचरा । अट्टिन्द्रिया सिया अरूपावचरा, सिया न अरूपावचरा ।

११५. दसिन्द्रिया परियापन्ना । तीणिन्द्रिया अपरियापन्ना । नविन्द्रिया सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

R. 134 15 ११६. एकादसिन्द्रिया अनिय्यानिका । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं निय्यानिकं । दसिन्द्रिया सिया निय्यानिका, सिया अनिय्यानिका ।

११७. दसिन्द्रिया अनियता । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं नियतं । एकादसिन्द्रिया सिया नियता, सिया अनियता ।

20 ११८. दसिन्द्रिया सउत्तरा । तीणिन्द्रिया अनुत्तरा । नविन्द्रिया सिया सउत्तरा, सिया अनुत्तरा ।

११९. पन्नरसिन्द्रिया अरणा । दोमनस्सिन्द्रियं सरणं । छिन्द्रिया सिया सरणा, सिया अरणा ति ।

इन्द्रियविभङ्गो निवृत्तो ।

६. पटिच्चसमुष्पादविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

B. 142,
R. 135

१. अविज्जापच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सत्तायतनं, सत्तायतनपच्चया
फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं,
उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं सोक-
परिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा सम्भवन्ति । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख- 5
क्खन्धस्स समुदयो होति ।

२. तत्थ कतमा अविज्जा ?

दुक्खे अज्जाणं, दुक्खसमुदये अज्जाणं, दुक्खनिरोधे अज्जाणं,
दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय अज्जाणं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

३. तत्थ कतमे अविज्जापच्चया सङ्खारा ?

10

पुञ्जाभिसङ्खारो, अपुञ्जाभिसङ्खारो, आनेज्जाभिसङ्खारो,
कायसङ्खारो, वचीसङ्खारो, चित्तसङ्खारो ।

तत्थ कतमो पुञ्जाभिसङ्खारो ?

कुसला चेतना कामावचरा रूपावचरा दानमया सीलमया
भावनामया — अयं वुच्चति “पुञ्जाभिसङ्खारो” ।

15

तत्थ कतमो अपुञ्जाभिसङ्खारो ?

अकुसला चेतना कामावचरा — अयं वुच्चति “अपुञ्जाभि-
सङ्खारो” ।

तत्थ कतमो आनेज्जाभिसङ्खारो ?

कुसला चेतना अरूपावचरा — अयं वुच्चति “आनेज्जाभि- 20
सङ्खारो” ।

तत्थ कतमो कायसङ्खारो ?

कायसञ्चेतना कायसङ्खारो, वचीसञ्चेतना वचीसङ्खारो,
मनोसञ्चेतना चित्तसङ्खारो ।

इमे वुच्चन्ति “अविज्जापच्चया सङ्खारा” ।

25

४. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्झाणं ?

चक्खुविज्झाणं, सोतविज्झाणं, धानविज्झाणं, जिह्वा-
विज्झाणं, कायविज्झाणं, मनोविज्झाणं - इदं वुच्चति "सङ्खार-
पच्चया विज्झाणं" ।

5 ५. तत्थ कतमं विज्झाणपच्चया नामरूपं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति

"नामं" ।

10 तत्थ कतमं रूपं ?

चत्तारो^१ महाभूता, चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं - इदं
वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विज्झाणपच्चया
नामरूपं" ।

15 ६. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया सल्लायतनं ?

चक्खायतनं, सोतायतनं, धानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं,
मनायतनं - इदं वुच्चति "नामरूपपच्चया सल्लायतनं" ।

७. तत्थ कतमो सल्लायतनपच्चया फत्सो ?

चक्खुसम्पत्सो, सोतसम्पत्सो, धानसम्पत्सो, जिह्वासम्पत्सो,
20 कायसम्पत्सो, मनोसम्पत्सो - अयं वुच्चति "सल्लायतनपच्चया फत्सो" ।

८. तत्थ कतमा फत्सपच्चया वेदना ?

चक्खुसम्पत्सजा वेदना, सोतसम्पत्सजा वेदना, धानसम्पत्सजा
वेदना, जिह्वासम्पत्सजा वेदना, कायसम्पत्सजा वेदना, मनोसम्पत्सजा
वेदना - अयं वुच्चति "फत्सपच्चया वेदना" ।

25 ९. तत्थ कतमा वेदनापच्चया तण्हा ?

रूपतण्हा, सद्दतण्हा, गन्धतण्हा, रसतण्हा, फोटुच्चतण्हा, धम्म-
तण्हा - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया तण्हा" ।

१०. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं ?

कामुपादानं, दिट्ठुपादानं, सीलव्वतुपादानं, अत्तवादुपादानं — इदं वुच्चति “तण्हापच्चया उपादानं” ।

११. तत्थ कतमो उपादानपच्चया भवो ?

भवो दुविधेन — अत्थि कम्मभवो, अत्थि उपपत्तिभवो ।

R. 13

तत्थ कतमो कम्मभवो ?

B

पुञ्ञाभिसङ्खारो, अपुञ्ञाभिसङ्खारो, आनेञ्ञाभिसङ्खारो —

अयं वुच्चति “कम्मभवो” । सब्बं पि भवगामिकम्मं कम्मभवो ।

तत्थ कतमो उपपत्तिभवो ?

कामभवो, रूपभवो, अरूपभवो, सञ्ञाभवो, असञ्ञाभवो, नवसञ्ञानासञ्ञाभवो, एकवोकारभवो, चतुवोकारभवो, पञ्चवोकार- 10
भवो — अयं वुच्चति “उपपत्तिभवो” । इति^१ अयं च कम्मभवो, अयं च उपपत्तिभवो^२ । अयं वुच्चति “उपादानपच्चया भवो” ।

१२. तत्थ कतमा भवपच्चया जाति ?

B. 144

या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये जाति सञ्ञाति 15
ओक्कन्ति अभिनिव्वत्ति, खन्धानं पातुभावो, आयतनानं पटिलाभो — अयं वुच्चति “भवपच्चया जाति” ।

१३. तत्थ कतमं जातिपच्चया जरामरणं ?

अत्थि जरा, अत्थि मरणं ।

तत्थ कतमा जरा ?

या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये जरा जीरणत्ता 20
खण्डिच्चं पालिच्चं वलित्तचता आयुनो संहानि इन्द्रियानं परिपाको — अयं वुच्चति “जरा” ।

तत्थ कतमं मरणं ?

या तेसं तेसं सत्तानं तम्हा तम्हा सत्तनिकाया चुति चवनत्ता भेदो 25
अन्तरधानं मच्चु मरणं कालकिरिया खन्धानं भेदो कळेवरस्स^३ नियखेपो जीवित्तिन्द्रियस्सुपच्छेदो — इदं वुच्चति “मरणं” । इति अयं च जरा, इदं च मरणं । इदं वुच्चति “जातिपच्चया जरामरणं” ।

१४. तत्थ कतमो सोको ?

१. कामुपादानं — गी०, एवमुपरि पि । २-२. गी०, म० पीत्यवेमु नत्थि । ३. कनेव-
रस्स — गी० ।

आतिव्यसनेन^१ वा फुट्टस्स, भोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, सीलव्यसनेन वा फुट्टस्स, दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स, अञ्ज-
तरञ्जतरने व्यसनेन समन्नागतस्स, अञ्जतरञ्जतरने दुक्खधम्मने
फुट्टस्स सोको सोचना सोचित्तं अन्तोमोको अन्तोपरिसोको चेतसो
5 परिज्झायना दोमनस्सं सोकसल्लं - अयं वुच्चति "सोको" ।

१५. तत्थ कतमो परिदेवो ?

आतिव्यसनेन वा फुट्टस्स, भोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, सीलव्यसनेन वा फुट्टस्स, दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स, अञ्ज-
तरञ्जतरने व्यसनेन समन्नागतस्स, अञ्जतरञ्जतरने दुक्खधम्मने
10 फुट्टस्स आदेवो परिदेवो आदेवना परिदेवना आदेवित्तं परिदेवित्तं वाचा पलापो विप्पलापो लालप्पो लालप्पना लालप्पित्तं - अयं वुच्चति
परिदेवो" ।

१६. तत्थ कतमं दुक्खं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फत्सजं असातं दुक्खं
15 वेदयितं कायसम्फत्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

१७. तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं, चेतसिकं दुक्खं, चेतोसम्फत्सजं असातं
दुक्खं वेदयितं, चेतोसम्फत्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति
"दोमनस्सं" ।

20 १८. तत्थ कतमो उपायासो ?

आतिव्यसनेन वा फुट्टस्स, भोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, सीलव्यसनेन वा फुट्टस्स, दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स, अञ्ज-
तरञ्जतरने व्यसनेन समन्नागतस्स, अञ्जतरञ्जतरने दुक्खधम्मने
फुट्टस्स आयासो उपायासो आयासित्तं उपायासित्तं - अयं वुच्चति
25 "उपायासो" ।

१९. एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती ति ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स सङ्गति होति, समागमो होति, समो-

धानं होति, पातुभावो होति । तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

— ० —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

१. पच्चयचतुक्कं

२०. अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादान- 5
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२१. अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदना-
पच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया 10 R. 13C
जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

२२. अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया
फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, 15
उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२३. अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया^१
फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, 20
उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२. हेतुचतुष्कं

२४. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणहेतुकं, नामपच्चया छद्दायतनं नामहेतुकं, छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हा-
 5 पच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२५. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणहेतुकं, नाम-
 10 पच्चया फस्सो नामहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२६. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको, सङ्खारपच्चया
 R. 140 15 विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाणहेतुकं,
 B. 147 नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामरूपहेतुकं, छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दा-
 यतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदना-
 हेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भव-
 पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
 20 क्खन्धस्स समुदयो होति ।

२७. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाणहेतुकं, नामरूपपच्चया सद्दायतनं नामरूपहेतुकं, छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दा-
 प्रतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदना-
 24 हेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भव-
 पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
 क्खन्धस्स समुदयो होति ।

३. सम्पयुत्तचतुष्कं

२८. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाण-
सम्पयुत्तं, नामपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुत्तं, छद्दायतनपच्चया फस्सो
छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया
तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादान- 5
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२९. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाण-
सम्पयुत्तं, नामपच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना 10
फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपा-
दानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३०. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाण- 15
सम्पयुत्तं नामं, नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामरूपसम्पयुत्तं, छद्दायतन-
पच्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना फस्स-
सम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं
तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति । 20

३१. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाण-
सम्पयुत्तं नामं, नामरूपपच्चया सल्लायतनं नामसम्पयुत्तं^१ छद्दायतनं,
छद्दायतनपच्चया^२ फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना फस्स-
सम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं 25
उपादानसम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१-१. नामसम्पयुत्तं सल्लायतनं - सी०; नामसम्पयुत्तं सल्लायतनं - म्हा०;
नामसम्पयुत्तं - री० । २. सल्लायतनपच्चया - स्वा०, री०, एवमुपरि वि ।

३८. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो" ।

३९. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं ?

५ यं चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं
विज्जाणं विज्जाणक्खन्धो तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं वुच्चति
"सङ्खारपच्चया विज्जाणं" ।

४०. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
10 "विज्जाणपच्चया नामं" ।

४१. तत्थ कतमं नामपच्चया छट्ठायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं
विज्जाणं विज्जाणक्खन्धो तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं वुच्चति
"नामपच्चया छट्ठायतनं" ।

B 151 15 ४२. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति
"छट्ठायतनपच्चया फस्सो" ।

४३. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सात चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयित्तं
20 चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

R. 145 ४४. तत्थ कतमा वेदनापच्चया तण्हा ?

यो रागो सारागो अनुनयो अनुरोधो नन्दी नन्दिरागो चित्तस्स
सारागो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया तण्हा" ।

४५. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं ?

25 या दिट्ठि दिट्ठिगतं दिट्ठिगहनं^१ दिट्ठिक्कन्तारो दिट्ठिविसूकायिकं
दिट्ठिविप्फन्दितं दिट्ठिसञ्जोजनं गाहो पतिट्ठाहो^२ अभिनिवेसो परामासो
कुम्मगो मिच्छापथो मिच्छत्तं तित्थायतनं विपरियासग्गाहो^३ - इदं
वुच्चति "तण्हापच्चया उपादानं" ।

१. दिट्ठिगहनं - सी० । २. पतिट्ठाहो - रो० । ३. विपरियेसग्गाहो - सी०,
रो०; विपरियेसग्गाहो - स्या० ।

४६. तत्थ कतमो उपादानपच्चया भवो ?

उपेत्वा उपादानं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो — अयं वुच्चति “उपादानपच्चया भवो” ।

४७. तत्थ कतमा भवपच्चया जाति ?

या तेसं^१ तेसं धम्मानं जाति सञ्जाति निब्बति अभिनिब्बति 5
पातुभावो — अयं वुच्चति “भवपच्चया जाति” ।

४८. तत्थ कतमं जातिपच्चया जरामरणं ?

अस्थि जरा, अस्थि मरणं ।

तत्थ कतमा जरा ?

या तेसं तेसं धम्मानं जरा जीरणता आयुतो संहानि — अयं 10
वुच्चति “जरा” ।

तत्थ कतमं मरणं ?

यो तेसं तेसं धम्मानं खयो वयो भेदो परिभेदो आनच्चता अन्तर-
धानं — इदं वुच्चति “मरणं” ।

इति अयं च जरा, इदं च मरणं । इदं वुच्चति “जातिपच्चया 15
जरामरणं” ।

४९. एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती ति ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स सङ्गति होति, समागमो होति,
समोधानं होति, पातुभावो होति । तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति । 20

५०. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया
विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया 25
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

५१. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी^२ मोहो
अणुसलमूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

५२. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं' - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सहारो" ।

५३. तत्थ कतमं सहारपच्चया विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं

5 वुच्चति "सहारपच्चया विज्जाणं" ।

५४. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सहारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"विज्जाणपच्चया नामं" ।

५५. नामपच्चया फस्सो ति । तत्थ कतमं नामं ?

10 ठपेत्वा फस्सं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सहारक्खन्धो
विज्जाणक्खन्धो - इदं वुच्चति "नामं" ।

५६. तत्थ कतमो नामपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "नाम-
पच्चया फस्सो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
15 पक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

५७. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सहारो, सहारपच्चया
विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठा-
यतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हा-
पच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
20 जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

५८. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०.. अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

५९. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सहारो ?

25 या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सहारो" ।

६०. तत्थ कतमं सहारपच्चया विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं
वुच्चति “सङ्खारपच्चया विज्जाण” ।

६१. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामरूपं ?

R.

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

5

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, - इदं वुच्चति
“नामं” ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोत्तायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं 10
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “विज्जाणपच्चया
नामरूपं” ।

६२. नामरूपपच्चया छट्ठायतनं ति । अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

15

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
“नामं” ।

तत्थ कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्माय मनोविज्जाणघातु वत्तति - इदं वुच्चति
“रूपं” ।

20

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

६३. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया छट्ठायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं
वुच्चति “नामरूपपच्चया छट्ठायतनं” ।

६४. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

25

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति
“छट्ठायतनपच्चया फस्सो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होतो” ति ।

६५. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया
विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सट्ठायतनं, छट्ठा-

30

यतनपञ्चया^१ फस्सो, फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया तण्हा, तण्हा-
पञ्चया उपादानं, उपादानपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जाति-
पञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होति ।

६६. तत्थ कतमा अविज्जा ?

- 5 यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

६७. तत्थ कतमो अविज्जापञ्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पञ्चया सङ्खारो" ।

B. 154 10

६८. तत्थ कतमं सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं" ।

R. 111

६९. तत्थ कतमं विञ्जाणपञ्चया नामरूपं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

- 15 तत्थ कतमं नामं ?

वेदनावक्खन्धो, सञ्जावक्खन्धो, सङ्खारवक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

- चक्खायतनस्स उपचयो, सोत्तायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
20 उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विञ्जाणपञ्चया
नामरूपं" ।

25

७०. नामरूपपञ्चया सल्लायतनं ति । अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनावक्खन्धो, सञ्जावक्खन्धो, सङ्खारवक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चत्तारो च महाभूता, यं च रूपं निस्साय मनोविज्जाणघातु
वत्तति — इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

७१. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया सळायतनं ?

चक्खायतनं, सोतायतनं, घानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, 5
मनायतनं — इदं वुच्चति “नामरूपपच्चया सळायतनं” ।

७२. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं — अयं वुच्चति “छट्ठा-
यतनपच्चया फस्सो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।¹⁰

६. हेतुचतुक्कं

७३. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको,
सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाण-
हेतुकं, नामपच्चया छट्ठायतनं नामहेतुकं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठा-
यतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदना-
हेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भव- 15
पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होति ।

७४. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अफुसल-
मूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।²⁰

७५. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं — अयं वुच्चति
“अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको” ।

७६. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु — इदं 25
वुच्चति “सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं” ।

७७. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणहेतुकं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो ~ इदं वुच्चति
“विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणहेतुकं” ।

७८. तत्थ कतमं नामपच्चया छद्दायतनं नामहेतुकं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं

५ वुच्चति “नामपच्चया छद्दायतनं नामहेतुकं” ।

७९. तत्थ कतमो छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति “छद्दा-
यतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको” ।

८०. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका ?

१० यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्पस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्सपच्चया वेदना
फस्सहेतुका” ।

८१. तत्थ कतमा वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका ?

१५ यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति
“वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका” ।

८२. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं ?

या दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... तित्थायतनं विपरियासग्गाहो - इदं
वुच्चति “तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं” ... पे०... तेन वुच्चति
“एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति” ।

८३. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको,
सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामं
विज्जाणहेतुकं, नामपच्चया फस्सो नामहेतुको, फस्सपच्चया वेदना
फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हापच्चया उपादानं
तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
२५ जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

८४. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

८५. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेयितत्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको" ।

८६. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं ।

5

८७. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणहेतुकं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणहेतुकं" ।

८८. नामपच्चया फस्सो नामहेतुको ति । तत्थ कतमं
नामं ?

10

ठपेट्वा फस्सं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विज्जाणक्खन्धो - इदं वुच्चति "नामं" ।

८९. तत्थ कतमो नामपच्चया फस्सो नामहेतुको ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "नाम-
पच्चया फस्सो नामहेतुको" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

15

९०. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको,
सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नाम-
रूपं विज्जाणहेतुकं, नामरूपपच्चया छट्ठायतनं नामरूपहेतुकं, छट्ठायतन-
पच्चया फस्सो छट्ठायतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदना-
पच्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादान-
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

20 B.

R. 151

९१. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

25

९२. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेयितत्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको" ।

९३. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं ?

31

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं" ।

६४. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाणहेतुकं ?
अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

5 तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
10 उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विज्जाणपच्चया
नामरूपं विज्जाणहेतुकं" ।

६५. नामरूपपच्चया छद्वायतनं नामरूपहेतुकं ति । अत्थि
15 नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविज्जाणघातु वत्तति - इदं वुच्चति "रूपं" ।
20 इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

६६. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया छद्वायतनं नामरूपहेतुकं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं
वुच्चति "नामरूपपच्चया छद्वायतनं नामरूपहेतुकं" ।

25 ६७. तत्थ कतमो छद्वायतनपच्चया फस्सो छद्वायतनहेतुको ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "छद्वा-
यतनपच्चया फस्सो छद्वायतनहेतुको" ... पे०... तेन वुच्चति "एव-
मेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होती" ति ।

६८. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको,

30 सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामरूपं

विज्झाणहेतुकं, नामपच्चया सल्लायतनं^१ नामरूपहेतुकं, छद्वायतनपच्चया फस्सो छद्वायतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

5

६६. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्झाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्घी मोहो अकुसल-मूलं - अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

१००. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको ?
या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति “अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको” ।

१०१. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्झाणं सङ्खारहेतुकं ?
यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्झाणधातु - इदं
वुच्चति “सङ्खारपच्चया विज्झाणं सङ्खारहेतुकं” ।

१०२. तत्थ कतमं विज्झाणपच्चया नामरूपं विज्झाणहेतुकं ?

15

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
“नामं” ।

तत्थ कतमं रूपं ?

20

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पत्तञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “विज्झाणपच्चया
नामरूपं विज्झाणहेतुकं” ।

25

१०३. नामरूपपच्चया सल्लायतनं नामरूपहेतुकं ति । अत्थि
नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
“नामं” ।

30

तत्थ कत्तमं रूपं ?

चत्तारो च महाभूता, यं च रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु
वत्तति - इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

5 १०४. तत्थ कत्तमं नामरूपपच्चया सल्लायतनं नामरूपहेतुकं ?
चक्खायतनं, सोतायतनं, धानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं,
मनायतनं - इदं वुच्चति “नामरूपपच्चया सल्लायतनं नामरूपहेतुकं” ।

D. 159 १०५. तत्थ कत्तमो छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको ?
यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति “छद्दा-
10 यतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको” ।

१०६. तत्थ कत्तमा फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका ?
यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्सपच्चया वेदना
फस्सहेतुका” ।

15 १०७. तत्थ कत्तमा वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका ?
यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति
“वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका” ।

१०८. तत्थ कत्तमं तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं ?
या दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... तित्थायतनं विपरियासग्गाहो - इदं
20 वुच्चति “तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं” ... पे०... तेन वुच्चति
“एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होतो” ति ।

७. सम्पमुत्तचतुष्कं

१०९. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्प-
युत्तो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विञ्जाणपच्चया नामं
विञ्जाणसम्पयुत्तं, नामपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुत्तं, छद्दायतन-
25 पच्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना फस्ससम्पयुत्ता,
वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्प-

युतं; उपादानपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

११०. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं
— अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

5

१११. तत्थ कतमो अविज्जापञ्चया सङ्खारो अविज्जासम्प-
युत्तो ?

II.

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं — अयं वुच्चति “अविज्जा-
पञ्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो” ।

११२. तत्थ कतमं सङ्खारपञ्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं ?

10

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु — इदं
वुच्चति “सङ्खारपञ्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं” ।

११३. तत्थ कतमं विज्जाणपञ्चया नामं विज्जाणसम्पयुत्तं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो — इदं वुच्चति
“विज्जाणपञ्चया नामं विज्जाणसम्पयुत्तं” ।

15

११४. तत्थ कतमं नामपञ्चया छद्वायतनं नामसम्पयुत्तं ?

R.

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु — इदं
वुच्चति “नामपञ्चया छद्वायतनं नामसम्पयुत्तं” ।

११५. तत्थ कतमो छद्वायतनपञ्चया फस्सो छद्वायतनसम्प-
युत्तो ?

20

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं — अयं वुच्चति “छद्वा-
यतनपञ्चया फस्सो छद्वायतनसम्पयुत्तो” ।

११६. तत्थ कतमा फस्सपञ्चया वेदना फस्ससम्पयुत्ता ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना — अयं वुच्चति “फस्सपञ्चया वेदना
फस्ससम्पयुत्ता” ।

25

११७. तत्थ कतमा वेदनापञ्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति
“वेदनापञ्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता” ।

११८. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं ?

या दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... तित्थायतनं विपरियासग्गाहो - इदं वुच्चति "तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

5 ११९. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-
सम्पयुत्तो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया
नामं विज्जाणसम्पयुत्तं, नामपच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया
वेदना फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हा-
पच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया
10 जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

१२०. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं -
अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

15 १२१. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्प-
युत्तो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो" ।

20 १२२. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं ?
यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं" ।

१२३. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणसम्पयुत्तं ?
वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणसम्पयुत्तं" ।

25 १२४. नामपच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो ति । तत्थ कतमं
नामं ?

उपेत्वा फस्सं, वेदनाक्खन्धो सज्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विज्जाणक्खन्धो - इदं वुच्चति "नामं" ।

१२५. तत्थ कतमो नामपच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं — अयं वुच्चति “नाम-
पच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

१२६. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-
सम्पयुत्तो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया 5
नामरूपं विज्जाणसम्पयुत्तं नामं, नामरूपपच्चया छट्ठागतनं नामसम्प-
युत्तं, छट्ठागतनपच्चया फस्सो छट्ठागतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना
फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपा-
दानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो होति । 10

१२७. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

१२८. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-
सम्पयुत्तो ? 15

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं — अयं वुच्चति “अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो” ।

१२९. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु — इदं
वुच्चति “सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं” । 20

१३०. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाण-
सम्पयुत्तं नामं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनावक्खन्धो, सञ्जावक्खन्धो, सङ्खारवक्खन्धो — इदं वुच्चति 25
“नामं” ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोत्तायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं नित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं — इदं वुच्चति “रूपं” । 30

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाणसम्पयुतं नामं” ।

१३१. नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुतं ति । अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

5 तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खक्खन्वो, सज्जाक्खन्वो, सङ्खारक्खन्वो — इदं वुच्चति “नामं” ।

तत्थ कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविज्जाणघातु वत्तति — इदं वुच्चति “रूपं” ।

10 इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

१३२. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुतं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु — इदं वुच्चति “नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुतं” ।

15 १३३. तत्थ कतमो छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतन-सम्पयुत्तो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं — अयं वुच्चति “छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

20 १३४. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-सम्पयुत्तो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुतं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाणसम्पयुतं नामं, नामरूपपच्चया सद्दायतनं नामसम्प-युतं छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्स-पच्चया वेदना फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्पयुतं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया 25 जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१३५. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्घी मोहो अकुसलमूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

. १. स्वा०, रो० पाल्यवेधु नत्थि ।

१३६. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-
सम्पयुत्तो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो" ।

१३७. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं ? 5
यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं" ।

१३८. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाण-
सम्पयुत्तं नामं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

10

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स 15
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विज्जाणपच्चया
नामरूपं विज्जाणसम्पयुत्तं नामं" ।

१३९. नामरूपपच्चया सङ्खायतनं नामसम्पयुत्तं छद्वायतनं ति । 20
अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

25

चत्तारो च महाभूता, यं च रूपं निस्साय मनोविज्जाणधातु
वत्तति - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

१४०. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया सङ्खायतनं नामसम्पयुत्तं
छद्वायतनं ?

30

१. रमा०, रो० पीत्येनेनु नत्थि ।

चक्रायतनं, सोतायतनं, घानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, मनायतनं — इदं वुच्चति “नामरूपपञ्चया सळायतनं नामसम्पयुतं छट्ठायतनं” ।

१४१. तत्थ कतमो छट्ठायतनपञ्चया फस्सो छट्ठायतनसम्पयुत्तो ?

५ यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं — अयं वुच्चति “छट्ठायतनपञ्चया फस्सो छट्ठायतनसम्पयुत्तो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

८. अञ्जमञ्जचतुक्कं

१४२. तस्मिं समये अविज्जापञ्चया सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया पि अविज्जा; सङ्खारपञ्चया विज्जाणं, विज्जाणपञ्चया पि सङ्खारो; १० विज्जाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया पि विज्जाणं; नामपञ्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपञ्चया पि नामं; छट्ठायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया पि छट्ठायतनं; फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया पि फस्सो; वेदनापञ्चया तण्हा, तण्हापञ्चया पि वेदना; तण्हापञ्चया उपादानं, उपादानपञ्चया पि तण्हा; उपादानपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, १५ जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१४३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

२० १४४. तत्थ कतमो अविज्जापञ्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं — अयं वुच्चति “अविज्जापञ्चया सङ्खारो” ।

१४५. तत्थ कतमा सङ्खारपञ्चया पि अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल- २५ मूलं — अयं वुच्चति “सङ्खारपञ्चया पि अविज्जा” ।

तत्थ कतमं सङ्खारपञ्चया विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु — इदं वुच्चति सङ्खारपञ्चया विज्जाणं ।

तत्थ कतमो विज्जाणपच्चया पि सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति
“विज्जाणपच्चया पि सङ्खारो” ।

१४६. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं ?

B.

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति 5
“विज्जाणपच्चया नामं” ।

१४७. तत्थ कतमं नामपच्चया पि विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... प्रे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति “नामपच्चया पि विज्जाणं” ।

१४८. तत्थ कतमं नामपच्चया छद्दायतनं ?

10 R.

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति “नामपच्चया छद्दायतनं” ।

१४९. तत्थ कतमं छद्दायतनपच्चया पि नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
“छद्दायतनपच्चया पि नामं” ।

15

१५०. तत्थ कतमो छद्दायतनपच्चया फत्सो ?

यो फत्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति “छद्दा-
यतनपच्चया फत्सो” ।

१५१. तत्थ कतमं फत्सपच्चया पि छद्दायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं 20
वुच्चति “फत्सपच्चया पि छद्दायतनं” ।

१५२. तत्थ कतमा फत्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पत्सजं सातं सुखं वेदयित्तं
चेतोसम्पत्सजा^१ साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति “फत्सपच्चया
वेदना” ।

25

१५३. तत्थ कतमो वेदनापच्चया पि फत्सो ?

यो फत्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति
“वेदनापच्चया पि फत्सो” ।

१५४. तत्थ कतमा वेदनापच्चया तण्हा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया तण्हा" ।

१५५. तत्थ कतमा तण्हापच्चया पि वेदना ?

५ यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "तण्हापच्चया पि वेदना" ।

१५६. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं ?

या दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... तित्थायतनं विपरियासगाहो -
१० इदं वुच्चति "तण्हापच्चया उपादानं" ।

१५७. तत्थ कतमा उपादानपच्चया पि तण्हा ?

यो रागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति "उपादान-
पच्चया पि तण्हा" ।

B. 166

१५८. तत्थ कतमो उपादानपच्चया भवो ?

११ ठपेत्वा उपादानं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "उपादानपच्चया भवो" ।

१५९. तत्थ कतमा भवपच्चया जाति ?

या तेसं तेसं घम्मानं जाति सञ्जाति निव्वत्ति अभिनिव्वति पातुभावो - अयं वुच्चति "भवपच्चया जाति" ।

२० १६०. तत्थ कतमं जातिपच्चया जरामरणं ?

अत्थि जरा, अत्थि मरणं ।

तत्थ कतमा जरा ?

या तेसं तेसं घम्मानं जरा जीरणता आयुनो संहानि - अयं
R. 160 वुच्चति "जरा" ।

२५ तत्थ कतमं मरणं ?

यो तेसं तेसं घम्मानं खयो वयो भेदो परिमेदो अनिच्चता अन्तर-
धानं - इदं वुच्चति "मरणं" ।

इति अयं च जरा, इदं च मरणं । इदं वुच्चति "जातिपच्चया
जरामरणं" ।

३०

१६१. एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती ति ।

एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स सङ्गति होति, समागमो होति, समोधानं होति, पातुभावो होति । तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

१६२. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया पि अविज्जा; सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया पि सङ्खारो; 5 विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया पि विज्जाणं; नामपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया पि नामं; फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पि फस्सो; वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया पि वेदना; तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया पि तण्हा; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स 10 दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१६३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-मूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

१६४. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

15

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं — अयं वुच्चति “अविज्जापच्चया सङ्खारो” ।

१६५. तत्थ कतमा सङ्खारपच्चया पि अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-मूलं — अयं वुच्चति “सङ्खारपच्चया पि अविज्जा” ।

20

१६६. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं ?

D.

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु — इदं वुच्चति “सङ्खारपच्चया विज्जाणं” ।

१६७. तत्थ कतमो विज्जाणपच्चया पि सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं — अयं वुच्चति “विज्जाणपच्चया पि सङ्खारो” ।

25

१६८. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो — इदं वुच्चति “विज्जाणपच्चया नाम” ।

१६६. तत्थ कतमं नामपच्चया पि विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं
बुच्चति "नामपच्चया पि विज्जाणं" ।

१७०. नामपच्चया फस्सो ति । तत्थ कतमं नामं ?

५ ठपेट्वा फस्सं, वेदनाक्खन्धो सज्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विज्जाणक्खन्धो - इदं बुच्चति "नामं" ।

१७१. तत्थ कतमो नामपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं बुच्चति "नाम-
पच्चया फस्सो" ।

१७२. तत्थ कतमं फस्सपच्चया पि नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विज्जाण-
क्खन्धो - इदं बुच्चति "फस्सपच्चया पि नामं" ... पे०... तेन बुच्चति
"एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

१७३. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया
१५ पि अविज्जा; सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया पि सङ्खारो;
विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया पि विज्जाणं; नामरूप-
पच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया पि नामरूपं; छद्दायतनपच्चया
फस्सो, फस्सपच्चया पि छद्दायतनं; फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
पि फस्सो; वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया पि वेदना; तण्हापच्चया
२० उपादानं, उपादानपच्चया पि तण्हा; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया
जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

१७४. तत्थ कतमा अविज्जा ?

ये अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसमूलं
२५ - अयं बुच्चति "अविज्जा" ।

१७५. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं बुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो ।

१७६. तत्थ कतमा सङ्खारपच्चया पि अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्घी मोहो
अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "सङ्खारपच्चया पि अविज्जा" ।

१७७. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं" ।

१७८. तत्थ कतमो विज्जाणपच्चया पि सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "विज्जाण-
पच्चया पि सङ्खारो" ।

१७९. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामरूपं ?

10

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

15

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, धानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, पं वा पत्तञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ;

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विज्जाणपच्चया
नामरूपं" ।

20

१८०. नामरूपपच्चया पि विज्जाणं ति । अत्थि नामं,
अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

25

तत्थ कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविज्जाणधातु वत्तति - इदं वुच्चति
"रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

१८१. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया पि विज्जाणं ?

30

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं" ।

१८२. नामरूपपच्चया छद्दायतनं ति । अत्थि नामं, अत्थि
रूपं ।

5 तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सहकारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविञ्जाणधातु वत्तति - इदं वुच्चति
10 "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

१८३. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया छद्दायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "नामरूपपच्चया छद्दायतनं" ।

15 १८४. तत्थ कतमं छद्दायतनपच्चया पि नामरूपं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सहकारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

20 तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, धानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "छद्दायतनपच्चया
25 पि नामरूपं" ।

१८५. तत्थ कतमो छद्दायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति
"छद्दायतनपच्चया फस्सो" ।

१८६. तत्थ कतमं फस्सपच्चया पि छद्दायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
बुच्चति “फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं” ... पे०... तेन बुच्चति “एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

१८७. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया
पि अविज्जा; सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया पि सङ्खारो; 5
विञ्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं; नामरूप-
पच्चया सट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया^१ पि नामरूपं; छट्ठायतनपच्चया
फस्सो, फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं; फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
पि फस्सो; वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया पि वेदना; तण्हापच्चया
उपादानं, उपादानपच्चया पि तण्हा; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया 10
जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

१८८. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं बुच्चति “अविज्जा” । 15

१८९. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं बुच्चति “अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो” ।

१९०. तत्थ कतमा सङ्खारपच्चया पि अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल- 20
मूलं - अयं बुच्चति “सङ्खारपच्चया पि अविज्जा” ।

१९१. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
बुच्चति “सङ्खारपच्चया विञ्जाणं” ।

१९२. तत्थ कतमो विञ्जाणपच्चया पि सङ्खारो ? 25

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं बुच्चति “विञ्जाण-
पच्चया पि सङ्खारो” ।

१९३. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामरूपं ?

१. सट्ठायतनपच्चया - सी०, रया०, रो०, एवमुपरि पि ।

R.

B. 17C

अतिय नामं, अतिय रूपं ।

तत्त कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
“नामं” ।

5 तत्त कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोत्तायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अतिय रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “विञ्जाणपच्चया
10 नामरूपं” ।

१६४. नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं ति । अतिय नामं,
अतिय रूपं ।

तत्त कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
15 “नामं” ।

तत्त कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु वत्तति - इदं वुच्चति
“रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

१६५. तत्त कतमं नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति “नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं” ।

१६६. नामरूपपच्चया सल्लायतनं ति । अतिय नामं, अतिय रूपं ।

तत्त कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
25 “नामं” ।

तत्त कतमं रूपं ?

चत्तारो च महाभूता, यं च रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु
वत्तति - इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

१६७. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया सल्लायतनं ?

चक्खायतनं, सोतायतनं, धानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, मनायतनं — इदं वुच्चति “नामरूपपच्चया सल्लायतनं” ।

१६८. तत्थ कतमं छट्ठायतनपच्चया पि नामरूपं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

5

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो — इदं वुच्चति “नामं” ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, धानायतनस्स उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं — इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया पि नामरूपं” ।

१६९. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

15

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं — अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया फस्सो” ।

२००. तत्थ कतमं फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं ?

B. .

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु — इदं वुच्चति “फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं” ।

20

२०१. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं, चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना — अयं वुच्चति “फस्सपच्चया वेदना” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

25

६. अकुसलनिहेसो

२०२. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्ससहगतं दिट्ठि-
गतसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं

रूपारम्मरणं वा ...पे०... सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ससह्वारेण
 रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं वा फोट्टव्वार-
 रम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अविज्जा-
 पच्चया सह्वारो, सह्वारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं,
 5 नामपच्चया छट्ठायातनं, छट्ठायातनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना,
 वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया
 भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
 दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होति ।

२०३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

10 यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
 मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

२०४. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सह्वारो ?

या चेतना मञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति
 अविज्जापच्चया सह्वारो ... पे०... ।

15 २०५. तत्थ कतमो तण्हापच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
 वुच्चति "तण्हापच्चया अधिमोक्खो" ।

२०६. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

॥ 172 20 उपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सज्जाक्खन्धो सह्वारक्खन्धो
 विज्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०...
 तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होती" ति ।

२०७. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं दिट्ठिगत-
 सम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं वा
 25 फोट्टव्वारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
 अविज्जापच्चया सह्वारो, सह्वारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया
 नामं, नामपच्चया छट्ठायातनं, छट्ठायातनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
 वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया
 भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
 30 केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होति ।

२०८. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो
अकुसलमूलं - अयं वुच्चति अविज्जा ... पे०... ।

२०९. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं 5
वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-
पच्चया वेदना" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२१०. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं दिट्ठि- 10
गतसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं रूपा-
रम्मणं वा ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपा-
रम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं वा फोटुब्बारम्मणं
वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अविज्जापच्चया
सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया 15
छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
तण्हा, तण्हापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया
जाति, जातिपच्चया जरा मरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

२११. तत्थ कतमा अविज्जा ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स 20
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२१२. कतमे धम्मा अकुसला ?

B. 11

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति दोमनस्ससहगतं पटिध-
सम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... दोमनस्ससहगतं पटिधसम्पयुत्तं
ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं 25
वा फोटुब्बारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया
नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया पटिधं, पटिधपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-

पञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२१३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालंङ्गी मोहो अकुसल-

5 मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्ठायतनपञ्चया फस्सो" ।

तत्थ कतमा फस्सपञ्चया वेदना ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं

वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-
10 पञ्चया वेदना" ।

२१४. तत्थ कतमं वेदनापञ्चया पटिघं ?

यो चित्तस्स आघातो ... पे०... चण्डिक्कं असुरोपो' अनत्तमनता

चित्तस्स - इदं वुच्चति "वेदनापञ्चया पटिघं" ।

२१५. तत्थ कतमो पटिघपञ्चया अधिमोक्खो ?

15 यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति "पटिघपञ्चया अधिमोक्खो" ।

२१६. तत्थ कतमो अधिमोक्खपञ्चया भवो ?

ठपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो

विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपञ्चया भवो" ... पे०...

20 तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२१७. कतमे धम्मा अकुसला ?

, यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं विचि-

किच्छासम्पयुतं रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसा-

रम्मणं वा फोट्ट्वारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं

25 समये अविज्जापञ्चया सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-

पञ्चया नामं, नामपञ्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपञ्चया फस्सो, फस्स-

पञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया विचिकिच्छा, विचिकिच्छापञ्चया भवो,

भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-

क्खन्धस्स समुदयो होति ।

२१८. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सजं ... पे०... अविज्जालङ्घी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ... पे०... अयं वुच्चति "छद्दायतन-
पच्चया फत्सो" ।

२१९. तत्थ कतमा फत्सपच्चया वेदना ?

5

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फत्सजं अदुक्खमसुखं
वेदयितं, चेतोसम्फत्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फत्स-
पच्चया वेदना" ।

२२०. तत्थ कतमा वेदनापच्चया विचिकिच्छा ?

R.

या कल्ला कल्लायना कल्लायित्तं विमति विचिकिच्छा द्वेब्भकं 10
द्विधापथो^१ संसयो अनेकंसग्गाहो^२ आसप्पना परिसप्पना अपरियोगाहणा^३
छम्भितत्तं^४ चित्तस्स मनोविलेखो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया विचि-
किच्छा" ।

२२१. तत्थ कतमो विचिकिच्छापच्चया भवो ?

ठपेत्वा विचिकिच्छं, वेदनावखन्धो सज्जायखन्धो सङ्खार- 15
खन्धो विज्जाणखन्धो - अयं वुच्चति "विचिकिच्छापच्चया भवो"
... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो
होती" ति ।

२२२. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं उद्वच्च- 20
सम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा सहारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं
वा फोदुब्बारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्धं, तस्मिं समये
अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया
नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फत्सो, फत्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया उद्वच्चं, उद्वच्चपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख- 25
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होति ।

२२३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

B. 1"

• १. द्वेधापथो - मी०, म्या०, रो० । २. अनेकंसग्गाहो - मी०, म्या०, रो० । ३. अपरियो-
गाहणा - मी०, म्या०, रो० । ४. छम्भितत्तं - स्या०, रो० ।

यं अञ्ज्णाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ... पे०... अयं वुच्चति "छद्वायतनपच्चया
फस्सो" ।

२२४. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

- ५ यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्पस्सजं अदुक्खमसुखं
वेदयितं चेतोसम्पस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-
पच्चया वेदना" ।

२२५. तत्थ कतमं वेदनापच्चया उद्वच्चं ?

- १० इदं वुच्चति "वेदनापच्चया उद्वच्चं" ।
यं चित्तस्स उद्वच्चं अवूपसमो चेतसो विक्खेपो भन्तत्तं चित्तस्स-

२२६. तत्थ कतमो उद्वच्चपच्चया अधिमोक्खो ?

R. 169

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
वुच्चति "उद्वच्चपच्चया अधिमोक्खो" ।

२२७. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

- १५ ठपेट्वा अधिमोक्खं, वेदनावक्खन्वो सञ्जाक्खन्वो सङ्खारक्खन्वो
विञ्ज्णाणक्खन्वो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०...
तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

१०. कुसलनिहेसो

२२८. कतमे धम्मा कुसला ?

- यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
२० सहगतं जाणसम्पयुतं रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा
रस्यारम्मणं वा फोदुव्वारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारम्भ,
तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्ज्णाणं,
विञ्ज्णाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्वायतनं, छद्वायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो,
२५ अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२२६. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो, अमोहो ।

तत्थ कतमो अलोभो ?

B. ,

यो अलोभो अलुब्भना अलुब्भितत्तं असारगो असारज्जना
असारज्जितत्तं अनभिज्झा अलोभो कुसलमूलं -- अयं वुच्चति "अलोभो" । 5

तत्थ कतमो अदोसो ?

यो अदोसो अदुस्सना' अदुस्सितत्तं' अव्यापादो अव्यापज्जो
अदोसो कुसलमूलं -- अयं वुच्चति "अदोसो" ।

तत्थ कतमो अमोहो ?

या पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि- 10
अयं वुच्चति "अमोहो" । इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

२३०. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

R.

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं -- अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो" ।

२३१. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं ... पे०... 15
विज्जाणपच्चया नामं ... पे०... नामपच्चया छट्ठायतनं ... पे०...
छट्ठायतनपच्चया फस्सो ... पे०... फस्सपच्चया वेदना ... पे०... अयं
वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

२३२. तत्थ कतमो वेदनापच्चया पसादो ?

या सद्धा सहहना ओकप्पना अभिप्पसादो -- अयं वुच्चति 20
"वेदनापच्चया पसादो" ।

२३३. तत्थ कतमो पसादपच्चया अधिमोवखो ?

यो चित्तस्स अधिमोवखो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता -- अयं
वुच्चति "पसादपच्चया अधिमोवखो" ।

२३४. तत्थ कतमो अधिमोवखपच्चया भवो ?

B.

उपेत्वा अधिमोवखं, वेदनावसन्धो सज्जावसन्धो सङ्खार-
वसन्धो विज्जाणवसन्धो -- अयं वुच्चति "अधिमोवखपच्चया भवो"
... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुग्गवसन्धस्स समुदयो
होती" ति ।

२३५. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं जाणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा ... पे०... सोमनस्स-
सहगतं जाणविप्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... सोमनस्ससहगतं जाण-
5 विप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा
रसारम्मणं वा फोढुव्वारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ,
177 तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्ज्जाणं,
विञ्ज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो,
10 अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२३६. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो ।

तत्थ कतमो अलोभो ?

15 यो अलोभो अलुब्भना अलुब्भितत्तं असारगो असारज्जना
असारज्जिनत्तं अनभिज्झा अलोभो कुसलमूलं - अयं वुच्चति “अलोभो” ।

तत्थ कतमो अदोसो ?

यो अदोसो अदुस्सना अदुस्सितत्तं अव्यापादो अव्यापज्जो अदोसो
कुसलमूलं - अयं वुच्चति “अदोसो” । इमे वुच्चन्ति “कुसलमूला” ।

20 २३७. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति “कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो” ... पे०... अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया फस्सो” ।

२३८. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पस्सजं सातं सुखं वेदयितं
25 चेतोसम्पस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्सपच्चया वेदना”
... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होती” नि ।

२३९. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
30 जाणसम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... उपेक्खासहगतं जाणसम्पयुत्तं

ससङ्खारेण रूपारम्भणं वा सद्धारम्भणं वा गन्धारम्भणं वा रसारम्भणं वा फोढुव्वारम्भणं वा धम्मारम्भणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख- 5 पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२४०. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

B. 1

अलोभो, अदोसो, अमोहो – इमे वुच्चन्ति “कुसलमूला” ।

२४१. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

10

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं – अयं वुच्चति “कुसलमूल- पच्चया सङ्खारो” ... पे०... अयं वुच्चति – “छद्दायतनपच्चया फस्सो” ।

२४२. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्पस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना – अयं वुच्चति “फस्स- 15 पच्चया वेदना” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

२४३. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं ज्ञाणविप्पयुत्तं रूपारम्भणं वा ... पे०... उपेक्खासहगतं ज्ञाणविप्पयुत्तं 20 ससङ्खारेण रूपारम्भणं वा सद्धारम्भणं वा गन्धारम्भणं वा रसारम्भणं वा फोढुव्वारम्भणं वा धम्मारम्भणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख- 25 पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२४४. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो – इमे वुच्चन्ति “कुसलमूला” ।

२४५. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
वखन्धस्स समुदयो होती" ति ।

5 २४६. कतमे घम्मा कुसला ?

यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि
... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिण^१, तस्मिं समये
कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्झाणं, विज्झाण-
पच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्स-
10 पच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोवसो, अधि-
मोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एव-
मेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होति ।

२४७. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

15 २४८. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवख-
न्धस्स समुदयो होती" ति ।

२४९. कतमे घम्मा कुसला ?

20 यस्मिं समये अरूपपपत्तिया मग्गं भावेति सव्वसो आकिञ्चञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये कुसल-
मूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्झाणं, विज्झाणपच्चया नामं,
नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना,
25 वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोवसो, अधिमोक्खपच्चया
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खवखन्धस्स समुदयो होति ।

२५०. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो, अमोहो — इमे वुच्चन्ति “कुसलमूला” ।

२५१. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं — अयं वुच्चति “कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो” ... पे०... अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया फस्सो” ।

२५२. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

5

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना — अयं वुच्चति “फस्सपच्चया वेदना”
... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होती” ति ।

२५३. कतमे धम्मा कुसला ?

10 B.

यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं
दिट्ठिगतानं पद्धानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्धाभिञ्जं, तस्मिं
समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-
पच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्स-
पच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधि-
मोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमे-
तेसं धम्मानं समुदयो होति ।

R.

15

२५४. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो, अमोहो ।

20

तत्थ कतमो अलोभो ... पे०... अदोसो ... पे०... अमोहो ?

या पञ्चा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गज्झं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति
“अमोहो” । इमे वुच्चन्ति “कुसलमूला” ।

२५५. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

25

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं — अयं वुच्चति “कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो” ... पे०... अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया फस्सो” ।

२५६. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेद-

यितं चेतोसम्पस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

२५७. तत्थ कतमो वेदनापच्चया पसादो ?

या सद्धा सद्दहना ओकप्पना अभिप्पसादो - अयं वुच्चति
5 "वेदनापच्चया पसादो" ।

२५८. तत्थ कतमो पसादपच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अविमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
वुच्चति "पसादपच्चया अधिमोक्खो" ।

२५९. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

10 ठपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०...
अयं वुच्चति "जातिपच्चया जरामरणं" ।

D. 181

२६०. एवमेतेसं धम्मानं समुदयो होतीति । एवमेतेसं धम्मानं
सङ्गति होति, समागमो होति, समोधानं होति, पातुभावो होति । तेन
15 वुच्चति "एवमेतेसं धम्मानं समुदयो होती"ति ।

११. अव्याकतनिहेसो

२६१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तं
विपाकं चक्खुविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं, तस्मिं
समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया
20 छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२६२. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "सङ्खारो" ।

25 २६३. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जाचक्खुविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं" ।

२६४. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो — इदं वुच्चति
“विञ्जाणपच्चया नामं” ।

२६५. तत्थ कतमं नामपच्चया छट्ठायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जाचक्खुविञ्जाणधातु — इदं ५
वुच्चति “नामपच्चया छट्ठायतनं” ।

२६६. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं — अयं वुच्चति “छट्ठा-
यतनपच्चया फस्सो” ।

२६७. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं
अदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना — अयं वुच्चति “फस्स-
पच्चया वेदना” ।

२६८. तत्थ कतमो वेदनापच्चया भवो ?

उपेत्वा वेदनं, सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो 15
— अयं वुच्चति “वेदनापच्चया भवो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

२६९. तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं,
विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाणहेतुकं, नामपच्चया छट्ठायतनं नाम-
हेतुकं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठायतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना 20
फस्सहेतुका, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरा-
मरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२७०. तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं,
विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाणसम्पयुत्तं, नामपच्चया छट्ठायतनं नाम-
सम्पयुत्तं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया 25
वेदना फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२७१. तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-
पच्चया पि सङ्खारो; विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया पि विञ्जाणं;

नामपञ्चया छद्वायतनं, छद्वायतनपञ्चया पि नामं; छद्वायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया पि छद्वायतनं; फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया पि फस्सो; वेदनापञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

५ २७२. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्ता विपाकं सोतविज्झाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्धारम्मणं ... पे०... धानविज्झाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं ... पे०... जिह्वा-
विज्झाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे० ... काय-
१० विज्झाणं उप्पन्नं होति सुखसहगतं फोट्ट्वारम्मणं, तस्मिं समये सद्धार-
पञ्चया विज्झाणं, विज्झाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया छद्वायतनं,
छद्वायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया भवो, भव-
पञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होति ।

॥ १८३ '१५

२७३. तत्थ कतमो सद्धारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "सद्धारो"
... पे०... अयं वुच्चति "छद्वायतनपञ्चया फस्सो" ।

२७४. तत्थ कतमा फस्सपञ्चया वेदना ?

यं कायिकं सातं कायिकं सुखं कायसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयित्तं
२० कायसम्फस्सजा साता मुत्ता वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपञ्चया वेदना" ।

२७५. तत्थ कतमो वेदनापञ्चया भवो ?

उपेत्वा वेदनं, सञ्जाक्खन्धो सद्धारक्खन्धो विज्झाणक्खन्धो -
अयं वुच्चति "वेदनापञ्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२५ २७६. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्ता
विपाका मनोधानु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा सद्धार-
रम्मणा वा गन्धारम्मणा वा रसारम्मणा वा फोट्ट्वारम्मणा वा यं यं
वा पनारब्धं, तस्मिं समये सद्धारपञ्चया विज्झाणं, विज्झाणपञ्चया

‘नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२७७. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

5

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति “सङ्खारो” ।

२७८. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोघातु - इदं वुच्चति “सङ्खारपच्चया विञ्जाणं” ... पे०... अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया फस्सो” ।

10

२७९. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्पस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्सपच्चया वेदना” ।

15

२८०. तत्थ कतमो वेदनापच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति “वेदनापच्चया अधिमोक्खो” ।

२८१. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

B.

ठपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनावक्खन्धो सञ्जावक्खन्धो सङ्खार-
क्खन्धो विञ्जाणवक्खन्धो - अयं वुच्चति “अधिमोक्खपच्चया भवो”
... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो
होती” ति ।

20

२८२. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता
विपाका मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा
वा सद्धारम्मणा वा गन्धारम्मणा वा रसरम्मणा वा फोदुव्वारम्मणा वा
धम्मारम्मणा वा यंयं वा पनारब्भ, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं,
विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,

25

फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२८३. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

५ या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "सङ्खारो" ।

२८४. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्ठायतन-पच्चया फस्सो" ।

१० २८५. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

२८६. तत्थ कतमो वेदनापच्चया अधिमोक्खो ?

१५ यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चता तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया अधिमोक्खो" ।

२८७. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

ठपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विज्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२८८. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्ता विपाका मनोविज्जाणघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा सद्धारम्मणा वा गन्धारम्मणा वा रसारम्मणा वा फोट्टव्वारम्मणा वा धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विज्जाणं, २५ विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२८९. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२६५. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

5 या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "सङ्खारो" ।

२६६. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं वुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं" ... पे०... अयं वुच्चति "फस्स-पच्चया वेदना" ।

10 २६७. तत्थ कतमो वेदनापच्चया पसादो ?

R. 170 या सद्धा सदहना ओकप्पना अभिप्पसादो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया पसादो" ।

२६८. तत्थ कतमो पसादपच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चता तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति "पसादपच्चया अधिमोक्खो" ।

२६९. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

उपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनावक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

20 ३००. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति - इमे धम्मा कुसला ।

३०१. तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपवि-

25 तत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठागतं, छट्ठागतपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
30 केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३०२. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अरूपपपत्तिया मगं भावेति सव्वसो आकिञ्च-
ञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स
च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति - इमे धम्मा कुसला । 5

३०३. तस्सेव अरूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचि-
तत्ता विपाकं सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-
पच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्स- 10
पच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधि-
मोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । R. 1
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३०४. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामि 15
विट्ठिताय पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति - इमे धम्मा कुसला ।

३०५. तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति 20
दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं^२, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं,
विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो,
अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । R. 180
एवमेतस्स धम्मार्तं समुदयो होति । 25

३०६. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
चक्खुविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं ... पे०... सोत-

१. दुक्खपटिपदं - नी०, त्या०, रो० । २. दन्धाभिञ्जं मुञ्जतं - त्या०, रो० ।

विज्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्धारम्मणं ... पे०... धानविज्ञाणं
उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं ... पे०... जिह्वाविज्ञाणं
उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे०... कायविज्ञाणं उप्पन्नं
होति दुक्खसहगतं फोट्ट्वारम्मणं, तस्मिं समये सद्धारपच्चया विज्ञाणं,
5 विज्ञाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३०७. तत्थ कतमो सद्धारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "सद्धारो" ।

10 ३०८. तत्थ कतमं सद्धारपच्चया विज्ञाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जाकायविज्ञाणघातु - इदं
वुच्चति "सद्धारपच्चया विज्ञाणं" ... पे०... अयं वुच्चति "छद्दायतन-
पच्चया फस्सो" ।

३०९. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

15 यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्पत्सजं असातं दुक्खं
वेदयितं कायसम्पत्सजा असाता दुक्खा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-
पच्चया वेदना" ।

३१०. तत्थ कतमो वेदनापच्चया भवो ?

20 उपेत्या वेदनं, सञ्जाक्खन्धो सद्धारक्खन्धो विज्ञाणक्खन्धो -
अयं वुच्चति "वेदनापच्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

३११. कतमे घम्मा अव्याकता ?

30 यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तता विपाका
मनोवातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा सद्धारम्मणा वा
गन्धारम्मणा वा रसारम्मणा वा फोट्ट्वारम्मणा वा यं यं वा पनारब्ध,
तस्मिं समये सद्धारपच्चया विज्ञाणं, विज्ञाणपच्चया नामं, नाम-
पच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदना-
पच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३१२. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति सङ्खारो ।

३१३. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोधातु - इदं वुच्चति
“सङ्खारपच्चया विञ्जाणं” ... पे०... अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया 5
फस्सो” ।

३१४. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं
वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्स-
पच्चया वेदना” ।

10

३१५. तत्थ कतमो वेदनापच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
वुच्चति “वेदनापच्चया अधिमोक्खो” ।

३१६. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

उपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो 15
विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति “अधिमोक्खपच्चया भवो” ... पे०...
तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

३१७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका
मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... 20
धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं,
विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो,
भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जराभरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होति ।

25

३१८. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति “सङ्खारो” ।

३१९. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं

बुच्चति "सङ्खारपञ्चया विज्जाणं" ... पे०... तेन बुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होती" ति ।

३२०. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये मनोघातु उप्पन्ना होति किरिया नेव कुसला ना-

- 5 कुसला न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... फोट्ट-
व्वारम्मणा वा ... पे०... मनोविज्जाणघातु उप्पन्ना होति किरिया नेव
कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा वा
... पे०... धम्मारम्मणा वा ... पे०... मनोविज्जाणघातु उप्पन्ना होति
किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता
10 रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं
समये सङ्खारपञ्चया विज्जाणं, विज्जाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया
छट्ठा यतनं, छट्ठा यतनपञ्चया फत्सो, फत्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया
अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया
जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होति ।

15

३२१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये मनोविज्जाणघातु उप्पन्ना होति किरिया नेव

- कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका सोमनस्ससहगता जाणसम्पयुत्ता
... पे०... सोमनस्ससहगता जाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्स-
सहगता जाणविप्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणविप्पयुत्ता
20 ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता जाणसम्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खा-
सहगता जाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता जाण-
विप्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खासहगता जाणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण रूपा-
रम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
सङ्खारपञ्चया विज्जाणं, विज्जाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया छट्ठा-
25 यतनं, छट्ठा यतनपञ्चया फत्सो, फत्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया
पसादो, पसादपञ्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया भवो, भवपञ्चया
जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स
समुदयो होति ।

3

३२२. कतमे धम्मा अव्याकता ?

न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं^१, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया 5 जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३२३. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अरूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च 10 पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो 15 होति ।

११. अविज्जामूलककुसलनिर्हेसो

३२४. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं ज्ञाणसम्पयुतं रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया 20 विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३२५. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं—अयं वुच्चति “अविज्जापच्चया सङ्खारो” ... पे०... अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया फस्सो” ।

३२६ तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

य चेतसिक सात चेतसिक सुख चेतोसम्पस्सज सात सुख वेदयित
चेतोसम्पस्सजा साता सुखा वेदना - अय वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

३२७ तत्थ कतमो वेदनापच्चया पसादो ?

या सद्धा सदहना ओकप्पना अमिप्पसादो - अय वुच्चति
"वेदनापच्चया पसादो" ।

३२८ तत्थ कतमो पसादपच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अय
वुच्चति "पसादपच्चया अधिमोक्खो" ।

३२९ तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

ठपेत्वा अधिमोक्ख, वेदनाक्खन्धो सञ्जावक्खन्धो सङ्खार-
क्खन्धो विज्जाणक्खन्धो - अय वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो"

पे० तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होती" ति ।

३३० तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया
विज्जाण, विज्जाणपच्चया नाम, नामपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरण । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३१ तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया
विज्जाण, विज्जाणपच्चया नामरूप, नामरूपपच्चया छट्ठायातन,
छट्ठायातनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो,
पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति,
जातिपच्चया जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होति ।

३३२ तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया
विज्जाण, विज्जाणपच्चया नामरूप, नामरूपपच्चया छट्ठायातन, छट्ठा-
यातनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसाद-
पच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३३. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०...
उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं 5
ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं आणविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्भणं वा ... पे०... धम्मारम्भणं
वा यं यं वा मनारब्भ, तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं,
छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, 10
पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति,
जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होति ।

३३४. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि 15
... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये
अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया
नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स 20
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३५. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये अरूपपपत्तिया मगं भावेति सब्बसो आकिञ्चञ्जा-
यतनं समतिकम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये अविज्जा- 25
पच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं,
नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना,
वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३६ कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये लोकुत्तर ज्ञान भावेति निय्यानिक अपचयगामि दिट्ठिगतान पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि पे०. पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपद दन्वाभिञ्ज, तस्मिं समये 5 अविज्जापच्चया सहारो, सहारपच्चया विञ्जाण, विञ्जाणपच्चया नाम, नामपच्चया छट्ठायतन, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख- 10 पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरण । एवमेतेम धम्मान समुदयो होति ।

१३. कुसलमूलकविपाकनिद्देशो

10 ३३७ कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाक चक्षुविञ्जाण उप्पन्न होति उपेक्खासहगत रूपारम्मण, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सहारो, सहारपच्चया विञ्जाण, विञ्जाण- 15 पच्चया नाम, नामपच्चया छट्ठायतन, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्स- पच्चया वेदना, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होति ।

३३८ तत्थ कतमो^१ कुसलमूलपच्चया सहारो^२ ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्त - अय वुच्चति "कुसल- 20 मूलपच्चया सहारो" पे० तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होती" ति ।

३३९ कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाक सोतविञ्जाण उप्पन्न होति उपेक्खासहगत सहारम्मण पे० धानविञ्जाण उप्पन्न होति उपेक्खासहगत गन्धारम्मण पे० जिह्वा- 25 विञ्जाण उप्पन्न होति उपेक्खासहगत रसारम्मण पे० काय- विञ्जाण उप्पन्न होति सुखसहगत फोट्ट्वारम्मण पे० मनोधानु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपाग्मणा वा पे० फोट्ट्वारम्मणा

वा ... पे०... मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता रूपारम्भणा वा ... पे०... धम्मारम्भणा वा ... पे०... मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्भणा वा ... पे०... धम्मारम्भणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, 5 छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३४०. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता 10 विपाका मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खासहगता 15 ज्ञाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण रूपारम्भणा वा ... पे०... धम्मारम्भणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधि- 20 मोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३४१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति चिविच्चेव कामेहि 25 ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति — इमे धम्मा कुसला ।

३४२. तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं चिविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, 30

छद्वायतनपञ्चया फत्सो, फत्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया पसादो, पसादपञ्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

R 189

II 196 5

३४३. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अरूपपत्तिया भग्नं भावेति सव्वसो आकिञ्च-
ज्जायतनं समतिक्कम्म नेवसज्जानासज्जायतनसज्जासहगतं सुखस्स
च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये फत्सो
होति ... पे० .. अविक्खेपो होति - इमे धम्मा कुसला ।

- 10 ३४४. तस्सेव अरूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उप-
चितत्ता विपाकं सव्वसो आकिञ्चज्जायतनं समतिक्कम्म नेवसज्जाना-
सज्जायतनसज्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये कुसलमूलपञ्चया सङ्खारो, सङ्खार-
पञ्चया विज्जाणं, विज्जाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया छद्वायतनं,
15 छद्वायतनपञ्चया फत्सो, फत्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया पसादो,
पसादपञ्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति,
जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होति ।

३४५. कतमे धम्मा अव्याकता ?

- 20 यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिकं अपचयगार्मि
दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वाभिज्जं, तस्मिं समये
फत्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति - इमे धम्मा कुसला ।

३४६. तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
25 विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
दुक्खपटिपदं दन्वाभिज्जं सुज्जतं, तस्मिं समये कुसलमूलपञ्चया
सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया विज्जाणं, विज्जाणपञ्चया नामं, नाम-
पञ्चया छद्वायतनं, छद्वायतनपञ्चया फत्सो, फत्सपञ्चया वेदना,
वेदनापञ्चया पसादो, पसादपञ्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया

भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतेसं धम्मानं समुदयो होति ।

२४. अकुसलमूलकविपाकनिर्देशो

३४७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं चक्खुविज्झाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं, तस्मिं समये अकुसलमूलपञ्चया सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया विज्झाणं, विज्झाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३४८. तत्थ कतमो अकुसलमूलपञ्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "अकुसलमूलपञ्चया सङ्खारो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

३४९. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं सौतविज्झाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सङ्खारम्मणं ... पे०... धानविज्झाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं ... पे०... जिह्वाविज्झाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे०... कायविज्झाणं उप्पन्नं होति दुक्खसहगतं फोढुब्बारम्मणं ... पे०... मनोधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... फोढुब्बारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अकुसलमूलपञ्चया सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया विज्झाणं, विज्झाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३५०. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका मनोविज्झाणधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०...

धम्मारम्मणा वा य य वा पनारब्ध, तस्मिं समये अकुसलमूलपञ्चया
सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया विज्जाण, विज्जाणपञ्चया नाम, नामपञ्चया
छट्ठायतन, छट्ठायतनपञ्चया फत्सो, फत्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया
अधिभोक्खो, अधिभोक्खपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया
5 जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खसङ्खन्वस्स समुदयो होति ।

३५१ तत्थ क्तमो अकुसलमूलपञ्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्त - अयं वुच्चति "अकुसल-
मूलपञ्चया सङ्खारो" ।

३५२ तत्थ क्तम सङ्खारपञ्चया विज्जाण ?

10 य चित्तं मनो मानसं पे० तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपञ्चया विज्जाण" ।

३५३ तत्थ क्तम विज्जाणपञ्चया नाम ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"विज्जाणपञ्चया नाम" ।

15 ३५४ तत्थ क्तम नामपञ्चया छट्ठायतन ?

य चित्तं मनो मानसं पे० तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति "नामपञ्चया छट्ठायतन" ।

३५५ तत्थ क्तमो छट्ठायतनपञ्चया फत्सो ?

यो फत्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्त - अयं वुच्चति "छट्ठा-
20 यतनपञ्चया फत्सो" ।

३५६ तत्थ क्तमा फत्सपञ्चया वेदना ?

य चेतसिक्कं नेव सात नासात चेतोसम्फत्सज्जं अदुक्खमसुखं
वेदयित्त्वं चेतोसम्फत्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फत्स-
पञ्चया वेदना" ।

25 ३५७ तत्थ क्तमो वेदनापञ्चया अधिभोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिभोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
वुच्चति "वेदनापञ्चया अधिभोक्खो" ।

३५८ तत्थ क्तमो अधिभोक्खपञ्चया भवो ?

उपेत्वा अधिभोक्खं, वेदनाक्खन्धो मञ्जाक्खन्धो सङ्खार-
30 क्खन्धो विज्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिभोक्खपञ्चया भवो" ।

३५६. तत्थ कत्तमा भवपच्चया जाति ?

या तेसं तेसं धम्मानं जाति सञ्जाति निव्वत्ति अभिनिव्वत्ति
पातुभावो — अयं वुच्चति “भवपच्चया जाति” ।

३६०. तत्थ कत्तमं जातिपच्चया जरामरणं ?

अत्थि जरा, अत्थि मरणं ।

5

तत्थ कत्तमा जरा ?

या तेसं तेसं धम्मानं जरा जीरणता आयुनो संहानि — अयं
वुच्चति “जरा” ।

तत्थ कत्तमं मरणं ?

यो तेसं तेसं धम्मानं खयो वयो भेदो परिभेदो अनिच्चता
अन्तरधानं — इदं वुच्चति “मरणं” ।

10

इति अयं च जरा, इदं च मरणं । इदं वुच्चति “जातिपच्चया
जरामरणं” ।

३६१. एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होती ति ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स सङ्गति होति, समागमो होति, समो-
धानं होति, पातुभावो होति । तेन वुच्चति एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
वखन्धस्स समुदयो होती” ति ।

15

पटिच्चसमुप्पादविभङ्गो^१ निव्वितो^२ ।

—:०:—

७. सतिपट्टानविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारो सतिपट्टाना - इव भिक्खु अज्झत्तं काये कायानु-
पस्सी विहरति वहिद्वा काये कायानुपस्सी विहरति अज्झत्तवहिद्वा काये
कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झा-
दोमनस्सं, अज्झत्तं वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति वहिद्वा वेदनासु
5 वेदनानुपस्सी विहरति अज्झत्तवहिद्वा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति
आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, अज्झत्तं
चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति वहिद्वा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति अज्झत्त-
वहिद्वा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य
लोके अभिज्झादोमनस्सं, अज्झत्तं धम्मेषु धम्मामुपस्सी विहरति वहिद्वा
10 धम्मेषु धम्मामुपस्सी विहरति अज्झत्तवहिद्वा धम्मेषु धम्मामुपस्सी
विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

१. कायानुपस्सना

२. कथं च भिक्खु अज्झत्तं काये कायानुपस्सी विहरति ?

- इव भिक्खु अज्झत्तं कायं उद्वं पादतला अघो केसमत्थका तच्च-
परियन्तं पूरं नानप्पकारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति - "अत्थि इमास्मि
15 काये केसा लोमा नखा दन्ता तच्चो मंसं न्हाए^१ अट्ठि^२ अट्ठिमिञ्जं^३ वक्कं
हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं
सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो सिङ्घाणिका लसिका
मुत्तं" ति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं^४
ववत्थपेति^५ । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वाव-
20 त्थितं ववत्थपेत्वा वहिद्वा काये चित्तं उपसंहरति ।

३. कथं च भिक्खु वहिद्वा काये कायानुपस्सी विहरति ?

इव भिक्खु वहिद्वा कायं उद्वं पादतला अघो केसमत्थका तच्च-

१. न्हाए - सं०; न्हाए - स्या०, रो० । २. अट्ठो - स्या०, रो० । ३. अट्ठि-
मिञ्जा - सी०, रो० । ४. स्ववत्थितं - स्या०, एवमुपरि पि । ५. अवत्थपेति - स्या०,
एवमुपरि पि; ववत्थापेति - रो० ।

परियन्तं पूरं नानप्पकारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति - “अत्थिस्स^१ काये केसा लोमा नखा दन्ता तचो मंसं न्हारु अट्ठि अट्ठिमिञ्जं वक्कं हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो सिङ्घाणिका लसिका मुत्तं” ति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं 5 ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा अज्झत्तवहिद्धा काये चित्तं उपसंहरति ।

४. कथं च भिक्खु अज्झत्तवहिद्धा काये कायानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु अज्झत्तवहिद्धा कायं उद्धं पादतला अधो केसमत्थका तचपरियन्तं पूरं नानप्पकारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति - “अत्थि 10 इमस्मि^२ काये केसा लोमा नखा दन्ता तचो मंसं न्हारु अट्ठि अट्ठिमिञ्जं वक्कं हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो सिङ्घाणिका लसिका मुत्तं” ति । एवं भिक्खु अज्झत्तवहिद्धा काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं । 13

५. अनुपस्सी ति । तत्थ कतमा अनुपस्सना ?

या पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति “अनुपस्सना” । इमाय अनुपस्सनाय उपेतो होति समुपेतो 20 उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो^३ समन्नागतो । तेन वुच्चति “अनुपस्सी” ति ।

६. विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

७. आतापी ति । तत्थ कतमो^४ आतापो^५ ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं^६ वुच्चति “आतापो” । इमिना आतापेन उपेतो होति समुपेतो उपागतो 25 समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “आतापी” ति ।

८. सम्पजानो ति । तत्थ कतमं सम्पजज्जं ?

या पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि

१. अत्थि इमस्मि - मी० । २. स्या०, रो० पोत्वकेमुनत्थि । ३. समुपपन्नो - स्या०, एवमुपरि पि । ४-५. कतमं आतापं - वी०; कतमं आतापं - स्या०, रो० । ६. इदं - सी०, स्या०, रो० ।

— इदं वुच्चति “सम्पजञ्जं” । इमिना सम्पजञ्जेन उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “सम्पजानो” ति ।

६. सतिमा ति । तत्थ कतमा सति ?

- ५ या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति — अयं वुच्चति “सति” । इमाय सतिया उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “सतिमा” ति ।

१०. विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ति । तत्थ कतमो लोको ?

- १० स्वेव कायो लोको । पञ्च पि उपादानकप्पन्धा लोको । अयं वुच्चति “लोको” ।

तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति “अभिज्झा” ।

- १५ तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना — इदं वुच्चति “दोमनस्सं” ।

- इति अयं च अभिज्झा इदं च दोमनस्सं इमम्हि लोके विनीता
२० होन्ति षट्ठिविनीता सन्ता समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अद्भत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति “विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं” ति ।

२. वेदनानुपस्सना

११. कथं च भिक्खु अज्झत्तं वेदनामु वेदनानुपस्सी विहरति ?

इय भिक्खु सुखं वेदनं वेदयमानो “सुखं वेदनं वेदयामी” ति

- २५ पजानाति, दुक्खं वेदनं वेदयमानो “दुक्खं वेदनं वेदयामी” ति पजानाति, अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानो “अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयामी” ति पजानाति, सामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानो “सामिसं सुखं वेदनं वेदयामी” ति पजानाति, निरामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानो “निरामिसं सुखं वेदनं

वेदयामी" ति पजानाति, सामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानो "सामिसं दुक्खं वेदनं वेदयामी" ति पजानाति, निरामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानो "निरामिसं दुक्खं वेदनं वेदयामी" ति पजानाति, सामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानो "सामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयामी" ति पजानाति, निरामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानो "निरामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयामी" ति पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा बहिद्धा वेदनासु चित्तं उपसंहरति ।

१२. कथं च भिक्खु बहिद्धा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ? 10

इध भिक्खु सुखं वेदनं वेदयमानं "सुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, दुक्खं वेदनं वेदयमानं "दुक्खं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानं "अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, सामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानं "सामिसं सुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, निरामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानं "निरामिसं सुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, सामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानं "सामिसं दुक्खं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, निरामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानं "निरामिसं दुक्खं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, सामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानं "सामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, निरामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानं "निरामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा अज्झत्तबहिद्धा वेदनासु चित्तं उपसंहरति ।

१३. कथं च भिक्खु अज्झत्तबहिद्धा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ? 25

इध भिक्खु सुखं वेदनं "सुखा वेदना" ति पजानाति, दुक्खं वेदनं "दुक्खा वेदना" ति पजानाति, अदुक्खमसुखं वेदनं "अदुक्खमसुखा वेदना" ति पजानाति, सामिसं वा सुखं वेदनं "सामिसा सुखा वेदना" ति

१. वेदियमानं - मी०, रो०, एवमुपरि पि । २. स्या०, रो० पोत्यवेमु नरिय, एवमुपरि पि ।

पजानाति, निरामिसं वा सुखं वेदनं “निरामिसा सुखा वेदना” ति पजानाति, सामिसं वा दुःखं वेदनं “सामिसा दुःखा वेदना” ति पजानाति, निरामिसं वा दुःखं वेदनं “निरामिसा दुःखा वेदना” ति पजानाति, सामिसं वा अदुःखमसुखं वेदनं “सामिसा अदुःखमसुखा वेदना” ति पजानाति, निरामिसं वा अदुःखमसुखं वेदनं “निरामिसा अदुःखमसुखा वेदना” ति पजानाति । एवं भिक्षु अज्झत्तवहिद्वा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

१४. अनुपस्सी ति ... पे०... विहरती ति ... पे०... आतापी ति ... पे०... सम्पजानो ति ... पे०... सतिमा ति ... पे०... विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ति । तत्थ कतमो लोको ?

सायेव वेदना लोको । पञ्च पि उपादानक्खन्धा लोको । अयं वुच्चति “लोको” ।

तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति “अभिज्झा” ।

तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुःखं चेतोसम्फस्सजं असातं दुःखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुःखा वेदना - इदं वुच्चति “दोमनस्सं” ।

इति अयं च अभिज्झा इदं च दोमनस्सं इमम्हि लोके विनीता होन्ति पटिविनीता सन्ता समिता वूपसन्ता अत्थङ्गता अम्भत्थङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति “विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं” ति ।

३. चित्तानुपस्सना

१५. कथं च भिक्षु अज्झत्तं चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्षु सरागं वा चित्तं “सरागं मे चित्तं” ति पजानाति, वीतरागं वा चित्तं “वीतरागं मे चित्तं” ति पजानाति, सदोसं वा चित्तं “सदोसं मे चित्तं” ति पजानाति, वीतदोसं वा चित्तं “वीतदोसं मे चित्तं” ति पजानाति, समोहं वा चित्तं “समोहं मे चित्तं” ति पजानाति, वीतमोहं वा चित्तं “वीतमोहं मे चित्तं” ति पजानाति, सङ्खित्तं वा चित्तं “सङ्खित्तं

मे चित्तं" ति पजानाति, विक्खित्तं वा चित्तं "विक्खित्तं मे चित्तं" ति पजानाति, महग्गतं वा चित्तं "महग्गतं मे चित्तं" ति पजानाति, अमहग्गतं वा चित्तं "अमहग्गतं मे चित्तं" ति पजानाति, सउत्तरं वा चित्तं "सउत्तरं मे चित्तं" ति पजानाति, अनुत्तरं वा चित्तं "अनुत्तरं मे चित्तं" ति पजानाति, समाहितं वा चित्तं "समाहितं मे चित्तं" ति पजानाति, असमाहितं वा चित्तं "असमाहितं मे चित्तं" ति पजानाति, विमुत्तं वा चित्तं "विमुत्तं मे चित्तं" ति पजानाति, अविमुत्तं वा चित्तं "अविमुत्तं मे चित्तं" ति पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा बहिद्धा चित्ते चित्तं उपसंहरति ।

10

१६. कथं च भिक्खु बहिद्धा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु सरागं वास्स चित्तं "सरागमस्स चित्तं" ति पजानाति, वीतरागं वास्स चित्तं "वीतरागमस्स चित्तं" ति पजानाति, सदोसं वास्स चित्तं "सदोसमस्स चित्तं" ति पजानाति, वीतदोसं वास्स चित्तं "वीतदोसमस्स चित्तं" ति पजानाति, समोहं वास्स चित्तं "समोहमस्स चित्तं" ति पजानाति, वीतमोहं वास्स चित्तं "वीतमोहमस्स चित्तं" ति पजानाति, सङ्घित्तं वास्स चित्तं "सङ्घित्तमस्स चित्तं" ति पजानाति, विक्खित्तं वास्स चित्तं "विक्खित्तमस्स चित्तं" ति पजानाति, महग्गतं वास्स चित्तं "महग्गतमस्स चित्तं" ति पजानाति, अमहग्गतं वास्स चित्तं "अमहग्गतमस्स चित्तं" ति पजानाति, सउत्तरं वास्स चित्तं "सउत्तरमस्स चित्तं" ति पजानाति, अनुत्तरं वास्स चित्तं "अनुत्तरमस्स चित्तं" ति पजानाति, समाहितं वास्स चित्तं "समाहितमस्स चित्तं" ति पजानाति, असमाहितं वास्स चित्तं "असमाहितमस्स चित्तं" ति पजानाति, विमुत्तं वास्स चित्तं "विमुत्तमस्स चित्तं" ति पजानाति, अविमुत्तं वास्स चित्तं "अविमुत्तमस्स चित्तं" ति पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा अज्झत्तवहिद्धा चित्ते चित्तं उपसंहरति ।

25

१७. कथं च भिक्षु अज्झत्तवहिद्धा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ?

इद्य भिक्षु सरागं वा चित्तं “सरागं चित्तं” ति पजानाति, वीतरागं वा चित्तं “वीतरागं चित्तं” ति पजानाति, सदोसं वा चित्तं “सदोसं चित्तं” ति पजानाति, वीतदोसं वा चित्तं “वीतदोसं चित्तं” ति पजानाति, समोहं वा चित्तं “समोहं चित्तं” ति पजानाति, वीतमोहं वा चित्तं “वीतमोहं चित्तं” ति पजानाति, सद्धित्तं वा चित्तं “सद्धित्तं चित्तं” ति पजानाति, विक्खित्तं वा चित्तं “विक्खित्तं चित्तं” ति पजानाति, महग्गतं वा चित्तं “महग्गतं चित्तं” ति पजानाति, अमहग्गतं वा चित्तं “अमहग्गतं चित्तं” ति पजानाति, सउत्तरं वा चित्तं “सउत्तरं चित्तं” ति पजानाति, अनुत्तरं वा चित्तं “अनुत्तरं चित्तं” ति पजानाति, समाहितं वा चित्तं “समाहितं चित्तं” ति पजानाति, असमाहितं वा चित्तं “असमाहितं चित्तं” ति पजानाति, विमुत्तं वा चित्तं “विमुत्तं चित्तं” ति पजानाति, अविमुत्तं वा चित्तं “अविमुत्तं चित्तं” ति पजानाति । एवं भिक्षु अज्झत्तवहिद्धा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

१८. अनुपस्सी ति ... पे०... विहरती ति ... पे०... आतापी ति ... पे०... सम्पजानो ति ... पे०... सतिमा ति ... पे०... विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ति । तत्थ कतमो लोको ?

तं येव चित्तं लोको । पञ्च पि उपादानकखन्वा लोको — अयं वुच्चति “लोको” ।

तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति “अभिज्झा” ।

तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना — इदं वुच्चति “दोमनस्सं” ।

इति अयं च अभिज्झा इदं च दोमनस्सं इमं हि लोके विनीता होन्ति पटिविनीता सन्ता समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अम्भत्यङ्गता

अपिप्ता व्यपिप्ता सोसिता-विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुञ्चति “विनेय्य लोके अभिज्ञादोमनस्स” ति ।

४. धम्मानुपस्सना

१६. कथं च भिक्खु अज्झत्तं धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु सन्तं वा अज्झत्तं कामच्छन्दं “अत्थि मे अज्झत्तं कामच्छन्दो” ति पजानाति, असन्तं वा अज्झत्तं कामच्छन्दं “नत्थि मे अज्झत्तं कामच्छन्दो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनस्स कामच्छन्दस्स आयति अनुप्पादो होति तं च पजानाति । सन्तं वा अज्झत्तं व्यापादं ... पे०... सन्तं वा वा अज्झत्तं थीनमिद्धं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं उद्धच्चकुवकुच्चं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं विचिकिच्छं “अत्थि मे अज्झत्तं विचिकिच्छा” ति पजानाति, असन्तं वा अज्झत्तं विचिकिच्छं “नत्थि मे अज्झत्तं विचिकिच्छा” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नाय विचिकिच्छाय उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नाय विचिकिच्छाय पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनाय विचिकिच्छाय आयति अनुप्पादो होति तं च पजानाति ।

सन्तं वा अज्झत्तं सतिसम्बोज्झङ्गं “अत्थि मे अज्झत्तं सतिसम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, असन्तं वा अज्झत्तं सतिसम्बोज्झङ्गं “नत्थि मे अज्झत्तं सतिसम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स भावनाय^१ पारिपूरी^२ होति तं च पजानाति, सन्तं वा अज्झत्तं धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं विरियसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं पीतिसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं पस्सद्विसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं समाधिसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “अत्थि मे अज्झत्तं उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, असन्तं वा अज्झत्तं उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “नत्थि मे अज्झत्तं उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति तं च पजानाति,

१. भित्तिपट्ट - म० । २-२. भावनापारिपूरी - स्या०; भावनापारिपूरी - रो० ।

यथा च उप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तं च पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा वहिद्धा धम्मेषु चित्तं उपसंहरति ।

- 5 २०. कथं च भिक्खु वहिद्धा धम्मेषु धम्मानुपत्ती विहरति ?
 इध भिक्खु सन्तं वास्स कामच्छन्दं “अत्थिस्स कामच्छन्दो”
 ति पजानाति, असन्तं वास्स कामच्छन्दं “नत्थिस्स कामच्छन्दो” ति
 पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स उप्पादो होति तं च पजा-
 नाति, यथा च उप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स पहानं होति तं च पजानाति,
 10 यथा च पहीनस्स कामच्छन्दस्स आर्याति अनुप्पादो होति तं च पजानाति ।
 सन्तं वास्स व्यापादं ... पे०... सन्तं वास्स थीनमिदं ... पे०... सन्तं वास्स
 उद्धच्चकुक्कुच्चं ... पे०... सन्तं वास्स विचिकिच्छं “अत्थिस्स विचि-
 किच्छा” ति पजानाति, असन्तं वास्स विचिकिच्छं “नत्थिस्स विचि-
 किच्छा” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नाय विचिकिच्छाय उप्पादो
 15 होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नाय विचिकिच्छाय पहानं होति
 तं च पजानाति, यथा च पहीनाय विचिकिच्छाय आर्याति अनुप्पादो होति
 तं च पजानाति ।

- सन्तं वास्स सतिसम्बोज्झङ्गं “अत्थिस्स सतिसम्बोज्झङ्गो” ति
 पजानाति, असन्तं वास्स सतिसम्बोज्झङ्गं “नत्थिस्स सतिसम्बोज्झङ्गो”
 20 ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति
 तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स भावनाय पारिपूरी
 होति तं च पजानाति । सन्तं वास्स धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं ... पे०...
 सन्तं वास्स विरियसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वास्स पीतिसम्बोज्झङ्गं
 ; ... पे०... सन्तं वास्स पस्सदिसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वास्स समाधि-
 25 सम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वास्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “अत्थिस्स उपेक्खा-
 सम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, असन्तं वास्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “नत्थि-
 स्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स उपेक्खा-
 सम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स उपेक्खा-
 सम्बोज्झङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तं च पजानाति । सो तं

निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावस्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावस्थितं ववत्थपेत्वा अज्झत्तवहिद्धा धम्मेषु चित्तं उपसंहरति ।

२१. कथं च भिक्खु अज्झत्तवहिद्धा धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु सन्तं वा कामच्छन्दं “अत्थि कामच्छन्दो” ति पजानाति, असन्तं वा कामच्छन्दं “नत्थि कामच्छन्दो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनस्स कामच्छन्दस्स आयति अनुप्पादो होति तं च पजानाति । सन्तं वा व्यापादं^१ ... पे०... सन्तं वा धीनभिद्धं ... पे०... सन्तं वा उद्वच्चकुक्कुच्चं ... पे०... सन्तं वा विचिकिच्छं “अत्थि विचिकिच्छा” ति पजानाति, असन्तं वा विचिकिच्छं “नत्थि विचिकिच्छा” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नाय विचिकिच्छाय उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नाय विचिकिच्छाय पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनाय विचिकिच्छाय आयति अनुप्पादो होति तं च पजानाति ।

सन्तं वा सतिसम्बोज्झङ्गं “अत्थि सतिसम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, असन्तं वा सतिसम्बोज्झङ्गं “नत्थि सतिसम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तं च पजानाति । सन्तं वा धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा विरियसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा पीतिसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा पस्सद्विसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा समाधिसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “अत्थि उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, असन्तं वा उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “नत्थि उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तं च पजानाति । एवं भिक्खु अज्झत्तवहिद्धा धम्मेषु

धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

२२. अनुपस्सी ति । तत्थ कतमा अनुपस्सना ?

या पञ्चा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -

५ अयं वुच्चति अनुपस्सना । इमाय अनुपस्सनाय उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “अनुपस्सी” ति ।

२३. विहरती ति । इरियति^१ वत्तति पालेति अपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

१० २४. आतापी ति । तत्थ कतमो^२ आतापो^३ ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं^४ वुच्चति “आतापो” । इमिना आतापेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “आतापी” ति ।

२५. सम्पजानो ति । तत्थ कतमं सम्पजञ्जं ?

१५ या पञ्चा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति “सम्पजञ्जं” । इमिना सम्पजञ्जेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “सम्पजानो” ति ।

B. 210

२६. सतिमा ति । तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति “सति” ।

२० इमाय सतिया उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “सतिमा” ति ।

२७. विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ति । तत्थ कतमो लोको ?

तेव धम्मा लोको । पञ्च पि उपादानक्खन्धा लोको । अयं वुच्चति “लोको” ।

२५ तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति “अभिज्झा” ।

१. समुपपत्ती - स्या०; समुपपत्ती - रो० । २. इरियति - सी० । ३-३. वत्तमं आतापं - सी०; वत्तमं आतापं - स्या०, रो० । ४. इदं - सी०, स्या०, रो० ।

तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्पस्सजं असातं^१
दुक्खं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा असाता दुक्खा वेदना -- इदं वुच्चति
“दोमनस्सं” ।

इति अयं च अभिज्झा इदं च दोमनस्सं इमं हि लोके विनीता ५
होन्ति पटिविनीता सन्ता समिता वूपसन्ता अत्थङ्गता अब्भत्थङ्गता
अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति
“विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं” ति ।

१२. अभिधम्मभाजनीयं

२८. चत्तारो सतिपट्टाना -- इध भिक्खु काये कायानुपस्सी
विहरति, वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति, चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति, 10
धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति ।

२९. कथं च भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निरयानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^२ दन्धा- 15
भिज्जं काये कायानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं -- इदं वुच्चति “सतिपट्टानं” ।
अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

३०. कथं च भिक्खु वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निरयानिकं 20
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं :
दन्धाभिज्जं वेदनासु वेदनानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति
सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं -- इदं वुच्चति
सतिपट्टानं । अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

३१. कथं च भिक्खु चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
5 भिञ्जं चित्ते चित्तानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सतिपट्ठानं" ।
अवसेसा धम्मा सतिपट्ठानसम्पयुत्ता ।

३२. कथं च भिक्खु धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
10 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं धम्मेसु धम्मानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सतिपट्ठानं" ।
अवसेसा धम्मा सतिपट्ठानसम्पयुत्ता ।

३३. तत्थ कतमं सतिपट्ठानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
[अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं धम्मेसु धम्मानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
20 सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सतिपट्ठानं" ।
अवसेसा धम्मा सतिपट्ठानसम्पयुत्ता ।

३४. चत्तारो सतिपट्ठाना - इध भिक्खु काये कायानुपस्सी
विहरति, वेदनासु वेदानुपस्सी विहरति, चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति,
धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति ।

३५. कथं च भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
30 धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता

विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं काये कायानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति “सतिपट्ठानं” । अवसेसा धम्मा सतिपट्ठानसम्पयुत्ता ।

३६. कथं च भिक्खु वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ? 5

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता 10 विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं वेदनासु वेदनानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति “सतिपट्ठानं” । अवसेसा धम्मा सतिपट्ठानसम्पयुत्ता ।

३७. कथं च भिक्खु चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ? 15

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता 20 विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं चित्ते चित्तानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति “सतिपट्ठानं” । अवसेसा धम्मा सतिपट्ठानसम्पयुत्ता ।

३८. कथं च भिक्खु धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति ? 25

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता 30

विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं धम्मेषु धम्मानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं बुच्चति "सतिपट्टानं" । अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

५ ३६. तत्थ कतमं सतिपट्टानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविवखेपो होति । इमे

10 धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं बुच्चति "सतिपट्टानं" । अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

८।

३. पञ्हापुच्छकं

15 ४०. चत्तारो सतिपट्टाना - इध भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं,
3 वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति
20 आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

B. 214,
R. 206

४१. चतुन्नं सतिपट्टानानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुवकमेन

४२. सिया कुसला, सिया अव्याकता^१ । सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । सिया

१. सुञ्जतं धम्मेषु धम्मानुपस्सी - स्या०, रो० । २. अव्याकता ... पे०... - प० ।

विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा । अनुपादिन्नानुपादानिया । असङ्घि-
 लिट्ठअसङ्घिलेसिका । सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्क-
 विचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । सिया पीतिसहगता, सिया
 । सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता । नेवं दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा ।
 नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया अपचयगामिनो, सिया ॥
 नेवाचयगामिनापचयगामिनो । सिया सेक्खा, सिया असेक्खा । अप्पमाणा ।
 अप्पमाणारम्मणा । पणीता । सिया सम्मतनियता, सिया अनियता ।
 न' मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न
 वत्तव्वा मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनो ति पि । सिया उप्पन्ना,
 सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो । सिया^२ अतीता^३, सिया अनागता, 10
 सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा
 ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया
 बहिद्धा, सिया अज्झत्तबहिद्धा । बहिद्धारम्मणा । अनिदस्सन-
 अप्पटिघा ।

२. वुक्कमात्तिफानुक्कमेन

४३. न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । न वत्तव्वा हेतू चेव 15
 सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू । न वत्तव्वा हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता
 चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू । न हेतू सहेतुका ।

४४. सप्पच्चया । सङ्खत्ता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा ।
 लोकुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या । नो आसवा ।
 अनासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति पि, 20
 सासवा चेव नो च आसवा ति पि । न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता
 चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता ।
 अनासवा । नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०...
 नो थोगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परमासा ... पे०... सारम्मणा ।
 नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तसंसद्धा । चित्तसमुद्धाना । 25
 चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसद्धसमुद्धाना । चित्तसंसद्धसमु-
 द्धानसहभुनो । चित्तसंसद्धसमुद्धानानुपरिवत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा ।

अनुपादिष्ठा । नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
पहातव्वा, न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न
भावनाय पहातव्वहेतुका ।

४५. सिया सवितक्का, सिया अवितक्का । सिया सविचारा,
5 सिया अविचारा । सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । सिया
पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । मिया सुखसहगता, सिया न
सुखसहगता । सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । न
कामावचरा । न रूपावचरा । न अरूपावचरा । अपरियापप्पा । सिया
निय्यानिका, सिया अनिय्यानिका । सिया नियता, सिया अनियता ।
10 अनुत्तरा । अरणा ति ।

सतिपट्टानविभङ्गो निवृत्तो ।

८. सम्पपधानविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारो सम्पपधाना — इध भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं 5 आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोत्ताय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

२. कथं च भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति 10 पदहति ? तत्थ कतमे अनुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा ?

तीणि अकुसलमूलानि — लोभो, दोसो, मोहो । तदेकट्ठा च किलेसा । तंसम्पयुत्तो वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विज्जाणक्खन्धो, तंसमुट्ठानं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं — इमे 15 वुच्चन्ति “अनुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा” । इति इमेसं अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

३. छन्दं जनेतीति । तत्थ कतमो छन्दो ?

यो छन्दो छन्दिकता^१ कत्तुकम्पता कुसलो धम्मच्छन्दो — अयं वुच्चति “छन्दो” । इमं छन्दं जनेति सञ्जनेति उट्ठपेति^२ समुट्ठपेति^३ 20 निव्वत्तेति अभिनिव्वत्तेति । तेन वुच्चति “छन्दं जनेती”ति ।

४. वायमतीति । तत्थ कतमो वायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — अयं वुच्चति “वायामो” । इमिना वायामेन उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो ससन्नागतो । तेन वुच्चति “वायमती”ति । 25

१. छन्दोरूपा — स्या० । २-३. उट्ठपेति समुट्ठपेति — स्या०, एवमुपरिपि ।

B. 217

५. विरियं आरभतीति । तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — इदं वुच्चति “विरियं” । इमं विरियं आरभति समारभति आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन वुच्चति “विरियं आरभती”ति ।

६. चित्तं पगण्हातीति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु — इदं वुच्चति “चित्तं” । इमं चित्तं पगण्हाति सम्पगण्हाति उपत्यम्भेति पच्चुपत्यम्भेति । तेन वुच्चति “चित्तं पगण्हाती”ति ।

७. पदहतीति । तत्थ कतमं पधानं ?

१० यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — इदं वुच्चति “पधानं” । इमिना पधानेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “पदहती”ति ।

८. कथं च भिक्खु उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति ?

१५ तत्थ कतमे उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा ?

तीणि अकुसलमूलानि — लोभो, दोसो, मोहो । तदेकद्वया च किलेसा । तंसम्पयुत्तो वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विज्जाणक्खन्धो, तंसमुद्धानं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं — इमे वुच्चन्ति “उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा” । इति इमेसं उप्पन्नानं २० पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति ।

९. छन्दं जनेतीति । तत्थ कतमो छन्दो ?

१८ यो छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्पता कुसलो धम्मच्छन्दो — अयं वुच्चति “छन्दो” । इमं छन्दं जनेति सज्जनेति उट्टुपेति समुट्टुपेति २५ निव्वत्तेति अग्निनिव्वत्तेति । तेन वुच्चति “छन्दं जनेती”ति ।

१०. वायमतीति । तत्थ कतमो वायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — अयं वुच्चति “वायामो” । इमिना वायामेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “वायमती”ति ।

११. विरियं आरभती ति । तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — इदं वुच्चति “विरियं” । इमं विरियं आरभति समारभति आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन वुच्चति “विरियं आरभती” ति ।

१२. चित्तं पग्गण्हाती ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु — इदं वुच्चति “चित्तं” । इमं चित्तं पग्गण्हाति सम्पग्गण्हाति उपत्थम्भेति पच्चुपत्थम्भेति । तेन वुच्चति “चित्तं पग्गण्हाती” ति ।

१३. पदहती ति । तत्थ कतमं पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — इदं वुच्चति “पधानं” । इमिना पधानेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “पदहती” ति ।

१४. कथं च भिक्खु अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ? तत्थ कतमे अनुप्पन्ना कुसला धम्मा ?

तीणि कुसलमूलानि — अलोभो, अदोसो, अमोहो । तंसम्पयुत्तो वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विज्जाणक्खन्धो । तंसमुट्ठानं कायकम्मं, वचीकम्मं, मनोकम्मं — इमे वुच्चन्ति “अनुप्पन्ना कुसला धम्मा” । इति इमेसं अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

१५. छन्दं जनेती ति ... पे०... वायमतो ति ... पे०... विरियं आरभती ति ... पे०... चित्तं पग्गण्हाती ति ... पे०... पदहती ति । तत्थ कतमं पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — इदं वुच्चति “पधानं” । इमिना पधानेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “पदहती” ति ।

१६. कथं च भिक्खु उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मो-
साय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति

विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति ? तस्य कतमे उप्पन्ना कुसला धम्मा ?

तोणि कुसलमूलानि - अलोभो, अदोसो, अमोहो । तंसम्पयुत्तो वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सहकारक्खन्धो, विज्जाणक्खन्धो, तंसमु-
 5 द्धानं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं - इमे वुच्चन्ति "उप्पन्ना कुसला धम्मा" । इति इमेसं उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति ।

१७. ठितिया ति । या ठिति सो असम्मोसो, यो असम्मोसो
 10 सो भिय्योभावो, यो भिय्योभावो तं वेपुल्लं, यं वेपुल्लं सा भावना, या भावना सा पारिपूरी ।

१८. छन्दं जनेती ति ... पे०... वायमती ति ... पे०... विरियं आरभती ति ... पे०... चित्तं पगण्हाती ति ... पे०... पदहती ति । तस्य कतमं पधानं ?

15 यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - इदं वुच्चति "पधानं" । इमिना पधानेन उपेतो होति ... पे०... समेत्तागतो । तेन वुच्चति "पदहती" ति ।

— ० —

§ २. अभिघम्मभाजनीयं

१९. चत्तारो सम्मप्यधाना - इध भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
 20 चित्तं पगण्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पधानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति, अनु-
 प्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति, उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति
 25 विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति ।

२०. कथं च भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं

१. पारिपूरी - सी०; पारिपूरि - स्या० ।

अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा- 5 भिज्जं, तस्मिं समये अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

२१. छन्दं जनेती ति । तत्थ कतमो छन्दो ?

यो छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्यता कुसलो धम्मच्छन्दो - अयं वुच्चति "छन्दो" । इमं छन्दं जनेति सज्जनेति उट्ठपेति समुट्ठपेति 10 निव्वत्तेति अभिनिव्वत्तेति । तेन वुच्चति "छन्दं जनेती" ति ।

२२. वायमती ति । तत्थ कतमो वायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय- सम्बोज्झङ्को मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "वायामो" । इमिना वायामेन उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागत्तो उपपन्नो 15 सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति "वायमती" ति ।

२३. विरियं आरभती ति । तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय- सम्बोज्झङ्को मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "विरियं" । इमं विरियं आरभति समारभति आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन 20 वुच्चति "विरियं आरभती" ति ।

२४. चित्तं पग्गण्हाती ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जानघातु - इदं वुच्चति "चित्तं" । इमं चित्तं पग्गण्हाति सम्पग्गण्हाति उपत्यम्भेति पच्चुपत्यम्भेति । तेन वुच्चति "चित्तं पग्गण्हाती" ति । 25

२५. पदहती ति । तत्थ कतमं सम्मप्पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय- सम्बोज्झङ्को मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सम्मप्पधानं" । अयसेसा धम्मा सम्मप्पधानसम्पयुत्ता ।

२६. कथं च भिक्षु उपपन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहाणाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति ?

इध भिक्षु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहाणाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, तस्मिं समये उपपन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहाणाय
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति ।

२७. छन्दं जनेतीति ... पे०... वायमतीति ... पे०... विरियं
आरभतीति ... पे०... चित्तं पगगण्हातीति ... पे०... पदहतीति । तत्थ
कतमं सम्मप्पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति "सम्मप्पधानं" ।
अवसेसा धम्मा सम्मप्पधानसम्पयुत्ता ।

२८. कथं च भिक्षु अनुपपन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति ?

इध भिक्षु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहाणाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, तस्मिं समये अनुपपन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति
वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति ।

२९. छन्दं जनेतीति ... पे०... वायमतीति ... पे०... विरियं
आरभतीति ... पे०... चित्तं पगगण्हातीति ... पे०... पदहतीति । तत्थ
कतमं सम्मप्पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति "सम्मप्पधानं" ।
अवसेसा धम्मा सम्मप्पधानसम्पयुत्ता ।

३०. कथं च भिक्षु उपपन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मो-
साय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिज्जं, तस्मिं समये उप्पन्नानं कुसलानं धम्मनं ठितिया असम्मोसाय
भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिप्परिया छन्दं जनेति वायमति 5
विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

३१. ठितिया ति । या ठिति सो असम्मोसो, यो असम्मोसो
सो भिय्योभावो, यो भिय्योभावो तं वेपुल्लं, यं वेपुल्लं सा भावना, या
भावना सा पारिप्परो ।

३२. छन्दं जनेती ति । तत्थ कतमो छन्दो ?

10

यो छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्पता कुसलो धम्मच्छन्दो – अयं
वुच्चति “छन्दो” । इमं छन्दं जनेति सज्जनेति उट्ठपेति समुट्ठपेति
निव्वत्तेति अभिनिव्वत्तेति । तेन वुच्चति “छन्दं जनेती” ति ।

३३. वायमती ति । तत्थ कतमो वायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय- 15
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – अयं वुच्चति “वायामो” ।
इमिना वायामेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति
“वायमती” ति ।

३४. विरियं आरभती ति । तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय- 20
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – इदं वुच्चति “विरियं” । इमं
विरियं आरभति समारभति आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन
वुच्चति “विरियं आरभती” ति ।

३५. चित्तं पग्गण्हाती ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो भानसं ... पे०... तज्जामनोविज्झाणघातु – इदं 25
वुच्चति “चित्तं” । इमं चित्तं पग्गण्हाति सम्पग्गण्हाति उपत्यम्भेति
पच्चुपत्यम्भेति । तेन वुच्चति “चित्तं पग्गण्हाती” ति ।

३६. पदहतो ति । तत्थ कतमं सम्पग्गण्धानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो पे० सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - इदं वुच्चति "सम्मप्पधान" ।
अवसेसा धम्मा सम्मप्पधानसम्पयुत्ता ।

३७ तत्थ कत्तमं सम्मप्पधानं ?

- ५ इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिक्क
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पद्धानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि पे० पठमं ज्ञानं उपसम्पज्जं विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिज्जं, यो तस्मिं समये चेतसिको विरियारम्भो पे० सम्मावायामो
विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - इदं वुच्चति "सम्म-
१० प्पधान" । अवसेसा धम्मा सम्मप्पधानसम्पयुत्ता ।

—०—

१३ पञ्हापुच्छकं

B 223

३८ चत्तारो सम्मप्पधाना - इध भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं
अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमतिं विरियं आरभति
चित्तं पग्गण्हाति पदहतिं, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पद्धानाय
पे० अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय पे० उप्पन्नानं

- १५ कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय
पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमतिं विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति
पदहतिं ।

३९ चतुन्नं सम्मप्पधानानं कति कुसला, कति अकुसला, कति
अव्याकता पे० कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुक्कमेन

- २० ४० कुसलायेव । सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
अदुक्खसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । विपाकधम्मधम्मा । अनुपादिन्न-
अनुपादानिया । असङ्किलिद्वयसङ्किलेसिका । सिया सवितक्क-
सविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा ।
सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता । नेव
२५ दस्सनेन न भावनाय पद्धानत्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय पद्धानत्वा-
हेतुका । अपचयगामिनो । सेक्खा । अप्पमाणा । अप्पमाणारम्मणा ।
पणीता । सम्मत्तनियता । न मग्गारम्मणा, मग्गहेतुका, सिया मग्गा-

R 215

पतिनो, सिया न वत्तव्वा मग्गाधिपतिनो ति । सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा उप्पादिनो ति । सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया बहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । बहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा । 5

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

४१. न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । न वत्तव्वा हेतू चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू । न वत्तव्वा हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू । न हेतू सहेतुका ।

४२. सप्पच्चया । सङ्खत्ता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । लोकुत्तरा । केनचि विज्जेय्या, केनचि न विज्जेय्या । नो आसवा । 10
अनासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति पि, सासवा चेव नो च आसवा ति पि । न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता । अनासवा । नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा 15
... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तसंसट्ठा । चित्तसमुट्ठाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठाना । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरिवत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा । अनुपादिन्ना । नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन पहातव्वा । न भावनाय 20
पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

४३. सिया सवितक्का, सिया अवितक्का । सिया सविचारा, सिया अविचारा । सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । सिया सुखसहगता, सिया न सुखसहगता । सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । न 25
कामावचरा । न रूपावचरा । न अरूपावचरा । अपरियापन्ना । निय्यानिका । नियता । अनुत्तरा । अरणा ति ।

सम्मपघानविमङ्गो निट्ठितो ।

६. इद्विपादविभङ्गो

§ १. सुस्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारो इद्विपादा — इव भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खार-
समन्नागतं इद्विपादं भावेति, विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्वि-
पादं भावेति, चित्तसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति,
वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति ।

१. छन्द्विद्विपादो

२. कथं च भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं
भावेति ?

छन्दं चे भिक्खु अविपत्तिं करित्वा लभति समाधिं, लभति
चित्तस्सेकमगतं — अयं वुच्चति “छन्दसमाधि” । सो अनुपपन्नानं पापकानं
अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उपपन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पद्धानाय
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, अनु-
पपन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उपपन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय
भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इमे वुच्चन्ति “पधान-
सङ्खारा” । इति अयं च छन्दसमाधि, इमे च पधानसङ्खारा । तदेकज्झं
अभिसञ्ज्जित्वा अभिसङ्खिपित्वा छन्दसमाधिपधानसङ्खारो त्वेव सङ्खयं
गच्छति ।

३. तत्थ कतमो छन्दो ? यो छन्दो छन्दिकत्ता कत्तुकम्पता
कुसलो धम्मच्छन्दो — अयं वुच्चति “छन्दो” ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति अवद्वित्ति अविसाहारो अविकल्पो
अविसाहटमानसता समयो समाधिन्द्रियं समाधिवलं सम्मासमाधि — अयं
वुच्चति “समाधि” ।

तत्थ कतमो पधानसङ्खारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो निक्कमो^१ परक्कमो उय्यामो वायामो
उस्साहो उस्सोब्धी थामो ठिति^२ असिथिलपरक्कमता अनिविखत्तछन्दता
अनिक्खत्तधुरता धुरसम्पग्गाहो विरियं विरियिन्द्रियं विरियबलं सम्मा-
वायामो — अयं वुच्चति “पधानसङ्खारो” । इति इमिना च छन्देन, 5
इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्खारेण उपेतो होति समुपेतो
उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “छन्द-
समाधिपधानसङ्खारसमन्नागतो” ति ।

४. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्जना समिज्जना
लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा । 10

इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो,
सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो ।

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति “इद्धिपादं भावेती” ति ।

२. विरियिद्धिपादो

५. कथं च भिक्खु विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धि- 15
पादं भावेति ?

विरियं चे भिक्खु अधिपत्तिं करित्वा लभति समाधिं लभति
चित्तस्सेकगतं — अयं वुच्चति “विरियसमाधि” । सो अनुपपन्नानं पापकानं
अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पगगह्णाति पदह्ति, उपपन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पह्णाय 20
... पे०... अनुपपन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... पे०... उपपन्नानं
कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय
पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगह्णाति
पदह्ति । इमे वुच्चन्ति “पधानसङ्खारा” । इति अयं च विरियसमाधि,
इमे च पधानसङ्खारा; तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा अभिसद्धिपित्वा 25
विरियसमाधिपधानसङ्खारो त्वेव सङ्खयं गच्छति ।

६. तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - इदं
बुच्चति "विरियं" ।

तत्थ क्तमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति अवट्ठिति अविसाहारो अविकल्पो
5 अविसाहटमानसता समथो समाधिन्द्रियं समाधिवलं सम्मासमाधि - अयं
बुच्चति "समाधि" ।

तत्थ क्तमो पधानसङ्कारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं
बुच्चति "पधानसङ्कारो" । इति इमिना च विरियेन, इमिना च
10 समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो ।
तेन बुच्चति "विरियसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतो" ति ।

७. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्झना समिज्झना
लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिक्किरिया उपसम्पदा ।

इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स वेदनाक्खन्धो ... पे०... विञ्जाण-
15 क्खन्धो ।

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन बुच्चति "इद्धिपादं भावेती" ति ।

३. चित्तिद्विपादो

८. कथं च भिक्खु चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ?

20 चित्तं चे भिक्खु अधिपत्तिं करित्वा लभति समाधिं लभति चित्त-
स्सेकगतं - अयं बुच्चति "चित्तसमाधि" । सो अनुप्पन्नानं पापकानं
अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गह्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय
... पे०... अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... पे०... उप्पन्नानं
25 कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय
पारिप्पूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गह्हाति
पदहति । इमे बुच्चन्ति "पधानसङ्कारा" । इति अयं च चित्तसमाधि,
इमे च पधानसङ्कारा; तदेकज्झं अभिसज्जूहित्वा अभिसङ्खिपित्वा
चित्तसमाधिपधानसङ्कारो त्वेव सङ्खयं गच्छति ।

६. तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
बुच्चति “चित्तं” ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि - अयं 5
बुच्चति “समाधि” ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ? यो चेतसिको विरियारम्भो
... पे०... सम्मावायामो - अयं बुच्चति “पधानसङ्कारो” । इति इमिना
च चित्तेन, इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण उपेतो होति
... पे०... समन्नागतो । तेन बुच्चति “चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्ना- 10
गतो” ति ।

१०. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्झना समि-
ज्झना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स वेदनाक्खन्धो ... पे०... विज्जाण-
क्खन्धो । 15

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन बुच्चति “इद्धिपादं भावेती” ति ।

४. वीमंसिद्धिपादो

११. कथं च भिक्खु वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं
इद्धिपादं भावेति ?

वीमंसं चे भिक्खु अधिपत्तिं करित्वा लभति समाधिं लभति 20
चित्तस्सेकगतं - अयं बुच्चति “वीमंसासमाधि” । सो अनुप्पन्नानं
पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं
आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं
पहानाय ... पे०... अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... पे० ...
उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय 25
भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं
पगण्हाति पदहति । इमे बुच्चन्ति “पधानसङ्कारा” । इति अयं च
वीमंसासमाधि, इमे च पधानसङ्कारा; तदेकज्झं अभिसञ्जुहत्वा
अभिसङ्खिपित्वा वीमंसासमाधिपधानसङ्कारो त्वेव सङ्गं गच्छति ।

१२. तत्थ कतमा वीमंसा ?

या पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -
अयं वुच्चति “वीमंसा” ।

तत्थ कतमो समाधि ?

५ या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि - अयं वुच्चति
“समाधि” ।

तत्थ कतमो पधानसङ्खारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं
वुच्चति “पधानसङ्खारो” । इति इमाय च वीमंसाय, इमिना च
१० समाधिना, इमिना च पधानसङ्खारेण उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो ।
तेन वुच्चति “वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतो” ति ।

१३. इद्वी ति । या तेसं धम्मानं इद्वि समिद्वि इज्झना समि-
ज्झना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिक्किरिया उपसम्पदा ।

B. 229,
R. 220

इद्विपादो ति । तथाभूतस्स वेदनाक्खन्वो, सञ्ञाक्खन्वो,
१५ सङ्खारक्खन्वो, विञ्ञाणक्खन्वो ।

इद्विपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति “इद्विपादं भावेती” ति ।

— ० —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

१४. चत्तारो इद्विपादा - इध भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खार-
समन्नागतं इद्विपादं भावेति, विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्वि-
२० पादं भावेति, चित्तसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति,
वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति ।

१. छन्दिद्विपादो

१५. कथं च भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्वि-
पादं भावेति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
२५ अपचययामि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-

भिज्जं, तस्मिं समये छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ।

१६. तत्थ कतमो छन्दो ?

यो छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्यता कुसलो घम्मच्छन्दो — अयं
वुच्चति “छन्दो” । 5

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “समाधि” ।

तत्थ कतमो पधानसङ्खारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय- 10
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “पधानसङ्खारो” ।
इति इमिना च छन्देन, इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्खारेन
उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “छन्दसमाधिपधान-
सङ्खारसमन्नागतो” ति ।

१७. इद्धी ति । या तेसं घम्मानं इद्धि समिद्धि इज्झना समि- 15
ज्झना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सञ्चिकिरिया उपसम्पदा ।
इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविकल्पो ।
इद्धिपादं भावेती ति । ते घम्मे आसेवति भावेति बहुली-
करोति । तेन वुच्चति “इद्धिपादं भावेती” ति ।

२. विरियिद्धिपादो

१८. कथं च भिक्खु विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धि- 20
पादं भावेति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिज्जं, तस्मिं समये विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं 25
भावेति ।

१९. तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति “विरियं” ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

5 यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "पधानसङ्कारो" ।
इति इमिना च विरियेन, इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण
उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "विरियसमाधि-
पधानसङ्कारसमन्नागतो" ति ।

10 २०. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्जना
समिज्जना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उप-
सम्पदा ।

इद्धिपादो ति । तथाभूतस फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो ।

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।

15 तेन वुच्चति "इद्धिपादं भावेती" ति ।

३. चित्तिद्धिपादो

B. 231

२१. कथं च भिक्खु चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धि-
पादं भावेति ?

R. 222

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविञ्चेव
20 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दग्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ।

२२. तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्ज्जाणघातु - इदं
25 वुच्चति "चित्तं" ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "पधानसङ्कारो" ।
इति इमिना च चित्तेन, इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेन
उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "चित्तसमाधिपधान-
सङ्कारसमन्नागतो" ति ।

5

२३. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्झना समि-
ज्झना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सञ्चिकिरिया उपसम्पदा ।

इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविवक्षेपो ।

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मो आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति "इद्धिपादं भावेती" ति ।

10

४. वीमंसिद्धिपादो

२४. कथं च भिक्खु वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं
इद्धिपादं भावेति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानि कं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पद्धानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दत्था- 15
भिञ्जं, तस्मिं समये वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ।

२५. तत्थ कतमा वीमंसा ?

या पञ्चा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति 20
"वीमंसा" ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि सगाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

25

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "पधानसङ्कारो" ।
इति इमाय च वीमंसाय, इमिना च समाधिना इमिना च पधा-

उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो ।
तेन वुच्चति “वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतो” ति ।

२६. इट्ठी ति । या तेसं धम्मनं इट्ठि समिट्ठि इज्झना समि-
ज्झना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

5 इट्ठिपादो ति । तथाभूतस्स फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो ।
इट्ठिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति “इट्ठिपादं भावेती” ति ।

२७. चत्तारो इट्ठिपादा — छन्दिट्ठिपादो, विरियिट्ठिपादो,
चित्तिट्ठिपादो, वीमंसिट्ठिपादो ।

10 २८. तत्थ कतमो छन्दिट्ठिपादो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, यो तस्मिं समये छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्पता कुसलो धम्म-
15 छन्दो — अयं वुच्चति “छन्दिट्ठिपादो” । अवसेसा धम्मा छन्दिट्ठिपाद-
सम्पयुत्ता ।

२९. तत्थ कतमो विरियिट्ठिपादो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
B. 233 20 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, यो तस्मिं समये चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो
विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गरियापन्नं — अयं वुच्चति विरियिट्ठि-
पादो” । अवसेसा धम्मा विरियिट्ठिपादसम्पयुत्ता ।

३०. तत्थ कतमो चित्तिट्ठिपादो ?

R. 224 25 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, यं तस्मिं समये चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाण-
घातु — अयं वुच्चति “चित्तिट्ठिपादो” । अवसेसा धम्मा चित्तिट्ठिपाद-
30 सम्पयुत्ता ।

३१. तत्थ कतमो वीमंसिद्धिपादो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिर्कं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, या तस्मिं समये पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो 5
सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झाज्जो मग्गज्झं मग्गपरियापन्नं - अयं
वुच्चति "वीमंसिद्धिपादो" । अवसेसा धम्मा वीमंसिद्धिपादसम्पयुत्ता ।

३. पञ्हापुच्छकं

३२. चत्तारो इद्धिपादा - इध भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खार-
समन्नागतं इद्धिपादं भावेति, विरियसमाधि ... पे०... चित्तसमाधि
... पे०... वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति । 10

३३. चतुष्मं इद्धिपादानं कति कुसला, कति अकुसला, कति
अव्याकता ... पे०... कति संरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुवक्कमेन

३४. कुसलायेव । सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । विपाकधम्मधम्मा । अनुपादिन्न-
अनुपादानिया । असङ्खिलिट्ठअसङ्खिलेसिका । सिया सवितक्कसविचारा, 15
सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । सिया पीति-
सहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता । नेव दस्सनेन न
भावनाय पहातब्बा । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुका । अप-
चयगामिनो । सेक्खा । अप्पमाणा^१ । अप्पमाणारम्मणा । पणीता ।
सम्मत्तनियता । न मग्गारम्मणा, मग्गहेतुका, न मग्गाधिपत्तिनो । सिया 20
उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तब्बा उप्पादिनो ति । सिया अतीता,
सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तब्बा अतीतारम्मणा ति 25
पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया
अज्झत्ता, सिया बहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । बहिद्धारम्मणा । अनि-
दस्सनअप्पटिघा ।

२. द्रुक्मातिफानुषकमेन

R. 225

३५. वीमसिद्धिपादो हेतु, तयो इद्धिपादा न हेतू । सहेतुका ।
 हेतुसम्पयुक्ता । वीमसिद्धिपादो हेतु चेव सहेतुको च, तयो इद्धिपादा
 न वत्तव्वा हेतू चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू । वीम-
 सिद्धिपादो हेतु चेव हेतुसम्पयुक्तो च, तयो इद्धिपादा न वत्तव्वा हेतू चेव
 5 हेतुसम्पयुक्ता चा ति, हेतुसम्पयुक्ता चेव न च हेतू । तयो इद्धिपादा न
 हेतू सहेतुका, वीमसिद्धिपादो न वत्तव्वो न हेतु सहेतुको ति पि,
 न हेतु अहेतुको ति पि । सप्पच्चया । सहता । अनिदस्सना ।
 अप्पट्ठिघा । अरूपा । लोकुत्तरा । केनचि विज्जेय्या, केनचि न
 विज्जेय्या । नो आसवा । अनासवा । आसवविप्पयुक्ता । न वत्तव्वा
 10 आसवा चेव सासवा चा ति पि, सासवा चेव नो च आसवा ति पि ।
 न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुक्ता चा ति पि, आसवसम्पयुक्ता
 चेव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुक्ता । अनासवा ।

३६. नो संयोजना ... पे०... नो गल्या ... पे०... नो ओघा
 ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०...
 15 सारम्मणा । तयो इद्धिपादा नो चित्ता, चित्तिद्धिपादो चित्तं । तयो इद्धि-
 ण्णपादा चेतसिका, चित्तिद्धिपादो अचेतसिको । तयो इद्धिपादा चित्त-
 सम्पयुक्ता, चित्तिद्धिपादो न वत्तव्वो चित्तेन सम्पयुक्तो ति पि,
 चित्तेन विप्पयुक्तो ति पि । तयो इद्धिपादा चित्तसंसद्वा, चित्तिद्धि-
 पादो न वत्तव्वो चित्तेन संसद्दो ति पि, चित्तेन विसंसद्दो ति पि ।
 D. 235 20 तयो इद्धिपादा चित्तसमुद्धाना, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसमुद्धानो ।
 तयो इद्धिपादा चित्तसहभुनो, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसहभू । तयो
 इद्धिपादा चित्तानुपरिवत्तिनो, चित्तिद्धिपादो नो चित्तानुपरिवत्ति ।
 तयो इद्धिपादा चित्तसंसद्दुसमुद्धाना, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसंसद्दु-
 समुद्धानो । तयो इद्धिपादा चित्तसंसद्दुसमुद्धानसहभुनो, चित्तिद्धिपादो
 25 नो चित्तसंसद्दुसमुद्धानसहभू । तयो इद्धिपादा चित्तसंसद्दुसमुद्धानानु-
 परिवत्तिनो, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसंसद्दुसमुद्धानानुपरिवत्ति ।

३७. तयो इद्धिपादा बाहिरा, चित्तिद्धिपादो अज्झत्तिको ।
 नो उपादा । अनुपादिन्ना । नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०...
 न दस्सनेन पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्व-

हेतुका । न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया सवित्तक्का, सिया अवि-
 त्तक्का । सिया सविचारा, सिया अविचारा । सिया सप्पीतिका, सिया
 अप्पीतिका । सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । सिया सुखसह-
 गता, सिया न सुखसहगता । सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खा-
 सहगता । न कामावचरा । न रूपावचरा । न अरूपावचरा । अपरिया- ५
 पन्ना । निव्यानिका । नियता । अनुत्तरा । अरणा ति ।

इदिपादविमङ्गो निद्वितो ।

—:०:—

१०. वोज्झङ्गविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. सत्तवोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो, समाधिसम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

२. तत्थ क्तमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

इध भिक्खु सतिमा होति परमेन सतिनेपक्वेन समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता होति अनुस्सरिता - अयं वुच्चति "सतिसम्बोज्झङ्गो" ।

३. सो तथा सतो विहरन्तो तं धम्मं पञ्जाय पविचिनति^१ पविचरति^२ परिवीमंसमापज्जति - अयं वुच्चति "धम्मविचय-
सम्बोज्झङ्गो" ।

४. तस्स तं धम्मं पञ्जाय पविचिनतो पविचरतो परिवीमंसमापज्जतो आरद्धं होति विरियं असल्लीनं - अयं वुच्चति "विरियसम्बोज्झङ्गो" ।

५. आरद्धविरियस्स उप्पज्जति पीति निरामिसा - अयं वुच्चति "पीतिसम्बोज्झङ्गो" ।

६. पीतिमनस्स कायो पि पस्सम्भति, चित्तं पि पस्सम्भति - अयं वुच्चति "पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो" ।

७. पस्सद्विकायस्स सुखिनो चित्तं समाधियति - अयं वुच्चति "समाधिसम्बोज्झङ्गो" ।

८. सो तथा समाहितं चित्तं साधुकं अज्झुपेक्खिता होति - अयं वुच्चति "उपेक्खासम्बोज्झङ्गो" ।

९. सत्त वोज्झङ्गा^३ - सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचयसम्बो-

१. स्या० पोत्वके नत्थि । २-२. पविचिनाति० - सी०; विचिनति पविचिनति - स्या०, रो० । ३. सम्बोज्झङ्गा - सी० ।

ज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो, समाधिसम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

१०. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि अज्झत्तं धम्मेसु सति, अत्थि बहिद्वा धम्मेसु सति ।

यदपि अज्झत्तं धम्मेसु सति तदपि सतिसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बो- 5
धाय निब्बानाय संवत्तति । यदपि बहिद्वा धम्मेसु सति तदपि सति-
सम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति ।

११. तत्थ कतमो धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि अज्झत्तं धम्मेसु पविचयो, अत्थि बहिद्वा धम्मेसु

पविचयो । यदपि अज्झत्तं धम्मेसु पविचयो तदपि धम्मविचयसम्बो- 10
ज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति । यदपि बहिद्वा
धम्मेसु पविचयो तदपि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय
निब्बानाय संवत्तति ।

१२. तत्थ कतमो विरियसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि कायिकं विरियं, अत्थि चेतसिकं विरियं । यदपि कायिकं 15

विरियं तदपि विरियसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय
संवत्तति । यदपि चेतसिकं विरियं तदपि विरियसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय
सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति ।

१३. तत्थ कतमो पीतिसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि सवितक्कसविचारा पीति, अत्थि अवितक्कअविचारा 20

पीति । यदपि सवितक्कसविचारा पीति तदपि पीतिसम्बोज्झङ्गो
अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति । यदपि अवितक्कअविचारा
पीति तदपि पीतिसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय
संवत्तति ।

१४. तत्थ कतमो पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि कायपस्सद्वि, अत्थि चित्तपस्सद्वि । यदपि कायपस्सद्वि 25

तदपि पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति ।
यदपि चित्तपस्सद्वि तदपि पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय
निब्बानाय संवत्तति ।

१५. तत्थ कतमो समाधिसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि सवितक्को सविचारो समाधि, अत्थि अवितक्को अविचारो समाधि । यदपि सवितक्को सविचारो समाधि तदपि समाधिसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोघाय निव्वानाय संवत्तति । यदपि अवितक्को
5 अविचारो समाधि तदपि समाधिसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोघाय निव्वानाय संवत्तति ।

१६. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि अज्झत्तं धम्मेसु उपेक्खा, अत्थि वहिद्धा धम्मेसु उपेक्खा । यदपि अज्झत्तं धम्मेसु उपेक्खा तदपि उपेक्खासम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोघाय निव्वानाय संवत्तति । यदपि वहिद्धा धम्मेसु उपेक्खा तदपि
B. 238 10 उपेक्खासम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोघाय निव्वानाय संवत्तति ।

१७. सत्त वोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचय-
सम्बोज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्विसम्बो-
ज्झङ्गो, समाधिसम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

15 १८. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

इध भिक्खु सतिसम्बोज्झङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विराग-
निस्सितं निरोधनिस्सितं वोस्सग्गपरिणामि, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं
भावेति ... पे०... विरियसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति
... पस्सद्विसम्बोज्झङ्गं भावेति ... समाधिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... उपेक्खा-
20 सम्बोज्झङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोधनिस्सितं
वोस्सग्गपरिणामि ।

— २ —

§ २. आभयम्मभाजनीयं

१९. सत्त वोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचयसम्बो-
ज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो,
समाधिसम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

25 २०. तत्थ कतमे सत्त वोज्झङ्गा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निरय्यानिकं
अपचयगामि दिट्ठिगतानं पहानाय पटमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव

कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दग्धा-
भिञ्जं, तस्मि समये सत्त वोज्झङ्गा होन्ति - सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे०...
उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

२१. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो 5
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सतिसम्बोज्झङ्गो" ।

२२. तत्थ कतमो धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "धम्म-
विचयसम्बोज्झङ्गो" । 10

२३. तत्थ कतमो विरियसम्बोज्झङ्गो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "विरिय-
सम्बोज्झङ्गो" ।

२४. तत्थ कतमो पीतिसम्बोज्झङ्गो ? 15

या पीति पामोज्जं आमोदना पमोदना हासो पहासो विति
ओदग्यं अत्तमनता चित्तस्स पीतिसम्बोज्झङ्गो - अयं वुच्चति "पीति-
सम्बोज्झङ्गो" ।

२५. तत्थ कतमो पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो ?

या वेदनाक्खन्धस्स सञ्जाक्खन्धस्स सङ्खारक्खन्धस्स विञ्जाण- 20
क्खन्धस्स पस्सद्वि पटिप्पस्सद्वि पस्सम्भना पटिप्पस्सम्भना पटिप्पस्स-
म्भितत्तं पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो - अयं वुच्चति "पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो" ।

२६. तत्थ कतमो समाधिसम्बोज्झङ्गो ?

या चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधिसम्बोज्झङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "समाधिसम्बोज्झङ्गो" । 25

२७. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ?

या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स उपेक्खा-
सम्बोज्झङ्गो - अयं वुच्चति "उपेक्खासम्बोज्झङ्गो" । इमे वुच्चन्ति
सत्त वोज्झङ्गा । अवसेसा धम्मा सत्तहि वोज्झङ्गेहि सम्पयुत्ता ।

२८. सत्त वोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे० ... उपेक्खा-
सम्बोज्झङ्गो ।

२९. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं

- 5 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे० ... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सतिसम्बोज्झङ्गो" । अवसेसा
D. 240 धम्मा सतिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे० ... अवसेसा धम्मा धम्मविचय-
10 सम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे० ... अवसेसा धम्मा विरियसम्बोज्झङ्गसम्प-
युत्ता ... पे० ... अवसेसा धम्मा पीतिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे० ...
अवसेसा धम्मा पस्सद्विसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे० ... अवसेसा धम्मा
समाधिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ।

३०. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ?

- 15 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे० ... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्वाभिञ्जं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना
मज्झत्तता चित्तस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गो - अयं वुच्चति "उपेक्खा-
20 सम्बोज्झङ्गो" । अवसेसा धम्मा उपेक्खासम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ।

R. 231 ३१. सत्त वोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे० ... उपेक्खा-
सम्बोज्झङ्गो ।

३२. तत्थ कतमे सत्त वोज्झङ्गा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं

- 25 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे० ... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, यो' तस्मिं समये फस्सो होति ... पे० ... अविकखेपो होति - इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे० ... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति

दुःखपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं, तस्मिं समये सत्त बोज्झङ्गा होन्ति -
सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे०... उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

३३. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति “सतिसम्बोज्झङ्गो” ... पे०... । 5

३४. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ?

या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना भज्झत्तता चित्तस्स उपेक्खा-
सम्बोज्झङ्गो - अयं वुच्चति “उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” । इमे वुच्चन्ति
“सत्त बोज्झङ्गा” । अवसेसा धम्मा सत्तहि बोज्झङ्गेहि सम्पयुत्ता ।

३५. सत्त बोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे०... उपेक्खा- 10
सम्बोज्झङ्गो ।

३६. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुःखपटिपदं दन्धा- 15
भिञ्जं, तस्मिं समये फत्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
दुःखपटिपदं दन्धाभिञ्जं, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति “सतिसम्बो- 20
ज्झङ्गो” । अवसेसा धम्मा सतिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा
धम्मा धम्मविचयसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा विरिय-
सम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा पीतिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता
... पे०... अवसेसा धम्मा पत्तिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा
धम्मा समाधिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता । 25

३७. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुःखपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फत्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे 30

धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
 विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
 दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं सुञ्जतं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खना
 अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गो — अयं वुच्चति
 5 “उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” । अवसेसा धम्मा उपेक्खासम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ।

— ० —

§ ३. पञ्हापुच्छकं

३८. सत्त वोज्झङ्गा — सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचयसम्बो-
 ज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो,
 समाधिसम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

३९. सत्तन्नं वोज्झङ्गानं कति कुसला, कति अकुसला, कति
 10 अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुक्कमेन

४०. सिया कुसला, सिया अव्याकता । पीतिसम्बोज्झङ्गो
 सुखाय वेदनासम्पयुत्तो; छ वोज्झङ्गा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता,
 सिया अधुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । सिया विपाका, सिया विपाक-
 धम्मधम्मा । अनुपादिन्ननुपादानिया । असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका ।
 15 सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
 अविचारा । पीतिसम्बोज्झङ्गो न पीतिसहगतो, सुखसहगतो, न उपेक्खा-
 सहगतो; छ वोज्झङ्गा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया
 उपेक्खासहगता । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन
 न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचग्र-
 20 गामिनापचयगामिनो । सिया सेक्खा; सिया असेक्खा । अप्पमाणा ।
 अप्पमाणारम्मणा । पणीता । सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।
 न मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपत्तिनो; सिया
 न वत्तव्वा मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपत्तिनो ति पि । सिया
 उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो । सिया अतीता, सिया
 25 अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि,
 अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्तारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता,

B. 212

5

R. 233

सिया बहिद्धा, सिया अज्झत्तबहिद्धा । बहिद्धारम्मणा^१ । अनिदस्सन-
अप्पटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

४१. धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो हेतु, छ बोज्झङ्गा न^२ हेतु ।
सहेतुका^३ । हेतुसम्पयुत्ता । धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो हेतु चेव सहेतुको च,
छ बोज्झङ्गा न वत्तब्बा हेतु चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च 5
हेतु । धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो च, छ बोज्झङ्गा
न वत्तब्बा हेतु चेव हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतु ।
छ बोज्झङ्गा न हेतु सहेतुका, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो न वत्तब्बो न
हेतु सहेतुको ति पि, न हेतु अहेतुको ति पि । सप्पच्चया । सङ्खता ।
अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । लोकुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि 10
न विञ्जेय्या । नो आसवा । अनासवा आसवविप्पयुत्ता । न^३ वत्तब्बा
आसवा चेव सासवा चा ति पि, सासवा चेव नो च आसवा ति
पि^३ । आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता
चेव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता । अनासवा । नो
संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०... नो योगा 15
... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... सारम्मणा ।
नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तसंसट्ठा । चित्तसमु-
ट्ठाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठाना ।
चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरिवत्तिनो । बाहिरा ।
नो उपादा । अनुपादिन्ना । नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... 20
न दस्सनेन पहातब्बा । न भावनाय पहातब्बा । न दस्सनेन पहातब्ब-
हेतुका । न भावनाय पहातब्बहेतुका । सिया सवित्तक्का, सिया अवि-
तक्का । सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

४२. पीतिसम्बोज्झङ्गो अप्पीतिको, छ बोज्झङ्गा सिया
सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । पीतिसम्बोज्झङ्गो न पीतिसहगतो, 25
छ बोज्झङ्गा सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । पीतिसम्बो-
ज्झङ्गो सुखसहगतो, छ बोज्झङ्गा सिया सुखसहगता, सिया न सुख-

१. अगमसबहिद्धारम्मणा - सी० । २-२. सी०, म० पोपकेनु नरिय । ३-३. अवं
पाठो म० पोपके न दिससि ।

सहगता । पीतिसम्बोज्जङ्गो न उपेक्खासहगतो, छ वोज्जङ्गा सिया
 उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । न कामावचरा । न रूपा-
 वचरा । न अरूपावचरा । अपरियापन्ना । सिया निव्यानिका,
 सिया अनिव्यानिका । सिया नियता, सिया अनियता । अनुत्तरा ।
 ५ अरणा ति ।

बोज्जङ्गविमङ्गो निर्द्वितो ।

११. मग्गज्झविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं – सम्मादिट्ठि, सम्मा-
सङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो,
सम्मासत्ति, सम्मासमाधि ।

२. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

दुक्खे आणं, दुक्खसमुदये आणं, दुक्खनिरोधे आणं, दुक्ख- 5
निरोधगामिनिया पटिपदाय आणं – अयं वुच्चति “सम्मादिट्ठि” ।

३. तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

नेक्खम्मसङ्कप्पो, अव्यापादसङ्कप्पो, अविहिंसासङ्कप्पो – अयं
वुच्चति “सम्मासङ्कप्पो” ।

४. तत्थ कतमा सम्मावाचा ?

10

मुसावादा वेरमणी, पिसुणाय^१ वाचाय^१ वेरमणी, फरुसाय वाचाय
वेरमणी, सम्फप्पलापा वेरमणी – अयं वुच्चति “सम्मावाचा” ।

५. तत्थ कतमो सम्माकम्मन्तो ?

पाणातिपाता वेरमणी, अदिस्सादाना वेरमणी, कामेसुमिच्छा-
चारा वेरमणी – अयं वुच्चति “सम्माकम्मन्तो” ।

15

६. तत्थ कतमो सम्माआजीवो ?

इध अरियसावको मिच्छाआजीवं पहाय सम्माआजीवेन जीविकं^२
कप्पेति – अयं वुच्चति “सम्माआजीवो” ।

७. तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

इध भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मनं अनुप्पादाय 20
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं
पापकानं अकुसलानं धम्मनं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं
आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, अनुप्पन्ना^३ कुसलानं धम्मनं उप्पादाय
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं

१. मग्गविभङ्गो – सी०, त्या०, रो० । २-३. पिसुणावाचा – सी०, एवमुपरि पि ।
१. जीविकं – त्या० ।

कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय मिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति - अयं वुच्चति "सम्मावायामो" ।

८. तत्थ कतमा सम्मासति ?

- ५ इध भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं - अयं वुच्चति "सम्मासति" ।

९. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

- इध भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; वितक्कविचारानं वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवि-
१५ तक्कं अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं तं अरिया आचिक्खन्ति "उपेक्खको सतिमा सुखविहारी" ति ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुप्वेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं
२० उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति - अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" ।

१०. अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यधीदं - सम्मादिट्ठि, सम्मा-सङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

११. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

इध भिक्खु सम्मादिट्ठि भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोधनिस्सितं वोस्सगपरिणामि सम्मासङ्कप्पं भावेति ... पे०... सम्मा-वाचं भावेति ... पे०... सम्माकम्मन्तं भावेति ... पे०... सम्माआजीवं भावेति ... पे०... सम्मावायामं भावेति ... पे०... सम्मासति भावेति

... पे०... सम्मासमाधि भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोध-
निस्सितं वोस्सग्गपरिणामि ।

— ० —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

१२. अट्ठङ्गिको मग्गो — सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-
वाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासत्ति, सम्मा-
समाधि ।

१३. तत्थ कतमो अट्ठङ्गिको मग्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यायानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति — सम्मादिट्ठि ... पे०...
सम्मासमाधि ।

१४. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

या पञ्चा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
धम्मविचयसम्बोज्झाज्जो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति
“सम्मादिट्ठि” ।

१५. तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

यो तक्को वितक्को सङ्कप्पो अप्पना व्यप्पना^२ चेतसो
अभिनिरोपना सम्मासङ्कप्पो भग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति
“सम्मासङ्कप्पो” ।

१६. तत्थ कतमा सम्मावाचा ?

या चतूहि वचीदुच्चरितेहि आरति विरति पटिविरति वेरमणी
अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो सम्मावाचा
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “सम्मावाचा” ।

१७. तत्थ कतमो सम्माकम्मन्तो ?

या तीहि कायदुच्चरितेहि आरति विरति पटिविरति वेरमणी

अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्माकम्मन्तो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्माकम्मन्तो" ।

१८. तत्थ कतमो सम्माआजीवो ?

या मिच्छाआजीवा आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया
५ अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्माआजीवो मग्गङ्गं
मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्माआजीवो" ।

१९. तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मावायामो" ।

१० २०. तत्थ कतमा सम्मासति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं
मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासति" ।

B. 247

२१. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

या चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधिसम्बोज्झङ्गो
१५ मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" । अयं वुच्चति
"अट्ठङ्गिको मग्गो" । अवसेसा धम्मा अट्ठङ्गिकेन मग्गेन सम्पयुत्ता ।

२२. पञ्चङ्गिको मग्गो - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-
वायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

P. 138

२३. तत्थ कतमो पञ्चङ्गिको मग्गो ?

२० इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचययामि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चैव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दग्धा-
मिज्जं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि, सम्मा-
सङ्कप्पो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

२४. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

२५ या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मा-
दिट्ठि" ।

२५. तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

यो तवको वितवको ... पे०... सम्मासङ्कप्पो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “सम्मासङ्कप्पो” ।

२६. तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो^१ ... पे०... सम्मावायामो विरिय-सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “सम्मावायामो” । ३

२७. तत्थ कतमा सम्मासति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “सम्मासति” ।

२८. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

या चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधिसम्बोज्झङ्गो 10
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “सम्मासमाधि” ।

अयं वुच्चति “पञ्चङ्गिको मग्गो” । अवसेसा धम्मा पञ्च-ङ्गिकेन मग्गेन सम्पयुत्ता ।

२९. पञ्चङ्गिको मग्गो — सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-वायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि । 15

३०. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-भिज्झं, या तस्मिं समये पञ्जा पजानना ... पे०... असोहो धम्म- 20
विचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “सम्मादिट्ठि” । अवसेसा धम्मा सम्मादिट्ठिया सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा सम्मासङ्कप्पेन सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा सम्मावायामेन सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा सम्मासतिया सम्पयुत्ता । 25

३१. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव

कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, या तस्मिं समये चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधि-
सम्योज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “सम्मासमाधि” ।
अवसेसा धम्मा सम्मासमाधिना सम्पयुत्ता ।

५ ३२. अट्ठङ्गिको मग्गो — सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि ।

३३. तत्थ कतमो अट्ठङ्गिको मग्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
१० भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं सुञ्जतं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति —
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि । अयं वुच्चति “अट्ठङ्गिको मग्गो” ।

१५ अवसेसा धम्मा अट्ठङ्गिकेन मग्गेन सम्पयुत्ता ।

३४. पञ्चङ्गिको मग्गो — सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कुप्पो, सम्मा-
वायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

३५. तत्थ कतमो पञ्चङ्गिको मग्गो ?

R. 216 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
२० अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
B. 249 भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
२५ दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं मुञ्जतं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिको मग्गो
होति — सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कुप्पो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मा-
समाधि । अयं वुच्चति “पञ्चङ्गिको मग्गो” । अवसेसा धम्मा पञ्च-
ङ्गिकेन मग्गेन सम्पयुत्ता ।

३६. पञ्चङ्गिको मग्गो — सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कुप्पो, सम्मा-
३० वायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

३७. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे 5
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं, या तस्मिं समये पञ्चा पजानता
... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – अयं वुच्चति “सम्मादिट्ठि” । अवसेसा धम्मा 10
सम्माविट्ठिया सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा सम्मासङ्कप्पेन सम्पयुत्ता
... पे०... अवसेसा धम्मा सम्मावायामेन सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा
धम्मा सम्मासतिया सम्पयुत्ता ।

३८. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं 15
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे R. 2
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता
भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज 20
विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं, या तस्मिं समये
चित्तस्स ठिति सण्ठिति अवट्ठिति अविसाहारो अविक्खेपो अविसाहट- B
मानसता समथो समाधिन्द्रियं समाधिबलं सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – अयं वुच्चति “सम्मासमाधि” ।
अवसेसा धम्मा सम्मासमाधिना सम्पयुत्ता । 25

§ ३. पञ्हापुच्छकं

३६. अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं^१ – सम्मादिट्ठि, सम्मा-
सङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो,
सम्मासति, सम्मासमाधि ।

४०. अदृष्टं मग्नज्ञानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता^१ ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुषकमेन

४१. सिया कुसला, सिया अव्याकता । सम्मासङ्कप्पो सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो; सत्त मग्नज्ञा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
 ५ अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । सिया विपाका, सिया विपाक-
 धम्मधम्मा । अनुपादिन्नअनुपादानिया^२ । असङ्कलितुअसङ्कलेसिका^३ ।
 सम्मासङ्कप्पो अवितक्कविचारमत्तो; सत्त मग्नज्ञा सिया सवितक्क-
 सविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा ।
 सम्मासङ्कप्पो पीतिसहगतो, सुखसहगतो, न उपेक्खासहगतो; सत्त
 १० मग्नज्ञा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता ।
 नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय पहा-
 तव्वहेतुका । सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो ।
 सिया सेक्खा, सिया असेक्खा । अप्पमाणा । अप्पमाणारम्मणा ।
 पणीता । सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता । न मग्गारम्मणा,
 १५ सिया मग्नहेतुका, सिया मग्गाधिपत्तिनो; सिया न वत्तव्वा मग्नहेतुका
 ति पि, मग्गाधिपत्तिनो ति पि । सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया
 उप्पादिनो । सिया अतीत्ता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न
 वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्ना-
 रम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया बहिद्वा, सिया अज्झत्तबहिद्वा ।
 २० बहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. वुक्कमातिकानुषकमेन

४२. सम्मादिट्ठि हेतु, सत्त मग्नज्ञा न हेतू । सहेतुका ।
 हेतुसम्पयुत्ता । सम्मादिट्ठि हेतु चेव सहेतुका च, सत्त मग्नज्ञा न
 वत्तव्वा हेतू चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू । सम्मादिट्ठि
 हेतु चेव हेतुसम्पयुत्ता च, सत्त मग्नज्ञा न वत्तव्वा हेतू चेव हेतुसम्प-
 २५ युत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू । सत्त मग्नज्ञा न हेतू सहेतुका,
 सम्मादिट्ठि न वत्तव्वा न हेतु सहेतुका ति पि, न हेतु अहेतुका ति पि ।

१. अव्याकता - सी०, रो०, एवमुपरि पि । २. अनुपादिप्पा अनुपादानिया - रो० ।

३. असङ्कलितुमविनेसिना - सी० । ४. हेतु - मी०, एवमुपरि पि ।

४३. सप्यन्वया । सङ्ख्याता । अनिदस्सना । अप्पटिघा ।
अरूपा । लोकुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

४४. नो आसवा । अनासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा
आसवा चेव सासवा चा ति पि, सासवा चेव नो च आसवा ति पि ।
न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चेव 5
नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता^१ । अनासवा^१ ।

४५. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा
... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा
... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्त-
संसट्ठा । चित्तसमुट्ठाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्त- 10
संसट्ठसमुट्ठाना । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरि-
वत्तिनो । बाहिरा । नो^२ उपादा^३ । अनुपादिन्ना ।

४६. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न
भावनाय पहातव्वहेतुका । सम्मासङ्कप्पो अवितक्को, सत्त मग्गङ्गा 15
सिया सवितक्का, सिया अवितक्का । सम्मासङ्कप्पो सविचारो, सत्त
मग्गङ्गा सिया सविचारा, सिया अविचारा । सम्मासङ्कप्पो सप्पीतिको,
सत्त मग्गङ्गा सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । सम्मासङ्कप्पो
पीतिसहगतो, सत्त मग्गङ्गा सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।
सम्मासङ्कप्पो सुखसहगतो, सत्त मग्गङ्गा सिया सुखसहगता, सिया न 20
सुखसहगता । सम्मासङ्कप्पो न उपेक्खासहगतो, सत्त मग्गङ्गा सिया
उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । न कामावचरा । न रूपा-
वचरा । न अरूपावचरा । अपरियापन्ना । सिया निव्यानिका, सिया
अनिव्यानिका । सिया नियता, सिया अनियता । अनुत्तरा । अरणा ति ।
मग्गङ्गविभङ्गो^३ निट्ठितो^३ ।

—:०:—

१-१. आसवविप्पयुत्ता ० - स्या०, रो० । २-२. नुपादा - स्या० । ३-३. मग्गविभङ्गो
सप्ततो - स्या०; मग्गविभङ्गो सप्ततो एवमदसको - रो० ।

१२. ज्ञानविभङ्गो

१. सुतन्त्रभाजनीयं

मातिकाजहेतो

१. इष भिक्षु पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति, आचारगोचर-
सम्पन्नो, अणुमत्तेसु^१ वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा-
पदेसु इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो भोजने मत्तञ्चू पुव्वरत्तापररत्तं जागरियानु-
योगमनुयुत्तो सातच्चं नेपक्कं बोधिपक्खिकानं धम्मानं भावनानुयोग-
५ मनुयुत्तो ।

२. सो अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते सम्पजानकारी होति, आलोकिते
विलोकिते सम्पजानकारी होति, सम्मिञ्जिते^२ पसारिते सम्पजानकारी
होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति, असिते पीते खायिते
सायिते सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मे सम्पजानकारी होति,
१० गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे^३ सम्पजानकारी
होति ।

३. सो विवित्तं सेनासनं भजति अरञ्जं रक्खमूलं पव्वतं कन्दरं
गिरिगुहं सुसानं वनपत्थं अवभोकासं पलालपुञ्जं अप्पसद्दं अप्पनिग्घोसं
विजनवातं मनुस्सराहस्सेव्यकं^४ पटिसल्लानसारुप्पं^५ । सो अरञ्जगतो
१५ वा रक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लञ्जं आभुजित्वा
उज्जुं कायं पणिवाय परिमुखं सति उपट्टपेत्वा ।

४. सो अभिज्झं लोके पहाय विगताभिज्झेन चेतसा विहरति,
अभिज्झाय चित्तं परिसोधेति । व्यापादपदोसं पहाय अव्यापन्नचित्तो
विहरति सब्वपाणभूतहितानुकम्पी, व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति ।
२० थीनमिद्धं^६ पहाय विगतथीनमिद्धो विहरति आलोकसञ्जी सतो सम्प-
जानो, थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति । उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाय अनुद्धतो
विहरति अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्धच्चकुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति ।

१. अनुमत्तेसु - सी० । २. सम्मिञ्जिते - म० । ३. तुण्हीभावे - सी० । ४. मनुस्स-
राहस्सेव्यकं - सी०, स्या०, रो० । ५. पटिसल्लानसारुप्पं - सी०; पटिसल्लानसारुप्पं - स्या०,
रो० । ६. थीनमिद्धं - म०, एवमुपरि पि ।

विचिकिच्छं पहाय तिण्णविचिकिच्छो विहरति अकथङ्कथी' कुसलेसु धम्मेषु, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति ।

५. सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो उपविकलेसे पञ्चाय दुब्बलीकरणे' विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; वितक्क- 5 B. / विचारानं वूपसमा अज्झसं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं तं अरिया आचिक्खन्ति - "उपेक्खको सतिमा सुखविहारी" ति ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च 10 पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खा- सतिपरिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा "अनन्तो आकासो" ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति; सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म "अनन्तं विञ्जाणं" ति 15 विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति; सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म "तत्थि किञ्ची" ति आकिञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति; सब्बसो आकिञ्चञ्चायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ।

भातिकानिद्देशो

६. इधा ति । इमिस्सा दिट्ठिया, इमिस्सा खन्तिया, इमिस्सा 20 सचिया, इमिस्मि आदाये, इमिस्मि धम्मे, इमिस्मि विनये, इमिस्मि धम्म- विनये, इमिस्मि पावचने, इमिस्मि ब्रह्मचरिये, इमिस्मि सत्थुसासने । तेन वुच्चति "इधा" ति ।

७. भिक्खु ति । समञ्जाय भिक्खु, पटिञ्जाय भिक्खु, भिक्खती ति भिक्खु, भिक्खको ति भिक्खु, भिक्खाचरियं अज्झुपगतो 25 ति भिक्खु, भिन्नपटधरो ति भिक्खु, भिन्दति पापके अकुसले धम्मे ति भिक्खु, भिन्नत्ता पापकानं अकुसलानं धम्मानं भिक्खु, ओधिसो किलेसानं

पहाना भिक्खु, अनोघिसो किलेसानं पहाना भिक्खु, सेक्खो' भिक्खु, असेक्खो' भिक्खु, नेवसेक्खनासेक्खो भिक्खु, अगो भिक्खु, भद्रो भिक्खु, मण्डो भिक्खु, सारो भिक्खु, समग्गेन सङ्खेने ञ्जित्तिचतुत्थेन कम्मेने अकुप्पेन ठानारहेन उपसम्पन्नो भिक्खु ।

5 द. पात्तिमोक्खं ति । सीलं पत्तिट्ठा आदि चरणं संयमो संवरो मोक्खं^३ पामोक्खं^३ कुसलानं धम्मानं समापत्तिया ।

. 255

संवरो ति । कायिको अवीतिक्कमो, वाचसिको अवीतिक्कमो, कायिकवाचसिको अवीतिक्कमो ।

संवृतो ति । इमिना पात्तिमोक्खसंवरेण उपेतो होति समुपेतो
10 उपागतो समुपागतो उपपन्नो^३ सम्पन्नो^३ समन्नागतो । तेन वुच्चति "पात्तिमोक्खसंवरो" ति ।

६. विहरती ति । इरियति^४ वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

१०. आचारोच्चरसम्पन्नो ति । अत्थि आचारो, अत्थि
15 अनाचारो ।

तत्थ कतमो अनाचारो ?

कायिको वीतिक्कमो, वाचसिको वीतिक्कमो, कायिकवाचसिको वीतिक्कमो — अयं वुच्चति "अनाचारो" । सच्चो पि दुस्सील्यं अनाचारो । इधेक्कच्चो वेळुदानेन वा पत्तदानेन वा पुप्फदानेन वा फलदानेन वा सिनान-
20 दानेन वा दन्तकट्टदानेन वा चाटुकम्पताय^५ वा मुग्गसूप्पताय^५ वा पारि-
भट्ठताय^५ वा जङ्घपेसनिकेन वा अञ्जतरञ्जतरणे वा बुद्धपटिकुट्टेन मिच्छाआजीवेन^६ जीविकं^६ कप्पेति — अयं वुच्चति "अनाचारो" ।

तत्थ कतमो आचारो ?

कायिको अवीतिक्कमो, वाचसिको अवीतिक्कमो, कायिकवाच-
25 सिको अवीतिक्कमो — अयं वुच्चति "आचारो" । सच्चो पि सीलसंवरो आचारो । इधेक्कच्चो न वेळुदानेन न पत्तदानेन न पुप्फदानेन न फलदानेन न सिनानदानेन न दन्तकट्टदानेन न चाटुकम्पताय न मुग्गसूप्पताय न

१-१. सेखो भिक्खु असेखो — रो०, एवमुपरि पि । २-२. मूलं पमुलं — स्या०, रो० । ३-३. उप्पन्नो समुपन्नो — सी०; ० समुपन्नो — स्या०, रो० । ४. इरियति — सी० । ५. पातु-
पम्पताय — स्या०; पाटुकम्पताय — रो० । ६. मुग्गसूप्पताय — सी०; मुग्गसूप्पताय — स्या०, रो० । ७. पारिभट्टताय — सी० । ८. स्या०, रो० पोत्तवेसु नत्थि । ९. मिच्छाजीवेन — सी० । १०. जीविकं — स्या०, रो० ।

पारिभट्यताय न जङ्घपेसनिक्केन न अञ्जतरञ्जतरेण वुद्धपटिकुट्टेन
मिच्छाआजीवेन जीविकं कप्पेति — अयं वुच्चति “आचारो” ।

११. गोचरो ति । अत्थि गोचरो, अत्थि अगोचरो ।

तत्थ कतमो अगोचरो ?

इधेकच्चो वेसियागोचरो वा होति विधवागोचरो वा थुल्ल- 5 R. a
कुमारिगोचरो^१ वा पण्डकगोचरो वा भिक्खुनिगोचरो^२ वा पानागार-
गोचरो वा, संसट्ठो विहरति राजूहि राजमहामत्तेहि तित्थियेहि तित्थिय-
सावकेहि अननुलोमिकेन संसग्गेन^३; यानि वा पन तानि कुलानि B. 7
अस्सद्धानि अप्ससन्नानि अनोपानभूतानि अक्कोसकपरिभासकानि अनत्थ-
कामानि अहितकामानि अफासुककामानि^४ अयोगक्खेमकामानि भिक्खून् 10
भिक्खुनीन् उपासकानं उपासिकानं, तथारूपानि कुलानि सेवति भजति
पयिरुपासति — अयं वुच्चति “अगोचरो” ।

तत्थ कतमो गोचरो ?

इधेकच्चो न वेसियागोचरो होति न विधवागोचरो न थुल्ल-
कुमारिगोचरो न पण्डकगोचरो न भिक्खुनिगोचरो न पानागारगोचरो, 15
असंसट्ठो^५ विहरति राजूहि राजमहामत्तेहि तित्थियेहि तित्थियसावकेहि
अननुलोमिकेन संसग्गेन; यानि वा पन तानि कुलानि सद्धानि पसन्नानि
ओपानभूतानि कासावपज्जोतानि^६ इसिवात्तपटिवात्तानि अत्थकामानि
हितकामानि फासुककामानि योगक्खेमकामानि भिक्खून् भिक्खुनीन्
उपासकानं उपासिकानं, तथारूपानि कुलानि सेवति भजति पयिरुपासति 20
— अयं वुच्चति “गोचरो” ।

इति इमिना च आचारेण इमिना च गोचरेण उपेतो होति ... पे०...
समन्नागतो । तेन वुच्चति “आचारगोचरसम्पन्नो” ति ।

१२. अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी ति । तत्थ कतमे अणुमत्ता
वज्जा ?

यानि तानि वज्जानि अप्पमत्तकानि ओरमत्तकानि लहुसानि^७
लहुसम्मत्तानि^८ संयमकरणीयानि संवरकरणीयानि चित्तुप्पादकरणीयानि

१. थुल्लकुमारीगोचरो — स्या०, रो० । २. भिक्खुनीगोचरो — सी०, स्या०, रो० ।
३. गिहिसंसग्गेन — स्या०, रो०, एवमुपरि पि । ४. अफासुककामानि — स्या०, रो० । ५. न
संसट्ठो — स्या० । ६. कासावपज्जोतानि — स्या० । ७-८. लहुकानि लहुकसम्मत्तानि — सी० ।

मनसिकारपटिवद्धानि - इमे वुच्चन्ति “अणुमत्ता वज्जा” । इति^१ इमेसु अणुमत्तेसु वज्जेसु वज्जदस्सावी च होति भयदस्सावी च आदीनवदस्सावी च निस्सरणदस्सावी च । तेन वुच्चति “अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी” ति ।

R. 248 5 १३. समादाय सिक्खति सिक्खापदेसू ति । तत्थ कतमा सिक्खा ?

चतस्सो सिक्खा - भिक्खूने भिक्खुसिक्खा, भिक्खुनीने भिक्खुनि-
सिक्खा, उपासकानं उपासकसिक्खा, उपासिकानं उपासिकसिक्खा^१ ।
इमा वुच्चन्ति “सिक्खायो” । इति इमासु सिक्खासु सव्वेन सव्वं सव्वथा
10 सव्वं असेसं निस्सेसं समादाय वत्तति । तेन वुच्चति “समादाय सिक्खति
सिक्खापदेसू” ति ।

१४. इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो ति । अत्थि इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता,
अत्थि अगुत्तद्वारता^१ ।

B. 257 तत्थ कतमा इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता ?

15 इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जन-
ग्गाही । अत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्ज्ञा-
दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न
पटिपज्जति, न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये न संवरं आपज्जति ।
सोतेन सद्दं सुत्वा ... पे०... घानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय
20 रसं सायित्वा ... पे०... कायेन फोढुव्वं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं
विज्जाय निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं
मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्ज्ञादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा
अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटिपज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं,
मनिन्द्रिये न संवरं आपज्जति । या इमेसं छन्नं इन्द्रियानं अगुत्ति अगोपना
25 अनारक्खो^४ असंवरो - अयं वुच्चति “इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता” ।

तत्थ कतमा इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता ?

इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा, न निमित्तग्गाही होति नानु-
व्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं

१. स्या० पोथ्यके नास्ति । २. उपागिकसिक्खा - सो०, स्या०, रो० । ३. इन्द्रियेसु
अगुत्तद्वारता - स्या०, रो० । ४. अनारक्ख - सो० ।

अभिज्ज्ञादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय पटिपज्जति, रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । सोतेन सद्दं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्वं धायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा ... पे०... कायेन फोढुब्बं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही । अत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं 5
 असंवृतं विहरत्तं अभिज्ज्ञादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्स-
 वेय्यं, तस्स संवराय पटिपज्जति, रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये संवरं
 आपज्जति । या इमेसं छन्नं इन्द्रियानं गुत्ति गोपना आरक्खो संवरो — अयं
 वुच्चति “इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता” । इमाय इन्द्रियेसु गुत्तद्वारताय उपेतो R. 4
 होति समुपेतो ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो” 10
 ति ।

१५. भोजने मत्तञ्जु ति । अत्थि भोजने मत्तञ्जुता, अत्थि
 भोजने^१ अमत्तञ्जुता ।

तत्थ कतमा भोजने अमत्तञ्जुता ?

इधेकच्चो अप्पटिसङ्खा अयोनिसो आहारं आहारेति दवाय 15
 मदाय मण्डनाय विभूसनाय^२ । या तत्थ असन्तुट्ठिता अमत्तञ्जुता
 अप्पटिसङ्खा भोजने — अयं वुच्चति “भोजने अमत्तञ्जुता” ति ।

तत्थ कतमा भोजने मत्तञ्जुता ?

इधेकच्चो पटिसङ्खा योनिसो आहारं आहारेति — “नेव दवाय
 न मदाय न मण्डनाय न विभूसनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया 20
 यापनाय विहिंसुपरतिया^४ ब्रह्मचरियानुग्गहाय, इति पुराणं च वेदनं
 पटिहङ्गामि नवं च वेदनं न उप्पादेस्सामि यात्रा च मे भविस्सति अन-
 वज्जता च फासु विहारो चा” ति । या तत्थ सन्तुट्ठिता मत्तञ्जुता
 पटिसङ्खा भोजने — अयं वुच्चति “भोजने मत्तञ्जुता” । इमाय भोजने
 मत्तञ्जुताय उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “भोजने 25
 मत्तञ्जु” ति ।

१६. कथं च भिक्खु पुव्वरत्तापररत्तं जागरियानुयोगमनुयुत्तो
 होति ?

१. संवृतं — सी०, स्या० । २. सी० पोत्थके नत्थि । ३. सी० पोत्थके नत्थि ।

४. विहिंसुपरतिया — स्या० ।

इय भिक्खु दिवसं चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि^१ धम्महे
चित्तं परिसोवेति, रत्तिया पठमयामं चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि
धम्महे चित्तं परिसोवेति, रत्तिया मज्झिमयामं दक्खिणेन पस्सेन सीह-
सेय्यं कप्पेति पादे^२ पादं अच्चाधाय सतो सम्पजानो उट्ठानसञ्जं मनसि-
५ करित्वा, रत्तिया पच्चिमयामं पच्चट्ठाय चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि
धम्महे चित्तं परिसोवेति । एवं भिक्खु पुब्बरत्तापररत्तं जागरियानुयोग-
मनुयुत्तो^३ ।

१७. सात्तच्चं ति । यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०...
सम्मावायामो ।

१८. नेपक्कं ति । या पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो
धम्मविचयो सम्मादिट्ठि ।

१९. बोधिपक्खिकानं^४ धम्मानं भावनानुयोगमनुयुत्तो ति ।
तत्थ कतमे बोधिपक्खिका धम्मा ?

सत्त वोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो,
१५ विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सदिसम्बोज्झङ्गो, समाधि-
सम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो । इमे वुच्चन्ति “बोधिपक्खिका
धम्मा” । इति^५ ते^६ बोधिपक्खिके धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति “बोधिपक्खिकानं धम्मानं भावनानुयोगमनुयुत्तो” ति ।

२०. कथं च भिक्खु अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते सम्पजानकारी
२० होति, आलोकिते विलोकिते सम्पजानकारी होति, सम्मिञ्जिते^७ पसारिते
सम्पजानकारी होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति,
असिते पीते खायिते सायिते सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मे
सम्पजानकारी होति, गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे
सम्पजानकारी होति ?

२५ इय भिक्खु सतो सम्पजानो अभिक्कमति, सतो सम्पजानो
पटिक्कमति, सतो सम्पजानो आलोकेति, सतो सम्पजानो विलोकितेति, सतो
सम्पजानो सम्मिञ्जेति, सतो सम्पजानो पसारेति, सतो सम्पजानकारी

१. आवरणीयेहि - स्या०, रो० । २. पादेन - स्या०, रो० । ३. जागरियानुमो-
गमनुयुत्तो होति - स्या०, रो० । ४. बोधिपक्खिकानं - मी० । ५. स्या० पोत्थके नत्थि ।
६. इमे - सी०, रो० । ७. सम्मिञ्जिते - य० ।

होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सतो सम्पजानकारी होति, असिते पीते खायिते सायिते सतो सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मे सतो सम्पजानकारी होति, गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे सतो सम्पजानकारी होती ति ।

२१. तत्थ^१ कतमा सति ?

5

या सति अनुस्सति पटिस्सति सति सरणता धारणता अपि-
लापनता असम्मुसनता सति सतिन्द्रियं सतिवलं सम्मासति - अयं
बुच्चति "सति" ।

२२. सम्पजानो ति । तत्थ कतमं सम्पजञ्जं ? या पञ्ञा
पजानता विचयो पविचयो धम्मविचयो सरलक्खणा उपलक्खणा पच्चुप- 10
लक्खणा पण्डिच्चं कोसल्लं नेपुञ्जं वेभव्या चिन्ता उपपरिक्खा भूरीमेधा
परिणायिका विपस्सना सम्पजञ्जं पतोदो पञ्ञा पञ्जिन्द्रियं पञ्ञा-
बलं पञ्ञासत्यं पञ्ञापासादो पञ्ञाआलोको पञ्ञाओभासो पञ्ञा-
पज्जोतो पञ्ञारतनं असोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं बुच्चति
"सम्पजञ्जं" । इति इमाय च सतिया इमिना च सम्पजञ्जेन उपेतो 15
होति ... पे०... समन्नागतो । एवं भिक्खु सतो सम्पजानो अभिक्कमति,
सतो सम्पजानो पटिक्कमति, सतो सम्पजानो आलोकेति, सतो सम्प-
जानो विलोकेति, सतो सम्पजानो सम्मिञ्जेति, सतो सम्पजानो पसारेति,
सतो सम्पजानकारी होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सतो सम्पजानकारी
होति, असिते पीते खायिते सायिते सतो सम्पजानकारी होति, उच्चार- 20
पस्सावकम्मे सतो सम्पजानकारी होति, गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते
भासिते तुण्हीभावे सम्पजानकारी होति ।

R. 22

B. 1

२३. विवित्तं ति । सन्तिके चे पि सेनासनं होति, तं च
अनाकिण्णं गहट्ठेहि पव्वजितेहि । तेन तं विवित्तं । दूरे चे पि सेनासनं
होति, तं च अनाकिण्णं गहट्ठेहि पव्वजितेहि । तेन तं विवित्तं । 25

२४. सेनासनं ति । मञ्चो पि सेनासनं, पीठं पि सेनासनं,
भिसि^१ पि सेनासनं, विम्बोहनं^२ पि सेनासनं, विहारो पि सेनासनं, अड्ड-
योगो पि सेनासनं, पासादो पि सेनासनं, अट्ठो पि सेनासनं, माळो^४ पि

१. सतो ति - स्या०, रो० । २. भिसी - सी० । ३. विम्बोहनं - म० । ४. माळो -
सी०, स्या० ।

सेनासनं, लेणं^१ पि सेनासनं, गुहा पि सेनासनं, रुक्खमूलं पि सेनासनं, वेळुगुम्बो पि सेनासनं । यत्थ वा पन भिक्खू पटिक्कमन्ति सव्वमेतं सेनासनं ।

२५. विवित्तं सेनासनं भजती ति । इमं विवित्तं सेनासनं
5 भजति सम्भजति सेवति निसेवति संसेवति । तेन वुच्चति "विवित्तं" सेनासनं^२ भजती' ति ।

२६. अरञ्जं ति । निक्खमित्वा वहि इन्दलीला सव्वमेतं अरञ्जं ।

२७. रुक्खमूलं ति । रुक्खमूलं येव रुक्खमूलं । पव्वतो येव
10 पव्वतो । कन्दरा येव कन्दरा । गिरिगुहा येव गिरिगुहा । सुसानं येव सुसानं । अब्भोकासो येव अब्भोकासो । पलालपुञ्जो येव पलालपुञ्जो ।

२८. वनपत्थं ति । दूरानमेतं सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । वनसण्डानमेतं सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । भीसन-
कानमेतं^३ सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । सलोमहंसात्तमेतं सेना-
11 सनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । परियन्तानमेतं सेनासनानं अधि-
वचनं । वनपत्थं ति । न मनुस्सुपचारानमेतं^४ सेनासनानं अधिवचनं ।
वनपत्थं ति । दुरभिसम्भवानमेतं सेनासनानं अधिवचनं ।

२९. अप्पसहं ति । सन्तिके चे पि सेनासनं होति, तं च अना-
किण्णं गहट्ठेहि पव्वजित्तेहि । तेन तं अप्पसहं । दूरे चे पि सेनासनं
20 होति, तं च अनाकिण्णं गहट्ठेहि पव्वजित्तेहि । तेन तं अप्पसहं ।

३०. अप्पनिग्घोसं ति । यदेव तं अप्पसहं तदेव तं अप्प-
निग्घोसं । यदेव तं अप्पनिग्घोसं तदेव तं विजनवातं । यदेव तं विजन-
वातं तदेव तं मनुस्सराहस्सेय्यकं । यदेव तं मनुस्सराहस्सेय्यकं तदेव तं
पटिसल्लानसारुपं^५ ।

३१. अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा
ति । अरञ्जगतो वा होति रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा ।

१. लेण - सी०, स्या०, रो० । २-२. स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ३. भिसनकानमेतं - सी०, स्या०, रो० । ४. मनुस्सुपचारानमेतं - सी०, स्या०, रो० । ५. पटिसल्लानसारुपं - स्या०, रो० ।

३२. निसीदति पल्लङ्गं आभुजित्वा ति । निसिन्नो होति पल्लङ्गं आभुजित्वा ।

३३. उजुं कायं पणिवाया ति । उजुको होति कायो ठितो पणिहितो ।

३४. परिमुखं सति उपट्टपेत्वा ति । तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति पटिस्सति ... पे०... सम्मासति — अयं वुच्चति “सति” । अयं सति उपट्टिता होति सुपट्टिता नासिकग्रे वा मुखनिमित्ते वा । तेन वुच्चति “परिमुखं सति उपट्टपेत्वा” ति ।

३५. अभिज्झं लोके पहाया ति । तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति 10 “अभिज्झा” ।

तत्थ कतमो लोको ?

पञ्चुपादानक्खन्धा लोको — अयं वुच्चति “लोको” । अयं अभिज्झा इमं हि लोके सन्ता होति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता 15 ग्रन्थत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता^१ सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति “अभिज्झं लोके पहाया” ति ।

३६. विगताभिज्झेन चेतसा ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्ज्जाणधातु — इदं वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं विगताभिज्झं होति । तेन वुच्चति “विगताभिज्झेन चेतसा” ति ।

20

३७. विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

B. 262

३८. अभिज्झाय चित्तं परिसोधेती ति । तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति 25 “अभिज्झा” ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्ज्जाणधातु — इदं वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं इमाय अभिज्झाय सोधेति विसोधेति

सेनासनं, लेण^१ पि सेनासनं, गुहा पि सेनासनं, रुक्खमूलं पि सेनासनं, वेळुगुम्बो पि सेनासनं । यत्थ वा पन भिक्खू पटिक्कमन्ति सव्वमेतं सेनासनं ।

२५. विवित्तं सेनासनं भजती ति । इमं विवित्तं सेनासनं
५ भजति सम्भजति सेवति निसेवति संसेवति । तेन वुच्चति “विवित्तं”
सेनासनं^२ भजती” ति ।

२६. अरञ्जं ति । निक्खमित्वा वहि इन्दस्त्रीला सव्वमेतं अरञ्जं ।

२७. रुक्खमूलं ति । रुक्खमूलं येव रुक्खमूलं । पव्वतो येव
१० पव्वतो । कन्दरा येव कन्दरा । गिरिगुहा येव गिरिगुहा । सुसानं येव
सुसानं । अब्भोकासो येव अब्भोकासो । पलालपुञ्जो येव पलालपुञ्जो ।

२८. वनपत्थं ति । दूरानमेतं सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं
ति । वनसण्डानमेतं सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । भीसन-
कानमेतं^३ सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । सलोमहंसानमेतं सेना-
१५ सनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । परियन्तानमेतं सेनासनानं अधि-
वचनं । वनपत्थं ति । न मनुस्सूपचारानमेतं^४ सेनासनानं अधिवचनं ।
वनपत्थं ति । दुरभिसम्भवानमेतं सेनासनानं अधिवचनं ।

B. 251 २९. अप्पसहं ति । सन्तिके चे पि सेनासनं होति, तं च अना-
किण्णं गहट्ठेहि पव्वजितेहि । तेन तं अप्पसहं । दूरे चे पि सेनासनं
२० होति, तं च अनाकिण्णं गहट्ठेहि पव्वजितेहि । तेन तं अप्पसहं ।

R. 252 ३०. अप्पनिग्घोसं ति । यदेव तं अप्पसहं तदेव तं अप्प-
निग्घोसं । यदेव तं अप्पनिग्घोसं तदेव तं विजनवातं । यदेव तं विजन-
वातं तदेव तं मनुस्सराहस्सेय्यकं । यदेव तं मनुस्सराहस्सेय्यकं तदेव तं
पटिसल्लानसारूपं^५ ।

२५ ३१. अरञ्जगतो वा. रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा
ति । अरञ्जगतो वा होति रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा ।

१. सेन - सी०, स्या०, रो० । २-२. स्या०, रो० फोत्यकेसु नत्थि । ३. भिसनकानमेतं
- सी०, स्या०, रो० । ४. मनुस्सुपचारानमेत - सी०, स्या०, रो० । ५. पटिसल्लानसारूपं
- स्या०, रो० ।

३२. निसीदति पल्लङ्गं आभुजित्वा ति । निसिन्नो होति
पल्लङ्गं आभुजित्वा ।

३३. उजुं कायं पणिधाय ति । उजुको होति कायो ठितो
पणिहितो ।

३४. परिमुखं सति उपट्टपेत्वा ति । तत्थ कतमा सति ? 5

या सति अनुस्सति पटिस्सति ... पे०... सम्भासति — अयं वुच्चति
“सति” । अयं सति उपट्टिता होति सुपट्टिता नासिकगो वा मुखनिमित्तो
वा । तेन वुच्चति “परिमुखं सति उपट्टपेत्वा” ति ।

३५. अभिज्झं लोके पहाया ति । तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति 10
“अभिज्झा” ।

तत्थ कतमो लोको ?

पञ्चुपादानवखन्धा लोको — अयं वुच्चति “लोको” । अयं
अभिज्झा इमम्हि लोके सन्ता होति समित्ता वूपसन्ता अत्यङ्गता
अव्यत्यङ्गता अप्पित्ता व्यप्पित्ता^१ सोसित्ता विसोसित्ता व्यन्तीकता । तेन 15
वुच्चति “अभिज्झं लोके पहाया” ति ।

३६. विगताभिज्झेन चेतसा ति । तत्थ कतमं^२ चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्ज्जाणधातु — इदं
वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं विगताभिज्झं होति । तेन वुच्चति
“विगताभिज्झेन चेतसा” ति । 20

३७. विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति आपेति
चरति विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

B. 262

३८. अभिज्झाय चित्तं परिसोधेती ति । तत्थ कतमा
अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति 25
“अभिज्झा” ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्ज्जाणधातु — इदं
वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं इमाय अभिज्झाय सोधेति विसोधेति

परिसोधेति मोचेति विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति “अभिज्ञाय चित्तं परिसोधेती” ति ।

.253

३६. व्यापादपदोसं^१ पहाया ति । अत्यि व्यापादो, अत्यि पदोसो ।

5 तत्थ कतमो व्यापादो ?

यो चित्तस्स आघातो पटिघातो पटिधं पटिविरोधो कोपो पकोपो सम्पकोपो दोसो पदोसो सम्पदोसो चित्तस्स व्यापत्ति मनोपदोसो कोवो कुञ्जना कुञ्जितत्तं दोसो दुस्सना^२ दुस्सितत्तं^३ व्यापत्ति व्यापज्जना व्यापज्जितत्तं^३ विरोधो पटिविरोधो चण्डिकं असुरोपो अनत्तमनता

10 चित्तस्स अयं वुच्चति “व्यापादो” ।

तत्थ कतमो पदोसो ?

यो व्यापादो सो पदोसो, यो पदोसो सो व्यापादो । इति अयं च व्यापादो अयं च पदोसो सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अभत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता ।

15 तेन वुच्चति “व्यापादपदोसं पहाया” ति ।

४०. अव्यापन्नचित्तो ति । तत्थ कतमं चित्तं ? यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु — इदं वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं अव्यापन्नं होति । तेन वुच्चति “अव्यापन्नचित्तो” ति ।

४१. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

D. 263 20

४२. व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेती ति । अत्यि व्यापादो अत्यि पदोसो ।

तत्थ कतमो व्यापादो ?

यो चित्तस्स आघातो ... पे०... चण्डिकं असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स — अयं वुच्चति “व्यापादो” ।

25 तत्थ कतमो पदोसो ?

यो व्यापादो सो पदोसो, यो पदोसो सो व्यापादो ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु — इदं

१. व्यापादपदोसं — धी०, रो०, एवमुपरि वि । २-२. दुस्सना दुस्सितत्तं — स्वा० । ३. सो० पोत्थके न्तियि ।

बुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमम्हा व्यापादपदोसा सोधेति विसोधेति
परिसोधेति मोचेति विमोचेति परिमोचेति । तेन बुच्चति "व्यापाद-
पदोसा चित्तं परिसोधेती" ति ।

४३. थीनमिद्धं^१ पहाया ति । अत्थि थीनं, अत्थि मिद्धं ।

तत्थ कतमं थीनं ?

5

या चित्तस्स अकल्यता अकम्मञ्जता ओलीयना सल्लीयना
लीनं लीयना लीयितत्तं थीनं थीयना थीयितत्तं चित्तस्स - इदं बुच्चति
"थीनं" ।

तत्थ कतमं मिद्धं ?

या कायस्स अकल्यता अकम्मञ्जता ओनाहो परियोनाहो 10 R.
अन्तोसमोरोधो मिद्धं सुप्पं^२ पचलायिका सुप्पं सुप्पना^३ सुप्पितत्तं^३ - इदं
बुच्चति "मिद्धं" ।

इति इदं च थीनं इदं च मिद्धं सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता
अत्थङ्गता अब्भत्थङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता
व्यन्तीकता । तेन बुच्चति "थीनमिद्धं पहाया" ति ।

15

४४. विगतथीनमिद्धो ति । तस्स थीनमिद्धस्स चत्तत्ता वन्तत्ता
भुत्तत्ता पहीनत्ता पटिनिस्सट्ठत्ता पहीनपटिनिस्सट्ठत्ता । तेन बुच्चति
"विगतथीनमिद्धो" ति ।

४५. विहरती ति ... पे०... तेन बुच्चति "विहरती" ति ।

४६. आलोकसञ्जी ति । तत्थ कतमा सञ्जा ?

20

या सञ्जा सञ्जानना सञ्जानितत्तं - अयं बुच्चति "सञ्जा" ।
अयं सञ्जा आलोका होति विवटा परिसुद्धा परियोदाता । तेन बुच्चति
"आलोकसञ्जी" ति ।

B. 264

४७. सतो सम्पजानो ति । तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं बुच्चति "सति" 1 25

तत्थ कतमं सम्पजञ्जं ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -
इदं बुच्चति "सम्पजञ्जं" । इति इमाय च सतिया इमिना च सम्प-

१. धिनमिद्धं - य०, एवगुपरि वि । २. सोप्पं - स्या०, रो० । ३-३. सुप्पना
सुप्पितत्तं - स्या०, रो० ।

जञ्जेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "सतो सम्पजानो" ति ।

४८. योनमिद्धा चित्तं परिसोधेती ति । अत्थि योनं, अत्थि मिद्धं ।

४ तत्थ कतमं योनं ... पे०... इदं वुच्चति "योनं" ।

तत्थ कतमं मिद्धं ... पे०... इदं वुच्चति "मिद्धं" ।

तत्थ कतमं चित्तं ... पे०... इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमम्हा योनमिद्धा सोधेति विसोधेति परिसोधेति मोचेति विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति "योनमिद्धा चित्तं परिसोधेती" ति ।

१० ४९. उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाया ति । अत्थि उद्धच्चं, अत्थि कुक्कुच्चं ।

R. 255

तत्थ कतमं उद्धच्चं ?

यं चित्तस्स उद्धच्चं अवूपसमो चेतसो विक्खेपो भन्तत्तं चित्तस्स — इदं वुच्चति "उद्धच्चं" ।

१५ तत्थ कतमं कुक्कुच्चं ?

अकप्पिये कप्पियसञ्जिता, कप्पिये अकप्पियसञ्जिता, अवज्जे वज्जसञ्जिता, वज्जे अवज्जसञ्जिता, यं एवरूपं कुक्कुच्चं कुक्कुच्चायना कुक्कुच्चायितत्तं चेतसो विप्पटिसारो मनोविलेखो — इदं वुच्चति "कुक्कुच्चं" । इति इदं च उद्धच्चं इदं च कुक्कुच्चं सन्ता होन्ति समिता

२० वूपसन्ता अत्यङ्गता अव्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति "उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाया" ति ।

५०. अनुदतो ति । तस्स उद्धच्चकुक्कुच्चस्स चत्तत्ता वन्तत्ता, मुत्तत्ता पहीनत्ता पटिनिस्सट्ठत्ता पहीनपटिनिस्सट्ठत्ता । तेन वुच्चति "अनुदतो" ति ।

२५ ५१. बिहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "बिहरती" ति ।

B 265

५२. वूपसन्तचित्तो ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु — इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं अज्झत्तं सन्तं होति समितं वूपसन्तं । तेन वुच्चति "अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो" ति ।

५३. उद्धच्चकुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेतीति । अत्थि उद्धच्चं,
अत्थि कुक्कुच्चं ।

तत्थ कतमं उद्धच्चं ?

यं चित्तस्स उद्धच्चं अवूपसमो चेतसो विक्खेपो भन्तत्त चित्तस्स -
इदं वुच्चति "उद्धच्चं" ।

तत्थ कतमं कुक्कुच्चं ... पे०... इदं वुच्चात "कुक्कुच्चं" ।

तत्थ कतमं चित्तं ... पे०... इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं
इमम्हा उद्धच्चकुक्कुच्चा सोधेति विसोधेति परिसोधेति मोचेति
विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति "उद्धच्चकुक्कुच्चा चित्तं
परिसोधेती"ति ।

५४. विचिकिच्छं पहायाति । तत्थ कतमा विचिकिच्छा ?

'या कङ्खा कङ्खायना कङ्खायितत्तं विमति विचिकिच्छा द्वेब्भकं
द्विधापथो^१ संसयो अनेकंसग्गाहो^२ आसप्पना परिसप्पना अपरियोगाहणा^३
छम्भितत्तं^४ चित्तस्स मनोविलेखो - अयं वुच्चति "विचिकिच्छा" ।
अयं विचिकिच्छा सन्ता होति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अभत्थङ्गता
अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति
"विचिकिच्छं पहाया"ति ।

५५. तिण्णविचिकिच्छोति । इमं विचिकिच्छं तिण्णो होति
उत्तिण्णो^१ नित्तिण्णो पारङ्गतो^२ पारमनुप्पत्तो । तेन वुच्चति "तिण्ण-
विचिकिच्छो"ति ।

५६. विहरतीति ... पे०... तेन वुच्चति विहरतीति^१ ।

५७. अकथङ्कथी कुसलेसु धम्मेषु ति । इमाय विचिकिच्छाय
कुसलेसु धम्मेषु न कट्ठति न विचिकिच्छति अकथङ्कथी होति निक्कथ-
ङ्कथी^१ विकथङ्कथो^२ । तेन वुच्चति "अकथङ्कथी कुसलेसु धम्मेषु"ति ।

५८. विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेतीति । तत्थ कतमा
विचिकिच्छा ?

१. द्वेपापथो - सी०, स्या०, रो० । २. अनेकसगाहो - सी०, स्या०, रो० ।

३. अपरियोगाहना - सी०; अपरियोगाहना - स्या०, रो० । ४. चम्भितत्त - स्या०, रो० ।

५. पारगतो - स्या०, रो० । ६-६ म० पोत्तके गति । ७-७ निक्कथङ्कथो विगतनयङ्कथो -
स्या०, रो० ।

या कङ्क्षा कङ्क्षायना कङ्क्षायितत्तं छम्मितत्तं चित्तस्स मनो-
विलेखो - अयं वुच्चति “विचिकिच्छा” ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्ज्याणघातु - इदं
5 वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं इमाय विचिकिच्छाय सोवेति विसोवेति
परिसोवेति मोचेति विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति विचिकिच्छाय
चित्तं परिसोवेती” ति ।

५९. इमे पञ्च नीवरणे पहाया ति । इमे पञ्च नीवरणा
सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अन्मत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता
10 सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति “इमे पञ्च नीवरणे
पहाया” ति ।

६०. चेतसो उपक्किलेसे ति ? इमे पञ्च नीवरणा चित्तस्स
उपक्किलेसा ।

६१. पञ्जाय दुव्वलीकरणे ति । इमेहि पञ्चहि नीवरणेहि
15 अनुप्पन्ना चेव पञ्जा न उप्पज्जति उप्पन्ना च पञ्जा निरुज्जति ।
तेन वुच्चति “पञ्जाय दुव्वलीकरणे” ति ।

६२. विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेही ति ।
तत्थ कतमे कामा ?

छन्दो कामो, रागो कामो, छन्दरागो कामो, सङ्कप्पो कामो,
20 रागो कामो, सङ्कप्परागो कामो - इमे वुच्चन्ति “कामा” ।

तत्थ कतमे अकुसला धम्मा ?

कामच्छन्दो, व्यापादो, धीनं, मिदं, उद्वच्चं, कुक्कुच्चे, विचि-
R. 257 किच्छा - इमे वुच्चन्ति “अकुसला धम्मा” । इति इमेहि च कामेहि
इमेहि च अकुसलेहि धम्मेहि विवित्तो होति । तेन वुच्चति “विविच्चेव
25 कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेही” ति ।

६३. सवितक्कं सविचारं ति । अत्थि वितक्को, अत्थि
विचारो ।

तत्थ कतमो वितक्को ?

यो तक्को वितक्को सङ्कप्पो अप्पना व्यप्पना चेतसो अभिनि-
30 रोपना सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति “वितक्को” ।

तत्थ कतमो विचारो ?

यो चारो विचारो अनुविचारो उपविचारो चित्तस्स अनुसन्धनता अनुपेक्खनता — अयं वुच्चति “विचारो” । इति इमिना च वितक्केन इमिना च विचारेण उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “सवितक्कं सविचारं” ति ।

5

६४. विवेकजं ति । वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्से-
कगता — ते इमस्मिं विवेके जाता होन्ति सञ्जाता निब्बत्ता अभि-
निब्बत्ता पातुभूता । तेन वुच्चति “विवेकजं” ति ।

६५. पीतिसुखं ति । अत्थि पीति, अत्थि सुखं ।

तत्थ कतमा पीति ?

10

या पीति पामोज्जं आमोदना पमोदना हासो पहासो वित्ति
ओदणं^१ अत्तमनता चित्तस्स — अयं वुच्चति “पीति” ।

तत्थ कतमं सुखं ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना — इदं वुच्चति “सुखं” । इदं सुखं 15
इमाय पीतिया सहगतं होति सहजातं संसट्ठं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति
“पीतिसुखं” ति ।

६६. पठमं ति । गणनानुपुब्बता^२ पठमं । इदं पठमं समा-
पज्जती ति पठमं ।

६७. ज्ञानं ति । वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्से- 20
कगता ।

६८. उपसम्पज्जा ति । यो पठमस्स ज्ञानस्स लाभो पटिलाभो
पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

६९. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

७०. वित्तक्कविचारानं वूपसमा ति । अत्थि वितक्को, अत्थि 25
विचारो ।

तत्थ कतमो वितक्को ?

यो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो — अयं वुच्चति
“वितक्को” ।

तत्त्व कतमो विचारो ?

R. 258

यो चारो विचारो अनुविचारो उपविचारो चित्तस्स अनुसन्धनता अनुपेक्खनता - अयं वुच्चति "विचारो" । इति अयं च वितक्को अयं

B. 268

च विचारो सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अम्मत्यङ्गता
5 अपिप्ता व्यपिप्ता मोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति
"वितक्कविचारानं वूपसमा" ति ।

७१. अज्झत्तं ति । यं अज्झत्तं पच्चत्तं ।

७२. सम्पसादनं ति । या सद्धा सद्धना ओक्कप्पना अमि-
प्पसादो ।

10

७३. चेतसो एकोदिभावं ति । या चित्तस्स ठितिं ... पे०...
सम्मासमाधि ।

७४. अवितक्कं अविचारं ति । अतिय वितक्को, अतिय विचारो ।

तत्त्व कतमो वितक्को ?

यो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति

15 "वितक्को" ।

तत्त्व कतमो विचारो ?

यो चारो अनुचारो विचारो अनुविचारो उपविचारो चित्तस्स
अनुसन्धनता अनुपेक्खनता - अयं वुच्चति "विचारो" ।

इति अयं च वितक्को अयं च विचारो सन्ता होति समिता
20 वूपसन्ता अत्यङ्गता अम्मत्यङ्गता अपिप्ता व्यपिप्ता सोसिता विसोसिता
व्यन्तीकता । तेन वुच्चति "अवितक्कं अविचारं" ति ।

७५. समाधिजं ति । सम्पसादो पीतिसुखं - ते इमस्मि
समाधिम्हि जाता होन्ति सज्जाता निव्वत्ता अमिनिव्वत्ता पातुभूता ।
तेन वुच्चति "समाधिजं" ति ।

15

७६. पीतिसुखं ति । अतिय पीति, अतिय सुखं ।

तत्त्व कतमा पीति ... पे०... अयं वुच्चति "पीति" ।

तत्त्व कतमं सुखं ... पे०... इदं वुच्चति "सुखं" । इदं सुखं
इमाय पीतिया सहगतं होति सहजातं संसट्टं सम्पयुतं । तेन वुच्चति
"पीतिसुखं" ति ।

७७. दुतियं ति । गणनानुपुव्वता दुतियं । इदं दुतियं समा-
पज्जती ति दुतियं ।

७८. ज्ञानं ति । सम्पसादो, पीति, सुखं, चित्तस्सेकग्गता ।

७९. उपसम्पज्जा ति । यो दुतियस्स ज्ञानस्स लाभो पटिलाभो
पत्ति सम्पत्ति फुसना सञ्चिकिरिया उपसम्पदा ।

८०. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

८१. पीतिया च विरागा ति । तत्थ कतमा पीति ?

या पीति पामोज्जं आमोदना पमोदना हासो पहासो वित्ति
ओदग्यं अत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति “पीति” । अयं पीति सन्ता
होति समिता वूपसन्ता अत्थङ्गता अम्भत्थङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता
विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति “पीतिया च विरागा” ति ।

८२. उपेक्खको ति । तत्थ कतमा उपेक्खा ?

या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स - अयं
वुच्चति “उपेक्खा” । इमाय उपेक्खाय उपेतो होति ... पे०... समन्ना-
गतो । तेन वुच्चति “उपेक्खको” ति ।

८३. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

८४. सतो च सम्पज्जानो ति । तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति “सति” ।
तत्थ कतमं सम्पज्जं ?

या पज्जा पज्जानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -
इदं वुच्चति “सम्पज्जं” । इति इमाय च सतिया इमिना च सम्प-
ज्ज्जेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “सतो च
सम्पज्जानो” ति ।

८५. सुखं च कायेन पटिसंवेदेती ति । तत्थ कतमं सुखं ?

यंचेतसिक्कं सातं चेतसिक्कं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति “सुखं” ।

तत्थ कतमो कायो ?

सञ्जाक्खन्धो, सद्धारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो - अयं
वुच्चति “कायो” । इदं सुखं इमिना कायेन पटिसंवेदेति । तेन वुच्चति
“सुखं च कायेन पटिसंवेदेती” ति ।

B. 270

८६. यं तं अरिया आचिक्खन्ती ति । तत्थ कतमे अरिया ?

अरिया वुच्चन्ति बुद्धा च बुद्धसावका च । ते इमं आचिक्खन्ति
देसेन्ति पञ्जापेन्ति^१ पट्टपेन्ति विवरन्ति विभजन्ति उत्तानि^२ करोन्ति^३
पकासेन्ति । तेन वुच्चति "यं तं अरिया आचिक्खन्ती" ति ।

८७. उपेक्खको सतिमा सुखविहारी ति । तत्थ कतमा
उपेक्खा ?

या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स - अयं
वुच्चति "उपेक्खा" ।

R. 260

तत्थ कतमा सति ?

१० या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति
"सति" ।

तत्थ कतमं सुखं ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्पस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सुखं" ।

१५ इति इमाय च उपेक्खाय इमाय च सतिया इमिना च सुखेन
समभागतो इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति ।
तेन वुच्चति "उपेक्खको सतिमा सुखविहारी" ति ।

८८. तत्तियं ति । गणनानुपुव्वता तत्तियं । इदं तत्तियं समा-
पज्जती ति तत्तियं ।

२०

८९. ज्ञानं ति । उपेक्खा, सति, सम्पज्झा, सुखं, चित्तस्से
कग्गता ।

९०. उपसम्पज्जा ति । यो तत्तियस्स ज्ञानस्स लाभो पटिलामो
पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

९१. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

२५

९२. सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना ति । अत्थि सुखं,
अत्थि दुक्खं ।

तत्थ कतमं सुखं ?

१. पञ्जापेन्ति - म० । २-२. उत्तानि करोन्ति - सी०; उत्तानीकरोन्ति - स्या०,
रो० ।

यं कायिकं सातं कायिकं सुखं कायसम्पत्सजं सातं सुखं वेदयितं
कायसम्पत्सजा साता सुखा वेदना — इदं वुच्चति “सुखं” ।

तत्थ कतमं दुक्खं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्पत्सजं असातं दुक्खं
वेदयितं कायसम्पत्सजा असाता दुक्खा वेदना — इदं वुच्चति “दुक्खं” । 5

इति इदं च सुखं इदं च दुक्खं सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता
अत्यङ्गता अब्भत्थङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्ती-
कता । तेन वुच्चति “सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना” ति ।

६३. पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा ति । अत्थि
सोमनस्सं, अत्थि दोमनस्सं । 10

तत्थ कतमं सोमनस्सं ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पत्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्पत्सजा साता सुखा वेदना — इदं वुच्चति “सोमनस्सं” ।

तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्पत्सजं असातं
दुक्खं वेदयितं चेतोसम्पत्सजा असाता दुक्खा वेदना — इदं वुच्चति
“दोमनस्सं” । 15

इति इदं च सोमनस्सं इदं च दोमनस्सं पुब्बेव सन्ता होन्ति
समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अब्भत्थङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता
विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति “पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं
अत्यङ्गमा” ति । 20

६४. अदुक्खमसुखं ति । यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतो-
सम्पत्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्पत्सजा अदुक्खमसुखा वेदना ।
तेन वुच्चति “अदुक्खमसुखं” ति ।

६५. उपेक्खासतिपरिमुद्धि ति । तत्थ कतमा उपेक्खा ? 25
या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स — अयं
वुच्चति “उपेक्खा” ।

तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति — अयं वुच्चति “सति” ।

अयं सति इमाय उपेक्खाय विचटा होति परिसुद्धा परियोदाता । तेन वुच्चति "उपेक्खासतिपारिसुद्धिं" ति ।

६६. चतुत्थं ति । गणनानुपुब्बता चतुत्थं, इदं चतुत्थं समापज्जती ति चतुत्थं ।

६७. ज्ञानं ति । उपेक्खा, सति, चित्तस्सेकगता ।

B. 272

६८. उपसम्पज्जा ति । यो चतुत्थस्स ज्ञानस्स लाभो पटि-
लाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

६९. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

१००. सव्वसो रूपसज्जानं समतिवक्कमा ति । तत्थ कतमा
१० रूपसज्जा^१ ?

रूपावचरसमापत्ति^२ समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुख-
विहारिस्स वा सज्जा सज्जानना सज्जानितत्तं - इमा वुच्चन्ति "रूप-
सज्जायो" । इमा रूपसज्जायो अतिवक्कन्तो होति वीतिवक्कन्तो समति-
वक्कन्तो । तेन वुच्चति "सव्वसो रूपसज्जानं समतिवक्कमा" ति ।

III १०१. पटिघसज्जानं अत्यङ्गमा ति । तत्थ कतमा पटिघ-
सज्जा^३ ?

रूपसज्जा सहसज्जा ... पे०... फोट्टव्वसज्जा - इमा वुच्चन्ति
पटिघसज्जायो । इमा पटिघसज्जायो सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता
अत्यङ्गता अब्भत्यङ्गता अम्पिता व्यम्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्ती-
२० कता । तेन वुच्चति "पटिघसज्जानं अत्यङ्गमा" ति ।

१०२. नानत्तसज्जानं अमनसिकारा ति । तत्थ कतमा
नानत्तसज्जा^४ ?

R. 262

असमापन्नस्स^५ मनोवातु समङ्गिस्स वा मनोविज्जाणधातु
समङ्गिस्स वा सज्जा सज्जानना सज्जानितत्तं - इमा वुच्चन्ति
२५ "नानत्तसज्जायो" । इमा नानत्तसज्जायो न मनसि करोति । तेन
वुच्चति "नानत्तसज्जानं अमनसिकारा" ति ।

१०३. अनन्तो आकासो ति । तत्थ कतमो आकासो ?

१. रूपसज्जायो - स्या०, रो० । २. वा रूपावचरसमापत्ति - स्या०, रो० ।

३. पटिघसज्जायो - स्या०, रो० । ४. नानत्तसज्जायो - स्या०, रो० । ५. वा असमा-
पन्नस्स - स्या०, रो० ।

यो आकासो आकासगतं अर्धं अघगतं विवरो विवरगतं असम्फुटं चतूहि महाभूतेहि - अयं वुच्चति "आकासो" । तस्मिन् आकासे चित्तं ठपेति सण्ठपेति अनन्तं फरति । तेन वुच्चति "अनन्तो आकासो" ति ।

१०४. आकासानञ्चायतनं ति । आकासानञ्चायतनं समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा ।

१०५. उपसम्पज्जा ति । यो आकासानञ्चायतनस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सञ्चिकिरिया उपसम्पदा ।

१०६. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

१०७. सव्वसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्मा^१ ति । इमं आकासानञ्चायतनं अतिक्कन्तो होति वीतिक्कन्तो समतिक्कन्तो । तेन वुच्चति "सव्वसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्मा" ति ।

१०८. अनन्तं विज्जाणं ति । तयेव आकासं विज्जाणेन फुट्ठं मनसि करोति अनन्तं फरति । तेन वुच्चति "अनन्तं विज्जाणं" ति ।

१०९. विज्जाणञ्चायतनं ति । विज्जाणञ्चायतनं समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा ।

११०. उपसम्पज्जा ति । यो विज्जाणञ्चायतनस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सञ्चिकिरिया उपसम्पदा ।

१११. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

११२. सव्वसो विज्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्मा ति । इमं विज्जाणञ्चायतनं अतिक्कन्तो होति वीतिक्कन्तो समतिक्कन्तो । तेन वुच्चति "सव्वसो विज्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्मा" ति ।

११३. नत्थि किञ्ची ति । तयेव विज्जाणं भावेति^२ विभावेति अन्तरभावेति, "नत्थि किञ्ची" ति पस्सति । तेन वुच्चति "नत्थि किञ्ची" ति ।

११४. आकिञ्चञ्चायतनं ति । आकिञ्चञ्चायतनं समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा ।

R. 263

११५. उपसम्पज्जा ति । यो आकिञ्चञ्जायतनस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

११६. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

११७. सब्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्मा ति । इमं आकिञ्चञ्जायतनं अतिक्कन्तो होति वीतिक्कन्तो समतिक्कन्तो । तेन वुच्चति “सब्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्मा” ति ।

D. 274

नेवसञ्जीनासञ्जी’ ति । तंयेव आकिञ्चञ्जायतनं सन्ततो मनसि करोति सङ्खारावसेसमापत्ति भावेति । तेन वुच्चति “नेव-सञ्जीनासञ्जी” ति ।

११८. नेवसञ्जानासञ्जायतनं ति । नेवसञ्जानासञ्जायतनं समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्त-चेतसिका घम्मा ।

११९. उपसम्पज्जा ति । यो नेवसञ्जानासञ्जायतनस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

१२०. विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

— ० —

§ २. अभिघम्मभाजनीयं

१. रूपावचरफुसतं

चतुक्का

१२१. चत्तारि ज्ञानानि — पठमं ज्ञानं, दुत्तियं ज्ञानं, तत्तियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

१२२. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

२० इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पयवीकसिणं^१, तस्मिं समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति — वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्से-वग्गता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अवसेसा घम्मा ज्ञानसम्पयुता ।

१. अयं पाटो मातिकाय नत्थि, निद्देसे पन सञ्चपोत्थकेसु दित्थति । २. पटवीकसिणं — सी०, स्पा०, रो०, एवमुपरि नि ।

१२३. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये तिवज्झिकं ज्ञानं होति — पीति, सुखं,
चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति “दुतियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा 5
ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१२४. तत्थ कतमं ततियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति पीतिया च
विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
समये दुवज्झिकं ज्ञानं होति — सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति “ततियं 10
ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१२५. तत्थ कतमं चतुत्थं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति सुखंस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
समये दुवज्झिकं ज्ञानं होति — उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति 15
“चतुत्थं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

पञ्चमं

१२६. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति
विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये पञ्चज्झिकं ज्ञानं होति — वितक्को, विचारो, पीति,
सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा 20
ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१२७. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति
विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि अवितक्कं विचारमत्तं
विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
समये चतुरज्झिकं ज्ञानं होति — विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्सेकग्गता । 25
इदं वुच्चति “दुतियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१२८. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति
वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
पथवीकसिणं, तस्मिं समये तिवज्झिकं ज्ञानं होति — पीति, सुखं, चित्तस्से-

कगता । इदं वुच्चति “ततियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता ।

१२९. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मगं भावेति
पीत्तिया च विरागा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
५ कसिणं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति — सुखं, चित्तस्सेकगता । इदं
वुच्चति “चतुत्थं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

B. 276

१३०. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मगं भावेति
सुखस्स च पहाना ... पे०... पञ्चमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति — उपेक्खा, चित्तस्सेकगता ।
१० इदं वुच्चति “पञ्चमं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

२. अरूपावचरकुसलं

265

१३१. इध भिक्खु यस्मिं समये अरूपपत्तिया मगं भावेति
सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतन-
सञ्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति — उपेक्खा, चित्तस्सेकगता ।
१५ इदं वुच्चति “चतुत्थं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

३. लोकुत्तरकुसलं

चतुष्कं

१३२. चत्तारि ज्ञानानि — पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं
ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

१३३. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

- इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
२० अपचयगार्मि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति — वितक्को, विचारो,
पीति, सुखं, चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अवसेसा
धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

25

१३४. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं

अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये तिवज्झिकं ज्ञानं होति — पीति, सुखं, चित्तस्से-
कगता । इदं वुच्चति “दुतियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१३५. तत्थ कतमं ततियं ज्ञानं ?

5

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया पीतिया च
विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये दुवज्झिकं ज्ञानं होति — सुखं, चित्तस्सेकगता ।
इदं वुच्चति “ततियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

10

१३६. तत्थ कतमं चतुत्थं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया सुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये दुवज्झिकं ज्ञानं होति — उपेक्खा, चित्तस्सेकगता ।
इदं वुच्चति “चतुत्थं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

15

पञ्चमं

१३७. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विवि-
च्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये पञ्चज्झिकं ज्ञानं होति — वितक्को, विचारो,
पीति, सुखं, चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अवसेसा
धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

20

१३८. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विवि-
च्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि अवितक्कं विचारयत्तं
विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये चतुरज्झिकं ज्ञानं होति — विचारो, पीति, सुखं,

25

चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “दुतियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता ।

१३६. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निर्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये तिवज्झिकं ज्ञानं होति — पीति, सुखं, चित्तस्से-
कगता । इदं वुच्चति “ततियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१४०. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निर्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया पीतिया
च विरागा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये दुवज्झिकं ज्ञानं होति — सुखं, चित्तस्से-
कगता । इदं वुच्चति “चतुत्थं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१४१. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निर्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया सुखस्स
च पहाना ... पे०... पञ्चमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये दुवज्झिकं ज्ञानं होति — उपेक्खा, चित्तस्से-
कगता । इदं वुच्चति “पञ्चमं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता ।

४. रूपावचरविपाका

१४२. चत्तारि ज्ञानानि — पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं
ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

१४३. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला ।
तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तत्ता विपाकं
विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं,
तस्मिं समये पञ्चवज्झिकं ज्ञानं होति — वितक्को, विचारो, पीति, सुखं,
चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता ।

१४४. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचि- 5
तत्ता विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०...
ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... पञ्चमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं
होति — उपेक्खा, चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “पञ्चमं ज्ञानं” ।
अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ... पे०... । 10

५. अरूपावचरविपाका

१४५. इध भिक्खु यस्मिं समये अरूपपपत्तिया मग्गं भावेति 11
सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतन-
सञ्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव अरूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उप- 15
चित्तत्ता विपाकं सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जाना-
सञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति — उपेक्खा,
चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “चतुत्थं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता । 20

६. लोकुत्तरविपाका

१४६. चत्तारि ज्ञानानि — पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं,
चतुत्थं ज्ञानं ।

१४७. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं 25
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिज्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
वि०-४१ R.

धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जातं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१४८. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया वितक्क-विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... पञ्चमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जातं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “पञ्चमं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

७. रूपारूपावचरकिरिया

१४९. चत्तारि ज्ञानानि - पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

१५०. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१५१. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं

... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... पञ्चमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति — उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता ।
इदं वुच्चति “पञ्चमं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१५२. इध भिक्खु यस्मिं समये अरूपावचरं ज्ञानं भावेति
किरियं नेव कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं सब्बसो 5
आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा-
सहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति,
तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति — उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता । इदं
वुच्चति “चतुत्थं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ति ।

§ ३. पञ्हापुच्छकं

१५३. चत्तारि ज्ञानानि — इध भिक्खु विविच्चेव कामेहि 10 B.
विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्क^१ सविचारं विवेकजं पीतिसुखं
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... वितक्कविचारानं वूपसमा
अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं
पीतिसुखं दुत्तियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... पीतिया च विरागा
उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं 15
तं अरिया आचिक्खन्ति — “उपेक्खको सतिमा सुखविहारी” ति तत्तियं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना
पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासति-
पारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।

१५४. चतुन्नं ज्ञानानं कति कुसला, कति अकुसला, कति 20
अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुदकमेव

१५५. सिया कुसला, सिया अव्याकता । तीणि ज्ञानानि^२ —
एत्युप्पन्नं सुखं वेदनं ठपेत्वा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, चतुत्थं ज्ञानं —
एत्युप्पन्नं अदुक्खमसुखं वेदनं ठपेत्वा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

सिया विपाका, सिया विपाकधम्मघम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्म-
 धम्मा । सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया
 अनुपादिन्ननुपादानिया । सिया असङ्किलिद्वसङ्किलेसिका, सिया असङ्क-
 लिद्वसङ्किलेसिका । पठमं ज्ञानं – एत्युप्पन्ने वितक्कविचारे ठपेत्वा
 5 सवितक्कं सविचारं, तीणि ज्ञानानि अवितक्कअविचारा । द्वे ज्ञानानि –
 एत्युप्पन्नं पीतिं ठपेत्वा पीतिसहगता, तीणि ज्ञानानि – एत्युप्पन्नं सुखं
 ठपेत्वा सुखसहगता, चतुत्थं ज्ञानं – एत्युप्पन्नं उपेक्खं ठपेत्वा उपेक्खा-
 सहगतं । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय
 पहातव्वहेतुका । सिया आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया
 10 नेवाचयगामिनापचयगामिनो । सिया सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया
 नेवसेक्खनासेक्खा । सिया महग्गता, सिया अप्पमाणा । तीणि ज्ञानानि
 न वत्तव्वा परित्तारम्मणा ति पि, महग्गतारम्मणा ति पि, सिया
 अप्पमाणारम्मणा, सिया न वत्तव्वा अप्पमाणारम्मणा ति; चतुत्थं ज्ञानं
 सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं, सिया अप्पमाणारम्मणं;
 15 सिया न वत्तव्वं परित्तारम्मणं ति पि, महग्गतारम्मणं ति पि,
 अप्पमाणारम्मणं ति पि । सिया मज्झिमा, सिया पणीता । सिया सम्मत्त-
 नियता, सिया अनियता । तीणि ज्ञानानि न मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका,
 सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तव्वा मग्गहेतुका ति पि, मग्गा-
 धिपतिनो ति पि; चतुत्थं ज्ञानं सिया मग्गारम्मणं, सिया मग्गहेतुकं, सिया
 20 मग्गाधिपति, सिया न वत्तव्वं मग्गारम्मणं ति पि, मग्गहेतुकं ति पि
 मग्गाधिपतो ति पि । सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो ।
 मिया अतीता, मिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । तीणि ज्ञानानि न
 वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा
 ति पि; चतुत्थं ज्ञानं सिया अतीतारम्मणं, सिया अनागतारम्मणं, सिया
 25 पच्चुप्पन्नारम्मणं, सिया न वत्तव्वं अतीतारम्मणं ति पि, अनागता-
 रम्मणं ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणं ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया
 वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । तीणि ज्ञानानि वहिद्धारम्मणा, चतुत्थं
 ज्ञानं सिया अज्झत्तारम्मणं, सिया वहिद्धारम्मणं, सिया अज्झत्तवहिद्धा-
 रम्मणं, सिया न वत्तव्वं अज्झत्तारम्मणं ति पि, वहिद्धारम्मणं ति,
 30 पि, अज्झत्तवहिद्धारम्मणं ति पि । अनिदस्सुनअप्पटिघा ।

R. 270

B 282

२. दुष्कभातिकानुष्कमेन

१५६. न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुक्ता । न वत्तव्वा हेतू
चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू । न वत्तव्वा हेतू
चेव हेतुसम्पयुक्ता चा ति, हेतुसम्पयुक्ता चेव न च हेतू । न हेतू
सहेतुका ।

१५७. सम्पच्चया । सङ्ख्याता । अनिदस्सना । अप्पट्ठिघा । 5
अरूपा । सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या,
केनचि न विञ्जेय्या ।

१५८. नो आसवा । सिया सासवा, सिया अनासवा ।
आसवविप्पयुक्ता । न वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति, सिया
सासवा चेव नो च आसवा, सिया न वत्तव्वा सासवा चेव नो च आसवा 10
ति । न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुक्ता चा ति पि, आसव-
सम्पयुक्ता चेव नो च आसवा ति पि । सिया आसवविप्पयुक्ता सासवा,
सिया आसवविप्पयुक्ता अनासवा । B.

१५९. नो संयोजना ... पे०... नो गत्था ... पे०... नो ओघा
... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... 15
सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुक्ता । चित्तसंसद्धा ।
चित्तसमुद्धाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसद्ध-
समुद्धाना । चित्तसंसद्धसमुद्धानसहभुनो । चित्तसंसद्धसमुद्धानानुपरि-
वत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा । सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

१६०. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन 20
पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न भावनाय
पहातव्वहेतुका । पठमं ज्ञानं — एत्थुप्पन्नं वितक्कं ठपेत्वा सबितक्कं, तीणि
ज्ञानानि अवितक्का । पठमं ज्ञानं — एत्थुप्पन्नं विचारं ठपेत्वा सविचारं,
तीणि ज्ञानानि अविचारा । द्वे ज्ञानानि — एत्थुप्पन्नं पीत्तिं ठपेत्वा
सप्पीतिका, द्वे ज्ञानानि अप्पीतिका । द्वे ज्ञानानि — एत्थुप्पन्नं पीत्तिं 25
ठपेत्वा पीतिसहगता, द्वे ज्ञानानि न पीतिसहगता । तीणि ज्ञानानि —
एत्थुप्पन्नं सुखं ठपेत्वा सुखसहगता, चतुत्थं ज्ञानं न सुखसहगतं । चतुत्थं
ज्ञानं — एत्थुप्पन्नं उपेक्खं ठपेत्वा उपेक्खासहगतं, तीणि ज्ञानानि उपेक्खा-

सहगता । न कामावचरा । सिया रूपावचरा, सिया न रूपावचरा ।
 तीणि ज्ञानानि न अरूपावचरा, चतुर्थं ज्ञानं सिया अरूपावचरं, सिया
 न अरूपावचरं । सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना । सिया निय्या-
 निका, सिया अनिय्यानिका । सिया नियता, सिया अनियता । सिया
 5 सउत्तरा, सिया अनुत्तरा । अरणा ति ।

ज्ञानविमङ्गो निद्रितो ।

१३. अप्पमज्जाविमङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चतस्सो अप्पमज्जायो — इध भिक्खु मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं^१, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन अब्बापज्जेन^२ फरित्वा विहरति; करुणासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं करुणासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति; मुदितासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मुदितासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति; उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति ।

१. मेत्ता

२. कथं च भिक्खु मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति ?

सैय्यथापि नाम एकं पुमलं पियं मनापं दिस्वा मेत्तायेय्यं, एवमेव सव्वे सत्ते मेत्ताय फरति ।

तत्थ कत्तमा मेत्ता ?

या सत्तेसु भेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति "मेत्ता" ।

तत्थ कत्तमं चित्तं ?

१. अप्पमज्जाविमङ्गो — रो० । २. चतुत्थं — सी०, एवमुपरि पि । ३. अब्बापज्जेन — सी०, रया०; अब्बापज्जेन — रो० ।

B. 285,
R. 273

यं चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं
विज्ञाणं विज्ञाणक्खन्धो तज्जामनोविज्ञाणधातु - इदं वुच्चति
“चित्तं” । इदं चित्तं इमाय मेत्ताय सहगतं होति सहजातं संसद्वं सम्प-
युत्तं । तेन वुच्चति “मेत्तासहगतेन चेतसा” ति ।

- 5 ३. एकं दिसं ति । पुरत्थिमं वा दिसं पच्छिमं वा दिसं उत्तरं
वा दिसं दक्खिणं वा दिसं उद्वं वा अधो वा तिरियं वा विदिसं वा ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति
विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

- 10 तथा दुत्तियं ति । यथेव एकं दिसं तथा दुत्तियं दिसं तथा तत्तियं
दिसं तथा चतुत्थं दिसं तथा उद्वं तथा अधो तथा तिरियं तथा विदिसं ।

सब्बधि सब्बत्तत्ताय सब्बावन्तं लोकं ति । सब्बेन सब्बं सब्बथा
सब्बं असेसं निस्सेसं । परियादायवचनमेतं - “सब्बधि सब्बत्तत्ताय
सब्बावन्तं लोकं” ति ।

- 15 ४. मेत्तासहगतेन चेतसा ति । तत्थ कत्तमा मेत्ता ?
या सत्तेसु मेत्ति मेत्तायना मेत्तायित्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अर्थ
वुच्चति “मेत्ता” ।

तत्थ कत्तमं चित्तं ?

- 20 यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्ञाणधातु - इदं
वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं इमाय मेत्ताय सहगतं होति सहजातं संसद्वं
सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति “मेत्तासहगतेन चेतसा” ति ।

विपुलेना ति । यं विपुलं तं महगतं, यं महगतं तं अप्पमाणं,
यं अप्पमाणं सो अवरो, यो अवरो सो अव्यापज्जो ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

- 25 विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

२. करुणा

B. 286

५. कयं च भिक्खु करुणासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा
विहरति ?

१. विहरति - सी० ।

सेय्यथापि नाम एकं पुगलं दुग्गतं दुरूपेतं दिस्वा, करुणायेय्य,
एवमव' सव्वे सत्ते करुणाय फरति^२ ।

तत्थ कतमा करुणा ?

या सत्तेसु करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति —
अयं वुच्चति "करुणा" ।

5

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु — इदं
वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय करुणाय सहगतं होति सहजातं
संसद्वं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "करुणासहगतेन चेतसा" ति ।

६. एकं दिसं ति । पुरत्थिमं वा दिसं पच्छिमं वा दिसं उत्तरं 10
वा दिसं दक्खिणं वा दिसं उद्वं वा अधो वा तिरियं वा विदिसं वा ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति
विहरति । तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

तथा दुतियं ति । यथेव एकं दिसं तथा दुतियं दिसं तथा ततियं 15
दिसं तथा चतुत्थं दिसं तथा उद्वं तथा अधो तथा तिरियं तथा विदिसं ।

सव्वधि सव्वसत्ताय सव्वावन्तं लोकं ति । सव्वेन सव्वं सव्वथा
सव्वं असेसं निस्सेसं । परियादाश्रवचनमेतं — "सव्वधि सव्वत्ताय
सव्वावन्तं लोकं" ति ।

७. करुणासहगतेन चेतसा ति । तत्थ कतमा करुणा ? 20

या सत्तेसु करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति —
अयं वुच्चति "करुणा" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु — इदं
वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय करुणाय सहगतं होति सहजातं 25
संसद्वं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "करुणासहगतेन चेतसा" ति ।

विपुलेना ति । यं विपुलं तं महग्गतं, यं महग्गतं तं अप्पमाणं,
यं अप्पमाणं सो अवेरो, यो अवेरो सो अव्यापज्जो ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

30

३. मुदिता

८. कथं च भिक्षु मुदितासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति ?

सेय्यथापि नाम एकं पुगलं पियं मनापं दिस्वा मुदितो अस्स, एवमेव सब्बे सत्ते मुदिताय फरति ।

५ तत्थ कतमा मुदिता ?

या सत्तेसु मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतो-
विमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" ।

R. 275

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
१० वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय मुदिताय सहगतं होति सहजातं
संसद्वं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "मुदितासहगतेन चेतसा" ति ।

९. एकं दिसं ति । पुरत्थिमं वा दिसं पच्छिमं वा दिसं उत्तरं
वा दिसं दक्खिणं वा दिसं उद्वं वा अघो वा तिरियं वा विदिसं वा ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

१५ विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

तथा दुत्तियं ति । यथेव एकं दिसं तथा दुत्तियं दिसं तथा तत्तियं
दिसं तथा चतुत्थं दिसं तथा उद्वं तथा अघो तथा तिरियं तथा विदिसं ।

B. 286

सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं ति । सब्बेन सब्बं सब्बथा
सब्बं असेसं निस्सेसं । परियादायवचनमेतं - "सब्बधि सब्बत्तताय

२० सब्बावन्तं लोकं" ति ।

१०. मुदितासहगतेन चेतसा ति । तत्थ कतमा मुदिता ?

या सत्तेसु मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति -
अयं वुच्चति "मुदिता" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

२५ यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु -
इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय मुदिताय सहगतं होति
सहजातं संसद्वं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "मुदितासहगतेन चेतसा" ति ।

विपुलेना ति । यं विपुलं तं महंगतं, यं महंगतं तं अप्पमाणं, यं
अप्पमाणं सो अवरो, यो अवरो सो अव्यापज्जो ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

४. उपेक्खा

११. कथं च भिक्खु उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति ?

सय्यथापि नाम एकं पुगलं नेव मनापं न अमनापं दिस्वा 5
उपेक्खको अस्स, एवमेव सब्बे सत्ते उपेक्खाय फरति ।

तत्थ कतमा उपेक्खा ?

या सत्तेसु उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायितत्तं उपेक्खाचेतो-
विमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय उपेक्खाय सहगतं होति सहजातं
संसट्ठं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "उपेक्खासहगतेन चेतसा" ति ।

१२. एकं दिसं ति । पुरत्थिमं वा दिसं पच्छिमं वा दिसं उत्तरं
वा दिसं दक्खिणं वा दिसं उद्धं वा अधो वा तिरियं वा विदिसं वा । 15

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

तथा दुत्तियं ति । यथेव एकं दिसं तथा दुत्तियं दिसं तथा तत्तियं
दिसं तथा चतुत्थं दिसं तथा उद्धं तथा अधो तथा तिरियं तथा विदिसं ।

सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं ति । सब्बेन सब्बं सब्बथा 20
सब्बं असेसं निस्सेसं । परियादायवचनमेतं - "सब्बधि सब्बत्तताय
सब्बावन्तं लोकं" ति ।

१३. उपेक्खासहगतेन चेतसा ति । तत्थ कतमा उपेक्खा ?

या सत्तेसु उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायितत्तं उपेक्खाचेतो-
विमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय उपेक्खाय सहगतं होति सहजातं
संसट्ठं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "उपेक्खासहगतेन चेतसा" ति । 25

विपुलेना ति । यं विपुलं तं महग्गतं, यं महग्गतं तं अप्पमाणं,
 यं अप्पमाणं सो अवरो, यो अवरो सो अव्यापज्जो ।
 फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।
 विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

— ० —

१२. अभिघम्मभाजनीयं

१४. चत्तस्सो अप्पमञ्जायो — मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्षा ।

१. मेत्ता

१५. तत्थ कतमा मेत्ता ?

R. 277

B 290

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या
 तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति
 10 "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

१६. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-
 विचारानं वूपसया ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं,
 या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं
 15 वुच्चति "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

१७. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च
 विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या
 तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति
 20 "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

१८. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं
 समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति
 "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

25

१९. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मग्गं भावेति

विविच्चेव' कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि' अवितक्कं विचारमत्तं विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

२०. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क- ५
विचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं,
या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं
वुच्चति "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

२१. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया 10
च विरागा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या
तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति
"मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

२. करुणा

२२. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या 15
तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति —
अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

२३. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च
विरागा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या 20
तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति — अयं
वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

२४. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च
विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या 25
तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति — अयं
वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

२५. इव भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणा-सहगतं, या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतो-विमुत्ति - अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

२६. इव भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विवि-
च्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि अवितक्कं विचारमत्तं विवेकजं
पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या तस्मिं
समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति
"करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

२७. इव भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणा-
सहगतं, या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतो-
विमुत्ति - अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

R. 279

B. 292

२८. इव भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति पीतिया
१५ च विरागा ... पे०... चतुत्यं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं,
या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति -
अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

३. मुदिता

२९. तत्थ कतमा मुदिता ?

इव भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव
२० कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या
तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं
वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

३०. तत्थ कतमा मुदिता ?

इव भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति वितक्क-
२५ विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदिता-
सहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायतना मुदितायितत्तं मुदिता-
चेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय
सम्पयुत्ता ।

३१. तत्थ कतमा मुदिता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

३२. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

३३. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि अवितक्कं विचारमत्तं विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

३४. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

३५. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति पीतिया च विरागा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

४. उपेक्खा

३६. तत्थ कतमा उपेक्खा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति उपेक्खासहगतं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायितत्तं उपेक्खाचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" । अवसेसा धम्मा उपेक्खाय सम्पयुत्ता ।

५. विपाका

३७. चतस्सो अप्पमञ्जायो — मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्खा ।

३८. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति “मेत्ता” । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

३९. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-
R. 280 विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्ता-
सहगतं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे
II. 294 धम्मा कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उप-
चितत्ता विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०...
ततियं ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं
ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं
समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति
“मेत्ता” । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

४०. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, तस्मिं
समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला ।
तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणा-
सहगतं, या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतो-
विमुत्ति — अयं वुच्चति “करुणा” । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

४१. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-

विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणा-
 सहगतं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे
 धम्मा कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता
 विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं
 ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं 5
 ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या तस्मिं समये
 करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति
 “करुणा” । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

४२. तत्थ कतमा मुदिता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव 10
 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, तस्मिं
 समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला ।
 तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
 विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदिता-
 सहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं, मुदिताचेतो- 15
 विमुत्ति—अयं वुच्चति “मुदिता” । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

४३. तत्थ कतमा मुदिता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति वितक्क-
 विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदिता-
 सहगतं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा 20
 कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता
 विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं
 ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं
 ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये
 मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति — अयं वुच्चति 25
 “मुदिता” । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

४४. तत्थ कतमा उपेक्खा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति मुखस्स च
 पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति उपेक्खासहगतं, तस्मिं
 समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । 30
 वि०-४३

तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तत्ता विपाकं सुखस्स
च पहाना दुक्खस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
उपेक्खासहगतं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायितत्तं
उपेक्खाचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" । अवसेसा धम्मा
5 उपेक्खाय सम्पयुत्ता ।

६. किरिया

४५. चतस्सो अप्पमञ्जायो - मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्खा ।

४६. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इय भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव
कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं विविच्चेव कामेहि
R. 282 10 ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं समये
मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मेत्ता" ।
अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

४७. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इय भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव
15 कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं वितक्कविचारानं
वूपसमा ... पे०... द्वुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं
... पे०... द्वुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उप-
सम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं
मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय
20 सम्पयुत्ता ।

B. 296

४८. तत्थ कतमा करुणा ... पे०... तत्थ कतमा मुदिता
... पे०... तत्थ कतमा उपेक्खा ?

इय भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव
कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं सुखस्स च पहाना
25 दुक्खस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति उपेक्खा-
सहगतं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायितत्तं उपेक्खा-
चेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" । अवसेसा धम्मा उपेक्खाय
सम्पयुत्ता ।

§ ३. पञ्हापुच्छकं

४९. चतस्सो अप्पमञ्जायो — इध भिक्खु मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति; करुणासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं 5 तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं करुणासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति; मुदितासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मुदितासहगतेन चेतसा 10 विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति; उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति । 15

५०. चतुन्नं अप्पमञ्जानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिक्कमातिकानुक्कमेन

५१. सिया कुसला, सिया अव्याकता । तिस्सो अप्पमञ्जायो सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, उपेक्खा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्म- 20 धम्मा । सिया उपादिक्षुपादानिया, सिया अनुपादिक्षुपादानिया । असङ्किलिदुसङ्किलेसिका । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया सवित्तक्क-सविचारा, सिया अवित्तक्कविचारमत्ता, सिया अवित्तक्कअविचारा; उपेक्खा अवित्तक्कअविचारा । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया पीत्ति-सहगता, सिया सुखसहगता, न उपेक्खासहगता, सिया न वत्तव्वा पीत्ति- 25 सहगता ति; उपेक्खा उपेक्खासहगता । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया आचय-

- नामिनो^१, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो । नेवसेवपनासेवला । महंगता । न वत्तव्वा परित्तरम्मणा ति पि, महंगतारम्मणा ति पि, अप्पमाणारम्मणा ति पि । मज्झिमा । अनियता । न वत्तव्वा मंगारम्मणा ति पि, मंगहेतुका ति पि, मंगाविपत्तिनो ति पि ।
- ५ सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो^२ । सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । वहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. दुफभातिकानुक्कमेन

५२. मेत्ता हेतु, तिस्सो अप्पमज्जायो न हेतु । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । मेत्ता हेतु चैव सहेतुका च; तिस्सो अप्पमज्जायो न वत्तव्वा हेतु चैव सहेतुका चा ति, सहेतुका चैव न च हेतु^३ । मेत्ता हेतु चैव हेतुसम्पयुत्ता च; तिस्सो अप्पमज्जायो न वत्तव्वा हेतु चैव हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतु । तिस्सो अप्पमज्जायो न हेतु सहेतुका; मेत्ता न वत्तव्वा न हेतु सहेतुका ति पि,
- १५ न हेतु अहेतुका ति पि ।

५३. सम्पच्चया । सहता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । लोक्किया । केनचि विज्जेय्या, केनचि न विज्जेय्या । नो आसवा । सासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा आसवा चैव सासवा चा ति, सासवा चैव नो च आसवा । न वत्तव्वा आसवा चैव आसव-

२० सम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चैव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता सासवा ।

५४. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चैतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तंसंसट्ठा ।
- २५ चित्तसमुद्धाना । चित्तसहभुनो^४ । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तंसंसट्ठसमुद्धाना । चित्तंसंसट्ठसमुद्धानसहभुनो । चित्तंसंसट्ठसमुद्धानानुपरिवत्तिनो । वाहिरा । नो उपादा । सिया उपादिन्ना, मिया अनुपादिन्ना ।

१. आचयगामिनियो - रो०, एवमपरि पि । २. उप्पादिनियो - रो० । ३. हेतु - रूपा, रो० । ४. हेतु - लो०, एवमपरि पि ।

५५. नो उपादाना ... पे० ... नो किलेसा ... पे० ... न दस्सनेन
 पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न
 भावनाय पहातव्वहेतुका । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया सवितक्का,
 सिया अवितक्का; उपेक्खा अवितक्का । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया
 सविचारा, सिया अविचारा; उपेक्खा अविचारा । तिस्सो अप्पमञ्जायो 5
 सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका; उपेक्खा अप्पीतिका । तिस्सो
 अप्पमञ्जायो सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता; उपेक्खा
 न पीतिसहगता । तिस्सो अप्पमञ्जायो सुखसहगता, उपेक्खा न सुख-
 सहगता । उपेक्खा उपेक्खासहगता, तिस्सो अप्पमञ्जायो न उपेक्खा-
 सहगता । न कामावचरा । रूपावचरा । न अरूपावचरा । परियापन्ना । 10
 अनिय्यानिका । अनियता । सउत्तरा । अरणा ति ।

अप्पमञ्जाविमङ्गो निट्ठितो

गामिनो, सिया नेवाचयगागिनापचयगामिनो । नेवसेखनासेखा ।
महगता । न वत्तव्वा परित्तरम्मणा ति पि, महगत्तारम्मणा ति
पि, अप्पमाणारम्मणा ति पि । मज्झिमा । अनियता । न वत्तव्वा
मग्गारम्मणा ति पि, मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनो ति पि ।
सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो^१ । सिया अतीता,
सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि,
अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया
वहिद्धा, सिया अज्जत्तवहिद्धा । वहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुवकमेत

५२. मेत्ता हेतु, तिस्सो अप्पमञ्ज्जायो न हेतू । सहेतुका ।
० हेतुसम्पयुत्ता । मेत्ता हेतु चेव सहेतुका च; तिस्सो अप्पमञ्ज्जायो न
वत्तव्वा हेतू चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू^२ । मेत्ता
हेतु चेव हेतुसम्पयुत्ता च; तिस्सो अप्पमञ्ज्जायो न वत्तव्वा हेतू चेव
हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू । तिस्सो अप्प-
मञ्ज्जायो न हेतू सहेतुका; मेत्ता न वत्तव्वा न हेतु सहेतुका ति पि,
१५ न हेतु अहेतुका ति पि ।

५३. सप्पच्चया । सहता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा ।
लोकिया । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या । नो आसवा ।
सासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा
ति, सासवा चेव नो च आसवा । न वत्तव्वा आसवा चेव आसव-
२० सम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा ति पि ।
आसवविप्पयुत्ता सासवा ।

५४. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०...
नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०...
सारम्मणा । नो चित्ता । चित्तसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तसंसद्धा ।
२५ चित्तसमुद्धाना । चित्तसहभुनो^३ । चित्तानुपरिवर्त्तिनो । चित्तसंसद्ध-
समुद्धाना । चित्तसंसद्धसमुद्धानसहभुनो । चित्तसंसद्धसमुद्धानानुपरिवर्त्तिनो ।
वाहिरा । नो उपादा । सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

१. आचयगामिनो - रो०, एवमपरि पि । २. उप्पादिनो - रो० । ३. हेतु - रया०,
रो० । ४. हेतु - बी०, एवमपरि पि ।

५५. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
 पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न
 भावनाय पहातव्वहेतुका । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया सवितक्का,
 सिया अवितक्का; उपेक्खा अवितक्का । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया
 सविचारा, सिया अविचारा; उपेक्खा अविचारा । तिस्सो अप्पमञ्जायो 5
 सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका; उपेक्खा अप्पीतिका । तिस्सो
 अप्पमञ्जायो सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता; उपेक्खा
 न पीतिसहगता । तिस्सो अप्पमञ्जायो सुखसहगता, उपेक्खा न सुख-
 सहगता । उपेक्खा उपेक्खासहगता, तिस्सो अप्पमञ्जायो न उपेक्खा-
 सहगता । न कामावचरा । रूपावचरा । न अरूपावचरा । परियापन्ना । 10
 अनिय्यानिका । अनियता । सउत्तरा । अरणा ति ।

अप्पमञ्जाविभङ्गो निट्ठितो

१४. सिक्खापदविभङ्गो

§ १. अभिवम्मभाजनीयं

१. 293,
२. 285

१. पञ्च सिक्खापदानि — पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं, अदिन्नादाना वेरमणीसिक्खापदं, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं, मुसावादा वेरमणीसिक्खापदं, मुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ।

५ २. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं आणसम्पयुत्तं पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये पाणातिपाता आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुधातो — इदं वुच्चति “पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं” । अवसेसा घम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता ।

३. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं आणसम्पयुत्तं पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं — इदं वुच्चति “पाणातिपाता वेरमणी-
15 सिक्खापदं” । अवसेसा घम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता ।

४. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं आणसम्पयुत्तं पाणातिपाता विरमन्तस्स, यो तस्मिं समये फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविकखेपो — इदं वुच्चति “पाणातिपाता वेरमणी-
20 सिक्खापदं” ।

५. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं आणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०...
■ उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं

R. 285

१. चेतयित्तं — सो० । २-३. ओ०, त्या०, रो० पोत्थवेमु नटिय ।

ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं जाणविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं जाणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मि
समये पाणातिपाता आरति विरति पटिविरति वेरमणी अक्रिरिया
अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो - इदं वुच्चति "पाणा-
तिपाता वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता । 5

B. 300

६. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मि समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
जाणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मि समये
चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - इदं वुच्चति "पाणातिपाता वेरमणी-
सिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता । 10

७. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मि समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
जाणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण पाणातिपाता विरमन्तस्स फस्सो ... पे०...
पग्गाहो श्रविकखेपो - इदं वुच्चति "पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं" ।

८. तत्थ कतमं अदिन्नादाना वेरमणीसिक्खापदं ... पे०... 15

कामेसुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं ... पे०... मुसावादा वेरमणी-
सिक्खापदं ... पे०... सुरामेरयमज्जपमादद्धाना वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मि समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं जाणसम्पयुत्तं सुरामेरयमज्जपमादद्धाना विरमन्तस्स, या तस्मि
समये सुरामेरयमज्जपमादद्धाना आरति विरति पटिविरति वेरमणी 20
अक्रिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो - इदं वुच्चति
"सुरामेरयमज्जपमादद्धाना वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा वेर-
मणिया सम्पयुत्ता ।

९. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादद्धाना वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मि समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स- 25 R. 287
सहगतं जाणसम्पयुत्तं सुरामेरयमज्जपमादद्धाना विरमन्तस्स, या तस्मि
समये चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - इदं वुच्चति "सुरामेरयमज्ज-
पमादद्धाना वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता ।

१०. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादद्धाना वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना विरमन्तस्स, यो तस्मिं
समये फत्सो .. पे० .. पग्गाहो अविक्खेपो - इदं वुच्चति "सुरामेरय-
मज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं" ।

B 301 5

११. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं ?
यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे० .. सोमनस्ससहगतं आणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०...
उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं
10 ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं आणविप्पयुत्तं' ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना विरमन्तस्स,
या तस्मिं समये सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना आरति विरति पटिविरति
वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो -
इदं वुच्चति "सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा
15 धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता ।

१२. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं ?
यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना विरमन्तस्स, या
तस्मिं समये चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - इदं वुच्चति "सुरामेरय-
20 मज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय
सम्पयुत्ता ।

R. 283

१३. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं ?
यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना विरमन्तस्स, यो
तस्मिं समये फत्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो - इदं वुच्चति "सुरा-
मेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं" ।

१४. पञ्च सिक्खापदानि - पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं,
अदिप्पादाना वेरमणीसिक्खापदं, कामेमुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं,

मुसावादा वेरमणीसिक्खापदं, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणी-
सिक्खापदं ।

१५. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं जाणसम्पयुत्तं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... छन्दाधिपतेय्यं ... ५
विरियाधिपतेय्यं ... चित्ताधिपतेय्यं ... वीमंसाधिपतेय्यं ... छन्दाधि-
पतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... विरियाधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ...
पणीतं ... चित्ताधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... वीमंसाधिपतेय्यं
हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये
पाणातिपाता आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं १०
अनज्झापत्ति बेलाअनतिककमो सेतुघातो - इदं वुच्चति "पाणातिपाता
वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता ।

B. 302

१६. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं जाणसम्पयुत्तं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... छन्दाधिपतेय्यं ... १५
विरियाधिपतेय्यं ... चित्ताधिपतेय्यं ... वीमंसाधिपतेय्यं ... छन्दाधि-
पतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... विरियाधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ...
पणीतं ... चित्ताधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... वीमंसाधिपतेय्यं
हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये
चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - इदं वुच्चति "पाणातिपाता वेरमणी- २०
सिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता ।

१७. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं जाणसम्पयुत्तं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... छन्दाधिपतेय्यं ...
विरियाधिपतेय्यं ... चित्ताधिपतेय्यं ... वीमंसाधिपतेय्यं ... छन्दाधि- २५
पतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... विरियाधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं
... पणीतं ... चित्ताधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... वीमंसाधि-
पतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं पाणातिपाता विरमन्तस्स,
यो तस्मिं समये फत्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो - इदं वुच्चति
"पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं" ।

R. 289

१८ तत्थ कतम पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापद ?

- यस्मिं समये कामावचर कुसल चित्त उप्पन्न होति मोमनस्स-
 सहगत जाणसम्पयुत्त ससङ्खारेण पे० मोमनस्ससहगत जाणविप्प-
 युत्त पे० सोमनस्ससहगत जाणविप्पयुत्त ससङ्खारेण पे०
 5 उपेक्खासहगत जाणसम्पयुत्त पे० उपेक्खासहगत जाणसम्पयुत्त
 ससङ्खारेण पे० उपेक्खामहगत जाणविप्पयुत्त पे० उपेक्खा-
 सहगत जाणविप्पयुत्त ससङ्खारेण हीन मज्झिम पणीत छन्दाधि-
 पतेय्य विरियाधिपतेय्य चित्ताधिपतेय्य छन्दाधिपतेय्य हीन
 मज्झिम पणीत विरियाधिपतेय्य हीन मज्झिम पणीत
 10 चित्ताधिपतेय्य हीन मज्झिम पणीत पाणातिपाता विरमन्तस्स,
 या तस्मिं समये पाणातिपाता आरति विरति पटिविरति वेरमणी
 अकिरिया अकरण अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो मेतुघातो - इद वुच्चति
 “पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापद” । अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्प-
 युत्ता पे० अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता पे० फस्सो पे०
 15 पग्गाहो अविकखेपो - इद वुच्चति “पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापद” ।

१९ तत्थ कतम अदिन्नादाना वेरमणीसिक्खापद पे०
 कामेसुभिच्छाचारा वेरमणीमिक्खापद पे० मुसावादा वेरमणी-
 सिक्खापद पे० सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापद ?

- यस्मिं समये कामावचर कुसल चित्त उप्पन्न होति सोमनस्स-
 20 सहगत जाणसम्पयुत्त हीन मज्झिम पणीत छन्दाधिपतेय्य
 विरियाधिपतेय्य चित्ताधिपतेय्य वीमसाधिपतेय्य छन्दाधि-
 पतेय्य हीन मज्झिम पणीत विरियाधिपतेय्य हीन मज्झिम
 पणीत चित्ताधिपतेय्य हीन मज्झिम पणीत वीमसाधिपतेय्य
 हीन मज्झिम पणीत सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना विरमन्तस्स, या
 25 तस्मिं समये सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना आरति विरति पटिविरति
 वेरमणी अकिरिया अकरण अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो -
 इद वुच्चति “सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापद” । अवसेसा
 धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता पे० अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता
 पे० फस्सो पे० पग्गाहो अविकखेपो - इद वुच्चति “सुरा-
 30 मेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापद” ।

२०. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरे कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०...
उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं 5
ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं आणविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... छन्दाधि-
पतेय्यं ... विरियाधिपतेय्यं ... चित्ताधिपतेय्यं ... छन्दाधिपतेय्यं हीनं ...
मज्झिमं ... पणीतं ... विरियाधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ...
चित्ताधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं पणीतं सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना विर- 10
मन्तस्स, या तस्मिं समये सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना आरति विरति
पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्जापत्ति वेलाअनतिक्कमो
सेतुघातो - इदं वुच्चति "सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं" ।
अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा चेतनाय
सम्पयुत्ता ... पे०... फत्सो ... पे०... पग्गाहो अविकखेपो - इदं वुच्चति 15
"सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणीसिक्खापदं" ।

D. 304

२१. कतमे धम्मा सिक्खा ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं वा यं यं
वा पनारब्ध, तस्मिं समये फत्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे 20
धम्मा सिक्खा ।

२२. कतमे धम्मा सिक्खा ?

R. 291

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... 25
उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं
ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं आणविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं
वा यं यं वा पनारब्ध, तस्मिं समये फत्सो होति ... पे०... अविकखेपो
होति । इमे धम्मा सिक्खा । 30

२३. कतमे धम्मा सिक्खा ?

यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति ... पे०... अरूपपपत्तिया
मगं भावेति ... पे०... लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामि
दिट्ठिगतानं पहाणाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चवेव कामेहि ... पे०...
५ पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा सिक्खा ।

—०—

१२. पञ्चापुच्छकं

२४. पञ्च सिक्खापदानि — पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं,
अदिन्नादाना वेरमणीसिक्खापदं, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं,
मुसावादा वेरमणीसिक्खापदं, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणी-
१० सिक्खापदं ।

२५. पञ्चन्नं सिक्खापदानं कति कुसला, कति अकुसला, कति
अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिक्कमातिकानुक्कमेन

२६. कुसलायेव । सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । विपाकधम्मधम्मा । अनुपादिद्वं-
१५ पादानिया । असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका । सवितक्कसविचारा । सिया
पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता ।

नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्या । नेव दस्सनेन न भावनाय
R. 292 पहातव्यहेतुका । आचयगामिनो । नेवसेक्खनासेक्खा । परित्ता । परित्ता-
रम्मणा । मज्झिमा । अनियता । न वत्तव्या मग्गारम्मणा ति पि,
२० मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनो ति पि । सिया उपपन्ना, सिया
अनुपपन्ना, न वत्तव्या उप्पादिनो ति । सिया अतोता, सिया अना-
गता, सिया पच्चुप्पन्ना । पच्चुप्पन्नारम्मणा । सिया अज्झत्ता, सिया
वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । वहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

२७. न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । न वत्तव्या हेतू
२५ चैव सहेतुका चा ति, सहेतुका चैव न च हेतू । न वत्तव्या हेतू चैव
हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतू । न हेतू सहेतुका ।

२८. सप्पञ्चया । सङ्खिता । अनिदस्सना । अप्पटिघा ।
अरूपा । लोकिया । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

२९. नो आसवा । सासवा । आसवविप्पयुत्ता । न
वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति, सासवा चेव नो च आसवा । न
वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चेव ॥
नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता सासवा ।

३०. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा
... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामाप्ता
... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । B. 306
चित्तसंसट्ठा । चित्तसमुट्ठाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । 10
चित्तसंसट्ठसमुट्ठाना । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानु-
परिवत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा । अनुपादिशा । नो उपादाना
... पे०... नो किलेसा ।

३१. न दस्सनेन पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न
दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न भावनाय पहातव्वहेतुका । सवितक्का । 15
सविचारा । सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । सिया पीतिसहगता,
सिया न पीतिसहगता । सिया सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।
सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । कामावचरा ।
न रूपावचरा । न अरूपावचरा । परियापन्ना । अनिय्यानिका ।
अनियता । सउत्तरा । अरणा ति ।

20

सिक्खापदविभङ्गो निवृत्तो^१ ।

—:०:—

१५. पटिसम्भिदाविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. सङ्गहवारो

१. चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा^१ ।

अत्ये जाणं अत्यपटिसम्भिदा, धम्मे जाणं धम्मपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेसु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा^१ ।

२. सच्चवारो

२. चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

दुक्खे जाणं अत्यपटिसम्भिदा, दुक्खसमुदये जाणं धम्मपटिसम्भिदा, दुक्खनिरोधे जाणं अत्यपटिसम्भिदा, दुक्खनिरोधगामिनिया
10 पटिपदाय जाणं धम्मपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेसु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

३. हेतुवारो

३. चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

हेतुमिह जाणं धम्मपटिसम्भिदा, हेतुफले जाणं अत्यपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेसु
15 जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

४. धम्मवारो

४. चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

ये धम्मा जाता भूता सञ्जाता निव्वता अभिनिव्वता पातुभूता,
20 इमेसु धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा; यम्हा^२ धम्मा^३ ते धम्मा जाता

१. पटिमाण० — स्या०, रो०, एवमुपरि पि । १-१. येहि धम्मेहि — स्या०, रो० ।

भूता सज्जाता निब्बत्ता अभिनिब्बत्ता पातुभूता, तेषु धम्मेषु आणं धम्मपटिसम्भिदा; तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं निरुत्तिपटिसम्भिदा; आणेषु आणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

५. पटिच्चसमुपपादवारो

५. चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

R. 294

5

जरामरणे आणं अत्थपटिसम्भिदा, जरामरणसमुदये आणं धम्मपटिसम्भिदा, जरामरणनिरोधे आणं अत्थपटिसम्भिदा, जरामरणनिरोधगामिनिया पटिपदाय आणं धम्मपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, आणेषु आणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

६. चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

10

जातिया आणं ... पे०... भवे आणं ... पे०... उपादाने आणं ... पे०... तण्हाय आणं ... पे०... वेदनाय आणं ... पे०... फस्से आणं ... पे०... सळायतने आणं ... पे०... नामरूपे आणं ... पे०... विञ्ञाणे आणं ... पे०... सङ्खारेसु आणं अत्थपटिसम्भिदा, सङ्खारसमुदये आणं धम्मपटिसम्भिदा, सङ्खारनिरोधे आणं अत्थपटिसम्भिदा, सङ्खारनिरोधगामिनिया पटिपदाय आणं धम्मपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, आणेषु आणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

15

६. परिपत्तिवारो

७. चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

20

तत्थ कतमा धम्मपटिसम्भिदा ?

इध भिक्खु धम्मं जानाति — सुत्तं गेय्यं वेय्याकरणं गाथं उदानं इतिवुत्तकं जातकं अब्भुतधम्मं वेदल्लं । अयं वुच्चति "धम्मपटिसम्भिदा" । सो तस्स तस्सेव भासितस्स अत्थं जानाति — "अयं इमस्स भासितस्स अत्थो, अयं इमस्स भासितस्स अत्थो" ति । अयं वुच्चति

25

“अत्यपटिसम्भिदा” । तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाण निरुत्तिपटि-
सम्भिदा । जाणेषु जाण पटिमानपटिसम्भिदा ।

— ० —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

१. कुसलवारो

B 300

८ चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिमानपटिसम्भिदा ।

९ कतमे धम्मा कुसला ?

यास्मिं समये कामावचर कुसल चित्त उप्पन्न होति सोमनस्स-

R. 290

- ५ सहगत जाणसम्पयुत्त रूपारम्मण वा पे० धम्मारम्मण वा य यं
वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति पे० अविकखेपो होति ।
इमे धम्मा कुसला । इमेसु धम्मेसु जाण धम्मपटिसम्भिदा । तेस
विपाके जाण अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेस धम्मान पञ्जात्ति
होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाण निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन
१० तानि जाणानि जानाति — “इमानि जाणानि इदमत्यजोत्तकानी” ति,
जाणेषु जाण पटिमानपटिसम्भिदा ।

१० चतस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिमानपटिसम्भिदा ।

११ कतमे धम्मा कुसला ?

- १५ यास्मिं समये कामावचर कुसल चित्त उप्पन्न होति सोमनस्स-
सहगत जाणसम्पयुत्त ससह्वारेण पे० सोमनस्ससहगत जाणविप्प-
युत्त पे० सोमनस्ससहगत जाणविप्पयुत्त ससह्वारेण पे०
उपेक्खासहगत जाणसम्पयुत्त पे० उपेक्खासहगत जाणसम्पयुत्त
ससह्वारेण पे० उपेक्खासहगत जाणविप्पयुत्त पे०. उपेक्खा-
२० सहगत जाणविप्पयुत्त ससह्वारेण रूपारम्मण वा पे० धम्मारम्मण
वा य य वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति पे० अविकखेपो
होति । इमे धम्मा कुसला । इमेसु धम्मेसु जाण धम्मपटिसम्भिदा ।
तेस विपाके जाण अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेस धम्मान
पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाण निरुत्तिपटिसम्भिदा ।

येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्य-
जोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

१२. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

१३. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि
... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं^१, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । इमेसु
धम्मेसु जाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके जाणं अत्यपटिसम्भिदा ।
याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे
जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति -
“इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभान-
पटिसम्भिदा ।

B. 511

10

१४. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

R.

15

१५. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये अरूपूपपत्तिया मगं भावेति सव्वसो अरुक्खिञ्चञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये फस्सो
होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । इमेसु धम्मेसु
जाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय
निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं
निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि
जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

20

१६. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

25

१७. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यायानिकं अपचयगाभि
दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...

१. पठयिकसिण - सी०; पठवीकसिण - स्या०, रो० ।

पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । इमेसु धम्मेसु जाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे
 5 जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्यजोत्तकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिमान-पटिसम्भिदा ।

२. अकुसलवारो

B. 311

१८. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिमानपटिसम्भिदा ।

10

१९. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतसम्पयुत्तं रूपारम्भणं वा ... पे०... धम्मारम्भणं वा यं यं वा पनारब्धं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा अकुसला । इमेसु धम्मेसु जाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके
 15 जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्यजोत्तकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिमानपटिसम्भिदा ।

B. 297

२०. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिमानपटिसम्भिदा ।
 20 सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिमानपटिसम्भिदा ।

२१. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खा-
 25 सहगतं दिट्ठिगतसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-सहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... दोमनस्ससहगतं पटिघ-

सम्पयुत्तं ... पे०... दोमनस्ससहगतं पटिघसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०...
 उपेक्खासहगतं विचिकिच्छासम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं उद्वच्च-
 सम्पयुत्तं रूपारम्भणं वा ... पे०... धम्मारम्भणं वा यं यं वा पनारब्भ,
 तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा
 अकुसला । इमेसु धम्मेसु आणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके आणं 5
 अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र
 धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन आणेन तानि
 आणानि जानाति — “इमानि आणानि इदमत्यजोत्तकानी” ति, आणेषु
 आणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

२. विपाकवारो

२२. तिस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि- 10 B. 91
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

२३. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता
 विपाकं चक्खुविज्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्भणं, तस्मिं
 समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, 15
 उपेक्खा होति, चित्तस्सेकगता होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं
 होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्य
 पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु
 आणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति
 तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन आणेन तानि 20
 आणानि जानाति — “इमानि आणानि इदमत्यजोत्तकानी” ति,
 आणेषु आणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

२४. तिस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

२५. कतमे धम्मा अव्याकता ?

25

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता
 विपाकं सोत्तविज्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्धारम्भणं ... पे०...
 धानविज्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्भणं ... पे०... जिह्वा-
 विज्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्भणं ... पे०... कायविज्जाणं

R.

उप्पन्नं होति सुखसहगतं फोढुव्वारम्मणं, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, सुखं होति, चित्तस्सेकगता होति, मनिन्द्रियं होति, सुखिन्द्रियं होति, जीवितिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्चे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो
 5 धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्थजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटि-
 सम्भिदा ।

10 २६. तित्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

B. 313

२७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तत्ता विपाका मनोधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०...
 15 फोढुव्वारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकगता होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं होति, जीवितिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्चे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु
 20 धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्थजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

२८. तित्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 25 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

२९. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तत्ता विपाका मनोविज्जाणधातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भं, तस्मिं समये फस्सो
 30 होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को

होति, विचारो होति, पीति होति, सुखं होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, सोमनस्सिन्द्रियं होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाणं अत्थपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं 5 निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति — “इमानि जाणानि इदमत्थजोत्तकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

R. 299

३०. तिस्सो पटिसम्भिदा — अत्थपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

३१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

10

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका मनोविञ्जाणधातु उपपन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्भणा वा ... पे०... धम्मारम्भणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं 15 होति, उपेक्खिन्द्रियं होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाणं अत्थपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्ति- पटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति — “इमानि जाणानि 20 इदमत्थजोत्तकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

B. 314

३२. तिस्सो पटिसम्भिदा — अत्थपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

३३. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता 25 विपाका मनोविञ्जाणधातु उपपन्ना होति सोमनस्ससहगता जाणसम्प- युत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणविप्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणविप्प-

युक्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता जाणसम्पयुक्ता ... पे०...
 उपेक्खासहगता जाणसम्पयुक्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता
 जाणविप्पयुक्ता .. पे०... उपेक्खासहगता जाणविप्पयुक्ता ससङ्खारेण
 रूपारम्भणा वा ... पे०... धम्मारम्भणा वा यं यं वा पनारब्धं, तस्मिं समये
 5 फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा अव्याकता ।
 इमेसु धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं
 पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा ।
 येन जाणेन तानि जाणानि जानाति — “इमानि जाणानि इदमत्य-
 जोतकानी” ति, जाणेसु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

10 ३४. तिस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

३५. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि
 ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये
 D, 315 15 फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव
 रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं विविच्चेव
 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
 समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा अव्याकता ।
 इमेसु धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं
 20 पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा ।
 येन जाणेन तानि जाणानि जानाति — “इमानि जाणानि इदमत्य-
 जोतकानी” ति, जाणेसु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

R. 300

३६. तिस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

25 ३७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अरूपूपपत्तिया मगं भावेति सव्वसो आकिञ्चञ्जा-
 यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं मुखस्स च
 पहाना ... पे०... चतुर्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये फस्सो
 होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव अरूपा-

वचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं सब्बसो आकिञ्च-
 ज्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स
 च पहाणा ... पे०... चतुर्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये फस्सो
 होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा अव्याकता । इमेषु
 धम्मेसु आणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जति 5
 होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन आणेन
 तानि आणानि जानाति — “इमानि आणानि इदमत्यजोतकानी” ति,
 आणेषु आणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

३८. तिस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

10

३९. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगार्मि
 दिट्ठिगतानं पहाणाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
 पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये
 फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव 15
 लोकुत्तरस्स कुसलस्स कम्मस्स^२ कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव
 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
 भिञ्जं सुञ्जतं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति ।
 इमे धम्मा अव्याकता । इमेषु धम्मेसु आणं अत्यपटिसम्भिदा । याय
 निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं 20
 निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन आणेन तानि आणानि जानाति — “इमानि
 आणानि इदमत्यजोतकानी” ति, आणेषु आणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

B. 3:

20

४०. तिस्सो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

४१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

25 R.

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
 चवखुविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं ... पे०...
 सोतविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्धारम्मणं ... पे०...
 धानविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं ... पे०...

१. दुक्खपटिपदं — जी०, स्या०, रो०, एवमुपरि वि । २. ज्ञानस्स — स्या०, रो० ।

- जिह्वाविज्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे०...
 कायविज्जाणं उप्पन्नं होति दुक्खसहगतं फोढुव्वारम्मणं, तस्मिं समये
 फत्सो होति, वेदना होति, सज्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति,
 दुक्खं होति, चित्तस्सेकगता होति, मनिन्द्रियं होति, दुक्खिन्द्रियं होति,
 5 जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अज्जे पि अत्थि पटिच्च-
 समुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाणं
 अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्चात्ति होति तत्र
 धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि
 जाणानि जानाति - "इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी" ति, जाणेषु
 10 जाणं पटिमानपटिसम्भिदा ।

४२. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिमानसम्भिदा ।

४३. कतमे धम्मा अव्याकता ?

- यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका
 15 मनोघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... फोढुव्वा-
 रम्मणा वा ... पे०... मनोविज्जाणघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता
 रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
 B 317 फत्सो होति, वेदना होति, सज्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति,
 वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकगता होति,
 20 मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन
 तस्मिं समये अज्जे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे
 धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय
 निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्चात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं
 निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - "इमानि
 जाणानि इदमत्यजोतकानी" ति, जाणेषु जाणं पटिमानपटिसम्भिदा ।

४. किरियवारो

- 25 ४४. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिमानपटिसम्भिदा ।

४५. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये मनोधातु उप्पन्ना होति किरिया नेव कुसला नाकुसला
 न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... फोट्टुव्वा-
 रम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति,
 सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को होति, विचारो होति,
 उपेक्खा होति, चित्तस्सेकगता होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं 5
 होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि पटिच्च-
 समुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाणं
 अत्थपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र
 धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि
 जाणानि जानाति - "इमानि जाणानि इदमत्थजोतकानी" ति, जाणेसु 10
 जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

४६. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

४७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये मनोविज्जाणधातु उप्पन्ना होति किरिया नेव 15
 कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा वा
 ... पे०... धम्मरम्मणा वा ... पे०... मनोविज्जाणधातु उप्पन्ना होति
 किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता रूपा-
 रम्मणा वा ... पे०... धम्मरम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
 फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, 20
 वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकगता होति,
 विरियिन्द्रियं होति, समाधिन्द्रियं होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं
 होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि
 पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु
 जाणं अत्थपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति 25
 तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि
 जाणानि जानाति - "इमानि जाणानि इदमत्थजोतकानी" ति, जाणेसु
 जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

४८. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

४६ कतमे धम्मा अव्याकता ?

- यस्मिं समये मनोविज्जाणघातु उपपन्ना होति किरिया नेव
 कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका सोमनस्ससहगता आणसम्पयुत्ता
 पे० सोमनस्ससहगता आणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण पे० सोमनस्स-
 ५ सहगता आणविप्पयुत्ता पे० सोमनस्ससहगता आणविप्पयुत्ता
 ससङ्खारेण पे० उपेक्खासहगता आणसम्पयुत्ता पे० उपेक्खा-
 सहगता आणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण पे० उपेक्खासहगता आणविप्प-
 युत्ता पे० उपेक्खासहगता आणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण पे०
 रुपावचर ज्ञान भावेति पे० अरूपावचर ज्ञान भावेति किरिय नेव
 १० कुसल नाकुसल न च कम्मविपाक दिट्ठधम्मसुखविहार पे० सव्वसो
 आकिञ्चञ्जायतन समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा-
 सहगत सुखस्स च पहाना पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति,
 तस्मिं समये फत्सो होति पे० अविकखेपो होति । इमे धम्मा
 R 303 अव्याकता । इमेसु धम्मेसु आण अत्थपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया
 १५ तेस धम्मान पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे आण निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा । येन आणेन तानि आणानि जानाति - “इमानि आणानि
 इदमत्यजोत्तकानी” ति, आणेषु आण पटिभानपटिसम्भिदा ।

- ५० चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
 सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा । तस्सो पटि-
 II 319 20 सम्भिदा कामावचरकुसलतो चतूसु आणसम्पयुत्तेसु चित्तुप्पादेसु,
 किरियतो चतूसु आणसम्पयुत्तेसु चित्तुप्पादेसु उपपज्जन्ति । अत्थपटि-
 सम्भिदा एतेसु चैव उपपज्जति, चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु च उपप-
 ज्जति ।

३ पञ्हापुच्छक

- ५१ चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
 25 सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

५२. चतुर्भं पटिसम्भिदानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुक्कमेन

५३. सिया कुसला, सिया अव्याकता ।

सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

5

तिस्सो पटिसम्भिदा सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाक-
नविपाकधम्मधम्मा; अत्थपटिसम्भिदा सिया विपाका, सिया विपाक-
धम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

तिस्सो पटिसम्भिदा अनुपादिनुपादानिया; अत्थपटिसम्भिदा
सिया अनुपाविनुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

10

तिस्सो पटिसम्भिदा असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका; अत्थपटि-
सम्भिदा सिया असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठअसङ्किले-
सिका ।

तिस्सो पटिसम्भिदा सवितक्कसविचारा; अत्थपटिसम्भिदा
सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
अविचारा । सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खा-
सहगता । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा । नेव दस्सनेन न भावनाय
पहातव्वहेतुका ।

15

तिस्सो पटिसम्भिदा सिया आचयगामिनो, सिया नेवाचय-
गामिनापचयगामिनो; अत्थपटिसम्भिदा सिया आचयगामिनी, सिया
अपचयगामिनी, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनी ।

20 R.

तिस्सो पटिसम्भिदा नेवसेक्खनासेक्खा, अत्थपटिसम्भिदा सिया
सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया नेवसेक्खनासेक्खा ।

D.

तिस्सो पटिसम्भिदा परित्ता; अत्थपटिसम्भिदा सिया परित्ता,
सिया अप्पमाणा ।

25

निरुत्तिपटिसम्भिदा परित्तारम्मणा; तिस्सो पटिसम्भिदा सिया
परित्तारम्मणा, सिया महग्गतारम्मणा, सिया अप्पमाणारम्मणा ।

तिस्सो पटिसम्भिदा भज्झिमा; अत्थपटिसम्भिदा सिया भज्झिमा, सिया पणीता ।

तिस्सो पटिसम्भिदा अनियता; अत्थपटिसम्भिदा सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।

- 5 निरुत्तिपटिसम्भिदा न वत्तव्वा - मग्गारम्मणा ति पि, मग्ग-हेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनी ति पि; अत्थपटिसम्भिदा न मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनी, सिया न वत्तव्वा मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनी ति पि; द्वे पटिसम्भिदा सिया मग्गारम्मणा, न मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनी, सिया न वत्तव्वा
10 मग्गारम्मणा ति पि, मग्गाधिपतिनी ति पि ।

तिस्सो पटिसम्भिदा सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा उप्पादिनी ति, अत्थपटिसम्भिदा सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनी । सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना ।

- निरुत्तिपटिसम्भिदा पच्चुप्पन्नारम्मणा; द्वे पटिसम्भिदा सिया
15 अतीतारम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा; अत्थपटिसम्भिदा सिया अतीतारम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा ।

- 20 निरुत्तिपटिसम्भिदा वहिद्धारम्मणा; तिस्सो पटिसम्भिदा सिया अज्झत्तारम्मणा, सिया वहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअपटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

५४. हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुक्ता । हेतू चेव सहेतुका च ।
हेतू चेव हेतुसम्पयुक्ता च । न वत्तव्वा न हेतू सहेतुका ति पि, न हेतू
25 सहेतुका ति पि ।

B. 321

५५. सप्पच्चया । सङ्खत्ता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । तिस्सो पटिसम्भिदा लोकिया, अत्थपटिसम्भिदा सिया लोकिया, सिया लोकेत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

५६. नो आसवा । तिस्सो पटिसम्भिदा सासवा; अत्थपटि-
R. 305 30 सम्भिदा सिया सासवा, मिया अनासवा । आसवविप्पयुक्ता । तिस्सो पटि-

सम्भिदा न वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति, सासवा चेव नो च
 आसवा; अत्थपटिसम्भिदा न वत्तव्वा आसवा' चेव सासवा चा ति,
 सिया सासवा चेव नो च आसवा', सिया न वत्तव्वा सासवा चेव नो च
 आसवा ति । न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि,
 आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा ति पि । तिस्सो पटिसम्भिदा 5
 आसवविप्पयुत्ता सासवा; अत्थपटिसम्भिदा सिया आसवविप्पयुत्ता
 सासवा, सिया आसवविप्पयुत्ता अनासवा ।

५७. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा
 ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा
 ... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । 10
 चित्तसंसद्धा । चित्तसमुद्धाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो ।
 चित्तसंसद्धसमुद्धाना । चित्तसंसद्धसमुद्धानसहभुनो । चित्तसंसद्धसमुद्धानु-
 नानुपरिवत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा । अनुपादिन्ना ।

५८. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
 पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न भाव- 15
 नाय पहातव्वहेतुका । तिस्सो पटिसम्भिदा सवितक्का; अत्थपटिसम्भिदा
 सिया सवितक्का, सिया अवितक्का । तिस्सो पटिसम्भिदा सविचारा;
 अत्थपटिसम्भिदा सिया सविचारा, सिया अविचारा । सिया सप्पीतिका,
 सिया अप्पीतिका । सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । सिया
 सुखसहगता, सिया न सुखसहगता । सिया उपेक्खासहगता, सिया न 20
 उपेक्खासहगता । तिस्सो पटिसम्भिदा कामावचरा; अत्थपटिसम्भिदा
 सिया कामावचरा, सिया न कामावचरा । न रूपावचरा । न अरूपावचरा । B.
 तिस्सो पटिसम्भिदा परियापन्ना; अत्थपटिसम्भिदा सिया परियापन्ना,
 सिया अपरियापन्ना । तिस्सो पटिसम्भिदा अनिय्यानिका; अत्थपटि-
 सम्भिदा सिया निय्यानिका, सिया अनिय्यानिका । तिस्सो पटिसम्भिदा 25
 अनियता; अत्थपटिसम्भिदा सिया नियता, सिया अनियता । तिस्सो
 पटिसम्भिदा सज्जरा; अत्थपटिसम्भिदा सिया सज्जरा, सिया अनु-
 त्तरा । अरणा ति ।

पटिसम्भिदाविभङ्गो निट्ठितो .

—:०:—

१६. ज्ञाणविभङ्गो

§ १. मातिकाउद्देशो

एकविधेन

१. एकविधेन ज्ञाणवत्यु -

(१) पञ्च विज्ञाणा न हेतू, अहेतुका, हेतुविष्युक्ता, सप्पच्चया, सङ्गता, अरूपा, लोकिया, सासवा, संयोजनिया, गन्धनिया, ओधनिया, योगनिया, नीवरणिया, परामट्टा, उपादानिया, सङ्किलेसिका, 5 अव्याकता, सारम्मणा, अचेतसिका, विपाका, उपादिन्नुपादानिया, असङ्किलिद्वसङ्किलेसिका, न सवितक्कसविचारा, न अवितक्कविचारमत्ता, अवितक्कअविचारा, न पीतिसहगता, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका, नेवाचयगामिनापचयगामिनो, नेवसेक्खनासेक्खा, परित्ता, कामावचरा, न रूपावचरा, न अरूपावचरा, 10 परियापन्ना, नो अपरियापन्ना, अनियता, अनिय्यानिका, उप्पन्नमनो-विज्जेय्या, अनिच्चा, जराभिभूता

(२) पञ्च विज्ञाणा उप्पन्नवत्युका

(३) पुरेजातवत्युका पुरेजातारम्मणा

(४) अज्झत्तिकवत्युका बाहिरारम्मणा

15 (५) असम्भिन्नवत्युका असम्भिन्नारम्मणा

(६) नानावत्युका नानारम्मणा

(७) न अज्जमज्जस्स गोचरवित्तयं पच्चनुभोन्ति

(८) न असमन्नाहारा उप्पज्जन्ति

(९) न अमनसिकारा उप्पज्जन्ति

20 (१०) न अव्वोकिष्णा उप्पज्जन्ति

(११) न अपुट्वं अचरिमं उप्पज्जन्ति

(१२) न अज्जमज्जस्स समनन्तरा उप्पज्जन्ति

(१३) पञ्च विज्ञाणा अनाभोगा

(१४) पञ्चहि विज्ञाणेहि न कञ्चि^३ धम्मं पटिविजानाति^३

25

अज्जत्र अभिनिपातमत्ता

- (१५) पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न कञ्चि धम्मं
पटिविजानाति
- (१६) पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि इरियापथं कप्पेति
- (१७) पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न कञ्चि इरिया-
पथं कप्पेति 5
- (१८) पञ्चहि विज्जाणेहि न कायकम्मं न वचीकम्मं पटुपेति
- (१९) पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न कायकम्मं न
वचीकम्मं पटुपेति
- (२०) पञ्चहि विज्जाणेहि न कुसलाकुसलं धम्मं समादियति
- (२१) पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न कुसलाकुसलं 10
धम्मं समादियति
- (२२) पञ्चहि विज्जाणेहि न समापज्जति न बुद्धाति R.
- (२३) पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न समापज्जति न
बुद्धाति
- (२४) पञ्चहि विज्जाणेहि न चवति न उप्पज्जति' 15
- (२५) पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न चवति न
उप्पज्जति
- (२६) पञ्चहि विज्जाणेहि न सुपति न पटिवुज्जति न B.
सुपिनं पस्सति
- (२७) पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न सुपति न 20
पटिवुज्जति न सुपिनं पस्सति, याथावकवत्थुविभावना
पञ्जा
- एवं एकविधेन जाणवत्थु ।

द्विविधेन

२. द्विविधेन जाणवत्थु -

- (१) लोकिया पञ्जा, लोकुत्तरा पञ्जा 25
- (२) केनचि विज्जेय्या पञ्जा, केनचि न विज्जेय्या
पञ्जा
- (३) सासवा पञ्जा, अनासवा पञ्जा

(४) आसवविष्ययुक्ता सासवा पञ्जा, आसवविष्ययुक्ता
अनासवा पञ्जा

(५) संयोजनिया पञ्जा, असंयोजनिया पञ्जा

(६) संयोजनविष्ययुक्ता संयोजनिया पञ्जा, संयोजन-
विष्ययुक्ता असंयोजनिया पञ्जा

(७) गन्धनिया पञ्जा, अगन्धनिया पञ्जा

(८) गन्धविष्ययुक्ता गन्धनिया पञ्जा, गन्धविष्ययुक्ता
अगन्धनिया पञ्जा

(९) ओघनिया पञ्जा, अनोघनिया पञ्जा

(१०) ओघविष्ययुक्ता ओघनिया पञ्जा, ओघविष्ययुक्ता
अनोघनिया पञ्जा

(११) योगनिया पञ्जा, अयोगनिया पञ्जा

(१२) योगविष्ययुक्ता योगनिया पञ्जा, योगविष्ययुक्ता
अयोगनिया पञ्जा

(१३) नीवरणिया पञ्जा, अनीवरणिया पञ्जा

(१४) नीवरणविष्ययुक्ता नीवरणिया पञ्जा, नीवरणविष्य-
युक्ता अनीवरणिया पञ्जा

(१५) परामट्टा पञ्जा, अपरामट्टा पञ्जा

(१६) परामासविष्ययुक्ता परामट्टा पञ्जा, परामासविष्ययुक्ता
अपरामट्टा पञ्जा

(१७) उपादिता पञ्जा, अनुपादिता पञ्जा

(१८) उपादानिया पञ्जा, अनुपादानिया पञ्जा

(१९) उपादानविष्ययुक्ता उपादानिया पञ्जा, उपादान-
विष्ययुक्ता अनुपादानिया पञ्जा

(२०) सङ्किलेसिका पञ्जा, असङ्किलेसिका पञ्जा

(२१) किलेसविष्ययुक्ता सङ्किलेसिका पञ्जा, किलेसविष्य-
युक्ता असङ्किलेसिका पञ्जा

(२२) सवित्तका पञ्जा, अवित्तका पञ्जा

- (२३) सविचारा पञ्जा, अविचारा पञ्जा
 (२४) सप्पीतिका पञ्जा, अष्पीतिका पञ्जा
 (२५) पीतिसहगता पञ्जा, न पीतिसहगता पञ्जा
 (२६) सुखसहगता पञ्जा, न सुखसहगता पञ्जा
 (२७) उपेक्षासहगता पञ्जा, न उपेक्षासहगता पञ्जा 5
 (२८) कामावचरा पञ्जा, न कामावचरा पञ्जा
 (२९) रूपावचरा पञ्जा, न रूपावचरा पञ्जा
 (३०) अरूपावचरा पञ्जा, न अरूपावचरा पञ्जा
 (३१) परियापन्ना पञ्जा, अपरियापन्ना पञ्जा
 (३२) नित्यानिका पञ्जा, अनित्यानिका पञ्जा 10
 (३३) नियता पञ्जा, अनियता पञ्जा
 (३४) सत्तरा पञ्जा, अनुत्तरा पञ्जा B. 325
 (३५) अत्थजापिका पञ्जा, जापितत्था पञ्जा

एवं द्विविधेन जाणवत्थु ।

तिविधेन

1

३. तिविधेन जाणवत्थु —

15 R. 910

- (१) चित्तामया पञ्जा, सुतमया पञ्जा, भावनामया पञ्जा
 (२) दानमया पञ्जा, सीलमया पञ्जा, भावनामया पञ्जा
 (३) अधिसीले पञ्जा, अधिचित्ते पञ्जा, अधिपञ्जाय 20 पञ्जा
 (४) आयकोसल्लं, अपायकोसल्लं, उपायकोसल्लं
 (५) विपाका पञ्जा, विपाकधम्मधम्मा पञ्जा, नेव-
 विपाकनविपाकधम्मधम्मा पञ्जा
 (६) उपादिभुपादानिया पञ्जा, अनुपादिभुपादानिया 25 पञ्जा, अनुपादिन्ननुपादानिया पञ्जा
 (७) सवितक्कसविचारा पञ्जा, अवितक्कविचारमत्ता पञ्जा, अवितक्कअविचारा पञ्जा

(८) पीतिसहगता पञ्जा, सुखसहगता पञ्जा, उपेक्खा-
सहगता पञ्जा

(९) आचयगामिनी पञ्जा, अपचयगामिनी पञ्जा, नेवा-
चयगामिनापचयगामिनी पञ्जा

5 (१०) सेक्खा पञ्जा, असेक्खा पञ्जा, नेवसेक्खनासेक्खा
पञ्जा

(११) परित्ता पञ्जा, महग्गता पञ्जा, अप्पमाणा पञ्जा

(१२) परित्तारम्मणा पञ्जा, महग्गतारम्मणा पञ्जा, अप्प-
माणारम्मणा पञ्जा

10 (१३) मग्गारम्मणा पञ्जा, मग्गहेतुका पञ्जा, मग्गाधि-
पतिनी पञ्जा

(१४) उप्पन्ना पञ्जा, अनुप्पन्ना पञ्जा, उप्पादिनी पञ्जा

R. 911

(१५) अतीता पञ्जा, अनागता पञ्जा, पच्चुप्पन्ना पञ्जा

(१६) अतीतारम्मणा पञ्जा, अनागतारम्मणा पञ्जा, पच्चु-
प्पन्नारम्मणा पञ्जा

15

(१७) अज्झत्ता पञ्जा, वहिद्धा पञ्जा, अज्झत्तवहिद्धा पञ्जा

(१८) अज्झत्तारम्मणा पञ्जा, वहिद्धारम्मणा पञ्जा,
अज्झत्तवहिद्धारम्मणा पञ्जा

(१९) सवितक्कसविचारा पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि
विपाकधम्मघम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाक-
धम्मघम्मा

20

(२०) अत्थि उपादिन्नुपादानिया, अत्थि अनुपादिन्नुपादानिया,
अत्थि अनुपादिन्नानुपादानिया

(२१) अत्थि पीतिसहगता, अत्थि सुखसहगता, अत्थि उपेक्खा-
सहगता

25

(२२) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि
नेवाचयगामिनापचयगामिनी

(२३) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा

(२४) अत्थि परित्ता, अत्थि महग्गता, अत्थि अप्पमाणा

- (२५) अत्थि परित्तरम्मणा, अत्थि महग्गतारम्मणा, अत्थि
अप्पमाणारम्मणा
- (२६) अत्थि मग्गारम्मणा, अत्थि मग्गहेतुका, अत्थि मग्गाधि-
पतिनी
- (२७) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी 5
- (२८) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना B. 326
- (२९) अत्थि अतीतारम्मणा, अत्थि अनागतारम्मणा, अत्थि
पच्चुप्पन्नारम्मणा R. 312
- (३०) अत्थि अज्झत्ता, अत्थि बहिद्धा, अत्थि अज्झत्तबहिद्धा
- (३१) अत्थि अज्झत्तारम्मणा, अत्थि बहिद्धारम्मणा, अत्थि 10
अज्झत्तबहिद्धारम्मणा
- (३२) अवित्तक्कविचारमत्ता पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि
विपाकधम्मधम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा
- (३३) अत्थि उपादिन्नुपादानिया, अत्थि अनुपादिन्नुपादानिया,
अत्थि अनुपादिन्नअनुपादानिया 15
- (३४) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि
नेवाचयगामिनापचयगामिनी
- (३५) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा
- (३६) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी
- (३७) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना 20
- (३८) अत्थि अज्झत्ता, अत्थि बहिद्धा, अत्थि अज्झत्तबहिद्धा
- (३९) अवित्तक्कअविचारा पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि
विपाकधम्मधम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा
- (४०) अत्थि उपादिन्नुपादानिया^१, अत्थि अनुप्पादिन्नुपादा-
निया, अत्थि अनुप्पादिन्नअनुपादानिया 25
- (४१) अत्थि पीतिसहगता, अत्थि सुखसहगता, अत्थि उपेक्खा-
सहगता

(४२) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामिनी

(४३) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा

(४४) अत्थि परित्तारम्मणा, अत्थि महग्गतारम्मणा, अत्थि अप्पमाणारम्मणा

(४५) अत्थि मग्गारम्मणा, अत्थि मग्गहेतुका, अत्थि मग्गाधिपतिनी

(४६) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी

(४७) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना

(४८) अत्थि अतीतारम्मणा, अत्थि अनागतारम्मणा, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणा

(४९) अत्थि अज्झत्ता, अत्थि वहिद्धा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धा

(५०) अत्थि अज्झत्तारम्मणा, अत्थि वहिद्धारम्मणा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणा

(५१) पीतिसहगता पञ्जा सुखसहगता पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि विपाकघम्मघम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाकघम्मघम्मा

(५२) अत्थि उपादिद्गुपादानिया, अत्थि अनुपादिद्गुपादानिया, अत्थि अनुपादिद्गुअनुपादानिया

(५३) अत्थि सवितक्कसविचारा, अत्थि अवितक्कविचारमत्ता, अत्थि अवितक्कअविचारा

(५४) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामिनी

(५५) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा

(५६) अत्थि परित्ता, अत्थि महग्गता, अत्थि अप्पमाणा

(५७) अत्थि परित्तारम्मणा, अत्थि महग्गतारम्मणा, अत्थि अप्पमाणारम्मणा

(५८) अत्थि मग्गारम्मणा, अत्थि मग्गहेतुका, अत्थि मग्गाधिपतिनी

- (५६) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी
- (६०) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना
- (६१) अत्थि अतीतारम्मणा, अत्थि अनागतारम्मणा, अत्थि
पच्चुप्पन्नारम्मणा
- (६२) अत्थि अज्झत्ता, अत्थि वहिद्धा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धा 5
- (६३) अत्थि अज्झत्तारम्मणा, अत्थि वहिद्धारम्मणा, अत्थि
अज्झत्तवहिद्धारम्मणा
- (६४) उपेक्खासहगता पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि विपाक-
धम्मधम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा
- (६५) अत्थि उपादिन्नुपादानिया, अत्थि अनुपादिन्नुपादा- 10
निया, अत्थि अनुपादिन्नानुपादानिया
- (६६) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि
नेवाचयगामिनापचयगामिनी
- (६७) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा
- (६८) अत्थि परित्ता, अत्थि महगता, अत्थि अप्पमाणा 15
- (६९) अत्थि परित्तारम्मणा, अत्थि महगतारम्मणा, अत्थि
अप्पमाणारम्मणा
- (७०) अत्थि मग्गारम्मणा, अत्थि मग्गहेतुका, अत्थि मग्गाधि-
पतिनी
- (७१) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी 20
- (७२) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना
- (७३) अत्थि अतीतारम्मणा, अत्थि अनागतारम्मणा, अत्थि
पच्चुप्पन्नारम्मणा
- (७४) अत्थि अज्झत्ता, अत्थि वहिद्धा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धा
- (७५) अत्थि अज्झत्तारम्मणा, अत्थि वहिद्धारम्मणा, अत्थि 25
अज्झत्तवहिद्धारम्मणा

एवं तिविधेन जाणवत्थु ।

चतुर्विधेन

४. चतुर्विधेन जाणवत्यु -

(१) कम्मस्सकतजाणं, सच्चानुलोमिकं जाणं, मग्गसमङ्गिस्स जाणं, फलसमङ्गिस्स जाणं

(२) दुक्खे जाणं, दुक्खसमुदये जाणं, दुक्खनिरोधे जाणं, दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं

(३) कामावचरा पज्जा, रूपावचरा पज्जा, अरूपावचरा पज्जा, अपरियापन्ना पज्जा

(४) घम्मे जाणं, अन्वये जाणं, परिये^१ जाणं, सम्मुत्तिजाणं^२

(५) अत्थि पज्जा आचयाय नो अपचयाय, अत्थि पज्जा अपचयाय नो आचयाय, अत्थि पज्जा आचयाय चैव अपचयाय च, अत्थि पज्जा नेवाचयाय नो अपचयाय

(६) अत्थि पज्जा निव्विदाय नो पटिवेधाय, अत्थि पज्जा पटिवेधाय नो निव्विदाय, अत्थि पज्जा निव्विदाय चैव पटिवेधाय च, अत्थि पज्जा नेव निव्विदाय नो पटिवेधाय

(७) हानभागिनी पज्जा, ठित्तिभागिनी पज्जा, विसेस-भागिनी पज्जा, निव्वेधभागिनी पज्जा

(८) चतस्सो पटिसम्भिदा

(९) चतस्सो पटिपदा

(१०) चत्तारि आरम्मणानि

(११) जरामरणे जाणं, जरामरणसमुदये जाणं, जरामरण-निरोधे जाणं, जरामरणनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं

(१२-२१) जातिया जाणं ... पे०... भवे जाणं' ... पे०...

उपादाने जाणं ... पे०... तण्हाय जाणं ... पे०... वेदनाय जाणं ... पे०...

१५ फस्से जाणं ... पे०... सत्तायतने जाणं' ... पे०... नामरूपे जाणं ... पे०...

विज्जाणे जाणं ... पे०... सङ्खारेसु जाणं, सङ्खारसमुदये जाणं, सङ्खार-

निरोधे जाणं, सङ्खारनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं

एवं चतुर्विधेन जाणवत्यु ।

१. परिन्हे - सी०, स्या०, रो० । २. सम्मुत्तिजाणं - स्या०, रो० ।

पञ्चविधेन

५. पञ्चविधेन जाणवत्थु -

(१) पञ्चङ्गिको सम्मासमाधि

(२) पञ्चजाणिको सम्मासमाधि

एवं पञ्चविधेन जाणवत्थु ।

छविधेन

६. छविधेन जाणवत्थु -

5

(१) छसु अभिञ्जासु पञ्जा

एवं छविधेन जाणवत्थु ।

सत्तविधेन

७. सत्तविधेन जाणवत्थु -

(१) सत्तसत्तति^१ जाणवत्थूनि

एवं सत्तविधेन जाणवत्थु ।

10

अट्ठविधेन

८. अट्ठविधेन जाणवत्थु -

R

(१) चतूसु मग्गेषु, चतूसु फलेसु पञ्जा

एवं अट्ठविधेन जाणवत्थु ।

नवविधेन

९. नवविधेन जाणवत्थु -

(१) नवसु अनुपुब्बविहारसमापत्तीसु पञ्जा

15

एवं नवविधेन जाणवत्थु ।

दसविधेन

१०. दसविधेन जाणवत्थु -

दस तथागतस्स तथागतवलानि येहि बलेहि समभ्रागतो तथागतो
आरामं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।
कत्तमानि दत्त ?

B.

20

(१) इध तथागतो ठानं च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो

१. सत्तसत्तति - स्वा०, रो० ।

यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो ठानं च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

- 5 (२) पुन च परं तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्म-
समादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो
अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं
यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म
तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं
10 पवत्तेति ।

(३) पुन च परं तथागतो सब्बत्यगामिनि^१ पटिपदं यथाभूतं
पजानाति । यं पि तथागतो सब्बत्यगामिनि पटिपदं यथाभूतं पजानाति,
इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं
ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

- 15 (४) पुन च परं तथागतो अनेकधातुनानाधातुलोकं^२
यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो अनेकधातुनानाधातुलोकं यथाभूतं
पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो
आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

- R. 318 20 (५) पुन च परं तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं
पजानाति । यं पि तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं पजानाति,
इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं
ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

- B. 330 25 (६) पुन च परं तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरो-
परियत्तं यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं
इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं
होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु
सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

(७) पुन च परं तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधिसमापत्तीनं
सङ्खिलेसं बोदानं वृट्ठानं यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो ज्ञान-

१. सब्बत्यगामिनी - सी० । २. अनेकधातुं नानाधातुं लोकं - स्या०, रो० ।

विमोक्षसमाधिसमापत्तीनं सङ्किलेसं वोदानं बुद्धानं यथाभूतं पजानाति,
इदं पि तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं
ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

(८) पुन च परं तथागतो पुब्बेनिवासानुस्सति यथाभूतं
पजानाति । यं पि तथागतो पुब्बेनिवासानुस्सति यथाभूतं पजानाति, ५
इदं पि तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं
ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

(९) पुन च परं तथागतो सत्तानं चुतूपपातं यथाभूतं
पजानाति । यं पि तथागतो सत्तानं चुतूपपातं यथाभूतं पजानाति, इदं पि
तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं 10
पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

(१०) पुन च परं तथागतो आसवानं खयं यथाभूतं पजानाति ।
यं पि तथागतो आसवानं खयं यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स
तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति,
परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । 15

इमानि दस तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो
तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं
पवत्तेति ।

एवं दसविधेन आणवत्थु ।

—o—

§ २. मातृकानिर्देशो

१. एकविधेन

१. पञ्चविञ्जाणा^१ न हेतुमेव, अहेतुकमेव, हेतुविषययुक्तमेव, 20 D.
सप्यच्चयमेव, सङ्खतमेव, अरूपमेव, लोकीयमेव, सासवमेव, संयोजनिय- R. 5
मेव, गन्यनियमेव, ओघनियमेव, योगनियमेव, नीवरणियमेव, परामट्टमेव,
उपादानियमेव, सङ्किलेसिकमेव, अव्याकतमेव, सारम्मणमेव, अचेत-
सिकमेव, विपाकमेव, उपादिभ्रूपादानियमेव, असङ्किलिट्टसङ्किलेसिकमेव,

न सवितक्कसविचारमेव, न अवितक्कविचारमत्तमेव, अवितक्कअविचार-
मेव, न पीतिसहगतमेव, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वमेव, नेव
दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुकमेव, नेवाचयगामिनापचयगामिमेव,
नेवसेक्खनासेक्खमेव, परित्तमेव, कामावचरमेव, न रूपावचरमेव, न
5 अरूपावचरमेव^१, परियापन्नमेव, नो अपरियापन्नमेव, अनियतमेव,
अनिय्यानिकमेव, उप्पन्नं मनोविज्जाणविज्जेय्यमेव, अनिच्चमेव,
त्ताभिभूतमेव ।

२. पञ्च विज्जाणा उप्पन्नवत्थुका उप्पन्नारम्मणा ति ।
उप्पन्नस्मि वत्थुस्मि उप्पन्ने आरम्मणे उप्पज्जन्ति ।

10 ३. पुरेजातवत्थुका पुरेजातारम्मणा ति । पुरेजातस्मि वत्थुस्मि
पुरेजाते आरम्मणे उप्पज्जन्ति ।

४. अज्झत्तिकवत्थुका वाहिरारम्मणा ति । पञ्चन्नं विज्जा-
णानं वत्थु^२ अज्झत्तिका आरम्मणा वाहिरा ।

५. असम्भिन्नवत्थुका असम्भिन्नारम्मणा ति । असम्भिन्नस्मि
15 वत्थुस्मि असम्भिन्ने आरम्मणे उप्पज्जन्ति ।

६. नानावत्थुका नानारम्मणा ति । अज्झं चक्खुविज्जाणस्स
वत्थु च आरम्मणं च, अज्झं सोतविज्जाणस्स वत्थु च आरम्मणं
च, अज्झं धानविज्जाणस्स वत्थु च आरम्मणं च, अज्झं जिह्वाविज्जा-
णस्स वत्थु च आरम्मणं च, अज्झं कायविज्जाणस्स वत्थु च
20 आरम्मणं च ।

७. न अज्झमज्जस्स गोचरविसयं पच्चनुभोती ति । चक्खु-
विज्जाणस्स गोचरविसयं सोतविज्जाणं न पच्चनुभोति, सोतविज्जा-
णस्स गोचरविसयं पि चक्खुविज्जाणं न पच्चनुभोति, चक्खुविज्जाणस्स
गोचरविसयं धानविज्जाणं न पच्चनुभोति, धानविज्जाणस्स गोचर-
B. 312 25 विसयं पि चक्खुविज्जाणं न पच्चनुभोति, चक्खुविज्जाणस्स गोचर-
R. 320 विसयं जिह्वाविज्जाणं न पच्चनुभोति, जिह्वाविज्जाणस्स गोचरविसय
पि चक्खुविज्जाणं न पच्चनुभोति, चक्खुविज्जाणस्स गोचरविसयं
कायविज्जाणं न पच्चनुभोति, कायविज्जाणस्स गोचरविसयं पि

चक्षुर्विज्ञाणं न पञ्चनुभोति, सोतविज्ञाणस्स ... पे०... धानविज्ञा-
 णस्स ... पे०... जिह्वाविज्ञाणस्स ... पे०... कायविज्ञाणस्स गोचर-
 विसयं चक्षुर्विज्ञाणं न पञ्चनुभोति, चक्षुर्विज्ञाणस्स गोचरविसयं
 पि कायविज्ञाणं न पञ्चनुभोति, कायविज्ञाणस्स गोचरविसयं सोत-
 विज्ञाणं न पञ्चनुभोति, सोतविज्ञाणस्स गोचरविसयं पि काय- 5
 विज्ञाणं न पञ्चनुभोति, कायविज्ञाणस्स गोचरविसयं धानविज्ञाणं
 न पञ्चनुभोति, धानविज्ञाणस्स गोचरविसयं पि कायविज्ञाणं न
 पञ्चनुभोति, कायविज्ञाणस्स गोचरविसयं जिह्वाविज्ञाणं न पञ्चनु-
 भोति, जिह्वाविज्ञाणस्स गोचरविसयं पि कायविज्ञाणं न पञ्चनुभोति ।

८. न असमन्नाहारा उपपज्जन्ती ति । समन्नाहरन्तस्स 10
 उपपज्जन्ति ।

९. न अमनसिकारा उपपज्जन्ती ति । मनसिकारोन्तस्स
 उपपज्जन्ति ।

१०. न अब्बोकिणा उपपज्जन्ती ति । न पटिपाटिया
 उपपज्जन्ति । 15

११. न अपुब्बं अचरिमं उपपज्जन्ती ति । न एकक्खणे
 उपपज्जन्ति ।

१२. न अञ्जमञ्जस्स समनन्तरा उपपज्जन्ती ति । चक्षु-
 विज्ञाणस्स उपपन्नसमनन्तरा सोतविज्ञाणं न उपपज्जति, सोत-
 विज्ञाणस्स उपपन्नसमनन्तरा पि चक्षुर्विज्ञाणं न उपपज्जति, चक्षु- 20
 विज्ञाणस्स उपपन्नसमनन्तरा धानविज्ञाणं न उपपज्जति, धानविज्ञा-
 णस्स उपपन्नसमनन्तरा पि चक्षुर्विज्ञाणं न उपपज्जति, चक्षुर्विज्ञा-
 णस्स उपपन्नसमनन्तरा जिह्वाविज्ञाणं न उपपज्जति, जिह्वाविज्ञा-
 णस्स उपपन्नसमनन्तरा पि चक्षुर्विज्ञाणं न उपपज्जति, चक्षुर्विज्ञा-
 णस्स उपपन्नसमनन्तरा कायविज्ञाणं न उपपज्जति, कायविज्ञाणस्स 25
 उपपन्नसमनन्तरा पि चक्षुर्विज्ञाणं न उपपज्जति, सोतविज्ञाणस्स
 ... पे०... धानविज्ञाणस्स ... पे०... जिह्वाविज्ञाणस्स ... पे०...
 कायविज्ञाणस्स उपपन्नसमनन्तरा चक्षुर्विज्ञाणं न उपपज्जति, चक्षु-
 विज्ञाणस्स उपपन्नसमनन्तरा पि कायविज्ञाणं न उपपज्जति, काय-
 विज्ञाणस्स उपपन्नसमनन्तरा सोतविज्ञाणं न उपपज्जति, सोत- 30
 विज्ञाणस्स उपपन्नसमनन्तरा पि कायविज्ञाणं न उपपज्जति, काय-

२ 321

विज्जाणस्स उप्पन्नसमनन्तरा घानविज्जाण न उप्पज्जति, घान-
विज्जाणस्स उप्पन्नसमनन्तरा पि कायविज्जाण न उप्पज्जति, काय-
विज्जाणस्स उप्पन्नसमनन्तरा जिह्वाविज्जाण न उप्पज्जति, जिह्वा-
विज्जाणस्स उप्पन्नसमनन्तरा पि कायविज्जाण न उप्पज्जति ।

5 १३ पञ्च विज्जाणा अनाभोगा ति । पञ्चन्न विज्जाणान
नत्थि आवट्टना^१ वा आभोगो वा समन्नाहारो वा मनसिकारो वा ।

१४ पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि^२ धम्मं पटिविजानाती
ति । पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि धम्मं पटिविजानाति ।

अज्जन्न अभिनिपातमत्ता ति । अज्जन^३ आपातमत्ता ।

10 १५ पञ्चन्न विज्जाणानं समनन्तरा पि न कञ्चि धम्मं
पटिविजानाती ति । पञ्चन्न विज्जाणान समनन्तरा मनोधातुया पि
न कञ्चि धम्मं पटिविजानाति ।

१६ पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि इरियापथं कप्पेती ति ।
पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि इरियापथं कप्पेति — गमन वा ठान वा
15 निमज्ज वा सेय्य वा ।

१७ पञ्चन्न विज्जाणानं समनन्तरा पि न कञ्चि इरियापथं
कप्पेती ति । पञ्चन्न विज्जाणान समनन्तरा मनोधातुया पि न कञ्चि
इरियापथं कप्पेति — गमन वा ठान वा निमज्ज वा सेय्य वा ।

१८ पञ्चहि विज्जाणेहि न कायकम्मं न वचोक्कम्मं पटुपेती
20 ति । पञ्चहि विज्जाणेहि न कायकम्म न^४ वचोक्कम्म पटुपेति ।

१९ पञ्चन्न विज्जाणानं समनन्तरा पि न कायकम्मं न
वचोक्कम्मं पटुपेती ति । पञ्चन्न विज्जाणान समनन्तरा मनोधातुया
पि न कायकम्म न वचोक्कम्म पटुपेति ।

२० पञ्चहि विज्जाणेहि न कुसलाकुसलं धम्मं समादियती
25 ति । पञ्चहि विज्जाणेहि न कुसलाकुसलं धम्मं समादियति ।

२१ पञ्चन्न विज्जाणानं समनन्तरा पि न कुसलाकुसलं धम्मं

^१ आवज्जना — सी०, स्या०, रो० । ^२ विज्चि — सी०, एवमुपरि पि । ^३ सी०,
स्या० पोयनेनु नत्थि ।

समादियतीति । पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा मनोधातुया पि न कुसलाकुसलं धम्मं समादियति ।

२२. पञ्चहि विज्जाणेहि न समापज्जति न वुट्ठातीति ।
पञ्चहि विज्जाणेहि न समापज्जति न वुट्ठाति ।

२३. पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न समापज्जति न 5 B. ...
वुट्ठातीति । पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा मनोधातुया पि न R. ...
समापज्जति न वुट्ठाति ।

२४. पञ्चहि विज्जाणेहि न चवति न उप्पज्जतीति ।
पञ्चहि विज्जाणेहि न चवति न उप्पज्जति ।

२५. पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न चवति न 10
उप्पज्जतीति । पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा मनोधातुया पि न
चवति न उप्पज्जति ।

२६. पञ्चहि विज्जाणेहि न सुपति न पटिबुज्जति न सुपिनं
पस्सतीति । पञ्चहि विज्जाणेहि न सुपति न पटिबुज्जति न सुपिनं
पस्सति । 15

२७. पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा पि न सुपति न पटि-
बुज्जति न सुपिनं पस्सतीति । पञ्चन्नं विज्जाणानं समनन्तरा मनो-
धातुया पि न सुपति न पटिबुज्जति न सुपिनं पस्सति । एवं याथावक-
वत्युविभावना पज्जा ।

एवं एकविधेन ज्ञाणवत्यु । 20

२. द्विविधेन

२८. (१) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते^१ पज्जा लोकिया
पज्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पज्जा लोकुत्तरा पज्जा ।

(२) सच्चा व पज्जा केनचि विज्जेय्या, केनचि न
विज्जेय्या ।

(३) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पज्जा सासवा पज्जा । 25
चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पज्जा अनासवा पज्जा ।

(४) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा आसवविप्पयुत्ता सासवा पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा आसवविप्पयुत्ता अनासवा पञ्जा ।

(५) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा संयोजनिया पञ्जा ।

5 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा असंयोजनिया पञ्जा ।

(६) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा संयोजनविप्पयुत्ता संयोजनिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा संयोजनविप्पयुत्ता असंयोजनिया पञ्जा ।

(७) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा गन्थनिया पञ्जा ।

10 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अगन्थनिया पञ्जा ।

(८) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा गन्थविप्पयुत्ता गन्थनिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा गन्थविप्पयुत्ता अगन्थनिया पञ्जा ।

(९) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा ओघनिया पञ्जा ।

15 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अओघनिया पञ्जा ।

(१०) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा ओघविप्पयुत्ता ओघनिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा ओघविप्पयुत्ता अओघनिया पञ्जा ।

(११) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा योगनिया पञ्जा ।

20 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अयोगनिया पञ्जा ।

(१२) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा योगविप्पयुत्ता योगनिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा योगविप्पयुत्ता अयोगनिया पञ्जा ।

(१३) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा नीवरणिया पञ्जा ।

25 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अनीवरणिया पञ्जा ।

(१४) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा नीवरणविप्पयुत्ता नीवरणिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा नीवरणविप्पयुत्ता अनीवरणिया पञ्जा ।

(१५) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा परामद्धा पञ्जा ।
चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अपरामद्धा पञ्जा ।

(१६) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा परामासविप्पयुत्ता
परामद्धा पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा परामासविप्पयुत्ता
अपरामद्धा पञ्जा ।

5

(१७) तीसु भूमीसु विपाके पञ्जा उपादिशा पञ्जा ।
तीसु भूमीसु कुसले तीसु भूमीसु किरियाव्याकते चतूसु मग्गेसु चतूसु
फलेसु पञ्जा अनुपादिशा पञ्जा ।

(१८) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा उपादानिया
पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अनुपादानिया पञ्जा ।

10

(१९) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा उपादानविप्पयुत्ता
उपादानिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा उपादान-
विप्पयुत्ता अनुपादानिया पञ्जा ।

(२०) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा सङ्किलेसिका
पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा असङ्किलेसिका पञ्जा ।

15

(२१) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा किलेसविप्पयुत्ता
सङ्किलेसिका पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा किलेसविप्प-
युत्ता असङ्किलेसिका पञ्जा ।

B.

(२२) वितक्कसम्पयुत्ता पञ्जा सवितक्का पञ्जा । वितक्क-
विप्पयुत्ता पञ्जा अवितक्का पञ्जा ।

20

(२३) विचारसम्पयुत्ता पञ्जा सविचारा पञ्जा । विचार-
विप्पयुत्ता पञ्जा अविचारा पञ्जा ।

(२४) पीतिसम्पयुत्ता पञ्जा सप्पीतिका पञ्जा । पीति-
विप्पयुत्ता पञ्जा अप्पीतिका पञ्जा ।

(२५) पीतिसम्पयुत्ता पञ्जा पीतिसहगता पञ्जा । पीति-
विप्पयुत्ता पञ्जा न पीतिसहगता पञ्जा ।

25

(२६) सुखसम्पयुत्ता पञ्जा सुखसहगता पञ्जा । सुख-
विप्पयुत्ता पञ्जा न सुखसहगता पञ्जा ।

R

(२७) उपेक्षासम्पयुक्ता पञ्जा उपेक्षासहगता पञ्जा ।
उपेक्षाविषययुक्ता पञ्जा न उपेक्षासहगता पञ्जा ।

(२८) कामावचरकुसलाव्याकते पञ्जा कामावचरा पञ्जा ।
रूपावचरा पञ्जा^१ अरूपावचरा पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा न कामा-
५ वचरा पञ्जा ।

(२९) रूपावचरकुसलाव्याकते पञ्जा रूपावचरा पञ्जा ।
कामावचरा पञ्जा अरूपावचरा पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा न
रूपावचरा पञ्जा ।

(३०) अरूपावचरकुसलाव्याकते पञ्जा अरूपावचरा पञ्जा ।
१० कामावचरा पञ्जा रूपावचरा पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा न अरूपा-
वचरा पञ्जा ।

(३१) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा परियापन्ना पञ्जा ।
चतसु मग्नेसु चतसु फलेसु पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा ।

(३२) चतसु मग्नेसु पञ्जा^२ निव्यानिका पञ्जा । तीसु
१५ भूमीसु कुसले चतसु भूमीसु विपाके तीसु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा
अनिव्यानिका पञ्जा ।

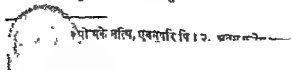
(३३) चतसु मग्नेसु पञ्जा नियता पञ्जा । तीसु भूमीसु
कुसले चतसु भूमीसु विपाके तीसु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा
अनियता पञ्जा ।

२० (३४) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा सउत्तरा पञ्जा ।
चतसु मग्नेसु चतसु फलेसु पञ्जा अनुत्तरा पञ्जा ।

(३५) तत्थ कतमा अत्यजापिका पञ्जा ?

चतसु भूमीसु कुसले अरहतो अमिञ्जं उप्पादेन्तस्स समापत्ति
उप्पादेन्तस्स किरियाव्याकते पञ्जा अत्यजापिका पञ्जा । चतसु
२५ भूमीसु विपाके अरहतो उप्पन्नाय अमिञ्जाय उप्पन्नाय समापत्तिया
किरियाव्याकते पञ्जा जापित्तया पञ्जा ।

एवं दुविधेन आणवत्थु ।

३. तिविधेन

२६. (१. क) तत्थ कतमा चिन्तामया पञ्ञा ?

B. 337

योगविहितेसु वा कम्मायतनेसु योगविहितेसु वा सिप्पायतनेसु
योगविहितेसु वा विज्जाट्टानेसु^१ कम्मस्सकतं वा सच्चानुलोमिकं वा
रूपं अनिच्चं ति वा वेदना ... पे०... सञ्ञा ... सङ्खारा ... विज्जाणं
अनिच्चं ति वा, यं एवरूपिं अनुलोमिकं खन्ति दिट्ठिं रुचिं मुदिं^२ पेक्खं 5
धम्मनिज्ज्ञानक्खन्ति परतो अस्सुत्वा^३ पटिलभति - अयं वुच्चति "चिन्ता-
मया पञ्ञा" ।

(ख) तत्थ कतमा सुतमया पञ्ञा ?

योगविहितेसु वा कम्मायतनेसु योगविहितेसु वा सिप्पायतनेसु
योगविहितेसु वा विज्जाट्टानेसु कम्मस्सकतं वा सच्चानुलोमिकं वा रूपं 10
अनिच्चं ति वा वेदना ... पे०... सञ्ञा ... सङ्खारा ... विज्जाणं अनिच्चं
ति वा, यं एवरूपिं अनुलोमिकं खन्ति दिट्ठिं रुचिं मुदिं पेक्खं धम्मनिज्ज्ञा-
नक्खन्ति परतो सुत्वा पटिलभति - अयं वुच्चति "सुतमया पञ्ञा" ।

(ग) सञ्ञा पि समापन्नस्स पञ्ञा भावनामया पञ्ञा ।

(२. क) तत्थ कतमा दानमया पञ्ञा ?

15

ज्ञानं आरब्ध दानाधिगच्छ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना
... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "दानमया
पञ्ञा" ।

(ख) तत्थ कतमा सीलमया पञ्ञा ?

सीलं आरब्ध सीलाधिगच्छ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना 20
... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "सीलमया
पञ्ञा" ।

(ग) सञ्ञा पि समापन्नस्स पञ्ञा भावनामया पञ्ञा ।

(३. क) तत्थ कतमा अधिसीले पञ्ञा ?

पातिमोक्खसंवरं^४ संवरन्तस्स^५ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना 25
... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अधिसीले
पञ्ञा" ।

१. विज्जाट्टानेसु - स्या०, रो०; एवमुपरि पि । २. मुदि - स्या०, रो० । ३. अगुत्वा
सी० । ४-५. पातिमोक्खसंवरसमुत्तस्स - स्या०, रो० ।

(घ) तत्थ कतमा अधिचित्ते पञ्ञा ?

रूपावचरारूपावचरसमापत्ति समापज्जन्तस्स या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे० अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अधिचित्ते पञ्ञा" ।

B 338 5

(ग) तत्थ कतमा अधिपञ्ञाय पञ्ञा ?

चतूसु मग्गोसु चतूसु फलेसु पञ्ञा - अयं वुच्चति "अधिपञ्ञाय पञ्ञा" ।

(४. क) तत्थ कतमं आयकोसल्लं ?

"इमे धम्मे मनसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा न उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च अकुसला धम्मा पहीयन्ति । इमे वा पनिमे धम्मे मंसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च कुसला धम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया संवत्तन्ती" ति - या तत्थ पञ्ञा पजानना . पे० . अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "आयकोसल्लं" ।

R. 526

15 (ख) तत्थ कतमं अपायकोसल्लं ?

"इमे धम्मे मनसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा न उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च कुसला धम्मा निरुज्जन्ति । इमे वा पनिमे धम्मे मनसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च अकुसला धम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ती" ति - या तत्थ पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "अपायकोसल्लं" ।

20

(ग) सव्वा पि तत्रुपाया पञ्ञा उपायकोसल्लं ।

(५ क) चतूसु भूमीसु विपाके पञ्ञा विपाका पञ्ञा ।

(ख) चतूसु भूमीसु कुसले पञ्ञा विपाकधम्मधम्मा पञ्ञा ।

25

(ग) तीमु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्ञा नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा पञ्ञा ।

(६. क) तीमु भूमीमु विपाके पञ्ञा उपादिद्वुपादानिया पञ्ञा ।

(ख) तीमु भूमीमु कुसले तीमु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्ञा अनुपादिद्वुपादानिया पञ्ञा ।

30

(ग) चतूसु मग्नेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अनुपादिचअनुपादानिया पञ्जा ।

(७. क) वितक्कविचारसम्पयुत्ता पञ्जा सवितक्कसविचारा पञ्जा ।

(ख) वितक्कविष्ययुत्ता विचारसम्पयुत्ता पञ्जा अवितक्क- 5 विचारमत्ता पञ्जा ।

(ग) वितक्कविचारविष्ययुत्ता पञ्जा अवितक्कअविचारा पञ्जा ।

(८. क) पीतिसम्पयुत्ता पञ्जा पीतिसहगता पञ्जा ।

(ख) सुखसम्पयुत्ता पञ्जा सुखसहगता पञ्जा । 10

(ग) उपेक्खासम्पयुत्ता पञ्जा उपेक्खासहगता पञ्जा ।

(९. क) तीसु भूमीसु कुसले पञ्जा आचयगामिनी पञ्जा । 15

(ख) चतूसु मग्नेसु पञ्जा अपचयगामिनी पञ्जा ।

(ग) चतूसु भूमीसु विपाके तीसु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा नेवाचयगामिनापचयगामिनी पञ्जा । 20

(१०. क) चतूसु मग्नेसु तीसु फलेसु पञ्जा सेक्खा पञ्जा ।

(ख) उपरिट्ठिमा^१ अरहत्तफले पञ्जा असेक्खा पञ्जा ।

(ग) तीसु भूमीसु कुसले तीसु भूमीसु विपाके तीसु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा नेवसेक्खनासेक्खा पञ्जा ।

(११. क) कामावचरकुसलाव्याकते पञ्जा परित्ता पञ्जा । 25

(ख) रूपावचरारूपावचरकुसलाव्याकते पञ्जा महगता पञ्जा ।

(ग) चतूसु मग्नेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अप्पमाणा पञ्जा ।

(१२. क) तत्थ कत्तमा परित्तारम्मणा पञ्जा ?

परित्ते धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... 25 R.
अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "परित्तारम्मणा पञ्जा" ।

(ख) तत्थ कत्तमा महगतारम्मणा पञ्जा ?

महगते धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “मह्गतारम्मणा पञ्ञा” ।

(ग) तत्थ कतमा अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा ?

अप्पमाणे धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना... पे०...

■ अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा” ।

(१३. क) तत्थ कतमा मग्गारम्मणा पञ्ञा ?

अरियमग्गं आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “मग्गारम्मणा पञ्ञा” ।

10 (ख) चतूसु मग्गेषु पञ्ञा मग्गहेतुका पञ्ञा ॥

(ग) तत्थ कतमा मग्गाधिपत्तिनी पञ्ञा ?

अरियमग्गं अधिपत्तिं करित्वा या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना

... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “मग्गाधिपत्तिनी पञ्ञा” ।

II. 340 15 (१४) चतूसु भूमीसु विपाके पञ्ञा सिया उप्पन्ना, सिया उप्पादिनी, न वत्तव्वा अनुप्पन्ना ति । चतूसु भूमीसु कुसले तीसु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्ञा सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा उप्पादिनी ति ।

1 (१५) सव्वा व पञ्ञा सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पञ्चुप्पन्ना ।

(१६. क) तत्थ कतमा अतीतारम्मणा पञ्ञा ?

अतीते धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “अतीतारम्मणा पञ्ञा” ।

■ (ख) तत्थ कतमा अनागतारम्मणा पञ्ञा ?

अनागते धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “अनागतारम्मणा पञ्ञा” ।

(ग) तत्थ कतमा पञ्चुप्पन्नारम्मणा पञ्ञा ?

30 पञ्चुप्पन्ने धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “पञ्चुप्पन्नारम्मणा पञ्ञा” ।

(१७) सव्वा व पञ्ञा सिया अज्झत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा ।

(१८. क) तत्थ कत्तमा अज्झत्तारम्मणा पञ्ञा ?

5

अज्झत्ते धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ...पे०...

R.

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “अज्झत्तारम्मणा पञ्ञा” ।

(ख) तत्थ कत्तमा वहिद्धारम्मणा पञ्ञा ?

वहिद्धा धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ...पे०... 10

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “वहिद्धारम्मणा पञ्ञा” ।

(ग) तत्थ कत्तमा अज्झत्तवहिद्धारम्मणा पञ्ञा ?

अज्झत्तवहिद्धा धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ...पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति “अज्झत्त- 15
वहिद्धारम्मणा पञ्ञा” ।

एवं तिविधेन जाणवत्थु ।

४. चतुर्विधेन

३०. (१.क) तत्थ कत्तमं कम्मस्सकतञ्ञाणं ?

B.

“अत्थि दिन्नं, अत्थि यिद्धं, अत्थि हुतं, अत्थि सुकतवुक्कटानं”
कम्मनं फलं विपाको, अत्थि अयं लोको, अत्थि परो लोको, अत्थि माता, 20
अत्थि पिता, अत्थि सत्ता ओपपातिका, अत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्म-
गता सम्मापटिपन्ना ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्ञा सच्छि-
कत्वा पवेदेत्ती” ति — या एवल्पा पञ्ञा पजानना ...पे०... अमोहो
धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — इदं वुच्चति “कम्मस्सकतञ्ञाणं” ।

उपेत्वा सञ्चानुलोमिकं जाणं, सव्वा पि सासवा कुसला पञ्ञा 25
कम्मस्सकतञ्ञाणं ।

(ल) तत्थ कत्तमं सञ्चानुलोमिकं जाणं ?

“रूपं अनिच्चं” ति वा वेदना ... पे०... सञ्ज्ञा ... सत्त्वारा ...
 “विज्जाणं अनिच्चं” ति वा या एवस्पी अनुलोमिका खन्ति दिट्ठि रुचि
 मुदि पेक्खा धम्मनिज्ज्ञानक्सन्ति -- इदं वुच्चति “सच्चानुलोमिकं
 जाणं” ।

■ (ग) चतूसु मग्गेसु पञ्जा मग्गसमङ्गिस्स जाणं ।

(घ) चतूसु फलेसु पञ्जा फलसमङ्गिस्स जाणं ।

(२) मग्गसमङ्गिस्स जाणं दुक्खे पेतं जाणं, दुक्खसमुदये
 पेतं जाणं, दुक्खनिरोधे पेतं जाणं, दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय
 पेतं जाणं ।

■ (क) तत्थ कतमं दुक्खे जाणं ?

दुक्खं आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो
 धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -- इदं वुच्चति “दुक्खे जाणं” ।

(ख-घ) दुक्खसमुदयं आरब्भ ... पे०... दुक्खनिरोधं आरब्भ
 ... पे०... दुक्खनिरोधगामिनि पटिपदं आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा
 15 पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -- इदं वुच्चति
 “दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं” ।

(३) कामावचरकुसलाव्याकते पञ्जा कामावचरा पञ्जा ।
 रूपावचरकुसलाव्याकते पञ्जा रूपावचरा पञ्जा । अरूपावचरकुसला-
 व्याकते पञ्जा अरूपावचरा पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु
 20 पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा ।

(४. क) तत्थ कतमं धम्मे जाणं ?

चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा धम्मे जाणं ।

(ख) सो इमिना धम्मेन जातेन^१ दिट्ठेन पत्तेन विदितेन
 परियोगाब्हेन अतीतानागतेन^२ नयं^३ नेति । “ये हि^४ केचि अतीतमद्धानं
 25 समणा वा ब्राह्मणा वा दुक्खं अब्भञ्जंसु”, दुक्खसमुदयं अब्भञ्जंसु,
 दुक्खनिरोधं अब्भञ्जंसु, दुक्खनिरोधगामिनि पटिपदं अब्भञ्जंसु,
 इमञ्जेव ते दुक्खं अब्भञ्जंसु, इमञ्जेव ते दुक्खसमुदयं अब्भञ्जंसु,
 इमञ्जेव ते दुक्खनिरोधं अब्भञ्जंसु, इमञ्जेव ते दुक्खनिरोधगामिनि

१. ज्ञानेन -- सी० । २. अतीतानागते -- स्या०, रो० । ३. यं -- सी० । ४. पि
 सी० । ५. अब्भञ्जिज्जु -- स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

पटिपदं अब्भञ्जंसु । ये हि^१ केचि अनागतमद्धानं समणा वा ब्राह्मणा वा दुक्खं अभिजानिस्सन्ति, दुक्खसमुदयं अभिजानिस्सन्ति, दुक्खनिरोधं अभिजानिस्सन्ति, दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदं अभिजानिस्सन्ति, इमञ्जेव ते दुक्खं अभिजानिस्सन्ति, इमञ्जेव ते दुक्खसमुदयं अभिजानिस्सन्ति, इमञ्जेव ते दुक्खनिरोधं अभिजानिस्सन्ति, इमञ्जेव ते दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदं अभिजानिस्सन्ती” ति — या तत्थ पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — इदं वुच्चति “अन्वये जाणं” ।

(ग) तत्थ कतमं परिये जाणं ?

इध भिक्खु परसत्तानं परपुग्गलानं चेतसा चेतो परिच्च 10
पजानाति । सरागं वा चित्तं “सरागं चित्तं” ति पजानाति, वीतरागं वा चित्तं “वीतरागं चित्तं” ति पजानाति, सँदोसं वा चित्तं “सँदोसं चित्तं” ति पजानाति, वीतदोसं वा चित्तं “वीतदोसं चित्तं” ति पजानाति, समोहं वा चित्तं “समोहं चित्तं” ति पजानाति, वीतमोहं वा चित्तं “वीतमोहं चित्तं” ति पजानाति, सङ्खित्तं वा चित्तं “सङ्खित्तं चित्तं” ति पजानाति, विक्खित्तं 15
वा चित्तं “विक्खित्तं चित्तं” ति पजानाति, महग्गतं वा चित्तं “महग्गतं चित्तं” ति पजानाति, अमहग्गतं वा चित्तं “अमहग्गतं चित्तं” ति पजानाति, सउत्तरं वा चित्तं “सउत्तरं चित्तं” ति पजानाति, अनुत्तरं वा चित्तं “अनुत्तरं चित्तं” ति पजानाति, समाहितं वा चित्तं “समाहितं चित्तं” ति पजानाति, असमाहितं वा चित्तं “असमाहितं चित्तं” ति पजानाति, विमुत्तं वा चित्तं 20
“विमुत्तं चित्तं” ति पजानाति, अविमुत्तं वा चित्तं “अविमुत्तं चित्तं” ति पजानाती ति — या तत्थ पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्म-
विचयो सम्मादिट्ठि — इदं वुच्चति “परिये जाणं” ।

R.

(घ) ठपेत्वा धम्मे जाणं अन्वये जाणं परिये जाणं, अवसेसा पज्जा सम्मुत्तिजाणं । 25

(१. क) तत्थ कतमा पज्जा आचयाय नो अपचयाय ?

कामावचरकुसले पज्जा आचयाय नो अपचयाय ।

(ख) चतुसु मग्गेसु पज्जा अपचयाय नो आचयाय ।

B.

(ग) रूपावचरारूपावचरकुसले पज्जा आचयाय चेव अपचयाय च ।

30

(प) अवसेसा पञ्जा नेव आचयाय नो अपचयाय ॥

(६ क) तस्य कतमा पञ्जा निव्विदाय नो पटिवेधाय ?

याय पञ्जाय कामेसु वीतरागो होति, न च अभिञ्जायो पटिविज्जति न च सच्चानि - अयं वुच्चति "पञ्जा निव्विदाय नो पटिवेधाय" ।

(ख) स्वेय पञ्जाय कामेसु वीतरागो समानो अभिञ्जायो पटिविज्जति न च सच्चानि - अयं वुच्चति "पञ्जा पटिवेधाय नो निव्विदाय" ।

(ग) चतूसु मग्गेषु पञ्जा निव्विदाय चेव पटिवेधाय च ।

(प) अवसेसा पञ्जा नेव निव्विदाय नो पटिवेधाय ।

(७ क) तस्य कतमा हानभागिनी पञ्जा ?

पठमस्स ज्ञानस्स लाभो कामसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा ।

(ख) तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति ठितिभागिनी^१ पञ्जा ।

(ग) अवितक्कसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा ।

(घ) निव्विदासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता^३ निव्वेधभागिनी पञ्जा ।

द्वुतियस्स ज्ञानस्स लाभो वितक्कसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति ठितिभागिनी^१ पञ्जा । उपेक्खासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निव्विदासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता^३ निव्वेधभागिनी पञ्जा ।

ततियस्स ज्ञानस्स लाभो पीतिसुखसहगता^४ सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति ठितिभागिनी पञ्जा । अदुक्खमसुखसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निव्विदासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता^३ निव्वेधभागिनी पञ्जा ।

१. लाभि - स्या०, रो० । २. पिति० - यी० । ३. विरागूपसञ्जिता - स्या०, विरागूपसञ्जिता - रो० । ४. पीतिसहगता - स्या०, रो० ।

चतुत्थस्स ज्ञानस्स लाभो उपेक्खासहगता^१ सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति ठिति-
भागिनी पञ्जा । आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा
समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निव्विदासहगता सञ्जामनसि-
कारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता निव्वेधभागिनी पञ्जा । 5

आकासानञ्चायतनस्स लाभो रूपसहगता सञ्जामनसिकारा
समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति
ठितिभागिनी पञ्जा । विञ्जाणञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा
समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निव्विदासहगता सञ्जामनसि-
कारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता निव्वेधभागिनी पञ्जा । 10

विञ्जाणञ्चायतनस्स लाभो आकासानञ्चायतनसहगता
सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता
सति सन्तिट्ठति ठितिभागिनी पञ्जा । आकिञ्चञ्चायतनसहगता
सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निव्विदा-
सहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता निव्वेध- 15
भागिनी पञ्जा ।

आकिञ्चञ्चायतनस्स लाभो विञ्जाणञ्चायतनसहगता
सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता
सति सन्तिट्ठति ठितिभागिनी पञ्जा । नेवसञ्जानासञ्चायतनसहगता
सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निव्विदा- 20
सहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता निव्वेध-
भागिनी पञ्जा ।

(८) तत्थ कत्तमा चतस्सो पटिसम्भिदा ?

अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा; पटि-
भानपटिसम्भिदा^२ । 25

अत्ये जाणं अत्यपटिसम्भिदा, धम्मे जाणं धम्मपटिसम्भिदा,
तत्र^३ धम्मनिरुत्तामिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेषु जाणं
पटिभानपटिसम्भिदा ।

इमा चतस्सो पटिसम्भिदा ।

१. सुखसहगता - स्या०, रो० । २. पटिभाणपटिसम्भिदा - स्या०, रो० । ३. तत्थ
- सी० ।

(६) तत्थ कत्तमा चतस्सो पटिपदा ?

दुक्खपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा, दुक्खपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा, सुखपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा, सुखपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा ।

R. 332 5 (क) तत्थ कत्तमा दुक्खपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा ?
किञ्छेन कसिरेन समाधि उप्पादेन्तस्स दन्वं तण्हानं^१ अभिजानन्तस्स या
उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -
अयं वुच्चति "दुक्खपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा" ।

10 (ख) तत्थ कत्तमा दुक्खपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा ?
किञ्छेन कसिरेन समाधि उप्पादेन्तस्स खिप्पं तण्हानं अभि-
जानन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो
सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "दुक्खपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा" ।

B. 345 (ग) तत्थ कत्तमा सुखपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा ?
अकिञ्छेन अकसिरेन समाधि उप्पादेन्तस्स दन्वं तण्हानं अभि-
15 जानन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो
सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "सुखपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा" ।

(घ) तत्थ कत्तमा सुखपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा ?
अकिञ्छेन अकसिरेन समाधि उप्पादेन्तस्स खिप्पं तण्हानं अभि-
जानन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो
20 सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "सुखपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा" ।

इमा चतस्सो पटिपदा ।

(१०) तत्थ कत्तमानि चत्तारि आरम्भणानि ?

परित्ता परित्तारम्मणा पञ्जा, परित्ता अप्पमाणारम्मणा
पञ्जा, अप्पमाणा परित्तारम्मणा पञ्जा, अप्पमाणा अप्पमाणारम्मणा
25 पञ्जा ।

(क) तत्थ कत्तमा परित्ता परित्तारम्मणा पञ्जा ?

समाधिस्स न निकामलाभिस्स आरम्भणं थोकं फरन्तस्स या
उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -
अयं वुच्चति "परित्ता परित्तारम्मणा पञ्जा" ।

१. तण्हानं - त्या०, रो०, एवमुपरि वि ।

(ख) तत्थ कतमा परित्ता अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा ?

समाधिस्स न निकामलाभिस्स आरम्मणं विपुलं फरन्तस्स या
उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
— अयं वुच्चति “परित्ता अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा” ।

(ग) तत्थ कतमा अप्पमाणा परित्तारम्मणा पञ्ञा ?

5

समाधिस्स निकामलाभिस्स आरम्मणं थोकं फरन्तस्स या
उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि —
अयं वुच्चति “अप्पमाणा परित्तारम्मणा पञ्ञा” ।

(घ) तत्थ कतमा अप्पमाणा अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा ?

समाधिस्स निकामलाभिस्स आरम्मणं विपुलं फरन्तस्स या 10
उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि —
अयं वुच्चति “अप्पमाणा अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा” ।

R.

इमानि चत्तारि आरम्मणानि ।

(११) मग्समङ्गिस्स जाणं जरामरणे पेतं जाणं, जरामरण-
समुदये पेतं जाणं, जरामरणनिरोधे पेतं जाणं, जरामरणनिरोधगामि- 15
निया पटिपदाय पेतं जाणं ।

(क) तत्थ कतमं जरामरणे जाणं ?

B.

जरामरणं आरब्धं या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०...
अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — इदं वुच्चति “जरामरणे जाणं” ।

(ख-घ) जरामरणसमुदयं आरब्धं ... पे०... जरामरणनिरोधं 20
आरब्धं ... पे०... जरामरणनिरोधगामिनि पटिपदं आरब्धं या उप्पज्जति
पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — इदं वुच्चति
“जरामरणनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं” ।

(१२-२१) धम्मसमङ्गिस्स^१ जातिया पेतं जाणं ... पे०...
भवे पेतं जाणं ... पे०... उपादाने पेतं जाणं ... पे०... तण्हाय पेतं जाणं 25
... पे०... वेदनाय पेतं जाणं ... पे०... फस्से पेतं जाणं ... पे०... सत्तायतने
पेतं जाणं ... पे०... नामरूपे पेतं जाणं ... पे०... विञ्ञाणे पेतं जाणं
... पे०... सङ्खारेसु^२ पेतं जाणं, सङ्खारसमुदये पेतं जाणं, सङ्खारनिरोधे
पेतं जाणं, सङ्खारनिरोधगामिनिया पटिपदाय पेतं जाणं ।

तत्थ कतमं सङ्खारेसु जाणं ?

30

सङ्खारे आरब्ध या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०...
अमोहो घम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "सङ्खारेसु आणं" ।

सङ्खारसमुदयं आरब्ध ... पे०... सङ्खारनिरोधं आरब्ध ... पे०...
सङ्खारनिरोधगामिनि पटिपदं आरब्ध या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना
5 ... पे०... अमोहो घम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "सङ्खारनिरोध-
गामिनिया पटिपदाय आणं ।

एवं चतुर्विधेन जाणवत्यु ।

५. पञ्चविधेन

334

३१. (१) तत्थ कतमो पञ्चङ्गिको सम्मासमाधि ?

पीतिफरणता, सुखफरणता, चेतोफरणता, -आलोकफरणता,

10 पञ्चवेक्खणानिमित्तं ।

द्वीसु ज्ञानेसु पञ्ञा पीतिफरणता । तीसु ज्ञानेसु पञ्ञा
-सुखफरणता । परचित्ते आणं चेतोफरणता । दिव्यचक्खु आलोक-
-फरणता । तम्हा तम्हा समाधिम्हा । बुद्धितस्स पञ्चवेक्खणाणां
पञ्चवेक्खणानिमित्तं । अयं वुच्चति पञ्चङ्गिको सम्मासमाधि ।

B. 347 15

(२) तत्थ कतमो पञ्चज्याणिको सम्मासमाधि ?

"अयं समाधि पञ्चुप्पन्नमुखो चैव आर्यति च मुखविपाको" ति
पञ्चत्तञ्जेव आणं उप्पज्जति । "अयं समाधि अरियो निरामिसो" ति
पञ्चत्तञ्जेव आणं उप्पज्जति । "अयं समाधि महापुरिससेवितो"
ति पञ्चत्तञ्जेव आणं उप्पज्जति । "अयं समाधि सन्तो पणीतो
20 पटिप्पस्सद्वल्लदो" एकोदिभावाधिगतो न ससङ्खारनिगग्हवारितगतो"
ति पञ्चत्तञ्जेव आणं उप्पज्जति । सो खो पनाहं इमं समाधि सतो
समापज्जामि सतो बुद्धहामी" ति पञ्चत्तञ्जेव आणं उप्पज्जति ।
अयं पञ्चज्याणिको सम्मासमाधि ।

एवं पञ्चविधेन जाणवत्यु ।

६. छविधेन

25

३२. तत्थ कतमा छसु अभिञ्ञासु पञ्ञा ?

१. अवापुरिससेवितो - स्या०, रो० । २. पटिप्पस्सद्वल्लदो - सी०; पटिप्पस्सद्वि-
ल्लदो - स्या०, रो० । ३. ससङ्खारनिगग्हवारितगतो - स्या०; ससङ्खारनिगग्हवारितगतो -
रो० । ४. सतो व - स्या०, रो० ।

इद्विविधे आणं, सोतधातुविसुद्धियाः आणं, परचित्ते आणं, पुब्बेनिवासानुस्सतिया' आणं, सत्तानं चतुपपाते ज्ञाणं, आसवानं खये आणं - इमा छसु अभिज्जासु पञ्जा ।

एवं छन्विधेन आणवत्थु ।

७. सत्तविधेन

३३. तत्थ कतमानि सत्तसत्तति' आणवत्थूनि ?

जातिपच्चया जरामरणं ति आणं, असति जातिया नत्थि जरामरणं ति आणं, अतीतं पि अद्धानं जातिपच्चया जरामरणं ति आणं, असति जातिया नत्थि जरामरणं ति आणं, अनागतं पि अद्धानं जातिपच्चया जरामरणं ति आणं, असति जातिया नत्थि जरामरणं ति आणं । यं पिस्स तं धम्मद्वितीयाणं तं पि खयधम्मं वयधम्मं विरागधम्मं निरोधधम्मं ति आणं; भवपच्चया जाती ति आणं ... पे०... उपादानपच्चया भवो ति आणं ... पे०... तण्हापच्चया उपादानं ति आणं ... पे०... वेदनापच्चया तण्हा ति आणं ... पे०... फस्सपच्चया वेदना ति आणं ... पे०... सल्लायतनपच्चया फस्सो ति आणं ... पे०... नामरूपपच्चया सल्लायतनं ति आणं ... पे०... विज्जाणपच्चया नामरूपं ति आणं ... पे०... सङ्खारपच्चया विज्जाणं ति आणं ... पे०... अविज्जापच्चया सङ्खारा ति आणं, असति अविज्जाय नत्थि सङ्खारा ति आणं, अतीतं पि अद्धानं अविज्जापच्चया सङ्खारा ति आणं, असति अविज्जाय नत्थि सङ्खारा ति आणं, अनागतं पि अद्धानं अविज्जापच्चया सङ्खारा ति आणं, असति अविज्जाय नत्थि सङ्खारा ति आणं । यं पिस्स तं धम्मद्वितीयाणं तं पि खयधम्मं वयधम्मं विरागधम्मं निरोधधम्मं ति आणं । इमानि सत्तसत्तति' आणवत्थूनि ।

एवं सत्तविधेन आणवत्थु ।

८. अट्ठविधेन

३४. तत्थ कतमा चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा ?

सोतापत्तिमग्गे पञ्जा, सोतापत्तिफले पञ्जा, सकदागामिमग्गे पञ्जा, सकदागामिफले पञ्जा, अनागामिमग्गे पञ्जा, अनागामिफले

१. पुब्बेनिवासानुस्सति - सी०, स्या०, रो० । २. सत्तसत्तति - स्या०, रो० । ३. सत्तति - सी० ।

पञ्चा, अरहत्तमगे पञ्चा, अरहत्तफले पञ्चा — इमा चतूसु मगेसु
चतूसु फलेसु पञ्चा ।

एवं अट्टविधेन जाणवत्यु ।

६. नवविधेन

३५. तत्थ कतमा नवमु अनुपुञ्चविहारसमापत्तीसु पञ्चा ?

- 5 पठमज्ज्ञानसमापत्तिया पञ्चा, दुतियज्ज्ञानसमापत्तिया पञ्चा,
ततियज्ज्ञानसमापत्तिया पञ्चा, चतुत्यज्ज्ञानसमापत्तिया पञ्चा,
आकासानञ्चायतनसमापत्तिया पञ्चा, विज्ज्ञाणञ्चायतनसमापत्तिया
पञ्चा, आकिञ्चञ्चायतनसमापत्तिया पञ्चा, नेवसञ्ज्ञानासञ्चा-
यतनसमापत्तिया पञ्चा, सञ्चावेदयितनिरोधसमापत्तिया वुट्ठितस्स
10 पच्चवेक्खणाञ्चाणं — इमा नवसु अनुपुञ्चविहारसमापत्तीसु पञ्चा ।

एवं नवविधेन जाणवत्यु ।

१०. दसविधेन

३६. (१) तत्थ कतमं तथागतस्स ठानं च ठानतो अट्ठानं च
अट्ठानतो यथामूतं जाणं ?

- R. 336 15 इव तथागतो “अट्ठानमेतं अनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुगलो
कञ्चि सङ्खारं निच्चतो उपगच्छेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति ।
‘ठानं च खो एतं विज्जति यं पुयुज्जनो कञ्चि सङ्खारं निच्चतो उपगच्छेय्य,
ठानमेतं विज्जती’ ति पजानाति । “अट्ठानमेतं अनवकासो यं दिट्ठि-
सम्पन्नो पुगलो कञ्चि सङ्खारं सुखतो उपगच्छेय्य, नेतं ठानं विज्जती”
ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुयुज्जनो कञ्चि सङ्खारं
B. 349 20 सुखतो उपगच्छेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । “अट्ठानमेतं
अनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुगलो कञ्चि घम्मं अत्यतो उपगच्छेय्य,
नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुयु-
ज्जनो कञ्चि घम्मं अत्यतो उपगच्छेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजा-
नाति । “अट्ठानमेतं अनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुगलो मातरं जीविता
25 वोरोपेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति
यं पुयुज्जनो मातरं जीविता वोरोपेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति ।

अट्टानमेतं अनवकासो यं दिद्विसम्पन्नो पुग्गलो पितरं जीविता वीरोपेय्य
 ... पे०... अरहन्तं जीविता वीरोपेय्य ... पे०... पट्टेन^१ चित्तेन तथा-
 गतस्स लोहितं उप्पादेय्य ... पे०... सङ्घं भिन्देय्य ... पे०... अञ्जं सत्थारं^२
 उद्दिसेय्य ... पे०... अट्टमं भवं निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति ।
 “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुथुज्जनो अट्टमं भवं निव्वत्तेय्य, ठानमेतं^३
 विज्जती” ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं एकस्सा लोकधातुया द्वे अरहन्तो
 सम्मासम्बुद्धा अपुब्बं अचरिमं उप्पज्जेय्युं, नेतं ठानं विज्जती” ति
 पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं एकस्सा लोकधातुया एको
 अरहं सम्मासम्बुद्धो उप्पज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति ।^{१०}
 “अट्टानमेतं अनवकासो यं एकस्सा लोकधातुया द्वे राजानो चक्कवत्ती^४
 अपुब्बं अचरिमं उप्पज्जेय्युं, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं
 च खो एतं विज्जति यं एकस्सा लोकधातुया एको राजा चक्कवत्ती
 उप्पज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं इत्थी^५ अरहं अस्स सम्मासम्बुद्धो, नेतं^{१५}
 ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुरिसो अरहं
 अस्स^६ सम्मासम्बुद्धो, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । “अट्टानमेतं
 अनवकासो यं इत्थी राजा अस्स चक्कवत्ती^७, नेतं ठानं विज्जती” ति
 पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुरिसो राजा अस्स चक्कवत्ती,
 ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । “अट्टानमेतं अनवकासो यं इत्थी^{२०}
 सक्कत्तं करेय्य^८, मारत्तं करेय्य, ब्रह्मत्तं करेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति
 पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुरिसो सक्कत्तं^९ करेय्य मारत्तं
 करेय्य^{१०} ब्रह्मत्तं करेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं कायदुच्चरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो^{११}
 विपाको निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो^{२५}
 एतं विज्जति यं कायदुच्चरितस्स अनिट्ठो अकन्तो अमनापो विपाको
 निव्वत्तेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । अट्टानमेतं अनवकासो
 यं वचीदुच्चरितस्स ... पे०... यं मनोदुच्चरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो

१. पुट्टेन - सी०, स्वा०, रो० । २. चक्कवत्तिनो - स्वा०, रो० । ३. इत्थि - सी०,
 रो० । ४. ग० पौत्यके नल्लि । ५. चक्कवत्ति - स्वा०, रो० । ६. मारेय्य - रो०, एवमुपरि
 वि । ७-८ रो० पौत्यके नल्लि ।

विपाको निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति । ठानं च खो एतं विज्जति यं^१ वचीदुच्चरितस्स . पे०...^२ य मनोदुच्चरितस्स अनिट्ठो. अकन्तो अमनापो विपाको निव्वत्तेय्य, ठानमेतं विज्जती ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं कायमुचरितस्स अनिट्ठो अकन्तो
५ अमनापो विपाको निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं कायमुचरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निव्वत्तेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । अट्टानमेतं अनवकासो यं वचीमुचरितस्स ... पे०... यं मनोमुचरितस्स अनिट्ठो अकन्तो अमनापो विपाको निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति । ठानं च खो एतं
१० विज्जति यं वचीमुचरितस्स . पे०. यं मनोमुचरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निव्वत्तेय्य, ठानमेतं विज्जती ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं कायदुच्चरितसमङ्गी तन्निदानं^३ तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्य^४, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं काय-
१५ दुच्चरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । अट्टानमेतं अनवकासो यं वचीदुच्चरितसमङ्गी ... पे०... यं मनोदुच्चरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति । ठानं च खो एतं विज्जति
२० यं वचीदुच्चरितसमङ्गी ... पे०... यं मनोदुच्चरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं कायमुचरितसमङ्गी तन्निदानं तप्प-
च्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य,
२५ नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं काय-
मुचरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । अट्टानमेतं अनवकासो यं वचीमुचरितसमङ्गी ... पे०... यं मनोमुचरितसमङ्गी

१-१. रो० पोत्यके नल्लि । २. तन्निदाना-सी०, रो०, एवमुपरिपि । ३. तप्पज्जेय्य-सी०, रो०, एवमुपरिपि ।

तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
 निरयं उपपज्जेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति । ठानं च खो एतं
 विज्जति यं वचीसुचरितसमङ्गी ... पे०... यं मनोसुचरितसमङ्गी तन्निदानं
 तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जेय्य, ठानमेतं
 विज्जती ति पजानाति । “ये ये धम्मा येसं येसं धम्मानं हेतू पच्चया 5
 उपादाय^१ तं तं ठानं, ये ये धम्मा येसं येसं धम्मानं न हेतू अप्पच्चया^२
 उपादाय तं तं अट्टानं” ति । या तत्थ पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो
 धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं तथागतस्स ठानं च ठानतो अट्टानं च
 अट्टानतो यथाभूतं जाणं ।

(२) तत्थ कतमं^३ तथागतस्स अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्म- 10
 समादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं जाणं ?

इध तथागतो पजानाति - “अत्येकच्चानि पापकानि कम्म-
 समादानानि गतिसम्पत्तिपटिवाब्धानि न विपच्चन्ति^४ । अत्येकच्चानि
 पापकानि कम्मसमादानानि उपधिसम्पत्तिपटिवाब्धानि न विपच्चन्ति ।
 अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि कालसम्पत्तिपटिवाब्धानि न 15
 विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि पयोगसम्पत्ति-
 पटिवाब्धानि न विपच्चन्ति ।

“अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि गतिविपत्तिं आगम्म
 विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि उपधिविपत्तिं
 आगम्म विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि काल- 20
 विपत्तिं आगम्म विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि
 पयोगविपत्तिं आगम्म विपच्चन्ति ।

“अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि गतिविपत्तिपटि-
 वाब्धानि न विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि
 उपधिविपत्तिपटिवाब्धानि न विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि 25
 कम्मसमादानानि कालविपत्तिपटिवाब्धानि न विपच्चन्ति । अत्ये-
 कच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि पयोगविपत्तिपटिवाब्धानि न
 विपच्चन्ति ।

“अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि गतिसम्पत्तिं

१. उपादाय - स्या०, रो० । २. ण पच्चया - स्या०, रो० । ३. कतमा - रो० ।

४. विपच्चन्ति - स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

आगम विपच्यन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि उपधिसम्पत्ति आगम विपच्यन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि कालसम्पत्ति आगम विपच्यन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि पयोगसम्पत्ति आगम विपच्यन्ती" ति ।

5 या तत्थ पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं तथागतस्स अतीतानागतपच्चुप्पयानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं ज्ञाणं ।

(३) तत्थ कतमं तथागतस्स सब्बत्यगामिनि' पटिपदं यथाभूतं ज्ञाणं ?

10 इध तथागतो "अयं मग्गो अयं पटिपदा निरयगामी" ति पजानाति, "अयं मग्गो अयं पटिपदा तिरच्छानयोतिगामी" ति पजानाति, "अयं मग्गो अयं पटिपदा पेत्तिविसयगामी" ति पजानाति, "अयं मग्गो अयं पटिपदा मनुस्सलोकगामी" ति पजानाति, "अयं मग्गो अयं पटिपदा देवलोकगामी" ति पजानाति, "अयं मग्गो अयं पटिपदा निब्बानगामी" ति पजानाती ति ।

या तत्थ पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं तथागतस्स सब्बत्यगामिनि पटिपदं यथाभूतं ज्ञाणं ।

(४) तत्थ कतमं तथागतस्स अनेकधातुनानाधातुलोकं यथाभूतं ज्ञाणं ?

20 इध तथागतो सन्धनानत्तं पजानाति, आयतनानत्तं पजानाति, धातुनानत्तं पजानाति, अनेकधातुनानाधातुलोकनानत्तं पजानाती ति । या तत्थ पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं तथागतस्स अनेकधातुनानाधातुलोकं यथाभूतं ज्ञाणं ।

(५) तत्थ कतमं तथागतस्स सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं 25 ज्ञाणं ?

इध तथागतो पजानाति - "सन्ति सत्ता हीनाधिमुत्तिका, सन्ति सत्ता पणीताधिमुत्तिका ।^१ हीनाधिमुत्तिका सत्ता हीनाधिमुत्तिके सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिस्सपसन्ति । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिस्सपसन्ति ।

१. सन्धत्यगामिनी - सी० । २. निरयगामिनी - सी०, स्या०, रो०, एवमुपरि वि ।
३. तिरच्छानगामिनी - स्या०, रो० । ४. पित्तिविसयगामिनी - स्या०, रो० ।

“अतीतं पि अद्धानं हीनाधिमुक्तिका सत्ता हीनाधिमुक्तिके सत्ते सेविसु भजिसु पयिरुपासिसु, पणीताधिमुक्तिका सत्ता पणीताधिमुक्तिके सत्ते सेविसु भजिसु पयिरुपासिसु ।

“अनागतं पि अद्धानं हीनाधिमुक्तिका सत्ता हीनाधिमुक्तिके सत्ते सेविस्सन्ति भजिस्सन्ति पयिरुपासिस्सन्ति, पणीताधिमुक्तिका सत्ता पणीताधिमुक्तिके सत्ते सेविस्सन्ति भजिस्सन्ति पयिरुपासिस्सन्ती”
ति । या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
— इदं तथागतस्स सत्तानं नानाधिमुक्तिकतं यथाभूतं ज्ञाणं ।

(६) तत्थ कतमं तथागतस्स परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रिय-
परोपरियत्तं यथाभूतं ज्ञाणं ? इध तथागतो सत्तानं आसयं पजानाति, 10
अनुसयं पजानाति, चरितं पजानाति, अधिमुत्ति पजानाति, अप्परजक्खे
महारजक्खे तिविखन्द्रिये मुदिन्द्रिये^१ स्वाकारे द्वाकारे सुविज्जापये
दुविज्जापये^२ भव्वाभव्वे सत्ते पजानाति ।

कतमो च सत्तानं आसयो ? “सस्सतो लोको” ति वा,
“असस्सतो लोको” ति वा, “अन्तवा लोको” ति वा, “अनन्तवा लोको” 15
ति वा, “तं जीवं तं सरीरं” ति वा, “अज्जं जीवं अज्जं सरीरं” ति वा,
“होति तथागतो परं मरणा ति वा, “न होति तथागतो परं मरणा” ति वा,
“होति च न च होति तथागतो परं मरणा” ति वा, “नेव होति न न होति
तथागतो परं मरणा” ति वा, इति भवदिट्ठिसन्निस्सिता वा सत्ता होन्ति
विभवदिट्ठिसन्निस्सिता वा । एते वा पन उभो अन्ते अनुपगम्म 20
इदप्पच्चयता पटिच्चसमुप्पन्नेसु धम्मेसु अनुलोमिका खन्ति पटिलद्धा
होति, यथाभूतं^३ ज्ञाणं । अयं सत्तानं आसयो ।

कतमो च सत्तानं अनुसयो ? सत्तानुसया — कामरागानुसयो,
पटिधानुसयो, मानानुसयो, दिट्ठानुसयो, विचिकिञ्छानुसयो, भवरागानु-
सयो, अविज्जानुसयो । यं लोके पियरूपं सातरूपं एत्थ सत्तानं रागानुसयो 25
अनुसेति । यं लोके अपियरूपं असातरूपं एत्थ सत्तानं पटिधानुसयो
अनुसेति । इति इमेसु द्वीसु धम्मेसु अविज्जानुपतिता । तदेकट्ठो मानो
च दिट्ठि च विचिकिञ्छा च दट्ठत्वा । अयं सत्तानं अनुसयो ।

कतमं च सत्तानं चरितं ? पुज्जाभिसङ्कारो, अपुज्जाभि-

सङ्खारो, अनेञ्जाभिसङ्खारो, परित्तभूमको वा महाभूमको वा - इदं सत्तानं चरितं ।

D. 354

कतमा च सत्तानं अधिमुत्ति ? सन्ति सत्ता हीनाधिमुत्तिका, सन्ति सत्ता पणीताधिमुत्तिका । हीनाधिमुत्तिका सत्ता हीनाधिमुत्तिके सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिरूपासन्ति । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिरूपासन्ति ।

R. 341

5 सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिरूपासन्ति । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिरूपासन्ति ।

अतीतं पि अद्धानं हीनाधिमुत्तिका सत्ता हीनाधिमुत्तिके सत्ते सेविसु भजिसु पयिरूपासिसु । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेविसु भजिसु पयिरूपासिसु ।

10

अनागतं पि अद्धानं हीनाधिमुत्तिका सत्ता हीनाधिमुत्तिके सत्ते सेविस्सन्ति भजिस्सन्ति पयिरूपासिस्सन्ति । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेविस्सन्ति भजिस्सन्ति पयिरूपासिस्सन्ति । अयं सत्तानं अधिमुत्ति ।

कतमे ते सत्ता महारजक्खा ? दस किलेसवत्थूनि - लोभो, दोसो, मोहो, मानो, दिट्ठि, विचिकिच्छा, थीनं, उद्वच्चं, अहिरिकं, अनोत्तप्यं । येसं सत्तानं इमानि दस किलेसवत्थूनि आसेवितानि भावितानि बहुलीकतानि उस्सदगतानि, इमे ते सत्ता महारजक्खा ।

कतमे ते सत्ता अप्परजक्खा ? येसं सत्तानं इमानि दस किलेसवत्थूनि अनासेवितानि अभावितानि अबहुलीकतानि अनुस्सदगतानि, इमे ते सत्ता अप्परजक्खा ।

20

कतमे ते सत्ता मुदिन्द्रिया ? पञ्चिन्द्रियाणि - सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । येसं सत्तानं इमानि पञ्चिन्द्रियाणि अनासेवितानि अभावितानि अबहुलीकतानि अनुस्सदगतानि, इमे ते सत्ता मुदिन्द्रिया ।

25

कतमे ते सत्ता तिक्खिन्द्रिया ? येसं सत्तानं इमानि पञ्चिन्द्रियाणि आसेवितानि भावितानि बहुलीकतानि उस्सदगतानि, इमे ते सत्ता तिक्खिन्द्रिया ।

B. 355

कतमे ते सत्ता द्वाकारा ? ये ते सत्ता पापासया पापानुसया पापचरिता पापाधिमुत्तिका महारजक्खा मुदिन्द्रिया, इमे ते सत्ता द्वाकारा ।

30

कतमे ते सत्ता स्वाकारा ? ये ते सत्ता कल्याणासया कल्याण-
चरिता कल्याणाधिमुत्तिका अप्परजवक्खा तिविखन्धिया, इमे ते सत्ता
स्वाकारा ।

कतमे ते सत्ता दुविञ्जापया ? ये च^१ ते सत्ता द्वाकारा, तेव
ते सत्ता दुविञ्जापया । ये च^१ ते सत्ता स्वाकारा, तेव ते सत्ता ५
सुविञ्जापया ।

कतमे ते सत्ता अभव्वा ? ये ते सत्ता कम्मावरणेन समन्नागता
किलेसावरणेन समन्नागता विपाकावरणेन समन्नागता अस्सद्धा अच्छ-
न्दिका दुप्पञ्जा अभव्वा नियामं ओवकमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं,
इमे ते सत्ता अभव्वा । 10

कतमे ते सत्ता भव्वा ? ये ते सत्ता न कम्मावरणेन समन्नागता
न किलेसावरणेन समन्नागता न विपाकावरणेन समन्नागता सद्धा छन्दिका
पञ्जावन्तो भव्वा नियामं ओवकमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं, इमे ते
सत्ता भव्वा ति । या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो
सम्मादिट्ठि — इदं तथागतस्स परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं 15
यथाभूतं ज्ञाणं ।

(७) तत्थ कतमं तथागतस्स ज्ञानविमोक्खसमाधिसमापत्तीनं
सङ्किलेसं बोदानं वुट्ठानं यथाभूतं ज्ञाणं ?

ज्ञायी ति । चत्तारो ज्ञायी । अत्येकच्चो ज्ञायी सम्पत्तियेव^२
समानं विपत्ती ति पच्चेति, अत्येकच्चो ज्ञायी विपत्तियेव^३ समानं 20
सम्पत्ती ति पच्चेति, अत्येकच्चो ज्ञायी सम्पत्तियेव समानं सम्पत्ती ति
पच्चेति, अत्येकच्चो ज्ञायी विपत्तियेव समानं विपत्ती ति पच्चेति —
इमे चत्तारो ज्ञायी ।

अपरे^४ पि चत्तारो ज्ञायी । अत्येकच्चो ज्ञायी दन्धं समापज्जति
खिप्पं वुट्ठाति, अत्येकच्चो ज्ञायी खिप्पं समापज्जति दन्धं वुट्ठाति, अत्ये- 25
कच्चो ज्ञायी दन्धं समापज्जति दन्धं वुट्ठाति, अत्येकच्चो ज्ञायी खिप्पं
समापज्जति खिप्पं वुट्ठाति — इमे चत्तारो ज्ञायी ।

अपरे पि चत्तारो ज्ञायी । अत्येकच्चो ज्ञायी समाधिस्मि
समाधिकुसलो होति, न समाधिस्मि समापत्तिकुसलो; अत्येकच्चो ज्ञायी

१. य - सी०, रो० । २. सम्पत्तियेव - सी०, स्या० । ३. विपत्तियेव - सी०, स्या० ।
४. अपरो - सी० ।

समाधिस्मि समापत्तिकुसलो होति, न समाधिस्मि समाधिकुसलो;
अत्येकच्चो ज्ञायी समाधिस्मि समाधिकुसलो च होति, समाधिस्मि
समापत्तिकुसलो च; अत्येकच्चो ज्ञायी नेव समाधिस्मि समाधिकुसलो
होति, न समाधिस्मि समापत्तिकुसलो – इमे चत्तारो ज्ञायी ।

- 5 ज्ञानं ति । चत्तारि ज्ञानानि – पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं
ज्ञानं, चतुत्यं ज्ञानं ।

विमोक्खो ति । अट्ठ विमोक्खा । रूपी^१ रूपानि पस्सति – अयं
पठमो विमोक्खो । अज्झत्तं अरूपसञ्जी वहिद्वा रूपानि पस्सति – अयं
दुतियो विमोक्खो । सुभन्तेव अधिमुत्तो होति – अयं ततियो विमोक्खो ।

- 10 सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्त-
सञ्ज्ञानं अमनसिकारा अनन्तो आकासो ति आकासानञ्चायतनं उप-
सम्पज्ज विहरति – अयं चतुत्यो विमोक्खो । सव्वसो आकासानञ्चा-
यतनं समतिक्कम्म अनन्तं विञ्ज्ञाणं^२ ति^३ विञ्ज्ञाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरति – अयं पञ्चमो विमोक्खो । सव्वसो विञ्ज्ञाणञ्चायतनं
R. 343 11 समतिक्कम्म नत्थि किञ्चि ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरति – अयं छट्ठो विमोक्खो । सव्वसो आकिञ्चञ्चायतनं समति-
क्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति – अयं सत्तमो
विमोक्खो । सव्वसो नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं समतिक्कम्म सञ्ज्ञा-
वेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति – अयं अट्ठमो विमोक्खो ।

- 20 समाधी ति । तयो समाधी – सवितक्कसविचारो समाधि,
अवितक्कविचारमत्तो समाधि, अवितक्कअविचारो समाधि ।

B. 337

- समापत्ती ति । नव अनुपुब्बविहारसमापत्तियो – पठमज्ज्ञान-
समापत्ति, दुतियज्ज्ञानसमापत्ति, ततियज्ज्ञानसमापत्ति, चतुत्यज्ज्ञान-
समापत्ति, आकासानञ्चायतनसमापत्ति, विञ्ज्ञाणञ्चायतनसमापत्ति,
25 आकिञ्चञ्चायतनसमापत्ति, नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनसमापत्ति, सञ्ज्ञा-
वेदयितनिरोधसमापत्ति ।

सङ्खिलेसं ति । हानभागियो धम्मो । वोदानं ति । विसेस-
भागियो धम्मो । वुट्ठानं ति । वोदानं पि वुट्ठानं, तम्हा तम्हा समाधिम्हा
वुट्ठानं पि वुट्ठानं ति । या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्म-

विचयो सम्मादिट्ठि - इदं तथागतस्स ज्ञानविमोक्खसमाधिसमापत्तीनं सङ्खिलेसं वोदानं वुट्ठानं यथाभूतं जाणं ।

(८) तत्थ क्तमं तथागतस्स पुब्बेनिवासानुस्सति यथाभूतं जाणं ?

इध तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं - 5
एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दसं पि जातियो वीसं पि जातियो तिसं पि जातियो चत्तालीसं पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि संबट्टविवट्टकप्पे “अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो 10
एवंसुखदुक्खप्पटिसंबेदी” एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि ; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटि-
संबेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो” ति । इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरती ति । या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं तथागतस्स 15
पुब्बेनिवासानुस्सति यथाभूतं जाणं ।

(९) तत्थ क्तमं तथागतस्स सत्तानं चुतूपपातं यथाभूतं जाणं ?

इध तथागतो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते 20
दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति - “इमे वत भोन्तो सत्ता काय-
दुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिट्ठिका मिच्छादिट्ठिकम्म-
समादाना । ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपन्ना । इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वची- 25
सुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मादिट्ठिका सम्मादिट्ठिकम्मसमादाना । ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना” ति । इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अति-

१. सेय्यथीदं - म० । २. दत्तामि - रो० । ३-३. वीमत्तिमि - गी० । ४. चत्ता-
ल्लोतं - सी०, रो० । ५. एवंसुखदुक्खप्पटिसंबेदी - गी०, त्या०, रो० । ६. त्या० पोत्यके
नति । ७. यथाकम्मूपगे - त्या०, रो० ।

वक्तुमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाती ति । या तत्थ पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — इदं तथागतस्स सत्तानं चुतूपपातं यथाभूतं आणं ।

5 (१०) तत्थ कतमं तथागतस्स आसवानं खयं^१ यथाभूतं आणं ?

इध तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पज्जा-विमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती ति । या तत्थ पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — इदं तथागतस्स आसवानं खयं यथाभूतं आणं ति* ।

आणविमङ्गो निट्ठितो ।

—:०:—

१. खये — खी०, रो० । *एत्थ — 'इमानि दस तथागतस्स तथागतवलानि येहि बलेहि समप्रागतो तथागतो आसवं अथ पटिजानाति परिस्सामु सीहनादं नदति अह्यचक्कं पवत्तेति । एवं दसविधेन आणवत्तू' ति खी०, रो० पोत्थकेसु अयिकी पाठो दिस्सति ।

१७. खुदकवत्युविभङ्गो

६१. मातिकाउद्देशो

१. एककमातिका

(१) जातिमदो	(२५) परिणाहमदो ^३	B.
(२) गोत्तमदो	(२६) सण्ठानमदो	
(३) आरोग्यमदो	(२७) पारिपूरिमदो	
(४) योव्वनमदो	(२८) मदो	
(५) जीवितमदो	(२९) पमादो	5
(६) लाभमदो	(३०) थम्भो	
(७) सक्कारमदो	(३१) सारम्भो	
(८) गरुकारमदो	(३२) अत्रिच्छता ^४	
(९) पुरेक्खारमदो	(३३) महिच्छता	
(१०) परिवारमदो	(३४) पापिच्छता	10
(११) भोगमदो	(३५) सिङ्गं	
(१२) वण्णमदो	(३६) तित्तिणं	
(१३) सुतमदो	(३७) चापल्यं	
(१४) पटिभानमदो ^१	(३८) असभागवुत्ति	
(१५) रत्तञ्जुमदो	(३९) अरति	15
(१६) पिण्डपातिकमदो	(४०) तन्दी ^५	
(१७) अनवञ्जातमदो ^२	(४१) विजम्भिता ^६	
(१८) इरियापथमदो	(४२) भत्तसम्मदो	
(१९) इड्ढिमदो	(४३) चेतसो च ^७ लीनत्तं	
(२०) यसमदो	(४४) कुहना	20
(२१) सीलमदो	(४५) लपना	
(२२) ज्ञानमदो	(४६) नेमित्तिकता	
(२३) सिप्पमदो	(४७) निप्पेसिकता	
(२४) आरोहमदो	(४८) लाभेन लाभं निजिगीसनता ^८	R

१. पटिभानमदो - सी०, स्या०, रो० । २. अनवञ्जातमदो - स्या०, रो० ।

३. परिणाहमदो - सी० । ४. अत्रिच्छता - स्या०, रो० । ५. तन्दि - सी०, स्या० ।

६. विजम्भिता - सी०, स्या०, रो० । ७. स्या०, रो० पोत्यकेमु नत्थि । ८. निजिगीसनता -

सी०; जिगिसनता - स्या०, रो० ।

- (४६) सेय्योहमस्मी ति मानो
 (५०) सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५१) हीनोहमस्मी ति मानो
 (५२) सेय्यस्स सेय्योहमस्मी ति मानो
 5 (५३) सेय्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५४) सेय्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 (५५) सदिसस्स सेय्योहमस्मी ति मानो
 (५६) सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५७) सदिसस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 10 (५८) हीनस्स सेय्योहमस्मी ति मानो
 (५९) हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (६०) हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 (६१) मानो (६६) जनपदवितक्को
 (६२) अतिमानो (७०) अमरवितक्को
 15 (६३) मानातिमानो (७१) परानुद्दयतापटि-
 (६४) ओमानो संयुक्तो^१ वितक्को
 (६५) अधिमानो (७२) लाभसक्कारसिलोक-
 (६६) अस्मिमानो पटिसंयुक्तो वितक्को
 (६७) मिच्छामानो (७३) अनवज्जात्तिपटि-
 20 (६८) जातिवितक्को संयुक्तो वितक्को

२. दुक्कमात्तिका

- (१) कोघो च, उपनाहो च (६) भवदिट्ठि च, विभवदिट्ठि च
 (२) मक्खो च, पळासो^१ च (७) सस्सतदिट्ठि च, उच्छेद-
 (३) इस्सा च, मच्छरियं च दिट्ठि च
 (४) माया च, साठेय्यं^२ च (८) अन्तवादिट्ठि च, अन्तन्तवा-
 (५) अविज्जा च, भवतण्हा च दिट्ठि च

१. परानुद्दयतापटिसंयुक्तो - स्या० । २. पळासो - सी०, स्या०, रो० । ३. साठेय्यं - स्या० ।

- (६) पुव्वन्तानुदिट्ठि च, अपरन्तानुदिट्ठि च
 (१०) अहिरिकं च, अनोत्तप्पं च
 (११) दोवचस्सता च, पापमित्तता च
 (१२) अनज्जवो^१ च, अमद्वो च
 (१३) अक्खन्ति च, असोरच्चं च 5
 (१४) असाखल्यं^२ च, अप्पटिसन्धारो च
 (१५) इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता च, भोजने अमत्तञ्जुता च R.
 (१६) मुट्ठस्सच्चं^३ च, असम्पजञ्जं च
 (१७) सीलविपत्ति च, दिट्ठिविपत्ति च
 (१८) अज्झत्तसंयोजनं च, वहिद्वासंयोजनं च 10

३. तिकमातिका

(१) तीणि अकुसलमूलानि	(१५) तीणि तित्थायतनानि	
(२) तयो अकुसलवितक्का	(१६) तयो किञ्चना	
(३) तिस्सो अकुसलसञ्जा	(१७) तीणि अङ्गणानि	
(४) तिस्सो अकुसलधातुयो	(१८) तीणि मलानि	
(५) तीणि दुच्चरितानि	(१९) तीणि विसमानि	15
(६) तयो आसवा	(२०) अपरानि पि तीणि	
(७) तीणि संयोजनानि	विसमानि	
(८) तिस्सो तण्हा	(२१) तयो अग्गी	
(९) अपरा पि तिस्सो तण्हा	(२२) तयो कसावा	
(१०) अपरा [*] पि तिस्सो तण्हा [*]	(२३) अपरे पि तयो कसावा	20
(११) तिस्सो एसना	(२४) अस्साददिट्ठि, अत्तानुदिट्ठि,	
(१२) तिस्सो विघा	मिच्छादिट्ठि	
(१३) तीणि भयानि	(२५) अरति, विहेसा, अधम्म-	
(१४) तीणि तमानि	चरिया	
(२६) दोवचस्सता, पापमित्तता, नानत्तसञ्जा		25

१. अनाज्जवो — स्या० । २. असाखल्लं — सी० । ३. मुट्ठस्सच्चं — सी०, स्या०, रो०, एवमुपरि पि । ४-४. म० पोत्यने नत्थि; अपरा पि तिस्सो तण्हा, अपरा... — रो० ।

- (४६) सेय्योहमस्मी ति मानो
 (५०) सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५१) हीनोहमस्मी ति मानो
 (५२) सेय्यस्स सेय्योहमस्मी ति मानो
 5 (५३) सेय्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५४) सेय्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 (५५) सदिसस्स सेय्योहमस्मी ति मानो
 (५६) सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५७) सदिसस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 10 (५८) हीनस्स सेय्योहमस्मी ति मानो
 (५९) हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (६०) हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 (६१) मानो (६६) जनपदवित्तको
 (६२) अतिमानो (७०) अमरवित्तको
 15 (६३) मानातिमानो (७१) परानुद्वयतापटि-
 (६४) ओमानो संयुक्तो^१ वित्तको
 (६५) अधिमानो (७२) लाभसक्कारसिलोका-
 (६६) अस्मिमानो पटिसंयुक्तो वित्तको
 (६७) मिच्छामानो (७३) अनवञ्जत्तिपटि-
 20 (६८) जातिवित्तको संयुक्तो वित्तको

२. दुक्मातिका

- (१) कोवो च, उपनाहो च (६) भवदिट्ठि च, विभवदिट्ठि च
 (२) मक्खो च, पळासो^२ च (७) सस्सतादिट्ठि च, उच्छेद-
 (३) इस्सा च, मच्छरिणं च दिट्ठि च
 (४) माया च, साठेय्य^३ च (८) अन्तवादिट्ठि च, अनन्तवा-
 (५) अविज्जा च, भवतण्हा च दिट्ठि च

१. परानुद्वयतापटिसंयुक्तो - स्या० । २. पळासो - सी०, स्या०, रो० । ३. सापेय्यं - स्या० ।

- (६) पुब्बन्तानुदिट्ठि च, अपरन्तानुदिट्ठि च
 (१०) अहिरिकं च, अनोत्तप्पं च
 (११) दोवचस्सता च, पापमित्तता च
 (१२) अनज्जवो^१ च, अमद्दवो च
 (१३) अक्खन्ति च, असोरच्चं च 5
 (१४) असाखल्यं^२ च, अप्पटिसन्थारो च
 (१५) इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता च, भोजने अमत्तञ्चुता च R
 (१६) मुट्ठस्सच्चं^३ च, असम्पजञ्जं च
 (१७) सीलविपत्ति च, दिट्ठिविपत्ति च
 (१८) अज्झत्तसंयोजनं च, वहिद्धासंयोजनं च 10

३. तिकमातिका

(१) तीणि अकुसलमूलानि	(१५) तीणि तित्थायतनानि	
(२) तयो अकुसलवितक्का	(१६) तयो किञ्चना	
(३) तिस्सो अकुसलसञ्जा	(१७) तीणि अङ्गणानि	
(४) तिस्सो अकुसलधातुयो	(१८) तीणि मलानि	
(५) तीणि दुच्चरितानि	(१९) तीणि विसमानि	15
(६) तयो आसवा	(२०) अपरानि पि तीणि	
(७) तीणि संयोजनानि	विसमानि	
(८) तिस्सो तण्हा	(२१) तयो अग्गी	
(९) अपरा पि तिस्सो तण्हा	(२२) तयो कसावा	
(१०) अपरा ^४ पि तिस्सो तण्हा ^४	(२३) अपरे पि तयो कसावा	20
(११) तिस्सो एसना	(२४) अस्साददिट्ठि, अत्तानुदिट्ठि,	
(१२) तिस्सो विधा	मिच्छादिट्ठि	
(१३) तीणि भयानि	(२५) अरति, विहेसा, अधम्म-	
(१४) तीणि तमानि	चरिया	
(२६) दोवचस्सता, पापमित्तता, नानत्तसञ्जा		25

१. अनाज्जवो - स्या० । २. असाखल्यं - सी० । ३. मुट्ठस्सच्चं - सी०, स्या०, रो०, एवमुपरि पि । ४-४. म० पोत्थके नत्थि; अपरा पि तिस्सो तण्हा, अपरा... - रो० ।

- (२७) उद्धच्चं, कोसज्जं, पमादो
 (२८) असन्तुट्ठिता, असम्पज्जता, महिच्छता
 (२९) अहिरिकं, अनोत्तप्पं, पमादो
 (३०) अनादरियं, दोवचस्सता, पापमित्तता
 5 (३१) अस्सद्धियं, अवदञ्जुता, कोसज्जं
 (३२) उद्धच्चं, असंवरो, दुस्सील्यं
 (३३) अरियानं अदस्सनकम्पता, सद्धम्मं असोतुकम्पता,
 उपारम्भचित्तता
 (३४) मुट्ठस्सच्चं, असम्पज्जं, चेतसो विक्खेपो
 R. 348 10 (३५) अयोनिसो मनसिकारो, कुम्मगसेवना, चेतसो च
 लीनत्तं

४. चतुक्कमात्तिका

(१) चत्तारो आसवा	(१०) अपरे पि चत्तारो
(२) चत्तारो गन्धा	अनरियवोहारा
(३) चत्तारो ओघा	(११) चत्तारि दुच्चरितानि
(४) चत्तारो योगा	(१२) अपरानि पि चत्तारि
(५) चत्तारि उपादानानि	दुच्चरितानि
(६) चत्तारो तण्डुप्पादा	(१३) चत्तारि भयानि
(७) चत्तारि अगतिगमनानि	(१४) अपरानि पि चत्तारि
(८) चत्तारो विपरियासा ^१	भयानि
20 (९) चत्तारो अनरियवोहारा	(१५) चतस्सो दिट्ठियो

५. पञ्चक्कमात्तिका

(१) पञ्चोरम्भागियानि	(३) पञ्च मच्छरियानि
संयोजनानि	(४) पञ्च सङ्गा
(२) पञ्चुद्धम्भागियानि	(५) पञ्च सल्ला
संयोजनानि	(६) पञ्च चेतोखिला
25 (७) पञ्च चेतसोविनिवन्धा	

१. विपरियेमा - सी०, स्या०, रो० ।

- (८) पञ्च नीवरणानि (१२) पञ्च व्यसना
 (९) पञ्च कम्मनि आनन्त- (१३) पञ्च अबसन्तिया
 रिकानि^१ आदीनवा
 (१०) पञ्च दिट्ठियो (१४) पञ्च भयानि
 (११) पञ्च वेरा
 (१५) पञ्च दिट्ठधम्मनिव्वानवादा

5

६. छक्कमातिका

- (१) छ विवादमूलानि (८) छ सोमनस्सुपविचारा
 (२) छ छन्दरागा^२ (९) छ दोमनस्सुपविचारा
 (३) छ विरोधवत्थूनि (१०) छ उपेक्खुपविचारा^३
 (४) छ तण्हाकाया (११) छ गेहसितानि
 (५) छ अगारवा सोमनस्सानि
 (६) छ परिहानिया धम्मा (१२) छ गेहसितानि
 (७) अपरे पि छ परिहानिया दोमनस्सानि
 धम्मा (१३) छ गेहसिता उपेक्खा
 (१४) छ दिट्ठियो

10

13

७. सत्तकमातिका

- (१) सत्त अनुसया (४) सत्त असद्धम्मा
 (२) सत्त संयोजनानि (५) सत्त दुच्चरितानि
 (३) सत्त परियुट्ठानानि (६) सत्त माना
 (७) सत्त दिट्ठियो

८. अट्ठकमातिका

- (१) अट्ठ किल्लेसवत्थूनि (३) अट्ठसु लोकधम्मेसु
 (२) अट्ठ कुसीतवत्थूनि चित्तस्स पटिघातो

20

१. अनन्तरिकानि - रो० । २. छन्दरागा गेहसिता धम्मा - स्या०, रो० ।

३. उपेक्खुपविचारा - स्या० ।

- (४) अट्ट अनरियवोहारा (७) अट्ट असञ्जिवादा
 (५) अट्ट मिच्छत्ता (८) अट्ट नेवसञ्जि-
 (६) अट्ट पुरिसदोसा नासञ्जिवादा

६. नवकमातिका

- 5 (१) नव आघातवत्थूनि (५) नव इञ्जितानि
 (२) नव पुरिसमत्तानि (६) नव मञ्जितानि
 (३) नवविधा माना (७) नव फन्दितानि
 (४) नव तण्हामूलका' घम्मा (८) नव पपञ्चितानि
 (९) नव सङ्खितानि

१०. दसकमातिका

- 10 (१) दस किलेसवत्थूनि (५) दस मिच्छत्ता
 (२) दस आघातवत्थूनि (६) दसवत्थुका मिच्छादिद्वि
 (३) दस अकुसलकम्मपया (७) दसवत्थुका अन्तर्गाहिका
 (४) दस संयोजनानि दिद्वि

११. तण्हाविचरितानि

अट्टारस तण्हाविचरितानि अज्झत्तिकस्स उपादाय, अट्टारस
 तण्हाविचरितानि वाहिरस्स उपादाय, तदेकज्झं अभिसञ्चूहित्वा^१
 15 अभिसङ्घिपित्वा छत्तिस तण्हाविचरितानि होन्ति । इति अतीतानि
 छत्तिस तण्हाविचरितानि, अनागतानि छत्तिस तण्हाविचरितानि,
 पच्चुप्पन्नानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, तदेकज्झं अभिसञ्चूहित्वा
 अभिसङ्घिपित्वा अट्ट तण्हाविचरितसत्तं होति । यानि च द्वासद्वि
 दिद्विगतानि ब्रह्मजाले वेय्याकरणे वुत्तानि भगवता ।

— ० —

§ २. एककमातिकानिद्देशो

(१) जातिमदो

१. तत्थ कतमो जातिमदो ?

जातिं पटिच्च मदो मज्जना मज्जितत्तं मानो मज्जना मञ्जि-

१. तण्हामूलिका - सी० । २. अभिसञ्चूहित्वा - य०, एवमुपरि पि ।

तत्तं उन्नति^१ उन्नमो^१ धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं
बुच्चति "जातिमदो" ।

(२-२७) गोत्तमवादो

२. तत्थ कतमो गोत्तमदो ?

गोत्तं पटिच्च ... पे०... आरोग्यं पटिच्च ... पे०... योव्वनं
पटिच्च ... पे०... जीवितं पटिच्च ... पे०... लाभं पटिच्च ... पे०... सक्कारं 5
पटिच्च ... पे०... गरुकारं पटिच्च ... पे०... पुरेक्खारं पटिच्च ... पे०...
परिवारं पटिच्च ... पे०... भोगं पटिच्च ... पे०... वण्णं पटिच्च ... पे०...
सुतं पटिच्च ... पे०... पटिभानं पटिच्च ... पे०... रत्तञ्जैतं पटिच्च
... पे०... पिण्डपातिकत्तं पटिच्च ... पे०... अनवञ्जातं पटिच्च ... पे०...
इरियापथं पटिच्च ... पे०... इद्धि पटिच्च ... पे०... यसं पटिच्च ... पे०... 10
सीलं पटिच्च ... पे०... ज्ञानं पटिच्च ... पे०... सिप्पं पटिच्च ... पे०...
आरोहं पटिच्च ... पे०... परिणाहं पटिच्च ... पे०... सण्ठानं पटिच्च
... पे०... पारिपूर्रिं पटिच्च मदो मज्जना मज्जितत्तं मानो^२ मञ्जाना
मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं
बुच्चति "पारिपूर्रिमदो" ।

15

(२८) मदो

३. तत्थ कतमो मदो ?

यो मदो मज्जना मज्जितत्तं मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति
उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं बुच्चति "मदो" ।

(२९) पमादो

४. तत्थ कतमो पमादो ?

कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु 20
वा कामगुणेषु चित्तस्स बोस्सग्गो बोस्सग्गानुप्पदानं कुसलानं वा धम्मानं
भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्ठितकिरियता^३
ओलीनवुत्तिता निक्खित्तद्धन्दा^४ निक्खित्तधुरता अनासेवना अभावना

१-१. उण्णाति उण्णामो - स्या०; उण्णाति उण्णामो - रो०, एवमुपरि पि । २. मानो
प - म० । ३. अनिट्ठित - सी०, रो० । ४. निक्खित्तद्धन्दा - स्या० ।

अवहुलीकम्मं अनघिट्टानं अननुयोगो पमादो, यो एवरूपो पमादो पमज्जना पमज्जितत्तं — अयं वुच्चति “पमादो” ।

(३०) यम्भो

५. तत्थ कतमो यम्भो ?

यो यम्भो यम्भना थम्भितत्तं कक्खळियं^१ फारुसियं^२ सज्जुचितता

५ अमुदुता — अयं वुच्चति “यम्भो” ।

(३१) सारम्भो

६. तत्थ कतमो सारम्भो ?

यो सारम्भो पटिसारम्भो सारम्भना पटिसारम्भना पटि-
सारम्भितत्तं — अयं वुच्चति “सारम्भो” ।

(३२) अत्रिच्छता

७. तत्थ कतमा अत्रिच्छता ?

१० इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खा-
रेहि^३ पच्चहि वा कामगुणेहि असन्तुट्ठस्स भिय्योकम्यता, या एवरूपा
R. 351 इच्छा इच्छागता^४ अत्रिच्छता रागो सारागो चित्तस्स सारागो — अयं
वुच्चति “अत्रिच्छता” ।

(३३) महिच्छता

८. तत्थ कतमा महिच्छता ?

१५ इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खा-
रेहि पच्चहि वा कामगुणेहि असन्तुट्ठस्स भिय्योकम्यता, या एवरूपा इच्छा
इच्छागता महिच्छता रागो सारागो चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति
“महिच्छता” ।

(३४) पापिच्छता

९. तत्थ कतमा पापिच्छता ?

२० इधेक्कचो अस्सद्धो समानो “सद्धो ति मं जनो जानातू” ति
इच्छति, दुस्सीलो समानो “सीलवा ति मं जनो जानातू” ति इच्छति,

१. कक्खलियं — सी०, रो० । २. फारुसियं — रो० । ३. इतस्तिरो — स्या० ।

४. इच्छागतं — स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

अप्पस्सुतो समानो “बहुस्सुतो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, सङ्ग-
 णिकारामो समानो “पव्विवित्तो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, कुसीतो
 समानो “आरद्धविरियो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, मुट्ठस्सती^१
 समानो “उपट्ठितस्सती ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, असमाहितो
 समानो “समाहितो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, दुप्पञ्जो समानो 5
 “पञ्जवा ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, अखीणासवो समानो
 “खीणासवो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति — या एवरूपा इच्छा
 इच्छागता पापिच्छता रागो सारागो चित्तस्स सारागो — अयं
 वुच्चति “पापिच्छता” ।

(३५) सिङ्गं

१०. तत्थ कतमं सिङ्गं ?

10

यं सिङ्गं सिङ्गारता चातुरता^२ चातुरियं परिकवत्तता^३ पारिकव-
 त्तियं^४ — इदं वुच्चति “सिङ्गं” ।

(३६) तित्तिणं

११. तत्थ कतमं तित्तिणं ?

यं तित्तिणं तित्तिणायना तित्तिणायितत्तं लोलुप्यं लोलुप्पायना
 लोलुप्पायितत्तं पुच्छञ्जिकता^५ साधुकम्यता — इदं वुच्चति “तित्तिणं” । 15

(३७) चापल्यं

१२. तत्थ कतमं चापल्यं ?

चीवरमण्डना पत्तमण्डना सेनासनमण्डना इमस्स वा पूतिकायस्स
 बाहिरानं वा परिकखारानं मण्डना विभूसना केळना^६ परिकेळना^७
 गिद्धिकता^८ गिद्धिकत्तं चपलता चापल्यं — इदं वुच्चति “चापल्यं” ।

(३८) असभागवृत्ति

१३. तत्थ कतमं असभागवृत्ति ?

20

मातरि वा पितरि वा जेट्ठे वा मातरि वा आचरियेसु वा
 उपज्झार्ये^९ वा बुद्धे वा सावकेसु वा अञ्जतरञ्जतरसु गट्ठानियेसु^{१०}

१ मुट्ठस्सति — सी०, स्या०, रो० । २ चातुरता — स्या०, रो० । ३ परिकवत्तता —
 स्या० । ४ पारिकवत्तियं — स्या०; परिकवत्तियं — रो० । ५ पुच्छञ्जिकता — स्या०, रो० ।
 ६-७. केतना परिकेळना — सी० । ८-९. गेधिकता गेधिकत्तं — सी० । ८. उपज्झार्येसु —
 सी० । ९. गट्ठानियेसु — सी०; गट्ठानियेसु — स्या०; व गट्ठानियेसु — रो० ।

विष्पटिकूलगाहिता^१ विपच्चनीकसातता^२ अनादरियं अनादरियता^३
अगारवता अप्पतिस्सवता^४ - अयं वुच्चति "असभागवृत्ति" ।

(३६) अरति

१४. तत्थ कत्तमा अरति ?

पन्तेसु वा सेनासनेसु अञ्जतरञ्जतरसेसु वा अधिकुसलेसु
५ धम्मेसु^५ अरति अरतिता अनभिरति अनभिरमणा उक्कण्ठिता परि-
तस्सिता^६ - अयं वुच्चति "अरति" ।

(४०) तन्दी

१५. तत्थ कत्तमा तन्दी ?

या तन्दी तन्दियना तन्दिमनकता आलस्यं आलस्यायना^७
आलस्यायित्तं^८ - अयं वुच्चति "तन्दी" ।

(४१) विजम्भिता

१० १६. तत्थ कत्तमा विजम्भिता ?

या कायस्स जम्भना विजम्भना आनमना विनमना सन्नमना
पणमना व्याधियकं^९ - अयं वुच्चति "विजम्भिता" ।

(४२) भत्तसम्मदो

१७ तत्थ कत्तमो भत्तसम्मदो ?

या भुत्ताविस्स भत्तमुच्छा भत्तकिलमथो भत्तपरिळाहो^{१०} काय-
१५ दुट्ठुल्लं - अयं वुच्चति "भत्तसम्मदो" ।

(४३) चेतसो च लीनत्तं

१८. तत्थ कत्तमं चेतसो च^{११} लीनत्तं ?

या चित्तस्स अकल्यता^{१२} अकम्मञ्जता ओलीयना सल्लीयना
लीनं लीयना लीयितत्तं थोनं थोयना थोयितत्तं चित्तस्स - इदं वुच्चति
"चेतसो च लीनत्तं" ।

१. विष्पटिकूलगाहिता - सी०, स्या०; विष्पटिकूलगाहिता - रो० । २. विपच्चा-
निकसातता - सी० । ३. अनादरता - स्या०, रो० । ४. अप्पटिस्सवता - स्या०, रो० ।
५. धम्मेसु वा - रो० । ६. परितप्ठिता - स्या० । ७-७. आलस्यायना आलस्यायित्तं -
स्या०, रो० । ८. व्याधियकं - सी०, रो० । ९. भत्तपरिळाहो - सी० । १०. स्या०, रो०
पोत्येसु नत्थि । ११. अकल्यता - सी० ।

(४४) कुहना

१९. तत्थ कतमा कुहना ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निस्सितस्स पापिच्छस्स इच्छापकतस्स पच्चयपटिसेवनसङ्घातेन वा सामन्तजप्पितेन वा इरियापथस्स वा अठपना^१ ठपना सण्ठपना भाकुटिता^२ भाकुटियं कुहना कुहायना कुहित्तं — अयं वुच्चति “कुहना” ।

(४५) लपना

२०. तत्थ कतमा लपना ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निस्सितस्स पापिच्छस्स इच्छापकतस्स या परेसं आलपना लपना सल्लपना उल्लपना समुल्लपना उन्नहना समुन्नहना उक्काचना^३ समुक्काचना^३ अनुप्पियभाणिता चाटुकम्यता^४ मुग्गसूप्यता^५ पारिभट्ठता^६ — अयं वुच्चति “लपना” ।

(४६) नेमित्तिकता

२१. तत्थ कतमा नेमित्तिकता ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निस्सितस्स पापिच्छस्स इच्छापकतस्स यं परेसं निमित्तं निमित्तकम्मं ओभासो ओभासकम्मं सामन्तजप्पा परिकथा — अयं वुच्चति “नेमित्तिकता” ।

(४७) निप्पेसिकता

२२. तत्थ कतमा निप्पेसिकता ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निस्सितस्स पापिच्छस्स इच्छापकतस्स या परेसं अक्कोसना वग्गना गरहणा उक्खेपना समुक्खेपना खिपना सल्लिपना पापना सम्पापना अवण्णहारिका परपिट्ठिमंसिकता — अयं वुच्चति “निप्पेसिकता” ।

(४८) लाभेन लाभं निजिगीसनता

२३. तत्थ कतमा लाभेन लाभं निजिगीसनता ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निस्सितो पापिच्छो इच्छापकतो इतो

१. अठपना — सी०, स्या०, रो० । २. भाकुटिका — स्या०, रो० । ३-३. उक्कापना समुक्कापना — स्या० । ४. पाटुकम्यता — स्या०, रो० । ५. मुग्गसूप्यता — स्या०; मुग्गमुप्यता — रो० । ६. पारिभट्टता — सी०, रो० ।

लट्ठं ग्रामिसं अमुत्र हरति अमुत्र वा लट्ठं ग्रामिसं इव आहरति, या एवरूपा ग्रामिसस्स^१ एट्ठि गवेट्ठि परियेट्ठि एसना गवेसना परियेसना — अयं वुच्चति “लाभेन लाभं निजिगीसनता” ।

(४६) सेय्योहमस्मी ति मानो

२४. तत्थ कतमो सेय्योहमस्मी ति मानो ?

- 5 इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खर-
ताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा
विज्जाट्टानेन^२ वा सुतेन वा पटिमानेन वा अज्जातरज्जातरेन वत्थुना
मानं जप्पेति, यो एवरूपो मानो मज्जना मज्जितत्तं उन्नति उन्नामो
धजो सम्पग्गाहो^३ केतुकम्पता चित्तस्स — अयं वुच्चति “सेय्योहमस्मी ति
10 मानो” ।

(५०) सदिसोहमस्मी ति मानो

२५. तत्थ कतमो सदिसोहमस्मी ति मानो ?

- B. ३६७ इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खर-
ताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा
विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिमानेन वा अज्जातरज्जातरेन वत्थुना
15 मानं जप्पेति, यो एवरूपो मानो मज्जना मज्जितत्तं उन्नति उन्नामो
धजो सम्पग्गाहो केतुकम्पता चित्तस्स — अयं वुच्चति “सदिसोहमस्मी
ति मानो” ।

(५१) हीनोहमस्मी ति मानो

२६. तत्थ कतमो हीनोहमस्मी ति मानो ?

- 20 इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खर-
ताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा
विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिमानेन वा अज्जातरज्जातरेन वत्थुना
ओमानं जप्पेति, यो एवरूपो ओमानो ओमज्जना ओमज्जितत्तं हीळ्ळना
ओहीळ्ळना ओहीळ्ळित्तं अत्तुज्जा अत्तवज्जा^४ अत्तपरिमवो — अयं
वुच्चति “हीनोहमस्मी ति मानो” ।

१. ग्रामित्तेन ग्रामिसस्स — सी०, स्या०, रो० । २. विज्जट्टानेन — स्या०, रो० ।

३. सम्पग्गाहो — सी०, एवमुपरि वि । ४. अत्तावज्जा — स्या० ।

(५२) सेय्यस्स सेय्योहमस्मी ति मानो

२७. तत्थ कतमो सेय्यस्स सेय्योहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो सेय्यो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खरताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अज्जातरज्जातरेन वत्थुना परेहि सेय्यं अत्तानं दहति, सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मज्जाना मज्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स – अयं वुच्चति “सेय्यस्स सेय्योहमस्मी ति मानो” । 5

(५३) सेय्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो

२८. तत्थ कतमो सेय्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो सेय्यो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खरताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अज्जातरज्जातरेन वत्थुना परेहि सदिसं अत्तानं दहति; सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मज्जाना मज्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स – अयं वुच्चति “सेय्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो” । 10

(५४) सेय्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो

२९. तत्थ कतमो सेय्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो ? 15

इधेकच्चो सेय्यो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खरताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अज्जातरज्जातरेन वत्थुना परेहि हीनं अत्तानं दहति; सो तं निस्साय ओमानं जप्पेति । यो एवरूपो ओमानो ओमज्जाना ओमज्जितत्तं हीळना ओहीळना ओहीळितत्तं अत्तुज्जा अत्तवज्जा अत्तपरिभवो – अयं वुच्चति “सेय्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो” । 20

(५५) सदिसस्स सेय्योहमस्मी ति मानो

३०. तत्थ कतमो सदिसस्स सेय्योहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो सदिसो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा ... पे०... अज्जातरज्जातरेन वत्थुना परेहि सेय्यं अत्तानं दहति; 25

सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं
... पे०... केतुकम्पता चित्तस्स — अयं वुच्चति “सदिसस्स सेय्योहमस्मी
ति मानो” ।

(५६) सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो

३१. तत्थ कतमो सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो ?

- 5 इधेकच्चो सदिसो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा
... पे०... अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना परेहि सदिसं अत्तानं दहति;
सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं
उन्नति उन्नमो घजो सम्पग्गाहो केतुकम्पता चित्तस्स — अयं वुच्चति
“सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो” ।

(५७) सदिसस्स हीनोहमस्मी ति मानो

- 10 ३२. तत्थ कतमो सदिसस्स^१ हीनोहमस्मी ति मानो ?

- इधेकच्चो सदिसो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन
वा ... पे०... अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना परेहि हीनं अत्तानं दहति;
सो तं निस्साय ओमानं^२ जप्पेति । यो एवरूपो ओमानो ओमञ्जना
ओमञ्जितत्तं हीळना ओहीळना ओहीळितत्तं अत्तुञ्जा अत्तवञ्जा^३
15 अत्तपरिभवो — अयं वुच्चति “सदिसस्स हीनोहमस्मी ति मानो” ।

(५८) हीनस्स सेय्योहमस्मी ति मानो

३३. तत्थ कतमो हीनस्स सेय्योहमस्मी ति मानो ?

- इधेकच्चो हीनो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा
... पे०... अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना परेहि सेय्यं अत्तानं दहति; सो तं
निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति
20 उन्नमो घजो सम्पग्गाहो केतुकम्पता चित्तस्स — अयं वुच्चति “हीनस्स
सेय्योहमस्मी ति मानो” ।

(५९) हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो

३४. तत्थ कतमो हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो हीनो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा

... पे०... अञ्जतरञ्जतरने वत्थुना परेहि सदिसं अत्तानं दहति; सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो" ।

(६०) हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो

३५. तत्थ क्तमो हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो ?

5

इधेकच्चो हीनो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा

... पे०... अञ्जतरञ्जतरने वत्थुना परेहि सदिसं अत्तानं दहति; सो तं निस्साय ओमानं जप्पेति । यो एवरूपो ओमानो ओमञ्जना ओमञ्जितत्तं हीळना ओहीळना ओहीळितत्तं अत्तुञ्जा अत्तवञ्जा अत्तपरिभवो - अयं वुच्चति "हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो" ।

10

(६१) मानो

३६. तत्थ क्तमो मानो ?

यो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "मानो" ।

(६२) अतिमानो

३७. तत्थ क्तमो अतिमानो ?

इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा ... पे०... 15
अञ्जतरञ्जतरने वत्थुना परेहि^१ अत्तानं^२ अतिमञ्जति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "अतिमानो" ।

(६३) मानातिमानो

३८. तत्थ क्तमो मानातिमानो ?

इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा ... पे०... 20
अञ्जतरञ्जतरने वत्थुना पुब्बकालं परेहि सदिसं अत्तानं दहति, अपरकालं^३ अत्तानं सेय्यं दहति* । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं

१. परे - स्या० । २. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. अपरकाले - रो० । * एत्थ - 'परेहि हीनं न दहती' ति स्या०, रो० पोत्थकेषु अधिकां पाठो दिस्सति ।

उन्नति उन्नमो घञो सम्पगाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "मानातिमानो" ।

(६४) ओमानो

३६. तत्थ कतमो ओमानो ?

इयेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खर-

B 370 5 ताय वा घनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अज्जतरज्जतरेन वत्थुना ओमानं जप्पेति । यो एवरूपो ओमानो ओमज्जना ओमज्जितत्तं हीळ्ढा ओहीळ्ढा ओहीळ्ढित्तं अत्तुज्जा अत्तवज्जा अत्तपरिभवो - अयं वुच्चति "ओमानो" ।

(६५) अधिमानो

10 ४०. तत्थ कतमो अधिमानो ?

अप्पत्ते पत्तसज्जिता, अकत्ते कत्तसज्जिता, अनधिगते अधिगत-सज्जिता, असच्छिकत्ते सच्छिकत्तसज्जिता, यो एवरूपो मानो मज्जना मज्जितत्तं उन्नति उन्नमो घञो सम्पगाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "अधिमानो" ।

(६६) अस्मिमानो

R. 356 15 ४१. तत्थ कतमो अस्मिमानो ?

एपं अस्मी ति मानो, अस्मी ति छन्दो, अस्मी ति अनुसयो, वेदना ... पे०... सज्जना ... पे०... सह्वारा ... पे०... विज्जाणं अस्मी ति मानो, अस्मी ति छन्दो, अस्मी ति अनुसयो, यो एवरूपो मानो मज्जना मज्जितत्तं उन्नति उन्नमो घञो सम्पगाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "अस्मिमानो" ।

20

(६७) मिच्छामानो

४२. तत्थ कतमो मिच्छामानो ?

इयेकच्चो पापकेन वा कम्मायतनेन पापकेन वा सिप्पायतनेन पापकेन वा विज्जाट्टानेन पापकेन वा सुतेन पापकेन वा पटिभानेन पापकेन वा सीलेन पापकेन वा वतेन पापकेन वा सीलवत्तेन पापिकाय वा दिट्ठिया

25 अज्जतरज्जतरेन वत्थुना मानं जप्पेति , यो एवरूपो मानो मज्जना

मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्माहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं
बुच्चति "मिच्छामानो" ।

(६८) जातिवितक्को

४३. तत्थ कतमो जातिवितक्को ?

जातके आरब्भ गेहसितो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कुप्पो - अयं
बुच्चति "जातिवितक्को" ।

5

(६९) जनपदवितक्को

४४. तत्थ कतमो जनपदवितक्को ?

जनपदं आरब्भ गेहसितो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कुप्पो - अयं
बुच्चति "जनपदवितक्को" ।

(७०) अमरवितक्को

४५. तत्थ कतमो अमरवितक्को ?

दुक्करकारितापटिसंयुत्तो^१ वा दिट्ठिगतपटिसंयुत्तो वा गेहसितो
तक्को वितक्को मिच्छासङ्कुप्पो - अयं बुच्चति "अमरवितक्को" ।

10

(७१) परानुद्वयतापटिसंयुत्तो वितक्को

४६. तत्थ कतमो परानुद्वयतापटिसंयुत्तो वितक्को ?

इधेकच्चो गिहिसंसट्ठो विहरति सहनन्दी सहसोकी, सुखितेसु
सुखितो, दुक्खितेसु दुक्खितो, उप्पन्नेसु किच्चकरणीयेसु अत्तना वा^२
योगं आपज्जति । यो तत्थ गेहसितो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कुप्पो -
अयं बुच्चति "परानुद्वयतापटिसंयुत्तो वितक्को" ।

15

(७२) लाभविपटिसंयुत्तो वितक्को

४७. तत्थ कतमो लाभसक्कारसिलोकपटिसंयुत्तो वितक्को ?

लाभसक्कारसिलोकं आरब्भ गेहसितो तक्को वितक्को मिच्छा-
सङ्कुप्पो - अयं बुच्चति "लाभसक्कारसिलोकपटिसंयुत्तो वितक्को" ।

(७३) अनवञ्जत्तिपटिसंयुत्तो वितक्को

४८. तत्थ कतमो अनवञ्जत्तिपटिसंयुत्तो वितक्को ?

इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्ख-

20

१. दुक्करकारितापटिसंयुत्तो - स्या०, रो० । २. वा - स्या०, रो० ।

रताय वा घनेन वा अज्ज्ञेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अज्जन्तरज्जन्तरेन वत्थुना मा' मं परे अवज्जानिसू ति । यो तत्थ गेहसितो तक्को वितक्को मिच्छा-सङ्कप्पो - अयं वुच्चति "अनवज्जात्तिपटिसंयुत्तो वितक्को" ।

— ० —

१३. दुक्कमात्तिकानिदेसो

(१) कोधो च उपनाहो च

५ ४९. (क) तत्थ कतमो कोधो ?

यो कोधो कुज्झना कुज्झितत्तं दोसो दुस्सना' दुस्सितत्तं' व्यापत्ति व्यापज्जना व्यापज्जितत्तं विरोधो पटिविरोधो चण्डिक्कं असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "कोधो" ।

(ख) तत्थ कतमो उपनाहो ?

१० पुब्बकालं कोधो, अपरकालं उपनाहो । यो एवरूपो उपनाहो उपनह्णा^१ उपनह्णितत्तं^२ अट्टपना^३ ठपना सण्ठपना अनुसंसन्दना अनुप्प-वन्वना दब्धीकम्मं कोवस्स - अयं वुच्चति "उपनाहो" ।

(२) मक्खो च पळासो च

५०. (क) तत्थ कतमो मक्खो ?

यो मक्खो मक्खायना^४ मक्खायितत्तं^५ निट्ठुरियं निट्ठुरियकम्मं - १५ अयं वुच्चति "मक्खो" ।

(ख) तत्थ कतमो पळासो ?

यो पळासो पळासायना पळासाहारो^६ विवादट्ठानं युगग्गाहो अप्पटिनिस्सग्गो - अयं वुच्चति "पळासो" ।

(३) इस्सा च भच्छरियं च

५१. (क) तत्थ कतमा इस्सा ?

२० या परलामसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु इस्सा इस्सायना इस्सायितत्तं उसूया उसूयना उसूयितत्तं - अयं वुच्चति "इस्सा" ।

१. वा - सी० । २-२. दुयना दूषितत्तं - स्या० । ३-३. उपनह्णा उपनाहितत्तं - स्या०; उपनह्णा उपनहितत्तं - रो० । ४. आठपना - सी० । ५-५. मक्खायना मक्खयितत्तं - सी०; मक्खयना मक्खयितत्तं - स्या०, रो० । ६. पळासो - स्या०, रो०, एवमुपरि पि । ७. पळासायितत्तं पळासाहारो - स्या०, रो० ।

(ख) तत्थ कतमं मच्छरियं ?

पञ्च मच्छरियानि ~ आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभ-
मच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं । यं एवरूपं मच्छेरं मच्छरायना
मच्छरायितत्तं वेविच्छं कदरियं कटुकञ्चुकता अग्गहितत्तं^१ चित्तस्स -
इदं वुच्चति "मच्छरियं" ।

5

(४) माया च साठेय्यं च

५२. (क) तत्थ कतमा माया ?

इधेकच्चो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा,
मनसा दुच्चरितं चरित्वा तस्स पटिच्छादनहेतुं^२ पापिकं इच्छं पण्हति ।

"मा मं जञ्जा" ति इच्छति । "मा मं जञ्जा" ति सङ्कप्पेति^३ ।

R.

"मा मं जञ्जा" ति वाचं भासति । "मा मं जञ्जा" ति कायेन

10

परक्कमति । या एवरूपा माया मायाविता अच्चासरा वञ्चना

निकति विकिरणा^४ परिहरणा^५ गूहना^६ परिगूहना^७ छादना पटिच्छादना^८

अनुत्तानीकम्मं^९ अनाविकम्मं^{१०} वोच्छादना पापकिरिया - अयं वुच्चति

"माया" ।

(ख) तत्थ कतमं साठेय्यं ?

15

इधेकच्चो सठो^१ होति परिसठो । यं तत्थ सठं सठता साठेय्यं
क्ककरता^२ कक्करियं^३ परिवत्तता पारिवत्तियं - इदं वुच्चति
"साठेय्यं" ।

(५) अविज्जा च भवतण्हा च

५३. (क) तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो^१ 20
अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

(ख) तत्थ कतमा भवतण्हा ?

यो भवेसु भवच्छन्दो भवरागो भवज्जो भवतण्हा भवसिनेहो
भवपरिळाहो भवमुच्छा भवज्जोसानं - अयं वुच्चति "भवतण्हा" ।

१. पग्गहितत्त - सी० । २. पटिच्छादनहेतु - सी०, स्या०, रो० । ३. सङ्कप्पति
- स्या० । ४. विकिरणा - सी०; विकीरणा - स्या०, रो० । ५-६. गूहना परिगूहना - सी०,
स्या०, रो० । ७. परिच्छादना - स्या०, रो० । ८. अनुत्तानीकम्म - सी० । ९. अनावीकम्म
- सी० । १०. तपो - स्या०, एवमुपरि पि । १०-१०. कक्कलता कक्कलियं - स्या० ।

(६) भवदिट् च विभवदिट् च

५४. (क) तत्थ कत्तमा भवदिट् ?

“भविस्सति अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “भवदिट्ठि” ।

(ख) तत्थ कत्तमा विभवदिट् ?

५ “न भविस्सति अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति विभवदिट्ठि^१ ।

(७) सस्सतदिट् च उच्छेददिट् च

५५. (क) तत्थ कत्तमा सस्सतदिट् ?

“सस्सतो अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “सस्सतदिट्ठि” ।

१० (ख) तत्थ कत्तमा उच्छेददिट् ?

“उच्छिज्जिस्सति अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “उच्छेददिट्ठि” ।

(८) अन्तवादिट् च अनन्तवादिट् च

५६. (क) तत्थ कत्तमा अन्तवादिट् ?

१५ “अन्तवा अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “अन्तवादिट्ठि” ।

R. 359

(ख) तत्थ कत्तमा अनन्तवादिट् ?

“अनन्तवा अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “अनन्तवादिट्ठि” ।

(९) पुव्वन्तानुदिट् च अपरन्तानुदिट् च

५७. (क) तत्थ कत्तमा पुव्वन्तानुदिट् ?

२० पुव्वन्तं आरब्धं या उप्पज्जति दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “पुव्वन्तानुदिट्ठि” ।

(ख) तत्थ कत्तमा अपरन्तानुदिट् ?

१. विपरियेसग्गाहो - मी०, रो०; विपरियेसग्गाहो - स्या०, एवमुपरि पि । २. भवदिट्ठि - सी० ।

अपरन्तं आरब्धं या उपपज्जति दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०...
विपरियासगाहो - अयं वुच्चति "अपरन्तानुदिट्ठि" ।

(१०) अहिरिकं च अनोत्तप्यं च

५८. (क) तत्थ कतमं अहिरिकं ?

यं न हिरीयति^१ हिरियितत्वेन, न हिरीयति पापकानं अकुसलानं
धम्मानं समापत्तिया - इदं वुच्चति "अहिरिकं" ।

५

(ख) तत्थ कतमं अनोत्तप्यं ?

यं न ओत्तप्पति, ओत्तप्पितत्वेन न ओत्तप्पति पापकानं
अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया - इदं वुच्चति "अनोत्तप्यं" ।

(११) दोवचस्सता च पापमित्तता च

५९. (क) तत्थ कतमा दोवचस्सता ?

सहधम्मिके वुच्चमाने^२ दोवचस्सायं दोवचस्सियं दोवचस्सता^३ 10
विप्पटिकुलगाहिता^४ विपच्चनीकसात्तता अनादरियं अनादरता अगार-
वता अप्पत्तिस्सवता - अयं वुच्चति "दोवचस्सता" ।

(ख) तत्थ कतमा पापमित्तता ?

B.

ये ते पुगला अस्सद्धा दुस्सीला अप्पस्सुता मच्छरिनो दुप्पञ्जा,
या तेसं सेवना निसेवना संसेवना भजना सम्भजना मत्ति सम्भत्ति सम्प- 15
वङ्कता - अयं वुच्चति "पापमित्तता" ।

(१२) अनज्जवो च अमह्वो च

६०. (क) तत्थ कतमो अनज्जवो ?

यो अनज्जवो अनज्जवता जिम्हता वङ्कता कुटिलता - अयं
वुच्चति "अनज्जवो" ।

(ख) तत्थ कतमो अमह्वो ?

20

या अमुदुता अमह्वता कक्खल्लियं फारसियं कक्खल्ला^५ कठिनता^६.
उजुचित्तता अमुदुता - अयं वुच्चति "अमह्वो" ।

(१३) अवस्सन्ति च असोरुच्चं च

६१. (क) तत्थ कतमा अवस्सन्ति ?

१. हिरियति - स्था०, रो० । २. वुच्चमाने दोवचस्सता - सी० । ३. दोवचस्सिता -
सी० । ४. विप्पटिकुलगाहिता - सी०, स्था०, रो० । ५. अनाज्जवो - स्था०, एवमुपरि पि ।
६. कठिनता - स्था० ।

या अक्खन्ति अक्खमनता अनधिवासनता चण्डिकं अमुरोपो
अनत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "अक्खन्ति" ।

(ख) तत्थ कतमं असोरच्चं ?

कायिको वीतिक्कमो वाचसिको वीतिक्कमो कायिकवाचसिको
॥ वीतिक्कमो - इदं वुच्चति "असोरच्चं" । सत्त्वं पि दुस्सोत्थं असोरच्चं ।

(१४) असाखल्यं च अप्पटिसन्यारो च

६२. (क) तत्थ कतमं असाखल्यं ?

या सा वाचा कण्डका^१ कक्कसा परकटुका पराभिज्जानी कोध-
सामन्ता असमाधिसंवत्तनिका तथारूपि वाचं भासिता होति । या
तत्थ असण्हाचता असखिलवाचता फल्सवाचता - इदं वुच्चति
॥ "असाखल्यं" ।

(ख) तत्थ कतमो अप्पटिसन्यारो ?

द्वे पटिसन्यारा - आमिसपटिसन्यारो च धम्मपटिसन्यारो च ।
इधेक्कच्चो अप्पटिसन्यारो होति आमिसपटिसन्यारेण वा धम्मपटि-
सन्यारेण वा - अयं वुच्चति "अप्पटिसन्यारो" ।

(१५) इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता च भोजने अमत्तञ्जुता च

६३. (क) तत्थ कतमा इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता ?

इधेक्कच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जन-
ग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा
पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटिपज्जति,
न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये न संवरं आपज्जति । सोतेन सद्दं
सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा
... पे०... कायेन फोटुच्चं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय निमित्त-
ग्गाही होति अनुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं
विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स
संवराय न पटिपज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये न संवरं
आपज्जति । या इमेसं द्दन्तं इन्द्रियानं अगुत्ति अगोपना अनारक्खो असंवरो
- अयं वुच्चति "इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता" ।

B. 375 20

25

(ख) तत्थ कतमा भोजने अमत्तञ्जुता ?

इधेकच्चो अप्पटिसङ्गा अयोनिसो आहारं आहारेति दवाय मदाय मण्डनाय विभूसनाय । या तत्थ असन्तुट्ठिता अमत्तञ्जुता अप्पटिसङ्गा भोजने — अयं वुच्चति "भोजने अमत्तञ्जुता ।"

(१६) मुट्ठस्सच्चं च असम्पज्जं च

६४. (क) तत्थ कतमं मुट्ठस्सच्चं ?

5

या अस्सति' अननुस्सति अप्पटिस्सति अस्सति' अस्सरणता अधारणता पिलापनता सम्मुसनता — इदं वुच्चति "मुट्ठस्सच्चं" ।

(ख) तत्थ कतमं असम्पज्जं ?

१२

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं — इदं वुच्चति "असम्पज्जं" ।

10

(१७) सीलविपत्ति च दिट्ठिविपत्ति च

६५. (क) तत्थ कतमा सीलविपत्ति ?

यो' कायिको वीतिक्कमो वाचसिको वीतिक्कमो कायिकवाच-
सिको वीतिक्कमो — अयं वुच्चति "सीलविपत्ति" । सच्चं पि दुस्सील्यं
सीलविपत्ति ।

(ख) तत्थ कतमा दिट्ठिविपत्ति ?

15

"नत्थि दिट्ठं, नत्थि यिट्ठं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं
सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती" ति — या एवरूपा दिट्ठि विट्ठिगतं
... पे०... विपरियासग्गाहो — अयं वुच्चति "दिट्ठिविपत्ति" । सच्चा
पि मिच्छादिट्ठि दिट्ठिविपत्ति ।

(१८) अज्झत्तसंयोजनं च बहिद्धासंयोजनं च

६६. (क) तत्थ कतमं अज्झत्तसंयोजनं ?

20

पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि — अज्झत्तसंयोजनं ।

(ख) पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि — बहिद्धासंयोजनं ।

§ ४. तिक्कमातिकानिद्देशो

(१) तीणि अकुसलमूलानि

६७. तत्थ कतमानि तीणि अकुसलमूलानि ?

B.

१. अस्सति — सी०, रो० । २. स्या०, रो० पोत्यकेण नत्थि ।

या अक्खन्ति अक्खमनता अनधिवासनता चण्डिकं असुरोपो
अनत्तमनता चित्तस्स — अयं वुच्चति “अक्खन्ति” ।

(ख) तत्थ कतमं असोरच्चं ?

कायिको वीतिक्कमो वाचसिको वीतिक्कमो कायिकवाचसिको
5 वीतिक्कमो — इदं वुच्चति “असोरच्चं” । सत्त्वं पि दुस्सील्यं असोरच्चं ।

(१४) असाखल्यं च अप्पटिसन्यारो च

६२. (क) तत्थ कतमं असाखल्यं ?

या सा वाचा कण्डका^१ कयकसा परवट्टुका पराभिसज्जनी कोध-
सामन्ता असमाधिसंवत्तनिका तथारूपं वाचं भासिता होति । या
तत्थ असण्हवाचता असखिलवाचता फहसवाचता — इदं वुच्चति
10 “असाखल्यं” ।

(ख) तत्थ कतमो अप्पटिसन्यारो^२ ?

द्वे पटिसन्यारा — आमिसपटिसन्यारो च धम्मपटिसन्यारो च ।
इधेकच्चो अप्पटिसन्यारको होति आमिसपटिसन्यारेन वा धम्मपटि-
सन्यारेन वा — अयं वुच्चति “अप्पटिसन्यारो” ।

(१५) इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता च भोजने अमत्तञ्जुता च

15 ६३. (क) तत्थ कतमा इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता ?

इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जन-
ग्गाही । यत्त्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा
पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटिपज्जति,
न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये न संवरं आपज्जति । सोतेन सद्दं
B. 375 20 सुत्वा ... पे०... घानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा

... पे०... कायेन फोट्टुव्वं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय निमित्त-
ग्गाही होति अनुव्यञ्जनग्गाही । यत्त्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं
विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स
संवराय न पटिपज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये न संवरं
20 आपज्जति । या इमेसं च्छन्नं इन्द्रियानं अगुत्ति अगोपना अनारक्खो असंवरो
— अयं वुच्चति “इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता” ।

(ख) तत्थ कतमा भोजने अमत्तञ्जुता ?

इधेकच्चो अप्पटिसङ्खा अयोनिसो आहारं आहारेति दवाय मदाय मण्डनाय विभूसनाय । या तत्थ असन्नुद्धिता अमत्तञ्जुता अप्पटिसङ्खा भोजने — अयं वुच्चति “भोजने अमत्तञ्जुता ।”

(१६) मुटुस्सच्चं च असम्पज्जं च

६४. (क) तत्थ कतमं मुटुस्सच्चं ?

5

या अस्सति^१ अननुस्सति अप्पटिस्सति अस्सति^१ अस्सरणता अधारणता पिलापनता सम्मुसनता — इदं वुच्चति “मुटुस्सच्चं” ।

(ख) तत्थ कतमं असम्पज्जं ?

२

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं — इदं वुच्चति “असम्पज्जं” ।

10

(१७) सीलविपत्तिं च दिट्ठिविपत्तिं च

६५. (क) तत्थ कतमा सीलविपत्तिं ?

यो^१ कायिको वीतिक्कमो वाचसिको वीतिक्कमो कायिकवाच-सिको वीतिक्कमो — अयं वुच्चति “सीलविपत्ति” । सब्बं पि दुस्सीत्यं सीलविपत्ति ।

(ख) तत्थ कतमा दिट्ठिविपत्तिं ?

15

“नत्थि दिन्नं, नत्थि यिट्ठं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिज्जा सच्छिक्कत्वा पवेदेन्ती” ति — या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासगाहो — अयं वुच्चति “दिट्ठिविपत्ति” । सब्बा पि मिच्छादिट्ठि दिट्ठिविपत्ति ।

(१८) अज्झत्तसंयोजनं च बहिद्वासंयोजनं च

६६. (क) तत्थ कतमं अज्झत्तसंयोजनं ?

20

पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि — अज्झत्तसंयोजनं ।

(ख) पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि — बहिद्वासंयोजनं ।

— ० —

§ ४. तिक्रमातिक्रानिद्देशो

(१) तीणि अकुसलमूलानि

६७. तत्थ कतमानि तीणि अकुसलमूलानि ?

B.

लोभो, दोसो, मोहो ।

(क) तत्त कतमो लोभो ?

यो रागो सारागो अनुनयो अनुरोधो नन्दी नन्दिरागो^१ चित्तस्स
 सारागो इच्छा मुच्छा अज्झोसान गेधो^२ परिगेधो^३ सङ्को^३ पङ्को एजा
 ५ माया जनिका^४ सज्जननी सिद्धिनी जालिनी सरिता विसत्तिका सोत^५
 विसटा आयूहनी^६ दुत्तिया पणिवि भवनेत्ति^७ वन वनयो सन्यवो^८ सिनेहो^९
 अपेक्खा पटिवन्धु^{१०} आसा आसीसना^{११} आसीसितत्त^{१२} रूपासा सद्दामा
 गन्धासा रसासा फोद्व्यासा लाभासा धनासा पुत्तासा जीवितासा जप्पा^{१३}
 अभिजप्पा जप्पना^{१४} जप्पितत्त लोलुप्प लोलुप्पायना लोलुप्पायितत्त
 १० पुच्छज्जिवत्ता^{१५} साधुकम्पता^{१६} अधम्मरागो विसमलोभो निकन्ति
 निकामना पत्थना पिहना सम्पत्थना कामतण्हा भवतण्हा विभवतण्हा
 रूपतण्हा अरूपतण्हा निरोधतण्हा सद्दतण्हा रूपतण्हा^{१७} गन्धतण्हा रसतण्हा
 फोद्व्वतण्हा धम्मतण्हा ओघो योगो गन्यो उपादान आवरण नोवरण
 छदन^{१८} वन्धन उपक्खिल्लेसो अनुसयो परियुद्धान जता वेविच्छ दुक्खमूल
 १५ दुक्खनिदान दुक्खप्पभवो मारपासो मारवळिस^{१९} मारविसयो तण्हानदी
 तण्हाजाल तण्हागददुल तण्हाममुद्दो अभिज्झा लोभो अकुसलमल -
 अय वुच्चनि "लोभो" ।

(ख) तत्त कतमो दोसो ?

"अनत्थ मे अचरी" ति आघातो जायति, "अनत्थ मे चरती" ति
 १० आघातो जायति, "अनत्थ मे चरिस्सती" ति आघातो जायति, "पियस्स
 मे मनापस्स अनत्थ अचरि" पे० अनत्थ चरति पे० "अनत्थ
 चरिस्सती" ति आघातो जायति, "अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थ
 अचरि" पे० अत्थ चरति पे० "अत्थ चरिस्सती"
 ति आघातो जायति, अट्टाने वा पन आघातो जायति । यो
 २५ एवस्सो चित्तस्स आघातो पटिघातो पटिघ पटिविरोधो कोपो पकोपो
 सम्पकोपो दोसो पदोसो सम्पदोसो चित्तस्स व्यापत्ति^{२०} मनोपदोसो कोधो

१ नन्दीरागो - स्या०, रो० । २ परिगेधो - स्या०, रो० । ३ सङ्को - सी० ।
 ४ जनिका - सी० । ५ मुत्त - स्या०, रो० । ६ आयूहनि - सी० । ७ भवनेत्ति - रो० ।
 ८ सन्यवो - सी० । ९ सिनेहो - सी० । १० पटिवन्धु - सी० । ११-१२ आसिसन
 प सिमित्त - सी०, स्या० रो० । १३ जप्पा जप्पना - स्या०, रो० । १४ जप्पा जप्पना - स्या०,
 रो० । १५ पुच्छज्जिवत्ता - स्या०, रो० । १६ साधुकम्पता - सी०, साधुकम्पता - रो० ।
 १७ सी०, म० पत्थवन्धु नरि । १८ छदन - स्या०, रो० । १९ मारवत्तिय -
 स्या०, रो० । २० व्यापत्ति - रो० ।

कुञ्जना कुञ्जितत्तं दोसो दुस्सना^१ दुस्सितत्तं^२ व्यापत्ति व्यापज्जना
व्यापज्जितत्तं विरोधो पटिविरोधो चण्डिकं असुरोपो अनत्तमनता
चित्तस्स - अयं वुच्चति "दोसो" ।

(ग) तत्थ कत्तमो मोहो ?

दुक्खे अज्जाणं, दुक्खसमुदये अज्जाणं, दुक्खनिरोधे अज्जाणं, 5
दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय अज्जाणं, पुव्वन्ते अज्जाणं, अपरन्ते
अज्जाणं, पुव्वन्तापरन्ते अज्जाणं, इदप्पच्चयता पटिच्चसमुप्पत्तेसु
धम्मेषु अज्जाणं, यं एवरूपं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी
मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "मोहो" ।

इमानि तीणि अकुसलमूलानि ।

10

(२) तयो अकुसलवितक्का

६८. तत्थ कत्तमे तयो अकुसलवितक्का ?

कामवितक्को, व्यापादवितक्को, विहिंसावितक्को ।

(क) तत्थ कत्तमो कामवितक्को ?

कामपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति
"कामवितक्को" ।

15

(ख) तत्थ कत्तमो व्यापादवितक्को ?

व्यापादपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं
वुच्चति "व्यापादवितक्को" ।

(ग) तत्थ कत्तमो विहिंसावितक्को ?

विहिंसापटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं 20
वुच्चति "विहिंसावितक्को" ।

इमे तयो अकुसलवितक्का ।

(३) तिस्सो अकुसलसज्जा

६९. तत्थ कत्तमा तिस्सो अकुसलसज्जा ?

कामसज्जा, व्यापादसज्जा, विहिंसासज्जा ।

(क) तत्थ कत्तमा कामसज्जा ?

25

कामपटिसंयुत्ता^३ सज्जा सज्जानना सज्जानितत्तं - अयं
वुच्चति "कामसज्जा" ।

(ख) तत्थ कतमा व्यापादसञ्ज्ञा ?

व्यापादपटिसंयुत्ता सञ्ज्ञा सञ्ज्ञानना सञ्ज्ञानितत्तं - अयं
वुच्चति "व्यापादसञ्ज्ञा" ।

(ग) तत्थ कतमा विहिंसासञ्ज्ञा ?

5 विहिंसापटिसंयुत्ता सञ्ज्ञा सञ्ज्ञानना सञ्ज्ञानितत्तं - अयं
वुच्चति "विहिंसासञ्ज्ञा" ।

इमा तिस्सो अकुसलसञ्ज्ञा ।

(४) तिस्सो अकुसलघातुयो

७०. तत्थ कतमा तिस्सो अकुसलघातुयो ?

कामघातु, व्यापादघातु, विहिंसाघातु ।

B. 378 10

तत्थ कतमा कामघातु ?

कामवितक्को कामघातु । व्यापादवितक्को व्यापादघातु ।

विहिंसावितक्को विहिंसाघातु ।

(क) तत्थ कतमो कामवितक्को ?

कामपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति
15 "कामवितक्को" ।

(ख) तत्थ कतमो व्यापादवितक्को ?

व्यापादपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं
वुच्चति "व्यापादवितक्को" ।

(ग) तत्थ कतमो विहिंसावितक्को ?

20 विहिंसापटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं
वुच्चति "विहिंसावितक्को" ।

इमा तिस्सो अकुसलघातुयो ।

(५) तीणि दुच्चरितानि

७१. तत्थ कतमानि तीणि दुच्चरितानि ?

कायदुच्चरितं, वचीदुच्चरितं, मनोदुच्चरितं ।

25

(क) तत्थ कतमं कायदुच्चरितं ?

पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो - इदं वुच्चति
"कायदुच्चरितं" ।

(ख) तत्थ कतमं वचीदुच्चरितं ?

मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा वाचा, सम्फप्पलापो - इदं वुच्चति "वचीदुच्चरितं" ।

(ग) तत्थ कत्तमं मनोदुच्चरितं ?

अभिज्झा, व्यापादो, मिच्छादिट्ठि - इदं वुच्चति "मनो-
दुच्चरितं" ।

5

(क-ग) तत्थ कत्तमं कायदुच्चरितं ?

अकुसलं कायकम्मं कायदुच्चरितं, अकुसलं वचीकम्मं वची-
दुच्चरितं, अकुसलं मनोकम्मं मनोदुच्चरितं ।

तत्थ कत्तमं अकुसलं कायकम्मं ?

अकुसला कायसञ्चेतना अकुसलं कायकम्मं, अकुसला वची- 10
सञ्चेतना अकुसलं वचीकम्मं, अकुसला मनोसञ्चेतना अकुसलं
मनोकम्मं ।

इमानि तीणि वुच्चरितानि ।

(६) तयो आसवा

७२. तत्थ कत्तमे तयो आसवा ?

कामासवो, भवासवो, अविज्जासवो ।

15

(क) तत्थ कत्तमो कामासवो ?

यो कामेसु कामच्छन्दो कामरागो कामनन्दी कामतण्हा काम-
सिनेहो कामपरिळाहो काममुच्छा कामज्झोसानं - अयं वुच्चति
"कामासवो" ।

(ख) तत्थ कत्तमो भवासवो ?

20 B.

यो भवेसु भवच्छन्दो ... पे०... भवज्झोसानं - अयं वुच्चति
"भवासवो" ।

(ग) तत्थ कत्तमो अविज्जासवो ?

दुक्खे अज्झाणं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - अयं
वुच्चति "अविज्जासवो" ।

25

इमे तयो आसवा ।

(७) तीणि संयोजनानि

७३. तत्थ कत्तमानि तीणि संयोजनानि ?

सक्कायदिट्ठि, विचिकिच्छा, सीलच्चतपरामासो

(क) तत्तय कतमा सक्कायदिट्ठि ?

इव अस्सुतवा पुथुज्जनो अरियानं अदस्सावी अरियधम्मस्स
अकोविदो अरियधम्मे अविनीतो, मण्णुरिमानं अदस्सावी सण्णुरिसधम्मस्स
अकोविदो सण्णुरिसधम्मे अविनीतो - रूप अत्ततो समनुपस्सति रूपवन्तं
5 वा अत्तानं अत्तनि वा रूपं रूपस्मिं वा अत्तानं । वेदनं ... पे०... सञ्जं
.. पे० . सङ्खारे .. पे०.. विञ्जाणं अत्ततो समनुपस्मति विञ्जाणवन्तं वा
अत्तानं अत्तनि वा विञ्जाणं विञ्जाणस्मिं वा अत्तानं । या एवरूपा दिट्ठि
दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो^१ - अयं वुच्चति "सक्कायदिट्ठि" ।

(ख) तत्तय कतमा विचिकिच्छा ?

10 सत्थरि कल्लति विचिकिच्छति, धम्मे कल्लति विचिकिच्छति,
सङ्खे कल्लति विचिकिच्छति, सिक्खाय कल्लति विचिकिच्छति, पुब्बन्ते
कल्लति विचिकिच्छति, अपरन्ते कल्लति विचिकिच्छति, पुब्बन्तापरन्ते
R. 365 कल्लति विचिकिच्छति, इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पन्नेसु धम्मेसु कल्लति
विचिकिच्छति । या एवरूपा कल्ल कल्लायना कल्लायितत्तं^२ थम्मिमतत्तं^३
15 चित्तस्स मनोविलेखो - अयं वुच्चति "विचिकिच्छा" ।

(ग) तत्तय कतमो सीलव्वतपरामासो ?

"इतो बहिद्वा समणब्राह्मणानं सीलेन सुद्धि वतेन सुद्धि
सीलव्वतेन सुद्धि" ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरिया-
सग्गाहो - अयं वुच्चति "सीलव्वतपरामासो" ।

इमानि तीणि संयोजनानि ।

(घ) तिस्सो तण्हा

७४. तत्तय कतमा तिस्सो तण्हा ?

कामतण्हा, भवतण्हा, विभवतण्हा ।

तत्तय कतमा भवतण्हा ?

भवदिट्ठिसहगतो रागो सारागो^४ चित्तस्स सारागो - अयं
25 वुच्चति "भवतण्हा" ।

तत्तय कतमा विभवतण्हा ?

१ विपरियेसग्गाहो - सी०, रो०; विपरियेसग्गाहो - स्या० । २ 'विमति विचिकिच्छा
द्वेयह्व द्वेषापयो ससयो अनेकसग्गाहो आत्मपन्ना परिसपन्ना धपरियोगाहता' ति स्या०, रो०
पोत्येकेषु अधिभो पाठो विस्सति । ३ छम्मिमतत्त - सी० । ४ 'अनुनयो अनुरोधो नन्दी नन्दीरागो'
ति स्या०, रो० पोत्येकेषु अधिभो पाठो विस्सति ।

उच्छेददिद्विसहगतो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
बुच्चति "विभवतण्हा" । अवसेसा तण्हा कामतण्हा ।

तत्थ कतमा कामतण्हा ?

कामधातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
बुच्चति "कामतण्हा" ।

5

रूपधातुअरूपधातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो -
अयं बुच्चति "भवतण्हा" ।

उच्छेददिद्विसहगतो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
बुच्चति "विभवतण्हा" ।

इमा तिस्सो तण्हा ।

10

(६) अपरा पि तिस्सो तण्हा

७५. तत्थ कतमा अपरा पि तिस्सो तण्हा ?

कामतण्हा, रूपतण्हा, अरूपतण्हा ।

(क) तत्थ कतमा कामतण्हा ?

कामधातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
बुच्चति "कामतण्हा" ।

15

(ख) तत्थ कतमा रूपतण्हा ?

रूपधातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
बुच्चति "रूपतण्हा" ।

(ग) तत्थ कतमा अरूपतण्हा ?

17

अरूपधातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
बुच्चति "अरूपतण्हा" । इमा तिस्सो तण्हा ।

(१०) अपरा पि तिस्सो तण्हा

७६. तत्थ कतमा अपरा पि तिस्सो तण्हा ?

रूपतण्हा, अरूपतण्हा, निरोधतण्हा ।

(क) तत्थ कतमा रूपतण्हा ?

रूपधातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
बुच्चति "रूपतण्हा" ।

25

(ख) तत्थ कतमा अरूपतण्हा ?

अरूपधातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
बुच्चति "अरूपतण्हा" ।

(ग) तत्त्य क्तमा निरोधतण्हा ?

उच्छेददिट्टिसहगतो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "निरोधतण्हा" । इमा तिस्सो तण्हा ।

(११) तिस्सो एसना

७७. तत्त्य क्तमा तिस्सो एसना ?

कामेसना, भवेसना, ब्रह्मचरियेसना ।

(क) तत्त्य क्तमा कामेसना ?

यो कामेसु कामच्छन्दो ... पे०... कामज्ज्ञोसानं - अयं वुच्चति
"कामेसना" ।

(ख) तत्त्य क्तमा भवेसना ?

यो भवेसु भवच्छन्दो ... पे०... भवज्ज्ञोसानं - अयं वुच्चति
"भवेसना" ।

(ग) तत्त्य क्तमा ब्रह्मचरियेसना ?

"सस्सतो लोको" ति वा, "असस्सतो लोको" ति-वा ... पे०...
"नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा" ति वा या एवरूपा दिट्ठि
दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति "ब्रह्मचरियेसना" ।

७८. (क) कामभवो^१ तदेकट्ठं अकुसलं कायकम्मं वचीकम्मं
मनोकम्मं - अयं वुच्चति "कामेसना" ।

(ख) भवरागो^२ तदेकट्ठं अकुसलं कायकम्मं वचीकम्मं मनो-
कम्मं - अयं वुच्चति "भवेसना" ।

(ग) अन्तग्गाहिका दिट्ठि तदेकट्ठं अकुसलं कायकम्मं वची-
कम्मं मनोकम्मं - अयं वुच्चति "ब्रह्मचरियेसना" ।

इमा तिस्सो एसना ।

(१२) तिस्सो विघा

७९. तत्त्य क्तमा तिस्सो विघा ?

"सेय्योहमस्मी" ति विघा, "सदिसोहमस्मी" ति विघा, "हीनो-
हमस्मी" ति विघा - इमा तिस्सो विघा ।

१. तत्त्य क्तमा कामेसना कामभवो - मी०; तत्त्य क्तमा कामेसना कामरागो - स्या०,
रो० । २. तत्त्य क्तमा भवेसना भवरागो - सी०, स्या० ।

(१३) तीणि भयानि

८०. तत्थ कत्तमानि तीणि भयानि ?

जातिभयं, जराभयं, मरणभयं ।

(क) तत्थ कत्तमं जातिभयं ?

जातिं पटिच्च भयं भयानकं छम्भितत्तं लोमहंसो चेतसो उत्रासो

— इदं वुच्चति “जातिभयं” ।

5

(ख) तत्थ कत्तमं जराभयं ?

जरं पटिच्च भयं भयानकं छम्भितत्तं लोमहंसो चेतसो उत्रासो

— इदं वुच्चति “जराभयं” ।

(ग) तत्थ कत्तमं मरणभयं ?

मरणं पटिच्च भयं भयानकं छम्भितत्तं लोमहंसो चेतसो उत्रासो 10

— इदं वुच्चति “मरणभयं” ।

इमानि तीणि भयानि ।

(१४) तीणि तमानि

८१. तत्थ कत्तमानि तीणि तमानि ?

अतीतं वा^१ अद्धानं आरब्भ कल्लति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति

न सम्पसीदति, अनागतं वा अद्धानं आरब्भ कल्लति विचिकिच्छति 15

नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, एतरहि वा पच्चुप्पन्नं अद्धानं आरब्भ

कल्लति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति — इमानि तीणि

तमानि ।

(१५) तीणि तित्थायतनानि

८२. तत्थ कत्तमानि तीणि तित्थायतनानि ?

इधेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी — 20

“यं किञ्चायं पुरिसपुगलो पटिसंवेदेति सुखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं

वा, सब्बं तं पुब्बे कतहेतू” ति; इध पनेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा

एवंवादी होति एवंदिट्ठी — “यं किञ्चायं पुरिसपुगलो पटिसंवेदेति सुखं

वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं वा, सब्बं तं इस्सरनिम्मानहेतू” ति; इध

पनेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी — “यं किञ्चायं :

पुरिसपुमलो पटिसंवेदेति मुखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं वा, सच्चं तं
अहेतु अप्पच्चया" ति - इमानि तीणि तित्थायतनानि ।

(१६) तयो किञ्चना

८३. तत्थ कत्तमे तयो किञ्चना ?

रागो किञ्चनं, दोसो किञ्चनं, मोहो किञ्चनं - इमे तयो

५ किञ्चना ।

(१७) तीणि अङ्गणानि

८४. तत्थ कत्तमानि तीणि अङ्गणानि ?

रागो अङ्गणं, दोसो अङ्गणं, मोहो अङ्गणं - इमानि तीणि
अङ्गणानि ।

(१८) तीणि मलानि

८५. तत्थ कत्तमानि तीणि मलानि ?

१० रागो मलं, दोसो मलं, मोहो मलं - इमानि तीणि मलानि ।

(१९) तीणि विसमानि

८६. तत्थ कत्तमानि तीणि विसमानि ?

रागो विसमं, दोसो विसमं, मोहो विसमं - इमानि तीणि
विसमानि ।

(२०) अपरानि पि तीणि विसमानि

८७. तत्थ कत्तमानि अपरानि पि तीणि विसमानि ?

१५ कायविसमं, वचीविसमं, मनोविसमं - इमानि तीणि विसमानि ।

(२१) तयो अग्गी

८८. तत्थ कत्तमे तयो अग्गी ?

रागग्गि, दोसग्गि, मोहग्गि - इमे तयो अग्गी ।

(२२) तयो कसावा

८९. तत्थ कत्तमे तयो कसावा ?

रागकसावो, दोसकसावो, मोहकसावो - इमे तयो कसावा ।

(२३) अपरे पि तयो कसावा

९०. तत्थ कत्तमे अपरे पि तयो कसावा ?

कायकसावो, वचीकसावो, मनोकसावो — इमे तयो कसावा ।

(२४. क) अस्साददिट्ठि

६१. तत्थ कतमा अस्साददिट्ठि ?

इधेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठो —
“नत्थि कामेसु दोसो” ति । सो कामेसु पातव्यतं आपज्जति । अयं
बुच्चति “अस्साददिट्ठि” ।

(ख) अत्तानुदिट्ठि

६२. तत्थ कतमा अत्तानुदिट्ठि ?

इध अस्सुतवा पुयुज्जनो अरियानं अदस्सावी अरियधम्मस्स
अकोविदो अरियधम्मे अविनीतो, सप्पुरिसानं अदस्सावी सप्पुरिसधम्मस्स
अकोविदो सप्पुरिसधम्मे अविनीतो — रूपं अत्ततो समनुपस्सति रूपवन्तं
वा अत्तानं अत्तनि वा रूपं रूपस्मिं वा अत्तानं । वेदनं ... पे०... सज्जं
... पे०... सङ्खारे ... पे०... विज्जाणं अत्ततो समनुपस्सति विज्जाणवन्तं
वा अत्तानं अत्तनि वा विज्जाणं विज्जाणस्मिं वा अत्तानं । या एवरूपा
दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो — अयं बुच्चति “अत्तानुदिट्ठि” ।

(ग) मिच्छादिट्ठि

६३. तत्थ कतमा मिच्छादिट्ठि ?

“नत्थि दिप्तं, नत्थि यिट्ठं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं
सयं अभिज्जा, सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती” ति — या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं
... पे०... विपरियासग्गाहो — अयं बुच्चति “मिच्छादिट्ठि” ।

सस्सतदिट्ठि अस्साददिट्ठि, सक्कायदिट्ठि अत्तानुदिट्ठि, उच्छेद-
दिट्ठि मिच्छादिट्ठि ।

(२५. क) अरति

६४. तत्थ कतमा अरति ?

पन्तेसु वा सेनासनेसु अज्जातरज्जातरेसु वा अधिकुसलेसु घम्मेसु
अरति अरतिता^१ अनभिरति अनभिरमणा^२ उक्कण्ठिता परितस्सिता —
अयं बुच्चति “अरति” ।

१. अरतिता — सी०, स्या०, रो० । २. अनभिरमणा — स्या०, रो० । ३. परितस्सिता — सी०; परितस्सिता — स्या० ।

(स) विहेसा

६५ तस्य कतमा विहेसा ?

इधेकच्चो पाणिना वा लेङ्ङना वा दण्डेन वा सत्येन वा रज्जुया वा अञ्जतरञ्जतरेन सत्ते विहेसेति या एवस्पा हेठना विहेठना हिंसना विहिंसना रोसना विरोसना पम्पघातो - अयं वुच्चति "विहेसा" ।

(ग) अघम्मचरिया

१ ३०४ ५

६६ तस्य कतमा अघम्मचरिया ?

कायेन अघम्मचरियाविसमचरिया, वाचाय अघम्मचरिया-विसमचरिया, मनसा अघम्मचरियाविसमचरिया - अयं वुच्चति "अघम्मचरिया" ।

(२६ क) दोवचस्सता

६७ तस्य कतमा दोवचस्सता ?

१० सहधम्मिके वुच्चमाने दोवचस्साय दोवचस्सिय दोवचस्सता विप्पटिकुलगाहिता^१ विपच्चनीकसातता अनादरिय अनादरता अगारवता अप्पतिस्सवता - अयं वुच्चति "दोवचस्सता" ।

(ख) पापमित्तता

६८ तस्य कतमा पापमित्तता ?

ये ते पुमाला अस्सद्धा दुस्मोला अप्पस्सुता मच्छरिनो दुप्पञ्जा,
१० या तेस सेवना निसेवना भसेवना भजना सम्भजना भित्ति सम्भित्ति तत्तम्प-
वद्धता - अयं वुच्चति "पापमित्तता" ।

(ग) नानत्तसञ्जा

६९ तस्य कतमा नानत्तसञ्जा ?

कामसञ्जा, व्यापादसञ्जा, विहिंसासञ्जा - अयं वुच्चति "नानत्तसञ्जा" । सन्ना पि अकुसला^२ सञ्जा^३ नानत्तसञ्जा ।

(२७ क) उद्धच्च

२०

१०० तस्य कतम उद्धच्च ?

य चित्तस्स उद्धच्च अवूपसमो चेतसो विक्खेपो भन्तत्त चित्तस्म -
इदं वुच्चति "उद्धच्च" ।

१ विप्पटिकुलगाहिता - सी०, त्या०, रो० । २-३ अनुमलसञ्जा - सी०, त्या०, रो० ।

(ख) कोसज्जं

१०१. तत्थ कतमं कोसज्जं ?

कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु
 वा कामगुणेषु चित्तस्स वोस्सग्गो वोस्सग्गानुप्पदानं कुसलानं^१ धम्मानं
 भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्ठितकिरियता^२
 ओलीनवुत्तिता निक्खित्तच्छन्दता निक्खित्तधुरता अनासेवना अभावना^३
 अवहुलीकम्मं अनधिट्ठानं अननुयोगो पमादो — इदं वुच्चति “कोसज्जं” ।

(ग) पमादो

१०२. तत्थ कतमो पमादो ?

कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु
 वा कामगुणेषु चित्तस्स वोस्सग्गो वोस्सग्गानुप्पदानं कुसलानं धम्मानं
 भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्ठितकिरियता^{१०}
 ओलीनवुत्तिता निक्खित्तच्छन्दता निक्खित्तधुरता अनासेवना अभावना
 अवहुलीकम्मं अनधिट्ठानं अननुयोगो पमादो, यो एवरूपो पमादो
 पमज्जना पमज्जितत्तं — अयं वुच्चति “पमादो” ।

(२८. क) असन्तुट्ठिता

१०३. तत्थ कतमा असन्तुट्ठिता ?

इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खा-^{१५}
 रेहि पञ्चहि वा कामगुणेहि असन्तुट्ठस्स भिय्योकम्यता, या एवरूपा
 इच्छा इच्छागत^३ असन्तुट्ठिता रागो सारागो चित्तस्स सारागो — अयं
 वुच्चति “असन्तुट्ठिता” ।

(ख) असम्पज्जता

१०४. तत्थ कतमा असम्पज्जता ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्घी मोहो अकुसल-^{२०}
 मूलं — अयं वुच्चति “असम्पज्जता” ।

(ग) महिच्छता

१०५. तत्थ कतमा महिच्छता ?

१. कुसलानं वा — स्या०, रो० । २. अनिट्ठितकिरियता — सी०, रो० । ३. इच्छागत —
 सी०, स्या०, रो० ।

इतरोत्तरचोवरपिण्डपातसेनासनगिबानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खा-
रेहि पञ्चहि वा कामगुणेहि असन्तुट्ठस्स भिय्योकम्यता, या एवरूपा
इच्छा इच्छागता महिच्छता रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "महिच्छता" ।

(२६. क) अहिरिकं

- 5 १०६. तत्थ कतमं अहिरिकं ?
यं न हिरीयति^१ हिरीयितव्वेन, न हिरीयति पापकानं अकुसलानं
धम्मानं समापत्तिया - इदं वुच्चति "अहिरिकं" ।

(ख) अनोत्तप्यं

१०७. तत्थ कतमं अनोत्तप्यं ?
यं न ओत्तप्यति ओत्तप्यितव्वेन, न ओत्तप्यति पापकानं अकुसलानं
10 धम्मानं समापत्तिया - इदं वुच्चति "अनोत्तप्यं" ।

(ग) पमादो

१०८. तत्थ कतमो पमादो ?
कायदुच्चरिते वा वचोदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु
R. 371 वा कामगुणेषु चित्तस्स वोस्सगो वोस्सगानुप्पवानं कुसलानं धम्मानं
भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्ठितकिरियता
15 ओलीनवृत्तिता निविखत्तद्धन्दता निविखत्तधुरता अनासेवना अभावना
अवहूलीकम्मं अनघिट्ठानं अननुयोगो पमादो, यो एवरूपो पमादो
पमज्जना पमज्जितत्तं - अयं वुच्चति "पमादो" ।

(३०. क) अनादरियं

१०९. तत्थ कतमं अनादरियं ?
यं अनादरियं अनादरता अगारवता अप्पत्तिस्सवता अनद्दा^२
20 अनदायना अनदायितत्तं^३ असौल्यं अचित्तीकारो - इदं वुच्चति
"अनादरियं" ।

(ख) दोवचस्सता

११०. तत्थ कतमा दोवचस्सता ?

१. हिरीयति - स्वा०, रो० । २-३. अनादा अनादायना अनादायितत्तं - स्वा० ।
३. अचिन्तारो - स्वा०; अचित्तीकारो - रो० ।

सहधम्मिके वुच्चमाने दोवचस्सायं दोवचस्सियं दोवचस्सता
विप्पटिकुलगाहिता विपच्चनीकसातता अनादरियं अनादरता अगारवता
अप्पतिस्सवता - अयं वुच्चति "दोवचस्सता"

(ग) पापमित्ता

१११. तत्थ कतमा पापमित्ता ?

ये ते पुग्गला अस्सद्धा दुस्सीला अप्पस्सुता मच्छरिनो दुप्पञ्जा, 5
या तेसं सेवना निसेवना संसेवना पटिसेवना^१ भजना सम्भजना भत्ति
सम्भत्ति तंसम्पवङ्कता - अयं वुच्चति "पापमित्ता" ।

(३१. क) अस्सद्धियं

११२. तत्थ कतमं अस्सद्धियं ?

इवेकच्चो अस्सद्धो होति, न सद्दहति वुद्धं वा वम्मं वा सङ्गं वा,
यं एवरूपं अस्सद्धियं अस्सद्दहना अनोकप्पना अनभिप्पसादो - इदं 10
वुच्चति "अस्सद्धियं" ।

(ख) अवदञ्जुता

११३. तत्थ कतमा अवदञ्जुता ?

पञ्च मच्छरियाणि - आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभ-
मच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं । यं एवरूपं मच्छेरं मच्छरायना
मच्छरायितत्तं वेविच्छं कदरियं कटुकञ्चुक्ता अगाहितत्तं चित्तस्स - 15
अयं वुच्चति "अवदञ्जुता" ।

(ग) कोसज्जं

११४. तत्थ कतमं कोसज्जं ?

कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु
वा कामगुणेषु चित्तस्स वोस्सगो, वोस्सगानुप्पदानं कुसलानं धम्मानं,
भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्टितकिरियता 20
ओलीनवुत्तिता निक्खित्तच्छन्दता निक्खित्तधुरता अनासेवना अभावना
अवहुलीकम्मं अनधिट्ठानं अननुयोगो पमादो - इदं वुच्चति "कोसज्जं" ।

(३२. क) उद्धच्चं

११५. तत्थ कतमं उद्धच्चं ?

१. स्या०, यो० पोत्यकेषु नस्ति ।

यं चित्तस्स उद्धच्चं अवूपसमो चेतसो विवखेपो भवन्तत्तं चित्तस्स
- इदं वुच्चति "उद्धच्चं" ।

(स) असंवरो

११६. तत्थ कतमो असंवरो ?

५ इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जन-
ग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झा-
दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटि-
पज्जति, न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये न संवरं आपज्जति । सोतेन
सहं सुत्वा ... पे०... घानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा
... पे०... कायेन फोट्टव्वं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विज्जाय
१० निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं
असंवृतं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्स-
वेय्यं, तस्स संवराय न पटिपज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये न
संवरं आपज्जति - अयं वुच्चति "असंवरो" ।

D. 307

(ग) दुस्सील्यं

११७. तत्थ कतमं दुस्सील्यं ?

१५ कायिको वीतिक्कमो, वाचसिको वीतिक्कमो, कायिकवाचसिको
वीतिक्कमो - इदं वुच्चति "दुस्सील्यं" ।

(३३. क) अरियानं अदस्सनकम्यता

११८. तत्थ कतमा अरियानं अदस्सनकम्यता ?

तत्थ कतमे अरिया ?

अरिया वुच्चन्ति बुद्धा च बुद्धसावका च ।

२० या इमेसं अरियानं अदस्सनकम्यता अदट्ठुकम्यता असमनु-
कम्यता असमागन्तुकम्यता - अयं वुच्चति "अरियानं अदस्सनकम्यता" ।

(ख) सद्वम्मं असोतुकम्यता

११९. तत्थ कतमा सद्वम्मं असोतुकम्यता ?

तत्थ कतमो सद्वम्मो ?

२५ चत्तारो सतिपट्ठाना, चत्तारो सम्मप्पधाना, चत्तारो इद्धिपादा,
पञ्चिन्द्रियानि, पञ्च बलानि, सत्त वोज्झङ्गा, अरियो अट्ठङ्गिको
मग्गो - अयं वुच्चति "सद्वम्मो" ।

या इमस्स सद्धम्मस्स असोतुकम्यता असवनकम्यता^१ अनुग्गहेतु-
कम्यता अधारेतुकम्यता – अयं वुच्चति “सद्धम्मं असोतुकम्यता” ।

(ग) उपारम्भचित्तता

१२०. तत्थ कतमा उपारम्भचित्तता ?

तत्थ कतमो उपारम्भो ?

यो उपारम्भो अनुपारम्भो^२ उपारम्भना अनुपारम्भना अनु- ६
पारम्भितत्तं उब्बा अवब्बा णरिभवो रत्त्वगवेसिता – अयं वुच्चति
“उपारम्भचित्तता” ।

(३४. क) मुटुस्सच्चं

१२१. तत्थ कतमं मुटुस्सच्चं^३ ?

या अस्सति^४ अननुस्सति^५ अप्पटिस्सति अस्सति अस्सरणता^६
अधारणता पिलापनता सम्मुसनता^७ – इदं वुच्चति “मुटुस्सच्चं” । १०

(ख) असम्पजज्झं

१२२. तत्थ कतमं असम्पजज्झं ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं
– इदं वुच्चति “असम्पजज्झं” ।

(ग) चेतसो विक्खेपो

१२३. तत्थ कतमो चेतसो विक्खेपो ?

यं चित्तस्स उद्वच्चं अवूपसमो चेतसो विक्खेपो भन्तत्तं १६
चित्तस्स – अयं वुच्चति “चेतसो विक्खेपो” ।

(३५. क) अयोनिसो मनसिकारो

१२४. तत्थ कतमो अयोनिसो मनसिकारो ?

अनिच्चे “निच्चं” ति अयोनिसो मनसिकारो, दुक्खे “सुखं” ति
अयोनिसो मनसिकारो, अनत्तनि “अत्ता” ति अयोनिसो मनसिकारो,
असुभे “सुभं” ति अयोनिसो मनसिकारो, सच्चविप्पटिकुलेन^८ वा २०

१. असवनकम्यता – स्या० । २. अनुपारम्भो – स्या०, रो० । ३. मुटुस्सच्चं –
स्या०, रो० । ४. अस्सति – सी०, रो० । ५. अननुस्सति – स्या० । ६. अस्सरणता – सी०,
स्या०, रो० । ७. सम्मुसनता – सी०, रो० । ८. सच्चविप्पटिकुलेन – सी०, स्या०, रो० ।

चित्तस्स आवट्टना^१ अनावट्टना^१ आगोगो ममचाहारो मनसिकारो - अयं
वुच्चति "अयोनिसो मनसिकारो" ।

(ख) कुम्भगसेवना

१२५ तत्थ कत्तमा कुम्भगसेवना ?

तत्थ कत्तमो कुम्भगो ?

५ मिच्छादिट्ठि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो,
मिच्छाआजीवो, मिच्छावायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि - अयं
वुच्चति "कुम्भगो" । या इमस्स कुम्भगस्स सेवना निसेवना संसेवना
रज्जना सम्भज्जना भत्ति सम्भत्ति तसम्पवद्धता - अयं वुच्चति "कुम्भग-
सेवना" ।

(ग) चेतसो च लीनत्तं

१० १२६ तत्थ कत्तमं चेतसो च^३ लीनत्तं ?

या चित्तस्स अकल्यता अकम्मञ्जता ओलीयना सल्लीयना
लीनं लीयना लीयितत्तं थोनं^३ थोयना थोयितत्तं चित्तस्स - इदं वुच्चति
"चेतसो च लीनत्तं" ।

— ० —

§ ५. चतुक्कमात्तिकानिद्देशो

(१) चत्तारो आसवा

१२७ तत्थ कत्तमे चत्तारो आसवा ?

१५ कामासवो, भवासवो, दिट्ठासवो, अविज्जासवो ।

(क) कामासवो

१२८. तत्थ कत्तमो कामासवो ?

R. ३७४

यो कामेसु कामच्छन्दो कामरागो कामतन्दी कामतण्हा
कामनिनेहो कामपरिळाहो काममुच्छा कामज्झोसान - अयं वुच्चति
"कामासवो" ।

१-१. आवज्जना अनावज्जना - स्या० । २ स्या०, रो० पोत्वेषु नत्थि ।
३. थिन-म० ।

(ख) भवासवो

१२६. तत्थ कतमो भवासवो ?

यो भवेसु भवच्छन्दो ... पे०... भवज्ज्ञोसानं - अयं वुच्चति
“भवसवो” ।

(ग) दिट्ठासवो

१३०. तत्थ कतमो दिट्ठासवो ?

“सस्सतो लोको” ति वा, “असस्सतो लोको” ति वा, “अन्तवा 5
लोको” ति वा, “अनन्तवा लोको” ति वा, “तं जीवं तं सरीरं” ति वा,
“अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं” ति वा, “होति तथागतो परं मरणा” ति वा,
“न होति तथागतो परं मरणा” ति वा, “होति च न च होति तथागतो
परं मरणा” ति वा, “नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा” ति वा ।
या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति 10 B,
“दिट्ठासवो” । सव्वा पि मिच्छादिट्ठि दिट्ठासवो ।

(घ) अविज्जासवो

१३१. तत्थ कतमो अविज्जासवो ?

दुक्खे अञ्जाणं, दुक्खसमुदये अञ्जाणं, दुक्खनिरोधे अञ्जाणं,
दुक्खनिरोधगमिनिया पटिपदाय अञ्जाणं, पुव्वन्ते अञ्जाणं, अपरन्ते
अञ्जाणं, पुव्वन्तापरन्ते अञ्जाणं, इदप्पच्चयता पटिच्चसमुप्पत्तेसु 15
धम्मेसु अञ्जाणं । यं एवरूपं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी
मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति “अविज्जासवो” ।

इमे चत्तारो आसवा ।

(२-५) चत्तारो गन्धादी

१३२. तत्थ कतमे चत्तारो गन्धा ... पे०... चत्तारो ओघा
... पे०... चत्तारो योगा ... पे०... चत्तारि उपादानानि ? 20

कामुपादानं, दिट्ठुपादानं, सीलव्वतुपादानं^१, अत्तवादुपादानं^१ ।

(क) कामुपादानं

१३३. तत्थ कतमं कामुपादानं ?

यो कामेसु कामच्छन्दो ... पे०... कामज्ज्ञोसानं - इदं वुच्चति
“कामुपादानं” । ;

१-१. सीलव्वतुपादानं अत्तवातुपादानं - सो०, एवमुपरि पि ।

(५) दिट्ठुपादान

१३४ तत्थ कतम दिट्ठुपादान ?

"नत्थि दिन्न, नत्थि यिट्ठ पे० ये इमं च लोकं परं च लोकं
सयं अभिञ्जां सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती" ति । या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगत
पे० विपरियासग्गाहो - इदं वुच्चति "दिट्ठुपादान" । ठपेत्वा
5 सोलव्वतुपादानं च अत्तवाटुपादानं च सव्वा पि मिच्छादिट्ठि
दिट्ठुपादान ।

(५) सोलव्वतुपादान

१३५ तत्थ कतमं सोलव्वतुपादान ?

इतो बहिद्धा समणब्राह्मणान् सीलेन सुद्धिं वतेन सुद्धिं सीलव्वतेन
सुद्धीं ति । या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगत पे० विपरियासग्गाहो - इदं
10 वुच्चति "सोलव्वतुपादान" ।

(५) अत्तवाटुपादान

१३६ तत्थ कतमं अत्तवाटुपादान ?

इध अस्सुतवा पुयुज्जनो अरियान् अदस्सावी अग्गियधम्मस्स
अकोविदो अरियधम्मं अविनीतो, सप्पुरिसान् अदस्सावी सप्पुरिसधम्मस्स
अकोविदो सप्पुरिमधम्मं अविनीतो - रूपं अत्ततो ममनुपस्सति रूपवन्तं वा
15 अत्तान् अत्तानि वा रूपं रूपास्मिं वा अत्तान् । वेदन् पे० सज्जा पे०
सङ्खारे पे० विज्जाणं अत्ततो ममनुपस्सति विज्जाणवन्तं वा
अत्तान् अत्तानि वा विज्जाणं विज्जाणस्मिं वा अत्तान् । या एवरूपा दिट्ठि
दिट्ठिगत पे० विपरियामग्गाहो - इदं वुच्चति "अत्तवाटुपादान" ।
इमानि चत्तारि उपादानानि ।

(६) चत्तारो तण्हुप्पादा

B 390 20

१३७ तत्थ कतमे चत्तागे तण्हुप्पादा ?

चीवरहेतुं वा भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, पिण्ड-
पातहेतुं वा भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, मेनासनहेतुं वा
भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, इतिमवाभवहेतुं वा भिक्खुनो
तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति - इमे चत्तारो तण्हुप्पादा ।

(७) चत्तारि अगतिगमनानि

25

१३८ तत्थ वनमानि चत्तारि अगतिगमनानि ?

छन्दार्गतिं गच्छति, दोसार्गतिं गच्छति, मोहार्गतिं गच्छति, भयार्गतिं गच्छति । या एवरूपा अर्गति^१ अर्गतिगमनं^२ छन्दगमनं वग्गगमनं वारिगमनं — इमानि चत्तारि अर्गतिगमनानि ।

(८) चत्तारो विपरियासा

१३६. तत्थ कतमे चत्तारो विपरियासा^३ ?

अनिच्चे “निच्चे” ति सञ्जाविपरियासो चित्तविपरियासो 5
दिट्ठिविपरियासो, दुक्खे “सुखं” ति सञ्जाविपरियासो चित्तविपरियासो
दिट्ठिविपरियासो, अनत्तनि “अत्ता” ति सञ्जाविपरियासो चित्तविपरि-
यासो दिट्ठिविपरियासो, असुभे “सुभं” ति सञ्जाविपरियासो चित्त-
विपरियासो दिट्ठिविपरियासो — इमे चत्तारो विपरियासा ।

(९) चत्तारो अनरियवोहारा

१४०. तत्थ कतमे चत्तारो अनरियवोहारा ?

III

अदिट्ठे दिट्ठवादिता, अस्सुते सुतवादिता, अमुते मुतवादिता,
अविञ्जाते विञ्जातवादिता — इमे चत्तारो अनरियवोहारा ।

(१०) अपरे पि चत्तारो अनरियवोहारा

१४१. तत्थ कतमे अपरे पि चत्तारो अनरियवोहारा ?

दिट्ठे अदिट्ठवादिता, सुते अस्सुतवादिता, मुते, अमुतवादिता,
विञ्जाते अविञ्जातवादिता — इमे चत्तारो अनरियवोहारा ।

15

(११) चत्तारि दुच्चरितानि

१४२. तत्थ कतमानि चत्तारि दुच्चरितानि ?

पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो —
इमानि चत्तारि दुच्चरितानि ।

(१२) अपरानि पि चत्तारि दुच्चरितानि

१४३. तत्थ कतमानि अपरानि पि चत्तारि दुच्चरितानि ?

मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरुसा वाचा, सम्फप्पलापो — इमानि 20
चत्तारि दुच्चरितानि ।

(१३) चत्तारि भयानि

१४४. तत्थ कत्तमानि चत्तारि भयानि ?

जातिभयं, जराभयं, व्याधिभयं, मरणभयं — इमानि चत्तारि भयानि ।

(१४) अपरानि पि चत्तारि भयानि

१४५. तत्थ कत्तमानि अपरानि पि चत्तारि भयानि ?

राजभयं, चोरभयं, अग्निभयं, उदकभयं — इमानि चत्तारि भयानि ।

B 391

१४६. तत्थ कत्तमानि अपरानि पि चत्तारि भयानि ?

ऊमिभयं, कूम्भीलभयं, आवट्टभयं, सुसुकाभयं — इमानि चत्तारि भयानि ।

10 १४७. तत्थ कत्तमानि अपरानि पि चत्तारि भयानि ?

अत्तानुवादभयं, परात्तुवादभयं, दण्डभयं, दुग्गतिभयं — इमानि चत्तारि भयानि ।

(१५) चतस्सो दिट्ठियो

१४८. तत्थ कत्तमा चतस्सो दिट्ठियो ?

R. 277 15 "सयङ्कतं सुखदुक्खं" ति सच्चतो येततो दिट्ठि उप्पज्जति, "परङ्कतं सुखदुक्खं" ति सच्चतो येततो दिट्ठि उप्पज्जति, "सयङ्कतं च परङ्कतं च सुखदुक्खं" ति सच्चतो येततो दिट्ठि उप्पज्जति, "असयङ्कारं अपरङ्कारं अधिच्चसमुप्पन्नं सुखदुक्खं" ति सच्चतो येततो दिट्ठि उप्पज्जति — इमा चतस्सो दिट्ठियो ।

— ० —

१६. पञ्चफमातिकानिद्देसो

(१) पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि

१४९. तत्थ कत्तमानि पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि ?

20 सवकायदिट्ठि, विचिकिच्छा, सीलव्वतपराभासो, कामच्छन्दो, व्यापादो — इमानि पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि ।

१. दुग्गतिभयं — सी०, स्या०, रो० । २. परवत्त — स्या०, रो० । ३-३. असयंकत्तं अपरवत्त — स्या० ।

(२) पञ्चद्वम्भागियानि संयोजनानि

१५०. तत्थ कतमानि पञ्चद्वम्भागियानि संयोजनानि ?

रूपरागो, अरूपरागो, मानो, उद्वच्चं, अविज्जा - इमानि पञ्चद्वम्भागियानि संयोजनानि ।

(३) पञ्च मच्छरियानि

१५१. तत्थ कतमानि पञ्च मच्छरियानि ?

आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं - इमानि पञ्च मच्छरियानि ।

(४) पञ्च सङ्गा

१५२. तत्थ कतमे पञ्च सङ्गा ?

रागसङ्गो, दोससङ्गो, मोहसङ्गो, मानसङ्गो, दिट्ठिसङ्गो - इमे पञ्च सङ्गा ।

(५) पञ्च सल्ला

१५३. तत्थ कतमे पञ्च सल्ला ?

रागसल्लं, दोससल्लं, मोहसल्लं, मानसल्लं, दिट्ठिसल्लं - इमे पञ्च सल्ला ।

(६) पञ्च चेतोखिला

१५४. तत्थ कतमे पञ्च चेतोखिला ?

सत्थरि कङ्कति विचिकिञ्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, धम्मे कङ्कति विचिकिञ्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, सङ्खे 'कङ्कति विचिकिञ्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, सिक्खाय कङ्कति विचिकिञ्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, सन्नहाचारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहृतचित्तो खिलजातो - इमे पञ्च चेतोखिला ।

(७) पञ्च चेतसो विनिबन्धा

१५५. तत्थ कतमे पञ्च चेतसो विनिबन्धा ?

कामे अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो' अविगतपेमो अविगत- पिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो; काये अवीतरागो होति ...

रूपे श्रीवतीरागो होति ... यावदर्थं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा सेव्यमुखं पस्समुखं^१ मिद्वमुखं अनुयुक्तो विहरति; अञ्जतरं देवनिकायं पणिवाय ब्रह्मचरियं चरति - "इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा" ति - इमे पञ्च चेतसो-
 ५ विनिबन्धा ।

(८) पञ्च नीवरणानि

१५६. तत्थ कतमानि पञ्च नीवरणानि ?

कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरणं, थीनमिद्वनीवरणं^२, उद्वच्च-
 कुक्कुच्चनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं - इमानि पञ्च नीवरणानि ।

(९) पञ्च कम्मनि आनन्तरिकानि

१५७. तत्थ कतमानि पञ्च कम्मनि आनन्तरिकानि^३ ?

१० माता जीविता बोरोपिता^४ होति, पिता जीविता बोरोपितो
 होति, अरहन्तो^५ जीविता बोरोपितो होति, दुद्वेन चित्तेन तथागतस्स
 लोहितं उप्पादितं होति, सङ्खो भिन्नो होति - इमानि पञ्च कम्मनि
 आनन्तरिकानि ।

(१०) पञ्च दिट्ठियो

१५८. तत्थ कतमा पञ्च दिट्ठियो ?

१३ "सञ्ची अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति इत्येके अभि-
 वदन्ति, "असञ्ची अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति इत्येके अभि-
 वदन्ति, "नेवसञ्चीनासञ्ची अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति इत्येके
 अभिवदन्ति, सतो वा पन मत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति^६,
 दिट्ठवम्मनिव्वानं वा पनेके अभिवदन्ति - इमा पञ्च दिट्ठियो ।

(११) पञ्च वेरा

१५९. तत्थ कतमे पञ्च वेरा ?

पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेभूमिच्छाचारो, मुसावादो, सुरा-
 मेरयमज्जपमादट्ठानां^७ - इमे पञ्च वेरा ।

१. कम्ममुखं - सी०, मे० । २. थीनमिद्वनीवरणं - म०, एवमुपरि पि । ३. आनन्त-
 रियानि - सी० । ४. बोरोपेता - रो०, एवमुपरि पि । ५. अरह - स्या०, रो० । ६. पञ्जपेन्ति
 - म० । ७. सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं - सी०, स्या० ।

(१२) पञ्च व्यसना

१६०. तत्थ कतमे पञ्च व्यसना^१ ?

जातिव्यसनं, भोगव्यसनं, रोगव्यसनं, सीलव्यसनं, दिट्ठिव्यसनं -
इमे पञ्च व्यसना ।

(१३) पञ्च अक्खन्तिया आदीनवा

१६१. तत्थ कतमे पञ्च अक्खन्तिया आदीनवा ?

बहुनो जनस्स अप्पियो होति अमनापो, वेरवहुलो च^२ होति, 5
वज्जवहुलो च^३, सम्मूब्धो कासं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा
अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति - इमे पञ्च अक्खन्तिया
आदीनवा ।

(१४) पञ्च भयानि

१६२. तत्थ कतमानि पञ्च भयानि ?

आजीवकभयं^४, असिलोकभयं, परिससारज्जभयं, मरणभयं, 10
दुग्गतिभयं - इमानि पञ्च भयानि ।

(१५) पञ्च दिट्ठधम्मनिब्बानयादा

१६३. तत्थ कतमे पञ्च दिट्ठधम्मनिब्बानयादा ?

(क) इधेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी^५
- “यतो खो, भो, अयं अत्ता पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो^६
परिचारेति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठधम्मनिब्बानप्पत्तो 15
होती” ति । इत्थेके सतो सत्तस्स परमदिट्ठधम्मनिब्बानं पञ्जापेत्ति ।

(ख) तमञ्जो एवमाह - “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता
यं त्वं वदेसि नेसो नत्थी ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता
परमदिट्ठधम्मनिब्बानप्पत्तो होति । तं किस्स हेतु ? कामा हि, भो,
अनिच्चा दुक्खा विपरिणामधम्मा । तेसं विपरिणामज्जाभावा 20
उपपज्जन्ति सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा ।

“यतो खो, भो, अयं अत्ता विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठधम्म-

१. व्यसना - सी०, स्या०, रो० । २. स्या० पोत्यके नत्थि । ३. आजीविकभयं -
सी०, रो० । ४. एवंदिट्ठि - सी०, स्या० । ५. समङ्गीभूतो - सी०, स्या०, रो० ।

निव्वानप्पत्तो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स परमदिट्ठघम्मनिव्वानं पञ्जापेन्ति ।

(ग) तमञ्जो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । नेसो नत्थो ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता
5 एत्तावता परमदिट्ठघम्मनिव्वानप्पत्तो होति । तं किस्स हेतु ? यदेव ज्ञत्य वितक्कितं विचारितं एतेन एतं ओळारिकं अक्खामति ।

"यतो खो, भो, अयं अत्ता वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०...
दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठ-
घम्मनिव्वानप्पत्तो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स परमदिट्ठघम्म-
10 निव्वानं पञ्जापेन्ति ।

४ (घ) तमञ्जो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । नेसो नत्थो ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता
एत्तावता परमदिट्ठघम्मनिव्वानप्पत्तो होति । तं किस्स हेतु ? यदेव
सत्य पीतियतं चेतसो उप्पिलावितं^१, एतेन एतं ओळारिकं अक्खामति ।

15 "यतो खो, भो, अयं अत्ता पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठ-
घम्मनिव्वानप्पत्तो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स परमदिट्ठघम्म-
निव्वानं पञ्जापेन्ति ।

R. 380

(ङ) तमञ्जो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं
20 वदेसि । नेसो नत्थो ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता
एत्तावता परमदिट्ठघम्मनिव्वानप्पत्तो होति । तं किस्स हेतु ? यदेव
सत्य सुखपीति^२ चेतसो आभोगो, एतेन एतं ओळारिकं अक्खामति ।

"यतो खो, भो, अयं अत्ता सुत्तस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठघम्म-
25 निव्वानप्पत्तो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स परमदिट्ठघम्मनिव्वानं
पञ्जापेन्ति ।

इमे पञ्च दिट्ठघम्मनिव्वानवादा ।

१. उप्पिलावितं - स्या०; उप्पित्वावितं - रो० । २. सुखं - स्या०, रो० ।

५७. छक्कमात्तिकानिद्देसो

(१) छ विवादमूलानि

१६४. तत्थ कतमानि छ विवादमूलानि ?

कोधो, मक्खो, इस्सा, साठेय्य^१, पापिच्छता, सन्दिट्ठिपरामासिता
- इमानि छ विवादमूलानि ।

(२) छ छन्दरागा

१६५. तत्थ कतमे छ छन्दरागा^२ ?

छन्दरागा^३ गेहसिता धम्मा^४ । मनापियेसु^५ रूपेसु गेहसितो रागो 5
सारागो चित्तस्स सारागो, मनापियेसु सहेसु ... पे०... मनापियेसु गन्धेसु
... पे०... मनापियेसु रसेसु ... पे०... मनापियेसु फोट्टुब्बेसु ... पे०...
मनापियेसु धम्मेसु गेहसितो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - इमे छ
छन्दरागा ।

(३) छ विरोधवत्थूनि

१६६. तत्थ कतमानि छ विरोधवत्थूनि ?

10

अमनापियेसु रूपेसु चित्तस्स आघातो पटिघातो चण्डिक्कं
असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स, अमनापियेसु सहेसु ... पे०... अमनापियेसु
गन्धेसु ... पे०... अमनापियेसु रसेसु ... पे०... अमनापियेसु फोट्टुब्बेसु
... पे०... अमनापियेसु धम्मेसु चित्तस्स आघातो पटिघातो चण्डिक्कं
असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स - इमानि छ विरोधवत्थूनि ।

15

(४) छ तण्हाकाया

१६७. तत्थ कतमे छ तण्हाकाया ?

रूपतण्हा, सद्दतण्हा, गन्धतण्हा, रसतण्हा, फोट्टुब्बतण्हा, धम्म-
तण्हा - इमे छ तण्हाकाया ।

(५) छ अगारवा

१६८. तत्थ कतमे छ अगारवा ?

सत्थरि अगारवो विहरति अप्पत्तिस्सो^६, धम्मे अगारवो विहरति 20

१. साठेय्य - स्या०, एवमुपरि वि । २. छन्दरागगेहसिता धम्मा - स्या०, रो० ।

३-३. स्या०, रो० पोरेय्येसु नत्थि । ४. मनापियेसु - स्या०, रो०, एवमुपरि वि ।

५. अप्पत्तिस्सो - स्या०, रो०, एवमुपरि वि ।

अप्पतिस्सो, सङ्खे अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, सिक्खाय अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, अप्पमादे अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, पटि-
सन्थारे अगारवो विहरति अप्पतिस्सो - इमे छ अगारवा ।

(६) छ परिहानिया धम्मा

१६६. तत्थ कतमे छ परिहानिया धम्मा ?

कम्मरामता, भस्सरामता, निहारामता, सङ्गणिकारामता,
संसंगारामता, पपञ्चारामता - इमे छ परिहानिया धम्मा ।

(७) अपरे पि छ परिहानिया धम्मा

१७०. तत्थ कतमे अपरे पि छ परिहानिया धम्मा ?

कम्मरामता, भस्सरामता, निहारामता, सङ्गणिकारामता,
दोवचस्सता, पापमित्तता - इमे छ परिहानिया धम्मा ।

(८) छ सोमनस्सुपविचारा

१७१. तत्थ कतमे छ सोमनस्सुपविचारा ?

चक्खुना रूपं दिस्वा सोमनस्सट्ठानियं रूपं उपविचरति, सोतेन
सद्दं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा
... पे०... कायेन फोढुब्बं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय
सोमनस्सट्ठानियं धम्मं उपविचरति - इमे छ सोमनस्सुपविचारा ।

(९) छ दोमनस्सुपविचारा

१७२. तत्थ कतमे छ दोमनस्सुपविचारा ?

चक्खुना रूपं दिस्वा दोमनस्सट्ठानियं रूपं उपविचरति, सोतेन
सद्दं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा
... पे०... कायेन फोढुब्बं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय
दोमनस्सट्ठानियं धम्मं उपविचरति - इमे छ दोमनस्सुपविचारा ।

(१०) छ उपेक्खुपविचारा

१७३. तत्थ कतमे छ उपेक्खुपविचारा ?

चक्खुना रूपं दिस्वा उपेक्खाट्ठानियं रूपं उपविचरति, सोतेन
सद्दं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा
... पे०... कायेन फोढुब्बं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय उपेक्खा-
ट्ठानियं धम्मं उपविचरति - इमे छ उपेक्खुपविचारा ।

(११) छ गेहसितानि सोमनस्सानि

१७४. तत्थ कतमानि छ गेहसितानि सोमनस्सानि ?

मनापियेसु रूपेसु गेहसितं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतो-
सम्पस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा साता सुखा वेदना, मनापि-
येसु सहेसु ... पे०... मनापियेसु गन्धेसु ... पे०... मनापियेसु रसेसु ... पे०...
मनापियेसु फोटुब्बेसु ... पे०... मनापियेसु धम्मेषु गेहसितं चेतसिकं सातं 5
चेतसिकं सुखं चेतोसम्पस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा साता
सुखा वेदना — इमानि छ गेहसितानि सोमनस्सानि ।

(१२) छ गेहसितानि दोमनस्सानि

१७५. तत्थ कतमानि छ गेहसितानि दोमनस्सानि ?

अमनापियेसु रूपेसु गेहसितं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं
चेतोसम्पस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा असाता दुक्खा 10
वेदना, अमनापियेसु सहेसु ... पे०... अमनापियेसु गन्धेसु ... पे०... अमना-
पियेसु रसेसु ... पे०... अमनापियेसु फोटुब्बेसु ... पे०... अमनापियेसु
धम्मेषु गेहसितं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्पस्सजं असातं
दुक्खं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा असाता दुक्खा वेदना — इमानि छ
गेहसितानि दोमनस्सानि । 15

(१३) छ गेहसिता उपेक्खा

१७६. तत्थ कतमा^१ छ गेहसिता उपेक्खा ?

उपेक्खाट्टानियेसु^२ रूपेसु गेहसितं चेतसिकं नेव सातं नासातं
चेतोसम्पस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा अदुक्खमसुखा
वेदना, उपेक्खाट्टानियेसु सहेसु ... पे०... उपेक्खाट्टानियेसु गन्धेसु ... पे०...
उपेक्खाट्टानियेसु रसेसु ... पे०... उपेक्खाट्टानियेसु फोटुब्बेसु ... पे०... 20
उपेक्खाट्टानियेसु धम्मेषु गेहसितं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतो-
सम्पस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना —
इमा छ गेहसिता उपेक्खा ।

(१४) छ विट्ठियो

१७७. तत्थ कतमा छ विट्ठियो ?

१. कतमे — रो० । २. उपेक्खाट्टानियेसु — गी०; उपेक्खाट्टानियेसु — म्या०; उपेक्खा-
ट्टानियेसु — रो०, एवमुपरि पि ।

“अत्थि मे अत्ता” ति वा अस्स सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति,
 “नत्थि मे अत्ता” ति वा अस्स सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति, “अत्तना
 वा अत्तानं सञ्जानामी” ति वा अस्स सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति,
 “अत्तना वा अनत्तानं सञ्जानामी” ति वा अस्स सच्चतो थेततो दिट्ठि
 5 उप्पज्जति, “अनत्तना वा अत्तानं सञ्जानामी” ति वा अस्स सच्चतो
 397 थेततो दिट्ठि उप्पज्जति; अथ वा पनस्स एवंदिट्ठो होत्ति — “सो मे
 अयं अत्ता वदो वेदेय्यो तत्र तत्र दोघरत्तं कल्याणपापकानं कम्मनं”
 विपाकं पच्चनुभोति । न सो जातो नाहोसि, न सो जातो न भविस्सति,
 निच्चो ध्रुवो सस्सतो अविपरिणामघम्मो” ति वा पनस्स सच्चतो थेततो
 10 दिट्ठि उप्पज्जति । इमा छ दिट्ठियो ।

— ० —

३. सत्तकमात्तिकानिद्वेसो

(१) सत्तानुसया

१७८. तत्थ कतमे सत्तानुसया ?

कामरागानुसयो, पटिघानुसयो, मानानुसयो, दिट्ठानुसयो,
 विचिकिच्छानुसयो, भवरागानुसयो, अविज्जानुसयो — इमे सत्त अनुसया ।

(२) सत्त संयोजनानि

१७९. तत्थ कतमानि सत्त संयोजनानि ?

15 कामरागसंयोजनं, पटिघसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिट्ठिसंयोजनं,
 विचिकिच्छासंयोजनं, भवरागसंयोजनं, अविज्जासंयोजनं — इमानि सत्त
 संयोजनानि ।

(३) सत्त परियुद्धानानि

१८०. तत्थ कतमानि सत्त परियुद्धानानि ?

20 कामरागपरियुद्धानं, पटिघपरियुद्धानं, मानपरियुद्धानं, दिट्ठिपरि-
 युद्धानं, विचिकिच्छापरियुद्धानं, भवरागपरियुद्धानं, अविज्जापरियुद्धानं —
 इमानि सत्त परियुद्धानानि ।

१. स्या० पोत्यके नत्थि । २-२. स्या० पोत्यके नत्थि । ३. रो० पोत्यके नत्थि ।
 ४. घम्मन — स्या०, रो० । ५. अस्स — स्या० । ६. कतमे — रो० । ७. परियुद्धाना — रो० ।
 ८. इमे — रो० ।

(४) सत्त असद्वम्मा

१८१. तत्थ कतमे सत्त असद्वम्मा ?

अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, अप्पस्सुतो होति, कुसीतो होति, मुद्धस्सती होति, दुप्पञ्चो होति — इमे सत्त असद्वम्मा ।

(५) सत्त दुच्चरितानि

१८२. तत्थ कतमानि सत्त दुच्चरितानि ?

पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा वाचा, सम्फप्पलापो — इमानि सत्त दुच्चरितानि ।

(६) सत्त माना

१८३. तत्थ कतमे सत्त माना ?

मानो, अतिमानो, मानातिमानो, ओमानो, अधिमानो, अस्मि-
मानो, मिच्छामानो — इमे सत्त माना ।

(७) सत्त दिट्ठियो

१८४. (क) तत्थ कतमा सत्त दिट्ठियो ?

इधेक्कच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी —
“यतो खो, भो, अयं अत्ता रूपी चातुम्महाभूतिको^१ मातापेत्तिकसम्भवो^२
कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो
भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती” ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं
विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(ख) तमञ्चो एवमाह — “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं
वदेसि । ‘नेसो नत्थो’ ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता
सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो भो अञ्चो अत्ता दिट्ठो रूपी
कामावचरो कवलीकारभक्खो^३ । तं त्वं न जानासि न पस्ससि ।
तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छि-
ज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता

१. चातुम्महाभूतिको — य० । २. मातापेत्तीनम्मभवो — सी०; मातापेत्तिनम्मभवो —
स्या० । ३. कवलिङ्कारभक्खो — सी०; कवलिङ्कारभक्खो — स्या०, रो० ।

सम्मा समुच्छिन्नो होती' ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(ग) तमञ्जो एवमाह — “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । ‘नेसो नत्थी’ ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्जो अत्ता दिव्वो रूपी मनोमयो^१ सव्वङ्गपच्चङ्गी अहीनिन्द्रियो । तं त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती’ ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(घ) तमञ्जो एवमाह — “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । ‘नेसो नत्थी’ ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्जो अत्ता सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिवक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नान्त-सञ्ज्ञानं अमनसिकारा अनन्तो आकासो ति आकासानञ्जायतनूपगो । तं त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती’ ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

B. 399 20

(ङ) तमञ्जो एवमाह — “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । ‘नेसो नत्थी’ ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्जो अत्ता सव्वसो आकासानञ्जायतनं समतिवक्कम्म अनन्तं विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्जायतनूपगो । तं त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती’ ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(च) तमञ्जो एवमाह — “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं

त्वं वदेसि । 'नेसो नत्थी' ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्ता-
वता सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्जो अत्ता सव्वसो
विज्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जाय-
तनूपगो । तं त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । R.
सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं 5
मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती" ति ।
इत्थेके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(छ) तमञ्जो एवमाह — "अत्थि खो पन एसो अत्ता यं त्वं
वदेसि । 'नेसो नत्थी' ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता
सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्जो अत्ता सव्वसो 10
आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगो । तं
त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो,
अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा,
एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती" ति । इत्थेके सतो
सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति । 15

इमा' सत्त दिट्ठियो ।

§ ६. अट्टकमात्तिकानिद्देशो

(१) अट्ट किलेसवत्थूनि

१८५. तत्थ कतमानि अट्ट किलेसवत्थूनि ?

लोभो, दोसो, मोहो, मानो, दिट्ठि, विचिकिच्छा, धीनं, उद्वच्चं —
इमानि अट्ट किलेसवत्थूनि ।

(२) अट्ट कुसीतवत्थूनि

१८६. तत्थ कतमानि अट्ट कुसीतवत्थूनि ? 20

(क) इध भिक्खुना कम्मं कातव्वं^१ होति । तस्स एवं होति —
"कम्मं खो मे कातव्वं भविस्सति । कम्मं खो पन मे करोन्तस्स कायो
किलमिस्सति । हन्दाहं निपज्जामी" ति । सो निपज्जति; न विरियं^२

१. इमानि — स्था०, रो० । २. कतव्व — स्था०, रो० । ३. विरिय — म०,
एवमुपरि सि ।

आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं पठमं कुसीतवत्थु^१ ।

(ख) पुन च परं भिक्खुना कम्मं कतं होति । तस्स एवं होति - “अहं खो कम्मं अकासिं । कम्मं खो पन मे करोन्तस्स कायो किलन्तो ।
5 हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं दुतियं कुसीतवत्थु ।

(ग) पुन च परं भिक्खुना मग्गो गन्तव्वो होति । तस्स एवं होति - “मग्गो खो मे^२ गन्तव्वो भविस्सति । मग्गं खो पन मे गच्छन्तस्स
10 कायो किलमिस्सति । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं ततियं कुसीतवत्थु ।

(घ) पुन च परं भिक्खुना मग्गो गतो होति । तस्स एवं होति - “अहं खो मग्गं अगमासिं । मग्गं खो पन मे गच्छन्तस्स कायो
15 किलन्तो । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं चतुत्थं कुसीतवत्थु ।

(ङ) पुन च परं भिक्खु गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो न लभति लूखस्स^३ वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्तिं । तस्स
20 एवं होति - “अहं खो गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो नालत्थं लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्तिं । तस्स मे कायो किलन्तो अकम्मज्जो । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं पञ्चमं कुसीतवत्थु ।

(च) पुन च परं भिक्खु गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो लभति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्तिं । तस्स
25 एवं होति - “अहं खो गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो अलत्थं लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्तिं । तस्स मे कायो किलन्तो अकम्मज्जो मासाचितं मज्जे । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो

१. कुसीतवत्थु - स्या० । २. पन मे - सी०; गो मे - रो० । ३. लूखस्स - सी० ।

निपज्जति; न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं छट्ठं कुसीतवत्थु ।

(छ) पुन च परं भिक्खुनो उप्पन्नो होति अप्पमत्तको आबाधो । तस्स एवं होति — “उप्पन्नो खो मे अयं अप्पमत्तको आबाधो । अत्थि कप्पो निपज्जितुं । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न 5 विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं सत्तमं कुसीतवत्थु ।

(ज) पुन च परं भिक्खु गिलानवुट्ठितो^१ होति अचिरवुट्ठितो गेलञ्जा । तस्स एवं होति — “अहं खो गिलानवुट्ठितो अचिरवुट्ठितो गेलञ्जा । तस्स मे कायो दुव्वलो अकम्मञ्जो । हन्दाहं निप- 10 ज्जामी” ति । सो निपज्जति, न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं अट्ठमं कुसीतवत्थु ।

इमानि अट्ठ कुसीतवत्थूनि ।

(३) अट्ठसु लोकघम्मेसु चित्तस्स पटिघातो

१८७. तत्थ कतमेसु अट्ठसु लोकघम्मेसु चित्तस्स पटिघातो ? 15 R

लाभे सारागो, अलाभे पटिविरोधो, यस्से सारागो, अयस्से पटिविरोधो, पसंसाय सारागो, निन्दाय पटिविरोधो, सुखे सारागो, दुक्खे पटिविरोधो — इमेसु अट्ठसु लोकघम्मेसु चित्तस्स पटिघातो ।

(४) अट्ठअनरियवोहारा

१८८. तत्थ कतमे अट्ठ अनरियवोहारा ?

अदिट्ठे दिट्ठवादिता, अस्सुते^२ सुतवादिता, अमुते मुतवादिता, 20 अविञ्जाते विञ्जातवादिता, दिट्ठे अदिट्ठवादिता, सुते अस्सुतवादिता, मुते अमुतवादिता, विञ्जाते अविञ्जातवादिता — इमे अट्ठ अनरियवोहारा ।

(५) अट्ठ मिच्छता

१८९. तत्थ कतमे अट्ठ मिच्छता ?

मिच्छादिट्ठि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, 22

१. गिलाना वुट्ठितो — सी०, स्या०, रो० । २. अमुते — सी०, स्या०, रो० ।

मिच्छाग्राजीवो, मिच्छावायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि - इमे
अट्ट मिच्छता ।

(६) अट्ट पुरिसदोसा

१६०. तत्थ कतमे अट्ट पुरिसदोसा ?

(क) इध भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्खु
5 भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो^१ “न सरामि न सरामी” ति
अस्सतिया^२ व^३ निव्वेठेति^३ । अयं पठमो पुरिसदोसो ।

(ख) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्खु
भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो चोदकंयेव पटिप्परति - “किं नु खो
तुय्हं वालस्स अव्यत्तस्स^४ भणितेन । त्वं^५ पि नाम मं भणितव्वं मञ्जसी”
10 ति ! अयं दुतियो पुरिसदोसो ।

(ग) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्खु
भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो चोदकंयेव^६ पच्चारोपेति - “त्वं पि
खोसि इत्थन्नामं आपत्ति आपन्नो । त्वं ताव पठमं पटिकरोही” ति ।
अयं ततियो पुरिसदोसो ।

15 (घ) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो
भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो अञ्जेनाञ्जं^७ पटिचरति,
वहिद्धा कयं अपनामेति, कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । अयं
चतुथो पुरिसदोसो ।

(ङ) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो
R. 328 20 भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो सङ्खमज्जे वाहाविकखेपकं
भणति । अयं पञ्चमो पुरिसदोसो ।

(च) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो
भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो अनादियित्वा^८ सङ्खं,
अनादियित्वा चोदकं, आपत्तिको व येन कामं पक्कमति । अयं छट्ठो
25 पुरिसदोसो ।

(छ) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो

१. चोदीयमानो - म० । २-२. आपत्तिया - स्या०, रो० । ३. निव्वेठेति - सी० ।

४. अव्यत्तस्स - सी०, रो० । ५. त्वं - सी० । ६. चोदकंयेव - स्या० । ७. अञ्जेनाञ्जं -

सी०, स्या०, रो० । ८. अनादियित्वा - स्या०, एवमुपरि पि ।

भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो “नेवाहं आपन्नोमिह”, न पनाहं अनापन्नोमिह” ति तुण्हीभूतो सङ्गं विहेसेति । अयं सत्तमो पुरिसदोसो ।

(ज) पुन च परं भिक्षू भिक्षुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो एवमाह — “किं नु खो तुम्हे आयस्मन्तो अतिवाब्धं मयि^१ व्यावटा । इदानीहं सिक्खं पच्चक्खाय^२ 5
हीनायावत्तिस्सामी” ति । सो सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तित्वा एवमाह — “इदानीं खो तुम्हे आयस्मन्तो अत्तमना होथा” ति । अयं अट्ठमो पुरिसदोसो ।

इमे अट्ठ पुरिसदोसा ।

(७) अट्ठ असञ्जीवादा

१६१. तत्थ कतमे अट्ठ असञ्जीवादा^३ ?

10

“रूपी अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति — असञ्जी ति नं पञ्ञापेन्ति; अरूपी अत्ता ... पे०... रूपी च अरूपी च ... पे०... नेवरूपी-
नारूपी ... पे०... “अन्तवा अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति — असञ्जी
ति नं पञ्ञापेन्ति; “अनन्तवा अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति —
असञ्जी ति नं पञ्ञापेन्ति; “अन्तवा च अनन्तवा च अत्ता होति 15
अरोगो परं मरणा” ति — असञ्जी ति नं पञ्ञापेन्ति; “नेवन्तवा
नानन्तवा अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति — असञ्जी ति नं पञ्ञा-
पेन्ति । इमे अट्ठ असञ्जीवादा ।

(८) अट्ठ नेवसञ्जीनासञ्जीवादा

१६२. तत्थ कतमे अट्ठ नेवसञ्जीनासञ्जीवादा ?

“रूपी अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति — नेवसञ्जीना- 20
सञ्जी ति नं पञ्ञापेन्ति; “अरूपी अत्ता होति अरोगो परं मरणा”
ति — नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्ञापेन्ति; “रूपी च अरूपी च अत्ता
होति अरोगो परं मरणा” ति — नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्ञापेन्ति;
“नेवरूपीनारूपी अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति — नेवसञ्जी-
नासञ्जी ति नं पञ्ञापेन्ति; “अन्तवा अत्ता होति अरोगो परं 25
मरणा” ति — नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्ञापेन्ति; “अनन्तवा”

१. आपन्नोमिहो — सी० । २. मयि — सी० । ३. असञ्जीवादा — स्था० ।

४. अन्तवा — म० ।

- अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति — नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; “अन्तवा च अनन्तवा च अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति — नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; “नेवन्तवा नानन्तवा अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति — नेवसञ्जीनासञ्जी
5 ति नं पञ्जापेन्ति । इमे अट्ठ नेवसञ्जीनासञ्जीवादा ।

— ० —

§ १०. नवकमातिकानिद्देशो

(१) नव आघातवत्थूनि

१६३. तत्थ कतमानि नव आघातवत्थूनि ?

- “अनत्थं मे अचरी” ति आघातो जायति; “अनत्थं म चरती”
ति आघातो जायति; “अनत्थं मे चरिस्सती” ति आघातो जायति;
“पियस्स मे मनापस्स अनत्थं अचरि” ... पे०... अनत्थं चरति ... पे०...
10 अनत्थं चरिस्सती ति आघातो जायति; अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं
अचरि ... पे०... अत्थं चरति ... पे०... अत्थं चरिस्सती ति आघातो
जायति । इमानि नव आघातवत्थूनि ।

(२) नव पुरिसमलानि

१६४. तत्थ कतमानि नव पुरिसमलानि ?

- कोधो, मक्खो, इस्सा, मच्छरियं, माया, साठेय्यं^१, मुसावादो,
15 पापिच्छता^२, मिच्छादिट्ठि — इमानि नव पुरिसमलानि ।

(३) नवविधा माना

१६५. तत्थ कतमे नवविधा माना ?

- “सेय्यस्स सेय्योहमस्मी” ति मानो, “सेय्यस्स सदिसोहमस्मी”
ति मानो, “सेय्यस्स हीनोहमस्मी” ति मानो, “सदिसस्स सेय्योहमस्मी”
ति मानो, “सदिसस्स सदिसोहमस्मी” ति मानो, “सदिसस्स हीनोहमस्मी”
20 ति मानो, “हीनस्स सेय्योहमस्मी” ति मानो, “हीनस्स सदिसोहमस्मी”
ति मानो, “हीनस्स हीनोहमस्मी” ति मानो — इमे नवविधा माना ।

(४) नव तण्हामूलका धम्मा

१६६. तत्थ कतमे नव तण्हामूलका धम्मा ?

१. सापेय्य — स्या० । २. पापिच्छा — स्या०, रो० ।

तण्हं पटिच्च परियेसना, परियेसनं पटिच्च लाभो, लाभं पटिच्च विनिच्छयो, विनिच्छयं पटिच्च छन्दरागो, छन्दरागं पटिच्च अज्झोसानं, अज्झोसानं पटिच्च परिग्गहो, परिग्गहं पटिच्च मच्छरियं, मच्छरियं पटिच्च आरक्खो, आरक्खाधिकरणं दण्डादान-सत्थादान-कलह-विग्गह-विवाद-तुवंतुवं-पेसुञ्ज-मुसावादा' अनेके पापका अकुसला धम्मा 5 सम्भवन्ति - इमे नव तण्हामूलका धम्मा ।

(५) नव इज्जितानि

१६७. तत्थ कतमानि नव इज्जितानि ?

“अस्मी” ति इज्जितमेतं, “अहमस्मी” ति इज्जितमेतं, “अय-महमस्मी” ति इज्जितमेतं “भविस्स” ति इज्जितमेतं, “रूपी भविस्स” ति इज्जितमेतं, “अरूपी भविस्स” ति इज्जितमेतं, “सञ्जी भविस्स” 10 ति इज्जितमेतं, “असञ्जी भविस्स” ति इज्जितमेतं, “नेवसञ्जी-नासञ्जी भविस्स” ति इज्जितमेतं - इमानि नव इज्जितानि ।

(६-६.) नव मज्जितादीनि

१६८. तत्थ कतमानि नव मज्जितानि ... नव फन्दितानि ... नव पपञ्चितानि ... नव सङ्खतानि ?

“अस्मी” ति सङ्खतमेतं, “अहमस्मी” ति सङ्खतमेतं, “अय-महमस्मी” ति सङ्खतमेतं, “भविस्स” ति सङ्खतमेतं, “रूपी भविस्स” ति सङ्खतमेतं, “अरूपी भविस्स” ति सङ्खतमेतं, “सञ्जी भविस्स” ति सङ्खतमेतं, “असञ्जी भविस्स” ति सङ्खतमेतं, “नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्स” ति सङ्खतमेतं - इमानि नव सङ्खतानि । 15

— ० —

§ ११. दसकमातिकानिहेसो

(१) दस किलेसवत्थूनि

१६९. तत्थ कतमानि दस किलेसवत्थूनि ?

२०

लोभो, दोसो, मोहो, मानो, दिट्ठि, विचिकिच्छा, योनं, उद्वच्चं, अहिरिकं, अनोत्तप्पं - इमानि दस किलेसवत्थूनि ।

(२) दस आघातवत्यूनि

२००. तत्थ कतमानि दस आघातवत्यूनि ?

“अनत्थं मे अचरो” ति आघातो जायति, “अनत्थं मे चरती” ति आघातो जायति, “अनत्थं मे चरिस्सती” ति आघातो जायति, “पियस्स मे मनापस्स अनत्थं अचरि” ... पे०... अनत्थं चरति ... पे०... अनत्थं चरिस्सती ति आघातो जायति, अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरि ... पे०... अत्थं चरति ... पे०... अत्थं चरिस्सती ति आघातो जायति, अट्टाने वा पन आघातो जायति — इमानि दस आघातवत्यूनि ।

(३) दस अकुसलकम्मपथा

२०१. तत्थ कतमे दस अकुसलकम्मपथा ?

पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा वाचा, सम्फप्पलापो, अभिज्झा, व्यापादो, मिच्छादिट्ठि — इमे दस अकुसलकम्मपथा ।

(४) दस संयोजनानि

२०२. तत्थ कतमानि दस संयोजनानि ?

कामरागसंयोजनं, पटिघसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिट्ठिसंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, सीलव्वतपरामाससंयोजनं, भवरागसंयोजनं, इस्सासंयोजनं, मच्छरियसंयोजनं, अविज्जासंयोजनं — इमानि दस संयोजनानि ।

(५) दस मिच्छता

२०३. तत्थ कतमे दस मिच्छता ?

मिच्छादिट्ठि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो, मिच्छावायामो, मिच्छासत्ति, मिच्छासमाधि, मिच्छा-
आणं, मिच्छाविमुत्ति — इमे दस मिच्छता ।

(६) दसवत्युका मिच्छादिट्ठि

२०४. तत्थ कतमा दसवत्युका मिच्छादिट्ठि ?

नत्थि दिट्ठं, नत्थि यिट्ठं, नत्थि हुत्तं, नत्थि सुकतदुक्कटानं^१ कम्मानं फलं विपाको, नत्थि अयं लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता,

नत्थि पिता, नत्थि सत्ता ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा
सम्मभगता सम्मा पटिपन्ना ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा
सन्धिक्त्वा पवेदेन्ती ति — अयं दसवत्युका मिच्छादिट्ठि ।

(७) दसवत्युका अन्तग्गाहिका दिट्ठि

२०५. तत्थ कतमा दसवत्युका अन्तग्गाहिका दिट्ठि ?

सस्सतो लोको ति वा, असस्सतो लोको ति वा, अन्तवा लोको ५
ति वा, अनन्तवा लोको ति वा, तं जीवं तं सरीरं ति वा, अञ्जं जीवं
अञ्जं सरीरं ति वा, होति तथागतो परं मरणा ति वा, न होति तथागतो
परं मरणा ति वा, होति च न च होति तथागतो परं मरणा ति वा, नेव
होति न न होति तथागतो परं मरणा ति वा — अयं दसवत्युका अन्तग्गाहिका
दिट्ठि । 10

----- ० -----

§ १२. तण्हाविचरितानि

(१) अज्झत्तिकस्स उपादाय

२०६. तत्थ कतमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि अज्झत्तिकस्स
उपादाय ?

अस्मी ति होति, इत्थस्मी ति होति, एवस्मी ति होति, अञ्ज-
थास्मी^१ ति होति, भविस्सं ति होति, इत्थं भविस्सं ति होति, एवं भविस्सं
ति होति, अञ्जथा भविस्सं ति होति, असस्मी^२ ति होति, सातस्मी ति 15
होति, सियं ति होति, इत्थं सियं ति होति, एवं सियं ति होति, अञ्जथा
सियं ति होति, अपाहं सियं ति होति, अपाहं इत्थं सियं ति होति, अपाहं
एवं सियं ति होति, अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ।

२०७. (१) कथं च अस्मी ति होति ?

कच्चि^३ घम्मं अनवकारि^४ करित्वा रूपं ... पे० ... वेदनं ... 20
सञ्जं ... सङ्खारे ... विञ्जाणं अस्मी ति छन्दं पटिलभति, अस्मी ति
मानं पटिलभति, अस्मी ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि सति इमानि
पपञ्चितानि होन्ति — इत्थस्मी ति वा एवस्मी ति वा अञ्जथास्मी
ति वा ।

१. अञ्जथास्मी — टी० । २. सस्मी ति होति असस्मी — टी० । ३. विञ्चि —
सी० । ४. अनवकारी — टी० ।

(२) कथं च इत्यस्मी ति होति ?

खत्तियोस्मी ति वा, ब्राह्मणोस्मी ति वा, वेस्सोस्मी ति वा, सुद्धोस्मी ति वा, गहद्धोस्मी ति वा, पव्वजितोस्मी ति वा, देवोस्मी ति वा, मनुस्सोस्मी ति वा, रूपीस्मी ति वा, अरूपीस्मी ति वा, सज्जीस्मी
5 ति वा, असज्जीस्मी ति वा, नेवसज्जीनासज्जीस्मी ति वा - एवं इत्यस्मी ति होति ।

(३) कथं च एवस्मी ति होति ?

परपुग्गलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियोस्मी ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणोस्मी ति वा, यथा सो वेस्सो तथाहं
10 वेस्सोस्मी ति वा यथा सो सुद्धो तथाहं सुद्धोस्मी ति वा, यथा सो गहद्धो तथाहं गहद्धोस्मी ति वा, यथा सो पव्वजितो तथाहं पव्वजितोस्मी ति वा, यथा सो देवो तथाहं देवोस्मी ति वा, यथा सो मनुस्सो तथाहं मनु-
स्सोस्मी ति वा, यथा सो रूपी तथाहं रूपीस्मी ति वा, यथा सो अरूपी तथाहं अरूपीस्मी ति वा, यथा सो सज्जी तथाहं सज्जीस्मी ति वा,
15 यथा सो असज्जी तथाहं असज्जीस्मी ति वा, यथा सो नेवसज्जी-
नासज्जी तथाहं नेवसज्जीनासज्जीस्मी ति वा - एवं एवस्मी ति होति ।

(४) कथं च अज्जयास्मी ति होति ?

परपुग्गलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियोस्मी ति वा यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणोस्मी ति वा, यथा सो वेस्सो
20 नाहं तथा वेस्सोस्मी ति वा, यथा सो सुद्धो नाहं तथा सुद्धोस्मी ति वा, यथा सो गहद्धो नाहं तथा गहद्धोस्मी ति वा, यथा सो पव्वजितो नाहं तथा पव्वजितोस्मी ति वा, यथा सो देवो नाहं तथा देवोस्मी ति वा, यथा सो मनुस्सो नाहं तथा मनुस्सोस्मी ति वा, यथा सो रूपी नाहं तथा रूपीस्मी ति वा, यथा सो अरूपी नाहं तथा अरूपीस्मी ति वा, यथा सो
25 सज्जी नाहं तथा सज्जीस्मी ति वा, यथा सो असज्जी नाहं तथा असज्जीस्मी ति वा, यथा सो नेवसज्जीनासज्जी नाहं तथा नेवसज्जी-
नासज्जीस्मी ति वा - एवं अज्जयास्मी ति होति ।

(५) कथं च भविसं ति होति ?

कच्चि घम्पं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सज्जं ...

१. से० शैलके नहि ।

सङ्ख्यारे ... विज्ज्वाणं भविस्सं ति छन्दं पटिलभति, भविस्सं ति मानं पटिलभति, भविस्सं ति दिट्ठिं पटिलभति । तस्मिं सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इत्थं भविस्सं ति वा, एवं भविस्सं ति वा, अज्जथा भविस्सं ति वा ।

(६) कथं च इत्थं भविस्सं ति होति ?

5

खत्तियो भविस्सं ति वा, ब्राह्मणो भविस्सं ति वा, वेस्सो भविस्सं ति वा, सुट्ठो भविस्सं ति वा, गहट्ठो भविस्सं ति वा, पव्वजितो भविस्सं ति वा, देवो भविस्सं ति वा, मनुस्सो भविस्सं ति वा, रूपी भविस्सं ति वा, अरूपी भविस्सं ति वा, सज्जी भविस्सं ति वा, असज्जी भविस्सं ति वा, नेवसज्जीनासज्जी भविस्सं ति वा - एवं इत्थं भविस्सं ति होति । 10

(७) कथं च एवं भविस्सं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियो भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसज्जीनासज्जी तथाहं नेवसज्जीनासज्जी भविस्सं ति वा - एवं 15 एवं भविस्सं ति होति ।

(८) कथं च अज्जथा भविस्सं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियो भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसज्जीनासज्जी नाहं तथा नेवसज्जीनासज्जी 20 भविस्सं ति वा - एवं अज्जथा भविस्सं ति होति ।

(९) कथं च असस्मी^१ ति होति ?

कच्चि^२ धम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सज्जं ... सङ्ख्यारे ... विज्ज्वाणं निच्चोस्मि धुवोस्मि सस्सतोस्मि अविपरिणाम-धम्मोस्मी ति - एवं असस्मी ति होति । 25

(१०) कथं च सातस्मी^३ ति होति ?

कच्चि धम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सज्जं ... सङ्ख्यारे ... विज्ज्वाणं उच्छिज्जिस्सामि विनस्सिस्सामि न भविस्सामि ति - एवं सातस्मी ति होति ।

१. एवं - सी०, म० । २. तस्मी - नौ० । ३. किञ्चि - सी० । ४. अतस्मी - सी० ।

D. 407

(२) कथं च इत्यस्मी ति होति ?

खत्तियोस्मी ति वा, ब्राह्मणोस्मी ति वा, वेस्तोस्मी ति वा, सुदोस्मी ति वा, गहद्वोस्मी ति वा, पव्वजितोस्मी ति वा, देवोस्मी ति वा, मनुस्सोस्मी ति वा, रूपीस्मी ति वा, अरूपीस्मी ति वा, सञ्जीस्मी ति वा, असञ्जीस्मी ति वा, नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं इत्यस्मी ति होति ।

(३) कथं च एवस्मी ति होति ?

परपुगलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियोस्मी ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणोस्मी ति वा, यथा सो वेस्तो तथाहं वेस्तोस्मी ति वा यथा सो सुदो तथाहं सुदोस्मी ति वा, यथा सो गहद्वो तथाहं गहद्वोस्मी ति वा, यथा सो पव्वजितो तथाहं पव्वजितोस्मी ति वा, यथा सो देवो तथाहं देवोस्मी ति वा, यथा सो मनुस्सो तथाहं मनुस्सोस्मी ति वा, यथा सो रूपी तथाहं रूपीस्मी ति वा, यथा सो अरूपी तथाहं अरूपीस्मी ति वा, यथा सो सञ्जी तथाहं सञ्जीस्मी ति वा, यथा सो असञ्जी तथाहं असञ्जीस्मी ति वा, यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं एवस्मी ति होति ।

(४) कथं च अञ्जथास्मी ति होति ?

परपुगलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियोस्मी ति वा यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणोस्मी ति वा, यथा सो वेस्तो नाहं तथा वेस्तोस्मी ति वा, यथा सो सुदो नाहं तथा सुदोस्मी ति वा, यथा सो गहद्वो नाहं तथा गहद्वोस्मी ति वा, यथा सो पव्वजितो नाहं तथा पव्वजितोस्मी ति वा, यथा सो देवो नाहं तथा देवोस्मी ति वा, यथा सो मनुस्सो नाहं तथा मनुस्सोस्मी ति वा, यथा सो रूपी नाहं तथा रूपीस्मी ति वा, यथा सो अरूपी नाहं तथा अरूपीस्मी ति वा, यथा सो सञ्जी नाहं तथा सञ्जीस्मी ति वा, यथा सो असञ्जी नाहं तथा असञ्जीस्मी ति वा, यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं अञ्जथास्मी ति होति ।

(५) कथं च भविस्सं ति होति ?

कच्चि वध्मं अनवकारिं करित्वा रुपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ...

१. रो० पोत्ये नत्ति ।

R. 394

B. 403

सङ्खारे ... विञ्जाणं भविस्सं ति छन्दं पटिलभति, भविस्सं ति मानं पटिलभति, भविस्सं ति दिट्ठं पटिलभति । तस्मिं सति इमानि पपञ्चि-
तानि होन्ति -- इत्थं भविस्सं ति वा, एवं भविस्सं ति वा, अञ्जथा
भविस्सं ति वा ।

(६) कथं च इत्थं भविस्सं ति होति ?

5

खत्तियो भविस्सं ति वा, ब्राह्मणो भविस्सं ति वा, वेस्सो भविस्सं
ति वा, सुद्धो भविस्सं ति वा, गहद्धो भविस्सं ति वा, पब्बजितो भविस्सं
ति वा, देवो भविस्सं ति वा, मनुस्सो भविस्सं ति वा, रूपी भविस्सं ति
वा, अरूपी भविस्सं ति वा, सञ्जी भविस्सं ति वा, असञ्जी भविस्सं
ति वा, नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा -- एवं इत्थं भविस्सं ति 10
होति ।

(७) कथं च एवं भविस्सं ति होति ?

परपुगलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियो भविस्सं
ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो
नेवसञ्जीनासञ्जी तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा -- एवं 15
एवं^१ भविस्सं ति होति ।

(८) कथं च अञ्जथा भविस्सं ति होति ?

परपुगलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियो
भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणो भविस्सं ति वा
... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी 20
भविस्सं ति वा -- एवं अञ्जथा भविस्सं ति होति ।

(९) कथं च असस्मी^२ ति होति ?

कञ्चि^३ धम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं
... सङ्खारे ... विञ्जाणं निच्चोस्मि धुवोस्मि सस्सतोस्मि अविपरिणाम-
धम्मोस्मी ति -- एवं असस्मी ति होति । 25

(१०) कथं च सातस्मी^४ ति होति ?

कञ्चि धम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं
... सङ्खारे ... विञ्जाणं उच्चिज्जिस्सामि विनस्सिस्सामि न भविस्सामी
ति -- एवं सातस्मी ति होति ।

(११) कथं च सियं ति होति ?

B. 409

कञ्चि घम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं
... सह्यारे ... विज्जाणं सियं ति छन्दं पटिलभति, सियं ति मानं पटि-
लभति, सियं ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि सति इमानि पपञ्चितानि
5 होन्ति - इत्थं सियं ति वा, एवं सियं ति वा, अञ्जथा सियं ति वा ।

(१२) कथं च इत्थं सियं ति होति ?

खत्तियो सियं ति वा, ब्राह्मणो सियं ति वा, वेस्सो सियं ति वा,
सुद्धो सियं ति वा, गहट्ठो सियं ति वा, पव्वजितो सियं ति वा, देवो सियं
ति वा, मनुस्सो सियं ति वा, रूपी सियं ति वा, अरूपी सियं ति वा, सञ्जी
10 सियं ति वा, असञ्जी सियं ति वा, नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा
- एवं इत्थं सियं ति होति ।

(१३) कथं च एवं सियं ति होति ?

परपुगलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियो सियं
ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०... यथा सो
15 नेवसञ्जीनासञ्जी तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं एवं
सियं ति होति ।

(१४) कथं च अञ्जथा सियं ति होति ?

परपुगलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियो सियं
ति वा, यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०... यथा
20 सो नेवसञ्जीनासञ्जी नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा -
एवं अञ्जथा सियं ति होति ।

(१५) कथं च अपाहं सियं ति होति ?

कञ्चि घम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... वेदनं ... सञ्जं ...
सह्यारे ... विज्जाणं अपाहं सियं ति छन्दं पटिलभति, अपाहं सियं ति
25 मानं पटिलभति, अपाहं सियं ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि सति इमानि
पपञ्चितानि होन्ति - अपाहं इत्थं सियं ति वा, अपाहं एवं सियं ति
वा, अपाहं अञ्जथा सियं ति वा ।

(१६) कथं च अपाहं इत्थं सियं ति होति ?

अपाहं खत्तियो सियं ति वा, अपाहं ब्राह्मणो सियं ति वा, अपाहं

वेस्सो सियं ति वा, अपाहं सुहो सियं ति वा, अपाहं गहट्ठो सियं ति वा,
 अपाहं पब्बजितो सियं ति वा, अपाहं देवो सियं ति वा, अपाहं
 मनुस्सो सियं ति वा, अपाहं रूपी सियं ति वा, अपाहं अरूपी सियं
 ति वा, अपाहं सञ्जी सियं ति वा, अपाहं असञ्जी सियं ति वा,
 अपाहं नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं अपाहं इत्थं सियं 5
 ति होति ।

(१७) कथं च अपाहं एवं सियं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो अपाहं तथा खत्तियो
 सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो अपाहं तथा ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०...
 यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी अपाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति 10
 वा - एवं अपाहं एवं सियं ति होति ।

(१८) कथं च अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो अपाहं न तथा खत्तियो
 सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो अपाहं न तथा ब्राह्मणो सियं ति वा
 ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी अपाहं न तथा नेवसञ्जीनासञ्जी 15
 सियं ति वा - एवं अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ।

इमानि अट्ठारस तण्हाविचरितानि अञ्जत्तिकस्स उपादाय ।

(२) बाहिरस्स उपादाय

२०८. तत्थ कतमानि अट्ठारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स
 उपादाय ?

इमिना अस्मी ति होति, इमिना इत्थस्मी ति होति, इमिना 20
 एवस्मी ति होति, इमिना अञ्जथास्मी ति होति, इमिना भविस्सं ति
 होति, इमिना इत्थं भविस्सं ति होति, इमिना एवं भविस्सं ति होति,
 इमिना अञ्जथा भविस्सं ति होति, इमिना असस्मी ति होति, इमिना
 सातस्मी ति होति, इमिना सियं ति होति, इमिना इत्थं सियं ति होति,
 इमिना एवं सियं ति होति, इमिना अञ्जथा सियं ति होति, इमिना अपाहं 25
 सियं ति होति, इमिना अपाहं इत्थं सियं ति होति, इमिना अपाहं एवं सियं
 ति होति, इमिना अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ।

२०६. (१) कथं च इमिना अस्मी ति होति ?

R. ३७७

कञ्चि घम्भं अवकारि^१ करित्वा रूपं ... वेदनं ... सञ्जं ...
सह्वारे ... विञ्जाणं इमिना अस्मी ति छन्दं पटिलभति, इमिना अस्मी
ति मानं पटिलभति, इमिना अस्मी ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि
५ सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इमिना इत्थस्मी ति वा, इमिना
एवस्मी ति वा, इमिना अञ्जथास्मी ति वा ।

B. 411

(२) कथं च इमिना इत्थस्मी ति होति ?

इमिना खत्तियोस्मी ति वा, इमिना ब्राह्मणोस्मी ति वा, इमिना
वेस्सोस्मी ति वा, इमिना सुहोस्मी ति वा, इमिना गहट्ठोस्मी ति वा,
१० इमिना पव्वजितोस्मी ति वा, इमिना देवोस्मी ति वा, इमिना मनुस्सोस्मी
ति वा, इमिना रूपोस्मी ति वा, इमिना अरूपोस्मी ति वा, इमिना
सञ्चीस्मी ति वा, इमिना असञ्चीस्मी ति वा, इमिना नेवसञ्ची-
नासञ्चीस्मी ति वा - एवं इमिना इत्थस्मी ति होति ।

(३) कथं च इमिना एवस्मी ति होति ?

१३ परपुग्गलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो इमिना तथाहं खत्तियोस्मी
ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना तथाहं ब्राह्मणोस्मी ति वा ... पे०... यथा
सो नेवसञ्चीनासञ्ची इमिना तथाहं नेवसञ्चीनासञ्चीस्मी ति वा -
एवं इमिना एवस्मी ति होति ।

(४) कथं च इमिना अञ्जथास्मी ति होति ?

२० परपुग्गलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो इमिना नाहं तथा
खत्तियोस्मी ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना नाहं तथा ब्राह्मणोस्मी ति
वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्चीनामञ्ची इमिना नाहं तथा नेवसञ्ची-
नासञ्चीस्मी ति वा - एवं इमिना अञ्जथास्मी ति होति ।

(५) कथं च इमिना भविस्सं ति होति ?

२५ कञ्चि घम्भं अवकारि करित्वा रूपं ... वेदनं ... सञ्जं ...
सह्वारे ... विञ्जाणं इमिना भविस्स ति छन्दं पटिलभति, इमिना
भविस्सं ति मानं पटिलभति, इमिना भविस्सं ति दिट्ठि पटिलभति ।
तस्मि सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इमिना इत्थं भविस्सं ति
वा, इमिना एव भविस्सं ति वा, इमिना अञ्जथा भविस्सं ति वा ।

१. अवकारी - सी०; अवकारि - रो०, एवमुपरि वि ।

(६) कथं च इमिना इत्थं भविस्सं ति होति ?

इमिना खत्तियो भविस्सं ति वा ... पे०... इमिना अरूपी भविस्सं ति वा, इमिना सज्जी भविस्सं ति वा, इमिना असज्जी भविस्सं ति वा, इमिना नेवसज्जीनासज्जी भविस्सं ति वा — एवं इमिना इत्थं भविस्सं ति होति ।

(७) कथं च इमिना एवं भविस्सं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना तथाहं खत्तियो भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना तथाहं ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसज्जीनासज्जी इमिना तथाहं नेवसज्जीनासज्जी भविस्सं ति वा — एवं इमिना एवं भविस्सं ति होति ।

(८) कथं च इमिना अज्जथा भविस्सं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना नाहं तथा खत्तियो भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना नाहं तथा ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसज्जीनासज्जी इमिना नाहं तथा नेवसज्जीनासज्जी भविस्सं ति वा — एवं इमिना अज्जथा भविस्सं ति होति ।

(९) कथं च इमिना असस्मी ति होति ?

कच्चि धम्मं अवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सज्जं .. सङ्गारे ... विज्जाणं इमिना निच्चोस्मि धुवोस्मि सस्सतोस्मि अविपरिणामधम्मोस्मी ति — एवं इमिना असस्मी ति होति ।

(१०) कथं च इमिना सातस्मी ति होति ?

कच्चि धम्मं अवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सज्जं ... सङ्गारे ... विज्जाणं इमिना उज्झिज्जिस्सामि विनस्सिस्सामि न भविस्सामी ति — एवं इमिना सातस्मी ति होति ।

(११) कथं च इमिना सियं ति होति ?

कच्चि धम्मं अवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सज्जं ... सङ्गारे ... विज्जाणं इमिना सियं ति छन्दं पटिलभति, इमिना सियं ति मानं पटिलभति, इमिना सियं ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति — इमिना इत्थं सियं ति वा, इमिना एवं सियं ति वा, इमिना अज्जथा सियं ति वा ।

(१२) कथं च इमिना इत्थं सियं ति होति ?

इमिना खत्तियो सियं ति वा, इमिना ब्राह्मणो सियं ति वा, इमिना वेस्सो सियं ति वा, इमिना सुद्धो सियं ति वा, इमिना गहट्ठो सियं ति वा, इमिना पव्वजितो सियं ति वा, इमिना देवो सियं ति वा, इमिना मनुस्सो सियं ति वा, इमिना रूपी सियं ति वा, इमिना अरूपी सियं ति वा, इमिना सञ्जी सियं ति वा, इमिना असञ्जी सियं ति वा, इमिना नेवसञ्जीनासञ्जी सियं पि वा — एवं इमिना इत्थं सियं ति होति ।

IL 329

B. 413

(१३) कथं च इमिना एवं सियं ति होति ?

परपुगलं उपनिवाय यथा सो खत्तियो इमिना तथाहं खत्तियो सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना तथाहं ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा — एवं इमिना एवं सियं ति होति ।

(१४) कथं च इमिना अञ्जया सियं ति होति ?

परपुगलं उपनिवाय यथा सो खत्तियो इमिना नाहं तथा खत्तियो सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना नाहं तथा ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा — एवं इमिना अञ्जया सियं ति होति ।

(१५) कथं च इमिना अपाहं सियं ति होति ?

कच्चि धम्मं अवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ... सत्त्वारे ... विञ्जाणं इमिना अपाहं सियं ति छन्दं पटिलमति, इमिना अपाहं सियं ति मानं पटिलमति, इमिना अपाहं सियं ति दिट्ठि पटिलमति । तस्मि नति इमानि पपञ्चितानि होन्ति — इमिना अपाहं इत्थं सियं ति वा, इमिना अपाहं एवं सियं ति वा, इमिना अपाहं अञ्जया सियं ति वा ।

20

(१६) कथं च इमिना अपाहं इत्थं सियं ति होति ?

इमिना अपाहं खत्तियो सियं ति वा, इमिना अपाहं ब्राह्मणो सियं ति वा, इमिना अपाहं वेस्सो सियं ति वा, इमिना अपाहं सुद्धो सियं ति वा, इमिना अपाहं गहट्ठो सियं ति वा, इमिना अपाहं पव्वजितो सियं ति वा, इमिना अपाहं देवो सियं ति वा, इमिना अपाहं मनुस्सो सियं ति वा, इमिना अपाहं रूपी सियं ति वा, इमिना अपाहं अरूपी सियं ति वा, इमिना अपाहं

20

सञ्जी सियं ति वा, इमिना अपाहं असञ्जी सियं ति वा, इमिना अपाहं
नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा — एवं इमिना अपाहं इत्थं सियं ति होति ।

(१७) कथं च इमिना अपाहं एवं सियं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना अपाहं तथा
खत्तियो सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना अपाहं तथा ब्राह्मणो सियं 5
ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना अपाहं तथा
नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा — एवं इमिना अपाहं एवं सियं ति होति ।

(१८) कथं च इमिना अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना अपाहं न तथा
खत्तियो सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना अपाहं न तथा ब्राह्मणो 10
सियं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना अपाहं न
तथा नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा — एवं इमिना अपाहं अञ्जथा
सियं ति होति ।

इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स उपादाय ।

इति^१ इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि अञ्जत्तिकस्स उपादाय, 15
इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स उपादाय, तदेकञ्जं
अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्खिपित्वा छत्तिस तण्हाविचरितानि होन्ति ।
इति एवरूपानि अतोतानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, अनागतानि छत्तिस
तण्हाविचरितानि, पच्चुप्पन्नानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, तदेकञ्जं
अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्खिपित्वा अट्ठतण्हाविचरितसत्तं^२ होति । 20

२१०. तत्थ क्तमानि ट्ठासट्ठि दिट्ठिगतानि ब्रह्मजाले वेय्याकरणे
वुत्तानि भगवता ?

चत्तारो सस्सतवादा, चत्तारो एकच्चसस्सतिका, चत्तारो अन्ता-
नन्तिका, चत्तारो अमराविकखेपिका, द्वे अधिच्चसमुप्पन्निका, सोळस
सञ्जीवादा^३, अट्ठ असञ्जीवादा, अट्ठ नेवसञ्जीनासञ्जीवादा, सत्त 25
उच्छेदवादा, पच्च दिट्ठवम्मनिब्बानवादा — इमानि ट्ठासट्ठि दिट्ठिगतानि
ब्रह्मजाले वेय्याकरणे वुत्तानि भगवता ति ।

सुहक्कवत्पुविमङ्गो निट्ठितो ।

-----:०:-----

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २. अट्ठमत्तं तण्हाविचरितं — स्या०, रो० । ३. सञ्जीवादा
— स्या०, एवमुपरि ति ।

१८. धम्महृदयविभङ्गो

§ १. सव्वसङ्गाहिकं

१. कति सन्धा, कति आयातनानि, कति धातुयो, कति सच्चानि, कति इन्द्रियानि, कति हेतू, कति आहारा, कति फस्सा, कति वेदना, कति सञ्ज्ञा, कति चेतना, कति चित्तानि ?

२. पञ्चकमन्धा, द्वादसायतनानि, अट्ठारस धातुयो, चत्तारि सच्चानि, वावीसतिन्द्रियानि, नव हेतू, चत्तारो आहारा, सत्त फस्सा, सत्त वेदना, सत्त सञ्ज्ञा, नत्त चेतना, सत्त चित्तानि ।

३ तत्थ कतमे पञ्चसखन्धा ?

रूपसखन्धो, वेदनासखन्धो, मज्जासखन्धो, सङ्खारसखन्धो, विज्जाणकसखन्धो — इमे वुच्चन्ति “पञ्चसखन्धा” ।

४ तत्थ कतमानि द्वादसायतनानि ?

चक्खायतनं, रूपायतनं, सोत्तायतनं, सद्दायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टव्वायतनं, मनायतनं, धम्ममायतनं — इमानि वुच्चन्ति “द्वादसायतनानि” ।

५. तत्थ कतमा अट्ठारस धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविज्जाणधातु, सोतधातु, सद्दधातु, सोतविज्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु, धानविज्जाणधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, जिह्वाविज्जाणधातु, कायधातु, फोट्टव्वधातु, कायविज्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविज्जाणधातु — इमा वुच्चन्ति “अट्ठारस धातुयो” ।

६ तत्थ कतमानि चत्तारि मच्चानि ?

दुक्खमच्च, समुदयसच्च, निरोधसच्च, भग्गसच्च — इमानि वुच्चन्ति “चत्तारि मच्चानि” ।

७ तत्थ कतमानि वावीसतिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रिय, सोतिन्द्रिय, धानिन्द्रिय, जिह्विन्द्रिय, कायिन्द्रिय,

मनिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, सुखिन्द्रियं, दुःखिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, दोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं, अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं^१, अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं — इमानि वुच्चन्ति “वावीसतिन्द्रियानि” ।

5

८. तत्थ कतमे नव हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ।

तत्थ कतमे तयो कुसलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतू, अदोसो कुसलहेतू, अमोहो कुसलहेतू — इमे तयो कुसलहेतू ।

10

तत्थ कतमे तयो अकुसलहेतू ?

लोभो अकुसलहेतू, दोसो अकुसलहेतू, मोहो अकुसलहेतू — इमे तयो अकुसलहेतू ।

तत्थ कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं वा धम्मानं विपाकतो किरियाव्याकतेसु वा धम्मेसु अलोभो, अदोसो, अमोहो — इमे तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति “नव हेतू” ।

९. तत्थ कतमे चत्तारो आहारा ?

फवळीकाराहारो^२, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणाहारो — इमे वुच्चन्ति “चत्तारो आहारा” ।

१०. तत्थ कतमे सत्त फस्सा ?

चक्खुसम्पस्सो, सोतसम्पस्सो, धानसम्पस्सो, जिह्वासम्पस्सो, कायसम्पस्सो, मनोधानुसम्पस्सो, मनोविज्जाणधानुसम्पस्सो — इमे वुच्चन्ति “सत्त फस्सा” ।

११. तत्थ कतमा सत्त वेदना ?

चक्खुसम्पस्सजा वेदना, सोतसम्पस्सजा वेदना, धानसम्पस्सजा वेदना, जिह्वासम्पस्सजा वेदना, कायसम्पस्सजा वेदना, मनोधानुसम्पस्सजा वेदना, मनोविज्जाणधानुसम्पस्सजा वेदना — इमा वुच्चन्ति “सत्त वेदना” ।

१. अनञ्जतञ्जस्सामीतिन्द्रियं — स्या० । २. फवळीकारो आहारो — सी०, स्या०, रो० । ३. सम्पस्सो — सी० ।

१२. तत्थ कतमा सत्त सञ्ज्ञा ?

चक्खुसम्पत्सजा सञ्ज्ञा, सोत्तसम्पत्सजा सञ्ज्ञा, धान-
सम्पत्सजा सञ्ज्ञा, जिह्वासम्पत्सजा सञ्ज्ञा, कायसम्पत्सजा सञ्ज्ञा,
मनोधातुसम्पत्सजा सञ्ज्ञा, मनोविञ्जाणधातुसम्पत्सजा सञ्ज्ञा -
५ इमा वुच्चन्ति "सत्त सञ्ज्ञा" ।

D. 417

१३. तत्थ कतमा सत्त चेतना ?

चक्खुसम्पत्सजा चेतना, सोत्तसम्पत्सजा चेतना, धानसम्पत्सजा
चेतना, जिह्वासम्पत्सजा चेतना, कायसम्पत्सजा चेतना, मनोधातु-
सम्पत्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्पत्सजा चेतना - इमा वुच्चन्ति
१० "सत्त चेतना" ।

R. 404

१४. तत्थ कतमानि सत्त चित्तानि ?

चक्खुविञ्जाणं, सोत्तविञ्जाणं, धानविञ्जाणं, जिह्वा-
विञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमानि
वुच्चन्ति "सत्त चित्तानि" ।

— ० —

१२. सम्पत्तानुपत्तो

१. कामघातुया

१५ १५. कामघातुया कति खन्धा, कति आयतनानि, कति धातुयो,
कति सच्चानि, कति इन्द्रियानि, कति हेतू, कति आहारा, कति फत्सा,
कति वेदना, कति सञ्ज्ञा, कति चेतना, कति चित्तानि ?

कामघातुया पञ्चखन्धा, द्वादसायतनानि, अट्ठारस धातुयो,
तीणि सच्चानि, बावीसतिन्द्रियानि, नव हेतू, चत्तारो आहारा,
२० सत्त फत्सा, सत्त वेदना, सत्त सञ्ज्ञा, सत्त चेतना, सत्त चित्तानि ।

१६. तत्थ कतमे कामघातुया पञ्चखन्धा ?

रूपखन्धो, वेदनाखन्धो, सञ्ज्ञाखन्धो, सह्यारखन्धो,
विञ्जाणखन्धो - इमे वुच्चन्ति "कामघातुया पञ्चखन्धा" ।

१७. तत्थ कतमानि कामघातुया द्वादसायतनानि ?

25

चक्खयायतनं, रूपायतनं, सोत्तायतनं, सद्दायतनं, धानायतनं, नन्धा-

यतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोटुब्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं — इमानि वुच्चन्ति “कामधातुया द्वादसायतनानि” ।

१८. तत्थ कतमा कामधातुया अट्टारस धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविज्जाणधातु, सोतधातु, सद्धातु, सोतविज्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु, धानविज्जाणधातु, जिह्वा- 5
धातु, रसधातु, जिह्वाविज्जाणधातु, कायधातु, फोटुब्बधातु, काय-
विज्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविज्जाणधातु — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया अट्टारस धातुयो” ।

१९. तत्थ कतमानि कामधातुया तीणि सच्चानि ?

दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, मग्गसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “काम- 10
धातुया तीणि सच्चानि” ।

२०. तत्थ कतमानि कामधातुया बावीसतिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं ... पे०... अज्जाताविन्द्रियं — इमानि
वुच्चन्ति “कामधातुया बावीसतिन्द्रियानि” ।

२१. तत्थ कतमे कामधातुया नव हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ... पे०...
इमे वुच्चन्ति “कामधातुया नव हेतू” । 15

२२. तत्थ कतमे कामधातुया चत्तारो आहारो ?

कवलीकाराहारो, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणा-
हारो — इमे वुच्चन्ति “कामधातुया चत्तारो आहारो” । 20

२३. तत्थ कतमे कामधातुया सत्त फस्सा ?

चक्खुसम्पस्सो, सोतसम्पस्सो, धानसम्पस्सो, जिह्वासम्पस्सो,
कायसम्पस्सो, मनोधातुसम्पस्सो, मनोविज्जाणधातुसम्पस्सो — इमे
वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त फस्सा” ।

२४. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त वेदना ?

चक्खुसम्पस्सजा वेदना, सोतसम्पस्सजा वेदना, धानसम्पस्सजा
वेदना, जिह्वासम्पस्सजा वेदना, कायसम्पस्सजा वेदना, मनोधातु-
सम्पस्सजा वेदना, मनोविज्जाणधातुसम्पस्सजा वेदना — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया सत्त वेदना” । 25

१२ तत्थ कतमा सत्त सञ्जा ?

चक्खुसम्पस्सजा सञ्जा, सोतसम्पस्सजा सञ्जा, धान-
सम्पस्सजा सञ्जा, जिह्वासम्पस्सजा सञ्जा, कायसम्पस्सजा सञ्जा,
मनोधातुसम्पस्सजा सञ्जा, मनोविज्जाणधातुसम्पस्सजा सञ्जा -
5 इमा वुच्चन्ति "सत्त सञ्जा" ।

D 417

१३ तत्थ कतमा सत्त चेतना ?

चक्खुसम्पस्सजा चेतना, सोतसम्पस्सजा चेतना, धानसम्पस्सजा
चेतना, जिह्वासम्पस्सजा चेतना, कायसम्पस्सजा चेतना, मनोधातु-
सम्पस्सजा चेतना, मनोविज्जाणधातुसम्पस्सजा चेतना - इमा वुच्चन्ति
10 "सत्त चेतना" ।

R 404

१४ तत्थ कतमानि सत्त चित्तानि ?

चक्खुविज्जाण, सोतविज्जाण, धानविज्जाण, जिह्वा-
विज्जाण, कायविज्जाण, मनोधातु, मनोविज्जाणधातु - इमानि
वुच्चन्ति "सत्त चित्तानि" ।

—०—

१२ उप्पत्तानुप्पत्ती

१. कामधातुया

15 १५ कामधातुया कति खन्वा, कति आयतनानि, कति धातुयो,
कति मच्चानि, कति इन्द्रियानि, कति हेतू, कति आहारा, कति फस्सा,
कति वेदना, कति मज्जा, कति चेतना, कति चित्तानि ?

कामधातुया पञ्चखन्वा, द्वादसायतनानि, अट्ठारस धातुयो,
तीणि सच्चानि, द्वावीसतिन्द्रियानि, नव हेतू, चत्तारो आहारा,
20 सत्त फस्सा, सत्त वेदना, सत्त सञ्जा, सत्त चेतना, सत्त चित्तानि ।

१६ तत्थ कतमे कामधातुया पञ्चखन्वा ?

एक्खन्वो, वेदनाखन्वो, सञ्जाखन्वो, सत्तारक्खन्वो,
विज्जाणक्खन्वो - इमे वुच्चन्ति "कामधातुया पञ्चखन्वा" ।

१७ तत्थ कतमानि कामधातुया द्वादसायतनानि ?

25

चक्खसायतन, रूपायतन, सोतायतन, सद्दामयतन, धानायतन, गन्धा-

यतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोटुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं — इमानि वुच्चन्ति “कामधातुया द्वादसायतनानि” ।

१८. तत्थ कतमा कामधातुया अट्टारस धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविज्जाणधातु, सोतधातु, सद्धातु, सोतविज्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु, धानविज्जाणधातु, जिह्वा- 5
धातु, रसधातु, जिह्वाविज्जाणधातु, कायधातु, फोटुव्वधातु, काय-
विज्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविज्जाणधातु — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया अट्टारस धातुयो” ।

१९. तत्थ कतमानि कामधातुया तीणि सच्चानि ?

दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, भग्गसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “काम- 10
धातुया तीणि सच्चानि” ।

२०. तत्थ कतमानि कामधातुया वावीसतिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं ... पे०... अज्जाताविन्द्रियं — इमानि
वुच्चन्ति “कामधातुया वावीसतिन्द्रियानि” ।

२१. तत्थ कतमे कामधातुया नव हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ... पे०...
इमे वुच्चन्ति “कामधातुया नव हेतू” ।

२२. तत्थ कतमे कामधातुया चत्तारो आहारा ?

कयलीकाराहारो, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणा-
हारो — इमे वुच्चन्ति “कामधातुया चत्तारो आहारा” । 20

२३. तत्थ कतमे कामधातुया सत्त फस्सा ?

चक्खुसम्पस्सो, सोतसम्पस्सो, धानसम्पस्सो, जिह्वासम्पस्सो,
कायसम्पस्सो, मनोधातुसम्पस्सो, मनोविज्जाणधातुसम्पस्सो — इमे
वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त फस्सा” ।

२४. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त वेदना ?

चक्खुसम्पस्सजा वेदना, सोतसम्पस्सजा वेदना, धानसम्पस्सजा
वेदना, जिह्वासम्पस्सजा वेदना, कायसम्पस्सजा वेदना, मनोधातु-
सम्पस्सजा वेदना, मनोविज्जाणधातुसम्पस्सजा वेदना — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया सत्त वेदना” । 25

१२. तत्थ कत्तमा सत्त मञ्ज्जा ?

चक्खुसम्फस्सजा सञ्ज्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्ज्जा, धान-
सम्फस्सजा सञ्ज्जा, जिह्वासम्फस्सजा सञ्ज्जा, कायसम्फस्सजा सञ्ज्जा,
मनोधातुसम्फस्सजा सञ्ज्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्ज्जा -
५ इमा वुच्चन्ति "सत्त सञ्ज्जा" ।

B. 417

१३. तत्थ कत्तमा सत्त चेतना ?

चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा
चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनोधातु-
सम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा चेतना - इमा वुच्चन्ति
१० "सत्त चेतना" ।

R. 404

१४. तत्थ कत्तमानि सत्त चित्तानि ?

चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, धानविञ्जाणं, जिह्वा-
विञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमानि
वुच्चन्ति "सत्त चित्तानि" ।

— ० —

१२. उप्पत्तानुप्पत्ती

१. कामधातुया

१५. कामधातुया कत्ति खन्वा, कत्ति आयतनानि, कत्ति धातुयो,
कत्ति सञ्चानि, कत्ति इन्द्रियानि, कत्ति हेतू, कत्ति आहारा, कत्ति फस्सा,
कत्ति वेदना, कत्ति सञ्ज्जा, कत्ति चेतना, कत्ति चित्तानि ?

कामधातुया पञ्चवखन्वा, द्वादसायतनानि, अट्ठारस धातुयो,
तीणि सञ्चानि, चावीसतिन्द्रियानि, नव हेतू, चत्तारो आहारा,
२० सत्त फस्सा, सत्त वेदना, सत्त सञ्ज्जा, सत्त चेतना, सत्त चित्तानि ।

१६. तत्थ कत्तमे कामधातुया पञ्चवखन्वा ?

रूपवखन्वो, वेदनावखन्वो, सञ्ज्जावखन्वो, सद्धारवखन्वो,
विञ्जाणवखन्वो - इमे वुच्चन्ति "कामधातुया पञ्चवखन्वा" ।

१७. तत्थ कत्तमानि कामधातुया द्वादसायतनानि ?

25

चक्खायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, सद्दायतनं, धानायतनं, गन्धा-

यत्तनं, जिह्वायत्तनं, रसायत्तनं, कायायत्तनं, फोट्टव्वायत्तनं, मनायत्तनं, धम्मायत्तनं — इमानि वुच्चन्ति “कामधातुया द्वादसायत्तनानि” ।

१८. तत्थ कतमा कामधातुया अट्टारस धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविज्जाणधातु, सोतधातु, सद्दधातु, सोतविज्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु, धानविज्जाणधातु, जिह्वा- 5
धातु, रसधातु, जिह्वाविज्जाणधातु, कायधातु, फोट्टव्वधातु, काय-
विज्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविज्जाणधातु — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया अट्टारस धातुयो” ।

१९. तत्थ कतमानि कामधातुया तीणि सच्चानि ?

दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, मग्गसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “काम- 10
धातुया तीणि सच्चानि” ।

२०. तत्थ कतमानि कामधातुया बावीसतिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं ... पे०... अज्जाताविन्द्रियं — इमानि
वुच्चन्ति “कामधातुया बावीसतिन्द्रियानि” ।

२१. तत्थ कतमे कामधातुया नव हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ... पे०... 15
इमे वुच्चन्ति “कामधातुया नव हेतू” ।

२२. तत्थ कतमे कामधातुया चत्तारो आहारा ?

कवळीकाराहारो, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणा- 20
हारो — इमे वुच्चन्ति “कामधातुया चत्तारो आहारा” ।

२३. तत्थ कतमे कामधातुया सत्त फस्सा ?

चक्खुसम्पस्सो, सोतसम्पस्सो, धानसम्पस्सो, जिह्वासम्पस्सो,
कायसम्पस्सो, मनोधातुसम्पस्सो, मनोविज्जाणधातुसम्पस्सो — इमे
वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त फस्सा” ।

२४. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त वेदना ?

चक्खुसम्पस्सजा वेदना, सोतसम्पस्सजा वेदना, धानसम्पस्सजा
वेदना, जिह्वासम्पस्सजा वेदना, कायसम्पस्सजा वेदना, मनोधातु-
सम्पस्सजा वेदना, मनोविज्जाणधातुसम्पस्सजा वेदना — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया सत्त वेदना” । 25

२५. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त सञ्जा ?

चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्जा, धान-
सम्फस्सजा सञ्जा, जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा, कायसम्फस्सजा सञ्जा,
मनोधातुसम्फस्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्जा -

5 इमा वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त सञ्जा” ।

B. 419

२६. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त चेतना ?

चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा
चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनोधातु-
सम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा चेतना - इमा

10 वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त चेतना” ।

२७. तत्थ कतमानि कामधातुया सत्त चित्तानि ?

चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, धानविञ्जाणं, जिह्वा-
विञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमानि
वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त चित्तानि” ।

२. रूपधातुया

15 २८. रूपधातुया कति खन्वा, कति आयतना, कति धातुयो,
कति सच्चानि, कति इन्द्रियानि ... पे०... कति चित्तानि ?

रूपधातुया पञ्चक्खन्वा, छ आयतनानि, नव धातुयो,
तीणि सच्चानि, चुद्धसिन्द्रियानि, अट्ट हेतू, तयो आहारा, चत्तारो फस्सा,
चतस्सो वेदना, चतस्सो सञ्जा, चतस्सो चेतना, चत्तारि चित्तानि ।

20 २९. तत्थ कतमे रूपधातुया पञ्चक्खन्वा ?

रूपक्खन्वो, वेदनाक्खन्वो, सञ्जाक्खन्वो, सङ्खारक्खन्वो,
विञ्जाणक्खन्वो - इमे वुच्चन्ति “रूपधातुया पञ्चक्खन्वा” ।

३०. तत्थ कतमानि रूपधातुया छ आयतनानि ?

चक्खायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, सद्दायतनं, मनायतनं, धम्मा-
25 यतनं - इमानि वुच्चन्ति “रूपधातुया छ आयतनानि” ।

३१. तत्थ कतमा रूपधातुया नव धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविञ्जाणधातु, सोतधातु, सद्दाधातु,
सोतविञ्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमा
“रूपधातुया नव धातुयो” ।

३२. तत्थ कतमानि रूपधातुया तीणि सञ्चानि ?

दुक्खसञ्चं, समुदयसञ्चं, मग्गसञ्चं — इमानि वुच्चन्ति “रूप-
धातुया तीणि सञ्चानि” ।

३३. तत्थ कतमानि रूपधातुया चुट्टसिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, सोमनस्सि- 5
न्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं,
पज्झिन्द्रियं, अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं, अञ्जिन्द्रियं, अञ्जाता-
विन्द्रियं — इमानि वुच्चन्ति “रूपधातुया चुट्टसिन्द्रियानि” ।

३४. तत्थ कतमे रूपधातुया अट्ठ हेतू ?

तयो कुसलहेतू, द्वे अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ।

10

तत्थ कतमे तयो कुसलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतु, अदोसो कुसलहेतु, अमोहो कुसलहेतु — इमे
तयो कुसलहेतू ।

तत्थ कतमे द्वे अकुसलहेतू ?

लोभो अकुसलहेतु, मोहो अकुसलहेतु — इमे द्वे अकुसलहेतू ।

तत्थ कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं वा^१ धम्मानं विपाकतो विरियाव्याकतेसु वा धम्मेषु
अलोभो, अदोसो, अमोहो — इमे तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति रूपधातुया अट्ठ हेतू ।

३५. तत्थ कतमे रूपधातुया तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणाहारो — इमे
वुच्चन्ति “रूपधातुया तयो आहारा” ।

३६. तत्थ कतमे रूपधातुया चत्तारो फस्सा ?

चक्खुसम्पस्सो, सोतसम्पस्सो, मनोधातुसम्पस्सो, मनोविज्जाण-
धातुसम्पस्सो — इमे वुच्चन्ति “रूपधातुया चत्तारो फस्सा” ।

३७. तत्थ कतमा रूपधातुया चतस्सो वेदना ... पे०... चतस्सो
सञ्ज्ञा ... पे०... चतस्सो चेतना ... पे०... चत्तारि चित्तानि ?

चक्खुविज्जाणं, सोतविज्जाणं, मनोधातु, मनोविज्जाणधातु —
इमानि वुच्चन्ति “रूपधातुया चत्तारि चित्तानि” ।

३. अरूपधातुया

॥ ४२१

३८. अरूपधातुया कति खन्धा ... पे०... कति चित्तानि ?

अरूपधातुया चत्तारो खन्धा, द्वे आयतनानि, द्वे धातुयो,
तीणि सच्चानि, एकादसिन्द्रियानि, अट्ट हेतू, तयो आहारा, एको फस्सो,
एका वेदना, एका सज्जा, एका चेतना, एकं चित्तं ।

R ४०७ ५

३९. तत्थ कतमे अरूपधातुया चत्तारो खन्धा ?

वेदनाखन्धो, सज्जाखन्धो, सङ्खारखन्धो, विज्जाणखन्धो
— इमे वुच्चन्ति “अरूपधातुया चत्तारो खन्धा” ।

४०. तत्थ कतमानि अरूपधातुया द्वे आयतनानि ?

मनायतनं, धम्मयतनं — इमानि वुच्चन्ति “अरूपधातुया द्वे
१० आयतनानि” ।

४१. तत्थ कतमा अरूपधातुया द्वे धातुयो ?

मनोविज्जाणधातु, धम्मधातु — इमा वुच्चन्ति “अरूपधातुया
द्वे धातुयो” ।

४२. तत्थ कतमानि अरूपधातुया तीणि सच्चानि ?

१५ दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, मगगसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “अरूप-
धातुया तीणि सच्चानि” ।

४३. तत्थ कतमानि अरूपधातुया एकादसिन्द्रियानि ?

२० मणिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं,
सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं,
अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं — इमानि वुच्चन्ति “अरूपधातुया
एकादसिन्द्रियानि” ।

४४. तत्थ कतमे अरूपधातुया अट्ट हेतू ?

तयो कुसलहेतू, द्वे अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ... पे०... इमे
वुच्चन्ति “अरूपधातुया अट्ट हेतू” ।

२५

४५. तत्थ कतमे अरूपधातुया तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोमज्जेतनाहारो, विज्जाणाहारो — इमे
वुच्चन्ति “अरूपधातुया तयो आहारा” ।

४६. तत्थ कतमो^१ अरूपधातुया एको फस्सो ?

मनोविज्जाणधातुसम्पस्सो — अयं वुच्चति “अरूपधातुया एको फस्सो” ।

४७. तत्थ कतमा अरूपधातुया एका वेदना ... पे०... एका सज्जा ... पे०... एका चेतना ... पे०... एकं चित्तं ? 5

मनोविज्जाणधातु — इदं वुच्चति “अरूपधातुया एकं चित्तं” ।

४. अपरियापन्ने

४८. अपरियापन्ने कति खन्धा ... पे०... कति चित्तानि ?

अपरियापन्ने चत्तारो खन्धा, द्वे आयतनानि, द्वे धातुयो, द्वे सच्चानि, द्वादसिन्द्रियानि, छ हेतू, तयो आहारा, एको फस्सो, एका वेदना, एका सज्जा, एका चेतना, एकं चित्तं । 10

४९. तत्थ कतमे अपरियापन्ने चत्तारो खन्धा ?

वेदनाखन्धो, सज्जाखन्धो, सङ्खारखन्धो, विज्जाणखन्धो — इमे वुच्चन्ति “अपरियापन्ने चत्तारो खन्धा” ।

५०. तत्थ कतमानि अपरियापन्ने द्वे आयतनानि ?

मनायतनं, धम्मायतनं — इमानि वुच्चन्ति “अपरियापन्ने द्वे आयतनानि” ।

५१. तत्थ कतमा^२ अपरियापन्ने द्वे धातुयो ?

मनोविज्जाणधातु, धम्मधातु — इमा वुच्चन्ति “अपरियापन्ने द्वे धातुयो” ।

५२. तत्थ कतमानि अपरियापन्ने द्वे सच्चानि ?

भग्गसच्चं, निरोधसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “अपरियापन्ने द्वे सच्चानि” ।

५३. तत्थ कतमानि अपरियापन्ने द्वादसिन्द्रियानि ?

मनिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पज्जिन्द्रियं, अनज्जा-तज्जास्सामीतिन्द्रियं, अज्जिन्द्रियं, अज्जाताविन्द्रियं — इमानि वुच्चन्ति “अपरियापन्ने द्वादसिन्द्रियानि” ।

५४. तत्थ कतमे अपरियापन्ने छ हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ।

नत्थ कतमे तयो कुमलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतु, अदोसो कुसलहेतु, अमोहो कुसलहेतु - इमे

5 तयो कुसलहेतू ।

B. 423

तत्थ कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं धम्मानं विपाकतो अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे
तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति "अपरियापन्ने छ हेतू" ।

10

५५. तत्थ कतमे अपरियापन्ने तयो आहारा ?

फत्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणाहारो - इमे
वुच्चन्ति "अपरियापन्ने तयो आहारा" ।

५६. तत्थ कतमो अपरियापन्ने एको फत्सो ?

मनोविज्जाणघातुसम्फत्सो - अयं वुच्चति "अपरियापन्ने
15 एको फत्सो" ।

५७. तत्थ कतमा अपरियापन्ने एका वेदना ... पे०... एका

सञ्ज्ञा ... पे०... एका चेतना .. पे० एकं चित्तं ?

R. 409

मनोविज्जाणघातु - इदं वुच्चति "अपरियापन्ने एकं चित्तं"

§ ३. परियापन्नापरियापन्नं

१. कामघातुया

५८. पञ्चन्नं खन्वानं कति कामघातुपरियापन्ना, कति
20 कामघातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति कामघातुपरियापन्ना
कति न कामघातुपरियापन्ना ?

रूपखन्वो कामघातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्वा सिया काम
घातुपरियापन्ना, सिया न कामघातुपरियापन्ना ।

दसायतना कामघातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया काम
25 घातुपरियापन्ना, सिया न कामघातुपरियापन्ना ।

सोऽस्य धातुयो कामधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

समुदयसच्चं कामधातुपरियापन्नं; द्वे सच्चा न कामधातुपरियापन्ना; दुःखसच्चं सिया कामधातुपरियापन्नं, सिया न कामधातुपरियापन्नं ।

5

दसिन्द्रिया कामधातुपरियापन्ना; तीणिन्द्रिया न कामधातुपरियापन्ना; नविन्द्रिया सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू कामधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

10

कबळीकारो आहारो कामधातुपरियापन्नो; तयो आहारा सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

छ फत्सा कामधातुपरियापन्ना; मनोविज्जाणधातुसम्फत्सो सिया कामधातुपरियापन्नो, सिया न कामधातुपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सज्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता 15
कामधातुपरियापन्ना; मनोविज्जाणधातु सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

२. रूपधातुया

५६. पञ्चन्नं खन्धानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ?

रूपवस्त्वन्धो न रूपधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

दसायतना न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

सोऽस्य धातुयो न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

तीणि सच्चानि^१ न रूपधातुपरियापन्ना; दुःखसच्चं सिया रूपधातुपरियापन्नं, सिया न रूपधातुपरियापन्नं ।

१. सच्चा - स्या०, एवमुपरि पि ।

५४. तत्थ कतमे अपरियापन्ने छ हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ।

नत्थ कतमे तयो कुसलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतु, अदोसो कुसलहेतु, अमोहो कुसलहेतु - इमे
5 तयो कुसलहेतू ।

B. 423

तत्थ कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं धम्मानं विपाकतो अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे
तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति "अपरियापन्ने छ हेतू" ।

10 ५५. तत्थ कतमे अपरियापन्ने तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्झाणाहारो - इमे
वुच्चन्ति "अपरियापन्ने तयो आहारा" ।

५६. तत्थ कतमो अपरियापन्ने एको फस्सो ?

मनोविज्झाणधातुसम्पस्सो - अयं वुच्चति "अपरियापन्ने
15 एको फस्सो" ।

५७. तत्थ कतमा अपरियापन्ने एका वेदना ... पे०... एका
सञ्जा ... पे०... एका चेतना .. पे० एकं चित्तं ?

R. 409

मनोविज्झाणधातु - इदं वुच्चति "अपरियापन्ने एकं चित्तं" ।

— ० —

§ ३. परियापन्नापरियापन्नं

१. कामधातुया

५८. पञ्चन्नं खन्धानं कति कामधातुपरियापन्ना, कति न
20 कामधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति कामधातुपरियापन्ना,
कति न कामधातुपरियापन्ना ?

रूपवस्त्वो कामधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया काम-
धातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

दसायतना कामधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया काम-
25 धातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

१. नो - रो० ।

सोळस धातुयो कामधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

समुदयसच्चं कामधातुपरियापन्नं; द्वे सच्चा न कामधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया कामधातुपरियापन्नं, सिया न कामधातुपरियापन्नं ।

5

दसिन्द्रिया कामधातुपरियापन्ना; तीणिन्द्रिया न कामधातुपरियापन्ना; नविन्द्रिया सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू कामधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

10

कबळीकारो आहारो कामधातुपरियापन्नो; तयो आहारो सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

छ फत्ता कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्फत्तो सिया कामधातुपरियापन्नो, सिया न कामधातुपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता 15
कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

२. रूपधातुया

५६. पञ्चन्नं खन्धानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ?

20

रूपक्खन्धो न रूपधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

दसायतना न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया 25
रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

तीणि सच्चानि^१ न रूपधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया रूपधातुपरियापन्नं, सिया न रूपधातुपरियापन्नं ।

५४. तत्थ कतमे अपरियापन्ने छ हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ।

नत्थ कतमे तयो कुसलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतु, अदोसो कुसलहेतु, अमोहो कुसलहेतु - इमे

5 तयो कुसलहेतू ।

B. 423

तत्थ कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं धम्मानं विपाकतो अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे
तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति "अपरियापन्ने छ हेतू" ।

III ५५. तत्थ कतमे अपरियापन्ने तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्झाणाहारो - इमे
वुच्चन्ति "अपरियापन्ने तयो आहारा" ।

५६. तत्थ कतमो अपरियापन्ने एको फस्सो ?

मनोविज्झाणघातुसम्पस्सो - अयं वुच्चति "अपरियापन्ने
15 एको फस्सो" ।

५७. तत्थ कतमा अपरियापन्ने एका वेदना ... पे०... एका
सञ्जा ... पे०... एका चेतना .. पे० एकं चित्तं ?

R. 400

मनोविज्झाणघातु - इदं वुच्चति "अपरियापन्ने एकं चित्तं" ।

३. परियापन्नापरियापन्नं

१. कामधातुया

५८. पञ्चन्नं खन्यानं कति कामधातुपरियापन्ना, कति न
20 कामधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति कामधातुपरियापन्ना,
कति न कामधातुपरियापन्ना ?

रूपवस्त्वो कामधातुपरियापन्तो; चत्तारो सन्धा सिया काम-
धातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

दसायत्तना कामधातुपरियापन्ना; द्वे आयत्तना सिया काम-
25 धातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

१. नो - सो ।

सोळस धातुयो कामधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

समुदयसच्चं कामधातुपरियापन्नं; द्वे सच्चा न कामधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया कामधातुपरियापन्नं, सिया न कामधातुपरियापन्नं ।

5

दसिन्द्रिया कामधातुपरियापन्ना; तीणिन्द्रिया न कामधातुपरियापन्ना; नविन्द्रिया सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू कामधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

10

कबळीकारो आहारो कामधातुपरियापन्नो; तयो आहारो सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

छ फस्सा कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्फत्सो सिया कामधातुपरियापन्नो, सिया न कामधातुपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता 15
कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

२. रूपधातुया

५६. पञ्चन्नं खन्धानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ?

20

रूपकस्सन्धो न रूपधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

दसायतना न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया 25
रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

तीणि सच्चानि^१ न रूपधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया रूपधातुपरियापन्नं, सिया न रूपधातुपरियापन्नं ।

तेरसिन्द्रिया न रूपधातुपरियापन्ना; नविन्द्रिया [सिया रूप-
धातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू न रूपधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया
रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

5 कवळीकारो आहारो न रूपधातुपरियापन्नो; तयो आहारा
सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

छ फत्सा न रूपधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्पत्सो
सिया रूपधातुपरियापन्नो, सिया न रूपधातुपरियापन्नो ।

॥ 425

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता
10 न रूपधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया रूपधातुपरियापन्ना,
सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

३. अरूपधातुया

६०. पञ्चन्नं खन्धानं कति अरूपधातुपरियापन्ना, कति न
अरूपधातुपरियापन्ना' ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति अरूपधातुपरिया-
पन्ना, कति न अरूपधातुपरियापन्ना ?

15 रूपखन्धो न अरूपधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया
अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

दसायतना न अरूपधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया
अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो न अरूपधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया
20 अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

तीणि सच्चानि^१ न अरूपधातुपरियापन्नानि^२ ।

दुक्खसच्चं सिया अरूपधातुपरियापन्नं, सिया न अरूप-
धातुपरियापन्नं ।

R. 411

चुट्टिसिन्द्रिया न अरूपधातुपरियापन्ना; अट्टिन्द्रिया सिया
25 अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

१. रूपधातुपरियापन्ना - म० । २. सच्चा - स्या०, से० । ३. अरूपधातुपरियापन्ना -
स्या०, से० ।

तयो अकुसलहेतू न अरूपधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया
अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

कवलीकारो आहारो न अरूपधातुपरियापन्नो; तयो आहारा
सिया अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

छ फस्सा न अरूपधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु- 5
सम्फत्सो सिया अरूपधातुपरियापन्नो, सिया न अरूपधातुपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता
न अरूपधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया अरूपधातुपरियापन्ना,
सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

४. परियापन्नापरियापन्नं

६१. पञ्चन्नं खन्धानं कति परियापन्ना, कति अपरियापन्ना 10
... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति परियापन्ना, कति अपरियापन्ना ?

रूपक्खन्धो परियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया परियापन्ना,
सिया अपरियापन्ना ।

वसायतना परियापन्ना; द्वे आयतना सिया परियापन्ना,
सिया अपरियापन्ना । 15

सौलस धातुयो परियापन्ना; द्वे धातुयो सिया परिया-
पन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

द्वे सच्चा परियापन्ना; द्वे सच्चा अपरियापन्ना ।

दसिन्धिया परियापन्ना, तीणिन्धिया अपरियापन्ना; नविन्धिया
सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना । 20

तयो अकुसलहेतू परियापन्ना; छ हेतू सिया परियापन्ना,
सिया अपरियापन्ना ।

कवलीकारो आहारो परियापन्नो; तयो आहारा सिया
परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

छ फस्सा परियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्फत्सो सिया 25
परियापन्नो, सिया अपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता
परियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

§ ४. पातुभावाभावा

१. कामधातुया

६२. कामधातुया उपपत्तिक्वणेश्च कति खन्वा पातुभवन्ति
...पे० ... कति चित्तानि पातुभवन्ति ?

- R. 412 कामधातुया उपपत्तिक्वणेश्च सव्येसं पञ्चक्वन्वा पातुभवन्ति;
B. 427 5 कस्सचि एकादसायतनानि पातुभवन्ति; कस्सचि दसायतनानि
पातुभवन्ति; कस्सचि अपरानि दसायतनानि पातुभवन्ति; कस्सचि
नवायतनानि पातुभवन्ति; कस्सचि सत्तायतनानि पातुभवन्ति; कस्सचि
एकादस धातुयो पातुभवन्ति; कस्सचि दस धातुयो पातुभवन्ति; कस्सचि
अपरा दस धातुयो पातुभवन्ति; कस्सचि नव धातुयो पातुभवन्ति;
कस्सचि सत्त धातुयो पातुभवन्ति; सव्येसं एकं मज्जं पातुभवति; कस्सचि
10 चुहसिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति;
कस्सचि अपरानि तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि द्वादसिन्द्रियानि
पातुभवन्ति; कस्सचि दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि नविन्द्रियानि
पातुभवन्ति; कस्सचि अपरानि नविन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि
अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि अपरानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति;
15 कस्सचि सत्तिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि पञ्चिन्द्रियानि पातु-
भवन्ति; कस्सचि चत्तारिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि तयो हेतू
पातुभवन्ति; कस्सचि द्वे हेतू पातुभवन्ति; कस्सचि^१ अहेतुका पातु-
भवन्ति; सव्येसं चत्तारो आहारा पातुभवन्ति; सव्येसं एको फस्सो
पातुभवति; सव्येसं एका वेदना ... एका सञ्ज्ञा ... एका चेतना ...
20 एकं चित्तं पातुभवति ।

६३. कामधातुया उपपत्तिक्वणेश्च सव्येसं कतमे पञ्चक्वन्वा
पातुभवन्ति ?

रूपक्वन्वो ... पे० ... विञ्ज्ञाणक्वन्वो - कामधातुया उपपत्ति-
क्वणेश्च सव्येसं इमे पञ्चक्वन्वा पातुभवन्ति ।

- 25 ६४. कामधातुया उपपत्तिक्वणेश्च कस्स^३ एकादसायतनानि
पातुभवन्ति ?

१. उपपत्तिक्वणेश्च - खी०, रो० । २. वेचि - स्वा, रो० । ३. कस्सचि - मी० ।

कामावचरानं देवानं, पठमकप्पिकानं मनुस्सानं, ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं, नेरयिकानं परिपुण्णायतनानं उपपत्तिक्खणे एकादसायतनानि पातुभवन्ति — चक्खायतनं, रूपायतनं, सोत्तायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं । काम- 5
धातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि एकादसायतनानि पातुभवन्ति ।

६५. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स दसायतनानि पातु-
भवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धानं उपपत्तिक्खणे दसायतनानि 10
पातुभवन्ति — रूपायतनं, सोत्तायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वा-
यतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं ।
कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि दसायतनानि पातुभवन्ति ।

६६. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स अपरानि दसायतनानि
पातुभवन्ति ? 15

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चवधिरानं उपपत्तिक्खणे दसायतनानि
पातुभवन्ति — चक्खायतनं, रूपायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वा-
यतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं ।
कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि दसायतनानि पातुभवन्ति । 20

६७. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स नवायतनानि पातु-
भवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धवधिरानं उपपत्तिक्खणे नवायतनानि
पातुभवन्ति — रूपायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, 25
कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं । कामधातुया उपपत्ति-
क्खणे एतेसं इमानि नवायतनानि पातुभवन्ति ।

६८. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स सत्तायतनानि पातु-
भवन्ति ?

गट्ठमसैय्यकानं सत्तानं उपपत्तिक्खणे सत्तायतनानि पातुभवन्ति — 30

रूपायतनं, गन्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोटुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि सत्तायतनानि पातुभवन्ति ।

६६. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स एकादस धातुयो पातु-
५ भवन्ति ?

कामावचरानं देवानं, पठमकप्पिकानं मनुस्सानं, ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं परिपुण्णायतनानं उपपत्तिक्खणे एकादस धातुयो पातुभवन्ति - चक्खुधातु, रूपधातु, सोतधातु, घानधातु, गन्धधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, कायधातु,
10 फोटुव्वधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमा^१ एकादस धातुयो पातुभवन्ति ।

B. 429 ७०. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स दस धातुयो पातु-
भवन्ति ?

R. 414 ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं
15 तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धानं उपपत्तिक्खणे दस धातुयो पातु-
भवन्ति - रूपधातु, सोतधातु, घानधातु, गन्धधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, कायधातु, फोटुव्वधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमा दस धातुयो पातुभवन्ति ।

७१. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स अपरा दस धातुयो
20 पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चवधिरानं उपपत्तिक्खणे दस धातुयो पातुभवन्ति - चक्खुधातु, रूपधातु, घानधातु, गन्धधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, कायधातु, फोटुव्वधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु । काम-
25 धातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमा दस धातुयो पातुभवन्ति ।

७२. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स नव धातुयो पातु-
भवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धवधिरानं उपपत्तिक्खणे नव धातुयो

पातुभवन्ति — रूपधातु, धानधातु, गन्धधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, कायधातु, फोद्व्वधातु, मनोविञ्ज्जाणधातु, धम्मधातु । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमा नव धातुयो पातुभवन्ति ।

७३. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स सत्त धातुयो पातुभवन्ति ?

5

गग्भसेय्यकानं सत्तानं उपपत्तिक्खणे सत्त धातुयो पातुभवन्ति — रूपधातु, गन्धधातु, रसधातु, कायधातु, फोद्व्वधातु, मनोविञ्ज्जाणधातु, धम्मधातु । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमा सत्त धातुयो पातुभवन्ति ।

७४. कामधातुया उपपत्तिक्खणे सब्बेसं कत्तमं एकं सच्चं 10 पातुभवति ?

दुक्खसच्चं — कामधातुया उपपत्तिक्खणे सब्बेसं इदं एकं सच्चं पातुभवति ।

७५. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स चुद्वसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ?

15

कामावचरानं देवानं, सहेतुकानं ज्ञाणसम्पयुत्तानं उपपत्तिक्खणे चुद्वसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति — चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, धानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवितिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । कामधातुया 20 उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि चुद्वसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

७६. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स तेरसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ?

कामावचरानं देवानं सहेतुकानं ज्ञाणविप्पयुत्तानं उपपत्तिक्खणे तेरसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति — चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, धानिन्द्रियं, 25 जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवितिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि तेरसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

७७. कामधातुया उपपत्तिवर्णने कस्स अपरानि तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

पठमकृष्णकानं मनुस्सानं सहेतुकानं आणसम्पद्युत्तानं उपपत्ति-
 क्खणे तेरसिन्धियानि पातुभवन्ति - चक्खुन्द्रियं, सोत्तिन्द्रियं, घानिन्द्रियं,
 5 जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा
 उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, मत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं,
 पज्झिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि तेरसिन्धियानि
 पातुभवन्ति ।

७८. कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ कस्य द्वादसिन्द्रियाणि पातु-
 10 भवन्ति ?

पठमकपिकानं मनस्मानं सहेतुकानं आणविष्ययुक्तानं उपपत्ति-
 क्लृप्ते द्वादसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति - चक्षुन्द्रियं, श्रोत्रिन्द्रियं, घ्राणिन्द्रियं,
 जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा
 उपेक्षिन्द्रियं वा, सङ्घिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं ।
 15 कामधातुया उपपत्तिक्लृप्ते एतेषां इमानि द्वादसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

७६. कामधातुया उपपत्तिवक्षणे कस्स दसिन्द्रियाणि पातु-
भवन्ति ?

गवभसेय्यकानं सत्तानं सहेतुकानं आणसम्पयुत्तानं उपपत्तिकक्षणे
दसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति - कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसि-
न्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सदिन्द्रियं,
विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । कामचातुया उप-
पत्तिकक्षणे एतेसं इमानि दसिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

भवन्ति ? ५०. कामधातुया उपपत्तिवक्षणे कस्स नविन्द्रियाणि पातु-

२५ गन्धमस्यैकानं सत्तानं सहेतुकानं आणविष्युत्तानं उपपत्तिवक्षणे नविन्द्रियाणि पातुभवन्ति - कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्षिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिवक्षणे एतेसं इमानि नविन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

30 ८१. कामधातुया उपपत्तिवखणे कस्स अपरानि नविन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं परिपुण्यायतनानं उपपत्तिक्खणे नविन्द्रियानि पातुभवन्ति - चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, धानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि नविन्द्रियानि 5 पातुभवन्ति ।

८२. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धानं उपपत्तिक्खणे अट्ठिन्द्रियानि 10 पातुभवन्ति - सोतिन्द्रियं, धानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८३. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स अपरानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ? 15

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्वधिरानं उपपत्तिक्खणे अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति - चक्खुन्द्रियं, धानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं । काम- 20 धातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८४. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स सत्तिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्वधिरानं उपपत्तिक्खणे सत्तिन्द्रियानि पातुभवन्ति - धानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थि- 25 न्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्खणे एतेसं इमानि सत्तिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८५. कामधातुया उपपत्तिक्खणे कस्स पञ्चिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

गन्धसेय्यकानं सत्तानं अहेतुकानं, ठपेत्वा नपुंसकानं, उप- 30

पत्तिवृत्तौ पञ्चिन्द्रियाणि पातुभवन्ति - कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्षित्तिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ एतेषां इमानि पञ्चिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

८६. कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ कस्य चत्वारिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ?

गन्धसेव्यकानां सत्तानां^१ ग्रहेतुकानां, नपुंसकानां उपपत्तिवृत्तौ चत्वारिन्द्रियाणि पातुभवन्ति - कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्षित्तिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ एतेषां इमानि चत्वारिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

८७. कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ कस्य तयो हेतू पातुभवन्ति ?

कामावचरानां देवानां, पृथक्कल्पिकानां मनुस्सानां, गन्धसेव्यकानां सत्तानां सहेतुकानां आणसम्पयुक्तानां उपपत्तिवृत्तौ तयो हेतू पातुभवन्ति - अलोभो विपाकहेतुः, अदोषो विपाकहेतुः, अमोहो विपाकहेतुः । कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ एतेषां इमे तयो हेतू पातुभवन्ति ।

८८. कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ कस्य द्वे हेतू पातुभवन्ति ?

कामावचरानां देवानां, पृथक्कल्पिकानां मनुस्सानां, गन्धसेव्यकानां सत्तानां सहेतुकानां आणविषययुक्तानां उपपत्तिवृत्तौ द्वे हेतू पातुभवन्ति - अलोभो विपाकहेतुः, अदोषो विपाकहेतुः । कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ एतेषां इमे द्वे हेतू पातुभवन्ति ।

८९. अवसेसानां सत्तानां ग्रहेतुका पातुभवन्ति ।

९०. कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ सर्व्वेसां कतमे चत्वारो ग्राहारा पातुभवन्ति ?

कवलीकारो ग्राहारो, फस्ताहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्ज्याणाहारो - कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ सर्व्वेसां इमे चत्वारो ग्राहारा पातुभवन्ति ।

९०. कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ सर्व्वेसां कतमो एको फस्तो पातुभवति ?

मनोविञ्ज्याणधातुसम्पस्तो - कामधातुया उपपत्तिवृत्तौ सर्व्वेसां अयं एको फस्तो पातुभवति ।

६१. कामधातुया उपपत्तिक्खणे सव्वेसं कतमा एका वेदना ... एका सज्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ?

मनोविज्जाणधातु - कामधातुया उपपत्तिक्खणे सव्वेसं इदं एकं चित्तं पातुभवति ।

२. रूपधातुया

६२. रूपधातुया उपपत्तिक्खणे^१ कति खन्धा पातुभवन्ति ५
... पे०... कति चित्तानि पातुभवन्ति ?

रूपधातुया उपपत्तिक्खणे, ठपेत्वा असज्जसत्तानं देवानं, पञ्चक्खन्धा पातुभवन्ति, पञ्चायतनानि पातुभवन्ति, पञ्च धातुयो पातुभवन्ति, एकं सच्चं पातुभवति, दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति, तयो हितू पातुभवन्ति, तयो आहारा पातुभवन्ति, एको फस्सो पातुभवति, एका १० वेदना ... एका सज्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ।

६३. रूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमे पञ्चक्खन्धा पातुभवन्ति ?

रूपक्खन्धो, वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विज्जाणक्खन्धो - रूपधातुया उपपत्तिक्खणे इमे पञ्चक्खन्धा १५ पातुभवन्ति ।

६४. रूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमानि पञ्चायतनानि पातुभवन्ति ?

चक्खायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं - रूपधातुया उपपत्तिक्खणे इमानि पञ्चायतनानि पातुभवन्ति- । २०

६५. रूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमा पञ्च धातुयो पातुभवन्ति ?

चक्षुधातु, रूपधातु, सोतधातु, मनोविज्जाणधातु, धम्मधातु - रूपधातुया उपपत्तिक्खणे इमा पञ्च धातुयो पातुभवन्ति ।

६६. रूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमं एकं सच्चं पातुभवति ? २५

दुवससच्चं - रूपधातुया उपपत्तिक्खणे इदं एकं सच्चं पातुभवति ।

६७. रूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमानि दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

R. 419

चक्षुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवितन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्षिन्द्रियं वा, सद्भिन्द्रियं, विरिषिन्द्रियं^१, सतिन्द्रियं, समधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं - रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे इमानि दमिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

5

६८. रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे कतमे तयो हेतू पातुभवन्ति ?

D. 434

अलोभो विपाकहेतु, अदोसो विपाकहेतु, अमोहो विपाकहेतु - रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे इमे तयो हेतू पातुभवन्ति ।

६९. रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे कतमे तयो आहारा पातुभवन्ति ?

10

फस्साहारो^१, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणाहारो - रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे इमे तयो आहारा पातुभवन्ति ।

१०० रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे कतमो एको फस्सो पातुभवति ?

मनोविज्जाणधातुसम्पस्सो^१ - रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे अयं एको फस्सो पातुभवति ।

15

१०१. रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे कतमा एका वेदना ... एका सञ्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ?

मनोविज्जाणधातु - रूपधातुया उपपत्तिवक्षणे इदं एकं चित्तं पातुभवति ।

३. असञ्जसत्तान

१०२. असञ्जसत्तानं देवानं उपपत्तिवक्षणे कति खन्वा पातुभवन्ति ... पे०... कति चित्तानि पातुभवन्ति ?

असञ्जसत्तानं देवानं उपपत्तिवक्षणे एको खन्वो पातुभवति - रूपखन्वो; द्वे आयतनानि पातुभवन्ति - रूपायतनं, धम्मायतनं; द्वे धातुयो पातुभवन्ति - रूपधातु, धम्मधातु; एक सच्च पातुभवति - दुक्खसच्चं; एकिन्द्रिय पातुभवति - रूपजीवितन्द्रियं ।

25

असञ्जसत्ता देवा अहेतुका अनाहारा अफस्सका अवेदनका असञ्जाका अचेतनका अचित्तका पातुभवन्ति ।

१ विरिषिन्द्रिय - ४०, एवगुपरि पि । २ फस्साहार - ४० । ३. मनोविज्जाणधातुसम्पस्सो पातुभवति - ४० ।

४. अरूपधातुया

१०३. अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे कति खन्धा पातुभवन्ति ... पे०... कति चित्तानि पातुभवन्ति ?

अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे चत्तारो खन्धा पातुभवन्ति, द्वे आयतनानि पातुभवन्ति, द्वे धातुयो पातुभवन्ति, एकं सच्चं पातुभवति, अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति, तयो हेतू पातुभवन्ति, तयो आहारा पातुभवन्ति, एको फस्सो पातुभवति, एका वेदना ... एका सञ्ज्ञा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ।

१०४. अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमे चत्तारो खन्धा पातुभवन्ति ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्ज्ञाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो 10
— अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे इमे चत्तारो खन्धा पातुभवन्ति ।

१०५. अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमानि द्वे आयतनानि पातुभवन्ति ?

मनायतनं, धम्मायतनं — अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे इमानि द्वे आयतनानि पातुभवन्ति । 15

१०६. अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमा द्वे धातुयो पातुभवन्ति ?

मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु — अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे इमा द्वे धातुयो पातुभवन्ति ।

१०७. अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमं एकं सच्चं पातुभवति ? 20
दुक्खसच्चं — अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे इदं एकं सच्चं पातुभवति ।

१०८. अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

मनिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, 25
सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं — अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे इमानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

१०९. अरूपधातुया उपपत्तिक्खणे कतमे तयो हेतू पातुभवन्ति ?

अलोभो विपाकहेतु, अदोसो विपाकहेतु, अमोहो विपाकहेतु -
अरूपधातुया उपपत्तिवखणे इमे तयो हेतू पातुभवन्ति ।

११०. अरूपधातुया उपपत्तिवखणे कतमे तयो आहारा पातु-
भवन्ति ?

५ फत्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणाहारो - अरूप-
धातुया उपपत्तिवखणे इमे तयो आहारा पातुभवन्ति ।

१११. अरूपधातुया उपपत्तिवखणे कतमो एको फत्सो
पातुभवति ?

मनोविज्जाणधातुसम्पत्सो - अरूपधातुया उपपत्तिवखणे अयं
१० एको फत्सो पातुभवति ।

११२. अरूपधातुया उपपत्तिवखणे कतमा एका वेदना ... पे०...
एका सञ्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ?

मनोविज्जाणधातु - अरूपधातुया उपपत्तिवखणे इदं एकं चित्तं
पातुभवति ।

१५. भूमयो

B. 436, 13
IL. 421

११३. कामावचरा धम्मा, न कामावचरा धम्मा, रूपावचरा
धम्मा, न रूपावचरा धम्मा, अरूपावचरा धम्मा, न अरूपावचरा धम्मा,
परियापन्ना धम्मा, अपरियापन्ना धम्मा ।

११४. कतमे धम्मा कामावचरा ?

हेटुतो अवीचिनिरयं परियन्तं करित्वा, उपरितो परनिम्मित-
२० वसवत्ती देवे अन्तोकरित्वा, यं एतस्मि अन्तरे एत्थावचरा एत्थ परियापन्ना
खन्वधातुआयतना; रूपं, वेदना, सञ्जा, सङ्खारा, विज्जाणं - इमे
धम्मा कामावचरा ।

११५. कतमे धम्मा न कामावचरा ?

रूपावचरा, अरूपावचरा, अपरियापन्ना - इमे धम्मा न
२५ कामावचरा ।

११६. कतमे धम्मा रूपावचरा ?

हेटुतो ब्रह्मलोकं परियन्तं करित्वा, उपरितो अकनिट्ठे देवे

१. रूपा - सी० ।

अन्तोकरित्वा, यं एतस्मि अन्तरे एत्थावचरा एत्थ परियापन्ना समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा — इमे धम्मा रूपावचरा ।

११७. कतमे धम्मा न रूपावचरा ?

कामावचरा, अरूपावचरा, अपरियापन्ना — इमे धम्मा न 5
रूपावचरा ।

११८. कतमे धम्मा अरूपावचरा ?

हेटुतो आकासानञ्जायतनूपगे देवे परियन्तं करित्वा, उपरितो नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगे देवे अन्तोकरित्वा, यं एतस्मि अन्तरे एत्था-
वचरा एत्थ परियापन्ना समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुख- 10
विहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा — इमे धम्मा अरूपावचरा ।

११९. कतमे धम्मा न अरूपावचरा ?

कामावचरा, रूपावचरा, अपरियापन्ना — इमे धम्मा न
अरूपावचरा ।

१२०. कतमे धम्मा परियापन्ना ?

15

सासवा कुसलाकुसलव्याकता धम्मा कामावचरा, रूपावचरा,
अरूपावचरा, रूपवखन्धो, वेदनावखन्धो, सञ्जावखन्धो, सङ्खारवखन्धो,
विञ्जाणवखन्धो — इमे धम्मा परियापन्ना ।

१२१. कतमे धम्मा अपरियापन्ना ?

मग्गा च, मग्गफलानि च, असङ्खता च धातु — इमे धम्मा 20
अपरियापन्ना ।

—०—

§ ६. उप्पादककम्म — आयुष्पमाणानि

१. उप्पादककम्मनि

१२२. देवा ति । तयो देवा — सम्मुत्तिदेवा^१, उपपत्तिदेवा^२,
विमुद्धिदेवा ।

सम्मुत्तिदेवा नाम — राजानो, देवियो, कुमार ।

१. सम्मुत्तिदेवा — स्या०, रो० । २. उपपत्तिदेवा — नी०, रो० ।

उपपत्तिदेवा नाम - चातुष्महाराजिके^१ देवे उपादाय तदुपरि
देवा ।

विसुद्धिदेवा नाम - अरहन्तो वृञ्चन्ति ।

१२३. दानं दत्त्वा, सीलं समादियित्वा^२, उपोसथकम्मं कत्वा
५ कत्य उपपज्जन्ति ?

दानं दत्त्वा, सीलं समादियित्वा, उपोसथकम्मं कत्वा अप्पेकच्चे
खत्तिममहासालानं^३ सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे ब्राह्मणमहासालानं
सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे गहपतिमहासालानं सहव्यतं उपपज्जन्ति,
अप्पेकच्चे चातुष्महाराजिकानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे
१० तार्वत्तिसानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे यामानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे तुत्तिसानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे
निम्मानरतीनं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे परनिम्मित-
वसवत्तीनं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति ।

२. आयुप्पमाणानि

१२४. मनुस्सानं कित्तकं आयुप्पमाणं ?
११ वत्ससत्तं, अप्पं वा भिय्यो^४ ।

१२५. चातुष्महाराजिकानं देवानं कित्तकं आयुप्पमाणं ?
यानि मानुसकानि^५ पञ्चास वत्ससानि, चातुष्महाराजिकानं देवानं
ऐसो एको रत्तिन्दिबो । ताय रत्तिया तिस रत्तियो मासो । तेन मासेन
द्वादसमासियो संवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्वानि पञ्च वत्ससतानि
२० चातुष्महाराजिकानं देवानं आयुप्पमाणं ।

१२६. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ?
नवुत्ति वत्ससत्तसहस्सानि ।

B. 438

१२७. तार्वत्तिसानं देवानं कित्तकं आयुप्पमाणं ?
यं मानुसकं वत्ससत्तं, तार्वत्तिसानं देवानं ऐसो एको रत्तिन्दिबो ।
२५ ताय रत्तिया तिस रत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संवच्छरो ।
तेन संवच्छरेन दिव्वं वत्ससहस्सं तार्वत्तिसानं देवानं आयुप्पमाणं ।

१. चातुष्महाराजिके - म० । २. समादियित्वा - स्या० । ३. महासालान - सी०,
एवमुपरिपि । ४. भिय्यो वा - स्या०, रो० । ५. मनुस्सकानि - सी०, रो० ।

१२८. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ?

तिस्सो च वस्सकोटियो सट्ठि^१ च वस्ससतसहस्सानि ।

१२९. यामानं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

यानि मानुसकानि द्वे वस्ससतानि, यामानं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादस- 5
मासियो संवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्वानि द्वे वस्ससहस्सानि
यामानं देवानं आयुष्पमाणं ।

१३०. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ?

चुद्दसं^२ च वस्सकोटियो चत्तारीसं^३ च वस्ससतसहस्सानि ।

१३१. तुसितानं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ? 10

यानि मानुसकानि चत्तारि वस्ससतानि, तुसितानं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्वानि चत्तारि वस्ससहस्सानि तुसितानं देवानं आयुष्पमाणं ।

१३२. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ? 15

सत्तपञ्चास वस्सकोटियो सट्ठि च वस्ससतसहस्सानि ।

१३३. निम्मानरत्तीनं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

यानि मानुसकानि अट्ठ वस्ससतानि, निम्मानरत्तीनं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्वानि अट्ठ वस्ससहस्सानि 20
निम्मानरत्तीनं देवानं आयुष्पमाणं ।

१३४. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ?

द्वे वस्सकोटिसतानि तिसं^४ च वस्सकोटियो चत्तारीसं च वस्स-
सतरहस्सानि ।

१३५. परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ? 25

यानि मानुसकानि सोळस वस्ससतानि, परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्वानि सोळस वस्ससहस्सानि परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं आयुष्पमाणं ।

१. सट्ठि - स्या०, २०० । २. चुद्दस - स्या०, २०० । ३. चत्तारीसं - स्या० ।
४. तिसं - सी०, २०० ।

439

१३६. मनुस्मानं गणनाय कित्तकं होति ?

नव च वस्सकोटिसत्तानि एकवीसं च वस्सकोटियो सट्ठि च वस्स-
सत्तसहस्सानी ति ।

एते कामावचरा, सच्चकामसमिद्धिनो ।

5

सव्येसं एकसह्वातो, आयु भवति कित्तको ॥

द्वादस कोटिसत्तं तेसं, अट्ठवीसं च कोटियो ।

पञ्चास सत्तसहस्सानि, वस्सग्गेन पकासिता ति ॥

424

१३७. पठमं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

पठमं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा ब्रह्मपारिसज्जानं देवानं सहव्यतं^१

10 उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुप्पमाणं ?

कप्पस्स ततियो भागो ।

१३८. पठमं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

पठमं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा ब्रह्मपुरोहितानं देवानं सहव्यतं

15 उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुप्पमाणं ?

उपड्ढकप्पो ।

१३९. पठमं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

पठमं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा महाब्रह्मानं देवानं सहव्यतं उप-

20 पज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुप्पमाणं ?

कप्पो ।

१४०. दुतियं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

दुतियं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा परिस्तामानं देवानं सहव्यतं

25 उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुप्पमाणं ?

द्वे कप्पा ।

१४१. दुतियं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

१-१. धण्णि ते - स्या० । २. सहव्यत - सो०, रो० । ३. एको कप्पो - स्या० ।

दुतियं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा अप्पमाणाभानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

चत्तारो कप्पा ।

१४२. दुतियं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ? 5

दुतियं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा आभस्सरानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

अट्ठ कप्पा ।

१४३. ततियं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ? 10

ततियं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा परित्तसुभानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

सोळस कप्पा ।

१४४. ततियं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ? 15

ततियं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा अप्पमाणसुभानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

वार्त्तिस^१ कप्पा ।

१४५. ततियं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ? 20

ततियं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा सुभकिण्हानं देवानं सहव्यतं उप-
पज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

चतुसद्धि^२ कप्पा ।

१४६. चतुत्थं ज्ञानं भावेत्वा आरम्मणनानत्तता मनसिकार- 25

नानत्तता छन्दनानत्तता पणिघिनानत्तता अधिमोक्खनानत्तता अभिनीहार-
नानत्तता पञ्जानानत्तता अप्पेकच्चे असज्जसत्तानं देवानं सहव्यतं उप-
पज्जन्ति, अप्पेकच्चे वेहप्फलानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे
अविहानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे अतप्पानं देवानं सहव्यतं

- उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे सुदस्सान देवान सहय्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे सुदस्सीन देवान सहय्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे अवनिट्ठान देवान सहय्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे आकामानञ्चायतनूपगान देवान महय्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे विज्जाणञ्चायतनूपगान देवान सहय्यत उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे आग्निञ्चज्जायतनूपगान देवान महय्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे नेसज्जानासज्जायतनूपगान देवान सहय्यत उपपज्जन्ति ।

१४७ असज्जमत्तान च येहफ्तान च देवान वित्तव आयुप्पमाण ?

10 पञ्चवप्पसत्तानि ।

१४८ अविहान देवान वित्तक आयुप्पमाण ?
वप्पमहस्म ।

१४९ अतप्पान देवान वित्तव आयुप्पमाण ?
द्वे कप्पसहस्सानि ।

15 १५० सुदस्सान देवान कित्तव आयुप्पमाण ?
चत्तारि कप्पसहस्सानि ।

१५१ सुदस्सीन देवान कित्तक आयुप्पमाण ?
अट्ठ कप्पसहस्सानि ।

20 १५२ अवनिट्ठान^१ देवान कित्तव आयुप्पमाण ?
सोळस कप्पसहस्सानि ।

१५३ आकासानञ्चायतनूपगान देवान कित्तक आयुप्पमाण ?
वीसति कप्पसहस्सानि ।

441 १५४ विज्जाणञ्चायतनूपगान देवान वित्तव आयुप्पमाण ?
चत्तारीस कप्पसहस्सानि ।

426 25 १५५ आकिञ्चज्जायतनूपगान देवान कित्तक आयुप्पमाण ?
सट्ठि कप्पसहस्सानि ।

१५६ नेसज्जानासज्जायतनूपगान देवान कित्तक आयुप्पमाण ?

चतुरासीति कप्पसहस्सानी ति ।

उक्खित्ता पुञ्जतेजेन, कामरूपगति^१ गता ।
 भवग्गतं^२ पि सम्पत्ता, पुनागच्छन्ति^३ दुग्गतिं ॥
 ताव दीघायुका सत्ता, चवन्ति आयुसङ्ख्या ।
 नत्थि कोचि भवो निच्चो, इति वुत्तं महेसिना ॥
 तस्मा हि धीरा निपका, निपुणा अत्थचित्तका ।
 जरामरणमोक्खाय, भावेन्ति मग्गमुत्तमं ॥
 भावयित्वा सुत्तिं मग्गं, निव्वानोगधगामिनं ।
 सव्वासवे परिञ्जाय, परिनिव्वन्ति अनासवा ति ॥

§ ७. अभिज्ञेय्यादी

१५७. पञ्चन्नं खन्धानं कति अभिज्ञेय्या, कति परिज्ञेय्या, 10
 कति पहातव्वा, कति भावेतव्वा, कति सच्छिकातव्वा, कति न पहातव्वा,
 न भावेतव्वा, न सच्छिकातव्वा ...पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति अभिज्ञेय्या,
 कति परिज्ञेय्या, कति पहातव्वा, कति भावेतव्वा, कति सच्छिकातव्वा,
 कति न पहातव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ?

रूपखन्धो अभिज्ञेय्यो परिज्ञेय्यो न पहातव्वो न 15
 भावेतव्वो न सच्छिकातव्वो । चत्तारो खन्धा अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या,
 सिया पहातव्वा, सिया भावेतव्वा, सिया सच्छिकातव्वा, सिया न
 पहातव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ।

दसायतना अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या न पहातव्वा न
 भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा । द्वे आयतना अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या, 20
 सिया पहातव्वा, सिया भावेतव्वा, सिया सच्छिकातव्वा, सिया न
 पहातव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ।

सोळस धातुयो अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या न पहातव्वा न
 भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा । द्वे धातुयो अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या,
 सिया पहातव्वा, सिया भावेतव्वा, सिया सच्छिकातव्वा, सिया न पहा- 25
 तव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ।

१. कामरूपगती — रो० । २. भवगं वा — स्या० । ३. पुन गच्छन्ति — स्या०, रो० ।

४. सिया न — रो० ।

R. 427

समुदयसत्त्वं अभिञ्जेयं परिञ्जेयं पहातत्त्वं न भावेतत्त्वं
न सच्छिकातत्त्वं । मगसत्त्वं अभिञ्जेयं परिञ्जेयं न पहातत्त्वं
भावेतत्त्वं न सच्छिकातत्त्वं । निरोधसत्त्वं अभिञ्जेयं परिञ्जेयं
न पहातत्त्वं न भावेतत्त्वं सच्छिकातत्त्वं । दुःखसत्त्वं अभिञ्जेयं
॥ परिञ्जेयं, सिया पहातत्त्वं, न भावेतत्त्वं, न सच्छिकातत्त्वं, सिया
न पहातत्त्वं ।

नचिन्द्रिया अभिञ्जेया परिञ्जेया न पहातत्त्वा न
भावेतत्त्वा न सच्छिकातत्त्वा । दोमनस्सिन्द्रियं अभिञ्जेयं परिञ्जेयं
पहातत्त्वं न भावेतत्त्वं न सच्छिकातत्त्वं । अनञ्जातञ्जात्सामी-
10 तिन्द्रियं^१ अभिञ्जेयं परिञ्जेयं न पहातत्त्वं भावेतत्त्वं^२ न सच्छि-
कातत्त्वं । अञ्जिन्द्रियं अभिञ्जेयं परिञ्जेयं न पहातत्त्वं, सिया
भावेतत्त्वं, सिया सच्छिकातत्त्वं । अञ्जातविन्द्रियं अभिञ्जेयं परि-
ञ्जेयं न पहातत्त्वं न भावेतत्त्वं सच्छिकातत्त्वं । तीणिन्द्रिया अभि-
ञ्जेया परिञ्जेया न पहातत्त्वा, सिया भावेतत्त्वा, सिया सच्छि-
15 कातत्त्वा, सिया न भावेतत्त्वा, सच्छिकातत्त्वा^३ । छ इन्द्रिया अभिञ्जेया
परिञ्जेया, सिया पहातत्त्वा, सिया भावेतत्त्वा, सिया सच्छिकातत्त्वा,
सिया न पहातत्त्वा न भावेतत्त्वा न सच्छिकातत्त्वा ।

तयो अकुसलहेतू अभिञ्जेया परिञ्जेया पहातत्त्वा न
भावेतत्त्वा न सच्छिकातत्त्वा । तयो कुसलहेतू अभिञ्जेया परिञ्जेया
20 न पहातत्त्वा, सिया भावेतत्त्वा, न सच्छिकातत्त्वा, सिया न भावेतत्त्वा ।
तयो अव्याकतहेतू अभिञ्जेया परिञ्जेया न पहातत्त्वा न भावेतत्त्वा,
सिया सच्छिकातत्त्वा, सिया न सच्छिकातत्त्वा ।

B. 443

कबलीकारो आहारो अभिञ्जेयो परिञ्जेयो न पहातत्त्वो
न भावेतत्त्वो न सच्छिकातत्त्वो । तयो आहारा अभिञ्जेया परिञ्जेया,
25 सिया पहातत्त्वा, सिया भावेतत्त्वा, सिया सच्छिकातत्त्वा, सिया न
पहातत्त्वा न भावेतत्त्वा न सच्छिकातत्त्वा ।

छ फत्सा अभिञ्जेया परिञ्जेया न पहातत्त्वा न
भावेतत्त्वा न सच्छिकातत्त्वा । मनोविञ्जाणवातुसम्पत्सो अभिञ्जेयो

१. स्या० पोल्के नल्लि । २. अनञ्जतञ्जात्सामीतिन्द्रियं - स्या० । ३. न भावेतत्त्वं -
रो० । ४. न सच्छिकातत्त्वा - सी०, स्या०, रो० । ५. कबळि पारो - सी०, स्या०, रो० ।

परिञ्जेय्यो, सिया पहातव्वो. सिया भावेतव्वो, सिया सच्छिकातव्वो,
सिया न पहातव्वो न भावेतव्वो न सच्छिकातव्वो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता
अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या न पहातव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ।
मनोविञ्जाणधातु अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या, सिया पहातव्वा, सिया ४
भावेतव्वा, सिया सच्छिकातव्वा, सिया न पहातव्वा न भावेतव्वा न
सच्छिकातव्वा ।

— ० —

४. सारम्मणानारम्मणा

१५८. पञ्चन्नं खन्धानं कति सारम्मणा, कति अनारम्मणा
... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति सारम्मणा, कति अनारम्मणा ?

रूपक्खन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सारम्मणा । 10

दसायतना अनारम्मणा । मनायतनं सारम्मणं । धम्मायतनं
सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

दस धातुयो अनारम्मणा । सत्त धातुयो सारम्मणा ।
धम्मधातु सिया सारम्मणा, सिया अनारम्मणा ।

द्वे सव्वा सारम्मणा । निरोधसच्चं अनारम्मणं । दुक्ख- 15
सच्चं सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । चुद्दसिन्द्रिया सारम्मणा ।
जीवित्तिन्द्रियं सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं । नव हेतू सारम्मणा ।
कवलीकारो आहारो अनारम्मणो । तयो आहारा सारम्मणा । सत्त
फस्सा ... सत्त वेदना ... सत्त सञ्जा ... सत्त चेतना ... सत्त चित्ता 20
सारम्मणा ।

पञ्चन्नं खन्धानं कति सारम्मणारम्मणा, कति अनारम्मणा-
रम्मणा ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति सारम्मणारम्मणा, कति
अनारम्मणारम्मणा ?

रूपक्खन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया सारम्मणा- 25
रम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा ।

दसायतना अनारम्मणा । मनायतनं सिया सारम्मणा-

रम्मणं, सिया अनारम्मणारम्मणं । धम्मायतनं सिया सारम्मणारम्मणं,
सिया अनारम्मणारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो अनारम्मणारम्मणा ।
मनोविज्जाणधातु सिया सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा ।
5 धम्मधातु सिया सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा, सिया
अनारम्मणा ।

निरोधसच्चं अनारम्मणं । भगसच्चं अनारम्मणारम्मणं ।
समुदयसच्चं सिया सारम्मणारम्मणं, सिया अनारम्मणारम्मणं । दुक्ख-
सच्चं सिया सारम्मणारम्मणं, सिया अनारम्मणारम्मणं, सिया
10 अनारम्मणं ।

सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । पञ्चिन्द्रिया अनारम्मणारम्मणा ।
नविन्द्रिया सिया सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा ।
जीवित्तिन्द्रियं सिया सारम्मणारम्मणं, सिया अनारम्मणारम्मणं, सिया
अनारम्मणं ।

15 नव हेतू सिया सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणा-
रम्मणा । कवलीकारो आहारो अनारम्मणो । तयो आहारा सिया
सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा । छ फस्सा अनारम्मणा-
रम्मणा । मनोविज्जाणधातुसम्फत्सो सिया सारम्मणारम्मणो सिया
अनारम्मणारम्मणो । छ वेदना ... छ सज्जा ... छ चेतना ...
20 छ चित्ता अनारम्मणारम्मणा । मनोविज्जाणधातु सिया सारम्मणा-
रम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा ।

—o—

१६. दिट्ठसुतमुत्तादी

१५६. पञ्चन्नं खन्धानं कति दिट्ठा, कति सुता, कति मुता,
कति विज्जाता, कति न दिट्ठा न सुता न मुता न विज्जाता ... पे०...
B. 445 सत्तन्नं चित्तानं कति दिट्ठा, कति सुता, कति मुता, कति विज्जाता, कति
25 न दिट्ठा न सुता न मुता न विज्जाता ?

रूपवस्त्वो सिया दिट्ठो, सिया सुतो, सिया मुतो, सिया

विज्जातो, सिया न दिट्ठो न सुतो न मुतो, विज्जातो^१ । चत्तारो खन्धा न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता ।

रूपायतनं दिट्ठं, न सुतं न मुतं, विज्जातं । सहायतनं न दिट्ठं, सुतं, न मुतं, विज्जातं । गन्धायतनं ... रसायतनं ... फोट्ठब्बायतनं न दिट्ठं न सुतं, मुतं, विज्जातं । सत्तायतना न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता । 5

रूपधातु दिट्ठा, न सुता न मुता, विज्जाता । सद्दधातु न दिट्ठा, सुता, न मुता, विज्जाता । गन्धधातु ... रसधातु ... फोट्ठब्बधातु न दिट्ठा न सुता, मुता, विज्जाता । तेरस धातुयो न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता । 10

तीणि सच्चानि^२ न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता । दुक्खसच्चं सिया दिट्ठं, सिया सुतं, सिया मुतं, सिया विज्जातं, सिया न दिट्ठं न सुतं न मुतं, विज्जातं ।

वावीसतिन्द्रिया न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता । नव हेतू न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता । चत्तारो आहारा न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता । सत्त फस्सा न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता । सत्त वेदना ... सत्त सञ्जा ... सत्त चेतना ... सत्त चित्ता न दिट्ठा न सुता न मुता, विज्जाता । 15

६१०. भातिकानुक्कमेन

१. तिकानि

१६०. पञ्चसं खन्धानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... सत्तसं चित्तानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ? 2

रूपखन्धो अव्याकतो । चत्तारो खन्धा सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता । दसायतना अव्याकता । द्वायतना सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता । सोळस धातुयो

१. न विज्जातो - सो०, रो० । २. सच्चा - स्या० ।

अव्याकता । द्वे वातयो सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता ।
 समुदयसच्चं अकुसलं । मगसच्चं कुसलं । निरोधसच्चं अव्याकतं ।
 दुक्खसच्चं सिया कुसलं, सिया अकुसलं, सिया अव्याकतं ।

- दसिन्द्रिया अव्याकता । दोमनस्सिन्द्रियं अकुसलं ।
 5 अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं कुसलं । चत्तारिन्द्रिया सिया कुसला,
 सिया अव्याकता । छ इन्द्रिया सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया
 अव्याकता ।

- तयो कुसलहेतू कुसला । तयो अकुसलहेतू अकुसला ।
 तयो अव्याकतहेतू अव्याकता । कवलीकारो आहारो अव्याकतो । तयो
 10 आहारा सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता । छ फत्सा
 अव्याकता । मनोविञ्जाणघातुसम्पत्तो सिया कुसलो, सिया अकुसलो,
 सिया अव्याकतो । छ वेदना ... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता
 अव्याकता । मनोविञ्जाणघातु सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया
 अव्याकता ।

- 15 १६१. पञ्चघ्नं खन्धानं कति सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, कति
 दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, कति अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता
 ... पे०... सत्तन्त्रं चित्तानं कति सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, कति दुक्खाय
 वेदनाय सम्पयुत्ता, कति अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ?

- द्वे खन्धा न वत्तव्वा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति
 20 पि, दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति पि, अदुक्खमसुखाय वेदनाय
 सम्पयुत्ता ति पि । तयो खन्धा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
 दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

R. 431

- दसायतना न वत्तव्वा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति
 पि, दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति पि, अदुक्खमसुखाय वेदनाय
 25 सम्पयुत्ता ति पि । मनायतनं- सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया
 दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं ।
 धम्मायतनं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया दुक्खाय वेदनाय
 सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं
 सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं ति पि, दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं ति पि,
 30 अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं ति पि ।

R. 447

कवल्लीकारो आहारो न वत्तन्त्रो सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ति पि, दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो ति पि, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ति पि । तयो आहारा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

पञ्च फस्सा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । कायविज्जाणधातुसम्पस्सो सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो । मनोविज्जाणधातुसम्पस्सो सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, सिया अदुक्खम-
10 सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ।

सत्त वेदना न वत्तव्वा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति पि, दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति पि, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति पि । पञ्च सञ्जा पञ्च चेतना पञ्च त्रित्ता अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, कायविज्जाणधातु' सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता', सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता । मनोविज्जाण-
15 धातु सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

१६२ पञ्चन्न खन्वा न कति विपाका, कति विपाकधम्मधम्मा, कति नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा पे० . सत्तन्न चित्तान कति विपाका,
20 कति विपाकधम्मधम्मा, कति नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ?

रूपखन्वो नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । चत्तारो खन्वा सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

दसायतना नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । द्वायतना सिया
25 विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्म-
धम्मा ।

दस धातुयो नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । पञ्च धातुयो विपाका । मनोधातु सिया विपाका, सिया नेवविपाकनविपाक-

धम्मधम्मा । द्वे धातुयो सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

द्वे सञ्चा विपाकधम्मधम्मा । निरोधसच्चं नेवविपाक-
नविपाकधम्मधम्मं । दुखसच्चं सिया विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं,
सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मं ।

सत्तिन्द्रिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । तीणिन्द्रिया
विपाका । द्विन्द्रिया^१ विपाकधम्मधम्मा । अञ्जिन्द्रियं सिया
विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं ।^२ नविन्द्रिया सिया विपाका, सिया
विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

छ हेतु विपाकधम्मधम्मा । तयो अव्याकतहेतु सिया 10
विपाका, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

कबलीकारो आहारो नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । तयो
आहारा सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाक-
नविपाकधम्मधम्मा । पञ्च फस्सा विपाका । मनोधातुसम्फस्सो सिया
विपाको, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । मनोविञ्जाणधातु- 15
सम्फस्सो सिया विपाको, सिया विपाकधम्मधम्मो, सिया नेवविपाक-
नविपाकधम्मधम्मो । पञ्च वेदना ... पञ्च सञ्जा ... पञ्च चेतना ...
पञ्च चित्ता विपाका । मनोधातु सिया विपाका, सिया नेवविपाक-
नविपाकधम्मधम्मा । मनोविञ्जाणधातु सिया विपाका, सिया विपाक-
धम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

१६३. पञ्चन्नं खन्धानं कति उपादिन्नुपादानिया^३, कति
अनुपादिन्नुपादानिया, कति अनुपादिन्नअनुपादानिया ... पे०... सत्तन्नं
चित्तानं कति उपादिन्नुपादानिया, कति अनुपादिन्नुपादानिया, कति
अनुपादिन्नअनुपादानिया ?

रूपक्खन्वो सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया अनुपादिन्नु- 25
पादानियो । चत्तारो खन्धा सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया
अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

पञ्चायतना उपादिन्नुपादानिया । सहायतनं अनुपा-

१. दुविन्द्रिया - मी०; द्वे इन्द्रिया - रो० । २. उपादिन्नुपादानिया - रो०,
एवमुपरि पि ।

दिन्नुपादानियं । चत्वारो आयतना सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया
अनुपादिन्नुपादानिया । द्वायतना सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया
अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

दस धातुयो उपादिन्नुपादानिया । सदधातु अनुपादिन्नु-
५ पादानिया । पञ्च धातुयो सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया । द्वे धातुयो सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

समुदयसच्चं अनुपादिन्नुपादानियं । द्वे सच्चा अनुपादिन्न-
अनुपादानिया । दुक्खसच्चं सिया उपादिन्नुपादानियं, सिया अनुपादिन्नु-
१० पादानियं ।

नविन्द्रिया उपादिन्नुपादानिया । दोमनस्सिन्द्रियं अनु-
पादिन्नुपादानियं । तौण्डिरिया अनुपादिन्नअनुपादानिया । नविन्द्रिया
सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्न-
अनुपादानिया । तयो अकुसलहेतू अनुपादिन्नुपादानिया । तयो कुसलहेतू
१५ सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया । तयो
अव्याकतहेतू सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया,
सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

कवलीकारो आहारो सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया
अनुपादिन्नुपादानियो । तयो आहारा सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया
२० अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

पञ्च फस्सा उपादिन्नुपादानिया । मनोधातुसम्फस्सो
सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया अनुपादिन्नुपादानियो । मनोविञ्जाण-
धातुसम्फस्सो सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया अनुपादिन्नुपादानियो,
सिया अनुपादिन्नअनुपादानियो । पञ्च वेदना ... पञ्च सञ्जा ... पञ्च
२५ चेतना ... पञ्च चित्ता उपादिन्नुपादानिया । मनोधातु सिया उपादिन्नु-
पादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया । मनोविञ्जाणधातु सिया
उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्न-
अनुपादानिया ।

कति सवितक्कसविचारा, कति अवितक्कविचारमत्ता, कति अवितक्क-
अविचारा ?

रूपवखन्धो अवितक्कअविचारो । तथो खन्धा सिया
सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
अविचारा । सङ्खारवखन्धो सिया सवितक्कसविचारो, सिया अवितक्क- 5
विचारमत्तो, सिया अवितक्कअविचारो. सिया न वत्तब्बो सवितक्क-
सविचारो ति पि, अवितक्कविचारमत्तो ति पि, अवितक्कअविचारो
ति पि ।

दसायतना अवितक्कअविचारा । मनायतनं सिया सवितक्क-
सविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । 10
धम्मायतनं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया
अवितक्कअविचारं, सिया न वत्तब्बं सवितक्कसविचारं ति पि,
अवितक्कविचारमत्तं ति पि, अवितक्कअविचारं ति पि ।

पञ्जरस धातुयो अवितक्कअविचारा । मनोधातु सवितक्क-
सविचारा । मनोवञ्ज्याणधातु सिया सवितक्कसविचारा, सिया 15
अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । धम्मधातु सिया
सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
अविचारा, सिया न वत्तब्बा सवितक्कसविचारा ति पि, अवितक्क-
विचारमत्ता ति पि, अवितक्कअविचारा ति पि ।

समुदयसच्चं सवितक्कसविचारं । निरोधसच्चं अवितक्क- 20
अविचारं । मग्गसच्चं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
विचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । दुक्खसच्चं सिया सवितक्क-
सविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं, सिया
न वत्तब्बं सवितक्कसविचारं ति पि, अवितक्कविचारमत्तं ति पि,
अवितक्कअविचारं ति पि । 25

नविन्द्रिया अवितक्कअविचारा । दोमनस्सिन्द्रियं सवितक्क-
सविचारं । उपेक्खिन्द्रियं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
अविचारं । एकादसिन्द्रिया सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्क-
विचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा ।

- तयो अकुसलहेतू सवितक्कसविचारा । छ हेतू सिया
 सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
 अविचारा । कबलीकारो आहारो अवितक्कअविचारो । तयो आहारा
 सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
 5 अविचारा । पञ्च फस्सा अवितक्कअविचारा । मनोधातुसम्फस्सो
 सवितक्कसविचारो । मनोविज्जाणधातुसम्फस्सो सिया सवितक्क-
 सविचारो, सिया अवितक्कविचारमत्तो, सिया अवितक्कअविचारो । पञ्च
 वेदना ... पञ्च सञ्जा ... पञ्च चेतना .. पञ्च चित्ता अवितक्क-
 अविचारा मनोधातु सवितक्कसविचारा, मनोविज्जाणधातु सिया
 10 सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
 अविचारा ।

२. दुष्कामि

१६५. पञ्चन्नं खन्धानं कति रूपा, कति अरूपा ... पे०...
 सत्तन्नं चित्तानं कति रूपा, कति अरूपा ?

R. 436

- रूपखन्धो रूपं । चत्तारो खन्धा अरूपा । दसायतना
 15 रूपा । मनायतनं अरूपं । धम्मायतनं सिया रूपं, सिया अरूपं ।
 दस धातुयो रूपा । सत्त धातुयो अरूपा । धम्मधातु सिया रूपा, सिया
 अरूपा । तीणि सच्चानि अरूपा । दुक्खसच्चं सिया रूपं, सिया अरूपं ।
 सत्तिन्द्रिया रूपा । चुट्सिन्द्रिया अरूपा । जीवित्तिन्द्रियं सिया रूपं, सिया
 अरूपं । नव हेतू अरूपा । कबलीकारो आहारो रूपं । तयो आहारा
 20 अरूपा । सत्त फस्सा अरूपा । सत्त वेदना ... सत्त सञ्जा ... सत्त चेतना
 सत्त चित्ता अरूपा ।

१६६. पञ्चन्नं सन्धानं कति लोकिया, कति लोकुत्तरा ?
 द्वादसन्नं आयतनानं कति लोकिया, कति लोकुत्तरा ? अट्टारमन्नं धातूने
 कति लोकिया, कति लोकुत्तरा ? चतुन्नं सच्चानं कति लोकिया, कति
 25 लोकुत्तरा ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति लोकिया, कति लोकुत्तरा ?

रूपखन्धो लोकियो । चत्तारो खन्धा सिया लोकिया,
 सिया लोकुत्तरा । दसायतना लोकिया । द्वे आयतना सिया लोकिया,
 सिया लोकुत्तरा । सोटस धातुयो लोकिया । द्वे धातुयो सिया लोकिया,
 सिया लोकुत्तरा । द्वे सच्चा लोकिया । द्वे सच्चा लोकुत्तरा ।

B. 453

दसिन्द्रिया लोकिया । तीणिन्द्रिया लोकुत्तरा । नविन्द्रिया
 सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । तयो अकुसलहेतू लोकिया ।
 छहेतू सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । कवलीकारो आहारो लोकियो ।
 तयो आहारा सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । छ फस्सा लोकिया ।
 मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो सिया लोकियो, सिया लोकुत्तरो । छ
 वेदना लोकिया । मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा वेदना सिया लोकिया,
 सिया लोकुत्तरा । छ सञ्जा लोकिया । मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा
 सञ्जा सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । छ चेतना लोकिया । मनो-
 विञ्जाणधातुसम्फस्सजा चेतना सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा ।
 छ चित्ता लोकिया । मनोविञ्जाणधातु सिया लोकिया, सिया 10
 लोकुत्तरा ति ।

अभिञ्जा द्वे सारम्मणा^१, दिट्ठा कुसलवेदना ।

विपाका च उपादिघ्ना, वितक्क^२ रूपलोकिया^३ ति ॥

धम्महृदयविभङ्गो निद्वितो^४ ।

—:०:—

विभङ्गपकरणं^५ निद्वितं ।

१. सारम्मणा — स्या०, रो० । २-२. वितक्कल्लोकिया सी०, स्या०; वितक्क-
 रूपेन लोकिया — रो० । ३. समस्तो — स्या०, रो० । ४. विभङ्गपकरणं — म० ।
 ५. समस्तं — सी० ।

अनुयकमणिका

ग्र		अञ्जयास्मी ति, वय	४७२
निद्रा, देवा	२०२, ५०८	अञ्जयञ्जयतुक्क	१००
प्रलवम्पया, दस	४७०	अञ्जाताविन्द्रिय, वतम	१५६
प्रलयानुयो, तिस्सो	४३४	अञ्जिन्द्रिय, वतम	१५६
प्रलमूलपच्चया सद्धारो, वतमो	२३५, २३६	अट्टकमातिका	४१३
प्रनम्लानि, सीणि	२५६, २५७	अट्टिञ्जको भग्गो, अरियो	२८५-२८७, २६०
प्रलवितवका, तयो	४३३	अट्ट अनरियवोहारा	४६५
प्रलसञ्जा, तिस्सो	४३३, ४३४	- असञ्जीवादा	४६७, ४७६
प्रलहेतु, तयो	४८१, ५१०	- विसंसवत्थूनि	४६३
प्रसा, धम्मा	२०७, २११, २१७, २०८, ३५४	- कुचीवत्थूनि	४६५
- वेदना	६	- नेवसञ्जीनासञ्जीवादा	४६७, ४६८, ४७६
प्रति, वतमा	४२६	- पुरिमदोसा	४६७
प्रतिपा, पञ्जा	३८२	- मिच्छता	४६६
प्रवा, छ	४५८	- विमोक्ता	४०६
प्र, तयो	४४०	- वतमे अरूपधातुया	४८६
प्रणि, सीणि	४४०	अट्टसु सोकपम्मेसु, चित्तस्स पटिपातो	४६५
प्र, दोसो	४४०	अट्टारस, तण्हाविचरितानि अज्झत्तिक्कस्स	४७५
- माहो	४४०	उपादाय	४७५
- रामो	४४०	- तण्हाविचरितानि, वतमानि	४७१
प्रना, वदना	६	- तण्हाविचरितानि बाहिरस्स	४७५
प्रसवहिट्टारम्भणा, पञ्जा	३८६	उपादाय	४७५, ४७६
प्रसयोजन, वतम	४३१	- धातुयो	१०८, ११२, ४८०
प्रसारम्भणा, पञ्जा	३८६	अणुमत्ता वज्जा, वतमा	२६७
प्रसा, वेदना	६	अतप्पान, देवान	५०७
- सञ्जा	६	अतिमानो, वतमो	४२३
प्रतिवा, भाकासधातु	१०५	अतीतानागतपञ्चुप्पन्ना, वेदना	५
- धापोधातु	१०३	अतीतानागतपञ्चुप्पन्न, रूप	३
- तेजोधातु	१०३	अतीतारम्भणा, पञ्जा	३८८
- पमवीधातु	१०२	अतीता, वदना	५
- वारोधातु	१०६, १०५	- सद्धारण	११
प्रति रूप	४	- सञ्जा	८
- विञ्जाण	१५	अनीत, म्य	३
प्रया अविस्स ति, कय	४७३	- विञ्जाण	१४
- सिध ति, वय	४७४	अत्तवाहुपादान, वतम	४५०
		अत्तानुदिद्धि वतमा	४४१

अमररज्ज्वा, सत्ता	४०४	अविज्जा, कतमा	१७३, १८१, १८३, १८४-१८६, १८१, १८३-१८६, १८८, २०१, २०२, २०४, २०८-२११, ४२७
अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो, कतमो	१२८		
अप्पीतिका, पञ्चा	३८३		
अव्याप्तहेतु, तयो	४८१	अविज्जाधातु	१०४, १०६, १०७
अव्याप्ता धम्मा, कतमे	२१८, २२०-२२६, २३२ -२३५, ३५५, ३६२	अविज्जानुसयो	४०३
- वेदना	६	अविज्जापञ्चया सद्धारो	१७३, १८२, १८४, १८८, २०१, २०३, २०५, २०८, २२६
अव्यापादधातु, कतमा	१०८	- अविज्जासम्पयुतो	१६३ -१६७
अनव्या, सत्ता	४०५	- अविज्जाहेतुतो	१८७-१८९, १६१
अभिज्ज्ञा, कतमा	२४०, २४२, २४४, २४८, ३०३		
अमद्वो, कतमो	४२६	अविज्जासत्त्वो, कतमो	४३५, ४४६
अमरवितक्को, कतमो	४२५	अवितक्कअविचारो, समाधि	४०६
अमरायिक्खेपिका, चत्तारो	४७६	अवितक्कविचारमत्ता पञ्चा	३८७
अमोहो, कतमो	२१३	अवितक्कविचारमत्तो, समाधि	४०६
अयोगिनिया, पञ्चा	३८२	अवितक्का, पञ्चा	३८३
अयोनिशो मनसिकारो, कतमो	४४७	अविहान, देवान	५०७
अरज्ज	३७२	अविहसाधातु, कतमा	१०८
अरति, कतमा	४१८, ४४१	असङ्खिलेसिका, पञ्चा	३८३
अरिप्रसञ्चानि, चत्तारि	१२६, १४३	असङ्कता, धातु	८८, ११२
अरिप्रसच्च, दुक्खनिरोधमाग्निनी पटिपदा	१२६	असञ्जसत्तान, देवान	५००, ५०७, ५०८
- दुक्खनिरोधो	१२६	असञ्जोवादा, अट्ट	४६७, ४७६
- दुक्खसमुदयो	१२६	असदध्मा, सत्त	४६१
- दुक्ख	१२६	असमुत्तिता, कतमा	४४३
अरिया, कतमे	४४६	असमागवृत्ति, कतम	४१७
अरियान् अदस्सनकम्पता, कतमा	४४६	असम्पज्जता, कतमा	४४३
अरियो, अट्टन्निदो नग्गो	१३३, २८५-२८७, २६०	असम्पज्ज, कतम	४३१, ४४७
अरूपजीवितिन्द्रिय, कतम	१५७	असस्मी ति, कथ	४७३
अरूपतण्हा, कतमा	४३७	असाखत्य, कतम	४३०
अरूपधातुया	४८६	असेक्ता, पञ्चा	३८७
- उपपत्तिखण्णे	५०१, ५०२	असोरच्च, कतम	४३०
- एक चित्तं	४८७	अस्मिमानो, कतयो	४२४
अस्यावचरा धम्मा, कतमे	५०३	अस्मी ति, कथ	४७१
- पञ्चा	३८३	अस्तदिय, कतम	४४५
अल्लूपपाप्तिया मग्ग भावेति	३५३	अस्ताददिद्धि, कतमा	४४१
अलोमो, कतमो	२१३, २१४	असयोगिनिया, पञ्चा	३८२
अवदञ्जुता, कतमा	४४५	असवरो, कतमो	४१६
अविचार, पञ्चा	३८३	अहिरिक, कतम	४२६, ४४५

आ

इन्द्रिपादं, नितसमाधिपधानसद्वार-
समन्तागतं

आकाशधातु	१०२, १०५, १०६
- भज्जातिका	१०५
- बाहिरा	१०५, १०६
आकाशानञ्जायतनूपगानं, देवानं	५०८
आकाशो, कतमो	३१४
आकिञ्चञ्जायतनूपगानं, देवानं	५०८
आपातवत्पूनि, दस	४६८, ४७०
आचयगामिनी, पञ्जा	३८७
आधयाय चैव अपचयाय च, पञ्जा	३६१
- नो अपचयाय, पञ्जा	३६१
आधारगोचरसम्पन्नो	२६६
आचारो	२६६, २६७
आतापी	२३६, २४८
आनेञ्जानिसद्वारो, कतमो	१७३
मापोधातु	१०२, १०३
- भज्जातिका	१०३
- बाहिरा	१०३
आमस्तरानं, देवानं	५०७
आपकोसल्लं, कतमं	३८६
आयतनानि, छ	४८०, ४८४
आरम्भणानि, चत्तारि	३६४, ३६५
आलोककरणता	३६६
आवासमच्छरियं	४२७
आसवविष्णुत्ता अनारावा, पञ्जा	३-२
- सासवा, पञ्जा	३-२
आसवा, चत्तारो	४४८
- तयो	४३५
आहारा, चत्तारो	४८०, ४८१, ५१३
आहारो, कबळीकारो	४, ११२, ५१०, ५१८, ५२१

इ

इत्यस्मी ति, कथं	४७२
इत्थिन्द्रियं, कतमं	१५७
इत्थं भविस्सं ति, कथं	४७३
- सियं ति, कथं	४७४
इदि	२६६, २६८-२७२
इदिपादा, चत्तारो	२६४, २६८, २७२, २७३

- छन्दसमाधिपधानसद्वार०	
- विरिपसमाधिपधान०	२६४,
- योमंसासमाधि०	२६४, २६७
इन्द्रियानि, वावीसति	
इन्द्रियेणु भगुत्तडाखा, कतमा	
- भुत्तद्वारता, कतमा	
इमिना अञ्जया भविस्सं ति, कथं	
इमिना अञ्जया सियं ति, कथं	
- अञ्जयास्मी ति, कथं	
- अपाहं अञ्जया सियं ति, कथं	
- इत्थं सियं ति, कथं	
- एवं सियं ति, कथं	
- सियं ति, कथं	
- असस्मी ति, कथं	
- अस्मी ति, कथं	
- इत्थस्मी ति, कथं	
- इत्थं भविस्सं ति, कथं	
- सियं ति, कथं	
- एवस्मी ति, कथं	
- एवं भविस्सं ति, कथं	
- सियं ति, कथं	
- भविस्सं ति, कथं	
- सतस्मी ति, कथं	
- सियं ति, कथं	
इस्ता, कतमा	
उ	
उच्छेददिट्ठि, कतमा	
उच्छेदवादा, सत्त	
उद्धञ्चं, कतमं	३
उपनाहो, कतमो	
उपपत्तिदेवा	
उपपत्तिमवो, कतमो	
उपादानपञ्चया पि तण्हा, कतमा	
- भवो, कतमो	
उपादानविष्णुत्ता अनुपादानिया, प	
- उपादानिया, प	

अभ्यरजवशा, सत्ता	४०४	अविज्जा, कतमा	१७३, १८१, १८३, १८४-१८६,
अप्यिपेहि सम्पयोगो दुक्खो, कतमो	१२८		१८१, १८३-१८६, १८८, २०१,
अप्पीतिपा, पञ्चा	३८३		२०२, २०५, २०८-२११, ४२७
अव्यावतहेतु, तयो	४८१	अविज्जामातु	१०४, १०६, १०७
अव्याकता धम्मा, वतमे	२१८, २२०-२२६, २३२ -२३५, ३५५, ३६२	अविज्जानुसयो	४०३
- वेदता	६	अविज्जापच्चया सङ्घारो	१७३, १८२, १८४, १८८, २०१, २०२, २०५, २०८, २२६
अव्यापादपातु, कतमा	१०८	- अविज्जासम्पद्युतो	१८३
अमञ्चा, सत्ता	४०५		- १८७
अभिज्ज्ञा, कतमा	२४०, २४२, २४४, २४८, ३०३	- अविज्जाहेतुतो	१८७-१८८, १८९
अमद्दो, कतमो	४२६	अविज्ज्ञानघो, कतमो	४३५, ४४६
अमरवित्तको, कतमो	४२५	अवित्तकप्रविचारो, समाधि	४०६
अमरावित्तवेपिका, चत्तारो	४७६	अवित्तकविचारमत्ता पञ्चा	३८७
अमोहो, कतमो	२१३	अवित्तकविचारमत्तो, समाधि	४०६
अयोगनिया, पञ्चा	३८२	अवित्तका, पञ्चा	३८३
अयोतिस्सो मनसिकारो, कतमो	४४७	अविहान, देवान	५०७
अरञ्ज	३७२	अविहितायातु, कतमा	१०८
अरति, कतमा	४१८, ४४१	असङ्कुलेसिका, पञ्चा	३८३
अरियसत्त्वानि, चत्तारि	१२६, १४३	असङ्कता, घातु	८८, ११२
अरियसच्च, दुक्खनिरोपगागिनी पटिपदा	१२६	असञ्जसत्ताव, देवान	५००, ५०७, ५०८
- दुक्खनिरोधो	१२६	असञ्जोवावा, घट्टु	४६७, ४७६
- दुक्खसमुदयो	१२६	असङ्गम्मा, सत्त	४६१
- दुक्ख	१२६	असन्तुट्ठिता, वतमा	४४३
अरिया, कतमे	४४६	असभाववृत्ति, वतम	४१७
अरियाण अदस्तानकम्पता, कतमा	४४६	असम्पजञ्जता, वतमा	४४३
अरिमो, अट्टङ्गिको भागो	१३३, २८५-२८७, २६०	असम्पजञ्जा, कतम	४३१, ४४७
अरूपयौचितिन्द्रिय, कतम	१५७	असत्सी ति, कथ	४७३
अरूपतद्वा, वतमा	४३७	असाखल्य, वतम	४३०
अरूपमायुया	४८६	असेक्खा, पञ्चा	३८७
- उपपत्तिक्खणे	५०१, ५०२	असोरञ्ज, कतम	४३०
- एक चित्तं	४८७	अस्तिमानो, कतमो	४२४
अरूपावचरा धम्मा, वतमे	५०३	अस्सो ति, कथ	४७१
- पञ्चा	३८३	असत्तिय, कतम	४४५
अरूपपणितिया मग्ग भावेति	३५३	असावदिट्ठि, कतमा	४४१
अस्तोमो, वतमो	२१३, २१४	असयोजनिया, पञ्चा	३८२
अवदञ्जुता, वतमा	४४५	असचरो, वतमो	४४६
अविचार, पञ्चा	३८३	अहिरिक, वतम	४२६, ४४५

आकाशधानु	१०२, १०५, १०६
— अञ्जस्तिका	१०५
— बाहिरा	१०५, १०६
आकाशानञ्चायतनूपगानं, देवानं	५०८
आकाशो, कतमो	३१४
आकिञ्चज्जायतनूपगानं, देवानं	५०८
आषातवत्पूनि, दस	४६८, ४७०
आचयगामिनी, पञ्जा	३८७
आचयाम जेव अपचयाम ज, पञ्जा	३८१
— नो अपचयाम, पञ्जा	३८१
आचारगोचरसम्पत्तो	२६६
आचारो	२६६, २६७
आतापी	२३६, २४८
आनेञ्जाभिसङ्गारो, कतमो	१७३
आपोधानु	१०२, १०३
— अञ्जस्तिका	१०३
— बाहिरा	१०३
आभस्सरानं, देवानं	५०७
आयकोसल्लं, कतमं	३८६
आयत्तानि, छ	४८०, ४८४
आरम्मणानि, चत्तारि	३६४, ३६५
आलोककरणता	३६६
आपासमच्छरियं	४२७
आसवविप्पमुत्ता अनासवा, पञ्जा	३-२
— सासवा, पञ्जा	३-२
आसवा, चत्तारो	४४८
— तयो	४३५
आहारा, चत्तारो	४८०, ४८१, ५१३
आहारो, कवळीकारो	४, ११२, ५१०, ५१८, ५२१
इ	
इत्थस्मी ति, कथं	४७२
इत्थिन्द्रियं, कतमं	१५७
इत्थं भविस्सं ति, कथं	४७३
— सियं ति, कथं	४७४
इत्थि	२६६, २६८-२७२
इत्थिभावा, चत्तारो	२६४, २६८, २७२, २७३

इत्थिपादं, चित्तसमाधिपधानसङ्गार-	२६४, २६६,
समन्तागतं	२६८, २७०
— छन्दसमाधिपधानसङ्गार०	२६४, २६८
— विरियसमाधिपधान०	२६४, २६५, २६६
— वीर्यसमाधि०	२६४, २६७, २६८, २७०
इन्द्रियाणि, बावीसति	४८०
इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता, कतमा	२६८, ४३०
— गुत्तद्वारता, कतमा	२६८
इमिना अञ्जया भविस्सं ति, कथं	४७७
इमिना अञ्जया सियं ति, कथं	४७८
— अञ्जयास्मी ति, कथं	४७६
— अपाहं अञ्जया सियं ति, कथं	४७६
— इत्थं सियं ति, कथं	४७८
— एवं सियं ति, कथं	४७६
— सियं ति, कथं	४७८
— भस्मी ति, कथं	४७६
— भस्मी ति, कथं	४७७
— इत्थस्मी ति, कथं	४७६
— इत्थं भविस्सं ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७८
— एवस्मी ति, कथं	४७६
— एवं भविस्सं ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७८
— भविस्सं ति, कथं	४७६
— सातस्मी ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७७
इत्था, कतमा	४२६
उ	
उच्छेददिट्ठि, कतमा	४२८
उच्छेदवादा, सत्ता	४७६
उद्धञ्चं, कतमं	३०६, ३०७, ४४२
उपनाहो, कतमो	४२६
उपपत्तिदेवा	५०४
उपपत्तिमयो, कतमो	१७५
उपादानपञ्चया पि तण्हा, कतमा	२००
— भवो, कतमो	१७५, १८३, २००
उपादानविप्पमुत्ता अनुपादानिया, पञ्जा	३८३
— उपादानिया, पञ्जा	३८३

उपादानानि, चत्वारि	४४६, ४४०	श्रोमानो, चतस्रो	४२४
उपादानिया, पञ्चा	३८३	श्रोम्यागियानि श्रयोजनानि, पञ्च	४५२
उपादिता, पञ्चा	३८३	श्रोकारिवा, वेदना	६
उपादिमुपादानिया, पञ्चा	३८६	- सङ्गारा	१२
उपायकोस्त, चतस्र	३८६	- सञ्जा	६
उपायासो, कतमो	१२७, १७६	श्रोकारिक, स्थ	४
उपायभित्तता चतमा	४४७	- विञ्जाण	१५
उपायभो, कतमो	४४७		
उपासकसिक्ता	२६८	क्ष	
उपासिकासिक्ता	२६८	वति दिद्धा, पञ्चम सन्धान	५१२
उपक्ता, चतस्र	३११, ३१२, ३३१, ३३५, ३३७	- न दिद्धा न मुत्ता	५१२
उपक्ताधातु	१०६	- मुत्ता	५१२
उपेक्षासम्बोद्धो	२७६-२८२, ३०७	- सागिया, चतुस्र सन्धान	५२०
उपेक्षासहृता, पञ्चा	३८६, ३८७	- द्वादसम प्रायतनान	५२०
उपकिमिद्वि, कतम	१५८	- पञ्चम सन्धान	५२०
उपक्लृपविचारा, छ	४५८	- सत्तम चित्तान	५२०
उपादवकम्मानि	५०३	- संकुत्तरा, द्वादसम धातून	५२०
ए		- चतुथ सन्धान	५२०
एकमातिका	४०६	- द्वादसम प्रायतनान	५२०
एकस्यसंस्तिका, चत्वारो	४७६	- पञ्चम सन्धान	५२०
एका चेतता, कतमा	४८७, ४८८	- सत्तम चित्तान	५२०
एकादसिन्द्रियाणि, अल्पधातुवा	४८६	- विपाका, पञ्चम सन्धान, सत्तम चित्तान	५१६
एका वेदना, कतमा	४८७, ४७७	- विञ्जाता	५१२
- सञ्जा, कतमा	४८७, ४८८	- मुत्ता	५१२
एको कस्तो, कतमो	४८७, ४८८	कथ उपपज्जन्ति, दास दत्ता	५०४
एक चित्त, चतस्र	४८७, ४८८	श्रवणीकारो, आहारो	४, ११२
एवस्मी ति, कथ	४७२	कम्ममवो, चतस्रो	१७५
एव भविस्स ति, कथ	४७३	कम्मसकटन्नाण, चतस्र	३८६
- सिय ति, कथ	४७४	कम्मानि शान्तारित्तानि, पञ्च	४५४
एवना, त्रिस्सो	४३८	करुणा, चतमा	३२६, ३३३, ३३६
ओ		कसावा, तयो	४४०, ४४१
ओपनिया, पञ्चा	३८२	कामतण्हा, चतमा	४३७
ओपविममुत्ता श्लोपनिया, पञ्चा	३८२	कामधातु, कतमा	१०७
- ओपनिया, पञ्चा	३८२	कामधातुवा	४८८, ४६२-४६८
ओषा, चत्वारो	४४६	- द्वादस धातुयो, कतमा	४८३
आशातिष्ठान, श्रुपान	४६३	- उपपत्तिरुत्थे	४६७
- विरञ्ज्यातान	४६३	- चत्वारो आहार, चतमे	४८३
- पेवान	४६३	- वीणि सञ्चानि, कतमानि	४८३
		- द्वादसायतनानि, कतमानि	४८२

कामधातुया नव हेतु, कतमे	४८३
— पञ्चवक्त्र्या, कतमे	४८२
— बावोसतिन्द्रियानि, कतमानि	४८३
— सत चित्तानि, कतमानि	४८४
— चेतना, कतमा	४८४
— फस्ता, कतमे	४८३
— वेदना, कतमा	४८३
— सञ्ज्ञा, कतमा	४८४
कामरागानुसयो	४०३
कामवितक्को, कतमो	४३३, ४३४
कामसञ्ज्ञा, कतमा	४३३
कामा, कतमे	३०८
कामावचरा धम्मा, कतमे	५०२
— पञ्जा	३८४
कामावचरणं, देवानं	४६३, ४६८
कामावचरं कुसलं, चित्तं	३४४, ३४५
कामासवो, कतमो	४३५, ४४८
कामुपादानं, कतमं	४४६
कामेसना, कतमा	४३०
कामेसुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं, कतमं	३४३
कायदुच्चरितं, कतमं	४३४, ४३५
कायधातु, कतमा	११०
कायविज्ञापधातु	१०६, ११०, ११६
कायविज्ञापं	१५
कायविसमं	४४०
कामसङ्कारो, कतमो	१७३
कायसम्पत्तया, सञ्ज्ञा	६
कायानुपस्ती	२४६, २५०
कायायतनं	८३, ८४
कायिन्द्रियं, कतमं	१५६
कायो, कतमो	३११
किञ्चना, तयो	४४०
किञ्चनं, दोषो	४४०
— मोहो	४४०
— रागो	४४०
कित्तकं आयुष्माणं, भकनिट्ठानं देवानं	५०८
— अतप्पानं देवानं	५०८
— अविहानं देवानं	५०८
— अकपसानञ्चायतनूपमानं	५०८

कित्तकं आयुष्माणं, भ्रकिञ्चञ्चायतनूपमानं	५०८
— चातुम्महाराजिकानं देवानं	५०४
— तत्त्वतिसानं देवानं	५०४
— सुसितानं देवानं	५०५
— निम्मानरत्तीनं, देवानं	५०५
— नेवसञ्जानासञ्ज्ञा- यतनूपमानं	५०८
— परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं	५०५
— यनुस्सानं	५०४, ५०६
— धामानं, देवानं	४०५
— विज्ञापञ्चायतनूपमानं	५०८
— सुदस्सानं देवानं	५०८
— सुदस्सीनं देवानं	५०८
किलेसवत्पूनि, भट्ट	४६३
— दस	४०४, ४६६
किलेसविषयूता भसङ्गिलेसिका, पञ्जा	३८३
— सङ्गिलेसिका, पञ्जा	३८३
कुक्कुच्चं, कतमं	३०६, ३०७
कुम्भगसेवना, कतमा	४४८
कुम्भगो, कतमो	४४८
कुलमच्छरियं	४२७
कुलसमूलपञ्चया सङ्कारो, कतमो	२१३-२१७, २३२
कुलसमूला धम्मा, कतमे	२१३-२१७
कुलसमूलानि, तीणि	२५८
कुसलहेतू, तयो	४८१
कुसलाकुसला, वेदना	६
कुसला धम्मा, कतमे	१८१, २१२, २१४-२१६, २२६-२३२, २३४, २५२, ३५३
कुसीतवत्पूनि, भट्ट	४६५
— चतुल्यं	४६४
— छट्ठं	४६५
— उत्थियं	४६४
— उदियं	४६४
— पञ्चमं	४६४
— षष्ठमं	४६५
— सप्तमं	४६५
कुसीतवत्पूनि, भट्ट	४६५
कुहना, कतमा	४१६

केनचि न विज्जेय्या, पञ्जा	३८१	चतुक्कमातिग	४१२
- विज्जेय्या, पञ्जा	३८१	चतुस्यं, धानं	१३५, ३१७, ३१६-३२३, ५०७
कोपो, कतमो	४२६	चतुरङ्गकं, धानं	३१७, ३१६
कोसज्जं, कतमं	४४२, ४४५	चतुसु फलेषु, पञ्जा	३६४
		- भग्नेषु, पञ्जा	३६७
ग		चत्तारि, घमतिगमनानि	४५०
गन्यनिया, पञ्जा	३८२	- यरियसन्धानि	१२६, १४३
गन्यविषयुत्ता भगन्यनिया, पञ्जा	३८२	- धारम्मणानि	३६४, ३६५
- गन्यनिया, पञ्जा	३८२	- उपादानानि	४४६, ४५०
गन्या, चत्तारो	४४६	- चित्तानि	४८४
गन्धपातु, कतमा	१०६	- चित्तानि, रूपधातुया	४८५
गन्यामत्तनं	८३, ८७	- धानानि	३१६, ३१८, ३२०-३२२, ४०६
गेहसिता उपेक्खा, छ	४५६	- दुच्चरित्तानि	४५१
गेहसितानि दोमनस्सानि, छ	४५६	- भयानि	४५२
- सोमनस्सानि, छ	४५६	- सच्चानि	१३५, १४०, १४२
गोचरो, कतमो	२६७	चत्तारो, धनरियवोद्धार	४५१
गोत्तमयो, कतमो	४१५	- अन्तानन्तरा	४७६
		- धमराविकर्षेपिका	४७६
घ		- धासवा	४४८
धानपातु, कतमा	१०६	- धासवा	४८०, ४८१, ४१३
धानविज्जाणपातु	१०६, १०६, ११०	- इडिपादा	२६४, २६८, २७२, २७३
धानविज्जाणं	१५	- एकच्चसस्सविका	४७६
धानसम्पत्सजा, सञ्जा	६	- घोषा, कतमे	४४६
धानामत्तनं	८३, ८४	- खन्धा, भपरियापत्ते	४८७
पानिन्द्रियं, कतमं	१५६	- मरूपधातुया	४८६
च		- गन्या	४४६
चक्खापत्तनं	८३	- ज्ञायी	४०५
चक्खुपातु, कतमा	१०६	- तण्डुणादाना	४५०
चक्खुनिद्रियं, कतमं	१५६	- फस्सा, रूपधातुया	४८५
चक्खुविज्जाणपातु	१०६, १०६	- महाभूता	१७४
चक्खुविज्जाणं	१५	- योया	४४६
चतस्सो, भग्गमञ्जायो	३३२, ३३६, ३३८, ३३६	- विपरियासा	४५१
- चेतना, रूपधातुया	४८६	- सतिपट्टाना	२३८, २४६, २५०, २५२
- दिट्ठियो	२५२	- सम्मप्यपाना	२५५, २५८, २६२
- पटिपथा	३६४	- सस्सतयावा	४७६
- पटिपग्गिवा	३५०-३५४, ३६२, ३६३	चरितं, वक्कमं सतानं	४०३
- वेदना, रूपधातुया	४८५	चातुम्महापजिका, देवा	५०४
- सञ्जा, रूपधातुया	४८५	चापत्य, कतमं	४१७
- विस्त्या	२६८	चित्तसमाधि	२६६

चित्तसमाधिपदानसङ्घारसमन्वागतं, इन्द्रिपादं	२६४,	छ, उपेखुपविचारा	४५८
	२६६, २६८, २७०	- कामावचरा	५०४
चित्तस्य पटिपातो, अट्टसु लोकधम्मेषु	४६५	- गेहसिता उपेखसा	४५६
विचानि, चत्तारि	४८४	- गेहसितानि दोमनस्सानि	४५६
- सत्त	४८०, ४८२, ५१३	- सोमनस्सानि	४५६
चित्तानुपस्सी	२४२, २४३, २४४, २५०, २५१	- छन्दरागा	४५७
चित्तिन्द्रिपादो	२७२	- तण्हाकाया	४५७
चित्तं, कतमं	२५६, २५७, २६१, २६७, २७०,	- विट्ठियो	४५६, ४६०
	२७१, ३०४, ३०६, ३०८,	- दोमनस्सुपविचारा	४५८
	३२७, ३३१, ३४३	- धातुयो	१०२, १०४, १०६, १०८
चित्तामया, पञ्चा	३८५	- परिहानिया धम्मा	४५८
चेतना, कायसम्पत्सजा	११, १२	- विरोधवत्पुनि	४५७
- धानसम्पत्सजा	११, १२	- विवादमूलानि	४५७
- धक्खसम्पत्सजा	११, १२	- सोमनस्सुपविचारा	४५८
- जिह्वासम्पत्सजा	११, १२	- हेतु, अपरियापन्ने	४८८
- भूतोसम्पत्सजा	११, १२		
- सत्त	४००, ४८२, ५१३	ज	
- सोतसम्पत्सजा	११, १२	जञ्चन्धबधिरानं	४६३
चेतसो च लीनसं, कतमं	४१८, ४४८	जञ्चन्धानं	४६३
- विक्खेपो, कतमो	४४७	जञ्चवधिरानं	४६३
- विनिवन्धा, कतमे	४५३	जनपदवित्तको, कतमो	४२५
चेतोखिला, पञ्च	४५३	जरा, कतमा	१२६, १७५, १८३, २००, २३७
चेतोफरणत्ता	३६६	जराभय, कतमं	४३७
		जरामरणनिरोधगामिनिया पटिपदाम् आणं	३६५
छ		जरामरणनिरोधे, आणं	३६५
छक्कमातिका	४१३	जरामरणसमुदये, आणं	३६५
छद्वायतनपञ्चया पि नामकं	२०४, २०७	जातर, वेदना	६
- फस्सो, कतमो	१८२, १८५, १८७,	जाति, कतमा	१२६
	१६६, २०४, २०६, २४६	जातिपञ्चया जरामरणं, कतमं	१७५, १८३, २००,
- छद्वायतनसम्पयुक्तो	१६३,		२३७
	१६६,	जातिभयं, कतमं	४३७
- छद्वायतनहेतुको	१६०, १६८	जातिमदो, कतमो	४१४
छन्दसमाधिपदानसङ्घारसमन्वागतं इन्द्रिपादं	२६४,	जापित्त्या, पञ्चा	३८४
	२६८	जिह्वाधातु, कतमा	११०
छन्दिन्द्रिपादो	२७२	जिह्वायतन	८३, ८४
छन्दो, कतमो	२५५, २५६, २५६, २६१, २६४	जिह्वायिञ्जाणधातु	१०६, ११०
छसु भविञ्जामु पञ्चा, कतमा	३६६, ३६७	जिह्वाविञ्जाणं	१५
छ, भगारवा	४५७, ४५८	जिह्वासम्पत्सजा, सञ्जा	६
- भायतनानि	४८४	जिह्विन्द्रियं, कतमं	१५६
		जीवित्तिन्द्रियं, कतमं	१५७

अ

ज्ञानानि, चत्वारि

३१६, ३१८, ३२०

— ३२२, ४०६

ज्ञान

३११, ३१२, ३१६

ज्ञात्री, चत्वारो

४०५

अ

आणवत्स्य अष्टाविधेन

३७५

— एकविधेन

३६६, ३६७, ३६९

— चतुर्विधेन

३७४, ३६६

— द्वित्रिविधेन

३७५, ३६७

— त्रिविधेन

३६६, ३६६

— दसविधेन

३७५, ३७७

— द्वाविधेन

३६७, ३६४

— नयविधेन

३७५, ३६८

— पञ्चविधेन

३७५, ३६७

— सप्तविधेन

३७५, ३६७

आणवत्स्यै, सप्तसप्तति

३६७

आण, अन्वये

३६९

— दुक्खनिरोधगामिनिषा पटिपदाय

३६०

— दुक्खनिरोधे

३६०

— दुक्खसमुदये

३६०

— दुक्खे

३६०

— परिषे

३६१

— फलसमङ्गिस्स

३६०

— मगसमङ्गिस्स

३६०

— सञ्चानुलोमिक

३६६, ३६०

आतिथित्तको, कत्तमो

४२५

ठ

टिनिभागिनी, पञ्चा

३६२

त

तण्डावाया, ■

४५७

तण्डा, तिस्सो

४३६-४३८

तण्डापञ्चया अधिमांस्तो, कत्तमो

२००

— उपादान तण्डासम्पत्त, कत्तम

१६४

— तण्डाहेतु, कत्तम

१६२, १६२

— वेदना, कत्तम

१७४, २००

तण्डामूलवा धम्मा, नव

४६६

तण्डाविचरितसत्त, अट्ट

४१४

तण्डाविचरितानि

४१४

— अन्नात्तिवत्स उपादाय,

अट्टारस

४७५

— अट्टारस

४१४

— वाहिरस्स उपादाय, अट्टारस

४७६

— छत्तिव

४१४

तण्डुप्यादाना, चत्वारो

४५०

तत्तिव, ज्ञान

१३५, ३१७, ३१६, ३२१, ३२२

— पणीत

५०७

— परित्त

५०७

— मज्झिम

५०७

तयागवो

३७५-३७७

तन्दी, कत्तमा

४१८

तमानि, तीणि

४३६

तयो, अकुसलवितक्का

४३३

— अकुसलहेतू

४८१, ४१०

— अमी

४४०

— अन्धकारहेतू

४८१, ४८५, ४८८

— आसवा

४३५

— आहार, अपरियापन्नं

४८८

— असुपातुया

४८६

— रूपपातुया

४८५

— कसावा

४४०, ४४१

— किञ्चना

४४०

— कुत्तलहेतू

४८१, ४८५, ४८८

— देवा

५०३

— समाधो

४०६

— हेतू

५०१

तावत्तिमान, देवान

५०४

तिथमात्तिक्का

४११

तिथिखन्दिप्या सत्ता, कत्तमे

४०४

तित्वायतनानि, तीणि

४३६, ४४०

तिन्तिण, कत्तम

४१७

तिवज्जिक, ज्ञान

३१८, ३२०

तिस्सो, अकुसलपातुयो

४३४

— अकुसलसञ्जा

४३३, ४३६

— एसना

४३०

देवा, तयो	५०३	दोवचस्सता, कतमा	४२६, ४४२, ४४४
देवान, प्रवनिट्ठान	५०२, ५०८	दोसकसावो	४४०
- अत्तप्पान	५०७	दोसग्गि	४४०
- प्रप्यमाणधुभान	५०७	दोसो, कतमो	४३२
- प्रप्यमाणाभान	५०७		
- प्रविहान	५०७		
- प्रसज्जमत्तान	५०७, ५०७	घ	
- शाखासानञ्चायतनूपगान	५०८	घम्मघातु	१११, ११२
- शानिञ्चञ्चायतनूपगान	५०८	- सिया अचेतसिक्का	१२१
- शाभस्सरा	५०७	- अतीता	११५
- कामावचरान	४६८	- अनागता	११५
- कित्तक आयुप्पमाण	५०८	- अनारम्भणा	१२१
- प्रातुम्महाराजिकान	५०४	- अप्पच्चया	११६
- तावत्तिसान	५०४	- धरूपा	११७
- तुसितान	५०४, ५०५	- अवितक्कअविचारा	११३
- निम्मानरत्तीन	५०४, ५०५	- अवितक्कविचारमत्ता	११३
- गेवसञ्जानासञ्जायतनूपगान	५०८	- असद्धता	११५
- परनिम्मितवसयत्तीन	५०४, ५०५	- आशवा	११७
- परित्तुभान	५०७	- उपादा	१२२
- परित्ताभान	५०६	- उपादान	१२२
- ब्रह्मपारिमज्जान	५०६	- किलेसा	१२३
- ब्रह्मपुरोहिणान	५०६	- चैव किलेससम्पयुता च	१२४
- महाप्रह्वान	५०६	- गन्धो	११८
- यामान	५०४, ५०५	- चित्तविष्णुप्ता	१२१
- जेह्फनान	५०७, ५०८	- चित्तविससद्धा	१२१
- सुदम्मान	५०८	- चित्तसम्पयुता	१२१
- सुदत्तीन	५०८	- चित्तसहभू	१२१
- सुमविण्हान	५०७	- चित्तससट्ठसमुद्धानसहभू	१२२
दे, अत्तुसलहेत्त	४८६	- चित्तससट्ठसमुद्धाना	१२२
- अघिच्चममुप्पप्रिक्का	४७६	- चित्तससद्धा	१२१
- भापनानि, अपरियापन्ने	४८७	- चित्तानुपरिवत्ती	१२१
- अरूपपानुया	४८६	- चेतसिक्का	१२१
- पाणुयो, अपरियापन्ने	४८७	- न हेतु अहेतुका	११६
- अरूपपानुया	४८६	- सहेतुका	११६
- सच्चानि, अपरियापन्ने	४८७	- नीवरण	११६
दोमगस्सधातु	१०६	- मो आसवा	११७
दोमगस्सिद्विप, वनम	११८	- उपादा	१२२
दोमगस्स, कतम	१२७, १७७, २४०, २४२, २४४, २४६, २१३	- उपादान	१२२
		- किलेसा	१२३

धम्मधातु, सिया नो गन्थो	११८	धम्मा, सिक्खा	३४७, ३४८
— चित्तसहभू	१२१	धम्मायतनं	८३, ८७
— चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू	१२२	— सिया अचेतसिकं	६७
— चित्तसंसद्वसमुद्धाना	१२२	— अनारम्भणं	६७
— चित्तानुपरिवर्ती	१२१	— अप्पच्चयं	६२
— नीवरणं	११६	— अरूपं	६२
— परामातो	१२०	— अवितक्कविचारमत्तं	८६
— संयोजन	११८	— असङ्गतं	६२
— पच्चुप्पन्ना	११५	— आसवो	६३
— पराभासविप्पयुत्ता	१२०	— उपादा	६८
— परामाससम्पयुत्ता	१२०	— उपादानं	६८
— परामासो	१२०	— किंसेसो	६६
— रूपा	११७	— गन्धो	६४
— सम्पच्चया	११६	— चित्तविप्पयुत्तं	६७
— सवितक्कसविचारा	११३	— चित्तविसंसद्वं	६७
— सारम्मणा	१२१	— चित्तसम्पयुत्तं	६७
— संयोजनं	११८	— चित्तसहभू	६७
— हेतु	११५	— चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू	६७
धम्मपटिसम्भवा	३५०—३५४, ३६२	— चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्ति	६७
— दुक्खनिरोधगामिनिया पटि-		— चित्तसंसद्वसमुद्धानं	६७
पदाम् आणं	३५०	— चित्तसंसद्वं	६७
— दुक्खसमुदये आणं	३५०	— चित्तानुपरिवर्ति	६७
— धम्मे आणं	३६३	— चेतनिकं	६७
धम्ममच्छरियं	४२७	— न हेतु	६१
धम्मविषयसम्योज्झको	२७६, २७७, २८२, ३००	— अहेतुकं	६२
धम्मानुपस्सी	२४५, २४७—२४१	— सहेतुकं	६२
धम्मा भङ्गुसला, कतमे	२०७—२११, २१७, २५५,	— नीवरणं	६५
	२५६, ३५४	— नो धामवो	६३
— अपरिवापत्ता, कतमे	५०३	— उपादा	६८
— अप्पापत्ता, कतमे	२१८, २२१—२२६,	— उपादानं	६८
	२३२—२३५, ३५५—३६२	— किंसेसो	६६
— अरूपावचरा, कतमे	५०३	— गन्धो	६४
— पुसंसमुत्ता, कतमे	२१७	— चित्तसहभू	६७
— कुगन्ता, कतमे	१८१, २१२, २१४—२१६,	— चित्तसाराद्वसमुद्धानसहभू	६७
	२२६—२३४, ३५२, ३५३	— चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्ति	६७
— न अरूपावचरा	५०३	— चित्तसंसद्वसमुद्धानं	६७
— न आमावचरा	५०२	— चित्तानुपरिवर्ति	६७
— न रूपावचरा	५०३	— नीवरणं	६५
— परिवापत्ता	५०३	— पराभासो	६६

धम्मायतन सिया नो संयोजनं	६३	नवविषा, माना	४६८
- परामासविषयुत्तं	६६	नानतसञ्ज्ञा, कतमा	३१४, ४४२
- परामासमम्युत्तं	६६	नामपच्चया छद्वायतनं	१०२, १८४, १८५, १८८, १९६, २०४, २१६, २३६
- परामासो	६६	- पि विञ्ज्ञाणं	१६६, २०२, २०३, २०६
- रूपं	६२	- फस्सो	२०२
- सद्धितं	६२	- नामसम्पयुत्तो	१६४
- सम्पच्चयं	६२	नामरूपपच्चया छद्वायतनं नामसम्पयुत्तं	१६६, १६७
- सवितक्कसविचारं	८६	- सञ्ज्ञायतनं	१७४, १८२, १८७, २०७
- सारम्भणं	६७	- नामरूपहेतुकं	१६०, १६२
- संयोजनं	६३	नामं, कतमं	१७४, १८४, १८६, १६०, १६१, १६५-१६७, २०३, २०४, २०६
- हेतु	६१	निष्पेक्षिकता, कतमा	४१६
धम्मं ज्ञाण, कतमं	३६०	निश्चिदाय नो पटिवेधाय पञ्ज्ञा, कतमा	३६२
धम्मो, विरोधभागियो	४०६	निब्बेधयामिनी, पञ्ज्ञा	३६२, ३६३
- हानभागियो	४०६	निम्मानरतीनं, देवानं	५०४, ५०५
धातुयो, घट्टारस	१०८, ११२, ४८०	मियता, पञ्ज्ञा	३८४
- छ	१०२, १०६, १०८	निय्यागिका, पञ्ज्ञा	३८४
- नव	४८४	निश्चिपटिसम्भवा	३५०, ३५४, ३६३
न		- धम्मनिश्चितामिताये	ज्ञाणं ३५०, ३६३
न धरूपावचरा, धम्मा	५०३	नीवरणविषयुत्ता धनीवरणिया, पञ्ज्ञा	३८२
- पञ्ज्ञा	३८४	- नीवरणिया, पञ्ज्ञा	३८२
- उपेक्षासहृगता, पञ्ज्ञा	३८४	नीवरणा, पञ्च	३०८
- कामावचरा, धम्मा	५०२	नीवरणिया, पञ्ज्ञा	३८२
- पञ्ज्ञा	३८४	नेकवम्मघातु, कतमा	१०८
- पीतिसहृगता, पञ्ज्ञा	३८३	नेमिस्तिकता, कतमा	४१६
- रूपावचरा, धम्मा	५०३	नेरयिकान परिपुण्णायतनानं	४६३
- सुमसहृगता, पञ्ज्ञा	३८३	नेव आचयाय नो अपचयाय, पञ्ज्ञा	३६२
नव, भनुपुञ्चविहारमभाषत्तियो	३६८, ४०६	नेवविषाकयम्मधम्मा, पञ्ज्ञा	३८६
- भाषातवयूनि	४६८	नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनूपमानं, देवानं	५०८
- इञ्जितानि	४६६	नेवसञ्ज्ञीनामञ्ज्ञीवादा, अट्ट	४६८, ४७६
- तच्छामुपना धम्मा	४६६	नेवाचयगामिनापचयगामिनी, पञ्ज्ञा	३८७
- धातुयो	४८४	प	
- पपञ्चितानि	४६६	पचययचतुक्कं	१७७, १८१
- पुरिसमवानि	४६८	पचववेक्खत्तानिमित्तं	३६६
- फण्डितानि	४६६	पचुप्पन्नारम्भणा, पञ्ज्ञा	३८८, ३८६
- मञ्जितानि	४६६	पचुप्पन्ना, वेदना	६
- सद्धितानि	४६६	- सद्धारा	१२
- हेतु	४८०, ४८१		
नवधमागिका	४१४		

पञ्चपन्था, सञ्ज्ञा	८
पञ्चपुत्र, रूप	४
— विञ्ज्ञाण	१५
पञ्चकलन्था	३, १७, ७०, ४८०, ४८४
पञ्चङ्गिको, मणो	२८८-२९०
— सम्मासमाधि	३६६
पञ्चङ्गिक, ज्ञान	३१७, ३१९
पञ्च, आदीनवा, प्रवसन्तिथा	४५५
— आनन्तरिकानि, कम्मानि	४५४
— उद्धम्भागियानि, संयोजनानि	४३१, ४५३
— ओरम्भागियानि, संयोजनानि	४३१, ४५२
— चेतसो विनिबन्धा	४५४
— विट्ठमनिब्बानवादा	४५५, ४५६, ४७६
— विट्ठियो	४५४
— नीवरणानि	३०८, ४५४
— व्यसना	४५५
— भयानि	४५५
— मच्छरियानि	४२७, ४५३
— विञ्ज्ञाणा	३७७
— वेरा	४५४
— सङ्गा	४५३
— सत्ता	४५३
— सिक्खापदानि	३४२, ३४४, ३४८
पञ्चकमासिका	४१२
पञ्चङ्गाणिको, सम्मासमाधि	३६६
पञ्चम, ज्ञान	३१८, ३२०-३२२
पञ्चिन्द्रियानि	४०४
पञ्जा, भग्न्यनिया	३८२
— अञ्जत्तयहिहारम्मणा	३८६
— अञ्जत्तारम्मणा	३८६
— भतीतारम्मणा	३८८
— अत्तज्जापिका	३८४
— अधिचित्ते	३०६
— अधिपञ्ज्ञाय	३०६
— अधिसीले	३८५
— भनागतारम्मणा	३८८
— भनासया	३८९
— भनिपता	३८४
— भनिय्यानिष्ठा	३८४

पञ्जा, अनीवरणीया	३८२
— अनुत्तरा	३८४
— अनुपादानिया	३८३
— अनुपादिअनुपादानिया	३८७
— अनुपादिष्ठा	३८३
— अनुपादिअनुपादानिया	३८६
— अनोवनिया	३८२
— अपचमगामिनी	३०७
— अपरागट्ठा	३८३
— अपरिथापणा	३८४, ३९०
— अप्यमाणा	३८७
— अप्यमाणारम्मणा	३८८
— अप्पीतिका	३८९
— अयोगनिया	३८२
— अरूपावचरा	३८४
— अविचारा	३८३
— अवितक्कमविचारा	३८७
— अवितक्कविचारमत्ता	३८७
— अवितक्का	३८३
— असङ्किलेसिका	३८३
— असेक्खा	३८७
— असयोजनिया	३८२
— आचयगामिनी	३८७
— आसवविप्पयुत्ता अनासवा	३८२
— सासवा	३८२
— उपादानविप्पयुत्ता अनुपादानिया	३८३
— उपादानिया	३८३
— उपादानिया	३८३
— उपादिष्ठा	३८३
— उपादिअनुपादानिया	३८६
— उपेनसासहयता	८४, ३८७
— ओषनिया	३८२
— ओषविप्पयुत्ता भनोषनिया	३८२
— ओषविप्पयुत्ता ओषनिया	३८२
— आगावचरा	३८४
— किसेसविप्पयुत्ता अराद्धिलेसिना	३८३
— किलेसविप्पयुत्ता सङ्किलेसिना	३८३
— केनचि न विञ्जेय्या	३८१
— केनचि विञ्जेय्या	३८१

पञ्चा, गन्धनिया

- गन्धविष्युक्ता अगन्धनिया

- गन्धनिया

- चिन्तामया

- जापितया

- ठितिभागिनी

- दानमया

- न अरूपावचरा

- उपेक्षासहगता

- वामावचरा

- पीतिसहगता

- रूपावचरा

- सुखसहगता

- निर्वेधनागिनी

- नियता

- निर्यानिवा

- नीवरणविष्युक्ता अनीवरनिया

- नीवरणविष्युक्ता नीवरणिया

- नीवरणिया

- नेवविषाखनविषाखधम्मधम्मा

- नेवसेवसनासेवसा

- नेवाचयगामिनापचयगामिनी

- पञ्चपुत्रारम्भणा

- परामट्टा

- परामासविष्युक्ता अपरामट्टा

- परामासविष्युक्ता

- परित्ता

- परित्तारम्भणा

- परियापन्ना

- पीतिसहगता

- बहिद्धारम्भणा

- भगवेलुका

- भगवधिपतिनी

- महगता

- महगतारम्भणा

- योगनिया

- योगविष्युक्ता अयोगनिया

- योगनिया

- रूपावचरा

३८०

३८१

३८२

३८३

३८४

३८५

३८६

३८७

३८८

३८९

३९०

३९१

३९२

३९३

३९४

३९५

३९६

३९७

३९८

३९९

४००

४०१

४०२

४०३

४०४

४०५

४०६

४०७

४०८

४०९

४१०

४११

४१२

४१३

४१४

४१५

४१६

४१७

४१८

पञ्चा, लोहिया

- लोहूतरा

- विषाखधम्मधम्मा

- विषाका

- मउत्तरा

- सहितोसिवा

- गण्णीतिरा

- सविचारा

- सवित्तवचमविचारा

- सवित्तवका

- सासवा

- सीलमया

- सुखसहगता

- सुखमया

- सेकरा

- संयोजनविष्युक्ता असंयोजनिया

- संयोजनिया

- हानभागिनी

पञ्चान्द्रिय, कतम

पटिषपच्चया अषिभोवतो

पटिषसञ्जा, कतमा

पटिषानुसयो

पटिषदा, चतस्सो

पटिमानपटिसम्भिदा

- आणेषु जाण

पटिसम्भिदा, चतस्सो

- तिस्सो

पठम ज्ञान, वनम

पणीत, तविय ज्ञान

- दुतिय ज्ञान

- पठम ज्ञान

- रूप

पयवीघातु, अज्जत्तिका

- वाहिरा

पदोसो, कतमो

पधानसद्धारो, कतमो

पधान, कतम

पमादो, कतमो

परनिमित्तवसवत्तीन, देवान

३८१

३८२

३८३

३८४

३८५

३८६

३८७

३८८

३८९

३९०

३९१

३९२

३९३

३९४

३९५

३९६

३९७

३९८

३९९

४००

४०१

४०२

४०३

४०४

४०५

४०६

४०७

४०८

४०९

४१०

४११

४१२

४१३

४१४

४१५

४१६

४१७

४१८

परानुद्दयतापटिसंयुक्तो वितक्को, कतमो

४२५

परामट्टा, पञ्जा

३८३

परामासविषययुक्ता अपरामट्टा, पञ्जा

३८३

- परामट्टा, पञ्जा

३८३

परित्तसुभानं, देवानं

५०७

परित्ता अप्रमाणास्मणा, पञ्जा

३६४, ३६५

- परित्तास्मणा, पञ्जा

३६४, ३६५

परित्ताभानं, देवानं

५०६

परित्तास्मणा, पञ्जा

३८७

परित्तं, तत्तिपं ज्ञानं

५०७

- द्रुतिपं ज्ञानं

५०६

- पठमं ज्ञानं

५०६

परिदेवो, कतमो

१२७, १७६

परियापन्ना, धम्मा

५०३

- पञ्जा

३८४

परियापन्नापरियापन्नं

४६१

परियुद्धानानि, सत्त

४०६

परिये ज्ञानं, कतमं

३६१

परिहानिया धम्मा, छ

४५८

पसादपञ्चया अघिमोक्खो २१३, २१८, २२४, २३०

पस्तद्विसम्बोज्झो २७६-२७६, २८२, ३००

पळात्तो, कतमो

४२६

पाणातिपात्ता वेरमणीसिक्खापदं, कतमं ३४२-३४६,

पातिमोक्खं

२६६

पापमित्तता, कतमा

४२६, ४४२, ४४५

पापिच्छता, कतमा

४१६, ४१७

पिपेहि विषययोगो दुक्खो, कतमो

१२८

पीति, कतमा

३०६

पीतिकरणता

३६६

पीतिसम्बोज्झो

२७६-२७६, २८२

पीतिसहगता, पञ्जा

३८३, ३८७

पुग्गलो, दिट्ठिसम्पत्तो

३६८

पुञ्जामिसह्वारो, कतमो

१७३

पुञ्चन्तानुदिट्ठि, कतमा

४२८

पुरित्तदोसा, भट्ट

४६७

पुरित्तदोसो, घट्टमो

४६७

- चतुरस्रो

४६६

- छट्ठी

४६६

- तत्तिपो

४६६

वि०-६८

पुरित्तदोसो, पञ्चमो

४६६

- पठमो

४६६

- दुत्तिपो

४६६

- सत्तमो

४६७

पुरित्तमत्तानि, नव

४६८

पुरित्तनिद्रियं, कतमं

१५७

फ

फस्सपञ्चया पि छट्ठागतं

२०४

- नामं

२०२

- वेदना

१७४, १८२, १६६,

२०७-२३६

- फस्ससम्पयुक्ता

१६३

- फस्सहेतुका

१६१

फस्सा, सत्त

४८०, ४८१

फोट्टम्बघातु, कतमा

११०

फोट्टम्बायतनं

८३, ८७

ब

बहिद्वारम्भणा, पञ्जा

३८६

बहिद्वी, रूपं

४

- विञ्जानं

१५

- वेदना

६

- सङ्खारा

१२

- सञ्जा

६

- संयोजनं

४३१

बावीसतिनिद्रियानि

१५६, १६०, ४८०,

४८१, ५१३

बाहिरा, आकासघातु

१०५, १०६

- आपोघातु

१०३

- तेजोघातु

१०४

- पथवीघातु

१०२

- वायोघातु

१०५

बोज्झङ्गा, सत्त

२७६, २८०-२८२, ३००

बोधिपन्थिका, धम्मा

३००

व्यसना, पञ्च

४५५

व्यापादघातु, कतमा

१०७

व्यापादवितक्को, कतमो

४३३, ४३४

व्यापादसञ्जा, कतमा

४३३

व्यापादो, कतमो	३०३
ब्रह्मचरक	३७६, ३७७
ब्रह्मचरियेसना, कतमा	४३८
ब्रह्मजाले, वेव्याकरणे	४१४, ४०६
ब्रह्मभारिसञ्ज्ञान, देवान	४०६
ब्रह्मपुरोहितान, देवान	४०६

भ

भक्तसम्भदो, कतमो	४१८
भध्या, सत्ता	४०५
भयानि, चत्तारि	४५२
— तीणि	४३६
— पञ्च	४५५
भवतण्हा, कतमा	४२७, ४३६, ४३७
भवदिट्ठि, कतमा	४२८
भवपञ्चया जाति, कतमा	१७५, १८३, २००, २३७
भवरागानुसयो	४०३
भवासवो, कतमो	४३५, ४४६
भविस्स ति, कप	४७२
भवेसना, कतमा	४३८
भावनामया, पञ्चा	३८५
भिकखुनिमक्खा	२६८
भिकखुसिकखा	२६८
भूमयो	५०२
भोजने भमतञ्जुता, कतमा	२६६, ४३१
— भसञ्जुता, कतमा	२६६

भ

भनलो, कतमा	४२६
भग्गहेतुका, पञ्चा	३८८
भग्गापिपित्ती, पञ्चा	३८८
भग्गारम्भणा, पञ्चा	३८८
भग्गा, अरियो भट्टज्झिको	१३३
— पञ्चज्झिका	२८८-२६०
भच्छरियानि, पञ्च	४२७, ३५३
भच्छरिय, कतम	४२७
भज्झम, वतिय भान	५०७
— दुत्तिय भान	५०६, ५०७
— पठम भान	५०६

भदो, कतमो	४१५
भनापतन, भट्टविघेन	८५
— अरूप	६२
— एवविघेन	८५
— चतुर्विघेन	८५
— वित्त	६७
— छव्विघेन	६५
— तिविघेन	८५
— दसविघेन	८५
— दुविघेन	८५
— नवविघेन	८५
— पञ्चविघेन	८५
— सत्तविघेन	८५
— सारम्मण	६७
— सिंया भवितक्क भविचार	८६
— भवितक्क विचारमत्ता	८६
— न हेतु भहेतुक	६२
— सहेतुक	६२
— परामासविष्यपुत्ता	६६
— परामासम्यपुत्ता	६६
— सवितक्क सविचारं	८६
भनिन्द्रिय, कतम	१५६
भनुत्सान गणनाय, कित्तक देवान प्रापुप्पमाण	५०५
भनोदुच्चरित, कतम	४३५
भनोपातु, कतमा	११०
— सविचारा	१२५
— सवितक्क सविचारा	११३
— सवितक्का	१२५
— सिंया नेवविपाक नविपाकधम्मधम्मा	११३
— सिंया विपाका	११३
भनोविज्जाणमातु	१०६, ११२
— सिंया भवितक्क भविचारा	११३
— भवितक्क विचारमत्ता	११
— न हेतु भहेतुका	११६
— सहेतुका	११६
— परामासविष्यपुत्ता	१२०
— परामासम्यपुत्ता	१२०
— सवितक्क सविचारा	११३

मनोविज्ञानं	१५
मनोविसमं	४४०
मरणमयं, कतमं	४३६
मरणं, कतमं	१२६, १७५, १८३, २००, २३७
मत्तानि, तीणि	४४०
मत्तं, दोसो	४४०
- मोहो	४४०
- रागो	४४०
महम्मता, पञ्चा	३८७
महम्मतारम्मणा, पञ्चा	३८७
महाब्रह्मानं, देवानं	५०६
महानूत, चत्तारो	१०४
महारजमजा, सत्ता	४०४
महिच्छता, कतमा	४१६, ४४३
मानाविमानो, कतमो	४२३
मानानुसयो	४०३
माना, नवविधा	४६८
- सत्त	४६१
मानो, कतमो	४२३
माया, कतमा	४२७
मिच्छता, अट्ट	४६६
- वत्त	४७०
मिच्छाविद्धि, कतमा	४४१
- वत्तवत्पुका	४७१
मिच्छामानो, कतमो	४२४
मिद्धं, कतमं	४०३
मुद्रुत्सच्चं, कतमं	४३१, ४४७
मुदिता, कतमा	३३०, ३३४, ३३५, ३३७
मुदिन्द्रिया,	४०४
मुसायादा बेरमणीसिक्खापदं, कतमं	३४३
मेत्ता, कतमा	३२८, ३३२, ३३६, ३३८
मोहवत्तायो, कतमो	४४०
मोहणि	४४०
मोहो, कतमो	४३३

य

मयामूतं जाणं	३६८, ४०५, ४०७
- मनैकयातुलानायातुलोकं	४०२

मयामूतं जाणं, भासवानं समं	४०८
- नानाधिभूतिकत्तं	४०२
- परसत्तानं इन्द्रियपरोपरियत्तं	४०३
- पुब्बेनिवासानुस्सति	४०७
- विपाकं	४०१
- सत्तानं चुत्तुपपातं	४०७
- सव्वत्थगामिनिं पटिपदं	४०२

यामानं, देवानं	५०४, ५०५
योगनिया, पञ्चा	३८२
योगविष्णुत्ता भयोगनिया, पञ्चा	३८२
- योगनिया, पञ्चा	३८२
योगा, चत्तारो	४४६
यं पिच्छं न सत्तति तं पि बुक्खं, कतमं	१२८

र

रत्तघातु, कतमा	११०
रत्तायत्तं	८३, ८७
रागकसावो	४४०
रागणि	४४०
रक्खमूलं	३०२
रूपत्तसन्धो	३, १७
- अट्टविधेन	१६
- अनारम्मणो	७१, ७२, ७७
- अनियतो	७१, ८२
- अनिध्यानिको	८१
- अप्पीतिको	८१
- अव्याक्तो	७०
- अरणो	८२
- अविचारो	८१
- अभितक्कअविचारो	७०
- अवितक्को	८१
- असङ्खिलिद्रुत्तङ्खिलेसिको	७०
- असङ्खिलिद्रो	७६
- अहेतुको	७२
- आसवविष्णुत्तसासवो	७४
- आसवविष्णुत्तो	७३
- उपादानविष्णुत्तउपादानियो	७६
- उपादानविष्णुत्तो	७८
- उपादानियो	७८

रूपवस्तुधो, एव विधेन	१८
- एकादसविधेन	२०
- यामावचरो	८१
- त्रिनेमविष्युत्तो	७६
- गन्धनियो	७५
- गन्धविष्युत्तगन्धनियो	७६
- गन्धविष्युत्तो	७५
- चतुर्विधेन	१६
- चित्तविष्युत्तो	७७
- चित्तविसद्वो	७८
- छन्विधेन	१६
- त्रिविधेन	१८
- दसविधेन	२०
- दस्सनेन पहातब्बहेतुको	८१
- दस्सनेन पहातब्बो	८०
- बुविधेन	१८
- न अरपावचरो	८१
- न रपावचरो	८१
- न हेतु प्रहेतुको	७३
- नीवरणविष्युत्तनीवरणियो	७७
- नीवरणविष्युत्तो	७६
- नीवरणियो	७६
- नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुको	७१
- नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो	७१
- नेवविपाकनविपाकयम्भयाम्भो	७०
- नेवसेक्कनासेक्को	७१
- नेवाचयगामिनापचयगामी	७१
- पञ्चविधेन	१६
- परामट्टो	७७
- परामासविष्युत्तो	७७
- परित्तो	७१
- परियापत्तो	८१
- पीतिसहगवो	८१
- भावनाय पहातब्बहेतुको	८१
- भावनाय पहातब्बो	८१
- मज्झिमां	७१
- रूप	७३

रूपवस्तुधो, लोविचो	७३
- मउत्तरो	८२
- मङ्गुत्तेसिको	७६
- सत्तविधेन	१६
- सामवो	७३
- सिया भनिदस्सनसम्पट्ठियो	७२
- भनिदस्सनसम्पट्ठियो	७२
- भनिदस्सनो	७३
- अनुपादिन्नो	७८
- अनुपादिभुपादानियो	७०
- सम्पट्ठियो	७३
- उपादा	७८
- उपादिन्नो	७८
- उपादिभुपादानियो	७०
- नो उपादा	७८
- सनिदस्सनसम्पट्ठियो	७२
- सनिदस्सनो	७३
- सम्पट्ठियो	७३
- सयोजनविष्युत्तसयोजनियो	७४
- सयोजनविष्युत्तो	७४
- सयोजनियो	७४
- हेतुविष्युत्तो	७२
रूपजीवित्तिन्द्रिय, यनम	१५७
रूपतप्हा, कतमा	४३७
रूपधातुया	४८६
- अट्ट हेतु	४८६
- उपपत्तिकरणे	४६६, ५००
- चत्तारि चित्तानि	४८५
- चुरसिन्द्रियानि	४८५
- छ भावतनानि	४८४
- तीणि सच्चानि	४८५
- नव धातुयो	४८४
- पञ्चकखन्पा	४८४
रूपसञ्ज्ञा, कतमा	३१४
रूपायत्तन	८३, ८६
- सनिदस्सनसम्पट्ठि	६१
- सनिदस्सन	६२
रूपावचरा यम्मा, कतमे	५०२
- पञ्चा	८४३

रूपुपादानवस्तुयो	१२६
रूपं, अञ्जति	१८
- अञ्जतं	४
- अतीतानागतपञ्चुप्पन्नं	३
- अतीतं	३
- अनागतं	३
- अनिदस्सनअप्पटिघं धम्मयायतन- परियापन्नं	८८, ११२
- अनिदस्सनं	१८
- अनुपादिश्रुपादानियं	१८
- अनुपादिघं	१८
- अप्पटिघं	१८
- इन्द्रियं	१८
- उपादा	१८
- उपादिश्रुपादानियं	१८
- उपादिघं	१८
- प्रोळारिकं	४, १८
- कतनं	१७४, १८६, १९०-१९२, १९५-१९७, २०३, २०४, २०६
- कायविज्जेय्यं	१९
- धानविज्जेय्यं	१९
- चक्खुविज्जेय्यं	१९
- चित्तसमुद्धानं	१८
- चित्तसहसु	१८
- चित्तानुपरिवत्ति	१८
- जिह्वाविज्जेय्यं	१९
- दूरे	५, १८
- न इन्द्रियं	१८
- न चित्तसमुद्धानं	१८
- न चित्तसहसु	१८
- न चित्तानुपरिवत्ति	१८
- न महामूतं	१८
- न विज्जति	१८
- गो उपादा	१८
- पञ्चुप्पन्नं	४
- पणीतं	५
- शहिदा	४
- शाहिरं	१८
- मनोपाशुविज्जेय्यं	१९, २०

रूपं, महामूतं	१८
- विज्जति	१८
- सनिदस्सनं	१८
- सन्तिके	१८
- सप्पटिघं	१८
- सुखुमं	४, १८
- सोतविज्जेय्यं	१९
- हीनं	४

ल

तपना, कतमा	४१६
साममच्छरियं	४२७
सामसक्कारसिलोकपटिसंयुतो, वितक्को	४२६
सामेन सामं निजिगीसनता, कतमा	४१६
लोकिया, पञ्जा	३८१
लोकुत्तरा, पञ्जा	३८१
लोकुत्तरं, क्षानं	३५३
लोके गन्धवितक्को	१३१
- पियरूपं सातरूपं, गन्धविचारो	१३१
- चक्खुविज्ज्याणं	१३०
- चक्खुसम्पत्सजा धेयना	१३०
- चक्खुसम्पत्सो	१३०
- चक्खु	१२६
- धम्मवितक्को	१३१
- फोद्व्वविचारो	१३१
- रसविचारो	१३१
- रूपतण्हा	१३०
- रूपविचारो	१३१
- रूपवितक्को	१३१
- रूपसञ्चेतना	१३०
- रूपसञ्जा	१३०
- रूपा	१२६
- सहमिषारो	१३१
- फोद्व्ववितक्को	१३१
- रसवितक्को	१३१
- सहवितक्को	१३१
लोको, कतमो	२४०, २४२, २४४, २४८
- पञ्च उपादानवस्तुया	२४०, २४२, २४४, २४८
सोमो, कतमो	४३२

व	विज्ञानपञ्चया नामं	१७३, १८०, १८२-१८४, १८६, २०३, २०६-२३६
वचोदुर्चरितं, कतमं	४३४	- विज्ञानहेतुकं १७८, १८३, १८६
वचोचिह्नं	४४०	- विज्ञानसाम्युक्तं १७८, १८३, १८४
यणमच्छरियं	४२७	- वि मद्धारो, कतमो १८६, २०३, २०३, २०४
यनपत्तय	३७२	विज्ञानपदानवययो १२६
यामातो, यतमो	२५५, २५६, २५८, २६१	विज्ञानं, अन्ततं १४
यायोधातु, अग्रतिसिद्धा	१०४, १०५	- अतीतं १५
- बाहिरा	१०५	- अनागतं १६
विचारो, कतमो	३०६, ३१०	- प्रोक्तारिकं १५
विचिच्छिन्ना, यतमा	१०७, ४३६	- पूरे १५
विचिच्छिन्नानुसयो	४०३	- पञ्चदुष्यं १५
विचिच्छिन्नपञ्चया भवो, कतमो	२११	- बहिष्ठा १५
विचिच्छिन्ना, पतमा	४१८	- सन्धिके १७
विज्ञानवगयो	३, १४, १७, १८	- हीनं १६
- अग्रतिसिद्धो	७८	वितरको, कतमो ६, १०, ३७८
- अग्रविधेन	१८	विषा, तिस्रो ४३८
- एकविधेन	४८	- सदिगोह्यस्मी ति ४३८
- अनुविधेन	३८	- सम्योह्यस्मी ति ४३८
- अनुवीसतिविधेन	६८	- हीनोह्यस्मी ति ४३८
- नितं	७७	विपरिपाषा, कतमो ४५१
- अग्रविधेन	५८	विपात्रयमपममा, पञ्चा ३८६
- त्रिविधेन	५८	विपात्रा, पञ्चा ३८६
- दशविधेन	५६	विमवतण्डा, कतमा ४३६, ४३७
- द्वाविधेन	५८	विमवदिष्टि, कतमा ४३८
- नवविधेन	२८	विमोक्ता, अष्ट ४०६
- पञ्चविधेन	५८	विमोक्ता, अष्टमो ४०६
- अष्टविधेन	६६	- चतुर्वी ४०६
- सप्तविधेन	५८, ६८	- छट्ठो ४०६
विज्ञानपञ्चासत्तुपमानं, देवानं	५०८	- सप्तमो ४०६
विज्ञानपातु, कतमा	१०२, १०६	- अष्टमो ४०६
विज्ञानपञ्चया, नामरूपं १७४, १८२, १८४-१८६, २०२, २०३, २०५		- अष्टमो ४०६
- विज्ञानहेतुकं १७८, १८०, १८१		- पञ्चमो ४०६
- विज्ञानसाम्युक्तं १७८, १८५-१८७		- सप्तमो ४०६
		विद्यमानविषयानवधारणसमसागतं, अद्विपात्रं ३६४-२६६

विरियसम्बोज्जङ्गो	२७६, २७७, २८२	वेदना, अनागतता	६
विरियिद्विपादो	२७२	- अनासवा	७
विरियिन्द्रियं, कतमं	१५८	- अभ्याकृता	६
विरियं, कतमं	२५६-२६१, २६५, २६६-२७१	- ओळारिका	६
विरोधवत्तूनि, छ	४५७	- कुसलाकुसला	६
विवादमूलानि, छ	४५७	- जाता	६
विसमानि, तीणि	४४०	- दूरे	७
विसमं, दोसो	४४०	- पञ्चुप्पन्ना	६
- मोहो	४४०	- बहिद्धा	६
- रागो	४४०	- सत्त	४८०, ४८१, ५१३
विमुद्धिदेवा	५०४	- सन्तिके	७
विसेसमामियो, धम्मो	४०६	- सासवा	७
विहिंसाथातु	१०७, १०८	- सुखा	६
विहिंसावितक्को, कतमो	४३३, ४३४	- च अदुक्खमसुखा च	६
विहिंसासञ्जा, कतमा	४३३	- हीना	७
विहेसा, कतमा	४४२	वेदनापञ्चया, अधिमोक्खो २१२, २२१, २२७, २३६	
वेदनाकल्लणो	३, ५, १६, १११	- तप्हा, कतमा	१८२, २००
- अट्टविधेन	२१	- वेदनासम्पयुता, कतमा	१६३
- एकविधेन	२०	- वेदनाहेतुका	१८८, १६२
- चतुश्चिधेन	२०	- पटिधं, कतम	२१०
- चतुर्वीसतिविधेन	३१	- पसावो, कतमो	२१३, २१८, २२४
- छब्बिधेन	२०	- पि फत्सो, कतमो	१६६
- ति विधेन	२०	- भवो, कतमो	२१६, २२०, २२२, २२३, २२६
- तिसविधेन	३१	- विचिकिच्छा, कतमो	२११
- दसविधेन	२१	वेरा, पञ्च	४५४
- दुविधेन	२०	वेहप्फलान् देवानं	५०७-५०८
- नवविधेन	२१		
- पञ्चविधेन	२०		
- सट्ठविधेन	३२		
- सत्ताविधेन	२१		
वेदानानुपस्सी	२४६, २५१		
वेदनुपादानवरात्थो	१२६		
वेदना, अकुसला	६		
- अजाता	६		
- अज्जता	६		
- अतीना	५		
- अतीतानागतपञ्चुप्पन्ना	५		
- अदुक्खमसुखा	६		
		स	
		सज्जतरा, पञ्जा	३८४
		सक्कायदिद्धि, कतमा	४३६
		सङ्कल्लेसिका, पञ्जा	४८३
		सङ्गत्तानि, नव	४६६
		सङ्गारसखन्वो	३, ११, १७, ४५, ८८, १११
		- अट्टविधेन	४६
		- एकविधेन	४५
		- चतुर्विधेन	४५
		- चतुर्वीसतिविधेन	५६
		- छब्बिधेन	४५

सङ्ख्यारसलन्यो, सिविधेन	४५	सङ्ख्यानलन्यो, दसविधेन	३४
- दसविधेन	४६	- द्रुविधेन	३३
- द्रुविधेन	४५	- नवविधेन	३४
- नवविधेन	४६	- पञ्चविधेन	३३
- पञ्चविधेन	४५	- बहुविधेन	४४
- बहुविधेन	४७	- सप्तविधेन	३३, ४३
- सप्तविधेन	४६, ५७	सङ्ख्या, भज्यता	६
सङ्ख्यारपञ्चपा पि अविज्जा	१६८, २०३, २०५	- भतीता	८
- विज्जाण	१७४, १८२, १८४, २०१, २०३, २०५, २१३, २१८, २२२, २२६, २२७	- भनागता	८
- सङ्ख्यारसम्पुत्ता	१६३	- भनासवा	१०
- १६५, १६७		- भोळारिका	६
- सङ्ख्यादेवुक	१८७, १८६, १६१	- चक्रसुसम्पत्तजा	६
		- पञ्चपुत्रा	८
		- बहिदा	६
		- सप्त	४८०, ४८२, ५१३
सङ्ख्या, भतीता	११	- सन्तिके	१०
- भनागता	११, १२	- सासवा	१०
- भोळारिका	१२	- हीना	१०
- दूरे	१३	सङ्ख्यीवादा, सोठस	४७६
- पञ्चपुत्रा	१२	सङ्ख्यादानलन्यो	१२६
- बहिदा	१२	सति, वतमा	२४८, ३०१, ३०३, ३०४, ३१३
- सन्तिके	१४	सतिन्द्रिय	१५६
- हीना	१३	सतिपट्टान, वतम	३५०, २५२
सङ्ख्यादानलन्यो	१२६	सतिपट्टाना, चत्तारो	२३८, २४६, २५०, २५२
सङ्ख्यारसु आण	३६५, ३६६	सतिसम्बोम्सङ्को	२७६-२८२, ३००
सङ्ख्यारी, वतनो	२१८, २२०-२२४, २२६, २२७, २२६	सप्त, अनुसया	४६०
सङ्ख्यारस पञ्चपुत्रादानलन्यो दुनसा, वतम	१२६	- असदम्मा	४६१
सङ्ख्या, पञ्च	४५३	- उच्छेदवादा	४७६
सङ्ख्यान, तीणि	२१३	- चित्तानि	४८०, ४८२, ५१३
- चत्तारि	१३५, १४०, ४८०	- घेतना	४८०, ४८२, ५१३
सङ्ख्यानलन्यो	३, ८, १७, ३३, १११	- दिट्ठियो	४६१, ४६२
- द्रुविधेन	३३	- द्रुचरितानि	४६१
- द्रुविधेन	३३	- परिपट्टानानि	४६०
- चतुर्वीसतिविधेन	४३	- पञ्चा	४८०, ४८१
- चतुर्विधेन	३३	- बोम्भङ्गा	२७६, २८०, २८२, ३००
- द्रुविधेन	३३	- भाना	४६१
- त्रिविधेन	३३	- वेदना	४८०, ४८१
- त्रिसतिविधेन	४४	- सङ्ख्या	४८०, ४८२, ५१३
		सत्तभगतिका	४१३

सत्तसत्ति, आणवत्पूनि	३६७	सम्मावाचा	१३३, १३६, २८५, २८७, २६१
सत्तानं अधिमुत्ति	४०४	सम्मावायामो	१३३, १३४, १३६, १३७, १४१, २८६-२६१
- अनुसयो	४०३		
- आसयो	४०३	सम्मासङ्ख्यो	१३३, १३६, २८५-२८७, २६०, २६१
सदिसोहमस्मी ति, मानो	४२०		
- विघा	४३८	सम्मासति	१३४, १३७, १४१, २८५-२८७, २६०, २६१
सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति, मानो	४२२		
- सेय्योहमस्मी ति, मानो	४२१	सम्मासमाधि	१३४, १३७, १४१, २८५-२६१
- हीनोहमस्मी ति, मानो	४२२	सम्मुतिदेवा	५०३
सद्वातु, कतमा	१०६	सत्ता, पञ्च	४५३
- अनुपादिता	१२२	सविवकसविचारा, पञ्चा	३८७
- अनुपादिभुपादानिया	११३	सवितक्कसविचारो, समाधि	४०६
सद्दामतनं	८३, ८६	सवितक्का, पञ्चा	३८३
- अनुपादिभुपादानियं	८६	सविचारा, पञ्चा	३८३
- अनुपादिधं	६८	सत्ततदिद्धि, कतमा	४२८
सद्धम्मं असोतुकम्यता	४४७	सत्सत्तवादा, चत्तारो	४७६
सद्धिन्धियं, कतमं	१५८	सत्तयतनपञ्चवा फत्सो, कतमो	१७४, १८२
सन्तिके, विञ्जानं	१७	साठेयं, कतमं	४२७
- वेदना	७	सातस्मी ति, कयं	४७३
- सङ्गारा	१४	सारम्भो, कतमो	४१६
- सञ्जा	१०	सारम्भाणमारम्भाणा, पञ्चा	५११
सप्पीतिका, पञ्चा	३८३	सासवा, पञ्चा	३८१
समाधि, कतमो	२६४-२६७, २६६-२७१	- वेदना	७
- अवितक्कअविचारो	४०६	सिकला, चत्तसो	२६८
- अवितक्कविचारमत्तो	४०६	- धम्मा	३४७, ३४८
- सवितक्कसविचारो	४०६	सिक्खापदानि, पञ्च	३४२, ३४४, ३४८
समाधिन्धियं, कतमं	१५६	सिङ्गा, कतमं	४१७
समाधिसम्भोज्ञाङ्गो	२७६, २७६, २८२, ३००	सियं ति, कयं	४७४
समाधी, तयो	४०६	सोसव्वतपरमासो, कतमो	४३६
सम्पज्झां, कतमं	२३६, २४०, २४८, ३०१	सोसव्वतुपादानं, कतमं	४५०
सम्पजानो	२४०	सोलमया, पञ्चा	३८५
सम्पप्पाना, चत्तारो	२५५, २५८, २६२	सोलविपत्ति, कतमा	४३१
सम्पप्पानं, कतमं	२५६-२६२	सुखधातु	१०६
सम्माआपीयो	१३३, १३६, २८५, २८६, २८८, २६१	सुखपटिपदा, सिप्पाभिञ्जा पञ्चा	३६४
		- दन्धाभिञ्जा पञ्चा	३६४
सम्माकम्मन्तो	१३३, १३६, १४०, २८५, २८७, २८६-२६१	सुखफरणता	३६६
		सुखगहमता, पञ्चा	३८३, ३८७
सम्मादिद्धि	१३३, १३६, १४०, २८५, २८६, २८७, २८६-२६१	सुखा च धुक्कामसुखा, वेदना	६
		- वेदना	६

सुखिन्द्रिय, वतम	१५८	सोतायतन	८३, ८४
सुखमु, रूप	४	सोविन्द्रिय, वतम	१५६
सुख, वतम	३०६, ३१२	सोमनस्तपातु	१०६
सुखमा, पञ्चा	३८५	सोमनस्तिन्द्रिय, वतम	१५८
सुदस्मान, देवान	५०८	सोमनस्तुपविचारा, छ	४५८
सुदस्तीन, देवान	५०८	सोमनस्त, वतम	३१३
सुभकिण्डान, देवान	५०७	सोऽस्त, सञ्जीवादा	४७६
सुरामेरयमज्जपमादद्धाना वीरमणी-		समोजनविष्णुता प्रसयोजनिया, पञ्चा	३८२
सिक्वापद, वतम	३४३, ३४४, ३४७	- सयोजनिया, पञ्चा	३८२
सेवता, पञ्चा	३८७	सयोजनानि, तोणि	४३५, ४३६
सेनासन, घट्टो	३०१	- दस	४७०
- महुयोगो	३०१	- पञ्चदुग्धमामियानि	४३१
- सेनासन, गुहा	३०२	- पञ्चोदग्धमामियानि	४३१
- पासादो	३०१	सयोजनिया, पञ्चा	३८२
- पीठ	३०१	सवरों	२६६
- त्रिम्बोहन	३०१	सयुतो	२६६
- भित्ति	३०१	स्वाराग, सत्ता	४०५
- मञ्जो	३०१		
- मायो	३०१	ह	
- दक्षमल	३०२	हानभागिनी, पञ्चा	३६२
- सेणो	३०१	हानभागियो, धम्मो	४०६
- विहारो	३०१	हीनस्म सदित्तोहमस्मी त्ति मानो	४२२
- वेऽगुम्य	३०२	- सेम्योहमस्मी त्ति मानो	४२२
सेय्यस्म सदित्तोहमस्मी त्ति मानो	४२१	- हीनोहमस्मी त्ति मानो	४२३
- सेय्याहमस्मी त्ति मानो	४२१	हीना, वेदना	७
- हीनोहमस्मी त्ति मानो	४२१	- सद्दारा	१३
सेय्योहमस्मी त्ति मानो	४२०	- सञ्जा	१०
- विद्या	४३८	हीनोहमस्मी त्ति मानो	४२०
सोनी	१२७, १७५	- विद्या	४६८
सोत्तियातु, वतमा	१०६	हीनं, रूप	४
सोतविञ्ज्यापधातु	१०६, १०८	- विञ्ज्याप	१६
सोतविञ्ज्याप	१२	हेतुवतुक्क	१७८
सोतसम्पत्तजा, सञ्ज्या	६	हेतु, उयो	१०१
		- नव	४८०, ४८१

गाथायो

अभिञ्ज्या द्वे सारम्भणा	५२५	ताव दीवायुका सता	५०१
उविक्ता पुञ्जतेजेन	५०६	द्वादस कोटिसतं तेसं	५०६
छ एते कामावचरा	५०६		
तस्मा हि पीरा निपका	५०६	भावयित्वा सुचि मगं	५०६

उपमायो

सेय्ययापि नाम एकं पुग्गलं दुग्गतं वुरुपेतं दिस्वा करुणायेय्य	३२६
सेय्ययापि नाम एकं पुग्गलं नेव मनार्पं न अमनार्पं दिस्वा उपेक्खको अस्स	३३१
सेय्ययापि नाम एकं पुग्गलं पिणं मनार्पं दिस्वा मुदितो अस्स	३३०
सेय्ययापि नाम एकं पुग्गलं पिणं मनार्पं दिस्वा भेत्तायेय्य	३२७

सुद्धिपणं

विट्ठे	पणित्पं	प्रमुद्धराठो	सुद्धपाठो	विट्ठे	पणित्पं	प्रमुद्धराठो	सुद्धपाठो
६	२६	दट्ठवा	दट्ठवा	३०४	१०	चित्तस्स	चित्तस्स -
५१	१७	एकविधेन	एकविधेन	३०७	४	विक्खेया भन्तत्त	विक्खेयो भन्तत्तं
७५	६	० सम्मपत्तो	० सम्मपत्तो	३०७	६	बुच्चात	बुच्चति
१००	८	किल्लेस०	किल्लेस०	३०८	१२	ति ?	ति ।
१४४	१३	अनुपादिनुपादा	अनुपादिनुपादा-	३२६	२	एवमव	एवमेव
१४५	२८	न न वत्तब्बं	न वत्तब्बं	३४८	२	अरूपपात्तया	अरूपपात्तिया
२००	१८	अभिनिव्वति	अभिनिव्वति	३५०	१६	निव्वता	निव्वत्ता
२०८	१	रुपारम्भण	रुपारम्भणं	"	"	अभिनिव्वत्ता	अभिनिव्वत्ता
२१८	१७	उपचित्त	उपचित्ता	३५६	२१	० पटिसम्मिदा	० पटिसम्मिदा
२२३	१६	उपाचित्ता	उपचित्ता	३५६	२६	पनारब्भं	पनारब्भ
२२८	३०	नेव	नेव	३६०	१२	पटिभानरात्तमिदा	पटिभानपटि- सम्मिदा
२४२	१६	दोमनस्स	दोमनस्सं	४०३	१	सत्त	सत्तं
२६२	२७	भग्गा-	भग्गाधि-	४२३	(सिरो)	हीनोहेमस्सी	हीनोहेमस्सी
२७५	१	हेतुका	हेतुका	४४५	६	सद्ध	सद्धं
२७६	१	सत्तबोज्झङ्गा	सत्त बोज्झङ्गा	४४६	२०	असमत्तु-	असमेत्तु-
२८२	१२	वेदनासम्मपुत्तो	वेदनाय सम्पयुत्तो	४४८	८	जना	भजना
२८३	४	सहेतुका	सहेतुका	४५०	२	पर च तोक	परं च तोकं
२६३ (गिरो)	पञ्हापुच्छं	पञ्हापुच्छं		४५२	१७	दिट्ठि	दिट्ठि
३०४	४	पदासो	पदासो				

विट्ठे	पत्तिप	अमुदपाठो	मुदपाठो	विट्ठे	पत्तिप	अमुदपाठो	मुदपाठो
४६८	७	म	मे	५११	१४	धम्मपातु	धम्मपातु
५०० (तिरो)	असज्जगतान	असज्जगतान		५१५	१४	ति ति	ति वि
५०४	२४	ऐसो	एनो	५१६	१५	मनायञ्जाण०	मनोविञ्जाण०

— :०: —

प्रकाशक : भिक्षु जगदीश वासुप, मन्त्री, पालि प्रकाशन मण्डल,
बिहार, नालन्दा (पटना)

मुद्रक : श्री कृष्णचन्द्र येरी, विद्यामन्दिर प्रेस (प्राइवेट) लिमिटेड,
डो० १५/२४, मानमन्दिर, वाराणसी-१.

आ

आकाशधातु	१०२, १०५, १०६
— अज्ज्ञातिका	१०५
— बाहिरा	१०५, १०६
आकाशानञ्चायतनूपगानं, देवानं	५०८
आकाशो, कतमो	३१४
आकिञ्चपञ्चायतनूपगानं, देवानं	५०८
आधातवत्सूनि, दस	४६८, ४७०
आचयगामिनी, पञ्चा	३८७
आचयाय चैव अपचयाय च, पञ्चा	३६१
— नो अपचयाय, पञ्चा	३६१
आचारोवरसम्पन्नो	२६६
आचारो	२६६, २६७
आतापी	२३६, २४८
आनेञ्जाभिस्तद्धारो, कतमो	१७३
आपोधातु	१०२, १०३
— अज्ज्ञातिका	१०३
— बाहिरा	१०३
आभस्तरानं, देवानं	५०७
आयकोसल्लं, कतमं	३८६
आयतनानि, छ	४८०, ४८४
आरम्भगानि, चत्तारि	३६४, ३६५
आलोकफरणा	३६६
आवासमच्छरियं	४२७
आसवविष्युत्ता आसवा, पञ्चा	३८२
— सासवा, पञ्चा	३८२
आसवा, चत्तारो	४४८
— तयो	४३५
आहार, चत्तारो	४८०, ४८१, ५१३
आहारो, कवलीकारो	४, ११२, ५१०, ५१८, ५२१

इ

इत्यस्मी ति, कथं	४७२
इत्यिन्द्रियं, कतमं	१५७
इत्य भविस्सं ति, कथं	४७३
— सियं ति, कथं	४७४
इद्वि	२६६, २६८-२७२
इद्विपादा, चत्तारो	२६४, २६८, २७२, २७३

इद्विपादं, चित्तसमाधिपधानसङ्गार-	२६४, २६६,
समन्नागतं	२६८, २७०
— छन्दसमाधिपधानसङ्गार०	२६४, २६८
— विरियसमाधिपधान०	२६४, २६५, २६६
— वीमंसासमाधि०	२६४, २६७, २६८, २७०
इन्द्रियानि, वावीसति	४८०
इन्द्रियेणु अगुतद्धारता, कतमा	२६८, ४३०
— गुतद्धारता, कतमा	२६८
इमिना अञ्जाया भविस्सं ति, कथं	४७७
इमिना अञ्जाया सियं ति, कथं	४७८
— अञ्जायास्मी ति, कथं	४७६
— अपाहं अञ्जाया सियं ति, कथं	४७६
— इत्थं सिय ति, कथं	४७८
— एवं सियं ति, कथं	४७६
— सियं ति, कथं	४७८
— असस्मी ति, कथं	४७६
— असमी ति, कथं	४७७
— इत्यस्मी ति, कथं	४७६
— इत्थं भविस्सं ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७८
— एवस्मी ति, कथं	४७६
— एवं भविस्स ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७८
— भविस्सं ति, कथं	४७६
— सातस्मी ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७७
इत्सा, कतमा	४२६

उ

उच्छेदविद्वि, कतमा	४२८
उच्छेदवादा, सत्त	४७६
उद्वच्चं, कतमं	३०६, ३०७, ४४२
उपनाहो, कतमो	४२६
उपपत्तिदेवा	५०४
उपपत्तिभवो, कतमो	१७५
उपादानपच्चया पि तण्हा, कतमा	२००
— भवो, कतमो	१७५, १८३, २००
उपादानविष्युत्ता अनुपादानिया, पञ्चा	३८३
— उपादानिया, पञ्चा	३८३